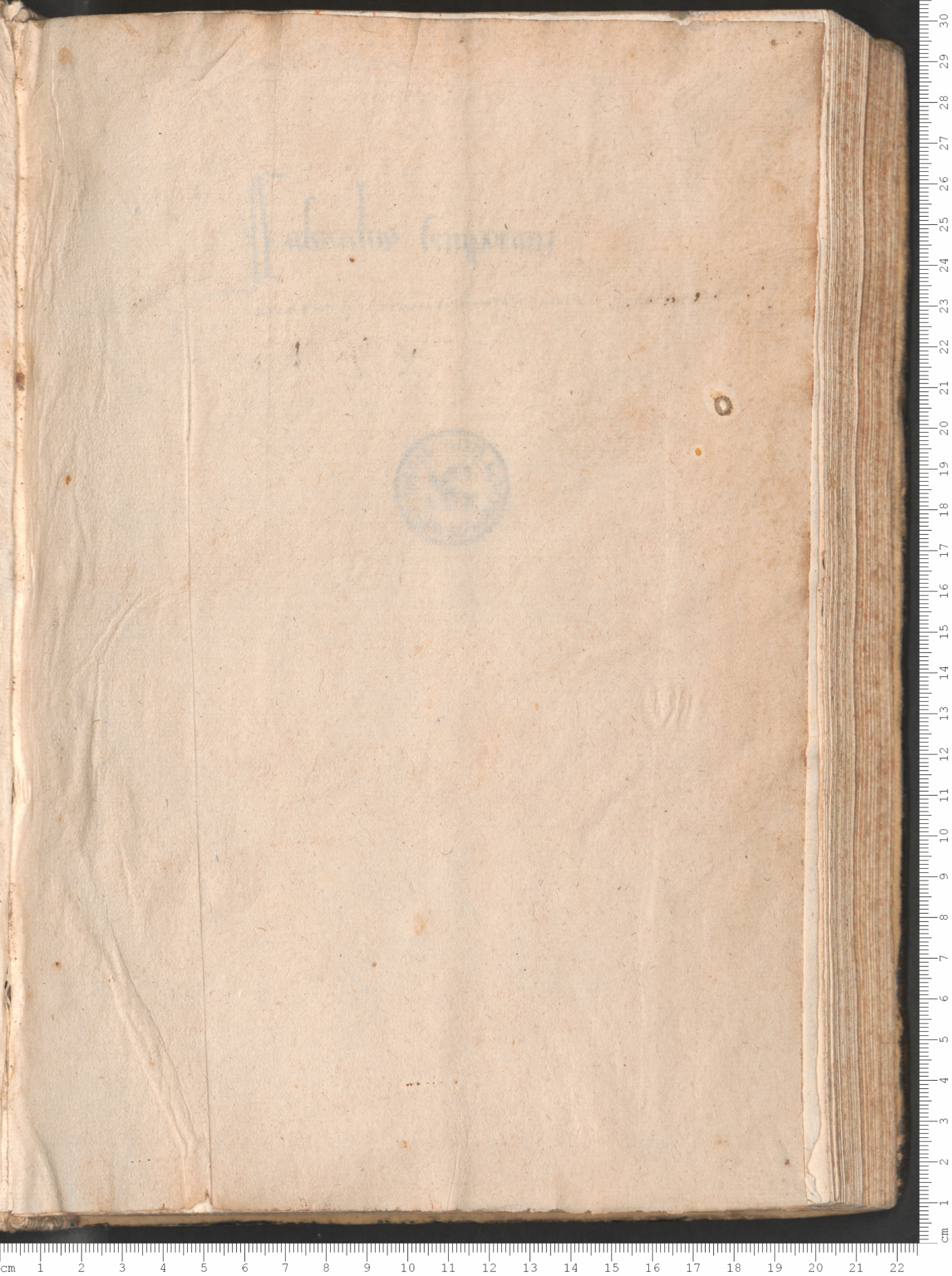

DACI
SALVS
[illegible]
M

Quoniam iuri operã daturũ ꝑus nosse oportet: vnde nomen iuris descẽdat. ff. de iusti. ⁊ iur. l. i. in ꝑn. etiaʒ vt ait phs prima ethicorum: qui vtutes vocabulorum ignorant de facili paralogisantur: idest decipiũtur. Nisi enim nomen rei scieris cognitio rerum perit: sm Isi. Turpe etiam videtur patricio ⁊ nobili viro ⁊ causas oranti ius in quo versatur ignorare. ff. de ori. iur. l. ij. §. mucij auditores vsi. nam cũ dixissem ⁊ de here. cum ex iniuncto. xxxviij. di. sedulo. Ex qbus oibus habetur ꝙ nemo debet ignorare scientiaʒ in q̃ versatur. Quod attẽdens legislator vulpianus dicit. Bene ẽ ꝑusq̃ ad vborum interptatiõem pueniamus pauca de ipsius significatõe tituli referre. ff. si cer. pe. l. i. Idcirco quorũdam terminorum qui i iure vtroq̃ maxime frequentãtur necessarium fore duxi descriptiones ⁊ significationes clarius exponere taʒ i sũmis azo ⁊ gof. q̃ aliũde collectorum ꝓpter iuuenes maxime iuris vtriusq̃ alũnos. Et hoc breui alphabeti ordĩe vt eo melius memorie cõmendẽtur ⁊ tanto citius inueniãtur ꝑstringendo. etiã cũ allegatiõibus in locis suis vt in iure modicũ ꝑfecti per ignota minime ꝓcedentes. His cognitis principijs ⁊ terminorum significationibus accessum faciliorem habeant ad vtriusq̃ iuris noticiam: qꝛ oium habere memoriã ⁊ in nullo penitus errare potius ẽ diuinitatis q̃ hũanitatis. C. de ve. iure. enuc. l. ij. §. siquid aũt. vsi. quia oium. Et not. bern. de rescrip. c. cum adeo in glo. i. de confir. vti. vel iuti. ca. porrecta. i glo. ij. Et si lectori aliqua vocabula occurrerint quorũ expositio hic nõ iueniatur de hoc nõ mireť: qꝛ nec oium memoria potuit occurreř. Et prio.

De A

Quando facit sepatõnem ⁊ quãdo icludit ⁊ qñ excludit. no. Io. an. de preben. ca. statutũ. li. vi. ⁊ arch. de elec. c. i. eo. li. Et a ⁊ ab in simili no. archi. xxxi. di. aliter. Et de a in. c. potuit. de do. ⁊ contu. Etiã a ⁊ ab denotant sepationem. C. de nupti. l. a caligato. ⁊ ibi per Cy. in glo. ij. l. ordinata. ff. de duo. re. ⁊ l. si ex duobus. vbi tex. cum glo. ff. de act. emp. l. ij. §. fi. Item a vel ab ẽ dictio significatiua primi termini a quo: sicut dictio vsq̃ terminum ad quẽ. Hunc autez terminũ a quo significat exclusiue vel inclusiue. de q̊ bar. in. l. patronus. ff. de lega. ij. vnde a vel ab significat exclusiue dicẽdo in statuto. a pulsu campane de sero nullus vadat per vicos sub pena tali. Nam hoc statutuʒ intelligiť pulsata campana. Ideo siquis vadat qñ pulsatur nõ incidit in penaʒ: inclusiue significat ibi a pulsu campane. de mane quisq̃ potest domuʒ exire quia statuens sic videť intellexisse ⁊c. Et vide plenius de istis dictiõibus per Io. de ferra. in sua practica in forma capituli qñ testes ꝓducũť ad eternã rei mẽoriaʒ.

¶ Abauus ẽ pr̃ ꝓaui vl ꝓauie sic ꝓauus ẽ pr̃ aui vl auie.

¶ Abauia est mater ꝓaui vel ꝓauie. sic ꝓauia ẽ mater aui vel auie. scdm Isido. ix. li. ethimo. ⁊ plenius. ff. de gra. l. iuriscõsul. §. quarto gradu ⁊. §. iij. gradu.

¶ Abauũculus ẽ frater abauie scdm Isidorum.

¶ Abamita ẽ soror abaui. ff. d gra. l. ꝑall. §. auũculus.

¶ Abmatertera ẽ soror abauie. De his terminis vide insti. de gra. §. tertio gradu

¶ Abnepos ẽ filius nepotis sicut nepos filius filij vel filie: secunduʒ Isido. li. ix. ethi.

¶ Abneptis ẽ filia nepotis vel neptis sicut neptis filij vel filie filia: secundum Isi. vbi supra.

¶ Abigere est a se expellere vl crimẽ abigeatus exercere vt sequitur.

¶ Abactor scdm Isi. li. x. ethi. ẽ fur iumẽtorum vel pecudum quẽ vulgo vocamus abigeum. Nã abigeus ẽ qui crimen abigeatus cõmittit: ⁊ ꝓprie ille qui pecora alicuius a pascuis ⁊ armentis subducit abigẽdi studio. ⁊ hanc artẽ exercens vt per aliqđ signum qđ facit ipsa aialia fugiant separenť ⁊ dispgantur: ⁊ ea sic recipiat scilicet cum pãno rubeo vel alias oues quasdam ad nemora fugando vt alius accipiat ⁊ deprędeť. Et ẽ abigeatus crimen capitale. C. de abigeis. l. vnica. ⁊ maximus orator apud grecos demosthenes differẽtiã ponit inter furẽ ⁊ abigeũ. dicens ꝙ ille q vnã solaʒ pecudem surripit fur ẽ: ⁊ vt fur coercebitur. sed q totũ gregem subtrahit abigeus ẽ ⁊ criẽ abigeatus tenebiť.

¶ Abintestato idest sine testamẽto. insti. d here. que ab inte. dfe. in rubrica ⁊ in nigro.

¶ Abduci est a veritate separari: vñ apostolus. Nolite abduci doctrinis varijs ⁊ extraneis. xi. distin. nolite. ⁊ ad hebre. c. xiij.

¶ Abolitio. ẽ accusationis institute pemptio vel absolutio qua quis nomẽ alicuius accusauit cũ omni inscriptione iam facta i totũ aboletur remissa necessitate accusandi. ⁊ hẽt ipetrari a ꝑncipe vel iudice ab illo scilicet qui aliquã accusatiõem instituerat ⁊ in ea se inscripserat. talis enim citra infamiam desistere nõ põt nisi absolutiõem ipetrauerit. Sed qñ talis impetrat ꝙ desistat ⁊ ꝙ illud qđ ꝑ accusationẽ inchoatum erat deleatur rite fit. Et ẽ duplex abolitio. s. gñalis ⁊ spẽalis. de generali habeť. C. de aboli. ge. l. vlti. etiã. ff. de aboli. l. abolitio. Et ꝑ hanc eximiť reus ꝙ nõ incidit i turpilianum si nõ deferat accusatũ. ff. de abo. cri. l. si interueniente. Et si ifra. xxx. dies post abolitiõem generalem causa proposita non potest probari ad eam redire non potest. C. d aboli. ge. l. i.

¶ Abortiuus ẽ puer vel alť fetus ante debitũ tẽpus natus: ⁊ dicitur iõ sic ꝙ nõ oriatur sed aboriatur ⁊ excidať scdm Isi. l. x. Et mulier que sic abortiť dicitur homicida occasionaliť. xxxij. q. ij. qđ vo. ⁊ ca. moyses: ⁊. lxxxvij. dist. si expositus. Et paulus noiat se abortiuum. i. thi. i. ⁊. xxiij. q. vi. in ꝑsenti. de cele. mis. c. cuz marthe. vsi. sane, alias nõ ẽ homicida q abortiuũ procreat anteq̃ aiam accepit corpori infusam: vt est embrio. xxxij. q. ij. c. qđ vero nõ formatũ. ⁊ de homi. c. si aliqs. nec talis ꝯhit irregularitatẽ q̊ ad ꝓmotionẽ nisi iterficiat hoiem iã aiatũ. de homi. c. sicut ex lr̃arum.

¶ Aborsus. require. j. sub littera. h. c. si aliquis.

¶ Abpatruus ẽ frater abaui vel abauie.

¶ Abre idest sine causa vt habetur in. l. si quis seruo ꝑsuaserit. C. de fur. ⁊ de iudi. l. consentaneum.

¶ Abrogare ẽ destruere vel delere i toto. vñ dicitur lex abrogata qñ i toto ẽ sublata vel destructa. Sed d rogať ei qñ i ꝑte tolliť vel ei detrahitur. ff. de vbo. sig. l. derogare. Et ẽt abrogare interdum ẽ addere aliqd Et septẽ de causis aliqd abrogať: vt no. dist. iiij. §. hoc ⁊ si legibus. Prio ꝯria ꝯsuetudine que nota est principi. di. iiij. leges. ⁊. ff. de legi. ⁊ senatus. l. d qbus. Scdo ꝯria ꝯstitutiõe. di. xxxi. ante trienniũ. Tertio cãe cessatione. di. lxi. c. neofitus. Quarto locorum varietate. di. xxxi. aliter. Quinto nimio rigore canõis. xxxiij. di. fraternitatis. Sexto si ꝑcibus occasionez malignãdi habeat. xvi. q. i. legi. Septio ꝓpter malũ inde sequẽs

dist.l.xiii.veruz. Sed an ab rogata lex possit allegari. vide glo. vsi. quicūqz. c. nouit. de iudi. Et qualiter populus possit abrogare canonez quē condere non pōt. Solutio p expressum cōsensum pape de pben. c. cum iam dudū. vel dicit̄ ɔsuetudo rōalis ⁊ pscripta ēt tollit. de consuetud. c. fi. ēt sine sciētia pncipis: qꝛ difficile ēet eum oēs ɔsuetudines scire. vt in glo. versi. abrogare. c. in istis. dist. iiii.

Absentia ē quintuplex ⁊ quādo quis obtētu absentiarum in integrum restituatur. vide glo. l. fi. ff. de in inte. resti. Item absentiarum alia necessaria: alia probabilis: alia honesta siue voluntaria. Necessaria vt cā reipublice vel de mandato principis pficiscenti subuenitur per in integrum restitutionez. ff. ex qui. cau. ma. l. i. ⁊ l. nec non. Absentia pbabilis vt causa studiorum vel mercature: vel voluntaria vel peregrinationis si pcuratorem non dimisit absens non ita facile subuenitur ei: vt. l. nec non preallē. Sed absens contumaciter non auditur. vt. C. quo ap. non reci. l. i.

Absens pprie dicitur qui est extra prouinciam: vt C. de bon. au. iudi. possi. l. fi. §. vlti. Tamen quādoqz accipitur pro eo qui presens non est eo loco vbi petit̄ ff. de ver. sig. l. absentem. Unde absens multis capit̄ modis. Primo ille dicitur absens qui al..m audire ⁊ intelligere non potest. sic capitur ibi cum dicitur. stipulatio non potest fieri inter absentes. īstitu. de inuti. stipu. §. item verborum. Secundo absens dicitur q non est in eadez prouincia: vt. C. de long. temp. l. fi. Tertio absens dicitur: vt hic sequitur. testium pductio non potest fieri parte absente si velit adesse. Et sic dicitur absens qui non videt producere vel iurare testes. vt. l. si quādo. C. de testi. Quarto absens ē qui non est in domo: seu respectu cuius nunciandum ē nouz opus. ff. de no. oper. nuncia. l. de pupillo. §. sigs Quinto dicitur ille absens qui faciliter non pōt cōueniri. vt quia presente pncipali fideiussor non pōt conueniri. ⁊ ita absente potest conueniri. C. de fideiusso. ⁊ man. auc. psente. Sic etiam accipitur in. l. presens ff. de pcura. vbi dicitur. psens ē qui in ortis ē. i. qui faciliter potest cōueniri. Sexto absens dicitur qui ad lucrandas distributiones materiales psentiarum abest scilicet qui nō ē in choro hora determinata. ⁊ ita licet sit in ecclesia tñ extra chorūzi certis horis dicit̄ absēs.

Absolutio differt a reuocatione. nam absolutio fit a sententia excōicationis. suspensionis. vel interdicti iuxta formam ecclesie cū baculo dicendo psalmuz miserere. ⁊ de profundis ⁊ fit cum solēnitate. Sed reuocatio est sententia vbalis sine solēnitate. Etiam absolutio fit si excōicatio tenuit ⁊ si nō tenuit fit reuocatio Item absolutio reddit qd excōicatio intulit preterqꝫ fruct⁹ qs excōicatus iuste perdidit. qꝛ per absolutōes tales non recuperat. vt in auc. vt cuz de ap. cog. §. generalem: vsi. si vero post coll. viii. Et absolutio ex falsa cā super nota impetrata non tenet ⁊ ē nulla. vt no. i c. qd sup his. de fi. instr. Sed licet excōicatio lata sit ex falsa causa tamē bene tenet. xi. q. iii. c. i. ⁊ de offi. ordi. ex parte in glo. Et an pecunia possit peti vel dari p absolutiōe ō simo. ad aures. c. dilect⁹. ⁊. i. q. null⁹ eps:

Absqꝫ ē puatiuum. vt in. l. minus. C. de acqui. pos. ⁊ quando ponitur exclusiue. ⁊ quando inclusiue nominat Archi. de procura. qui generaliter. li. vi.

De Ac.

Acceptilatio ē liberatio per mutuam interrogationem qua vtrisqꝫ contingit ab eo nexu absolutio . id est dissolutio. ff. eo. titu. l. pluribus. ⁊. l. i. Unde acceptifero acceptituli acceptitulatum. verbum compositum a quo venit acceptilatio ⁊ est imaginaria solutio que simulat debitorem suuz sibi soluisse quod nō soluit idqꝫ facit animo remittendi. quia illa verba dicendo quicquid tibi per stipulationem promisi: vel ex stipulatu debui. habes ne acceptum ⁊ tu responde as. habeo. acceptumqꝫ fero. quasi dicas proinde hēo ac si accepissem a te per veram solutionem. Et sic sicut vera solutione liberatus esses: ita hac acceptilatione liberaris: vt. C. eo. ti. l. i. i gl. y. Item acceptilatio inutilis dicitur ratione acceptationis: vt tractatur. ff. eo. ti. l. an inutilis. i glo. i.

Accessio dicitur aliquid adiacens alteri: vel omne id quod est accessorium ⁊ necessarium in principali vt capistrum equo vel vestis seruo. vt. ff. de posi. l. i. §. que in depositis. Si enim seruum emeris: ⁊ vestez in qua traditur acquiris: ⁊ si de eo mentio nō sit facta Et accessiones ciuiles vt vsure non veniunt in ɔctū stricti iuris: etiā post lit. contest. C. de condi. inde. l. i. i glo. ⁊. ff. ō vsur. l. mora. i glo. versi. difficilis. ⁊ i cap. venerabiles de exceptio.

Accessorium. idem est qd accessio: ⁊ sequitur naturam sui principalis. insti. de re. diui. §. qꝫ si ptim. ff. si quis cau. l. si eum. §. qui iniuriaꝝ ⁊ in regula accessorium. de reg. iur. li. vi. ⁊ quando accessorium venit officio iudicis mercenario. tunc sublato principali tollitur ⁊ accessorium. C. de po. l. iiii. Secus quando accessorium venit officio iudicis nobili. ff. de condi. inde. .l. fi. §. lutius. in glo. alias regularit̄ non tenet accessorium: vbi non tenet principale. cum saltem non accedat principali vt in. c. si diligenti. de fo. compe. Fallit tamen in casibus. Primo in. c. debitores. de iure iur. vbi accessorium scilicet iuramentuz de soluēdis vsuris factum tenet principali tñ. s. obligatiōe debitoris ad vsuras sublato. quia ad vsuras soluendas nulla est obligatio de iure canonico ⁊ ciuili. ⁊ tamen iuramentum factum de his soluendis ē seruanduz. Sed regulare contrariu.n intelligitur quando accessoriū ⁊ principale regulatur eadem ratione eodem tempore non mutato respectu psone. Sed illa nō seruātur in pmissione ⁊ iuramento. quia pmissio fit parti. sed iuramētum deo. ⁊ dixit Lodo. de roma se consuluisse qꝫ accessorium ēt preciosius principali sibi tñ accedit. ff. ō aur. ⁊ argen. leg. l. cū si non sicut. §. pueniamus. ⁊. l. cuz aurum. vsi. fi. eo. ti. Et facit ad questionem. Si lego mulieri vestes quas sibi feci. qꝫ etiaz in legato veniūt ornamenta aurea vel argenta vestium.

Acor ⁊ mucor. sunt vitia vini ⁊ panis quando accesit ⁊ mucessit.

Actus est quedā seruitus q̄ is cui ea debetur hꝫ ius qꝫ pōt p fundum in quo sibi hec seruitus debet̄ ducere iumētū vel vehiculū suum. s. vt nō solū possit ambulare p se sed ēt iumentū ⁊ quadrigā secū ducere. ff. de ser. rus. pdi. l. i. versi. actus. ⁊. l. inter act. ⁊ insti. eo. ti. § actus. Aliter capit̄ actus p opatione dū dicitur. Act⁹ actiuoꝝ sūt in patiente pdisposito 2⁰ de aia. ⁊. i. q. i. p Isaiam. ff. si quad. pau. fe. dic. l. i. §. cū arietes. ⁊. ff. ad l. aql. l. si ex plagys. §. tabernarius. ō pe. dis. i. quia diuinitatis ⁊. c. medicina.

Acta dicūtur publice scripture negocioꝝ que i iudicio agūtur: ordinē eoꝝ modum ⁊ figurā cōtinētes. Uel ēt sunt pcessus siue gesta curie. ⁊ sunt coīa. C. de iudi. l. vlt. ff. de re iudi. l. actorū verba. ⁊. l. paulus. §

pdita pñt ꝓbari per testes. C. de fi. instru. l. emancipa
tione. nec valent nisi testium āminiculo fulciantur. c.
cum a nobis. de testi. debent ergo scribi per personaꝫ
publicam. aut duos viros idoneos. c. quoniā contra ꝺ
ꝓba. vbi acta originalia debent remanere apud scri-
ptores. ꝛ qui ea temere violauerit nō potest postmo
dum ea ipugnare. c. cum olim. de offi. dele. Sunt aūt
acta triplicia. ff. iudi. sol. l. ij. nā. Quedam sunt acta iu
dicij ordinatiua que valēt ad ordinatiōem iudicij: vt
ē libelli oblatio lit. cōt. Quedā valent ad veritatis in
dagationem: ꝛ dicūtur idagatiua vitatis ꝛ depositio
testiū: editio instrumentoꝝ: ꝛ cōfessio ptiū. Et quedā
litis decisiua que valent ad decisionē cause. De his di
cit Ja. de are. in. d. l. ij. ff. iudica. sol. Et acta a iudice p̄
sumūtur oia rite celebrata: de elec. bone. i. de renūc.
c. in pñtia. Item acta facta coram sacerdote i foro pe
nitentiali faciunt fidem coraꝫ iudice seculari vt i auc.
hoc ius porrectum. C. de epis. ꝛ cle. Et in. l. si quis in
hoc genus. C. eo. ti. Et acta que debent fieri coraꝫ iu-
dice: si fiant coram notario non valent: vt no. in glo. l.
fi. C. de lib. cā. ꝛ glo. in. l. hac consultissima. C. de test.
Item acta etiā qñq; dicimus locū i quo residet iudex
īstructus de cā cognoscens: vbi acta degeunt: vt qui
libet factum suū audiat seu v. deat: ꝛ suū cosequat̄ me
ritū: q locꝰ alr ēt ius appellat̄. ff. ꝺ iusti. ꝛ iur. l. pe. §. fi.
¶ Actor ē q agit ꝛ pulsat alium rem aliquā ab ipo pe
tens in iudicio. ff. de iudi. l. in tribus. ff. si. regun. l. iu
dicium. Nā in cōibus iudicijs querit̄ quis auctor sit.
Est ergo ille qui suo noie agit vel qui constituitur ad
agendū vel defendendū causas vniuersitatis vel alte
rius. ff. ꝙ cuiusq; vniuersi. no. l. item verboꝝ. §. decu
riones. Vel dicitur cui cōstituit̄ a tutore vel curatore
ante. lit. ꝯtestat̄. C. de ꝓcura. l. neq; tutores. C. ꝺ. act.
ꝛ tuto. ꝛ cura. dan. i rubr. ꝛ nigr. Et ē regulare ꝙ acto
re non probante reus absoluitur: in. l. qui accusar̄. C.
de eden. vbi dicit tex. Actore eni nō ꝓbante qui cōue
nitur ꝛ si nihil ipe prestiterit obtineat: glo. accur. i. ab
soluat̄. vi. q. vlti. actor: vt eccle. benefi. c. vt nostrū. ex
C. de ꝓbati. l. actor: Fallit eni hoc in casibus ad minꝰ
qnde cim: qbus actore non ꝓbante reus non absolui
tur. Hos casus vide in glo. prealle. c. vt nostrum. ꝛ ac
tor sequi debet forum rei. c. si clericus. ꝛ. c. cum sit ge
nerale de foro competenti.
¶ Actio significat tripliciter: stricte: late: ꝛ latissime.
Stricte significat ius ꝓsequendi: qꝺ oritur ex obliga
tione. Late significat dū significat iurisdictiōem iudi
cis: ꝛ ita nedum significat ꝑsonales sed etiā reales acti
ones: Latissime cū ēt significat officium iudicis: ꝛ hoc
modo querela i offi. testa. dicit̄ actio. ff. de lega. i. l. cū
filius i pn. facit. l. actiōis verbo: de vbo. sig. ff. ꝛ. l. acti
onis vbo. de act. ꝛ ob. Et hoc vbū actio significat hñ
simul ius ꝛ factū: nec ē inconueniens.
¶ Actio ergo significat officiū. i. ius ꝓsequēdi licꝫ of-
ficium sit facti. Et ponat̄ dr̄a int̄ iurisdictiōem ꝛ offi-
cium. Est eni actio ius ꝓsequēdi in iudicio qꝺ sibi de
betur: insti. de act. in p̄nc. Et addunt quidam: quod
suum ē vel alienum: ita vt illa diffinitio includat oēm
actiōem tā in rem q̄ꝫ in ꝑsonā: sed illa diffinitio p̄missa
solum comprehendit actionem personalē: illud autē
qꝺ tuum ē tibi debetur. Si vero quod nō tuū ē ꝛ quic
quid ē in iudicio debet includi diuersimode quo peti
tur. ꝛ cōcluditur in actiōe reali ꝛ ꝑsonali: qꝛ in persōa
li peto mihi debitum. In reali vo actione peto aliqd
vt meū. quare hoc verbū actio sumit̄ aliter ꝛ alit̄: vt
p̄missum ē. ¶ Et nota ꝙ hoc vbum debet̄: qñq; large
sumitur: vt cum dicit̄: quicquid in iudicio tibi debet̄
id ē res quā petis vt rē tuā siue rei vendicatōe actiōe
cōmodati siue depositi scd̄m Azo. in sum. ti. de eden.
circa p̄nci. Olim dicebatur actio cōceptio vboꝝ for-
mata a magistratibus. l. ij. §. deinde ex his. ff. de orig.
iur. vnde dicebat̄ formula vulgaris. ff. de fur. l. si ser-
uus nauem. Hodie āt fit sine impetratione ꝛ concep
tione vborum solēniū. C. de formu. ꝛ ipe. acti. subla.
p totum. Nec hodie ē aliqua dr̄a iter iterdicta ꝛ acti
ones cum interdictū nihil aliud sit q̄ꝫ actio pretoria.
dicitur ergo actio ius ciuile vel p̄torium quo debituꝫ
a te exigere possum vel petere rē mihi restitui: scd̄m
Azo. ꝛ Hos. de iudi. dilecti ꝛ est actio in iure ciuili. isti.
de iur. na. gē. ꝛ ci. §. ius aūt. Et ꝑm canones actio dici
tur cā. c. forus. de ver. sig. Et scd̄m leges actio debet
poni in cā. qꝛ nemo sine actiōe experitur. ff. de nego. ge.
Si pupilli in fi. ꝛ. c. examinata: de iudi. ꝓhibentur tñ
attentius nimis subtiles actionum intentiones. vt in
ca. dilecti. de iudi.
¶ Actionum vero quedam sūt in rem ꝛ quedam i ꝑ-
sonam. Actio in rem dicit̄ vendicatio rei qñ: s. dicit ali
quis rem de qua agitur suā: Et aduersarius dicit eam
suam. Quādo ergo petis rem aliquaꝫ vt tuam rei vē
dicatione: tūc agis actiōe i reꝫ. Actōne vo in ꝑsonā pe
tis ab aduersario aliqd tibi dari vel fieri. Ite actiōes
qdā bonefidei dicūtur. quedā stricti iuris: Actōes bo
nefidei dicūt̄: nō iō quia in eis debet seruari bona fi-
des: qꝛ ēt bona fides seruat̄ in actionibus stricti iuris
sed dicūtur bonefidei ideo: qꝛ maxime exuberare de
bet bona fides: inter ꝯtrahētes in eis. Et vltra id etiā
veniūt oia accessoria: ꝛ ea de qbus nihil ē excogitatū:
vt in actione emp. vel ꝯtractu vendi. Venit etiaꝫ id
qꝺ expresse non ē actum: videlicet a tēpore more qui
alteri nō reddit istud ad qꝺ tenet̄ de nā ꝯtractus veni
unt dāna ꝛ itereē: que debēt r̄stitui. ꝛ sic in eis multū
exuberat officiū iudicis pinguius q̄ꝫ in actione stricti
iuris. Sunt āt actiōes bonefidei. xvij. que enumeran
tur insti. de acti. §. actionū ꝛ ponūtur i glo. de except.
c. cū venerabilis. ꝛ cōtinēt̄ in his vsibꝰ: Empti: cōdu
cti: mandati: depositiq;: Pignora: ciscūde: cōmuni: p
socioq;. Dotis: ꝛ heredibus: tutele: cōmoda: gestor:
Prescriptis vbis: cū extimat: atq; ꝑmutat. Iste bone
fidei sūt: stricti cete iuris. Alie vo dicūt̄ actiōes stricti
iuris: vt actio ex mutuo: ex stipulatu: ex arbitrio: ꝛ cō
similes. Et in istis nō venit accessoriū: nec ea de qbus
non ē cogitatū: vt no. Her. in glo. p̄allegata. Nec i is
a tēpore more q alteri nō reddidit illud ad qꝺ tenet̄
de nā ꝯtractus: veniunt dāna ꝛ interesse q̄ dicūtur re
stitui. Itē actionū realiū alie cōpetunt ꝓ rebus corpo
reis: ꝛ sic hꝫ locū rei vendicatio alie ꝓ i corporalibus
ꝛ ꝓ seruitutibus acgrēdis seruiēdi ꝛ defendeddi: ꝛ sic
cōpetunt due actiōes. q̄rū vna vocat̄ cōfessoria alia
negatoria. ¶ Itē nota ꝙ actiōes personales vsq; me
tas. xxx. annoꝝ extēdūtur: vt. C. de constitu. pecu. l. ij
ꝛ ibi nota tex. ꝙ possibile ē oēs res i pecuniā ꝯuerti.
C: de p̄scrip. xxx. annoꝝ. l. sicut iu rē. Reales aūt vsq;
ad metas. xl. annoꝝ. vt. C. de ven. pig. l. i. ꝛ in glo. de
vtroq; casu. Est gꝰ vt clarius dicat̄ actio realis q̄ obli
gatum eū ꝯtra quē dirigit̄ nō supponit. Sed iō com
petit: qꝛ qs ꝯtēdit restituere ꝯtra quā talis actio diri
gitur. verbi grā. Intrasti domū meā violēt̄: ego peto
possessionē meā quā occupas: tu nullo iure mihi obli
gatus es. Nec aliqd mihi ꝓmisisti nec tecum ꝯtraxi.

sed tm̄ te cōuenio. quia res mea apud te ē. Sed ꝑsona lis actio ꝑsupponit debitorē cōtra quē dirigit̄ obligatuꝫ ex ꝯtractu vel maleficio seu ex varijs causaꝝ figuris. Et ista datur ēt ad rē: ꝫ presupponit obligatiōeꝫ ꝑsone: vt vēdidisti mihi librum vel locasti domū: tu mihi obligaris ex ꝯtu: licet agā ad rē. s. librū vł do.

¶ Actio ad exhibēdum dat̄ ꝯ possessorē vł aduersus eū: q dolo malo possidet. vt rem exhibeat. i. i publicū deducat: vt fiat aduersario copia vēdicādi ſm Azo. in sum. ti. ad exhiben. i ꝑnc. Nā exhibere ē rem in publicū deducere ⁊ vidēdi tangendiqꝫ comprehendēdi rei facultatē ꝑbere ⁊ ostēdere: vt aduersarius copiā habeat rem suā eē contendendi: vt cū quis dicit hec res est mea: qꝛ tacta seu visa ab eo sibi sua vr̄: vt. ff. ad exhibendū. l. ij. cum ibi no. Et si erat instrumentuꝫ res ipsa exhibenda dꝫ fieri facultas legēdi ⁊ ēt trāscribendi. ff. quēad. testa. aperi. l. i. ⁊. iij. §. stipulari. Et sic exhibere dicit̄ ꝓprie quasi extra secretū habere. Et ſm Place. quasi extra se habere sicut redhiber̄ q̄si retro habere dr̄. ff. de edili. edict. l. redhibere i ꝑncipio.

¶ Actio arboꝝ furtim cesarū hꝫ condēnationē aduersum euꝫ q arbores furtim cedit inscio ⁊ iuito dn̄o. Et cōpetit ꝯ ipm̄ dānum dantē ad duplū damni dati in q̄ casu ēt competit huic actio legis aq̄lie: ita tamen vt deducere possit a ꝯdēnatione qꝫ actor cōsecutus ē altera actione. vt. ff. arboꝝ furtim cesa. l. i. Et appellatione arboꝝ etiā vites continēt̄. ff. de arbo. ceden. l. i. §. arboris. Itē cōtinētur edera q̄ iprope dr̄ arbor ex interpretatione ⁊ plerūqꝫ arborib⁹ heret. ff. arbo. furti cesaꝝ. l. vitē. ⁊ in glo. Etiaꝫ ⁊ arundo non male, dicet̄ arbor: ⁊ idem de salicto quando iam radices immisit vt eadem. l. vitem. iuncta glo.

¶ Actio caluisiana ē ꝑ quā reuocātur ea que ī fraudē creditorē patroni libertus alienauit: vbi etiā locū hꝫ actio fauiana. ff. de iure patrona. l. si libertus ſꝫ pla.

¶ Actio fauiana ⁊ pauliana sic dicta sūt ab autoribus ⁊ eaꝝ iuentorib⁹: Et hn̄t locū qn̄ debitor ī fraudē creditoris alienauit ea que alienata fuerūt creditori. vt reuocet̄ ipsa alienatio. Dat̄ ēt actio fauiana patrono ad reuocandū alienata ꝑ libertū vł ꝑ debitores ī fraudem patroni vel creditoris ī qua veniūt fruct⁹ ēt post lit. ꝯtest. ꝑcepti: vt notat̄. ff. si qd in frau. patro. l. ij. et ibi ꝑ totū. Sed pauliana dat̄ ꝓprie creditori ad reuocanda alienata in fraudē ꝑ debitorē. de qua. ff. que in frau. credi. l. i. §. fi. ⁊. l. hoc factū. ī qua ēt veniūt fruct⁹ vt eo. ti. l. ꝑtor ait. §. hāc. ⁊. §. ꝑterea. qꝺ itellige iuxta l. fi. §. non solū. eo. ti. de qb⁹ ābab⁹. ff. ꝺ vsuca. l. videamus. §. i fauiana. Et instit. ꝺ actio. itē siqs in fraudeꝫ.

¶ Actiones ciuiles q̄ sint ⁊ qꝺ regre in spe. ti. ꝺ actio. ⁊ except. ꝓponē. §. postremo. Et nota qꝫ qn̄qꝫ distinguitur actio ciuilis ꝯ criminalē. ⁊ tūc idē ē qꝺ actio ītentata ꝓ aliquo iteresse. Qn̄qꝫ distinguit̄ ꝯ pretoriā: tunc idē est qꝺ actio saffiria directa in re. Pretoria āt dr̄ que dat̄ officio iudicis: vt i fra actiōes pretorie.

¶ Actio cōmodati ē triplex. s. directa: vtił ⁊ ꝯtraria. Unde directa cōpetit ei q rē aliquaꝫ cōmodauit ꝯtra cōmodatariū ad repetendū ipam rē, vt ei res et eius accessiones restituātur facto ⁊ expleto vsu ꝓpter quē cōmodata ē. ff. cōmoda. l. i. ſm Pla. Actio cōmodati ꝯtraria ei cōpetit q cōmodatū accepit ī eū qui cōmodauit: ⁊ ipensas ī re cōmodata factas veluti si egrum seruum curauit qꝺ noīe cibarioꝝ ipendit nō repetit. ff. cōmo. l. i rebus. §. possum. cū. §. sequenti. Actio cōmodati vtilis scꝺm Pla. cōpetit vbi non ē vere commodatum: sed interpretatiē: vt si amicus ex confidētia rem amici ex ꝓpria auctoritate accepit. Et pone melius exemplū per. l. i. §. fi. cū. l. ij. ⁊. iij. i ꝑn. ff. cōmo.

¶ Actio ꝯfessoria ē que cōpetit ei: qui dicit se habere ius vel seruitutē per fundum viā eundi vel agēdi vł altius edes suas leuandi vel quācūqꝫ aliam seruitutē in re ipsius etiam inuito eo. hec autem actio in reꝫ dicitur vel realis: quia rem tuam corpalem. s. ius eūdi per fundum petis quāuis ipsa seruitus sit in corporalis: vt. ff. si serui. vendi. l. ij. in ꝑn. Et dicitur confessoria: qꝛ verbis affirmatiuis constituitur. ⁊ eis ꝯtraria v̄bis negatiuis ꝓponitur: que dicitur actio negatoria scꝺm Pla. ff. si serui. vendi. l. si quandoqꝫ. §. cuꝫ in domo ⁊ ibi no. Unde actio negatoria cōpetit ei qui dicit aliquem non habere ius vel seruituteꝫ ad aliquid qꝺ facere volebat alter ⁊ ipsum per hanc actiōem prohibet: vt quando dominus fundi intendat aduersus te solitum ire per fundum suum dicens. Nō ē tibi ius ire per fundum meū: ⁊ hec actio silr̄ in rem dicitur: qꝛ dn̄s fundi vendicat libertatē dum ipsam itendat v̄bis negatiuis: dicēs qꝫ alter nō hꝫ ius eundi vel agendi ꝑ fundū suum nec altius edificandi edes ne luminibus suis noceat: ⁊ sic per hāc dn̄s fundi ad hoc agit: vt fūdus suus declaret̄ liber: ⁊ alt̄ desistat ⁊ ꝓhibeat̄ ne eū de cetero iquietat. ff. si ser. ven. l. ij. ⁊. l. loci corpus. §. cōpetit. ⁊ insti. de acti. §. econtra. Et actio non competit de domino: sed de iure prediorum sicut ⁊ cōfessoria: vt in preallε. l. ij. in ꝑn. Et licet scꝺm Place. dicatur ideo negatoria quia verbis negatiuis itentat: Tamen ꝯtrarium notatur i. l. ij. ⁊. §. econtra supra alle. Nam quelibet earum. s. actio cōfessoria ⁊ negatoria potest dari ꝑ verba affirmatiua: ⁊ etiam ꝑ negatia. Non ergo sumūt dr̄am per formā v̄boꝝ sed differūt rōne materie: vn̄ breuiter concludēdo siue ꝑ affirmationem siue ꝑ negatiōem den̄t. tamen in hoc differūt qꝛ ꝯfessoria datur ad tuendā sibi seruitutem debitaꝫ ⁊ negatoria dat̄ ad tuendam sibi libertatem suā. Et notant doc. exempla i qbus ꝯfessoria itentant̄ v̄bis negatiuis ⁊ negatoria v̄bis affirmatiuis i. c. cum ecclesia sutrina. de cau: pos. ⁊ ꝓprie. vbi bona glo. de his. ⁊ de iudi. i. c. examinata ⁊ i dicta. l. ij. ff. si serui. vēdi.

¶ Actio cōmunidiuidūdo iter eos datur q sine societate: nec ex causa hereditaria aliqd cōmune habēt vt id diuidatur scꝺm Plac. ⁊ Azo. habet ergo locum et hec actio iter eos ad quos res aliqua ꝯmunis pertinꝫ non ꝑ societatē nec ꝑ hereditateꝫ ad hoc qꝫ res illa diuidatur. Item si ex cōtractu societatis res illa sit communis habet locum hec actio. ff. cōmo. l. i. Et ꝺ ista actione. ff. de iudi. l. in tribus.

¶ Actio cōducti competit ei qui cōduxit a locāte vł locatore fundum vel prediū vel domum: ⁊ competit ei: ad hoc quod liceat sibi inhabitare vel in vsu habere rem ꝯductā etiam competit contra locatorem si aliquas expēsas vtiles vel necessarias ibi fecerat.

¶ Actio directa ē quando aliqd directe petitur ī ius vt ex commodato vel deposito: ⁊ huiusmodi.

¶ Actio vtilis ē que datur non ex iure aliquo directo sed vtilicer ⁊ ex equitate competit: vt in publiciana: ⁊ huiusmudi scꝺm pla. ⁊ Azo. De ista actione vtili habetur ⁊ notatur. ff. ꝺ nego. ges. l. actio. ⁊. ff. si quadru. pau. fe. di. l. penł. Et nota qꝫ actio directa ⁊ vtilis eiusdeꝫ sunt effectus: vt in. l. actio. prealle. ⁊ in. l. differūt licet scꝺm quosdaꝫ differant: vt no. in. l. ex legato. C. de legi. ⁊ plene. per Cy. l. i. C. de act. ⁊ obli. vn̄ directa

datur scdm vba ⁊ mentē: et interdictum vnde vi di/
rectum datur tm̄ ↄtra spoliantem vel mādantem seu
ratam habentē spoliationem suo noīe factā: qꝛ verba
⁊ intentio pretoris hoc volūt in hoc interdicto: sꝫ idē
interdictum vtile datur ex mente tm̄ de eq̄tate q̄daꝫ
non vtute vboꝝ. Datur etiam contra eū q̄ alias ex in
sta cā rē possidet: nō tm̄ p̄dictis tribus modis. sꝫ forte
possessionem vacuam intrauit vel rē i domo sua inue
nit credens eē suam: de quo in. c. cum ad sedem de re
sti. spo. Et dicit angelus q̄ habēs ius vtile ⁊ intentās
directum male libellat. ⁊ quando in principio dete/
cta fuit ineptitudo succumbere debet.

¶ Actio depositi ē duplex. s. directa ⁊ cōtraria. actio
depositi directa competit depositori ad repetenduꝫ
depositum ⁊ accessiones eius ⁊ cōpetit in simplum ni
si forte res sint incēdio ruina naufragio ꝺposite. Hoc
enim casu qui depositū sic receperit si negauerit: ⁊ in
ficietur: ⁊ de hoc cōuincatur in duplo cōdēnabit. hec
pbant. ff. depositi. l. i. §. ait pretor. Sed actio deposi/
ti ↄtraria competit ei penes quem res ꝺposita ē ad pe
tenduꝫ ipensas si quas circa rem ipenderit et illas re
petit vl' dānū datū p seruuꝫ depositū s̄m Pla. De illa
ↄ̄ria actōe habet. ff. deposi. l. apud i p̄n. ⁊ l. actione.

¶ Actio de dolo competit mihi qn̄ damnū dolo ma/
lo a cuius ē mihi datum vel siquis aduersus me ver/
setur dolose cōsulendo vel maliciose negocia mea ad
ministrando nec superest aliqua alia actio qua possū
experiri. ff. ꝺ dolo. l. i. §. verba. sed non datur nisi du
os aureos excedat. Hec āt non datur liberis cōtra pa
tres: rō: quia odiosa est ⁊ in ea condemnatus infamis
efficitur. Nec datur libertis contra patronos sꝫ loco
eius datur actio in factum verbis sic temperandis in
conditione libelli in qua nulla est facienda mentio do
li hec pbantur. ff. ꝺ dolo. l. si oleum. §. fi. cuꝫ. l. seq̄ē.

¶ Actio de dolo ⁊ furto eorum qui in ministerio cau
ponum stabularium vel nauem exercēt datur aduer
sus stabularios et nautas qui qn̄ officio malorum ho
minum vtuntur i duplo seu in duplum tenētur: q̄ do/
lo vl' furtū cōmissū ē i his rebꝰ q̄s saluas fore recepet
. ff. si. aduer. nau. cau. stabu. l. i. ⁊ infra actio i factum.

¶ Actio ꝺ constituta pecunia competit aduersus eū
qui sine stipulatione constituit pro se vel pro alio sol/
uere. C. de constitu. pecu. l. ij. nam omnia constituere
est debitorem se facere secundum Placen.

¶ Actio in rem verso datur aduersus dominum vel
patrem si seruus vel filius pecuniam in rē patris vel
dn̄i ipēdit quā mutuo accepit. ff. ꝺ in rē ver. l. i. i p̄nc.

¶ Actio ꝺ tigno i iūcto datur ei cuius tignum alieno
edificio iniunctum est ab eo qui estimabat suū tignuꝫ
eē. Si vero sciens alienum id dolose fecerit id tenet
ꝺ tigno immisso ⁊ furti: ⁊ actione ad exhibendum: nō
q̄ tignum cogatur eximere. sed q̄ intersit prestare.
Et hec probantur. ff. de tig. iniun. l. i. ⁊. ff. de rei ven/
dica. l. in rem. §. i. cum ibi not.

¶ Actio de rebus ecclesiasticis venditis custodibus
earum datur aduersus eos q̄ sacras res emerūt circa
formam nulla eis actiōe relicta, cōtra sacrosāctas ec/
clesias de precio q̄ꝺ dederūt repetendo. hec auteꝫ ac
tio datur in factum cū res in aliam rē ē mutata: vt ex
phiola factus est sciphus. Si vero in forma sua sit rei
vendicatio locum habet si alienetur q̄ꝺ ex lege dat.

¶ Actio de pauperie competit aduersus eum cuius
animal damnū dedit contra naturā sui generis vbi
gratia. vt si equus non ex loci angustia vel non istiga
tus calce percutiat vel bos cornu petat ex naturali fe
ritate. Secus tamen si instigatus vel ex loci angustia
damnū dederit in huiusmodi actionis condemnatōe
venit damni resarcio aut in solutōne venit ex. l. xij. ta.
noxe deditor. dominus enim noxali iudicio serui sui
nomine conuentus. seruum actore noxe dedendo li/
beratur. insti. de noxa. act. §. i. ⁊ si animalia noxe ꝺdā
tur pficiunt reo ad liberationem inst i. si qua. pau. fe.
di. Et vtrum malit aut soluendo dānum sufferat aut
alias p noxa det animal hoc per eum stat. Et pbant
hec. ff. si qua. pau. fe. di. l. i. in prin. ⁊ insti. eo. ti. §. i. Et
noxia signat delictū sꝫ delinquens vocatur noxa. insti.
de noxa. act. in glo. ver: noxa vnde uersus. noxia de/
lictum delinquens noxa vocatur. Et tamen sepe
vnum pro reliquo dicitur seu accipit. vt ibidem dr̄.

¶ Actio de opposito vel suspēso quo iter ē vulgo cu
ius casus nocere poterit. datur aduersus eum qui in
subgrūda p tectone hēt id appositum vel suspensum
quod nocere potuit cuius condemnatio ē decem soli
dorum. ff. de his qui deie. ⁊ effu. l. si vero. §. ait p̄tor.

¶ Actio de effusis ⁊ eiectis datur aduersus eū ex cuiꝰ
habitatione vel habitaculo aliquid effusum vel eie/
ctum est contra iter publicum. vnde damnum datuꝫ
alicui transeūdi restaurandum ē in duplum. ⁊ si liber
homo inde perisse dicatur in qnquagita aureos hec
datur actio. Si vero nociturū ē libero homini datur
quantum videtur iudici ex bono ⁊ equo compensatis
ipensis factis ⁊ operibus quibus est cariturus inutili
ter. ff. de his qui deicere: vel effu. l. i. i prin.

¶ Actio edilicia competit multis modis. Et p̄ si res
vendita sit redibita pp̄ter vicium siue morbum: nec
tamen a venditore restituitur p̄cium emptori cū acti
onibus ⁊ alijs q̄ ediles inhibent. ⁊ i hoc casu ē p petua
de hac habetur. ff. de edi. edic. l. ediles i p̄nci. §. i. ⁊ fi.
⁊. l. istud. ij. rn̄so. ⁊. l. redibitoria. eo. ti. Secundo com
petit quando fit vt si res vendita nō placet vt redda
tur. ⁊ tunc ē tpalis vsq̄ꝫ ad. lx. dies: vt. ff. e. ti. l. q̄ si no
lit. §. si quid ita venerit. Tertio competit si venditor
non vult tradere seruum vel mancipiū vel iumentū
cū ornamento cū q̄ ōn̄derat tpe vendititōis p ipo or
namento vel vt fiat redibitio rei p̄ncipalis pp̄ter ac
cessoria: ⁊ tunc cōpetit ēt vsq̄ꝫ ad. lx. dies. ff. eo. titu. l.
ediles. in p̄nc. §. vendēdi. Quarto vo cōpetit qn̄ eo lo
co quo iter ē vulgo hꝫ q̄s canem. lupū. vrsū. aprū. ver
rem. pāterē leonē ⁊c. vel aīal aliud q̄ꝺ nocere posset
siue sit ligatum siue solutum. ff. e. ti. l. hi eni. §. deinde
autem. vide de his Guil. in spec. in tractatu libel. de
emp. ⁊ vend. §. nunc dicendum est.

¶ Actio de superficie in rem cōpetit ei qui supficiem
habet in alieno solo noīe cōducti ad repetendū supfi
ciem si possederat. ff. de superfici. l. i. §. qui superficiē
in fi. ⁊. §. ait pretor. ver. ⁊ sane.

¶ Actio empti cōpetit ēptori ad rem repetēdā quaꝫ
emerat in q̄ venit cōmodum, q̄ꝺ accessit. Et si q̄d in
spēali pacto cōprehēditur in hac actiōe attēdit p vt
q̄sq̄ꝫ sibi paciscitur. ff. de actio. emp. l. emptor in p̄nc.
⁊ insti. ꝺ ēp. ⁊ vē. §. sꝫ nr̄a. i fi. hꝰ ↄ̄ria ē actio vēditi q̄
cōpetit vēditori ad petēdū p̄cium ⁊ iteresse ⁊ vsuras
tpe more prout iter ptes ↄuentū seu cōtractum ē. De
ista habetur in. l. iulianus. §. ex vendito. eo. titu. et de
emp. ⁊ ven. insti. in: §. preal. sed nostra.

¶ Actio ex stipulatu nascit cū de re certa igenere: sꝫ
i certa i spē fit stipulatio vt insti. de vbo. obli. i p̄n. Naꝫ
si res eēt simplr icerta stipulatio n̄ valeret. ff. e. t. l. ita

stipulat⁹ in p̄n. Et stipulatio ē ↄcepta: vt cū respōdes
dare seruū: vel spondes te facturum domum. Et p̄ti
net hec ad actiones in personam que oriuntur ex con
tractu verborum: ⁊ hec colliguntur. ff. de actio. l. i. §.
i. ⁊ l. actionum genera. §. in personam. ⁊ insti. de ob.
§. fi. ⁊ de actio. §. i. ⁊ versi. nanq̧. cum similibus. Et
nota q̄ actio descēdens ex stipulatione non habet di
lationem anni sicut actio de dote. l. i. §. exactor. C. de
re. vx. act. ⁊. §. cū āt d̄ h⁹ Bar. i. l. si diuortiū. ff. d̄ v̄. ob.

¶ Actiones ex contractu sicut de actionibus in perso
naȝ insti. de actio. §. i. que nascuntur ex pacto siue ob
ligatio surgit ex re vt conditio certi: de numerata pe
cunia: conditio certitudinaria. Conditio ob causam:
actio cōmodati: depositi: pignoraticia: de quibus oi
bus suo loco dicetur siue etiam cōsurgit obligatio ex
verbis sicut in actione ex stipulatu quando res certa
in stipulationibus deducta est. Siue etiam oriat̄ ob/
ligatio ex litteris de quibus conditio odio desidie da
tur in eum qui cum spe future numerationis scribit
se debere quod ei non est numeratum. Numeratiōe
autem non secuta infra bienniū non repetit cyrogra
phum. Et est introducta ⁊ exclusa exceptione nō nu
merate pecunie cum minime cogatur soluere quod
scripsit se habere siue ēt oriatur obligatio ex consen
su veluti: empti: venditi: locati: conducti: pro socio:
mandati: prescriptis verbis: ⁊ actio constituta pecu
niaria. Nec nō actio in factum: de iureiur. Et de his
actionibus in proprijs locis s̄m ordinem patebit. Et
iste sunt species actionum in personam que oriūtur
ex contractu siue re: verbis litteris: aut consensu: ob
ligatio oriatur. De quibus vide. ff. de actio. ⁊ obli. l.
i. ⁊. ij. ⁊ institu. de obliga. §. i. cum. §. ⁊ ti. se. vsq̧ ad ti.
de obli. que ex quasi contrac. nas.

¶ Actiones ex quasi contractu sunt de actionibus in
personām. insti. de actio. §. i. cum ibi no. que neq̧ ex
pacto neq̧ ex maleficio oriuntur: sed tamen maiorē
habent conuenientiam ⁊ affinitatem cum pactis q̄z
cum maleficijs: ⁊ sunt iste. s. conditio indebiti. con/
ditio libere actionis.

¶ Actio negociorum gestorum: tutele: subsidiaria:
cōmunidiuidundo: finium regundorum: familieher
ciscunde: petitio hereditatis directa: ⁊ vtilis possesso
ria: fideicommissaria: ⁊ actio ex testamento. De his
omnibus. ff. de actio. ⁊ oblig. l. de maleficijs. §. siquis
sequētis. ⁊. §. seq. ⁊ insti. de obli. que ex quasi contra.
nas. cum ibidem. no.

¶ Actio d̄ peculio: ⁊ quod iussu: ⁊ de i rē uerso: actio
tributoria: istitoria: exercitoria: actio funeraria: ad
exhibendum: de tigno in iuncto: actio i factuȝ de rei
vendicatione: actio de pauperie. interdictum quoꝝ
bonorum: vti possidetis. vtrobi. interdictum saluia/
num. De quibus omnibus require in loco suo.

¶ Actiones vel obligationes ex maleficio sunt acti/
ones in personam: insti de actio. §. i. cum ibi notatis.
Quibus delicta hominuȝ cohercentur quod publice
vtilitatis interest. ff. de fideiusso. l. si aureo. §. fi. ⁊. ff.
ad. l. aqli. l. ita vulnerat⁹ cū sil̄ibus: ut est conditio rei
furtiue. Actio arborū furti cesarum: actio furti: actio
vi bonoꝝ raptoꝝ: actio. l. aquilie: actio iiuriarū: quod
metus causa: de dolo: actio serui corrupti: actio reꝝ a
motaꝝ: conditio ob turpē causam: interdictum vnde
vi: interdictum quod vi: aut clam: interdictum de li
bero homine exhibendo: de vxore ducenda: de libe/
ris exibendis: interdictum quorum legatorum inter/
dictum prohibitorum ne quid in flumine ripa ve pu
blica: interdictuȝ de itinere actuq̧ priuato. De quib⁹
omnibus require. de. J. loco suo.

¶ Actiones vel obligationes ex quasi maleficio sunt
actiones in personam: insti. de actio. §. i. que neq̧ ad
pacta accedunt neq̧ ad maleficia. sunt tamen similio
res maleficijs q̄z pactis: vt actio in factum aduersus
iudicem qui litē fecit suam: ⁊ actio in factū de eiectis
⁊ effusis. Et actio in factum de dolo ⁊ furto eorum q̄
ministerium cauponū: aut stabularium: aut nauē ex/
ercent. ff. de actioni. ⁊ oblig. l: ex maleficijs. §. si iudex
vsq̧ ad finē ⁊ insti. de obliga. q̄ ex q̄si male. nas. p totū

¶ Actio exercitatoria scd̄m Azonē in sum. eodem ti/
tulo datur contrahentibus cum magistro nauis ꝑp̄t
nauigandi necessitateȝ contra excitatorem nauis qui
magistrum naui preposuit quem equuȝ fuit teneri vt
tenetur qui institoreȝ taberne vel negocio preposuit
. ff. de exerci. actio. l. i. Hec g⁹ actio nō dat̄ ↄ magistrū
nauis sȝ ↄ eū q magr̄ȝ nauis ꝑposuit i eā cām iq̧ ꝑpo
sit⁹ ē exp̄sse vl̄ tacite vt i ea. l. i. §. nō āt. ⁊. §. ꝑpositio
igit̄. Est aūt magister cui toti⁹ nauis anchora ⁊ cura
mādata ē. l. i. §. magistꝝ nauis: q i vl̄gari lōbardoꝝ ⁊
ꝑuīcialiuȝ comit⁹ dr̄. ⁊ i theotonico ⁊ i almāico styer
man dicitur. Nec distinguitur. an iste magister sit li/
ber vel seruus maior vel minor. Et sibi iputatur q eū
preposuit: vt. l. i. preallegata. §. cuius autem conditio
nis. Sed exercitor dicitur is ad quem obuentiones
quottidiane aut redditus questus ⁊ vtilitates nauis ꝑ
ueniunt ⁊ pertinent: vt ea. l. §. exercitatorē siue verus
dominus nauis sit siue domino nauis conduxerit ad
tempus vel i perpetuuȝ: vt dicitur ibidem.

¶ Actio estimatoria vel extimatoria. id est actio pre
scriptis verbis sic cognominata: ē actio que estimato
ꝑponitur gratia dubitationis tollēde quādo res esti/
mata vendēda datur. Dubitatum enim ē: an ex vēdi
to sit actio: an ex locato: an ex conducto: an mandati:
vt si rem meam do tibi: ⁊ estimo vt eam vendas p de
cem: ⁊ inde decē reddas mihi aut reȝ: vt no. ff. de esti.
act. in rubro. ⁊. l. i. ⁊ insti. de actio. §. actionum.

¶ Actio ex testamento: non solum scripto heredi cō
petit ad petendum hereditatem. Sed ēt cōtra here
dem scriptum legatarijs ⁊ fideicōmissarijs. C. coia de
le. ⁊ fideicōmiss. l. i. Et sapit naturam actōis bōefidei
l. in minoꝝ. C. ex q̄. cā. in inte. res. non ē ne. Tamen di
cit Bar. q̄ re vera ē stricti iuris cū non numeret̄ iter
actiones bonefidei in. §: actionuȝ. insti. de acti. vt no.
ipse in. l. huiusmodi. §. edes. ff. de leg. i.

¶ Actio familiehercisciunde inter eos competit qui cō
munem habent hereditatem diuidendam. ff. fa. her
cis. l. i. ⁊. ij. Et dicitur familiehercisciunde: id est here
ditatis diuidende scd̄m Azo. in sum. vt not. ff. eo. tit. i
rubro. Nomen autē familia quandoq̧ ponitur p co
gnatione: vt cum dicitur: illi sunt de familia Priami
Et quandoq̧ p seruitute ⁊ potestate: vt cum dicitur
paterfamilias: filiusfamilias. hic tamen pro substātia
⁊ hereditate: vt. C de verb. sig. l. fi. Sed hersciso est
verbum grecū id ē q̄d diuido. inde hercisciunde: id est
diuidende no. glo. ff. eo. ti. in rubrica. Et vtimur hoc
verbo sicut repimus apud antiquos: qui gerūdia sua
ꝑnunciabant in vndo: vt legundo: audiundo: diuidū
hercisciundo scd̄m Azo in sum. sua. Et ita etiaȝ hodie
dicere possum⁹ familiercisciūde l p familiehercisc ēde.

¶ Actio fauiana ⁊ pauliana habite sunt supra circa
actionem caluisianam.

¶ Actio finium regundorum ↄpetit finibus ad disti
guenduȝ vel ad iudicandum. ff. eo. ti. l. i. §. iudici. l. se.

inter eos qui agros confines habent vel predia insti. de actio. §. Item finiũ regundorum. ⁊ habet locuz in rusticis predijs tm̃. ff. eo. ti. l. ij. ⁊ non in vrbanis: quia vrbana predia nõ sunt confinia sed vicina: quia parietibus distingui consueuere: sed confinia dicimus que adeo sunt proxima ut nullus paries imedio interponatur. ff. eo. ti. l. sed ⁊ si loci. §. in iudicio cum ibi nota. Urbana predia dicũtur omnia predia que habẽt edificia etiam si sint in villa: quia vrbanum prediũ nõ facit locus sed materia habitandi causa facta. Unde si i vrbe edificium causa nõ habitandi: sed gratia reponẽdorum fructuum fiat. dicetur prediuz rusticũ. Sz ⁊ horti in edificijs cõstituti nisi plurimũ sint redditus vineaꝝ forte: ⁊ sic alitorie cõtinẽtur appellatione vrbanoꝝ predioꝝ. ff. de vboꝝ signi. l. vrbana. Rustica autẽ predia vocantur agri non habentes edificia. Et si int̃ te ⁊ me cotra quẽ ago finiũ regundoꝝ uia publica uel publicum iter venit nõ habet locum hec actio quia confiniũ non intelligitur. secus si riuus priuatus interuenerit: quia finium regundorum agi potest cõ cõtra dñm riui. ff. eo. ti. l. sed ⁊ loci. §. fi. cũ. l. seq. ⁊ ibi no. Est autẽ hec actio duplex quia vterq; est actor ⁊ reus. de proba. ex literis. ff. eo. ti. l. iudiciũ. s. cõmuni diuidũdo ⁊ familie hercisc ũde ⁊. l. inter coheredes. §. si familie. ff. eo. Item est mixta: quia est in rem ⁊ in psonaz insti. de actio. §. q̃dã g°. §. ⁊ itez finiũ regũdoꝝ.

¶ Actio funeraria contra heredẽ bonoruz vel possessorez datur. ff. de reli. ⁊ sumpti. fune. l. ⁊ siquis. §. fi. ⁊ datur ei qui funerauit: vt nõ heres defunctum: sed cã pietatis. ff. eo. ti. l. sed interdum: ⁊. §. siquis cũ ibi no. per hanc enim actionẽ veniũt reficiende expense ibidem a funeratore facte.

¶ Actio furti manifesti scd̃m Azo. locũ habet qñ fur rem tenẽs visus vel deprehensus fuerit siue in publico siue in priuato vel a dño vel alio anteq̃ perueniat ad locuz quo perferre rez destinauit. Si talis dephẽdatur vel cuz reuideatur: ⁊ ad eum deprehendendũ occursum sit ei licet abiecto furto aufugerit furti manifesti tenetur. l. siquis. §. census. ff. eo. tit. nisi surripientis mutetur status ut tu mihi surripuisti in seruitute ⁊ manumissus furto deprehenderis cuz re furtiua uel si tu pertuleris quo destinabas teneris furti ñ manifesti tunc enim deprehenderis cũ re furtiua priusq̃ eo loco pertuleris quo destinaueras illo die manere cum furto tunc fur es manifestus. Hec omnia dicunt. ff. de fur. ⁊ de pe. dist. i. c. vulgaris vtrum qui partez acerui frumenti furatur totius acerui furtum faciat. ⁊ datur actio furti manifesti in quadruplum. insti. de obli. que ex male. §. pena manifesti.

¶ Actio furti non manifesti competit quandocũq; p dictis modis furtum nõ manifestum probatur. ff. eo. ti. l. manifestũ. instit. de obliga. que ex ma. nas. §. nec manifestũ. Et etiam si vidisti furtum fieri: te tamen abscondisti cum furtum faceret ne te occideret non ẽ manifestum. ff. eo. ti. l. siquis in seruitute. §. cetez. Et datur hec actio in duplum. insti. de obli. que ex ma. nas. §. pena prealle.

¶ Actiones hereditarie dicũtur que trãseũt ad heredes vel contra heredes: secũdum aço. Item que ab heredibus incipiunt vel contra heredes. Ut autem plene sciat̃ que trãseunt ad heredes vel nõ: distingue aut nascit̃ actio ex maleficio vel quasi: aut ex ꝯtractu vel q̃si. put ꝓsequit̃ aço in sum. eo. ti. ⁊ scd̃m pla. i sũ. sua eo. ti. his actionibus ꝯueniũt hi qui succedũt i ius ⁊ ñ hi q succedũt i rẽ: vt donatarij vl legatarij.

¶ Actio in factũ aduersus iudicẽ qui litem fecit suaz datur aduersus iudicẽ qui p impitiaz male iudicauit inquantũ iudicat religionẽ videbitur esse ex q̃si maleficio. istit. de obli. que ex quasi ma. nas. in pñ. ⁊: ff. de va. ⁊ extraor. cogn. l. fi. Si vero dolo malo iudicauit vere est ex maleficio obligatus actione in factum vl' actione de dolo ad oẽ iteresse ei quẽ lesit ⁊ ifamis est Item tenetur crimine falsi qui penã deportatõis vl' vltimi supplicij continet: scd̃m aço. ꝓbant hec. C. de pe. iudi. qui male iudi. l. ij. et ibi nota. in glo. fi. iuncta auc. nouo iure ibidẽ posita. ⁊. l. si filiusfamilias. ff. de iudi. Iudex aũt ecclesiasticus male iductus per grãz vel per sordes ab executiõe officij per annũ est suspẽsus ad estimationẽ parti quã lesit nihilominus cõdẽnandus. Et si durante suspẽsione se diuinis ingesserit irregularis est: nec cum eo nisi per sedem apostolicã poterit dispensari: vt i. c. cum eterni. de re iudi. li. vi.

¶ Actio in factũ de eo qd certo loco dicit̃ vbi aliqd ẽ ꝓmissum dari certo loco si iudiciũ i illo loco ꝯstitui ñ possit. itroducta tñ est quedã actio arbitraria vt possit etiã in alio loco agi. Pretor enĩ iniquũ esse arbitratur nõ posse cõuenire debitorẽ in alio loco q̃ in loco destinato solutõi. ⁊ hec actio arbitraria ex sui natura est stricti iuris in qua habita cõsideratione aliaꝝ actionũ stricti iuris qcqd esset omissum deberet haberi omissum: tamen in illa venit etiã quicquid equũ ⁊ iustum visum fuerit religioni iudicãtis: ⁊ ꝓpter hoc appellat̃ hec actio arbitraria irregularis: qa ꝯ naturaz aliaꝝ actionũ stricti iuris est. ⁊ hoc est quod dicit glo. i Rica. ff. de eo. qd certo loco. qd sit actio irregularis [marginal note: Actio arbitraria]

¶ Actio in factũ ex edicto pretoris de alienatione iudicij mutãdi causa facta dat̃ ei i cui⁹ fraudẽ ⁊ illusionẽ facta est alienatio ⁊ suis heredibus aduersus eũ q rez alienauit quẽ ad interesse conuenit quãti iterest actoris corã ordinario vel delegato: de qua goff. in sum. ꝺ alie. indi. mu. ca. fac. ⁊. c. i. eo. ti. in glo.

¶ Actio i factũ de dolo ⁊ furto eoꝝ quoꝝ ministerio quis cauponẽ aut nauem vel stabulũ exercet dat̃ aduersus eos qui presunt cauponi aut naui vel stabulo qui quoniam officio maloꝝ hominũ vtũtur in duplo tenent̃ q dolo aut furto eoꝝ cõmissum est in his reb⁹ quas saluas fore receperũt. ff. nau. cau. sta. l. i. in pri. ⁊. §. idẽ pomponius. ⁊. l. ⁊. ita. §. idẽ. ⁊. §. ait pretor iũcta. l. fi. §. hec actio eo. ti. ⁊. ff. fur. aduer. nau. ca. sta. l. i. ⁊ insti. de obli. q̃ ex ma. l. nas. §. item exercitor.

¶ Actio i personã dicitur conditio quando cõtendis aliquẽ dare aut facere tibi oportere. Quãdo ṽo agis vt restituat̃ tibi res tua: ⁊ speciale nomẽ accipit et in deposito dicit̃ simpliciter actio personalis ⁊ non conditio. Hoc aũt nomẽ conditio inde descendebat: qr olim iudicia erãt ordiaria: ⁊ certa verba: ⁊ que oportuit cõdici. idest simul dici: vt siquis caderet a sillaba caderet a tota causa. Sed postea ille solẽnitates i dissuetudinẽ abierũt: attamen nomẽ remãsit vt adhuc ⁊ personales actiones que solẽnib⁹ verbis int̃pretabant̃ conditiones vocẽtur. ⁊ hec colligũt isti. de act. §. appellamus. cũ ibi nota. ⁊. ff. e. ti. l. actionũ genera Et haꝝ actionũ genera quedã nascũtur ex contractu quedã ex quasi contractu: quedã ex maleficio ⁊ quasi male. insti. de obli. §. sequẽs. ⁊ de act. §. omniũ. Re gre scilicet de oib⁹ his supra actiões ex ꝯctu. [marginal note: de hoc nomine Coditio]

¶ Actio in rem: dicitur vendicatio rei. s. qñ dicis rez de qua agitur tuam esse: ⁊ aduersarius dicit vel ostendit ipsã rem esse suam. ff. de actio ⁊ obli. l. actionũ genera. ⁊ insti. e. ti. §. appelamus preallegato. Et haꝝ

actionum alia est directa in rem actio: vt rei vendica
tio: actio cõfessoria: ⁊ negatoria. Alia est actio in rem
vtilis que sũt actiones de dominio nõ directe sed vti
les que ex equitate dantur: quĩcꝫ nõ dominis: ut sunt
publiciane que ex aduersis causis cõpetunt. Et actio
per quã queritur an actor iurauit: ⁊ actio in rẽ de sup
ficie ⁊ actio fauiana ⁊ pauliana ⁊ caluisiana. ⁊ actio in
rem que competit inter dñm tabule ⁊ pictorez. Sũt
⁊ alie in rem actiones in quibus non de dñio sed de pi
gnore agitur sicut seruiana ⁊ quasi seruiana: de quibꝰ
vide loco suo. Et nota ꝙ actio personalis non sequit̃
fundũ. ff. de ꝯben. emp. ⁊ vendi. l. minus. §. lutius titi
us. ff. ad trebel. l. i. §. si odio. ff. de iudi. l. fideicõmissuz
. §. tractatum. C. de ser. l. ij. §. proinde. ⁊. ff. de ali. iud.
mu. cau. fact. l. iij. §. opus in glo. per Dyn. in. l. fi. ff. de
no. ope. nũc. Item actio personalis est ita affixa ossi-
bus creditoris ꝙ in alium transferre nõ põt nisi ficti-
one iuris. ff. de pecu. l. si quis ergo.

¶ Actio iuriaꝝ competit ei qui iniuriã passus est: vt
nota. insti. de iniur. in rubrica cõtra eum qui intulit ĩ
iniuriam: vel inferri procurauit. insti. eo. ti. §. nõ solũ
⁊ pulsauit vel verberauit vel famosũ carmẽ ad alte-
rius cõtumeliã scripsit vel quoquomõ iniuria aliquẽ
affecit insti. eo. ti. §. iniuria. In qua iudex condẽnauit
quãti actor iurauerit se nolle illã iniuriam sustinuisse
premissa tñ iudicis taxatione insti. eo. ti. §. pena. ⁊. ff.
eo. ti. l. institutionibus. Quidam enim dicunt ꝙ iura
re debet potius de suo ꝑdidisse tantũ uel tantũ qꝫ ta-
lem iniuriam sustinuisse. Et hoc videtur approbare
Hostien. in sum. de iniur. ⁊ dam: dato. ⁊ Spec. eo. ti.
Alij dicunt ꝙ sufficiat euz iurare sic: ꝙ nollet lucrari
tantũ vel tantũ pro eo ꝙ talem iniuriaz sustineret vl'
sustinuisset. Primũ tñ videtur verius ⁊ actio iuriaꝝ
ex pacto non nascit̃: sed ex ꝯtumelia. l. si vnus. §. sed si
pactum. ff. eo. ti. vbi tex. inquit illa nõ eni ex pacto in
iuriaꝝ nascitur actio: sꝫ ex ꝯtumelia ⁊ ex bono ⁊ equo
⁊ dissimulatione aboletur. Nam siquis iuriam reli-
querit: hoc est si statim passus ad animũ non reuoca
uerit postea ex penitẽtia remissã iniuriã non poterit
recolere. l. non solũ. §. i. ff. de iniuri. ⁊ necꝫ in heredez
necꝫ in heredibus dat̃. l. iniuriaꝝ actio. ff. eo. titulo.

¶ Actio institutoria scdm Azo. datur ei qui cum aliq̃
cotraxit in illa negociatione in qua prepositus est cõ
tra eum q preposuit aliquam stationem vel negoci-
ationez gerendo de contrahentibus cum prepositio
siue prepositus sit expressus siue tacitus. ff. de instit.
act. l. i. ⁊. ij. ⁊. l. ait. §. nõ tñ cum ibi no. ⁊ dicit̃ institoria
ab institore preposito tanqꝫ exercitatoria nominet̃ a
preponẽte. institu. quod cũ eo. §. exercitoria. ⁊. §. se.
Nam istitor dictus est ex eo ꝙ negocio gerendo ĩstet
nec refert an tabernis sit ꝓpositus vel cuicꝫ alteri ne
gociationi. vt. ff. e. ti. l. quicũqꝫ. ⁊. l. institor. ⁊ institor
dicitur ille qui tabernis vinis vendendis vl' alicui al
teri negociationi prepositus est.

¶ Actio legis acquilie duo continet capita vel tria:
lꝫ vnum non sit in vsu: vt. ff. eo. ti. l. si seruus seruuz. §.
huius legis. ⁊ insti. eo. ti. Primum caput est de seruis
occisis vel quadrupedibus: qui numero pecudũ con
tinentur: ut i. l. aquilia. ff. eo. ti. vbi dr̃ de animalibꝰ
que congregatim habentur et pascuntur: sicut oues
capre ⁊ equi muli: ⁊ boues ⁊ asini. Et scdm Labeonẽ
sues: sed non canes. Et longe minus bestie fere vrsi ⁊
leones ⁊c̃. sed elephantes ⁊ cameli quasi mixti sunt.
Et ideo primo capite eos contineri oportet quo ca-
su tanti fit condemnatio quãti plurimi ipsa res valu-
it anno preterito: vt in dicta. l. aquilia. ff. eo. ti. ⁊ istit.
eo. ti. in principio. Secundum caput quod non est i
vsu: hoc non ponitur. ut. ff. eo. l. si seruus. in. §. huius
preallegato. vbi dicitur huius legis secundum qdez
caput in desuetudinem abijt. Sed tertium caput hu
ius legis est de eis vulneratis feris bestijs occisis ce
terisqꝫ rebus ruptis: vt veste vase et similibus. Quo
casu quo condemnatur qui damnũ dedit quanti res
fuit triginta diebus retro rei preciuz ⁊ valorẽ estimã
do: vt dicta. l. si seruus seruũ. §. tertio autẽ capite. ⁊ i
sti. eo. §. capite tertio cũ. §. sequẽ. Et in hac actione si
quis damnũ se dedisse inficiat̃. id est negat: cõdemna
tur in duplũ. ff. eo. l. i. §. i. Dicitur aũt lex aquilia ab
Aquilio plebis tribuno: scdm Isidorum. li. v. qui ip
sam in monte Auentino tempore discordie populi ⁊
plebis constituit. ff. eo. l. i. ⁊ postmodũ concordia fa
cta vice legis est habita.

¶ Actio mandati directa competit mandatori ⁊ eiꝰ
heredi. ff. eo. ti. l. si vero. §. fi. ⁊. l. si mandato tuij prio
responso. ⁊ §. i. Contra mandatariũ vel ꝓcuratorem
post mandatũ susceptuz. ff. eo. l. si remunerandi. §. i.
Et inquantum interest id factũ esse quod mandauit
puta mãdaui vt fũdũ emeres si mea intererat: emi:
teneberis post mandatũ susceptũ: tamen si eundẽ fũ
dum egoipse emo vel alius mihi: necꝫ interest aliud:
cessabit hec actio scdm Aço. ff. e. titu. l. si procurato-
rem. §. mandati actio.

¶ Actio mandati contraria: competit mandatario.
ff. eo. ti. l. si vero non remunerandi. §. ꝯtrario. uel pro
curatori ad expensas aduersus mandatorem quate-
nus fines non est egressus. Si vero aliquid erogaue
rit vtiliter in eo non habet mandati iudicium: sed tñ
negocioꝝ gestoꝝ: scdm mar. licet io. ⁊ accur. contra.
ꝑut legi. ⁊ nota isti. eo. ti. §. is qui. ⁊. ff. e. l. sed ꝓculus
cum. l. seq. in principio. ⁊. C. de negocijs gestis. l. fi. in
glo. vltima. Si vero mandauerim tibi: vt mihi fun
dum emeres etiam si nondũ precium solueris ages
mecum mandati: ut suscipiam obligationem qua te
neris venditori. Nam ⁊ ego agere possũ vt cedas mi
hi actionẽ ẽpti. ff. e. ti. l. si mãdato meo. primo respõ
so. Cõpetit ergo breuiter actio mandati directa con
tra illũ qui mãdatũ suscepit adimplendũ cuz primo
cogi nõ posset ꝙ susciperet mandatũ inqꝫtũ interfuit mã
datoris factũ fuisse qd mandat̃. Et rursus ipsi mãda
tario q mãdatũ suscepit ꝯpetit actio mãdati ꝯria ad
ĩpẽsas si q̃s fecit rõe mandati suscepti si fines mãda-
ti non excessit: sed si mãdatũ excessisset in expensis fa
ctis nõ repetet ipsas per huiusmodi actionem.

¶ Actio negatoria. require. s. actio ꝯfessoria.

¶ Actio negocioꝝ gestoꝝ duplex est. s. directa ⁊ con
traria. vnde actio negocioꝝ gestoꝝ directa est q̃ agit
dñs rei geste ꝯ eum qui negocia eius gessit vt admi
nistrationis rõnez reddat: vtputa si ego fui absens ⁊ ne
gocia mea ceperũt esse deserta ⁊ male se hẽbant: tu
hoc videns absqꝫ mandato a me recepto mei ꝯtem
platione ex amicicia quam ad me habes gerebas ne
gocia mea: mihi datur hec actio negocioꝝ gestoꝝ di
recta ad hoc vt reddas mihi rationem administrati
onis vt: ff. de nego. ge. l. ij. ⁊ instit. de ob. que ex quasi
con. na. §. i. et. §. sicut.

¶ Actio negocioꝝ gestoꝝ cõtraria competit illi q si-
ne mandato se imiscuit alienis negocijs gerendis ad
uersus dñm negocioꝝ ad repetendũ expensas nego

ciorum gestatione factas. Et veniunt omnia que ex
pēdit de suo necessario vel vtiliter non tñ voluptuo
se: ⁊ hec colliguntur. ff. eo. titu. l. ij. cum ibi nota.

Actio de peculio vel peculio tenus cōpetit ei q cuꝫ
filiofamilias vel seruo peculiū habentibꝰ contraxit.
ff. qđ cū eo. l. i. cum se. Que post morteꝫ filij vel serui
est annalis ⁊ non post emancipationē manumissionē
vel alienationē. ff. qñ actio de pe. est anna. l. i. §. quā
diu. vbi dicit̄. Quādiu filius vel seruus in potestate
est de peculio actō ꝑpetua est. post mortē aūt eiꝰ vel
postq̄ꝫ emancipatus manumissus alienatꝰ ve fuerit
tēporalis esse incipit. i. annalis. ⁊ ꝯpetit hec actio ad
uersus dñm vel p̄rem: vt nota. ff: de pecu. l. i. §. v̄ba.

Actio noxalis scđm aço. dicit̄ actio que nascit̄ vel
orit̄ ex delictis seruoꝝ. ff. eo. ti. l. i. ⁊ insti. eo. ti. in p̄n.
Et dicitur noxalis a noxia quod significat ipsū deli/
ctū. vel a noxa qđ dicitur ipse delinquēs. versus. No
xia delictum delinquens noxa vocatur.

Actio pignoratitia directa cōpetit debitori cōtra
creditorem. insti. qui mo. re cōtra. obliga. §. fi. vł con
tra eius tutorē vel curatorē si pignora acceperūt. ff.
eo. ti. l. si solutū. §. fi. ⁊ habet locū soluto debito ⁊ alit̄
satisfacto: quēadmodū voluit creditor licet nō sit so
lutum: vt si pignora alia data sunt creditori vt a pri/
mis recedat: vel fideiussores siue res alias: vel ꝑciuꝫ
vel etiā nuda ꝯuētio sine ꝑcio vł pacto. Quotiēs eni
vult creditor recedere a pignore videtur satisfactuꝫ
si vt ip̄e velit vel voluit cautū est. licꝫ in hoc deceptꝰ
sit sui facilitate scđm aço. vt. ff. eo. ti. l. si rem. §. emēs
⁊. l. necessarias. §. si vnus. Per hāc ergo actionem de
bitor repetit expēsas si quas fecit in re pignorata ob
ligata nisi eadē res sit ampla ⁊ ad modicū etiā fuerit
alij pignorata quasi in nullo captus sit qui pignora se
cundo loco accepit.

Actio pignoratitia contraria datur creditori con
tra debitorē. ⁊ datur ad multa. Si eni decipiat̄ a de
bitore vel ipsa re vel eius ꝑposito: quia obligauit rē
alienam vel aꝉ ij pignoratā. ff. eo. ti. l. tutor. §. contra
ria iuncta. l. siquis in pignore. §. fi. Et si debitor ma/
liciose versatus sit obligando es vel stagnum ꝑ auro
vel argēto. ff. eo. ti. l. i. §. siquis. ⁊ in. §. prealle. l. sigs
in pignore. ij. responso. vel si obligauit seruū p queꝫ
dānū datū est: puta furtū: vel aliud huiusmodi. et hꝰ
si sciuit tenetur in solidū. idest in totū. secus si ignora
uit: quia tunc liberabitur noxe deditione: scilicet
dando seruum pro noxa. In his competit hec ac/
tio scđm aço. ⁊ alios. Hec ꝑbantur. ff. eo. ti. l. si seruꝰ
pignori. Itē scđm aço. agit creditor actione pignora
ticia si seruos pignoratos artificijs instruxit. si ince
perant in breui anteq̄ꝫ pignorarentur: vel debitoris
voluntate creditor eos instruxit. Sed si nihil horuꝫ
intercessit si quid artificijs necessarijs eos istruxit ħꝫ
aço. erit actio ꝯria. ff. eo. ti. l. si seruus.

Actio autē pignoratitia vtilis scđm pla. dat̄ ei qui
ipignorauit rē alienā sine consensu dñi: ⁊ postea dñs
pignoris est. ff. eo. ti: l. rē alienam. ⁊. ff: de pigno. l. i. §.
i. ⁊. l. si ticio cū seq. ⁊ tā directa q̄ꝫ illa dant̄ principali
⁊ suis heredibus: ⁊ contra heredes creditoris: vt po
test ꝑbari insti. de ppe. ⁊ tem. act. §. non autem iun
cta. l. ex contractu. ff. de act. ⁊ obli. ⁊. l. i. §. creditor. ⁊
instit. quib. mo. re contra. obli. §. fi.

Actio per quam querit̄ an actor iurauerit secūdū
quosdam datur ei qui cum peteret rem suam delato
sibi iureiurando ab aduersario eam suā esse iurauit.
Ab eo enim rem suam petit actione in factū qui iura
uit suā esse. ff. de iureiur. l. nā postea. §. i. ⁊. §. fi. Si v̄o
rē suā sibi traditā postea amisit: ⁊ ille q detulit iuram
tū eā nactꝰ sit aduersus eum publiciana competit ac
tio ex li. feu. de publi. act. l. eū qui. §. petēti. vbi dicit̄
Si mihi petenti rem iuramentuꝫ detuleris. Iuraue
roq̄ꝫ reꝫ meam esse competit mihi publiciana aduer
sus te tm̄. quomodo hoc debeat intelligi ibi no. plene
⁊ soler iusiurādū referri ei qui detulit. C. de re. credi.
. l. generaliter. §. omne. v̄. sed iuramēto.

Actiones preiudiciales in rem eē dicuntur per q̄s
queritur: an quis liber sit: an libertꝰ: ⁊ in partu agno
scendo. vt in. §. preiudiciales insti. de actio. Sed illa
ꝑ quam queritur: an aliquis sit liber: partiꝫ ciuilē cāꝫ
obtinet: partim pretoriam. Ciuilem autē scđꝫ formā
dominij qua in ea directe agitur. Et pretoriā secūdū
formā ⁊ modū petendi: q2 tuuꝫ a te ipso nō ab alio pe
tit possessore Cetere v̄o due formā capiunt ex pretor/
ria iurisdictione: ⁊ in rem dicuntur eē ad instar actio
num de seruitute: q2 in hac de iure patronatus in re: i
illo proprietatis iure agitur: ⁊ preiudiciales dicunt̄.
quia quēadmodū exceptiones actionibus opponun
tur: ⁊ ante primā q̄ōnem terminantur. Si autē quar̄
nō exceptiones sed actiones dicātur quis querat hāc
causam accipiat: quia nō est exceptio nisi sit actionis
exclusio. He v̄o preiudiciales nullam actionem ex/
cludunt sed nō competere dicunt̄: ⁊ ideo actiones di/
cuntur ⁊ nō exceptiones. verbi gratia actiones dicū/
tur ⁊ non exceptiōes. verbi gratia preiudiciales acti
ones pro tanto dici possunt q̄ in ipsis tractat̄ de ma/
gno preiudicio vel quia questioni mote preiudicant
vt agis contra me ⁊ aliquid petis oppono tibi q̄ōneꝫ
status dicendo q̄ es filius meus vel seruus in pōtate
mea constitutus aut libertus. ⁊ sic de ꝯsimilibus. Et
preiudicabit actioni tue contra me mote. Sūt ⁊ alie
in reꝫ actiones in quibus nō dicitur de dñio sed đ iur̄
pignoris agit̄ ut seruiana ⁊ q̄si seruiana. regre i loco suo.

Actio prescriptis verbis ex contractibus innomi
natis descendit vbi. s. ciuilis causa subest sufficiens ad
actionē introducēdam ⁊ cum negociuꝫ nō cadit i cer
tū ⁊ speciale nomē contractus: nec causa huiusmodi
actionis exprimitur: cetere huiusmodi actōnes expri
mūtur sic: do ut des: facio ut facias: do ut facias: facio
vt des. Ex quibus nascitur actio prescriptis v̄bis no
minata alias ciuilis. Quando mihi aliquid adest vel
abest vel affuturꝫ est: nec tibi adest nec affuturum est
aut mihi nō abest. nec tibi adest. aut si nec tibi adsit:
nec mihi absit ⁊ cesses iplē qđ ꝯuēit īt nos. ego aūt feci
i subsidiuꝫ intentatur actio de dolo. Nā ubi vnus ces
sat iplē q̄ i se ē qđ ꝑmisit alt̄o iplēte locū hꝫ hec actio.

Actiones pretorie que sunt et quot require in spe.
ti. de act. seu peti. propo. §. postremo. Dicuntur autē
pretorie scđm Azo. quia a pretore sunt inducte. ut in
stitu. de actio. in sūma scđm eundem.

Actio pro socio que ex vtraq̄ꝫ parte directa est cō
petit ab vsufructu quem solus alter sociorū percipit
vel si dolum cōmisit in rebus cōmunibus. Naꝫ locū
habet qñ duo ineunt contractū societatis. ita q̄ tā lu
crum q̄ꝫ damnū inter eos cōe est. Et si aliquis socioꝝ
male ⁊ dolose versetur tunc alteri cōtra eum dat̄ hec
actio. Est autē societas scđm Azo. duoruꝫ vel pluriū
conuentio contracta ob cōmodiorem vsum ⁊ vberi
orem questum. Que diffinitio secunduꝫ q̄ ipse dicit
non est in legibus sed in Marco tulio reperitur.

Nascitur autem hec actio demum societate finita. que finit pluribus modis: prout prosequitur ipse azo in sum. e. ti.

¶ Actio publiciana ex equitate: datur ei qui rem bona fide emit a non. dño. et rem sibi traditam bona fide cepit credens vendentem tempore venditionis et traditionis dominum esse. ff. de publi. et si res. §. vlti. et sufficit emptori habuisse bonam fidem licet venditor malam fidem habuerit et callido consilio vendiderit: vt ea. l. §. pretor ait. Huic autem videtur contradicere auth. C. de prescrip. lon. temp. male fidei possessore alienante cessat longi temporis prescriptio. So. habetur in glo. in. c. abbate de iudi. li. vi. Si ergo talis emptor antequam vsucapiat: vel ante completam vsucaptionem a possessione cadit petat rem a possessore iure quasi dominii. Et appellatur actio publiciana a Publicio auctore qui eam inuenit. insti. de actio. §. alie. Ad hoc vt actor obtineat oportet istum probare iustum titulum et rem sibi fuisse traditam et bonam fidem habuisse tempore emptionis et venditionis et quod presumitur nisi contrarium probetur. et quod credat modo venditorem vel donantem tempore contractus dominum non fuisse alias publiciana non competeret. Premittitur autem tali venditione ac si vsucepisset vendicare nisi forte verus dominus possideat vt quidam dicunt. quia exceptio ueri dominii publicianam excludit. Si autem post usucaptionem a possessione cadat. tunc non competit publiciana. sed ciuilis actio uel rei uendicatio secundum quosdam vtilis: secundum quosdam directa. ff. de publi. l. i. de hac materia vide no. per Jo. an. de sen. et re. iudi. abbate sane. li. vi. in glo. vbi in fi. dicitur quod rei vendicatio et publiciana non sunt contraria sed diuersa cum ad eundem finem tendunt secus cum tendunt ad fines diuersos.

¶ Actio publiciana rescissoria datur ei cuius res quam a non dño emit credens eum dominum vt supra cum absens erat causa reipublice vel studii: vel peregrinationis: vel legationis ciuitatis: vel causa appellationis prosequende: vel testimonii ferendi: vel quia in captiuitate fuit vel alia causa necessaria fuit absens: et talis res sua: cum esset absens vsucapta est: licet ei propter necessariam absentiam infra annum postquam reuersus est rescindere vsucaptionem: vt dicat aduersarium non vsucepisse qui vsucepit per auxilium pretoris huius remedium sibi datur. Si autem vere fuit dominus rei tunc competit ei vendicatio rescissoria. Si vero res talis erat pignori obligata competit etiam hypothecaria rescissoria: et hoc in realibus actionibus. In actione autem personali conditio rescissoria. De hac materia vide Guil. in spe. ti. de inte. resti. in tractatu libellorum super verbo sed scias et sequenti. et glo. optima in verbo dominii vel quasi circa medium in. c. abbate sane de regu. iuris li. sexto.

¶ Actio quanti minoris quedam est pretoria quedam ciuilis. pretoria locum habet cum quis emit animal vel seruum morbosum seu vitiosum qui propter morbum uel vitium minus valet quam emptus sit et datur ad petendum id quo minus valet. puta si res non esset vitiosa vel morbosa valeret. xx. nunc autem ualet xv. proponitur hec actio ad petendum quanti minoris interfuit emptoris. Hoc autem scias quod de uitio nunquam tenetur uenditor nisi in tribus casibus. Primus est quando nominatim promisit: et tunc agetur ex stipulatu. Secundus est quando sciebat seruum habere uitium: et emptorem non admonuit: et tunc tenetur ex epmto: uel quod redibeatur uel quod ad mittere teneatur. Tertio si in uitio animi sit admixtum uitium corporis: datur autem infra annum utilem Sed ciuilis actio quanti minoris competit quando librum uel aliam rem uitiosam uel morbosam emit propter quod res minus ualet: et agitur quanti minoris esset empturus. de hac actione nihil dicitur in arbore actionum: sed de pretoria solum. Uide similiter de hac materia in spe. ti. de emp. et uen. §. nunc dicendum. v. est et alia actio.

¶ Actio quod iussu perpetuo datur contra patrem uel dominum: quorum iussu cum filio uel seruo aliquis contraxit siue uideatur iussus ad contrahentem siue ad seruum. Nec est in ea opus uerbis aut scriptura. uel ut distinguatur secundum azo. an videatur iussus vel iussio specialiter in vno contractu an generaliter. Ut ita quod uolens cum seruo meo gerere. videor enim omnia iussisse nisi lex certa. i. condicio vel pactum contrarium prohibebat. Habet ergo locum actio quod iussu quando dño uiuente uel patre: seruus uel filius contraxit quia ac dominus uel pater eo quod iussit tenebitur.

¶ Actio quod metus causa datur ei qui probabili uel iusto metu coactus rem suam uendidit: tradidit: uel promisit aduersus eum qui metum fecit sed infra annum erit quadrupli: propter contumaciam nolentis rem restituere iussu iudicis ante lit. contesta. Post annum vero simpli. ut in. l. si cum emptore. primo responso et. §. post annum. ff. quod me. cau.

¶ Actio rei uenditionis est quando dicis rem corporalem esse tuam: ut hunc seruum hunc equum hanc uestem. Alia dicitur uendicatio: quam legiste non habent que datur pro re incorporali ut no. per doc. in. capitulo examinata de iudi.

¶ Actio rescissoria triplex est. ut supra de publiciana resci.

¶ Actio redibitoria datur emptori contra uenditorem ut seruum uel animal morbosum recipiat et precium restituat et datur infra sex menses utiles quia hec actio tantum sex mensibus durat: ut. ff. de edi. edic. l. i. Vbi gratia. Si uendis mihi animal morbosum latentem morbum habens: uel aliam rem uitiosam tali uitio quod uitium si sciuissem nullo modo emissem: mihi datur actio contra te ad hoc quod precium receptum restituas infra sex menses: et rem tuam morbidam uel uitiosam reassumas. Sed pactum legis commissorie habet fieri si uendo rem meam tibi sub illa conditione. si soluas decem pro ea infra certum terminum: quod si non solueris sit res inempta et mea sicut prius erat. uide infra lex commissoria.

¶ Actio rerum amotarum competit marito aduersus uxorem de rebus constante matrimonio causa diuortii ablatis. Datur autem post diuortium et continet rei persecutionem. Sed si pendente iudicio reintegretur matrimonium. soluitur iudicium rerum amotarum et si reintegrato matrimonio iterum fiat diuortium remanebit actio rerum amotarum ob res amotas prioris diuortii causa. Et in quo casu actio furti daretur contra extraneum. In eodem casu actio rerum amotarum locum habet dummodo illa concurrant sed ut res mariti dolo malo amoueantur et econtra. Item quod fiat amotio constante matrimonio uel aliquid quod pro amotione habeatur. Item quod fiat causa diuortii. Datur etiam hec actio contra patrem filio uel filie quatenus ex ea re locupletior est factus et dolo malo eius factum est quo minus fieret. De hac materia uide nota. per Azo. in sum. e. ti.

¶ Actio rei vxo. vel vxoratice sublata est in cuius locum surrogata est actio ex stipulatu que datur marito vel eius patri ut dos tradatur. Si. n. a datione dos incipiet hec actio locum

habere. licet quidam dicant contrariū. vt dicit Azo: in summa eo. titu:

¶ Actio seruiana domino fundi vel domus compe-tit ad persequendas res conductoris pro merce-de domus quasi res pignoratas quamuis non con-uentione pignorentur tamen iuris constitutione ob-ligatur tacite pro locatione iure pignoris in vrbanis predijs inuecta et illata. i rusticis vero predijs fructus tantū De hoc i. §. seruiana materia. insti. de act.

¶ Actio quasi seruiana que etiam hypothecaria di-citur pretoria est. per quam rem mobilem vel immo-bilem tibi pignori obligatam quam possidet aliquis siue sit debitor siue alius poteris ab eo euocare seu petere. et est actio in rem vtilis. et datur creditori ad persequendum pignus hypothecarie. i. rem mo-bilem obligatā. vide de hoc inst. de act. §. quasi seruiana

¶ Actio serui corrupti competit non solū aduersus eum cuius hortatu uel consilio seruus corruptus vel deterioratus est sed etiam contra eum noua lex dat. qui sollicitauit seruum licet bonos mores eius corrū-pere non potuerit. Hec autem actio in duplum habet condemnationem sed quanti deterioratus est seruus quanti ve res fuerit a seruo sollicitato et tenetur qui corrumpit. siue ex bono malum siue ex malo deterio-rem fecerit. de hoc i. l. siquis seruo alieno suaserit. C. de fur. vbi casus de hoc.

¶ Actio stricti iuris. re. s. actionum uero quedam. et de excep. in. c. cum uenerabilis. vide insti. de acti. §. sed et stricti iuris.

¶ Actio subsidiaria dicitur quia in subsidium et auxili-um alterius que inefficax facta est datur. vt si tutor res pu-pilli alienauerit vel male administrauerit. et ipse tutor et eius heres non sunt soluendo. i. non sufficiētes ad sol-uendum pupillo datur actio contra illum in quem res eius alienate sunt.

¶ Actio tutele subsidiaria competit pupillo quādo nec tutor nec heres soluere habet contra eum cui iu-ra tradita sunt a pupillo. vt cautionem exigat a tuto-re de indemnitate pupilli. quando vel nullam vel parum idoneam admisit cautionem.

¶ Actio tutele directa datur aduersus tutorem ipsi pupillo. inquantum conuenit si tutor in rebus pupil-laribus damnum dedit dolo vel culpa ipsi pupillo.

¶ Actio tutele contraria competit tutori aduersus pupillum si in rem eius aliquid de suo impendit vel pro eo fideiussit aut rem propriam inpignorauit vel obligauit pro pupillo.

¶ Actio venditi competit venditori ad petendum pre-cium et vsuras ex tempore more. Et si aliquid specia-li pacto comprehenditur prout is sibi paciscitur vel inter partes conuentum est. Et huius contraria est actio empti. quā vide supra.

¶ Actio vi. bonorum raptorum de rebus mobilibus vi surreptis datur ei cui res mobiles per violentiam sunt ablate. et competit restitutio infra annū ad qua-druplum ita quod in quadruplo contineatur ei restitutio. et hec est vis ablatiua.

¶ Actio hypothecaria. vide. s. actio quasi seruiana. Et hec actio aduocat nudam possessionē. ff. de euic. l. si cum venditor. §. i. dicitur tantū iudicium preto-rioum etc. Et tantum de actionibus.

¶ Accipere et capere differunt. Nam qui capit rem suam facit. sed qui accipit non facit suam. Et qualiter intelligatur verbum accipit. vide de acqui. re. do. l. In laqueum in glosa. i. Et. ij. et. ff. de fur. l. qui vas in in glo. ij. et. l. naturali. §. turbatio. vbi dicitur qui acci-pit furtum committit.

¶ Accola est qui colit terram non propriam. vnde Ac-cola non propria. propriam colit incola terram. et dicitur ab ad et colo. quasi qui adueniens colit terram.

¶ Acephalus. i. sine capite. ab a quod est sine et cephas caput. xxiiij. di. nulla. in auctē. de ap. §. generalem.

¶ Accersitus est collectus vocatus vel circa se situs lxiij. di. quia igitur. xiij. q. ij. quoniam preposterum.

¶ Accoliti grece dicuntur ceroferarij vel accēdentes latine. et a deportandis cereis quando legendū est euā-geliū aut sacrificium offerendū. tunc enim accēdunt luminaria et portant licet sol eodem tēpore rutilet ad si-gnum tamen leticie ad demonstrandum vt cypho lu-minis corporalis ostendatur ista lux. de qua. Jo. i. c. erat lux vera etc. vt inquit tex. i. c. clerus ad fi. xxi. di.

¶ Acrimonia est proprie acerbitas sed secundum legistas est pena que infligitur sacrilegis. sicut incarceratio vel exilij relegatio. C. de sacrosan. ec. l. placet. que est ca-noniçata. xvi. q. i. c. placet. sub. §. nouarum. vbi etiam dicitur de hoc.

¶ Accōmode. i. multum cōmode. de elec. vbi peri-culum libro sexto.

¶ Accusator est ille qui aliquem coram iudice accu-sat et criminalem sibi mouet questionem. Et dicitur accusator quia ad causam vocat eum quem appellat vt in. c. forus de ver. sig. post medium. Et ibidem di-citur etiam delator accusator denūciator et inquisitor possunt eligi ordinari et eis prebende conferri. Et ac-cusatio testimonium et ordo pari passu ambulant vt ij. q. vij. c. ipsi apostoli. in glo super verbo esse. Et ad-mittitur ad accusandum qui in peccato mortali est. Nemo tamen sine accusatione dānari debet.

¶ Accurate. i. diligenter studiose curialiter vel composite.

De Ad

¶ Ad ponitur pro iuxta. ff. de serui. vrban. predi. l. quidam hiberius. De hac dictione no. archi. de rescrip. si gratio-se. li. vi. et. lxxviij. di. presbyter. Et quō differant ad et in vide. ff. de iiur. l. item apud labeonē. §. cum vicium quod nota pro statutis dicentibus quod aliquid fiat ad domum vel in domo.

¶ Adempta legata dicimus illa que testator adimit a legatario cui prius legauerit mutata priori sua volūtate

¶ Aderatio dicitur quasi eris punitio vel aderata pre-dia dicebantur ex quibus es puniebatur vt habetur ex. l. i. C. de comi. re. mili. et. C. de colla. dona. re. aut transla. seu adera. l. i. li. x.

¶ Admodum. est idem quod valde. Et ponit glo. cō-cordātias de iureiu. c. romāi. ver. nos itaque in cle. et de cen. c. grauis. de corpo viti. c. i.

¶ Admittere est recipere: vt. ff. de inoffi. tes. l. cōtra §. siquis impuberi. vt si dicatur iste est admittendus i. recipiendus vel est incitare ad currendum. inde ad-missarius. i. velox.

¶ Adoptiuus filius est quem aliquis adoptat vel ac-cipit datum a patre. Et econtra pater adoptiuus est qui filium adoptat: insti. de adop. §. i. et. ij. Et sunt dā-nati heretici: qui dixerunt christum non proprium: sed adoptiuum filium dei. xxiiij. q. iij. quidam verbo nosiani et in. c. quadam de cele. mis.

¶ Adoptio est gratuita quedam electio qua quis ali-quem sibi eligit in filium: et hoc faciunt plerique hi qui fi-lios habere non possunt ad ipsorum solatium. Et talis

qui sic recipitur in filiū dicit̄ adoptiuus q a patre le-
gitimo sic ei datur. Et ille q eū sic adoptat dicit̄ adop
tiuus pater. Et que sit differētia inter adoptionem ꝛ
ꝛ arrogationē: vide. j. arrogare. ꝛ insti. de adop. i pn.

¶ Aduena dicitur eo ꝙ aliunde adueniat. secundum
Isido. lib. x. et hi. argumē. ff. de iudi. l. heres absens.

¶ Aduocatus est qui alio nomie quasi legatus seu pa
tronus vocatur qui in forensibus seu extraneis nego-
ciis preeminentibus prebet litigantibus suum pa-
trocinium. cuius precium oneraria vocatur sub anti
antiquo noie. Et inde venit verbum aduocare: qḋ ē
postulare ꝓ opponente: ꝛ desideriū eius corā iudice
exponere ꝛ patrociniū in cā ꝓstare. Et aduocatus nō
potest esse notarius in eadem causa: vt notat. in. l. vni
uersas. Ac. ḋ decurio. libro decimo.

¶ Aduocat⁹ fisci dicit̄ qui patrociniū ꝓstat i cā fisci.

¶ Adductus. i. conuictus vel sententiatus.

¶ Adeo. i. i tm̄ media correpta: vt ḋ rescrip. cū adeo.

¶ Adultus dicit̄ qui. xxv. annos compleuit: vel qui a
xiiii. annis vsq; ad. xxv. ꝓcedit. Nam adolere in vno
significato est crescere in alio cremare vel vrere. Et
adolescens dicitur tribus modis: vt notat Archidia.
xxvi. q. vi. alligantur.

¶ A deo datus est nomen dauid: qui datus fuit a deo
ad liberationem israel.

¶ Ad quid. i. quare. de censi. peruenit.

¶ Adulter dicitur qui nuptias violat.

¶ Adulterium dicitur quasi ad alterius thoꝝ acces-
sus: vel ad alterū: q₂ ex adulterio ab vno cōceptus ad
alterius hereditatem nascitur. Et scḋm Lodo. de ro-
ma ꝓ adulterio statute sunt quattuor pene de iur̄ ho
dierno. Prima ē sepatio thori. Secūda ē pena detru
sionis in monasteriū: vt ibi lachrymis lauet peccatū
qḋ ē pudor fateri. Tertia est ꝙ scinduntur in pannis
ꝛ capillis ante ꝛ retro. Quarta ē excōicatio que ē ma
ior omni pena in iure canonico: licet pena adulterij ḋ
iure ciuili sit pena capitis. vt. ff. ad. l. iul. de adulte. l.
cohercende. sed Padue ē pena. lx. ducatoꝝ: ꝛ hoc in
viro: sed in muliere ē pena detrusionis in claustrum:
vt no. in. l. mancipia. C. de ser. fugi.

¶ Adulterinus ē de adulterio conceptus seu genitus
vnde adulterina moneta vel sigillum dicitur falsa mo
neta vel falsū sigillū ad istar ꝟe vl̄ veri facta vel factū

De Aff.

¶ Afficere tria significat. vnde afficit informa punit
cupit hec tria signat. Item dicitur affectus nō sufficit
nisi sequatur effectus: vbi ex necessitate opus ē facto
vt. c. vlti. de spon. ꝛ de eo qui mit. in pos. ca. i.

¶ Affatim: id est generaliter vel abundāter ꝛ sic ē me
dia breuis: sed media longa: id ē facūde. vnde si dicas
affatim tūc significabis abunde. affatim dicēs facūde
significabis: vt habetur in. c. vnico. de reli. do. lib. vi.
in glosa ꝛ. xxiij. distinctiōe preterea.

¶ Affinis ē qui hꝫ cōsanguineā alterius in vxorē: vl̄
econtra que habet cōsāguineū alteri⁹ i maritū.

¶ Affinitas ē ꝓximitas personaꝝ ex coitu ꝓueniens
omni carens parētela: ꝛ hoc de iure canonico: ꝛ sic cō
trahitur affinitas tam ꝑ coitum legitimum ꝙ̄ ꝑ forni
carium. Similiter dicit Hos. Affinitas ē attinentia ꝑ
sonarum ex copula ꝓueniens. Nam quando vir car-
nalit̄ coniungitur vxori: oēs cōsanguinei vxoris efficiū
tur affines viro ꝛ econtra. Sꝫ inter cognatos vtriusq;
nulla nascitur attinentia. de consan. ꝛ affi. c. qḋ super
his. ꝛ impedit matrimonium cōtrahentiū ꝛ dirimit
iā contractū. Dicūtur autē affines q̄si ad alteri⁹ fines
accedētes. vel ex eo ꝙ due cognationes que iter se di
uerse sūt ꝑꝑ nuptias vel coitū copulātur ꝛ alter ad al
terius cognatiōis finē accedit scḋm hosti. Sed scḋ3 le
ges affinitas ē regularitas personaꝝ ex nuptiis cōiun
ctarum omni carens parentela. vt. C. de nup. l. liberi
ꝛ tamen scḋm glo. l. cōtrahitur ēt affinitas per concu
binā. vt. xxxv. q. iii. c. de incestu. ꝛ ibi no. ꝛ. ff. de cōcu.
l. i. Etiā per coitū icestuosum vel fornicariū. vt i. c. di
scretiōi. ꝛ. c. tue. de eo qui cog. cōsan. vxo. sue. ꝛ. xxxv
q. ij. nec eam. Alij tamen reputāt absurdum ꝙ tale vi
culū legitimum oriat̄ ex coitu dānato cū ex nuptiis ꝓ
ueniat. ff. de gra. l. nō facile. §. affines. ꝛ. §. sciendum.
Oritur tm̄ publice honestatis iusticia scḋ3 gof. in ti. de
eo qui cog. cōsan. vx. sue. Ubi dicit ēt ꝙ affinitas per
fornicariū coitū ↄtracta nō dirimit matrimoniū sed
exactionē debiti iterdicit. vt in dicto ca. discretioni.

¶ Affidare est fidem dare.

¶ Affirmatio exponit̄ qn̄q; per negatiuā vt in. ca. ve
niens de testi. vbi dicit̄ i ore duoꝝ vel trium sc3 ꝛ non
paucoꝝ. qn̄q; econuerso. vt di. i. ius naturale vbi dici
tur trāsire ꝑ agrum alienū non tuum phas ē. iure aūt
natura oia sunt cōmunia. c. quo iure. viii. di.

¶ Affictus penes vulgare lōbardorū ꝛ tuschanorū
scḋm Pe. de samp. ꝛ abbatem dicit̄ cēsus q datur rōe
ꝑdioꝝ ꝓut videt̄ velle in spe. de lo. ꝛ cōdu. §. sequitur
in princ. inde affictare ꝛ est locare ad fictū ꝛ ad firmū
vt in. c. pisanis de resti. spolia.

De Ag.

¶ Agazo dicit̄ custos equoꝝ. ꝛ idem dicit̄ equitus. ꝓ
prie tm̄ agazo dicit̄ custos vel pastor asinoꝝ. iuxta illḋ
grecisme: asinorum pastor agazo. ꝛ habetur i. l. agazo
ff. si qua. pau. fe. di.

¶ Agentes in rebus sunt illi qbus cura euictionū mā
datur. ꝛ erāt olim plures diuerse diuisi ꝑ diuersos nu
meros: ꝛ quilibet numerus habebat ꝓpriū. C. de of.
magi. of. l. i. ꝛ tales dicebātur ꝑncipes.

¶ Agere ē generale ad oia que fiunt tā re ꝙ̄ verbis
tam inter viuos ꝙ̄ in vltima volūtate. Nam faciens
testamētū dicitur agere sicut ꝛ emens vēdens locans
ꝛc. Sed gerere cōprehendit tm̄ illud qḋ fit re ꝛ nō ver
bis ꝛ sic faciens testamentum non dicitur gerere. ff. ḋ
ver. ob. l. verba contraxerunt.

¶ Ager appellatur area vel campus in rure vel loc⁹
scilicet vacuus qui sine villa ē. vt in. l. ager. ff. de ver
bo. signifi. sed ager cum edificio appellatur fundus.
vel predium vrbanum. ꝛ ager nudus vel area nuda
sine edificio dicitur rusticū ꝑdium vel ager rusticus.

¶ Ager vectigalis respice infra vectigalis.

¶ Ager emphitheotic⁹. respice īfra emphitheota

¶ Agon ē certamen. inde agonista ꝛ agoniculus ꝛ ē
ille q pugnat vl̄ certat. vt. ff. ḋ mu. ꝛ ho. l. fi. §. magrati

¶ Agonete sunt principes ludi. vt. ff. de alea. l. i. §. in
eum. vbi no. accur. in glo.

¶ Agricola dicitur quasi agrum vel agros colens ꝛ ē
nomē domine ad omnes agricolas. Sed nomina spe
cialia agricolarum sunt illa. quia agricolarum quidā
sunt ascripticii. quidam censiti. alii perpetui. aliq co
loni conditionales. alii inquilini. alii origenarii. alii
simpliciter coloni nuncupantur. de quibus omnibus
infra locis suis dicetur.

¶ Agricole ꝛ censiti prout quidam dicunt sunt duo
nomina substantiua per endiadim talem figuram co
pulata vt sit sensus de agricolis ꝛ censitis idest ḋ agri

cola censitis quasi censualibus . ⁊ habetur simile . ff. de tutelis. l. prima. vbi dicitur ꝙ tutela est vis ⁊ potestas. ⁊ exponitur. i. violenta potestas. ita exponant agricole ⁊ censiti. i. agricole censuales. vnde versus. Uteris endiade si dixeris arma virūq; .i. armatū virū secūdū virgi. ⁊ grecistam. Dicuntur aūt censiti quasi censibus ascripti ⁊ constituuntur eo modo quo ascripticij. Uerūtñ iter censitū ⁊ ascripticiū est differētia sed non certa. Quidam dicunt ꝙ censitus sit ille q nascit ex ascripticio. Alij dicūt ꝙ illa sit differentia q꞉ censitus est ille qui rei certe ānuatim p̄stande obligatus est. ascripticius autē est obligatus ad rē incertam puta ad tertiam vel ad quartā ptē fructuum ex fundo pueniētium. aliqñ tñ etiam censitus capitur large vt ēt ascripticiū cōprehendat. quādoq; ppie ⁊ stricte. quidam tñ dicunt ꝙ hi non possunt testari inter suos cum alienis tamen dimittuntur. Joā. an. aūt dicit ꝙ possunt testari inť suos sed non inter alienos. pn̄t eniz iter eos qui sunt de familia. secūdū. Jo. ⁊ accur.

¶ Agricole perpetui vocabantur illi qui validi erāt in corpore miseramq; inertiam similantes ⁊ ea q̄ veris miseris erant assignata ad sustentationē ex publico percipienda diminuentes quos pditor studiosus etiam diligens detegens ad perpetuum coronatū redigit si erant liberi. Si vero serui qui talia fingebant dominus eis carebat ⁊ proditori assignabantur licet quidā dicant ꝙ hoc sit correctum per auctenticuz de questore. alii tamen dicunt ꝙ non. De aliis speciebus ⁊ differentiis agricolam inuenies loco suo infra ascripticius ⁊ colonus.

¶ Agrimessor est qui agros mensurat ⁊ metitur : ⁊ fines per debitā mēsurā distinguit. Dictus quasi agros metens. ⁊ alibi vocatur libripens. Qui si dolose falsū fecerit vel fines male distinxerit: tenetur actione in factum: vide de hoc de prescript. c. q꞉ iudicante in glo.

¶ Aggeribus nili non rumpendis dicūtur q꞉ in Egypto non pluit sed nilus egreditur ⁊ inundat agros: vnde qui rumpit ibi aggeres incurrit crimen quasi lese maiestatis. Et pena eius est vt in eodem loco vbi ruperat aggeres ⁊ vsurpauerit valles nili fluētis fluminis de propriis ⁊ vetustis vsibus in duodeci cubitorꝫ flāma cōburat ⁊ consocij ⁊ participes sceleris deportantur ⁊ eorum bona publicantur: ut. C. de nili agge. non rumpen. l. vnica.

¶ Agapen: id est stipa: vt di. xlij. siquis. Etiaz agapa dicitur conuiuiuz paupeꝝ in eodem significato: vt in capi. siquis preall.

¶ Ago agonis grece ē labor latine : quia qui laborat agit. vnde Christus dicitur fuisse in agone: inde agri ⁊ fundi agonetici qui dabantur certantibus in agone vel cū agone. i. labore ad fertilitatem sunt producti. vt. C. de fun. p̄rimo. l. fi. li. xi.

¶ Agnati dicuntur qui per virilis sexus lineam coniūcti sunt in ꝯsanguinitate: iō sic dicti ꝙ accedunt ⁊ q̄si nascuntur pro natis dum scilicet desunt admittunt cognati. Unde cognati cōiter vocantur omnes siue p virilem sexū uel femineū in cognatione sunt coniūcti hoc de ueteri iure. Hodie uero iter agnatos ⁊ cognatos parua est differentia per iura auctenticorū.

¶ Agnominatio idem est quod agnomen: quandoq; etiam dicitur fedus coniugale.

De Al

¶ Album pretoris: est quedam tabula dealbata que ponebatur in curia uel turri pretoris in loco cōmuni in quo scribebantur ⁊ ponebātur nomina vocatorꝫ ad iudicium ⁊ ad cuius instantiam quilibet citatus esset. Et ibi etiā pponebantur statuta ⁊ edicta p̄toris i grossa littera: ita ꝙ ab omnibus legi possent. Et erat certa pena contra illū qui delebat istud albū : qd̄ mō est sublatum. de hoc in cle. i. de iudi. in auctē. de litigiis. §. omnē col. viij. i spe. de do. ⁊ contu. §. restat. i p̄n. ꝟ citato. §. segť. ꝟ. ⁊ nota. Et dicit ꝙ loco huiusmodi sūt mō quaterni ⁊ q corrūpebat uel delebat puniebatur in quinquaginta aureis. per edictū de albo corrūpē. C. li. xi. Est albū pretoris triplex. Unum in q̊ scribuntur edicta pretoris vel lex ciuilis: ut i. l. siquis. ff. de iuris. om. iu. aliud est in quo scribūť citatōes ut in §. preal. in auč. de. liti. coll. viij. Tertiū est in quo scribuntur nomina. decurionum: ut. ff. de albo scriben. per totum tituluz.

¶ Albergarie sunt census seu pactiones que debenť p comestiōib⁹: de hoc per glo. i. c. p̄terea de iure pa.

¶ Allegare est argumentari ad pbationes vel cōclusiones ad cōem iudicē pro comō sue cause: ⁊ proprie ptinet ad aduocatos.

¶ Allodiū est curia vel prediū vrbanum .

¶ Albagaria sunt pcurationes q̄s certe ville debēt dominis suis ad eas veniētib⁹ de rescri. ad audiētiā.

¶ Alimentorum appellatione continentur calciamēta vestimenta ⁊ habitatio: ut in. l. legatis. ⁊. l. fi. ff. de ali. et ciba. leg.

¶ Alba est vestis sacra: uel nomen opidi in lombardia. vnde Uirgi. albaniq; p̄res ⁊c̄. primo enei. ⁊ dicitur Urbs alba: uestitur presbyter alba scōm Jo. an. i cle. ne in agro de sta. monachorum.

¶ Alluuio est latēs incrementū veluti cū paulatim aquis abluendo arenam ex fundo meo uel uicini mei in fūdū tuum aliquid ita accrescit ut facile modus nō possit apprehendi qua hora sit ablatū: ul hec augmētatio facta. Sed intrusatio est patēs incremētū. uide insti. de re. di. §. preterea.

¶ Aleator est qui ludit in alea. Etiam ille qui quasi scholam illam tz. ⁊ si talis clericus fuerit repelletur a promotione: ut de exces. prela. c. iter dilectos

¶ Alienigena quasi aliene regionis uel aliena gente natus uel genitus. scōm Jsido. lib. x. ethimo.

¶ Allibrati dicuntur qui descripti sunt in libro ciuiū uel communitatis alicuius ciuitatis.

¶ Altercationes sunt certamina uerborum secundū Jo. an. in prohemio cle.

¶ Alias. hec dictio significat cōditionaliter: quādoq; alterationem vt promittis dare fundum alias. x. nomine pene. ff. de iureiurā. l. alias ubi re perempta iurať. alias non. i. si non sit perempta. Secundo alias poniť pro alio loco. l. adeo. §. insula ꝟ. ꝙ si toto alueo naturali derelicto flumine. flumē alias fluere ceperit. i. in loco alio. ff. de acqui. re. do. Tertio. i. alia uice vel alio tempore ut i. l. diem. ff. de arbi. ubi dr̄ alias est agitatū. i. alia vice vel alia questione. Quarto. i. alio casu vt in. l. qui testamento. §. mulier. ff. de testa. vbi mulier in testamento testis esse non potest alias pōt. i. in alio casu q̄ꝫ testamenti. Quito alias. i. alio modo. l. i. §. illud tm̄. ff. de aqua plu. arcen. Et breuiť hec dictio alias significat alterationem diuersimode sed in casu particulari eo modo tantum. secundum quem subiecta materia declarat alias applicata casui significat alterationem eius quod est in oratione precedenti.

¶ Alueus dicitur venter fluuiorum vel vas in quo lauant pedes scdm glo. i. ca. dudum. de sepul. in cle.

¶ Alius alia aliud denotant diuersitatem ⁊ iplicāt. l. quidam relegatus. ff. de re du. Etiam alius. i. ɔtrari⁹ xi. q. iij. c. ij. xi. d. quis nesciat. vbi dicitur nullus alius q̄ꝫ petrus predicasse in italia gallia hispania ⁊ ceteris ꝓuincijs. Item alius ⁊ aliter sunt precedentibus implicatiue qualitatis precedentium. vt. l. si donationē. C. de hijs que vi. me. cau. l. fi. lꝫ gl. ibi velit ꝙ implicꝫ qualitateꝫ contractus. Aliter est denotatiuū qualitatis nō autem substātie. ff. de verbo. ob. l. si quis cū aliter. C. de testi. l. etiam. ⁊ qd̄ ibi notat glo. ⁊ ēt denotat diuersitatem nō i substātia sed i qualitate: vt no. do. fran. in. l. si certos nūmos. ff. de verbo. obli.

¶ Alioquin dr̄ vel significat cōditionaliter cōiunctiue ⁊ aduersatiue. Cōditionaliter vt promitto fundū dare alioquin centuꝫ nomine pene. ff. de dam. infec. l. si finita. §. ex dam. infec. Aduersatiue in. l. fluminuꝫ §. idem seruus. e. ti. significat ergo simpliciter scdꝫ ꝙ subiecta materia declarat.

¶ Alumn⁹ est qui alit aliquē vel qui alitur ab eo vel ē filius ex concubina: vt in. l. alumnus: C. que res pig. obli. possit ⁊ ibi glo. Et sunt quinqꝫ nomina que significant indifferenter actionem ⁊ passionem vnde Hospes zelotipus conuiua vector alumnus. Actum siue pati sub eodem nomine signant.

¶ Alienare est proprie rem aliquam in dominiuꝫ alteri⁹ trāsferre ide alienatio ē ois pactō p quā trāsfert dominiū de rebus ec. nō alie. c. nulli. C. de fur. l. i. Itē alienatio sumitur dupliciter. Uno mō pro dictione significante translationem rei vel iuris vt in. l. alienationis. ff. de ver. sig. Alio mō sumitur alienatio ꝓ ipso facto quo rei vel iuris fit translatio. Tale eni factum quo fit translatio ē alienatio. Et hoc factuꝫ alienatio significat. Nam factis qn̄qꝫ sicut verbis declarat̄ voluntas in. l. de quibus. ff. de legi. Diuersimode ergo significat ꝓut ex eius medio ⁊ circūstantijs adiacenti⁊bus infert. Uerbi gratia testator legauit stichū queꝫ si alienauit necessitate: legatum non extinguitu. si alienauit voluntate: legatum extinguitur. l. fideicommissa. §. si rem. ff. de. le. iij. Ratio quia quando testator ex necessitate alienauit: non videtur per hoc voluntatem mutasse. Secus quando ex volūtate alienauit legatū. tunc. n. velle videt̄ ꝙ ali⁹ q̄ꝫ legatarius illud habeat. finaliter verbū alienatio vel alienare significat qd̄ eius ipositio vel aliud ꝓbabile mediū declarat significare. Et factum alienationis reuocationē dispositionis significat: si voluntate alienātis ē reuocabilis. ⁊ ipsū factū ex se vel ex quauis circūstantia hoc ꝓbat

¶ Alienare causā mutandi iudicium dr̄ qui credens se ab aliquo conueniendum reali actione vel ꝑsonali que in iure scripta sunt alienat rem dolo malo causa iudicij futuri mutandi. i. vitandi in qua actione alienator tenetur actione in factū ex hoc edicto ɔtra ipsū proposita. ⁊ intentione ꝓbata ad interesse cōdēnetur saluis nihilominus pristinis actionibus aduersus nouos possessores quia solam possessionem alienans tenetur hac actione. Quicūqꝫ ergo metuens controuersiam rem dolo in alium trāsfert. vt iudicium mutet et euitet: dicitur alienare causa iudicij mutandi vt in ti. de alie iudi. mu. cau. fac. Et nota ꝙ nomine alienationis continētur q̄stiones seruitutū predialiū ⁊ vsucapio. Uix est. n. vt non videat̄ alienare qui patit̄ vsucapi. l. alienationis v̄bo. ff. de verbo signi.

¶ Alternatiua est coniunctio alternatiue significans scilicet quando significat alteruꝫ de ɔiunctis esse seu orationem factam p hanc coniunctionem in altero verificari. Et quandoqꝫ variatur significatū vel ex coniunctiōis natura subiecta materia seu quauis alia circūstantia. Uerbi gratia lego stichum vel pamphilū significat vtrūqꝫ eē in obligatione: sed alteꝝ tātū i solutōe. vt alterū soluēdo debitor liberet̄. ff. de v̄bo. obli. l. si duo i fi. ⁊ effect⁹ alt̄natiue ē: ꝙ utqꝫ ē i obligatōe qꝛ vno mortuo alter qui superest remanet in obligatione. Est aūt alternatiua quadruplex. Quedā rerū in qua electio est debitoris. l. plerumqꝫ. §. fi. ff. de iur. doti. ⁊. l. arbitraria. §. sceuola. ff. de eo qd̄ cer. lo. fac. c. in alternatiuis. de reg. iur. li. vi. Scd̄a est locoꝝ respectu solutionis fiende: qꝛ ⁊ in illa iteꝝ debitoris est electio ante lit. contesta. vt in. §. sceuola preal. Tertia locoꝝ quātū ad iudicium in choandū in quo loco debeat ɔueniri in qua electio ē actoris. §. predicto. Quarta alternatiua est personaꝝ qn̄ stipulatio ē apposita de soluēdo. in illa iteꝝ est electio debitoris. vt in. § . item Julianus. l. arbitraria preal. Alij dicūt ꝙ alternatiua legis significat vt eaꝫ lex rō vel subiecta materia significare declarat. Sed alternatiua hoīs significat vt proferentē significare verba velle vl' subiecta materia vel queuis alia cōiectura ꝓbabilis cōcludens declarat. Et de istis alternatiuis seu aut vel Re. loco suo:

De Am

¶ Amita est soror patris.

¶ Amita magna est soror aui.

¶ Amitinus est qui ex ea generatur. s. amite filius: vt xxxv. q. v. capitulo vltimo.

¶ Ambagies est dubia locutio vel effugatio sermonis extra propositum.

¶ Ambiguum est vbi opiniones sunt ⁊ iura varia vident̄ de sen. exc. inter alia de iudi. c. i. li. vi. Et ius ambiguū est per sūmū pontificem declarandum. c. per venerabilē. §. rōnibus qui fi. sunt legi. ⁊ de rescrip. super lr̄is. de offi. dele. super. de cā poss. pastoralis. de ꝑ ben. quia sepe. li. vi. scdm archi. Et de triplici ambiguitate. s. iuris facti ⁊ ꝑsone. nota. xxxiii. di. c. fi. scdm Jo. an. in ꝓhemio cle. super v̄bo ambiguitatis.

¶ Ambasiator est legatus principis in arduis negocijs: ⁊ ambasiata est huiusmodi legatio concilioꝝ vel principum in causis suis.

¶ Amministrator siue administrator rerum publicarum est q tēporalia gerit: sed magistratus: quia iurisdictionē exercet fꝫ. Aço. C. de admi reip. li. xi. i rubro

De An

¶ Anathema vno mō est substātiuū: ⁊ est damnatio eterne mortis: ⁊ nō nisi ꝓ mortali crīe debꝫ iponi. Et in illis qui aliter nō patiuntur corrigi. xi. q. iij. Nemo episcoporum in fi. Uel est excommunicatio seu suprema maledictio. Et dicitur ab ana. i. sursum et thema figura: quia olim iprimebatur figura frontibus damnatoꝝ. De hoc no. Jo. an. de iudi. cuꝫ nō ab hoīe. vbi post excōicationem incorrigibilis anathematis mucrone feritur. i. punitur. i. solēni excōicatiōe cum xij. episcopis candelas in terram proijcientibus ⁊ cōculcantibus: vt in. c. debet. xi. q. iij. Et anathema tale vel maledictio solebat fieri per prelatos. Uel dicitur ab ana quod est rectum ⁊ themus diuisio quasi recta diuisio damnatoꝝ a deo ⁊ a plebe. Alio modo anathema est adiectiuū omnis generis indeclinabile ⁊ dicit̄ excōicatus maledictus separatus vel damnatus. vn

de Qui frangit rapit ac vrit ferit est anathema. Fran
git.s.ecclesias: rapit res alienas: vrit etiam ecclesias:
ferit personas ecclesiasticas. Inde etiaz anathemati
zare.i.damnare vel excōmunicare maledicere vel se
parare vt supra.

¶ Anathematizatus dr̄ qui tāq̄ʒ impius a deo separa
t⁹ ē: ꝛ ponit̄ ꝑ excōicato. vt xxiiij. q.3. certum est.

¶ Annalis actio est que certo tempore finienda ē: pu
ta anno vt iniuriarum vel minorum.

¶ Annona ſm azo: dr̄ salarium quod cuiq̄ʒ ꝓ capite
suo remunerationis cā datur: vnde est titulus. C. de
anno. ꝛ capi. admini. l. capite ſm azo. i. captione. Sic
enim ſm eum captio dr̄ tributū qd̄ datur ꝓ capite: iō
hic captio de capite ponit̄ ꝓ eo quod dat̄ magistrati
b⁹ cā salarij ꝓ remunerādo labore. Et dr̄ captio ꝺ ca
pite: qꝛ est preciuʒ debitū capiti. i. dignitati. Et erāt
hec precia que singulorū magistratuum descriptioni
bus cartis ligabantur.

¶ Annone militares dicuntur quas milites singulis
diebus cōsequebātur: vt. C. de āno. mili. l. vlti. vbi di
citur ꝙ ipsi ānonas ꝛ capitia singul' ꝯsequebāt̄ dieb⁹.

¶ Annone ciuiles sūt que publice dabant̄ iudicātib⁹
ciuitatibus vel oībus tempore necessitatis per singu
los dies: vt. C. de āno. ꝛ tribu. l. ij. li. x. Etiam ānona ē
seges vel frumētum vnius āni.

¶ Annotatō sacra est conscriptio bonoꝝ vel eoꝝ con
uocatio seu consignatio veluti cum aliquis cuiuscūq̄ʒ
criminis reus si absentat se vocatus ad iudicium: pa
tietur bonorum ānotationem: vt si infra ānum vene
rit ꝛ se purgauerit bona sua recuperet. Si aūt nō ve
nerit tūc fisco applicentur. Et qualiter fiat ānotatio
ponit Spe. in ti. de acti. §. fi. v. sed qualiter: Dicēs ꝙ
preses siue iudex veniet cū tabelliōe ad domū accu
sati. ꝛ inquiret quot domus quot predia rustica quot
iugera terre habeat i bonis eius. Et omnia bona illi⁹
qui nō venit citatus ponit i bāno fisci: nisi venerit in
fra ānū. ff. de requi. reis. l. i. §. i. Ab hac tñ sñia ꝯditio
nali poterit appellari de appel. p̄terea. Et describūt̄
bona que tñ fisc⁹ de facto nō occupat nisi post ānum.
Post hoc iteꝝ ꝑ edicta requiret̄ accusat⁹ ꝛ citās mit
tit litteras suas iudici vel rectori loci i quo deget ac
cusat⁹ vt ꝑ illū citato inotescat se accusatū vel citatuʒ
ꝛ bona eius eē ānotata. Inde venit vbuʒ ānotare vel
ecōtra ab hoc verbo ipsum nomen.

¶ Annotatio sacra dr̄ rescriptū illud qd̄ iperator ꝓ
prio motu inētis idulget alicui cōstituēs ſm p̄ces ei⁹
seu illius aliquid fieri vel nō fieri. C. de diuer. rescri.
l. fi. ꝛ ibi i glo. Et notat cardinalis sabor. in. c. sup litte
ris de rescri. differentiam iter ānotationeʒ ꝛ pragma
ticam sanctorum.

¶ Anima: no. Io. an. i. c. vnico. §. scire. ꝺ sacra vnc.

¶ Ante significat añ rē factā sed bñ ichoatā. ff. si cer.
pe. l. ij. §. item mutuū. vbi de hoc. ꝛ. ff. de ver. obli. l. q
ante. ꝛ. l. eum qui ita. §. quesitam.

¶ Annus quot dies ꝛ mēses habeat: no. glo. i. c. si ꝓp
ter. de rescrip. li. 6. ꝛ. c. cum sit. de elec. Nā ānus conti
net. ccclxv. dies. vt i. l. cū heres. §. stichus. ff. de sta. li
be. ꝛ quādo ānus icept⁹ ꝓ cōpleto habet̄. vide Inno.
i. c. generalē. de eta. ꝛ quali. ꝛ archi. i. c. si ānū. de iudi.
li. 6. ꝛ in. l. cū bisertus. ff. de ver. sig. Itē qdā cōputāt
ānū ab icarnatiōe dn̄i: vt. xxxiij. dis. i noie dn̄i. i p̄n.
Alij a natiuitate dn̄i. de hoc glo. in. §. forma. ij. q. vi. ꝛ
i spe. de instru. edi. in prin. in prima colū.

¶ Annus iubileus dr̄ ānus remissionis. qꝛ eo āno de
bita remittebant̄. Serui hebrei dimittebāt̄ liberi: ꝛ
oia reuertebant̄ i i pristinum statum ꝛ est ānus quin
quagesimus: vt in. c. iubileo. de pe. di. i.

¶ Annu⁹ vel ānuatim ex ꝓprio significato significat
multiplicationē simpl'r siue indeterminate. sed quan
do applicat̄ casibus significat diuersimode: put ex di
uersificatiōe materie cōcluditur ꝓferentē itellexisse.
Ut pacto seu stipulatiōe ꝓmittitis. x. ticia annua vel
ānuatim significat multiplicationē perpetuā: quia si
gnificat ꝓmissam sumā deberi ei cui ꝓmittitur ei⁹ he
redi ꝛ heredis heredi: ꝛ sic i infinitum. Ideo dr̄ i. l. sti
pulatio. ff. de ver. obli. ꝙ stipulatio ānua est perpe
tua. Et nota ꝙ ānuum legatum ꝓ primo āno ē purū
ꝛ ꝓ alijs ānis est cōditionale: qꝛ ꝓ quolibet āno debe
tur legatario si tūc viuit. Si vo mortuus est tūc non
debetur. nec si deportatus est qꝛ talis ciuiliter mortu
us est: ꝛ nō hʒ ius capiendi ex testamēto quod est ciui
le. l. cum i singulos de an. lega. vbi dr̄ ꝙ per singulos
ius ispicitur. Sed ibi ꝓmitto tibi. x. ānua: vt sis ꝓcu
rator meus i parlamēto significat̄ multiplicatio tēpo
ralis ex cā que apponit̄ de essendo ꝓcuratorē: qꝛ mor
te finiet̄ sic ꝛ obligatio que ex hoc inducit̄. De hoc vi
de. l. ānua. §. fi. ꝛ totum ti. ff. de an. le.

¶ Angaria penultima lōga ē iniusta exactio vel com
pulsio. Nam angarie dicunt̄ personalia obsequia ꝓ
prijs sumptibus p̄stita. c. nō min⁹. de imu. ec. Sūt er
go quedā personales p̄statiōes que a vulgo dicūt̄ ca
ptiōes. Sʒ pangarie penultima lōga vide. j. de per.

¶ Ansa est nodus cursilis ꝛ facilis ad soluendū ita fa
ctus ꝙ si recte trahitur caput fili oio solut⁹ est: vt no.
ber. i. c. cum olim. de ver. sig. vbi dr̄ in tex. dū ansum
soluimus nōdum dicimus ligauisse.

¶ Antapoca siue anticopa siue antecopa qd̄ idē ē ſm
aliquos. ꝛ ſm azo. in sum. de fi. instru. v. de antapocis
vocat̄ cirographū qd̄ facit debitor creditori i quo cō
fitetur se soluisse tm̄. ꝛ sic est de solutis. Et fit a debi
tore i hūc modū. confiteor me tm̄ vsurarum noie vel
pēsiōis soluisse ꝛ dat̄ creditori. Et sic non dr̄ ab anti
quod est cōtra sed ab ante ſʒ Io. qꝛ fit ante apocā: vl'
ab anti qd̄ ē ad. qꝛ est iducta ad securitateʒ creditoris
ꝛ fit ēt añ apocā. qui eni alieno noie possedit ꝛ pensio
nem soluit. vel qui creditori vsuras repn̄tauit si quā
do dicat se suo noie possedisse. ꝛ ita demū factū vel p̄
scriptiōe liberatum ꝯtēdit ius agētis facit vacillare
nisi dn̄s vel creditor vsuras vel pensiōes preteriti tē
poris sibi solutas comprobat. ꝓbat aūt per antipocā
debitoris. C. de fi. istru. vbi glo. dat tres modos dicē
di. Uel vt alij dicūt antapoca est scriptura quaʒ facit
debitor obligādo se ꝛ in qua fatet̄ se debere. ꝛ fit con
tra apocam dicēdo. cōfiteor me debere ꝛc̄. ꝛ sic dicit̄
ab anti quod est ꝯtra. Apoca aūt ſm oēs est scriptura
creditoris ꝯfitētis sibi a debitore solutū. ꝛ sic apoca ē
de receptis ꝛ fit a creditore. puta cōfiteor me recepis
se tm̄. ff. de cōdi. indebi. l. fi. §. ticius. ff. de fur. l. qui ta
bulas. §. apoca. ꝛ de accep. l. acceptilatio. §. i. Plane
aūt ꝯsulitur creditori vel domino vt dando apocā de
bitori vel colono vt exemplar retineat cum subscrip
tiōe debitoris vel colōi. Uel creditor det colono apo
cam: ꝛ recipiat ab eo anticopam ſm azo. Dicūt ergo
tertij vt Iaco. de arena. ꝙ creditor scribat duas apo
cas ꝛ det eas debitori: vt vnā sibi retineat: ꝛ in alia se
subscribat: ꝛ reddat eam creditori. Qd̄ nō placet Ac
cur. vt i glo. prealle. l. plures. Itē Hostiē. de fi. istru.
§. quid si antipoca. vbi addit versum. Apoca fit dan

tis:antipoca suscipientis. Alij tñ dicũt ꝙ apocas ⁊ an
tipocas hodie generaliter vocam⁹ oĩa documẽta ⁊ si
gna que solent fieri: siue ĩ scriptis sint ꝯfecta: siue ĩ trũ
cis virgaꝝ: quas quidã dicas vocãt. Hodie frequẽ
ter fieri solẽt iter superiores ⁊ iferiores dispẽsatores
ĩ domib⁹ dñoꝝ siue diuitum. Et ẽt inter creditores q̄
retinẽt sibi famã: ⁊ debitores qui recipiũt ibi minorẽ
quãtitatem virge: vel dice ĩ signum solutõis faciẽde.
Differt tñ cyrographũ ab antipoca vel apoca. q: cy
rographũ dr̃ cũ duo paciscentes faciũt duas scriptu
ras: ⁊ sub eadẽ forma vboꝝ ꝯficiũt ⁊ mutuo tradũt.

¶ Animaduersio dr̃ pena: q: aĩaduertere est punire
vñ dr̃ aĩaduertendum ẽ ĩ facinorosos hoĩes. Itez ani
maduersio dr̃ cuiuslibet operis determinatio: scd̃m
quam quis ꝓ mercede sua suscipit certũ op⁹: ⁊ deter
minatum suis ĩpẽsis faciẽdũ: vt terrã colendã vel do
mũ ꝯstruendã. Etiã aĩaduersio est ꝯsideratio qua q̄s
puniẽdus sit ⁊ qua pena: qualiter ⁊ quomõ in parro
chijs ⁊ circũstantijs ꝯuerset. Hinc ẽt significatio ver
bi animaduertere considerari potest suo modo.

¶ Anceps est aliquid seu aliquis huc ⁊ illuc fluctuãs
⁊ dubius: an istud vel illud rapiat: ⁊ anxius in quã par
tem decliner. scd̃m Isido. li. x. ethimo.

¶ Anthitodam ponit̃ ꝓ ꝯ dono vel ꝓ cõtra dato. Et
solet dici qd̃ datur contra venenum: ⁊ sic ponit̃ ꝓ me
dicina: vt in. c. ceteꝝ. de iura. calũ. inde anthitodari⁹.
⁊ ẽ liber in medicina. de iureiurã. c. i. ĩ clemẽ. vbi glo.

¶ Anthidoꝝ est ẽt cõtraria donatio: ita exponit glo.
super v̄. anthidora. i. l. sz ⁊ si lege. §. cõsuluit ĩ fi. ff. de
peti. here. ⁊. viij. q. ij. illud. ⁊ de testa. cum in officijs.

¶ Antistes dictus ẽ sacerdos: eo ꝙ ante stat. c. cleros
xxi. dis. cõiter tñ sumitur pro episcopo scd̃m glo. ĩ cle
mẽ. dudum. de sepul.

¶ Anthithesis ẽ figura que ponit casum ꝓ casu ⁊c̃.
di. ix. c. ego solus eis scriptoꝝ. i. scriptorib⁹: vbi poni
tur genitiuus pro datiuo. de figuris vide. c. forus. de
verbo. signi. in glo.

De Ap

¶ Apparitores dicunt̃ q̄ citãt partes ⁊ eas apparere
faciunt in iudicio: hoc nomẽ ĩde trahentes. Uel dicũ
tur iõ appitores quasi apparatores: q: ipsi apparent
ĩ iudicio. Item dicũtur. catholicani: quasi cõiter ⁊ vul
gariter seruiẽtes: vt pedelli ad iudiciũ. Itẽ dicũt̃ offi
ciales scd̃m Azo. Uel scd̃z Isi. appitor dr̃ ille eo ꝙ ap
pareat ⁊ videatur vt presto sit ad obsequiũ vel aliq̄d
audiẽs teneat. Et no. ꝙ regulariter scd̃m leges ante
li. conte. contra absentẽ nõ ꝓcedit̃ ad diffinitiuaz sen
tentiam nisi excepto vno casu ꝯ appitores. i. nuncios
generales dum ipsi deliquerunt ĩ officio suo. Secus
si aliter delinquerẽt: vt no. in glo. sũ. iij. q. ix. Et ꝺ ap
paritore habetur in. c. tua. de homi. ⁊ glosa magna in
c. veritatis. de dolo ⁊ contu.

¶ Apes vel apis ẽ auis volatilis de cõse. di. v. nũq̄z ꝺ
deci. nũcius. Et hz apiũ ĩ genitiuo plurali. vt instit. ꝺ
re. di. §. apium. nã. ⁊ hoc qñ ĩ nominatiuo hz apes: sz
fm Alex. hz vm in genitiuo tñ apis hz ĩ noĩatiuo. vn
de vsus. Um tibi dat apis: sed apes dat iũ ĩ genitiuo.

¶ Apex ẽ sũmitas honoris vel distinctiõis nota. Nã
qd̃ ĩ sũma distat a pedib⁹ vel infimis. Et hec sũmitas
respicit tpalia. vt ĩ. c. solite. de ma. ⁊ obe Etiaz sumit̃
pro littera: vt dixit xp̃s: minimus apex nõ pibit. Itez
sumitur ꝓ subtilitate dum dicimus de apicibus iuris
non disputandũ. ff. mãda. l. si fideiussor. §. quedã.

¶ Appellatio fm Azo. ẽ a minore iudice per inuoca-
tionem maioris iudicis ꝑtextu iniquitatis prime late
sentẽtie rescissio. ff. de mino. l. prefecti. Item ẽ de mi
nore iudice ad maiorẽ ꝓuocatio fm sũmistas de con
sue. c. ij. li. vi. in glo. iiij. Uel aliter fm Hosti. Appella
tio est iurisdictiõis prioris iudicis ꝑ inuocationẽ supio
ris iudicis rite facta suspensio. ⁊ hec diffinitio fm euz
competit tam fm leges q̄z scd̃m canones. ⁊ hoc ꝺ offi.
dele. §. preterea. Uel sic appellatio ẽ ab audiẽtia mi
noris iudicis ad maiorẽ ꝓpter grauamẽ illatũ vel cõ
minatum ꝓuocatio de appella. vt debitus. ⁊. c. cum
cessante. ⁊ si extra iudiciũ appellat̃. tunc est superio-
ris inuocatio seu ꝓtectio ab iniuria vel grauamine ir-
rogando. c. cuz sit romana. e. ti. de appel. rela. ⁊ recu.
Et appellatio ⁊ recusatio sunt paria. de appel. super
eo. ij. rñso. ⁊ hoc quo ad modũ sicut nõ admittitur fru
stratoria appellatio ita nec recusatio. Differũt tñ q̄a
recuso si nõ grauor. nõ tñ appello a iudice in quẽ con
sensi nisi grauer ⁊c̃. vt de offi. dele. c. si cõtra. in glo. fi.
li. vi. Et nota aliquos casus ĩ quib⁹ nõ appellat̃. Un-
de appellare vetant. scelus excellentia pacta. Contẽ
ptus p̃ris: ⁊ interdictio facta. Arbitriũ res que perit.
est si longius acta. Scelus q: ĩ notorio delicto nõ ap-
pellatur. c. cum sit romana. §. preterea. de appel. ⁊. c.
consuluit. e. ti. Item excellentia iudicis vetat appel-
lari. q: a papa pricipe senatuscõsulto ꝑfecto pretorio
nõ appellat̃ fm Hos. in sum. Pacta q: si paciscãt par
tes ne appellẽt nõ poterũt appellare. ff. a quib⁹ app.
nõ licet. l. i. Cõtẽpt⁹ p̃ris q: ꝯtumax nõ auditur appel
lans. xxiiij. q. iij. de illicita. nisi veniat adhuc iudice se
dente ꝓ tribunali. ff. de in inte. resti. l. vl. Uel nisi eẽt
cõtumax ĩ exibendo. l. creditor. §. missus. ff. eo. ti. In
terdictio facta q: quãdo ĩhibet̃ a papa appellatio ap
pellari nõ põt nisi expressa cã ꝓbabili ⁊ ꝓbata coraz
eodem iudice a quo appellat̃. Arbitrium q̄a ab arbi
trio nõ appellatur. C. de arbi. l. i. Sed petit̃ reductio
l. penul. C. e. ti. ⁊ ĩ sũ: Hos. res que perit. nam si res ex
dilatiõe pateret̃ detrimẽtum sic ꝙ eẽt peritura non
admitteret̃ appellatio ĩ cã. Si longius acta. Nã ann⁹
dat̃ a iure ad ꝓsequendũ appellationẽ ⁊ decẽdiũ ad
appellandũ a tempore sentẽtie vel monitiõis ꝺ app.
romana. li. vi. ꝺ testi. significauerũt. ij. q. vi. anterioꝝ.

¶ Appellare est a minore iudice ad maiorẽ ꝓuocare
Et lz scd̃m leges regulariter solũmõ appellet̃ a s̃nia:
⁊ sic ĩ iudicio tñ scd̃m can. appellat̃ ẽt extra iudicium
ij. q. vi. oĩs oppressus ⁊ tũc passim. i. sine assignatione
grauaminis admittit̃ seu permittit̃ quis appellare. c.
cũ romana. §. si vo. e. ti. Sec⁹ si appellat̃ in iudicio. c.
vt debit⁹. e. ti. Et est ĩductũ appellare scd̃m leges vt
iniquitas vel imperitia iudicantiũ corrigat̃: lz nõnũ-
q̄z bñ latas s̃nias supior in penis reformet. de app. cũ
spẽalis. §. porro. vbi dr̃ appellatiõis remediũ nõ ad
defensionẽ iniquitatis sz ad presidiũ innocẽtie institu
tum: vel iõ vt hoĩes oppressi releuent̃. ij. q. vi. ad ro-
manos. ij. ⁊ q̄s possit appellare a quo: ad quẽ: qñ: qua
liter: quotiẽs: ĩfra quod tp̃s: ⁊ a qua sentẽtia. vide. ij.
q. vi. per totum. ⁊ Hos. in sũma.

¶ Apostoli scd̃m Hosti. dicunt̃ littere testimoniales
q: testificãt de appellatiõe ⁊ scd̃m eũdẽ. ⁊ Specu. in
iiij. parte ĩ tractatu libel. §. sequit̃. v̄. apostoli. Ibi vi
de q̄d sint apl̃i. vñ dicant̃. ⁊ de quadruplici coꝝ spẽ: ⁊
coꝝ formis. Nã alij sũt apl̃i ꝯuẽtionales scz qñ p̄s ad-
mittit appellationẽ siue ĩ iudicio iudice refutãte siue
tacente. vel extra iudiciũ: vt. c. sepe. ij. requi. ⁊ obla-
te. de app. Alij sunt testimoniales testificantes de ap

pellatiōe facta vt supra. Alij dimissorij ꝑ quos appet
ꝙ iudex ꝯtulit appellatiōi. Alij refutatorij ꝑ q̄s appet
ꝙ iudex nō defert appellationi. Alij reuerendi vel re
uerentiales scʒ q̄n ob reuerētiā supioris appellationi
defert̄: vt.c.i.de ap.li.vi: in glo. Et cui⁹ expēsis ap̄li
sint tradēdi cōiter seruat̄ ꝙ i expensis appellantis: lʒ
ī cōtrariū facit cle. q̄uis de ap. duʒ dicit oblatos. ⁊ ibi
bona glo. de hoc. Sed de ap̄lis christi q̄n fuerūt cōse
crati: vide di. xxi: c. ī nouo testamēto i glo: ij. in fi. ⁊. c.
vnico. de reliqui. ⁊ vene. sancto. li. vi.

¶ Apolides dicūtur qui sunt sine ciuitate ab a quod
est sine ⁊ polis ciuitas.

¶ Apostata ſm Hosti. temerarie cedens statū fidei.
obediētie vel religiōi quā qs ꝓfessus ē. xxvi. q. vij. nō
obseruetis vbi de apostasia. Et dicitur q̄si retrostās
ab apos qd̄ ē retro ⁊ status. Uel dr̄ ab apos quod est
aptus ⁊ stas quasi apte stans ad regnū dei ꝑ antifra-
sim: qꝛ nō est apt⁹ regno mittēs manū ad aratrū dei ⁊
respiciēs retro. c. magne. de vo. ⁊ voti redem. Et mo
nach⁹ nō apostatat qui de vno ordine trāsfert se ad ali
um sed qui ad seculum redit post professionē. c. ex ꝑ-
te de tem. ⁊ qua. or. in glo.

¶ Apocrisarij sunt nūcij domini pape quasi secreta-
rij: vt di. xvi. c. septuaginta. Nā crisis dr̄ secretū aurū
vel iudiciū. c. significasti. de elec. in glo. i. vn̄ aurum se
cretū dat iudiciū tibi crisis.

¶ Apocrifa vel apocrifum dr̄ occultū vel secretum
ab apos. i. ꝯ ⁊ crisis secretū. inde dr̄ apocrifus. i. liber
secret⁹ ⁊ occult⁹ cui⁹ auctor ignorat̄: vel de cui⁹ verita
te dubitat̄: nō tn̄ ab ecclesia recipit̄: sed reprobat̄: q̄si
diceres nō i ecclesia sed remote ⁊ longe ab ecclesia sit
legēdus. Un̄ dr̄ apocrifa grece. i. secreta latine. ⁊ qꝛ i
cameris solēt virgines abscōdi ⁊ icludi ſm Hos. Dic
ē ꝙ virgo i hebreo alma i greco apocrifa ⁊ latino dr̄
secreta de apocrifis. xvi. di. canones. qui. vbi glo. dic.
ꝙ sapiētia salomōis liber Jesu filij syrach q dr̄ eccle-
siastes. liber thobie machabeoꝝ ⁊ iob. ⁊c̄. apocrifi di
cunt̄: ⁊ tn̄ legunt̄: sed forte generaliter nō.

¶ Apotheca ē archa vel locus i quo aliquid ponit̄ cu
stodiēdi cā vel i q̊ publice ⁊ cōiter merces vēduntur:
⁊ specialiter medicinales. Qui locus ⁊ alio noie statio
vocat̄: inde apothecari⁹. i. stationari⁹ qui stat ad ven
dendū maxime medicias.

¶ Applūbatio ē diuersaꝝ māꝝ ꝯsolidatio: vt auri ar
gēti auricalci plumbi stagni ⁊c̄. ⁊ eaꝝ mārū coniun-
ctio dicitur applumbatura.

¶ Appulsus pecoris ad aquā ē ius adducēdi pec⁹ vel
gregē ad aquā fontis alieni vel riuuʒ ad aquandum.

De Aq

¶ Aqua cottidiana ⁊ estiua aqua pluuiali arcenda:
⁊ aqua de castello educēda. Re. j. interdictū ꝯ illis.

¶ Aqueduct⁹ ē ius ducēdi aquā ꝑ fundū vel agꝝ alie
nū ad irrigādū agrū meū vel alteri⁹ iure seruitutis cō
stitute. Aliter dr̄ ꝓuilegiuʒ qd̄ dat̄ illis qui ꝓficiūt̄ ad
custodiā formaꝝ ꝑ quas ducit̄ vel ꝑ quoꝝ fines forma
rū meat⁹ trāseūt: ⁊ quō purgāt formā vel duct⁹ aq̄ruʒ
l. i. C. de aqueduc. li. xi. ⁊. l. decernim⁹. eo. ti. ⁊. l. ij.

¶ Aquehaust⁹ ē ius hauriēdi aquā: ⁊ portādi ꝑ agruʒ
fundū seu ꝓdiū alteri⁹ rōe seruitutis. Et differūt. Nā
aqueduct⁹ fit i fistulis ⁊ meatib⁹ terraneis. Sʒ aque-
haustus fit ꝑ aīalia portādo: vt. l. si prius. §. i. ⁊. ij. ff. de
aqua plu. arcen. vbi dr̄ ꝙ nō dʒ ille cui debet̄ seruit⁹
aqueduct⁹ lapidib⁹ sed fistulis ordinare: qꝛ vsus dn̄i
plus icōmodat̄. ff. de contrahē. emp. l. si aqueductus.

¶ Aquilie actō. Re. s̄. actio legis aquilie.

¶ Aquiliana stipulatio ē ꝓmissio que nouat oēm con
tractū. Dr̄ āt hoc noie ab iuentore hoc statuēte q vo-
cabatur aquilius. Et habet fieri hoc modo. Si dicaʒ
sic debitori meo. Quecumqꝫ mihi debes ex quacum-
qꝫ causa illa mihi promittes animo nouandi: ⁊ dicat
mihi: ꝓmitto: tunc postea ꝑ acceptilationem tolletur
obligatio. Ad cui⁹ euidētiā nota ꝙ sic hʒ fieri accepti
latio ⁊ aquiliana stipulatio: ⁊ ē quidā circuit⁹ sic̄ q̄nqꝫ
qd̄ qs ꝑ se imediate facere nō pōt facit ꝑ aliū: ita ⁊ hic
Unde supponēdū ē ꝙ si mihi tenearis i centuʒ libris
q̄s tibi mutuaui. hec ē obligatio naturalis ⁊ re contra
cta mō imediate ꝑ ciuilē obligationē que verbis con
trahit̄ tolli nō pōt: qꝛ ciuilis rō ciuilia iura tollere po
test: nālia ꝟo nō: tūc si fiet ꝙ illa naturalis re cōtracta
ī ciuilē mutabitur ꝑ nouationē: vt dicēdo sic. Jstō qd̄
ego mutuaui tibi ꝓmittis si tu dicas ꝓmitto. tunc ob
ligatio illa prima efficit̄ ciuilis ⁊ ꝟbis cōtrahit̄ ꝑ aqui
lianā stipulationē ⁊ nouationē. post si te dicente mihi
sic: id qd̄ ego ꝓmisi tibi acceptū ne hēs acceptūqꝫ fe-
res. Respōdeā acceptuʒ hēo acceptūqꝫ fero. i. teneo
ꝓ me ꝓpagato. Jsto eni mō tollit̄ obligatio ꝑ accepti
lationē. Et sic pʒ qualiter hʒ fieri aquilia stipulatio ⁊
acceptilatio. De qua visum ē. s̄. acceptilatio.

De Ar

¶ Ara ē altare si ꝓma ꝓducit̄: vel stabulū porcorū si
prima corripitur: vnde ꝟsus. Est ara porcoꝝ breuis:
⁊ non ara deorum.

¶ Artanum est idem qd̄ aratrum: ⁊ ascendendo dici
tur scissum.

¶ Ars q̄nqꝫ dr̄ cura animaꝝ: vt in. c. qꝛ epi. de eta. ⁊
quali. cū sit ars artiū cura aiaꝝ ⁊ rōnem dat ibi glo. i.
Itē ſʒ archi. ars dr̄ act⁹ dānat⁹: vt i. c. vnico. ꝯ vi. ⁊ bo
ne. cle. li. vi. ibi si ꝑ ānū artē istā ignominiosam: facit
ad hoc qd̄ ꝯ vsu. dr̄. xlvij. di. sicut hi. Interdū ēt vsu-
re arte iniq̄ssima ex auro auꝝ nascit̄. Etiaʒ balistarij
dicuntur exercere artē: de sagit. c. i. ⁊ magi dicuntur
exercere artem de conse. dis. v. ne tales. Et qualiter
nimiū inherētes artib⁹ sophisticis ēt liberalib⁹ redar
guunt̄. hēs i. c. nōne. ⁊ legim⁹. xxxvij. di. vbi quattuor
genera hoium redarguūt̄ vel reprehēdūt̄. Prio dya
letici q cottidie i sua garrulitate torquent̄. Secundo
phisici q oculos trans celū leuāt. Tertio versificato-
res. Quarto cupidi auari q diuitias ꝑ phas ⁊ nephas
acquirūt. Etiā ibi reprehēdunt̄ a btō Hieronymo q
filios ⁊ nepotes faciūt legere comedias ⁊ poetica car
mina per que ad turpia cōuertūt̄: qui puniēdi sunt si
cut heli⁹ q cecidit de sella supin⁹ ⁊ mortu⁹ ē: qꝛ filios
nō correxit: vt in. c. lʒ heli. de sim. Sūt autē quattuor
artes paupratis scʒ grāmatica que ē principiū: lʒ cen
sus claudit hostiū. Dyaletica que veꝝ ⁊ falsum istruit
sed sepe seu sepi⁹ i persona ridiculū facit. Arismetri
ca que docet numeꝝ lʒ nūmoꝝ nescit cōpositum. Et
geometria que mēsurā terre narrat sed nūmo ꝓuato
exulat: ⁊ sunt q̄ttuor sciētie pre ceteris discēde. s. theo
logia que ē aīe pabulū: leges que sunt egenis remedi
um. Decreta sublimatio humiliū. Et phisica morbi
subsidiū. vn̄ Esurit ars: decreta tumēt: lex lucra mini
strat. Pōtifex moyses thalamos medicina subitrat.
Dat galienus opes: ⁊ sanctio iustiniana. Ex alijs pale
as: ex istis collige grana.

¶ Arbiter ē qui ēt ꝯpromissarius appellat̄. Et ē ille
q ex ꝯ ꝓmisso. i. ex ꝯsensu ptiū. ⁊ ex litigātiū electione
de cā cognoscit qui nullā hʒ iurisdictionem ꝓpriā seu

delega:ã.ff.de arbi.l.i.Sꝫ elect⁹ ē ptib⁹ discordãtib⁹
ad eaꝝ litē sua sñia dirimēdã. Et ergo ab ipso nō ap-
pellaṫ cū ipso iure nō teneat sñia eius sed metu pene
statur ei. Et qđ nō tenet rescidi nō pōt. hoc veꝝ in ar-
bitro ꝯpromissario sec⁹ in arbitro iuris.xi.q.i.ꝑuenit.
C.de iudi.l.vlt.de offi.dele. suspitionis de app.cum
spēali.ꝛ cle.i.e.ti.i glo.i.ꝛ.c.ab arbitrio.de offi.dele.
li.vi.vbi glo. Itē arbiter poniṫ qñqꝫ ꝓ teste:vt i geñ.
c.iij.Accidit vt Joseph opis gppiã absqꝫ arbitro nō
faceret. Et ē differētia inṫ arbitrū ꝛ arbitratorem ꝛ
amicabilē ꝯpositorē. Nā arbiter ꝛ arbitrator possūt
eligi cū pena ſꝫ differenṫ. Qꝛ arbiṫ dṙ iudex ꝑ ꝯsensuꝫ
litigãtiū elect⁹ q iudicis ptes suscipit ꝛ finē ꝯtrouersi
is sua sentētia se polliceṫ ipositurū.ff.de arbi.l.si ð me
is.§.recepisse. Et a sñia talis nō pōt appellari.ff.ð ar
bi.l.diē ꝓferre.§.stari.ꝛ.l.i.C.e.ti.Sꝫ arbitrator ē in
quē aliq ꝯpromittūt tali forma:vt possit cognoscē ꝛ
ēt iudicare alte ꝛ basse:ꝛ q ēt dici possit amicabilis cō
positor:ꝛ a sñia talis ēt nō appellaṫ. Sꝫ si fuerit lata
ꝯ ius ꝯstitutiōis irrita ē ipo iure.C.qñ ꝓuo.nō ē ne.l.
ij.Sꝫ si lata ē ꝯ ius litigatoris valet:redigiṫ tñ ad ar-
bitriū boni viri.l.si societateꝫ arbitroꝝ.ff.ꝓ socio.dꝫ
eni arbiter obseruare iuris ordinē tãqꝫ iudex ordina-
ri⁹:ꝛ sñia ei⁹ siue iusta siue iniusta semp ē tenēda si pe
na fuerit apposita.ij.q.vij.a iudicib⁹. Sꝫ arbitrator
nō teneṫ seruare iudiciariū ordinē. Sꝫ si ꝓfert iniustã
sñiam remittiṫ ad audiētiã supioris vel ad arbitrium
boni viri. Et amicabilis cōpositor ē sine pena q tētat
ꝛ experiṫ an litigatores patianṫ ꝯtrouersiã suo consi-
lio:vel auctoritate discuti.§.quod si qs i preall'.l.si de
meis. Alias dr̃ias multas vide ꝑ doc.plene i.c.quita-
uallis.de iureiur.ꝛ arbiter eē pōt q nō ꝓhibeṫ a iure
vt liber hō:p̃rfamilias:ēt filiusfamilias:ꝛ libert⁹:ſꝫ nō
seru⁹. Arbitroꝝ duo sūt gñia.s.ꝯpromissarij que ꝓp̃e
dicūṫ arbitri q eligūṫ:vt iudices vt vꝫ.ꝓcedãt serua-
to i substãtialib⁹ ordīe iudiciario. Et danṫ ad cogno-
scendū ꝛ diffiniēdū:vt si petis a me domū:ꝛ ego dene
go:ꝛ fiet ꝯpromissio i aliquē:ille ē ver⁹ arbiṫ:qꝛ eligiṫ
vt cognoscat:ꝛ diffiniat cui⁹ sit dom⁹. Scđi si sunt ar
bitratores q nō eligunṫ:vt iudices a ptib⁹:vel sup re
litigiosa:sed vt ꝯponēdo vel diuidēdo iteṙ ptes tãtuꝫ
diffiniãt:vt si duo socij res societatis diuidere velint
ad arbitriū petri:petrus erit arbitrator:ar.ff.ꝓ socio
l.si societatem.

¶ Arbitriū ē act⁹ certaꝝ ꝑsonaꝝ exequētiū ꝯpromis
sum ſm Azo. Nā arbiṫ exeqṫ veritatē igrendo:vt iu
dex.xxx.q.v.iudicãtē. Nā actor vult vt obtineat ꝛ re
us vt absoluaṫ:vel actor ad amplificãdã cãm reus ad
diminuendã eã. Sūt ergo i actu arbitri tres ꝑsone.s.
arbiter:actor:ꝛ reus. Jō alij dicūt. Arbitriū ē act⁹ tri
um ꝑsonaꝝ sup ciuili qōne q̃si i iudicio ꝯtēdentiū. Uł
ſm Hosti. Arbitriū ē ptãs aliena volūtarie tradita:ꝛ
recepta ad ꝓnūciãdū i lite ꝓut arbitrio suo visuꝫ fue
rit aliqñ certa pena vallata:ꝛ certis terminis limita-
ta. Sꝫ ꝯpromissū ē ptãs arbitris data:quoꝝ arbitriū
ē sñia arbitralis:que ēt laudū dṙ. Et arbitriū seu ar-
bitrat⁹ suo ꝓprio significato significat libertatē arbi
trãdi ꝛ volūtate rōe regulatã. Et vbi act⁹ poniṫ in ar
bitrio seu arbitratu significat ꝑ moduꝫ ꝯditiōis:vt qꝛ
act⁹ valeat si arbitrio decernaṫ. Et hoc diuersimode
ſm diuersitatē mãe subiecte. vbi gr̃a. Promitto tibi
c.quū arbitratu ticij ticio nō arbitrãte:qꝛ nō vult vel
nō pōt arbitrare nulla ē ꝓmissio nec recurriṫ ad arbi
triū boni viri.l.si qs arbitratu.ff.de ver.obli. Rō qꝛ
cōtrahēs de arbitrio illi⁹ tm̄ itellexit:qꝛ hec vba ipor
tãt. vbi ãt stat ꝑ illū cui ꝓmittiṫ cōditō.statim deficit
nec ꝓmissor de certo ex illa ꝓmissiōe pōt obligari:vt
l.si qs ꝑall'. E cōtrario si ꝑ ꝓmissorē steterit ꝯditio sta
tim hēbiṫ ꝓ ipleta:ar.l.iure ciuili.ff.de cōdi.ꝛ demō.
vt ꝓmissio sit efficax siue ille arbitreṫ siue nō. Sꝫ bo-
ni viri arbitriū ad qđ tūc recurriṫ.ꝛ hoc iō ne sit i po-
testate debitoris se liberare a ꝓmissione

¶ Arbitriū tutele.i.actio tutele.ē q̃ daṫ pupillo ꝛ ei⁹
heredi ꝯ tutorē ꝛ ei⁹ heredē finita tutela:vt Joannes
sui act⁹ efficiat ꝛ pupillo reddat.ð hoc.s̄.actō tutele.

¶ Arbores furtim cedere ē scidere vel icidere arbo-
res iscio ꝛ iuito dño. Et ꝯpetit ꝯ ipꝫ dãnū dãtē ad du
plū dãni dati. Etiã competit huic actio legis aquilie:
de quibus supra loco suo.

¶ Archicãcellari⁹ Re.j.cancellarius.

¶ Archieps ē princeps epoꝝ.xxi.dis.cleros.

¶ Archisinagogus ē ꝑnceps synagoge.

¶ Archidiacon⁹ ē ꝑnceps diaconoꝝ q iperat subdia-
conib⁹ ꝛ leuitis:vel ē ocul⁹ epi ad cōspiciēdū:corrigē
dū:ꝛ emēdãdū ꝑ epatū exceptis arduis. Et dꝫ audi-
re iurgia singuloꝝ:ꝛ hr̃e curã ꝛ solicitudinē i ecclesi-
is ꝛ de clericis:vt i.c.ad hoc.de offi.archi.īde vēit ar
chidiaconat⁹:ꝛ qñ fit ꝑ electionem tūc ē dignitas:Si
vero habitus sit per collocarionem nō ē dignitas:vt
notatur.in.c.decernimus.de iudi.

¶ Archipsbyṫ q̃si ꝑnceps ꝑsbr̃oꝝ:q tñ subest archi-
diacono:cui⁹ ministeriū ꝛ officiū cū officio archidia-
coni ponitur.xxv.di.perlectis.

¶ Archimãdrita ē pastor ouiū. vñ Archimãdrita sit
ouiū tibi pastor. Et poniṫ ꝓ epo.i.q.vij.dispēsatōes:
q̃si ꝑnceps ouium ab archi.i.ꝑnceps:ꝛ mãdros gre-
ce quod est ouis latine.

¶ Archiuū publicū.i.armariū publicum.s.vbi libri
ponunṫ seu istr̃a seu acta:Et hr̃.C.de fi.istru.in auc.
ad hec.ꝛ not.xxx.q.i.ꝑuenit. Et deriuaṫ ab archa.di
cit eni Hieronym⁹ i prologo hester.seipsum librū le-
uasse de archiuis hebreoꝝ.

¶ Archari⁹ ē q suscipit aurū ꝛ argentū publicū a pos
sessionib⁹ ſm Accur.i glo.C.de pon.auri.l.i.li.x.vel
dṙ custos arche:vel q facit archas. Et fuerūt tres ar
che i trib⁹ ꝑib⁹. vñ Ꝓpib⁹ tres eē trib⁹:cognouimus
archas. Prima noe:moysi fuit altera:tertia xp̄i. Le-
ge carēs:sub lege manēs:a lege soluta. Hãc pelagus
tulit:hanc moyses:hanc spūs sanctus.

¶ Archiatri dicūṫ sūmi medici ab archos.i.ꝑnceps
ſm Accur.C.de comi.ꝛ archi.li.xij.in rubrica.

¶ Arca ē fund⁹ nud⁹ vbi non est edificium.C.de solu.
ꝛ liber.l.qui res.§.arca.

¶ Arc⁹ ē pons lapide⁹:nec appellatōe arc⁹ vēit pons
ligneus.ff.de aqua plu.arcen.l.s̄.iter.

¶ Architect⁹ seu architector ē ꝑnceps artificū:vt fu
it Sorobabel:vł ꝑncipał edificator vł domoꝝ rector

¶ Arēga ē apta ꝛ ꝯcors vboꝝ sñia q̃ poniṫ post salu-
tationē i ꝑuilegijs arduoꝝ negocioꝝ.

¶ Aropag⁹ ē villa virtutis:vel ē vicus i Athenis.vbi
fuit olim summū studium.

¶ Arreptici⁹.i.possessus a demone.

¶ Argētarij sūt quasi cãpsores vel argētarie mēse ex
ercitores q singuloꝝ solebãt rōes.i.calculos ꝛ instra
ꝯficere scribētes accepta ꝛ data:ita qꝛ ex scriptis eo-
rū q̃ erãt cōia doceaṫ ꝛ sciaṫ q̃tū datū sit:ꝛ q̃tū acce
ptū q alias dicūṫ nūmularij:vt.j.de N

¶ Argentifodine:aurifodine:sulfurifodine:lapifodi

ne: arenefodie: sũt loca ĩ quibꝰ hiꝰ res ⁊ metella fodiũť.
❡ Argutꝰ est seu dr̃ scd̃m Isido. qui cito inuenit argumentum in loquendo: id est subtilis ⁊ astutus.
❡ Argũm ẽ rõ rei dubie faciẽs fidẽ. ꝺ here. cũ ex iũcto. Et dr̃ quasi arguẽs mẽtẽ vel q̃si argute iuẽtũ: vt not. Her. i. c. forus. de v̾bo. sig. Et notat ꝓbationẽ nõ lez: Nã argumẽtis res plerũqꝫ noscit̃ ⁊ ꝯprobat̃. facit. l. i. §. idẽ cornelio. ff. ꝺ quest. ⁊ argumẽtis. ẽ ꝓbãdũ ꝙ liqdo ꝓbari nõ põt. ff. de re mili. l. nõ oẽs. §. ab arboris Et sũt multiplicia argumẽta i iure. Unũ a ꝯ̃rio sensu qꝺ valet. ff. de offi. eiꝰ cui mã. est iuris. l. i. §. hꝰ. xxv. di. qual. Aliud argumẽtũ ab illusione vocabuli: ⁊ valet hoc negatiue. ff. si cer. pe. l. ij. §. appellata. ⁊ isti. de testa. tute. qd si nepotes. §. i. Tertiũ argũm ab auctoritate. ff. si cer. pe. l. ij. Quartũ argũm ab absurdo. C. ꝺ tẽp. iite. resti. l. fi. ff. de bo. lib. l. nã absurdũ. de iureiu. quẽadmodũ. de homi. c. ij. l. vi. Qntũ argũm a fortiori. s. sic. Si id qꝺ magis vr̃ iesse nõ iest: nec id qꝺ minus: ⁊ ecõtra. C. de sa. sanc. eccle. auc̃. multomagis. ⁊ c. cuz marthe. §: ceteꝝ. de cele. mis. Sextũ argumẽtũ a minori: vt si id qꝺ minꝰ vr̃ iesse iest: ⁊ id qꝺ magis. c. si in laicis. xxxviij. di. Septimũ argũm a sufficiẽti ptiũ enumeratõe. ff. de lib. ⁊ post. l. filiꝰ a pr̃e. §. i. i glo. ff. ꝺ his q sũt sui vel ali. iur. pr̃e furioso. Sil'r argũm a sufficienti diuisiõe valet. c. si vir ⁊ mulier. de cogna. spiri. Octauũ argũm a supiori ad iferiꝰ ualet affirmatiue nõ loq̃ndo: tñ i genere ⁊ specie. Nonũ argũm a ꝓ̃uatiõe ad hitũ ualet. l. q põt. ff. de re iudi. l. manumissiões. de iusti. ⁊ iur. ⁊. l. decẽ. ff. de v̾bo. ob. vbi ꝑ Bar. Decimũ a toto ad partem ualet negatiue de offi: delega. prudentiam in glo. verbi circa formam: ⁊ sic de alijs.
❡ Armẽtũ ẽ magnoꝝ aĩaliũ: ut equoꝝ ⁊ boum. Grex v̾o minoꝝ: ut porcoꝝ capraꝝ ⁊ ouiũ: lꝫ ẽt large sumat̃ ꝓ maioribꝯ. ff. ꝺ abigeis. l. i. i fi. ⁊ cle. i. de deci. Nã armenta proprie dicuntur pecora gregis. inde armentarius id est armentorum custos.
❡ Armẽtariũ uel ãrmẽtoriũ ẽ locꝰ ubi arma ponũť.
❡ Arma sũt defensoria. Et noie armoꝝ ueniũt fustes lapides: ferrũ: ⁊ oẽ illud qꝺ manu ⁊ arcu mittit̃: prout no. Her. i. c. sicut dignũ. de homi. Et sic tela ꝯp̃hẽdũtur: lꝫ arma ꝓp̃e sint qbꝰ defendimur. Et sic tela qbꝰ ipugnamꝰ. isti. de pub. iudi. §. lex cornelia. ⁊ no. i cle. ne in agro. de sta. mo. i glo. sup v̾. arma. ⁊. l. armoruz. ff. de v̾bo. sig. Et no. ꝙ i sultꝰ armoꝝ ponit̃. lꝫ arma ñ extrahãť: ac si extracta fuissent. l. iij. §. armis. v̾. q accusari. ff. de vi ⁊ vi ar. Itẽ expilãs aliquez capillis vel trahẽs barbã: nõ tñ sanguis exeat tenet̃ pena. x. librarũ pti applicãdaꝝ. ⁊. xx. fisco. ut ẽ tex: i. c. i. §. si qs aliũ de pa. te. i vsu feu. hoc ꝭm Lud. de ro. i singl'aribꝰ suis
❡ Arma clericorum sunt lachrime ⁊ orationes. xxiij. q. viij. clerici. ⁊ c. quibuscũqꝫ. ⁊ c. conuenior.
❡ Arenatores dñr q i arẽis ꝺiecta ⁊ collapsa solẽt extrahẽ. ⁊ dñr hũiles ꝑsone: ut. C. de icest nup. l. hũilez.
❡ Arra dr̃ i emptiõe ⁊ uẽditiõe id qꝺ dat̃ i testimonium uel signũ uẽditiõis: ⁊ ẽ ita de iure ꝙ si ille q dedit arrã peniteat de ꝯ̃ctu iito amittit arrã. Si v̾o uẽditor peniteat duplicatã arrã dꝫ refundere. s. restituẽ qꝺ recipit: ⁊ tñ de suo. Est ãt arraꝝ datio: argumentũ emptiõis ⁊ uẽditiõis ꝯ̃cte: ⁊ qꝺ datũ ẽ sub noie arrarũ ꝓ̃cio dat̃: vide ꝺ hoc. l. ij. C. qñ. li. ab eṗ. rece. tex. ⁊ doc.
❡ Arre sponsalie uel spõsalicie ꝭm Hostien. i sum. de spon. ⁊ m a. §. vnde dicant̃. v̾. sꝫ qꝛ arre. dicunt̃ donaria data iter sponsum ⁊ sponsam i signũ m̃rimonij cõtrahendi ⁊ remunerãdi ꝯsentientes: ⁊ fit hoc ꝑ uerba affirmatiua scꝫ do tibi arras istas: vt cũ filio meo contrahas. Et he arre dicuntur subanuli: quia fiunt per imissionẽ ãnuli: iuxta illꝺ. Annulo suo subarrauit me: ut patet per eundem. in. §. quot sunt species.
❡ Arrestare est aliquem uel bona sua per mandatuz iudicis ipedire ne moueãť a loco donec ꝯquerenti respõdeat vi. c. ij. ꝺ cri. fal. ⁊. l. relegatoꝝ. ff. ꝺ iẽdic. ⁊ v̾le.
❡ Arrogare ẽ aliquẽ q sui iuris ẽ i filiũ recipẽ: ide arrogatꝰ filius dr̃ ille q sic assumit̃ i filiũ: ⁊ sic arrogator est pr̃ q accipit aliquẽ hoc mõ i filium. Et ẽ differẽtia iter arrogationẽ ⁊ adoptionẽ: qꝛ ille adoptat̃ q nõ est sui iuris sꝫ alteriꝰ potestati subiectꝰ: ut supra visum ẽ adoptatio. Sed arrogat̃ ille qui ꝓ̃mo sui iuris ẽ ⁊ per arrogationẽ trãsit in potestatẽ pr̃ ꝯ scꝫ arrogatoris. Unde arrogo q suus ẽ: sꝫ hꝫ meus esse necesse. Pr̃is adopto suum: sꝫ pr̃is ꝑmanet idem. De hoc ꝺ cog. le. c. vnico. i glo. i. Itẽ arrogare i alia significatõe. i. ascribere. Unde dr̃ arrogãs quasi oia sibi ascribẽs: ide arrogantia. i. superbia. Differũt tñ qꝛ supbia ẽ ianis gloria de eo qꝺ qs hꝫ: vt sunt pħi: legiste: ⁊ alij sufficiẽtes i arte sua. Sꝫ arrogãtia ẽ ianis gloria de eo qꝺ qs non habet: vt cum qs credit ea se scire que tamen nescit.
❡ Articulus ẽ pars itẽtionis ꝯtinens illud qꝺ actor ꝓbare itendit. facit. c. veniẽs. ij. de testi. ⁊ glo. i. c. presẽtium. §. testes. eo. ti. li. vi. Et articuli dicuntur capitula i iudicio probanda. e. ti. per tuas. ⁊ quandoqꝫ dicũtur itentiones ⁊ q̃nqꝫ assertiões. c. ex parte A. i fi. ꝺ testi. ⁊. vi. q. vl. actor. ⁊ no. Pau. i. c. cũ dilectꝰ. ꝺ fi. istru.

De As

❡ As dr̃ tota hereditas vel qcqd i duodecim partes diuidi potest. In asse aũt continent̃ certe ptes scꝫ q̃ꝝ xij. quelibet hꝫ proprium vocabulũ. Sunt enim ista noia. xij. partium assis: vncia: sescuns: ⁊ est vncia cuz semi vncia sextans: qꝛ sextam ptem significat. i. duas vncias quadrans tres vncias significat. Triens sunt quattuor vncie. Quincũs: quinqꝫ: semis: sepcũs: bes: dodrans: dextans: deuns: as: De qbꝰ omnibꝰ Re. loco suo. Et isti. de here. insti. §. hereditas. ⁊ in glo. v̾bi triens. As tamẽ alit̃ i põderibꝰ idẽ ẽ qꝺ vnũ. Etiã ponit̃ ꝓ obolo. vnde As obolꝰ põdꝰ: as ẽ possessio tota.
❡ Assolatꝰ. i. ad t̃rã redactꝰ: ⁊ iuenit̃ i Natan ꝓp̃heta
❡ Assertio ꝭm Azo. i sum. ꝺ assertiõe tollẽda erat qꝺdã vanũ ⁊ friuolũ iudiciũ quorũdã q dicebant̃ assertores: eo ꝙ asserebant eum liberum qui erat seruus.
❡ Astafiscalis ẽ venditio que fit a fisco sub astatione: Qñqꝫ aũt fiebat astatio cũ dicebat̃ ꝑ ꝓ̃conem q plus dederit infra mensem ille rem habebit: licet ergo infra mensem aliter venderetur: tamen admittebatur adiectio infra certum tempus: vt. C. de fi. instru. Iurisdictiõe astefiscalis: ⁊ de adiectionibꝰ. l. i. ⁊. l. epo. li. xij. Si ãt cũ ipso ẽptore ꝯductũ eẽt ⁊ posset dare plus offerẽti eẽt pactũ i diẽ adiectõis: vt ibidẽ i gl: l. si tpa
❡ Astruere est affirmare asserere vel assimilare: de causa posses. ⁊ proprieta. cum ecclesia. ⁊ etiaz est probare de hereti. cum ex iniuncto.
❡ Assisteriũ est locus vel domus sanctimonialiuz: sic monasterium monachorum in quo seruiunt deo: vt est tex. in auten. nouo iure. C. de custo. reo. Item assisteria est illa que preest assisterio: quia ipsa cure aliarum assistit principaliter. Et ꝭm quosdam Azo videtur exponere assisterias: id est feminarum debilium instatrices in summa. C. de episco. ⁊ cleri. §. nunc de orphanatrofis. Uel assisteria id est reclusa ab assistẽdo: quia quottidie assistit orationi. Item assisterium

apud grecos est locus in quo vnus sacerdos quinq3 accoliti quinq3 mulieres que assisteric dicuntur sunt manentes: vt. xxvij. q. ij. si quis rapuerit in glo.

¶ Assistrix. i. ancilla domino assistens ad seruiedum.

¶ Ascripticius glebe dicitur ille qui ascriptus est glebe fūdo: siue solo terre. & astrictus per scripturam ī qua promittit domino soli se nunquā a solo discedere. Et ex illa scriptura ascripticius constituitur: sed tamen per eam solum non probatur: imo ſm Azo. & Hosti. aliquando scriptura est necessaria in qua confiteatur se esse ascripticium. Et a gleba quam colit nec volēs recedere permittitur. nec inuitus potest compelli ad recedenduȝ: nec sine gleba potest alienari. Et sic idē sunt ascripticius & partiarius: Inter ascripticios glebe & originarios colonos: quidam hanc dicunt eē differentiam: q2 ascripticij inherent glebe: vt sine gleba nō transferentur. Sed coloni originarij non sic inherent predijs quin quandoq3 sine predijs dominus fundi possit eos mutare: & transferre ab vno predio ī aliud. Item inter seruos & ascriptitios ſm Azo. & Hosti. pene nulla est differentia. C. de agrico. & censi. l. ne diutius. li. xi. Ideo autem dicitur notanter: pene: quia seruus potest vendi sine peculio: sed ascripticius nunquam sine solo. Item ascripticij in predijs quibus ascripti sunt contra domini voluntatem ordinari possunt & matrimonium ɔtrahere: vt in autē. de sanc. epis. §. ascripticius. coll. ix. Serui vō non. C. de episc. & cle. l. iubemus. insti. de iur. personarum. §. i. & ibi glo. ī verbo aut seruo. lȝ ſm canones si cōtrahant: matrimonium tenet. Et ascripticij q2 tenentur colere terram dicuntur coloni. Et q2 ascripti deputati sunt ad hec facienda: ex conditione sua dicuntur ascripticij. Et q2 ex sui origine vel patrum vel auorum suorum: ita adherēt glebe vt sine gleba vēdi nō possint: nec gleba sine illis: iō dnr originarij. Regre agricola: &. j. colonus.

¶ Assignare fit nudis verbis testamēto vel codicill. ff. ď vbo. sig. l. assignare. & ff. ď assigna. liber. l. i. §. assignare. Et no. Jo. an. i. c. appellatō. ď app. li. vi. ī gl. fi.

¶ Assignatiuus liber. Require. j. libertus.

¶ Assecla: id est seruus. eo q2 sequatur aliquem causa lucri scdm Isido. lib. x. ethimo.

¶ Assessor dicitur quasi assidens iudici in cognitione causarum suum prebens consilium iudici qui alio nomine dicitur officialis iudicis & consiliarius. Itē dicitur domesticus iudicis: de hoc vide Azo. in sum. C. e. ti. Qui videtur ponere differentiam inter assessorem & domesticum iudicis & causidicum: & Accursi. C. de domesti. & protec. in rubrica. lib. xij.

¶ Assidei sunt iudei q semp cultui diuino insidebant.

¶ Assellare est opus nature facere: vt dicitur dum assellaret emisit intestina.

De At

¶ Athlethe scdm Accursi. dicuntur qui sine mercede gratia virtutum pugnabant: vt. ff. de infa. l. athlethas. & C. de athle. in princi. libro. x.

¶ Attauus ē pr abaui. et attauia est mater abauie.

¶ Atnepos & atneptis ē filius vel filia abnepotis vel abneptis. vñ Est auus ē pauus: abauus attauus tritauusq3. Et sic ide vēit nepos. p. ab at. tri. suscipit hec vox.

¶ Attritus ē afflictus ɔsūptus exhaustus ībecillis vl fessus.

¶ Attilianus tutor dicitur scdm Azo. in sum. institu. e. ti. q2 olim ex lege attilia Rome ɔmittebat datio tutoris ptori vrbano & maiori pti tribunorum plebis. In puincijs psidentibus eorum ex lege iulia & titia: vt ibi vide.

¶ Atornati dicuntur procuratores apud acta constituti: i. c. vnico. de statu mona. li. vi. in. §. porro.

¶ Atrox id est immisericors vel crudelis quasi acriolis moribus secundum Isido. lib. x.

¶ Atriarij sunt serui siue custodes atrij: & idem dicuntur etiam atrienses.

¶ Attestationes sunt dicta testium vel testimonia ordine iuris in scriptis redacta.

¶ Attollitus media breuis est eleuatus: vel quasi quodam pauore concussus.

¶ Atqui ponitur pro certe: vel atquin pro sed certe: institu. de fidu. tu. circa medium. ff. de offi. pretor. l. barbarius. versi. atquin verum est.

De Au

¶ Auarus appellat cecus & ambitiosus. c. quorūdā. de elec. li. vi. q2 excecat eius aīus: vt agenda nō videat: & a prohibitis nō declinet. lvij. di. virum. & c. sicut hi. & differentia inter auarum largum & prodiguȝ: habetur de consue. ex parte.

¶ Auctoritas & consensus tutorum & curatoruȝ. Re. j. tutor & curator.

¶ Auctoritas prestanda: no. ſm Azo. in sū. C. de auctoritate prestan. Auctoritatē prestare ē: cuȝ qs dicat se approbare id quod agitur: hoc est auctorem fieri. Prestare auctoritatē pōt quilibet tutor ī rebus minoris ad quem spectat periculum admistratiōis. Et sic auctoritas videtur idem qđ consensus legitimorū tutorum & curatorum. Et differentia īter auctoritatē & potestatem: vide p Hosti. ī sum. ď sacra vnc. §. refert āt. Item de auctoritate doctorum sanctorum habet di. xv. c. vlt. & glo. i. c. sicut veterum. di. ix. vbi dr q īter istos tres. Augustinum: Hieronymū: & Gregorium. Augustino magis credendū ē ī dispositionibus. Hieronymo ī historijs & translatōibus. Et gregorio ī moralibus: q2 non omnes in omnibus: sed certi pro certis &c. C. de vete. iur. enuc. l. i. §. quia non.

¶ Autorizare est cingulo militem aut ordinibus clericum decorare vel ordinare.

¶ Audax dr q meruit & sumitur ppe pro arrogante. Et ita dicunt audaces facientes contra ius ī auten. ď admi. tu. circa pn. coll. viij. Qnq3 sumit ī bōa pte. viij q. i. audacter. ī pn. xxvij. q. v. si paulus. §. caue queso.

¶ Audacia idem est quod temeritas. & accipitur in malo. c. ij. de cen. li. vi. distinc. iiij. facte sunt. Et not. Archidia. c. ij. prealle. in glosa. ij.

¶ Auditoriuȝ est forus causarum vel locus ī quo cause audiuntur. Sed tamen recte potest dici auditoriū magistrorum vbi disputant & nō magistri forus lȝ iudicis cum sit ī curia pape vocetur & dr ab audiendo.

¶ Audientia lȝ ēt aliter capiatur. proprie tamen magis dicitur esse facultas & potestas loquendi coraȝ superiore alicui concessa prout dicimus: data est illi audientia vel denegata est ei cōmunis audientia. Et denegatur audientia in quattuor casibus: vt est glo. ī §. audientia. xxiij. distinc. in nomine domini.

¶ Auditor ī curia pape vocat q vice iudicis alicuius causam vel causas audit: in cle. auditor. de rescrip.

¶ Auditor camere pape dr q audit negocia sup thesauro pape & sup his que ad cameram pape ptinent:

¶ Auditor contradictoriarum dicitur in curia pape qui audit impetrantes rscripta ad lites vel aliter ad ius commune pertinentes gratias.

¶ Aucipium dicitur locus aptus ad capienduȝ aues vel rhete vel virga viscata vel tugurium ad hoc pre

paratum. An aucupare liceat ĩ fundo alieno. ff. de ser. rusti. pre. l. diuus. ⁊ insti. de re. diui. §. fere.

¶ Auscultare ē obedire attendere ⁊ audire mādatū cum effectu: vt in. c. illud. de ma. ⁊ obe. in glo.

¶ Auspicium iuris: idem est quod exordium litis. sꝫ Ber. in. c. pastoralis: de causa pos. ⁊ proprie in glo. i. Sed sm Alber. ⁊ alios: auspicium. i. augurium quasi auis garrium: ut. xxvi. q. iij. c. i. Qꝛ sicut ille q se cōmittit augurio id est diuinationi que fit ĩ garritu auium dubius est: ita ille dubiꝰ est qui se committit liti. Quare dixit dñs Cato in. l. ij. C. de bo. possi. sm tabulas ꝙ melior lex que sit in corpore iuris est illa. cauete a litigando saltem ꝑ vobis: qꝛ dubiꝰ ē litis euentus palijs āt litigare sepe iocundum ⁊ lucrosum est.

¶ Aurū coronantium dicebatur qđ conferebatur ad coronatiões principum vel quod coronarum faciendarū nomine prestabatur: que in templo pendentes a tyto ⁊ vespasiāo sublate st. Alij dicūt coronatoꝝ ē illđ qđ dabat athletis ꝑut no. azo. de auro corōat. C. li. x.

¶ Aurum publicum est quod pertinet ad erarium fisci. C. de au. pub. perse. id est detectoribus. lib. x.

¶ Auia ē mat̄ parētū. Et auus est pater parentum.

¶ Auūculꝰ ē frat̄ mr̄is: ⁊ auūculꝰ magnꝰ ē frat̄ auie. inde pauūculus frater proauie. ⁊ abauūculꝰ fr̄ abauie.

¶ Auruspex est inspector momentoꝝ vel horaꝝ quo puncto aliquid sit inchoandum. Et dr̄ ab auris ⁊ inspicio. ita dicit glosa. in. l. nullus auruspex. C. de male. ⁊ math. Sed verius est aure inspector ab aura ⁊ inspicio. Nam augur dicitur qui garritu auium prenosticare presumit. Et Ariolus qui aris id est altaribꝰ demonum deseruit. vt est glo. in. l. nemo. e. ti. vbi de incantatoribꝰ vatibꝰ caldeis ⁊ magicis omnibusqꝫ maleficis dr̄. Sileat omnibus perpetuo diuinandi curiositas etenim supplicium capitis feret gladio vltore ꝓstratus. Et dicit ibi glo. ꝙ cremabitur vel dentibꝰ ferarum dabitur dilacerandus. Sed iniuriarum nō tenetur qui aliquem dixit furem ĩ diuinando. ff. de iiur. l. item apud labeonem. §. si quis astrologus. Nam dicit ibi tex. si quis astrologus. vel qui aliquam illicitā diuinationem pollicetur consultus aliquem furēz dixisset qui non erat: iniuriaꝝ agi cūz eo nō potest. Rō glo. ibidem: qꝛ non dolo: sed artis sue causa facit.

¶ Autenticum est liber iuris ciuilis excerptꝰ q̄si quedā sūmula ex alijs legalibꝰ libris continens. ix. collationes: et nouē partes principales. Sed autētica autentice est lex vel. §. incorporatus in libro. C. ⁊ gꝰ semꝑ allegat̄ autētica. C. ti. tali vl̄ tali: vt. C. de epi. ⁊ cle: autētica gn̄alit̄. ⁊ sic addit̄ ti. sꝫ nō addit̄ nūerus coll̄.

¶ Aut quādoqꝫ ponitur disiunctiue vt quando altero posito necesse est alterum tolli: vt cum dr̄ dies aut nox. Quandoqꝫ etiāz ponitur copulatiue pro ⁊. Nā quandoqꝫ sumus in materia in qua reqrit̄ vtrunqꝫ extremorum per talem disiunctiuam cōiunctoꝝ: vt i. c. si post prestitum. de confes. li. vi. De hac dictione hēs in auten. si quando. C. de consti. pecu. ⁊. l. cum quidā. ff. de ver. sig. ⁊ cle. sepe: eo. ti. ij. q. v. omnibus in glo. ij. xx. q. i. monachus. ⁊. c. cum virum. de regula. l. vlt. ff. de verbo. signi. sed autem aduersatur in facto ⁊ iure. ff. de neg. gest. si autem ⁊ qualiter accipiatur autē vide per Bar. ⁊ doct. in. l. hoc ampliꝰ. §. de his. ff. de dam. infec. Et q̄lit̄ capiat̄ aut vide archi. xlvij. di. c. i.

¶ Auellere est auferre violēter vel extirpare: vt. ff. de incen. rui. nau. l. iij. §. non solum.

¶ Aurifodina est locus vbi foditur aurum. Sed aurificina est locus in quo fabricatur aurum.

¶ Aurifex ē q operat̄ aliquid de auro sicut aurifaber.

¶ Auricularius est consiliarius vel secretarius cui solent secreta domini committi.

¶ Auxaria secreta nemoris dicta sunt: eo ꝙ ibi frequentāt aues sm Jsido. xvij. li. ethi. c. vi. Jnde venit impensatio auxaria. C. de fun. patri. l. ij. lib. xi.

¶ Auxilium iuris est suffragium ⁊ beneficium iuris prout dr̄ contra hec prodita sunt iuris auxilia. vide de hoc. ff. ad sille. l. cum dominus. Frustra auxilium legis inuocat qui committit in legem. ff. de mino. l. auxilium. de vsu. c. qꝛ frustra. Et tm̄ de lr̄a A.

De Ba

b **Aburtus** vel babosus idem ē qđ stultus vel ebes: ⁊ babigor idem.

¶ Baiulare idem est quod portare.

¶ Balluta ē publica vtilitas vel est vas luteū. C. de metal. lib. ix. secundum Accursium.

¶ Balliuus est officiūz domini temporalis: vt de sen. exc. ex dilecto. ⁊ in cle. i. de pe.

¶ Balbus dicitur balbutiens vel titubans qui verba non explicat: sed frangit ab albando dictus. Sed blesus dicitur qui litteras imperfecte profert.

¶ Bannum scđm vulgare gallicorum ⁊ lombardorum videtur esse edictum publicūz iuxta illud quod dicit Ray. c. quod clericis. de fo. compe. ꝙ preco parisiensis nunciat bannum nomine episcopi a rege.

¶ Bānire sm dicta vulgariū vr̄ idē eē qđ ꝓscribē. ⁊ dr̄ bānitꝰ q̄si ꝓscriptꝰ de ciuitate: vt in ꝓhemio. ffoꝝ.

¶ Bannitorium ē locꝰ causarum alias panditoriūz.

¶ Bastangarij sm quosdā dicunt̄ quasi bestie angarie: eo ꝙ rusticos angariabant. i. angebant ad quintā bestiam prestandam: vt. C. de muri. l. quod ad pn̄s. li. xi. ⁊ sm Accur. bastangarij sunt de domo ꝑncipis q̄si bestigarij primo modo vel quasi festatores animalium: secundo modo alias bestatores.

¶ Bariana. i. filiꝰ columbe: ita dictus fuit sanctꝰ Petrus. distin. ix: ita dominus. ⁊ mathei. xvi.

¶ Bariles dñr vasa sicut in alpibus solent haberi.

De Be

¶ Bellum iustum quid sit innuit̄. xxiij. q. ij. per Archi: in sum. ⁊. c. iustū bellum. Justum videlicet illud quod fit precepto principis de rebus repetendis vel propter iniuriam repellendam. Sunt autem septēz genera bellorum. Primū est bellum romanorū contra infideles: de here. excōmunicamus. ij. Et dicitur romanum qꝛ romana ecclesia est caput fidei. xxiij. q. i. hec est fides. Secundum est iudiciale quod fit auctoritate iudicis habentis merum imperium de sen. ex. c. dilecto. li. vi. ff. de rei vendi. l. qui restituē. Tertium est presumptuosum quod faciunt inobedientes iudici: de peni. di. vi. ad fi. Quartum est licitūz quod fit auctoritate iuris: quo ad illum cui conceditur de restitu. spoli. Olim de senten. excōmu. si vero: C. vnde vi. l. i. Quintum temerarium contra illos qui se iuste defendunt. Sextum voluntarium quo moderni principes vtuntur. c. noli. xxiij. q. i. Septimum est iustūz ⁊ necessarium quod sit se ⁊ sua defendendo. Et in iusto bello morientes salui fiunt ceteris paribus. xxiij. q. v. omnium rerum rex homicidium: ⁊. e. q. viij. omni timore. Sed qui sine iussu principis bellum dicit tenetur. l. iulia. maiesta. ff. ad. l. iul. maie. l. ij. ⁊ i autē. de armis coll̄. vi. Et in auten. de man. princi. col. iij.

Necessitate tamen iminente sufficit licentia magistri officioꝝ ſm Hosť. C. d fab. l. fi. li. xi. de bello vide archi. i rosario. xxiij. q. ij. c. iustū. vbi pōit. hec septē gñia

¶ Beneficium sumitur latissime pro omni libertate Minus late pro libertate principis. Et sic sumptuꝫ significat large ⁊ stricte. Large vt cōtineat beneficiū stricte sumptuꝫ. ⁊ cum hoc rescriptuꝫ ⁊ priuilegium. Stricte dicitur beneficium principis cōcessio facta a principe de aliqua re vel iure quod est principis concedentis. Et per hoc differt a rescripto vl' priuilegio Et lꝫ ita scricte sumat̄. tamen eius interpretatio latissima est. l. fi. ff. de cōsti. pri̇ci. c. cum dilecti. in fi. d donā. ⁊ de verbo. sig. olim significato sumpto ex natura principis cuiꝰ ē esse liberalem i his que sua sūt. verbi gratia. princeps alicui cōcedit domū aliquaꝫ delataꝫ ipsi principi cū itegro eius statu. Hec v̄ba sumunt̄ latissime scꝫ cū his que isunt ⁊ adiacentibus ⁊ omni iur̄ suo. l. si quando cū ibi no. C. de bo. vacan. li. x. Sꝫ pone princeps ꝯcedit domū non apponendo cū integro eius statu: certe sola domus cōcessa videt̄: qꝛ verbuꝫ domꝰ ab illa non potest extendi videlicet curiam viridarium ⁊ adiacentia fac̄. l. si quādo. preall̄. nisi aliunde sumeret̄ scientia ꝙ princeps de illis intellexerit. Nā sola libertas non est sufficiens significatum: nisi aliud significatum concurrat: qꝛ alias sequeret̄ ꝙ cōcedendo vnam rē videret̄ aliā cōcedere.

¶ Beneficiū iuris ē id quod a iure cōcedit̄ vel indulget̄. Et hoꝝ bn̄ficioꝝ iuris quedā sūt ordinaria q̄daꝫ extraordinaria: vt illa que ex spēali priuilegio quibusdā spēaliter idulgent̄ sicut bn̄ficium restitutionis i integrum ecclesie vel minori. xxv. ānoꝝ ꝯcessuꝫ fac̄. de in inte. resti. c. i. ⁊. ff. de consti. princi. l. vlt.

¶ Bn̄ficium epistola diui adriani. Re. j. i epistola.

¶ Beneficium noue constitutōis de fideiussore. Require. j. fideiussor.

¶ Beneficium noue constitutionis de duobꝰ reis stipulandi: vel promittendi est per quod subuenit̄ duobus reis debendi vel promittendi: ⁊ per ipsum postulare possunt se nō insolidum: sed pro parte posse conueniri nisi se obligauerint: ⁊ huic beneficio renuncietur. ⁊ hoc adiecta noua constitutione i actione d duobus reis ꝓmittendi ⁊ stipulandi: qꝛ vt dicit Azo. i sū. C. e. ti. olim effectus duoꝝ rerum ꝓmissionis hic fuit vt si duo vel plures eandem pecuniam ꝓmiserūt aut stipulati fuerunt ipso iure i singulis insolidum debebatur ⁊ singuli debebant. Poterat ergo ab vno eorū isolidū peti: qꝛ vnusq̄sq; eoꝝ isolidū erat obligatus.

¶ Beneficium cedendarum actionum. Re. j. cedēdarum actio. Quomō aūt renuncietur his instrumētis ⁊ beneficijs. Re. j. renunciatio: ⁊ de hoc in Speculi. de renun. §. finitis partium. v. sed nota.

¶ Beneficium feudorum federici ⁊ beneficium femine. hec duo. Re. in li. feu.

¶ Bn̄ficiū eccl'iasticū dat̄ rōe officij de preben. cum ſm apl'm. lxxxi. dis. Si quis āmodo. Et ergo beneficiū tale nō ꝯfert̄ excōicato. c. cū bone. de eta. ⁊ quali. qꝛ officiari nō pōt nec fructꝰ pci pit ſm Hof. de cleri. excō. minis. §. si tamen queris.

¶ Bephotranus ſm Azo. in sum. C. de epis. ⁊ cle. §. nunc de orphanotranis est idem quod gubernator infantium pauperum ⁊ orphanorum.

¶ Bepotrophiū ē domꝰ i q̄ alunt̄ pauperes ifantes. de hoc vide. C. de epis. ⁊ cle. ⁊ orphano. ⁊ po.

¶ Begardus ⁊ begina vel begutta sunt viri ⁊ mulieres tertij ordis. Et dicit Jo. an. ꝙ beginaꝝ genꝰ pniciosū ē: nec de facili alios q̄ꝫ religiosos admittūt a quibꝰ oibꝰ modis ē cauendū. xviij. q. ij. diffinimꝰ. ⁊. c. perniciosam. de his vide cle. i. de reli. domi. vbi Hostiē. idē dicit. Et vide cle. ad nr̄aꝫ de here. vbi dānat̄ secta taliū begardoꝝ ⁊ beginaꝝ. Jtē. c. cum ex ea de excess. prela. li. vi. ⁊ cle. cum ex eo. de sen. excō.

De Bi

¶ Biarcha vel biarchas dr̄ p̄nceps. xl. militū ab bis xx. ⁊ archos p̄nceps dictꝰ: vt colligit̄. C. de offi. q̄sto. vbi apparet ꝙ biarcha ē minor dignitate q̄ꝫ cētracha cui ē potestas cētenarij qꝛ dux centum militum.

¶ Bigamꝰ ſm Hosti. dr̄ qui diuersis tpibꝰ ⁊ successiue duas legitimas habuit vxores. Sed large ⁊ interpretatiue dr̄ qui cōtraxit cū corrupta vel vidua vl' q duas vxores habuit añ baptismū: vel vnā añ baptismū ⁊ aliā post: vel q castitatē ꝓmissā violauit vt subdiaconꝰ vel monachꝰ q ꝯhit de facto cū d iure nō possit vel qui vnā de iure alteraꝫ de facto: vel q de facto duas ducit vxores vel q vxorē adulterā postea scienter cognoscit. Nā nō pōt ꝓmoueri ad sacros cꝰ vxor adulterata est ēt si eā virginē duxerit dū post adulteriū eam cognouit alias secus. xxx. q. iiij. di. si cuiꝰ vxorē. Secūdū quosdā āt idistincte bigamus cēsetur etiam si ignoranter cgonoscat eā sicut qui publicā penitentiam egit. Dr̄ āt bigamꝰ scd̄m Jnno. iuxta vulgar̄ ꝓuincialiū quasi bis gamꝰ. i. stultꝰ vel fatuꝰ: quia ibi stultus dr̄ gamꝰ. Uel dr̄ bigamꝰ a bis qd̄ est binum: ⁊ gama qd̄ ē mulier. quasi hō bine mulieris vel bini cōiugij. Et lꝫ bigamꝰ ad sacerdotiū ꝓmoueri nō possit c. i. de biga. qꝛ prohibentur bigami nō ꝓpter culpaꝫ sed ꝓpter sacramenti defectū. c. sup. ⁊. c. debitū. e. ti. Tñ de necessitate bigamꝰ ordinatur i subdiaconum. xxxiiij. distin. subdiaconus. Et bigamus non est ille q contrahit cum vidua si est incognita. c. debitum. pre alleg. Nec est bigamus contrahens cum vnica ⁊ virgine. de cle. coniu. c. sane.

¶ Bigamia triplex ē: vna vꝫ qñ q̄s duas vel pl'es hꝫ vxores. Alia cū q̄s ꝯhit cū corrupta. Tertia q castitatē ꝓmissā p votū solēne violat vl' q sciēter cognoscit vxorē adulterā: ⁊ cū talibꝰ nō dispēsat̄: ⁊ q tales ordinat priuat̄ officio ⁊ potestate ordinādi. Et sil'r ordiatus tali ordine priuat̄: vt no. eo. ti. c. ij.

¶ Bifaria. i. bis nupta.

¶ Bisse sunt due partes assis ⁊ continent octo vncias: nec dicitur ad respectum totius cum nec duplicatus reddit suum totuꝫ ⁊ alias dicitur bes: vide. s. as.

¶ Bisextus habet dies. ccclxvi. vt not. in. l. cum bisextus. ff. de verbo. signifi. vbi glo. de nonis calendis ⁊c̄. Et vnde dicat̄ no. Her. i. c. q̄ sunt. d verbo. signi. ⁊ nota. ff. de statu liber: in. l. cuꝫ heres. §. stichus.

De Bo

¶ Boeti legistarum: adiutores eorum sunt qui rationes publicas discutiunt. Et inde Boetius nomē accepit. Boete enim grece latine dicitur adiutor scd̄m Accur. C: de tab. scrip. ⁊ poe. li. x.

¶ Bolida vel bolidis ē massa plūbi quā mittūt naute ad mare ad experiēdū ꝓfunditatē: vñ Per bolidā plumbi: dic massam significari. Per quam naute solent: maris explorare profundum.

¶ Bona eoꝝ qui sibiipsis mortē ꝯstituunt seu ifligūt scd̄m Azo. i sū. C. d bo. mor. sibi ꝯsti. Si hꝰ faciūt ex impacientia doloris vel ob pudorē eris alieni: tūc nō auferūtur bona heredibus. Si āt faciūt ex ꝯscientia de

licti. §. si aliquis īfligit sibi mortē. iō qꝛ erat delictū vel crimen ob qđ non erāt bona publicāda: puta furtum homicidiū vel huiusmōi tūc auferūtur bōa heredibꝰ Item si erat crimē cuiꝰ accusatio poterat inchoari pꝰ mortē vel repetūdaꝝ peculiatꝰ ⁊ lese maiestatis: tūc ēt auferūtur bona heredibus. Si āt accusatio nō poterit inchoari post mortē nō auferūtur sibi bona: nisi adiudicauerit sibi mortē postq̄ȝ fuerit in scelere ꝺpre hensus. ff. de bo. eorum qui ante sen. mor. sibi constit.

¶ Bona libertoꝝ: patronꝰ succedit ī bonis liberti in ꝯtia pte addita locupletate hereditatis liberti vł ab vno ex heredibus ⁊ nō relictis filijs a liberto vel etiā relictis sed ingratis vt nō possint arguere testamenta suoꝝ parētū iofficiosa. Locuples āt hēditatis vocaṫ si maior cētū aureis vt diċ Azo ī sū. C. ꝺ bo. lib. ⁊ iuꝛ pa.

¶ Bōa materna ⁊ materni generis sūt illa que ex matre vel auia debētur filijsfamilias vł emancipatis ꝺferuntur. Et q̄nq̄ȝ ꝓ nepotibus: puta res auie ipsoꝝ.

¶ Bona ciuitatis abusiue publica dicta sūt. Sola. n. publica sūt: q̄ populi romāi sūt: vt l. bona. ff. ꝺ ver. si.

¶ Bona dicuntur sic a beando eo ꝙ beat id ē beatos faciunt vel ꝓsunt. Nam beare idē ē qđ ꝓdesse. ⁊ qđ ꝓdest beat. l. bonoꝝ. ff. de v̾bo. sig. Sumiṫ āt hec dictio ꝓ omni bono vtili delectabili vel honesto spūali vł tēporali: vt. ī. de aīa. In iure āt hec dictio bona in plurali ⁊ neutralr̄ significat res n̄ras q̄ sūt ī dn̄io n̄ro vel q̄si: in dicta. l. bonoꝝ: ⁊ ipsas res ex suo ꝓprio significato cōiter accepto: significat deducto ere alieno. Q̄nq̄ȝ āt non deducto significare cōcluditur. verbi gr̄a. Testator legat alicui certaȝ partē bonoꝝ ⁊ ibi bona dicunṫ ere deducto alieno. l. cū āt. ff. de le. ij. Nam sensus ē ꝙ p heredē deducto omni ere alieno de hereditate legatarius hēat q̄rtā ī bonis q̄ supsunt: id ē quotā sibi legatam: ⁊ sine onere creditoris vt in. l. p̄alle. Sed ibi testator herede instituto legat titio oīa bona vł p fideicōmissum vult restitui: significat es alienū nō deduci imo trāsire ad legatarium vel fideicōmissarium. Et ita idē significat qđ hereditas. l. nāq̄ȝ. §. fi. cū. l. se. ff. ad trebel. finaliter ergo hec dictio bona significat latissime oē quod quouis mō pōt prodesse. Et prout in iuꝛ recipitur in cōmuni significato: significat que sunt in nostro dominio vel quasi: deducto ere alieno. Etiam significat hereditatem quando probabile mediū con modius hic declarat. Et sic bonoꝝ appositio aut ē ciuilis aut naturalis. Ciuiliṫ eni significat sicut lex: ⁊ eiꝰ significatum se adaptat ⁊ in bonis ānumeratur si qui dē ī actōibꝰ petitōibꝰ ꝓsecutiōibꝰ. l. bono. ff. de. v̾. sig.

¶ Bonoꝝ possessor diciṫ ille q de iure pretorio alteri succedit qꝛ bonoꝝ possessiones a pretore sunt inuente Et est differentia inter bonorum possessorem ⁊ heredem qꝛ bonorum possessor de iure pretorio succedit. insti. de bo. pos. §. i. ⁊. ff. eo. ti. p to. ⁊ ē nomen iuris vt no. her. de cau. pos. ⁊ ꝓprie. in glo. iij. ⁊. ff. de ver. sig. l. hereditas. Aliud ē possessor bonorum due dictiōes non nomen compositum significans factum ⁊ non ius sed heres succedit de iure ciuili.

¶ Bonorum possessio ponitur pro vna dictione scđꝫ Azo. ⁊ significat ius recipiendi prosequēdiq̄ȝ ⁊ retinēdi illud quod in bonis illius erat cui succedit de iure p̄torio ⁊ differt a petitione hereditatis que ē de iure ciuili. vt insti. ⁊. ff. p̄ealle. Iteȝ est ius quod prosequmur ⁊ in hoc differt ab actione hereditatis vniuersali scilicet possessorie hereditatis petitione. Et quādo poniṫ ꝓ vna dictione vt bonorum possessio significat hoc ius. Si āt dicitur possessio bonoruȝ tunc significat factum. Diuiditur autem bonoꝝ possessio quia alia est ordinaria: alia ē extraordinaria. Alij diuidūt bonorum possessionē in has duas spēs scilicet bonorū possessionem scđm tabulas testamēti quam pretor dat liberis a patre in testamento iniuste preteritis: ⁊ bonorum possessionem ꝯtra tabulas testamēti. vt. j. diceṫ

¶ Bonorum possessiones extraordinarie sūt due ex testamento. s. ƀm tabulas ⁊ contra tabulas. Et quattuor ab intestato scilicet bonorum possessio vnde liberi bonorum possessio vnde cognati: bonorum possessio vnde agnati: ⁊ bonoruȝ possessio vn vir ⁊ vxor. Quarum descriptiones subijcientur.

¶ Bonoruȝ possessio extraordinaria dicitur duobꝰ modis. Uel qꝛ n̄ ē stabilita certa pte edicti. s. ex testamēto tm̄. vł ab itestato tm̄ sȝ vt vaga: q̄nq̄ȝ ex testamēto q̄nq̄ȝ ab intestato deferṫ: ⁊ cōpetit tantum his qui vocātur ex nouis legibus: vt ecce mater alijs intestamento institutis: postea ī puerperio decessit ⁊ filium quem gestabat in vtero p̄terijt. Presumitur enim filius hic institutus ⁊ habet bonorum possessioneȝ scđꝫ tabulas ⁊ septimam ptem extraordinariā: Cuius bonum ē exemplum secūdū legem corneliam tam ex testamento quā ab intestato que fingit eum qui moriṫ in captiuitate decessisse ipsa hora captiuitatis. Et iō quilibet potest ei noua lege cornelia ex testamento. ⁊ ab intestato succedere vt insti. de bo. pos. §. sunt ēt Dicitur autem extraordinaria possessio quia ius non tribuit. vt carbonianum ⁊ que datur ventri ⁊ q̄ datur gratia litis agnoscende. vñ ⁊ extraordinaria datur sine cognitiōe que in ordinarijs. quia omne ius tribuiṫ quantum est. Item bonorum possessio aliter diuidiṫ quia alia dicitur bonorum possessio edictalis vt que ex dicto pretoris mortui decernitur. Alia vero bonoruȝ possessio decretalis que a viuo pretore decerniṫ. Uel quia hodie non est necessarium eam decerni vel dari. Dicitur eni decretalis a iudicis presentia que in eius cognitiōe exigitur: quia scđm Azo. posset ⁊ illud dici: vnam eē bonorum possessionem edictalē ⁊ eandem appellari decretalem vel iudicialē ex eo ꝙ accipit efficaciam ex p̄sentia iudicis. Nec ē differentia inter decretū ⁊ decretalē. lȝ quidam dicunt cōtrarium

¶ Bonoꝝ possessio scđm tabulas ē ordiaria ex testamēto. Et dr̄ eē ex testamēto scđm Azo. nō qꝛ iuuatur ex volūtate defūcti sed qꝛ n̄ hȝ locū nisi existēte testamento ⁊ datur scriptis heredibus ⁊ eis deficiētibꝰ vocanṫ substituti. Et ide substitutis deficiētibꝰ vocanṫ substituti eis. Petūṫ āt ex originalibꝰ tabulis tm̄ non exēplo. Itē si fiat q̄stio de tabulis debet ꝓbari cuiuscunq̄ȝ itētio p septē testes ⁊ n̄ p duos tm̄ scđm azo. licȝ qdā dixerūt ꝯriū. Si āt testator n̄ facit testamētum ī scriptis sȝ ī v̾bis vł nūcupatiōe reꝝ vel hominum datur. bonoꝝ possessio scđm nūcupationem testamēti.

¶ Bonoꝝ possessio ꝯ tabulas quā p̄tor liberis pollicetṫ scđꝫ spe. ī tractatu ꝺ libello. ti. ꝺ testa. §. seqṫ videre: vbi diċ. Est ⁊ alia bonoꝝ possessio ꝯ tabulas q̄ daṫ filio ł nepoti p̄terito ꝯ testamētū p̄ris ł aui q filiū ł nepotē ī testamēto suo ł vita p̄terijt. ⁊ taliū ī tabulis si filio ł nepoti legauit ipe tm̄ legatū n̄ agnouit. ⁊ scđꝫ azo ī sū. e. ti. deferṫ liberis n̄alibꝰ ⁊ legitimis tm̄ puta adoptiuis. Itē natis ⁊ nascituris. Itē emācipatis p̄cipue. et his q erāt ī ptāte ꝺfūcti ⁊ daṫ ex illis ex qbꝰ potuit aut hēditas aut bonoꝝ possessio peti ꝺ iuꝛ cōi. Datur āt a patre naturali. ⁊ in adoptione non habet locū hec bo

noꝝ possessio nisi īstituantur ab eo heredes ⁊ aliꝰ eis
cōmittat edictuz. Item alia est bonorum possessio ꝯ̄
tabulas ſꝫ Spe. ibidē q̄ daẗ pr̄i vl' mr̄i auo ul' ꝓauo
si sint preteriti ex testamento filij uel nepotis eman
cipati gratis ⁊ sine pecunia cū quo nō ē factū pactuz:
ne pater uel auus īquietaret sua iudicia nec receptuz
est ab eo quantum satis est: qui etiam nec miles nec ī
militia decessit. Item scd̄m eundez ibidē. Est ⁊ alia
bonoꝝ possessio cōtra tabulas que datur patrono ꝑ
terito cōtra testamētū liberti: si sit maior centenario
ad recipiendū per patronū tertiam partē sibi debitā
de iure ⁊ datur patrono si sit preteritus oīno. Uel ēt
si sit sibi minus tertia parte legatum ⁊ tūc datur pro
supplemēto vsq̄ȝ ad tertiā partē. Et differt ī hoc ſm
Azo. a bonoꝝ possessione que datur liberis: quia tūc
hoc demū datur si hereditas liberti sit adita saltē ex
vno de heredibus. Sed illa que datur liberis satis ē
ꝙ quis potuit esse heres licet nō potuit petere scd̄m
tabulas bonoꝝ possessionē. Itē notādū ꝙ querela in
officiosi testamenti fere hoc idez operatur quod bo
norum possessio cōtra tabulas: qꝛ testamētū rescidit
de facto. Sed Specu. dicit ꝙ de iure scissū ⁊ irritum
ē. Sed ī hoc differūt: qꝛ bonoꝝ possessiones oēs pre/
torie actiones sunt vel edicta pretoria: querela autez
inofficiosi testamēti ciuilis est. Et premisse bonoꝝ
possessiones ordinarie sūt ⁊ cōpetūt ex testamento.
Alie bonoꝝ possessiones competunt ab itestato.

¶ Bonoꝝ possessio vnde liberi ſꝫ Spe. vbi. §. s̄. vi
so. datur filio emācipato quādo pater decedit ab ite
stato: ⁊ est ordinaria: ⁊ eā nō habēt liberi ī linea maẗ
na. l: quotiēs. ff. de suis ⁊ legi. here.

¶ Bonoꝝ possessio vnde agnati vel vnde legitimi
ordinaria est. Et ſꝫ spe. ibidē datur proximis cogna
gnatis cōiunctis per virilē sexū post liberos ab itesta
to. Et nota ꝙ bonoꝝ possessio vnde legitimi nō ē ca
put speciale sed gn̄ale cōcurrēs cū alijs specialibꝰ bo
norū possessioībꝰ. s. cū unde liberi unde agnati vnde
cognati vnde ex lege ⁊ senatusconsulto.

¶ Bonoꝝ possessio vnde cognati similiter ordinaria
ē. ⁊ scd̄m Spe. datur his ab intestato qui per femine
um sexum coniuncti sunt ut si neq̄ȝ liberi neq̄ȝ legiti/
mi existant proximi cognati succedant.

¶ Bonoꝝ possessio vnde vir ⁊ uxor similiter ordina
ria est. Et datur viro muliere ab intestato deceden
te: agnatis vel cognatis non existētibus. vel econtra
datur mulieri uiro ab intestato decedente agnatis ⁊
cognatis n̄ existētibꝰ. Et he oēs ordinarie q̄ttuor bo
norū possessiones cōpetunt ab intestato. Alie vero q̄
sequuntur sunt extraordinarie.

¶ Bonoꝝ possessio extraordinaria ē q̄ nomine caret
scd̄m Spe. ibidē ⁊ cōpetit his qui ex lege ⁊ iuriscon
sulto ⁊ cōstitutionibus pricipū tā ex testamēto q̄ȝ ab
itestato veniunt. s. vt cum aliqs vult succedere patri
suo quē ab itestato decessisse īuenit cū ab hostibꝰ re
dit vel cū a captiuitate fuerit emācipatus: ⁊ sic iure
ciuili cū cognatis ī successiōe iuris postliminij petit si
bi hanc bonorum possessionem concedi.

¶ Bonorum possessio ex lege cornelia eodez modo
daẗ filio emācipato de iur̄ ciuili icognito cū ul't succe
der̄ pr̄i decedēti ab itestato apō hostes ī captiuitate.

¶ Bonoꝝ possessio extraordinaria septima daẗ uno
mō patrono uolenti succedere liberto ab itestato de
cedenti sine liberis. Alio modo filio volenti succe/
dere ī bonis matris uel ecōuerso. Et datur alio mo-
do infāti uel curatori eius uolenti succedere ex testa/
mento matris que testamētū narrare nō potuit pre
uēta morte cum ī puerperio decessit: ⁊ alios filios co
heredes īstituit. Datur aūt hec bonoꝝ possessio filio
adoptiuo vel arrogato volēte succeder̄ patri adopti
uo vel arrogato ab intestato decedenti. Omnes aūt
bonoꝝ possessiones premisse ius tribuunt: sed que se
quuntur ius non tribuunt licet facti sint.

¶ Bonoꝝ possessio carboniana ē illa per quā filius ī
pubes volens succedere in bonis patris ab intestato
tanq̄ȝ proximior vel rūpere testamētū per cōtra ta/
bulas vel dicere ipsū nullū ipso iure cū fuerit prete/
ritus: ⁊ cuz obijciatur sibi ꝯtrouersia bonoꝝ ⁊ filiatio
nis vel mouetur sibi questio status puta ꝙ sit seruus.
petit ꝑ carbonianū possessor īstitui ꝑ cōtrouersiā mo
tā de bonis: ⁊ filiationē ⁊ questionē status vsq̄ȝ ad tē/
pora pubertatis sue deferri. Et datur solū cognitiōe
luminaria. Require. j. carbonianuz.

¶ Bonoꝝ possessio nomine uentris datur mulieri ꝑ-
gnanti in bonis mariti in q̄bꝰ scd̄m dignitatē suā sibi
⁊ familie sue alimenta constituūtur.

¶ Bonorum possessio ex edicto diui adriani tollen/
do datur alicui volenti succedere in bonis alicuiꝰ ex
testamento ī quo īstitutꝰ vel īscriptus est ex eo ꝙ ostē
dit testamētū nō cancellatū nec abolitū nec in aliqua
parte sua abrasū scd̄m alber. Et datur volenti succe
dere ab intestato scd̄m goff. qd̄ probat secunda pars
rubri. que dicit de scripto herede. Sed rō gof. dicit
cōtra. sū. Hoc tn̄ notandū ſꝫ Spe. de bonoꝝ pos. qd̄
bonoꝝ possessiōes oli fuerūt vtiles ſꝫ hodie sūt iutiles
ꝑterq̄ȝ ī quinq̄ȝ casibꝰ. Primus quādo viuo testator̄
posthumus preteritus decessit q̄si uideaẗ testamētū
ruptum iuris solennitate. cuz nihilominus heres scri
ptus ex isto testamēto petit bonoꝝ possessionē vt in
l. posthumus. ff. de iniuſ. rup. ⁊ irri. testa. Secundus
ē ī. l. filius. e. ti. Tertius insti. qui mo. testa. infir. §. ij.
Quartus in. l. heres. ff. de dec re. ab or. fa. Quintus ī.
l. equissimū. §. ij. e. ti. ⁊. l. filius. C. de inoffi: testa.

¶ Bonoꝝ possessio ex testamēto militis ī militia de
cedentis nō datur patri uel auo vel proauo vel econ
tra ꝯ̄ tabulas. ut. C. de testa. mili. l. ne qdē. ⁊. l. milites.

¶ Bona uacare est ipsa dominum non habere.

¶ Bonefidei possessor ē qui credit se aliquā rez iuste
retinere. sed malefidei possessor est qui iniuste scit se
aliquā rem possidere ut in reg. possessor de re. iur. li.
vi. ⁊ insti. de vsuca. per totum.

¶ Bonefidei emptor dicitur qui ignorauit rem alie
nam esse uel putauit venditorem habere ius vendē/
di. s. eē ꝓcuratorē uel tutorē. ff. de ver. si. l. bonefidei.

¶ Bos cornupeta est bos qui facile cornupetit idest
cornibus pungit.

¶ Boues nō continētur sub appellatione iumētoꝝ
sed pecudum vel armentorum. ff. de ver sig. l. boues
vnde si lego armentum cōtinētur boues. ff. de. l. ij. l.
seruus. §. armento sed si lego iumenta non ꝯtinentur
. l. legatis. §: iumētis. eo. ti. ⁊. ff. de edi. edic. l. ediles.

De Br Bu

¶ Breuiter no. Joannes. cal. in ꝯmento suo super de
creta. cum dilectus de cau. pos. ⁊ ꝓprie. Et Joan. an.
de testa. c. i. li. sexto.

¶ Breuiloq̄ h̄ dictio significat sbstitutionē q̄ breui
bꝰ vbis ꝯtinz sbstitutionē cumulationē seu multiplica
tionē. ēt breuiloq̄ ē illa sbstitutio q̄ sbstitutiōis vniꝰ ꝑ
sōe ad aliā fit r̄petitio. itē breuiloq̄ illas tot ⁊ eod̄ mō

significat substitutiões. ut significāt. eius vba uel que
uis aliunde sumpta significata. Et dicitur breuiloq̄
q2 breuibus uerbis fit ⁊ breuib⁹ uerbis cōprehendit
plures substitutōes ut no. accur. ⁊ bar. ff. de uul. ⁊ pu.
substi. de hoc uide. j. Substitutio breuiloqua.

¶ Brocardica materia dicit̄ que est contrariarum
opiniouum rationibus inuoluta.

¶ Brutus dicitur quasi obrut⁹ quia sensu caret. Et
ē sine rōne ⁊ prudētia scđ3 ysi. vñ brutire. i. infatuare.

¶ Bubul⁹ ē magn⁹ ⁊ siluestris bos: s3 bucul⁹ ē pu⁹ bos

¶ Bucus ē garrulus qui ceteros oris loquacitate nō
sensu superat secundum ysidoꝝ.

¶ Bulla est sigillum pape vel littera quam dat pa-
pa vel ornamentuu regule.

De La

c Aducum legatum fm Azo in sum. C. đ cadu. tollē. ē qđ defe-
cit post mortē testatoris quacūq3 rōne. Et
q2 qbusdā modis ⁊ rōnib⁹ iniqs: ⁊ olī legata fiebant
qūq3 caduca. Ideo lex pōit vna3 rubri. de cadu' tollē
Et differūt. pro nō scriptū quasi caducū. ⁊ veř cadu
cū. vnde legatū pro nō scriptū ē qñ legat̄ alicui dam
nato i metallū vel nō existēti i reꝝ natura puta nō no
to quasi caducū ē qñ nō oio cadit. Sed vere caducu3
ē seu dr̄ qñ legatarius vixit post mortē testatoris ⁊ su
peruenit ei cōditio pp quā efficit̄ incapax legati. Sed
i alio cāu legat̄ illi qui est ī reꝝ nā sed morit̄ āte mortē
testatoris. pmū accrescit sine oneř scđa vero cū oneř.

¶ Calcitrosus equ⁹ est q solet calce ferire idest pedi
bus retro se percutere.

¶ Calculator fm ysi. dr̄ a culculis. i. lapillis minutis
q̊s antiq i manib⁹ habuerūt cōponēdo numeros.

¶ Calculus. i. cōputus. C. de. erro. cal. l. vna Itē. id-
est cāe cognitio ⁊ enumeratio vt. C. de iudi. l. rē non
nouā. Item. i. sentētia diffinitiua. C. de ap. si actor. vi
de aliqd de calculo de fi. instru. cum dilectus.

¶ Calūnia fm hosti. i sū. ē cū qs ex certa sciētia iniu-
ste agit vel resistit. ff. ad trupi. l. i. §. calumniari. Uel
est petitio iiusta ex certa sciētia i iudicio facta: ⁊ iuste
petitiōi iiusta respōsio. vel ē falsi criminis iposítio. ff.
de ver. signi. l. i. in prin. ⁊. l. siquis calumnietur.

¶ Calamitas ē ifelicitas vel miseria que euacuat̄ oi
bono: vel est pena vel labor immensus.

¶ Calumniator est qui sciēter alicui falsa crimina im
ponit vexandi occasione. Uel secūdū ysi. Calumnia-
tor a calumniādo. i. frustrādo vel decipiēdo dictus ē.
Et inde. dr̄ iuramētū calūnie. s. vitande. Et est asser
tio vere petitionis vel repulsionis fm goff. cū qs iu-
rat se bona fide ⁊ nō calūniandi aio cām mouisse vel
ꝙ venerit ad reluctādū putās se bona iusticia vti. C.
de iura. calum. l. ij. §. i. ⁊ habet quinq3 capitula: vt. c.
i. eo. ti. vbi versus dicit: de hoc i gl. Et qui calūniose
accusat o3 officio ⁊ bñficio ꝓuari ⁊ in exiliu3 deporta
ri. c. i. prealle. Ide3 no. cy. in. l. scienerit: de excu. tu.

¶ Calūniari scđ3 azo. in sū. C. de calum. ē falsa crimi
na sciēter intentare ⁊ alicui opponere vel iponeř. Et
ex eo ꝙ quis nō ꝓbauit crimē calūniari videř. l3 tex.
videat̄ sonare icōtra. ꝙ talis nō sit calūniatus. ij. q. iij:
§. notādū. vbi dr̄. calumniari ē falsa crimina itētare
seu itēdere. Preuaricari vero crimina abscondere.
Tergiuersari i vniuersum ab accusatione desistere.
Sed non vtiq3 q nō ꝓbat quod itēdit calūniari ptin⁹
videtur similis tex. in. l. i. ff. ad senatuscon. turpil.

¶ Cancellarius nomē accepit a cancellando Cancel
lare enim ē lineā ducere vel damnare. vnde littera vl'
scriptura que dānat̄ cū linea per mediū ducta dr̄ cā
cellata. Et ide dr̄ cancellarius cui⁹ officiū est rescri-
pta vel respōsa iperatoris ⁊ mandata ispicere ⁊ ma-
la scripta cācellare ⁊ bene scripta cū signaculo suo si-
gnare ⁊ sigillū eis iprimere. Inde ēt venit archicācel
larius quasi ꝑnceps cācellarie: fm azo. in sum. Diffe-
runt tñ cācellare: ⁊ suppūctare. quia cācellare est lit
teram linea per medium ducta dānare: Sed suppū-
ctare est litteras punctis suppositis. damnare.

¶ Calliditas: Require ifra dolus malus. Est. n. calli
ditas dolus adhibitus tacēdo: ut not. ff. de do. ma. l. i.
in gl. Inde callidus idest fallax vel astutus.

¶ Caligatus. idest miserrim⁹. Inde caligatus miles
dicit̄ qui habet ferreas ocreas vel caligas de corio.
Etiam ide3 ē quod ifirmus uel obscurus' Has expo
sitiones facit. gl. in. l. a caligato. C. de nup.

¶ Canonia est ius quod prouenit ex electione ⁊ rece
ptiōe in fratrē: vel est ius percipiendi fructum prebē
de siue redditus. c. relatum. de preben.

¶ Canonica monitio est quando interueīt citatio' cū
tribus monitionibus: vel vna peremptoria tres cōti
nens: de qua in. c. cōstitutione3. de senten. exco. li. vi.

¶ Canonia portio de canone deputata ecclesie pa-
rochiali de relictis parochiano defuncto illi ecclesie
vbi elegit sepulturā cum alibi q3 in parochiali elege-
rit eam. Et fm varias consuetudines alia ⁊ alia. Nā
alicui medietas: alicui tertia: alicui quarta datur: de
sepul. c. certificari.

¶ Canon grece est regula latine. iiij. distin. canon. Et
in una significatione est id quod in concilio generali
vel prouinciali statuitur: ⁊ sic capitur de constitu. c.
canonum statuta. In alia significatione videtur esse
id quod ab emphiteota de re emphiteotica soluitur
⁊ sic videtur sumi ab azo. in sum. C. de iur. emphi. vsi
ex hoc aute3 cōtractu. Etiā dicit̄ illud quod sumitur
pro pedagio vel uectigali. ff. de publi. ⁊ vecti. Et no
ta ꝙ quādo papa vult cōcedere canones possunt epi
scopi contradicere ꝙ non cōueniūt consuetudini re-
gionis eorum: distin. iiij. Erit autem lex. ⁊ nota in. c.
seq. in versi iudicē: vbi queritur an sententia pape ꝓ-
ualeat sententie episcopoꝝ. Et ꝙ nō q2 orbis maior
est vrbe. xviij. distin. legimus. post medium: ⁊ ibi gl.
ꝙ statutū concilij preiudicat statuto pape. ar: ͻ ibidē

¶ Canon largitionarium titulorū est summa tribu
ti ⁊ prestatur de regulari prestatione a prouincialib⁹
fisco. Et dicuntur tituli ex specialibus titulis. i. litte-
ris breuibus cauta leguntur: vt. C. de. iure fisci. l. pe.
⁊. C. de anno. ⁊ tribu. l. ij. §. acceptatiōes. ⁊. l. i. de ca
none largi. ti. li. x. scđm Accur.

¶ Canon frumentarius vrbis romane est certus nu
merus mensurarum frumenti singulis annis mete-
bantur rome: l. i. ⁊. ij. eo. ti. li. xi. quod erat etiam de
oleo. Et contra hoc non licebat alieni beneficium vl'
indulgentiam aut priuilegium impetrare ⁊ impetra
tum non valuit: ut ibidem dicitur. Item canonum q
dam est late sententie: quidam ferende. Et primus
exprimitur per verbum innodatus vel eo ipso. Se-
cundus p verbu3 innodetur. ut est glo. in. c. quicunq3
de here. li. vi. Item canon habet sub se quattuor spe
cies. xxv. q: iij. siquis dogmata.

¶ Canonia est nomen tituli ⁊ iuris. prebēda vero no
men facti. ⁊ cadit in extraneum: ut no. Inno. in. c. cū.
. m. de consti. Quere. infra prebenda.

¶ Capere est ita accipere ꝙ id qđ capis tuum fiat:
Unde aliud est capere: ⁊ aliud accipere. quia capere
est cum effectu quod secum remansurum est. ideo
non videtur quis capere quod erit restituturꝰ. Sed
accipere est si quis non sic accipiat vt habeat: ⁊ sic ac
cipere potes illud qđ nō fit tuū accipiēdo: rubri. j. C.
li. x. et. ff. de v̄bo. sig. l. aliud est capere.

¶ Capiēdis idest distrahendis pignoribus tributoꝝ
Re. infra pignus tributa.

¶ Captio idest deceptio. inde captiosuꝫ ⁊ ē decepto
rium vel deceptiosum aut dolosum. vt notat Jo. an.
de offi. delega. si. duo li. vi. in glo. i. in fine

¶ Captio cā mortis alias capio scđm Azo est qñ per
morteꝫ alicuius occasio capiendi obuenit alicui exce
ptis his capiendi figuris ⁊ cāis que certis ⁊ ꝓprijs no
minibus nūcupātur: vt hereditas legatum ⁊ fideicō
missū. quia scꝫ talis captio vel capio nō incidit i nām
acceptiōis hereditatis legati vel fideicōmissi. Et cā
mortis capio ſm Azo. i sū. C. de dona. cau. mor. Est
cū post mortē alicuius aliqđ daṫ alicui cā cōditiōis i
plende vel aliqđ prouenit ad aliquē mortis occasio-
ne nec tñ aliquo certo trāslatiōis vel acceptiōis noie
nūcupatur. Uerbi gratia. Fūdū tibi ꝯmisi vt Titio
dares: cū tu pꝰ mortē meā nō haberes fūdū dare Ti
tio dedisti Sticho. qui forte ē heres: ⁊ Sticus tūc cā
mortis capit cū fūdus ei donaṫ cā mortis: qꝛ donatio
merā obtinet voluntatem vel libertatem ⁊ non em-
ptam vel conditionatam.

¶ Capitio. Require. s̄. Annona.

¶ Capitatio ciuiū cēsibꝰ eximēda capitatio: id ē cen
sus capitis: vnde dicebātur ciues romani ꝑ excellēti
am exēpti ⁊ q̄dā oriētales ꝓuincie. l. vnica. C. eo ti.
li. xi. Quidā tamē dicūt ꝙ loquiṫ illa lex i plebe cuius
libet vrbis capitiose ꝑ hoc quod dicit ⁊ excipitur.

¶ Capite cēsure: dṙ q dat cēsum ꝓ capite. C. in qui.
cau. colo. cen. domi. accu. possunt. li. xi.

¶ Capitalis inimicus quis dicaṫ vide Accursi. ff. de
arbit. l. licet aūt i glo. ij. ⁊. ff. de testi. l. iij. §. ij. i glo. ⁊
Bar. ff. de questio: l. i. §. dicatur.

¶ Capitulū vno mō ē locus: vbi res capitales firmā
tur. Secūdo significat lectionē. Tertio distictioneꝫ:
vt ille hꝫ quinqꝫ capitula. Quarto significat cōgrega
tionē multoꝝ: ⁊ precipue viroꝝ ecclesiasticorū. ⁊ no.
Jo. an. in. c. capitulum de rescriptis.

¶ Captiui ⁊ postliminiū reūsi: Reqre j postliminiū.

¶ Capitis diminutio ē status cōmutatio: vt quando
liber efficiṫ seruus. Et ē triplex diminutio capitis. s.
maxima. media ⁊ minima. Minima capitis diminu
tio ē quādo qs nec ciuitatē i q̄ moraṫ nec libertatem
amittit: sed tñ patiṫ ꝯ se status cōmutationē vł miora
tionē circa familiā: vt qui iuris sui ē: alieno iuri icipit
eē subiectus: veluti ꝑ arrogationē: aut cū quis eman
cipaṫ q primo erat i aliena potestate. Et dꝫ itelligi ꝑ
dicta ꝑ̄scriptio cū ꝯmutaṫ status hominis facto eius
iteruenięte: vel icōdemnādo vel i emācipādo: vel ar
rogādo: vel adoptādo: vel ēt i reuocādo ex igratitudi
ne vnde lꝫ patre alicuius mortuo muteṫ eius statꝰ qa
sui iuris ē factus: nō ideo capite diminutus ē. Et sta
tus hic poniṫ ſm Azo. ꝓ ciuitate ⁊ libertate: vel ciui
tate tātuꝫ vel patria potestate: seu propria ptāte: aut
media. Tria. n: sūt que hꝫ hō: scilicet ciuitas: libertas
⁊ familia. ⁊ ſm hec tria sūt tres capitis diminutiones
Media capitis diminutio ē cum salua libertate ciui
tas amittiṫ: vt cū quis deportaṫ seu relegaṫ ad exiliū
ꝑ qnquenniū: vel bānitur. Maxima capitis diminu
tio ē: cū ciuitas amittiṫ: nec libertas retineṫ: vt cū de
portaṫ qs i isulā: ⁊ seruus efficiṫ: aut i metallū damna
tur: ⁊ sic ēt bān ṫ i opus metalli: vel si maior. xx. annis
patiṫ se venūdari ad ꝑciū part. cipādū: vł si manumis
sus i seruitutē ex igratitudine reuoceṫ. Pena aūt dā
nandi i metallū hodie locū nō hꝫ. vide isti. đ capit. di
minut. per totū. ⁊ Spe. ti. de tutō. §. tutela.

¶ Capsarij dicuntur qui in balneis vestimenta susci
piunt custodienda. Uel aliter sunt illi qui portant ali
is libros ad scholas.

¶ Carbonianuꝫ. Reqre supra. Bonoꝝ possessio car
boniana. Unde ſm Azo. dṙ a Carbonio inuētore vel
auctore. Et daṫ solū nato ⁊ nō nasciturо i quo differt
ab edicto đ ventre in possessionem mittendo: quod
subuenit nascituro.

¶ Carbonū appellatiōe qđ cōtineaṫ vide. ff. de ver
bo. sig. l. carbonū. vbi appellatiōe materiati nō con
tineṫ materia. vt appe llatiōe libroꝝ nō carte. ff. de le
ga. iij. l. libroꝝ. §. ꝙ tñ. Nec ecōtra appellatiōe mate
rie ꝯtineṫ matū. l. seruꝰ. eo. ti. Et sic nō cōtineṫ ligna
ad coquēdū: vel calefaciēdū quia non sunt carbones.

¶ Cartularij iudices dicebāṫ olim illi q ab iperatore
habebāt ptātē iudicādi ⁊ illos solū q corā eis eligebāt
litigare: ⁊ poterant eligere sine consensu propriorū
iudicū: sicut traditur in glo. l. i. ff. de iudicijs.

¶ Carthophilacia ē armariū vł locꝰ i q̄ carte reserua
tur. Et dṙ a carta qđ ē istrūm vł scriptura. ⁊ philare
cōseruare: quasi ⁊c̄. vt no. c. i. de ꝓbatio. ⁊. c. ij. xc. di.

¶ Carta seu istrūm seu rescriptū dṙ falsa seu falsū hīi
quattuordecī modis: ut nota. i. c. in memoria. distin.
xix. i gl. verbi falsa. Primo ex dicto vel tacito Secū
do scripto. Tertio facto. Quarto sine testibꝰ. Quito
ꝑ subscriptiones varijs manibꝰ notatas. Sexto ꝑ alie
nū sigillū dū proprium habeat: ut ibi.

¶ Caracter ꝓp̄e ē signaculū quoddā q̄ aliud isigniṫ
vt ordineṫ i aliquē finē: sicut caracterē isignitur dena
rius ad vsū cōmutatiōe. Et milites caractere isigniū
tur q̄si ad militiā deputati. Hō aūt fidelis ad duo de
putatur: ad fruitionē glorie: ⁊ ad hoc isignitur signa
culo gratie: apocali. vij. Nolite nocere terre ⁊ mari
quoadusqꝫ signemꝰ: Secūdo aīa fidelis deputaṫ ad
recipiendū vel tradendum alijs que pertinēt ad cul
tū dei: ⁊ ad hoc insignitur caractere sacramentali. id
est signo indelibili anime impresso.

¶ Carena dṙ a carentia hominū vel cibarioꝝ. nam ꝑ
quadragita dies ieiunauit i pane ⁊ aq̄: ⁊ icludūtur in
aliquo secreto loco iuxta ecclesiā vbi nō hūt cōsortiū
hominū: vt nota. bernar. in. c. accusasti. de accu. Et si
mile no. glo. in. c. ij. de spon.

¶ Carrucarij scisorij ⁊ atriarij idem sūt: videlicet ser
ui uel custodes atrij.

¶ Cardiales dicti sṫ a cardie: qꝛ sicut ostiuꝫ regitur a
cardine sic ꝑ eos regitur ecclesia uniuersalis. xxiiij.
distin. ꝑ̄sbyteri. Dicūṫ etiā q̄ꝫdoqꝫ cardiales. i. ꝑ̄ncipa
les: quia per eos debet officiuꝫ in ecclesia regi.

Carnificare ē carnesfacere silicet mactare. Jnde car
nifex qui carnes facit ⁊ uendit de appella. significan
te. Etiam homicide solent dici carnifices: ut glo. iiij.
in cle. i. de vi: ⁊ honesta: cleri.

¶ Caselle sūt granaria in qbus fructus cōponūṫ. ff. đ
iudici. l. i. ⁊ dṙ quasi cellule granarioꝝ: alias granoꝝ.

¶ Castellus ſm alberi. vł castellū ſm alios dṙ ſꝫ spe
cu. receptaculū qđ aquā publicā suscipit q̄ duciṫ ad

aliquod prediũ irrigãdũ. Require infra iterdictũ. de aq cal. edu.. vt. ff. de aqua coti. et esti. l. i. §. equissimũ. Ali as. i. castr. ff. de lega. ij. l. titia. §. fi.

¶ Castrum si vẽdat iuspatronatus ei annexũ accedit sec9. si vẽdo palatiũ vbi ẽ ecclesia vbi habeo iuspatro na. de h9 vide Innocẽ. in. c. ex litteris. de iurepatrono. et host. i sũ de iurepatrona. §. qualiter. y. q. vij. accusatio.

¶ Cassitare ẽ minutatĩ vel minime stillare

¶ Castrense peculiũ. Require infra peculiũ.

¶ Cathedra sm hugo. est grecũ: et ponit pro excelsa sede iudicis presidẽtis. et dr a cathos. i. sedes: et edra spõda: q̃si spõdata sedes. Et ponit ẽt p sede doctoris ita dicit gl. i cle. dudũ. de sepul. et allegat ibi grecismũ. vnde. Rex soliũ doctor cathedrã iudex q; tribunal.

¶ Cathedraticũ ẽ qd soluit annuatĩ episcopo a suis clericis sue dyocesis i signũ subiectiõis vel obedientie et ẽt sustẽtationis. et ẽ duoʒ solidoʒ: vt. x. q. iij. placuit et de offic. ordina. cõquerẽte. Et dr cathedraticũ: q2 soluit ad honorẽ cathedre episcopalis. x. q. iij. ca. i. et n̄ debet erigi vltra antiquũ morẽ. ea. q. nec numerus. Per qd colligit q põt currere pscriptio i quantitate cathedratici. c. oli de cẽsi. ʒ totaliter nõ pscribitur gn soluat ʒ no. io. theuto. xvi. q. vij. quicũq;. Et vide ar chidia. ca. i. de pben. li. vi. vbi cõtrariũ allegat goff. et hug. xiij. q. ij. in prin.

¶ Cathesizare ẽ ibuere: docere: seu instruere: vel bñ dicere. Inde cathecism9. nã ãte baptismũ istrui dẽbẽt baptizãdi i fide: et pcipue adulti. de ɔsecra. di. iiij. ante xx. ita notat. gl. i. c. p cathecismũ. de cogna. spiri. li. vi.

¶ Cathecuminus istruct9 dr: vel q baptizari ppõit medio tpe symbolũ dei discẽs. xlv. ij. distin. §. i. et c. q̃ nã multa. Uel dicitur audiẽs eo q doctrinã ante va luas ecclesie audiat cum suscipere velit baptismum.

¶ Cathologus ẽ superior pars molendine. ff. de fun. instru et. l. cum delanionis.

¶ Castrametor. i. pono: figo: vel diuido castra.

¶ Cathom9 est flagellum ex virgis factũ i modũ sco pe: et tali vtuntur religiosi i capitul.

¶ Cautio hec. dictio ex proprio significato significat nudã pmissionẽ ex qua iducit firma obligatio. C. de verbo. signi. l. facim9. ut qs tenet cauere de euictio ne de vitijs et morbis. Et intellige nudã a fideiussorib9 et pignorib9: sed nõ a stipulatiõe. nã astrictus cauere: dʒ stipulatiõe cauere vt obligatio sit firma. l. penul. §. docere. ff. ne qs in ius vocatus. se. vi. eximat. et de cle ri. nõ residẽ. c. relatũ. Quãdoq; significat cũ pignori bus vel fideiussorib9 quãdo h9 aliud verbũ ei adiun ctũ declarat vt mãdaui procuratori vt recipiat idone am cautionẽ a debitore alias nõ dare dilationem: ibi. cautio itelligit cũ fideiussorib9 vel pignorib9. l. si mã dato. §. fi. ff. manda. Ratio significati sumit ex vbo idoneã qd apponit vt addat et fortiorẽ cautionẽ exp mat qualis nõ ẽt p stipulationẽ solã. Itẽ ptor ibi iu bet pro collatiõe bonoʒ facienda recte caueri: vt. l. i. §. iubet. ff. de collatio. bono. significat cũ fideiussori bus vel pignorib9: vt. §. caueri. ea. l. et hoc rõe vbi re cte. Quidoq; significat cũ fideiussorib9 et nõ cũ pigno rib9 quãdo cautio de pcuratore erigit. l. i. ff. de pro cura. per. l. ptorie. ff. de pto. stipulati. Et hec ẽ cautio ptoria regrẽs fideiussores ex lege positiua pretoris palle. q ẽ facta pp honestatẽ iudicij: vt. n. puisio legis aliqd operet et nõ inutilis sit. l. si quãdo. ff. de leg. i. tũc ex iusta causa quando debitor bona dilapidat iudex facere debet q caueat creditori.

¶ Cautio ẽ gñale nomẽ oĩuʒ securitatũ quotiẽs quis securus reddit de eo quod sibi pmittit. vnde cautio puata cũ trino teste notata. Hoc ius est nacta qd cau tio publice facta. Et diuidit i multas species: q2 alia ẽ cautio hypothecaria. alia cyrographya. Et possũt dici satisdatiões. ẽt cautio dr carta i q scribit cõputa tio: vt Luce. xvi. Accipe cautionem tuam. etc.

¶ Cautio rati danda est cũ de mãdato dubitat. C. de procur. l. i. Et dr illa securitas q regrit a pcuratore actoris p dño cuius noĩe agit qd ratũ habebit oẽ illd qd i iudicio p illũ factũ fuerit: vnde cauere de rato vl satisdare ẽ procuratorem actoris promittere velle p seuerare vsq; ad finẽ litis.

¶ Cautio fideiussoria ẽ quãdo iteruẽit fideiussor pn cipali obligatiõi. Et dr satisdatio et he sũt multe vt de lite psequẽda: iudicio sisti: iudicatuʒ solui: et de rato.

¶ Cautio fidei proprie interuentu: dr que fit per fi dẽ prestitam sine solennitate iuramenti.

Cautio iuratoria ẽ q̃do ɔpromissio iuramẽto firmat ut qñ iuro solẽnit me debere aliqd ul' ipletuʒ pmitto.

¶ Cautio nudo pacto ẽ. cũ aliqs fidẽ tãtã hʒ de me q cõtetus sit nuda promissiõe mea. Et h9 ppe dr polli citatio vl' pollicita conuẽtio. Unde hec ppe dr satis datio et satisfactio dici põt. Sed satisdatio ppie ẽ cũ duo paciscentes duas scripturas sub eadẽ forma ver borum iter se cõficiunt et mutuo tradũt et pollicitatio et satisdatio cautele dici possunt prope loquendo.

¶ Cautio pignoraticia siue hypothecaria ẽ cũ pign9 tradit: aut hypotheca supportat. et dr ẽt satisdatio.

¶ Cautio de euictiõe dr quãdo securitas pstãda vel pstita emptori a uẽditore fit ea ɔditiõe vt si ab eo eui cat vẽditor ei restituat extimationẽ rei i duplũ uel i simplũ prout iter eos prius cõuentum est.

¶ Cautionũ ãt alie mlte possũt eẽ spẽs. put ad diuer sas mãs applicat: vnde Spe i tractatu libel. ti. de pig: §. sequtur. ubi q̃dã alias species cautionuʒ prosequit.

¶ Cautio de damno ifecto ẽ q pstat cũ tua domus rui nosa ruinã minat domui mee: uel etiã pstat sm q̃daʒ cũ timeo q aliqs mihi insidietur possum agere vt mi hi pstet cautionẽ ne me offẽdat.

¶ Cautio de opere moliendo quã prestat ille quãdo q cui nũciat opus nouum scilicet q ipsum opus de moliatur si constiterit euʒ iniuste edificasse.

¶ Cautio de vsufructu in q de duob9 cauet. s. q usu fructuarius re nõ male vtat et q ẽt usufructu finito re stituat quod ex re ipsa superextat.

¶ Cautio q heres cauet ipi legatario cũ heres dat fi deiussores legatario de legato prestando.

¶ Cautio q legatari9 cauet heredi ẽ illa q legatarius satisdat heredi: ut si falcidia locũ hẽat q apli9 noĩe le gati scepit quã rõ legis falcidie patit id herdi rstituat

¶ Cautio arrogatoʒ q arrogator stipulat seruo pu blico q restituat arrogato q ab eo hũit: uel ab eis ad quos peruẽtura sint: et q dabit sibi q̃rtã partẽ de bo nis suis si eũ sine cã emãcipauerit seu exheditauerit.

¶ Cautio qua cauetur ei cui restitutio fieri debet p quã rogat9 restituere bona alicuius si sine liberis de cesserit qcqd post mortẽ de hereditate extabit cogit cauet illi cui dʒ fieri restitutio q seruabit ei q̃rtã ptẽ.

¶ Cautio mutiana a mutio iuriscõsulto dicta ẽ. Et hʒ fieri i ultimis uolũtatibus. Et cõiter sm doc. nõ. in ɔ ctib9 et fit i cõditiõib9 negatiuis pura sic dicẽdo. Si ti us capitoliũ ñ ascẽderit si seruuʒ non manumiserit he res esto. et. l. muciane cautionis. ff. de condi. et demon.

¶ Cautela est diminutiuū a cautione: ꝛ tm̄ quandoqꝫ superabūdantiam importat: vt cum dicitur: abūdās cautela nō nocet. l. testamēta. i fi. C. de testa. quinqꝫ q̄ pp cautelā fiūt: not. archidia. l. disti. ꝑsbros. Inde cautelosus. i. ꝓuid⁹: circūspectus: vl' plen⁹ cautelis.

¶ Caupo qd sit patet īfra ī dictōe stabularij. ī fine.

¶ Catulus. i. sapiens media ꝓducta. Sed media breuis est aial. vnde. Est aial catulus fruit̄ rōe catulus.

¶ Cauillatio est quando ab euidēter veris transitur ad euidēter falsa per quādā verborum inuolutionez vel sophystriam. c. venerabilis. de iudi.

¶ Causa est ex quo aliquid ꝓducit̄: vt pr̄ ē causa filii ꝛ cōtractus causa obligationis. l. ꝛ an eā. §. actiōes. ff. de excepti. rei iudi. Itē cā ē finis ex quo īpulsio datur faciende dispositioni: ꝛ ita sumit̄ ī ti. ꝛ de cōdit. ꝛ demonstra. ꝛ causis ꝛ modis eaꝝ. Ubi patet ꝙ causa differt a modo qui ē de futuro: ꝛ a cōditione q̄ ē de futuro. ꝛ suspendit. etiam a demōstratiōe que tm̄ declarat rem vel personā. vbi gratia. Patronus potest cōpellere libertam vt nubat vt ciuitates repleāt̄. Iste finis. vt ciuitates repleant̄ ē cā cōdēde legis. ideo dicitur ꝙ cessāte cā: cessat lex: vt. l. adigere. §. quāuis. ff. de iur. patro. Et vtimur ꝓmiscue illis ṽbis. cessante causa legis. vel cessante rōe legis. Differūt tm̄ cā ꝛ rō. quia rō est ocul⁹ cordis discernēs rē per mediū. Sed causa ē qđ in facto accidit ꝑ qđ rō discernit qd iuris. Dicit̄ etiam cā efficiens. i. ꝯditor legis ī ꝯtꝫtibus cōtrahēdis. Causa mālis ī legibus. ē mā de qua ī illis disponitur. Et causa formalis ē modus tractandi. ꝛ forma cōtrahendi vel disponendi q̄ additur contractui vel dispositioni. Dicit̄ etiā cā īstrumētalis vt ē instrumentū artificis. Et breuiter quicqd ad esse alicuius rei cōcurrit causa dr̄: aliter ꝛ aliter tm̄. Et significatur cā per dictionē si: ut dicēdo dono vel lego illi si negocia mea gesserit. l. demōstratio. §. i. ff. de cōditio. ꝛ demonstra. Item per dictionē qꝛ. īsti. de le. §. longe magis. Et per dictionē qm̄ nam exponit̄ per qꝛ. Itez significatur cā ī dictiōib⁹ illatiuis: ut dicēdo Titi⁹ negocia mea gessit iō vel iccirco sibi lego. Itē ī dictiōe cū: vt dicendo Cū titius negocia mea gesserit lego sibi ꝛc̄. Etiaꝫ ī dictione siue: vt siue titius negocia mea gesserit siue aduocatus fuerit ꝛc̄. Itē ī ꝓpositione ꝑ vt ibi lego vineas pro alimētis. l. fi. §. i. ff. de ali. ꝛ ciba. lega. vnde sensus ē ꝙ ex cā alimētoꝝ lego vineas Itē significatur cā per dictionē nomine. vt dicēdo lego vxori quadragita noīe dotis. l. cum quidam vxori. ff. de lega. ij.

¶ Causa dicit̄ a casu quo venit. nā cā ē materia ꝛ origo negocij nedū discussiōis examine patefacta: q̄ duꝫ ꝓponitur cā est cū discutitur iudiciū cū diffinitur iustitia. c. forus de verbo. significat. vbi bern. dicit ī gl. Causa est res in dicēdo posita cū īterpositiōe certaꝝ personaꝝ scilicet actoris: rei: iudicis: ꝛ testis. ꝛ dicit̄ a casu: qꝛ casualiter occurrit preter hoīum voluntatē Et differunt causa: ꝛ actio. nam cā ē negociū vel contractus ex quo quis mouet̄ ad petēdū vel litigandūꝫ vt ē venditio vel locatio rei ex qua orit̄ obligatio. ꝛ ē causa ꝓxima obligationis. que obligatio parit actionē: cū obligatio mat̄ sit actōis. Et ē duplex cā. s. ꝓxia ꝛ remota. que differūt ī actōe reali ꝛ ꝑsonali. nā ī personali remota ē ipsū factū: ꝓxima est ipsa obligatio ꝛ in personali nō sufficit exprimere causā ꝓximā: dicēdo ago cōtra te qꝛ obligaris mihi ī decē: sed oꝫ exprimere cām remotā: vt dicēdo cōuenio te qꝛ mutuaui tibi decē. In reali ꝓxima cā est dominiū. Sed remota ē ex qua cōsequit̄ qs dominiū. ꝛ nō ē necesse exprimere remotā: vt dicēdo. ago cōtra te qꝛ emi domuꝫ a bernardo: sed sufficit exprimere ꝓximā causā: dicendo. ago cōtra te qꝛ sū dñs domus illius. ꝛ hec not. ī gl. ꝛ ꝑ doct. ī ca. dilecti filij. de iudi. De diuersis specieb⁹ causaꝝ vide bonā gl. xi. q. i. ī sū. Est. n. q̄dā cā spūalis vl' ānexa spūali: vt illa q̄ fit d̄ iure patronat⁹. q̄dā ciuilis: vt cū agit̄ sup rei vēdicatiōe ī cā pecuniaria. q̄dā criminalis: vt cū agit̄ directe de crimine. q̄daꝫ mixta vt cū agit̄ de crimine ciuilit̄: vt de adulteris ad separationē thori. In his trib⁹ vltimis casib⁹ iurat̄ de calūnia: in primo non iuratur de calūnia sed tm̄ de veritate dicenda.

¶ Cause criminales dicūtur ī qbus agit̄ ad vīdictaꝫ siue ad penā. ꝛ h⁹ ēt dicit̄ quādoqꝫ agi criminalit̄ quādo agit̄ ad vindictā publicā. quādoqꝫ dr̄ agi ciuiliter quādo agit̄ ad penā ꝑ mōm īqsitiōis: denūciatiōis: vl' ad interesse partis per viam accusationis.

¶ Causa minima ē duoꝝ aureoꝝ: vl' decē aureoꝝ: vl' qnq̄gita solidoꝝ: vl' illa q̄ ñ sufficit ad sūpt⁹ iudiciales

¶ Cā āt argumēto. s. nālis rōnis ꝯstat aut ꝓbatōe testiū: vel tabulaꝝ ꝛ īstrumētoꝝ. c. forus. de ṽbo. signi. Facit. n. ꝓbationē ꝯfessio: vt ibidē nota. ī glo. prima.

¶ Cāe fauorabiles st̄. iiij. s. d̄ libertate: mr̄imonio: dote: ꝛ testamēto. c. duob⁹. d̄ re. iudi. ꝛ de cā notat Pau' ī cle. dudū de sepulturis super ṽbo causis ꝛ Jo. an. in. c. cum dilecti. de accu.

¶ Causor causaris. i. conqueror.

De Ce

¶ Cedendaꝝ actionū beneficiū est per qđ postulare possū fideiussores. Et alij qui obligati sunt in vna obligatione sibi cedi in alia ꝯ fideiussores: ꝛ alios quib⁹ sunt obligati alioquin nisi cedatur eis pn̄t recusare solutiones: vt insti. de satisda. §. si aūt. ꝛ. C. de solu. l. stichum vl' pamphilū. §. pe. De hoc vide in spe. ti. de renūc. §. finitis. ṽ. postremo dicenduꝫ. De beneficijs ꝛ alijs regre ibidē. §. paꝝ aūt. ṽ. ꝛ nota. ꝛ vide. j. renū.

¶ Ceda idez ē ꝙ carta. īde cedula parua carta.

¶ Cedere bonis ē ab vniuersitate bonoꝝ suoꝝ recedere: ꝛ eis abrenūciare veluti qn̄ aliquis oneratus debitis vel obligatus est pluribus nō hn̄s vn̄ soluat vel satisfaciat omnib⁹ creditoribus abrenūciat bonis suis vniuersis cedens illis. vide. j. cessio. Etiā cedere ē vendere. l. si. dubitāt̄. ff. de. fi. instru. Et hoc nota pro statutis. Et cedens bonis nō liberat̄ ēt a ciuili obligatione. l. qui bonis. ff. d̄ cessi. bo. vbi notat Accur. lꝫ cōtrariū tenuerit glo. ꝛ male in. l. vbicūqꝫ. ff. de fideius. Item nō audit̄ debitor fisci vel reipu. volens cedere bonis ꝺm Bar. in. l. is qui bonis. ff. de cessi. bo. q̄uis videat̄ tenere oppositū in. l. iij. iuncta glo. C. de cessi. bo. Et beneficio cessionis renūciari nō pōt ꝺm Bar. l. alia. §. eleganter. ff. solu. mat. licꝫ Cy. videatur tenere ꝯriū in. l. i. C. q bo. cede. pos. Et bonis cedi pōt nō tm̄ in iure sed ēt ꝯ ius. ꝛ sufficit per nūciuꝫ ꝛ ꝑ epistolaꝫ id declarari. l. fi. ff. de cessi. bo.

¶ Cedere actōi ē ius actōis mihi ꝯpetētis in aliū trāsferre. ꝛ ipꝫ q̄si ī locū meū ponere. ita vt dicta actōe possit vti aduersus eos ꝯ quos actio talis poterat ītētari.

¶ Cedere diē ē incipere diē debiti vt si mihi ꝓmiseris cētū si Titius factus fuerit ꝯsul vel episcopus: vl' si nauis ex Asia venerit cum he conditiones extiterint: tunc dicitur dies obligationis cedere: vel diem cedē debiti ē pecuniā incipe deberi: vt si d̄beas mihi

centum in festo Joannis baptiste. adueniẽte festo dicit̃ venire dies debiti. l. cedere diẽ. ff. de verbo. signi.
¶ Celicole dicunt̃ illi q celum vel planetas celi. i. solẽ ꝛ lunã ꝛ stellas quasi deũ colũt. Et hi lꝫ xp̄iani sint vel nõ tñ nõ sũt tenẽdi i plena veneratiõe xp̄ianoꝛuꝫ: sed nec ceteroꝝ hereticoꝝ penas pati debẽt ſꝫ leges: vt. C. de iude. ꝛ celi. l. celicolarum. ꝛ quasi p totuꝫ ti.
¶ Cella a celando. i. occultando dr̃. c. priuilegiũ. de verbo. signi. in glo. v.
¶ Celebs dr̃ eẽ ille qui nõ vult cõtrahere matrimoniũ. Et hic ſm Azo. forte orbus dicebat̃: qꝛ sine matrimonio ꝛ sine liberis erat. Et illi olim nõ poterãt cã mortis donare. quod hodie p leges corrigit̃: vt pꝫ. C. de ifirmãdis penis celibatus ꝛ orbitatus. Dicit̃ auteꝫ celebs q̃si celo beatus: qꝛ talis ẽ ſm Isi. q̃lia sũt lumina i celo: que absq; cõnubys sũt.
¶ Celibatus venit ide: ꝛ ẽ status vel modus pmanẽdi seu viuẽdi sine ꝯiugio. Uñ prout dicũt theologi celibatus Joannis: id ẽ virginitas del castitas nõ preferebatur coniugio Abrae.
¶ Cementary dicũt̃ operatores muroꝝ idem quod lathomi quia cemento calcis ꝛ arene vtuntur.
¶ Cenaculũ est locus aptus ad cenandum vel comedendum quo quis magis de die q̃ꝫ de nocte solet residere causa refrigery.
¶ Cenotaphiuꝫ ẽ inane sepulchꝝ. i. monumẽtũ sine corpe: quod cõstat ad memoriã defũcti. hũc aũt locũ placet eẽ religiosũ sicut i ea re testis ẽ Uirgilius. Sꝫ duo fratres Anthonius ꝛ Seuer⁹ ꝯriũ. scripserunt: quoꝝ sentẽtia preualet: vt. ff. de re. di. l. intiũ. §. fi.
¶ Cenobiũ ẽ locus religiosoꝝ. ꝛ dr̃ a cenon. i. cõe: qꝛ ibi oĩa debẽt esse cõia. c. cũ dilectus. de consue.
¶ Censere est iudicare iudiciũ cõstituere precipere: vt notat. Jo. an. in gl. verbi cẽsemus. in cle. i. de con cess. prebẽ. ff. de v̄bo. sig. l. censeri. inde nom̃ cẽsoris sumptũ ẽ. predia etiã dicũt̃ censeri: qꝛ cẽsũ prebent. Etiã censeri est in censura cõscribi: vt. C. in qui. cau. pig. contra. l. i.
¶ Censores a cẽso eris. i. pecunie sũt dicti: qꝛ cẽsum ẽt tollũt. Cũ. n. auct⁹ esset cẽsus i vrbe romana adeo vt cõsules non sufficerẽt cõstituti sũt cẽsores: ꝛ censoris nomẽ videtur eẽ tractũ. qꝛ senatum aliqd cẽsuisse dicimus. i. cẽseri palla. Itẽ censor ẽ iudex. inde censura. i. iudiciũ. ꝛ p cẽsurã ecclesiasticã significat̃ interdictũ suspẽsio: ꝛ excõmunicatio. c. q̃renti. de v̄bo. sig. Etiã cẽsores romanos procuratores dicimus.
¶ Cẽsite dicũtur qui cẽsẽtur. i. censũ prebẽt. Regre ſ. agricole ꝛ cẽsiti: ꝛ. j. colonus.
¶ Census tributũ ꝛ pensio publica idẽ vt. C. q cau. pig. ꝯ. l. i. ꝛ. C. si ppter pensionẽ publicã. l. si accipit̃. Uñ census idẽ ẽ qđ pẽsio que soluit̃ de pũetibus.
¶ Cẽsitor ẽ qui recipit p̄stẽtatiões collectoꝝ coloni ꝛ ꝛ pignoris iure vẽditis prediũ si cẽsus nõ soluit̃: vt. ff. đ cẽsi. l. forma. §. il la ꝛ. l. cũ possessor. §. cũ p pecunia.
¶ Cenodoxa ẽ vana ꝛ mundi gloria.
¶ Centenarii dicuntur duces vel magistri cẽtũ militum quoꝝ. potestas dr̃ centena.
¶ Centurio idem.
¶ Cessio ẽ iuris ꝛ actionis trãslatio. nã p cessioneꝫ iura ꝛ actiones i eũ cui cessi trãsferũt̃: qꝛ sicut i vẽditione vel q̃libet titulo alienatiõis rei corporalis necessaria ẽ traditio quãtũ ad dñiy trãslationẽ. Ita ad trãslationẽ rei icorporalis. ſ. iuris ꝛ actione vtimur cessiõe q̃ reputatur pro traditione. Item cessio ſꝫ Isi. vi. li. ethi. pprie ẽ rei cõcessio: sicut est illud Rud. Cedere iure ppinquitatis. Nã cedere dicimus quasi cõcedere. Et ea q̃ ppria sũt. nã aliena nõ cõcedimus: sed restituimus. Cedere etiã pprie dr̃ qui ꝯ ueritatẽ alteri consentit: vt Cicero cessit emilisse auctoritate viri. i. potius paruit. Et ẽ sciendum ꝙ i instrumẽtis cessionis dr̃ ꝙ cedens eũ cui cedit constituit procuratoreꝫ in rem suam. Ad cuius euidentiaꝫ notandũ. Si cũ titio ex mutuo cõtraxisti tibi cõpetit cõtra eũ actio directa ꝛ personalis: quia cũ eo i tua persona cõtraxisti Tibi etiã cõpetit actio vtilis qua vtiliter ꝛ cũ effectu debitũ ipsũ tanq̃ꝫ rẽ tuã prosequeris. Si aũt mihi iura ꝛ actiones ꝯ debitorẽ tuũ ex cã venditionis vel ex alia cõmiseris trãsfertur i me vtilis actio qua vti possũ ad ipsũ debitũ tuũ tanq̃ꝫ meuꝫ exequẽdo. Directa v̄o ꝛ personalis remanet apud te: cum a te per cessiosionẽ nõ poterit separari: etiã si velis: adeo tibi adheret. ff. pro socio. l. iy. Et sic patet ꝙ i directa actiõe ꝛ ꝛ personali suꝫ procurator tuus qꝛ aliter non poterã vti licet enim directa nõ possit cedi: põt tñ mandari eius exercitiũ Et nota ꝙ cessio actionũ presumit̃ simulata ex tribus que no. Accur. in. l. i. ꝛ pe. C. mãda. ꝛ ibi doc. ꝛ. c. fi. de alie. ꝛ mu. iudi. can. fa. Itẽ sex sunt cause propter quas episcopus põt cedendi licentiaꝫ postulare. ſ. cõscia criminis: debilitas corporis: defectus scientie: malicia plebis: graue scãdalũ: ꝛ irregularitas persone. de crimine de renũc. nisi cũ pridem. circa prin. ꝛ per totũ ti. Unde crimen debilitas defectus plebs mala cogit. Cedere prelatuꝫ simul addas scandula fratrũ. Adde predictis siquis sit irregularis c. i. de renũc. glo. ii.
¶ Cessionarius dr̃ ille i quem transfusa est obligatio vel nomen ꝛ debet certiorare debitorẽ ꝙ nomen ei⁹ i ipsum trãsfusum sit ipsum notificãdo vel ostẽdẽdo istrumẽto ꝛ legẽdo ꝛ copiã si velit habere dando: vt l. nomen. que res pig. olbi. pos. C. alias alteri soluere posset đbitor nõ credẽs se obligatũ cessionario. l. i. §. i. ff. de no. ope. nũc. ꝛ. l. i. C. de obli. ꝛ actio. per. Bar.
¶ Ceso onis ẽ puer scissus ab vtero matris Inde cesar quia cesus ex ventre matris: vt per glo. in Rubrica insti. in verbo cesar.
¶ Cerimonia est ritus sacrificandi. Dicuntur eni cerimonie sacrificia ꝛ solẽnitates indeoꝝ que cereis exercebãtur: ꝛ sic i veteri testamẽto peccata purgabãt̃.
¶ Cerimonialia precepta sunt que ad cultum dei ptinent. de quibus rõ reddi nõ põt ſm Jo. theo. di. vi. §. is ita. respõdetur: qꝛ ad litterã fuerũt mãdata: Ut nõ arabis i boue ꝛ asino. Non idues vestẽ lino lanaq; cõtextã. Et non seres agrum diuerso semine. Sũt eniꝫ tres duplicitares phibite. ſ. i corde ꝛ i ore ꝛ i opere.
¶ Cesar primo fuit nomen proprium July imperatoris: a quo postea oẽs imperatores dicti sũt cesares
¶ Certum dicitur non dubium vnde procurator dꝫ esse certus. ff. de procur. l. ii. Item arbiter certus debet esse. ff. de arbi. l. iteꝫ si vnus. §. si in duos Similit̃ tutor debet eẽ certus. ff. de testa. tute. l. tutor incert⁹ ꝛ. l. duo sunt titii. vt tenet vbertus. de bobio. c. i. de procura. li. vi. in glo.
¶ Certiconditio ꝯpetit ex omni obligatione ꝛ ex oĩ causa ex qua aliquid certum ꝛ determinatum petit̃ siue ex cõtractu siue ex causa legati siue ex suo noĩne siue obligetur hereditario. et sunt due certiconditiones. vna gñalis i omni cõtractu vibi certũ petit̃ alia specialis in contractu mutui. Et licet nulla lex hoc

manifeste dicat. pōt tñ elici ex tex. insti. quib⁹. mo. re
contra. obli. §. i. in fi. ibi ex eo contractu scilicet mutui
nascit̄ certi conditio q̄si ꝓnomen eo demōstret speci
alitatē in mutuo. Etiā in sili lз solū vna bonoꝝ possel
sessio nominet̄: cōmuniter tamē sūt due. vna genera
lis. alia specialis. posset etiā ꝓbari ex rubri. ff. de. re
cre. ⁊ si cer. pe. ⁊ de condi. Que rubrica habet tres
ptes. vbi in secunda tangit̄ certicōditio specialis. ⁊ est
gl. isti. §. preal. similis gl. in. l. certicōditio. in prin. ff.
si cer. pe. ⁊ i. l. i. in prin. ff. de triticaria ⁊c. cōtrarium
notauit Cato de saxis in. l. i. C. q admit. ad bono. pos.
sup rubri. Nā bene dat̄ aliqua bonoꝝ possessio i gnā
li: sed nulla gñalis ⁊ sic de certicōditōe sic̄ p Aristote.
dat̄ aial i genere. nullū tñ reperit̄ aial generale qd oi
b⁹ pticipet animalibus. Et nota ꝙ i libello nō ꝓcedit
certiconditio generalis quia nō instruit̄ aduersarius
an debeat ꝯtendere an liti cedere vt dicēdo te conue
nio quia ad certum mihi teneris.

❡ Ceterū. no. Jo. cal. i cōmēto decre. vestra ꝺ choa.
cle. ⁊ mu. ⁊ pau. in ꝯmē/to. decre. nobis de iurepatro.

❡ Cetera hec dictio hēt importare vt in contractu ea
que veniunt que sunt de natura ipsius contractus hoc
est de cōsuetudine vt. no. in. l. si duo patroni. §. si quis
iurauerit. ff. de iureiur. ⁊ per hoc inferunt doc. ꝙ si in
protocollis alicuius notarij inueniantur hec vba ⁊c.
ꝙ intelligantur ea venisse in cōtractu que de natura
vel de consuetudine eius sunt. vt dicit bal. ꝙ p verbū
cetera nunq̄ȝ intelligitur vt veniat ꝓmissio cuȝ pena.
Ratio quia pena dicit̄ esse quid extrinsecū ab ipso cō
tractu. ideo nō intelligitur venire nisi expresse appa
reat ar. ex his que no. in. l. sciendū. ff. de ver. obli. et. l.
.ij. C. de fal. si tñ ꝺm bal. cōtractus esset conceptus ad
consiliū sapientis ⁊ i ipso verbū reperiet̄ ⁊ cetera. tūc
bene posset apponi pena in hoc contractu: ⁊ hoc opa/
tur appositio illa vt cōsiliū sapientis dicat istū cōtra/
ctuȝ iuxta no. in. l. aperte. ff. de ver. obli. Et nota ꝙ di
ctio ⁊c. duplici modo scripta reperitur ⁊ scđȝ hoc du
pliciter ꝓfertur. Uno mō ponitur indeterminate i fi/
ne orōnis sic ꝙ nō regitur ab aliquo verbo ⁊ tūc debȝ
scribi breuiter vt sic. ⁊c. Secundo mō ponit̄ determi
nate sic ꝙ refert̄ ad verbū in oratione positū a quo re
gitur ⁊ debet scribi longe ꝓ duabus dictionibus vt sic
⁊c. Sic ēt profertur breuit̄ ⁊ longius vt vtroq̄ȝ mō si/
gnificat ꝓut verba precedentia vł aliud mediū signi
ficare declarat. Nam breuiter ⁊c. significat illud qd
deficit ⁊ supplet verba deficientia vt in. l. gallus. ver.
credendū. ff. de. li. ⁊ postu. vbi testator dicens. Si me
viuo nepos decedat tūc qui pro nepos ⁊c. credenduȝ
est gallū denotasse idem de pronepote. Et sic dictio
⁊c. supplet ibi verba scđm que pro nepos pōt substi/
tui que sūt in prin. illius. l. vt gallus introduxit. Jtē si
procedit instrumētū extensū locatiōis vnius domus
facte vni ⁊ sequitur instrumētū abreuiatū emptionis
alterius domus facte eidē: dictio ⁊c. significat clausu/
las in precedēti positis que huic locationi sunt appli/
cabiles q2 precedētia declarāt sequētia. l. si seru⁹ plu
riuȝ. ff. de. l. i. Jtē quia in habentibus simbolū faciliō
est transitus. l. in rem. §. item quecunq̄ȝ. ff. de rei ven.
Contractus aūt emptionis ⁊ locationis sunt similes.
.l. i. ff. locati. Et est sciendum ꝙ notari⁹ qñ notā posi/
tam breuiter in ꝓtocollo redigere vult ad instrumen
tum publicū tūc significata p dictionē. ⁊c. debet extē
se scribere quia scit qd actum est ⁊ quid per hāc dicti
onem intellexerit tanq̄ȝ testis ibi cōtentoꝝ q2 disposi/
tionem ꝯhentiū recipit. ergo mortuo primo notario
post prothocollū añq̄ā redigeret illud in publicū in
strumētū. Scđus notarius nō debet significata p di/
ctionē ⁊c. in prothocollo positam extendere nisi q̄tū
ibi sunt extensa. l. cōtractus. C. de fide. instru. Sed ta
lis nota protocolli legenda ē partibus coram testib⁹
⁊ illis exponētibus verbū ⁊c. Debet notarius scđus
sup hoc requisitus expositionē illoꝝ redigere in publi
cum instrumētū extensū. alias iudex debet arbitrari
ex precedentib⁹ ⁊ sequentibus ⁊ ꝯiecturari: quid per
verbū ⁊c. significet̄ ar. l. si seruus pluriuȝ. §. i. ff. de le.
.i. ⁊. l. voluntatis. C. de fideicōmis. Scđo sumitur ⁊c.
ꝓut longe ponit̄ ⁊ significat alia preter ea que enume
rata sunt. l. item querit̄. §. exercitu. ff. locati. vbi dicit̄
ꝙ milites ꝺ domo fenestras ⁊c. sustulerūt. Jtē ibi he/
res qui ꝯpulsus adit sicut ceteris cōmodis̄ caret ita h⁹
comō qd nō pōt detrahē q̄rtā. l. nāq̄ȝ. §. q cōpuls⁹. ff.
ad tre. vbi dictio ⁊c. regit̄ a vbis sustulerūt. ⁊ caret.

De Ci

❡ Circuitores dicuntur qui circuerūt vel circūdant
patrias a nūdinis ad nūdinas. deferentes res venales
Et dicuntur alio nomine circūmeatores.

❡ Circūferanus scđm Jsid. li. x. dicitur qui ad modū
rote circūfertur.

❡ Circūseptus ē circūdatus vł vndiq̄ȝ cinctus vt no.
in prohemio clemen.

❡ Circūducere literam est eam circūducta linea dā/
nare ⁊ sic differt a cācellare ⁊ suppūctare.

❡ Cimiterium est locus solēniter per episcopum be
nedictus de conse. di. i. nemo ⁊ dicitur a cymos idest
dulce ⁊ steron statio quasi dulcis statio.

❡ Cirogaphū est cū duo paciscentes duas scripturas
sub eadem forma verborum inter se ꝯficiūt ⁊ mutuo
sibi tradunt: vel dicitur instrumētū seu illa litera in q̄
debitor ꝯfitetur se esse obligatum creditori idē qd an
tapoca. ⁊ cirograpba dū veniūt: nomē siue corpus ve
nisse videtur. l. ꝺuū filij. §. eū q cirographū. ff. de. le. i.

❡ Circūstantia alicuius loci intelligitur per. xxx. pe/
des vt dicit bar. in. l. item apud labeonē. §. cōuicium
.ff. de iniurijs.

❡ Ciliarcha ē princeps super mille homines.

❡ Cilium est parua pellicula in oculo q̄ dr̄ lacrimale

❡ Cimliaracha est custos sacroꝝ vasorum ⁊ aliaꝝ re
rū sacre eccle. vt dic̄ glo. in. l. iubem⁹ de sacrosā. eccle.

❡ Circa est significationis restrictiue. nō aūt amplia
tiue vt in. l. rutilia polla. ff. de ꝯtrahen. emp. Et hoc
nota pro statutis. Et quid dictio circa operatur in te
ste. vide Bart. in. l. celsus. ff. de vsucapi. Et circa per
tinet ad tēpus. circū ad locū. circiter ad numeꝝ.

❡ Citatio est in ius vocatio vel inuitatio cuȝ quis de
aliquo ꝯqueritur ⁊ querimonia sua coram iudice de/
posita. iudex emisso citationis edicto ad eius instātiā
vocat vel inuitat illū ad se in quē agere desiderat qui
ꝯquestus ē. Si vo in edicto iudex vel pretor adyciat
hanc clausulam si in die prescripto non veneris quasi
ꝯtumax ꝯdēnaberis vel reputaberis: tūc edictū oliȝ
dicebat̄ perēptoriū. Hodie aūt sufficit ꝙ dicat̄. Cita
mus talem peremptorie. Et est quadruplex modus
citandi ꝺm Guil. de mon. lau. Primus p nūcium cum
literis citatorijs. Scđus per preconē. Tertius p edi/
ctum. cle. i. de iudi. Quartus fit ex iuris dispositione.
Jtem qnedam citatio fit ad monitionē iudicis. c. ꝯsu/
luit. de offi. deleg. Jtem quedam est verbalis. quedā
realis vel actualis ducendo ad iudicē. Jtem citatiōis

sunt tres actus. Prim⁹ est impositio cū iudex imponit nuncio vt citet̄ reus. Secundus manifestatio cū nuncius denūciat citato vt veniat. Tertius relatio cū nunci⁹ refert iudici talē in tali loco citasse. Addit̄ etiam quartus. s. cōparitio citati: ꝛ qn̄ citatus teneat̄ ꝯparere: ꝛ si nō cōparet mulctet̄: no. per doc. i. c. p̄terea. de dilat. Et de illis actib⁹ in. c. fi. de ferys. Et nota ꝙ citatio ē de iure naturali: vt in cle. pastoralis. de re iudi. Et citatus ad locū morbosū seu ubi aer ē pestilentialis vel corrupt⁹ non tenet̄ ire cū saluti hoīuꝫ sit ratio adhibenda. l. recusare. §. siquis in vno loco. ff. ad trebel. ꝛ ibi per doc. Nec citatus pemptorie potest dici contumax ante libelli oblationē. l. si finita. §. si plures. ff. de damno infecto.

¶ Ciuitas dicitur quasi ciuiū vnitas: ꝛ muroꝝ ambitu terminatur. de sen. exc. si ciuitas cuius appellatione etiā ꝯprehenduntur burgenses. ff. de ver. sig. l. y. Item ciuitatis appellatione cōprehenduntur mille passus a muro ciuitatis: vt. ff. e. ti. l. mille. et. ff. de pe. l. ꝙ liquide. §. si ita legitur. Itē cōprehundunt̄ horti. ar. ff. de ꝑcu. l. preses. Itē ciuitatis nomie nō cōp̄henduntur dioceses: nec econtra. vocat̄ autem ꝓprie ciuitas q̄ habet epm: vt. lxxxv. di. in illis.

¶ Ciuilis actio. Re. s. Actio.

¶ Ciuile debitū. vide in glo. i. c. fi. de solu. Et qn̄qꝫ ciuile idē ē qđ vrbanū ꝛ elegans: ut in glo. i. l. ciuile est C. de fur. Sic inciuile. i. inurbanū vel indecens. l. inciuile. ff. de legi. vbi dicit̄ inciuile est respōdere lege tota non inspecta.

¶ Ciuis est natus in ciuitate. l. ciues. ff. de appel. vbi glo. Sed quid de natis in comitatu. Dicitur in autētico qbus mo. nat. effic. sui. §. si vo neqꝫ ciues. coll. vy ꝛ ibi p Jaco. de beluiso mouet̄ questio de rege ꝯcedēte priuilegiū ciuitatibus ꝛ ciuibus regni.

¶ Cisterna est locus in quo congregantur aque pluuiales: ꝛ ibi collecte vsui reseruantur: aly ponunt cistella pro eodem.

De Cl

¶ Clam possidere. i. occulte possidere

¶ Clamis est vestis militum: purpura regū: stola sacerdotū: toga aduocatoꝝ: birrus rusticoꝝ vel custodum: cuculla monachoꝝ: ut. C. de vesti. clo. ꝛ aura. li. xi. ꝛ. C. qui mili. nō pos. l. si clarissimi. ꝑut no. Aço. in sū. C. de offi. p̄fec. preto. Apud imperatorē erāt i triplici gradu. quia aly erāt maiores: ꝛ hi vocabant̄ illustres sicut p̄fectus p̄torio oriētis. Itē affrice. Iteꝫ vrbis romane. Aly erant minores: ꝛ hi vocabant̄ clarissimi: puta presides. Aly medy: ꝛ inter illos erāt spectabiles: vt proconsules ꝛ prefectus egypti qui etiam dicuntur augustales.

¶ Clandestinuꝫ coniugiū est despecta personarum presentia vel iuris solēnitate vel denūciatione non p̄missa sine sacerdotis bn̄dictōe occultū matrimoniū.

¶ Clādestina electio dr̄ q̄ in cameris p occulta ꝯuēticula fit vel illa quā canonici iter se secretam tenent.

¶ Classis. i. nauis: ide classitus. i. nūerus classatoꝝ. i. nauiū ad bellandū. Et q cēset̄ vl' voluerit se huic misterio deputare dicebat̄ icensit⁹: vt. C. de classi. li. xi.

¶ Cliens dr̄ ille cuius causam aduocat⁹ tuetur ꝛ defendit. Inde clientulus diminutiuū ꝛ idē ē scdm Isido. Uel dr̄ quasi colens a colēdis patronis. Unde solent puersi aduocati dicere suis clientulis si verū respondebis causā perdes. Sed non dicunt. si falsuꝫ respondes regnū dei pdis: ꝛ cū iiusta snia dānationem acquires: vt est glo. magistra in. c. i. de confes.

¶ Clerica dr̄ corona clericoꝝ rasa: vt notat. Jo. an de vi. ꝛ hone. cle. c. clerici.

¶ Cleros grece ē sors latie vl' hēditas sūt g⁹ dicti clerici: qꝛ de sorte dn̄i sūt. xxi. di. cleros. vbi ponūt̄ noia omniuꝫ graduum in ecclesia christi deseruientium ꝛ appellatione clericorum etiam intelliguntur monachi licet non ecōtra quia sunt etiam electi i sorteꝫ domini quod clericus significat. xy. q. i. Duo sūt genera ꝛ hoc maxime in causis fauorabilibus sed in odiosis secus vt no. in. c. i. de iura. calum. vbi etiam appellatione clerici non uenit monachus quia ibi postea specificat. vide. c. cū fm aplm̄ d̄ prebē. ꝛ. c: cleros p̄all.

¶ Clerimonia idem ē ꝙ hereditas diuina.

¶ Cloaca dicit̄ locus concauus vbi sordes confluunt ex quocunqꝫ vili loco uel effluunt de vys ꝛ plateis vl' vbi stercora recipiuntur scilicet latrina. ff. de col. vt i tex. i. l. §. cloaca. Cloaca ē locus cauus per quē colliuies quedam fluit. Et ponit pretor ibi duo iterdicta de cloacis. Primum est prohibitoriuꝫ quo prohibet̄ vicinis ꝛ facere vim quo minus cloaca purgetur. reficiatur. Secundū. est restitutoriuꝫ vnde flauius mela scribit competere interdictum hoc vt i vicini edes veniat ꝛ rescindat pauimenta purgande cloace gratia. Et siquis velit priuatam cloacam facere vt exitum habeat in publicam cloacā non esse impediēdū pomponius putat. Et vtrunqꝫ interdictorum est ad salubritatem ciuitatum. Nam celum pestilens ꝛ immundicie cloacarum ruinas minantur. vt ibi dicitur Est g⁹ duplex cloaca p̄uata ꝛ publica. Et appellatōe cloace tube ꝛ fistola ꝯtinēt̄ hec ex. l. i. p̄al. ff. d̄ cloacis.

De Co

¶ Coactio est duplex absoluta ꝛ conditionalis. Coactio absoluta est cui resisti non potest cū quis violenter trahitur ad aliquid faciendum quo casu quis oīo excusatur. l. di. presbyteros. i. q. i. constat. Coactio cōditionalis est que metum cruciatus vel aliquid graue minatur que si excusat a tanto non tn̄ a toto. c. sacris de his que vi. me. ve. cau. fi. in gl. verbi attenuet fm gof. in sum. e. ti ꝛ etiam in. c. cuꝫ dilectus. e. ti. vi. bar. brix. in gl. vbi munita di. v. ad eius verbo vbi bene distinguit. Et coacta volūtas ēt volūtas ē. xv. q. i. merito. ff. quod me. cau. l. si mulier. §. si metu.

¶ Cocus venit appellatione artificis quia cocum esse est ars. l. siquis venditor. §. i. ꝛ. y. ff. de edi. edict. immo cocus imperatoris habet dignitatem ad qđ baldus allegat tex. in. l. i. Quis cocorum in vsibus feu. hic lod. de ro. in singularibus suis.

¶ Codicilli dicuntur codices parui. i. libelli in quib⁹ cum aliquis impeditur aliqua necessitate ne faciat testamenta de rebus suis disponit in vltima voluntate Et fm azo. in sum. C. de codicillis. In hoc differunt a testamento eo ꝙ codicillis directa hereditas nec dari nec adimi pōt ne confundatur ius testamentorum ꝛ codicillorum. Nec in his potest hereditas scribi. Nec conditio heredi instituto potest adyci nec substituto in eis directe pōt: sed p fideicommissum cū in eis hereditas directe relinquit̄. Et plura alia q̄ notāt azo. ꝛ hosti in sum. ti. de testa. Et spe. ti. de instrumētorum editione. §. viso.

¶ Codicillus dicitur ab auctore qui hoc gen⁹ scripture instituit Et est scriptura vel littera in qua testator voluntatem figurat suam. nulla indigens solennitate sed solum testatoris volūtate qualicunqꝫ pronūciati

one expressa cuius beneficio subuenitur voluntatib⁹
defunctorum propter deficiētē solennitatem verbo
rum legaliū vel necessitatez verboꝝ solenniuz. Et si
cut codicillus fit vice testamenti sic epl'a fit vice codi
cillorum. Et nota ꝙ illa clausula si non valet iure te
stamenti. valeat tamen iure codicillorum ꝼm accur.
in auten. ex causa. C. de liber. preter. vel exher. nō hꝫ
locum qn̄ testamentum deficit vicio testatoris vt qꝛ
ex heredauit vel preterijt filium sed bene operatur
qn̄ testamentum nō hꝫ viciū intrinsecū scilicet prete
ritione vel exheredatione sed habet defectum extri
secū. puta minor numerus testiū ⁊c̄. Et ex moder/
nis doc. guil. de cunio tenet cū glo. in. l. fi. C. de codi/
cillis. licet dy. ⁊ alij teneāt cōtrarium in. l. patron⁹. §.
si paganus. ff. de iniusto rupto testamento. Hec po
nit baldus de perusio in quodam consilio.

¶ Codex ē quilibet liber q continet in se diuersos li
bros partiales. ⁊ hoc generaliter. Sed proprie est li
ber qui continet diuersa precepta imperatoruz. Vn̄
āte tempus iustiniani erāt tres codices scꝫ gregoria/
nus hermogenian⁹ ⁊ theodosian⁹ ⁊ multe ↄstitutōes
extra illos deuagantes. preterea duo pene milia li/
broꝝ ⁊ trecies centena milia versuū. Vidēs ergo iu/
stinianus tātā legū multitudinē voluit circa hoc adhi
bere remedium salubre. Primo direxit animum su/
um ad iperiales ↄstitutōes. ⁊ de istis trib⁹ codicibus
extrauagantib⁹ fecit fieri vnū codicē quez suo felici
noie nuncupauit codicē iustiniāi. Deinde direxit aīuz
ad imensa veteris iuris volumina ⁊ de illis duob⁹ pe
ne milibus libroꝝ ⁊ trecies centenis milibus versuū
fecit fieri librū digestoꝝ seu pādectarū quē diuisit in
quinquaginta libros ꝑtiales ⁊ in tres integrales scili
cet. ff. vetus. infortiatū. ff. nouū. Postea ꝓ iuuenibus
⁊ legū tyronibus fecit librū istitutionū. s. mediocrem
eruditionez per quem q̄si ꝑ pōtez iuuenes ad legum
subtiliora ⁊ altiora peruenirent.

¶ Coetanei sunt hoīes paris etatis scd̄m Jsidoruz.

¶ Cognatio legalis scd̄m Hosti. eo. ti. est quedam ꝓ
ximitas ꝓueniens ex adoptione vel arrogatione. vt
vt no. in Rica eiusdem ti.

¶ Cognatio spiritualis est ꝓpinquitas vel attinētia
q̄ ꝓuenit ex sacri datione vel ad sacramētū recipien
dum attestatione vel a tentiōe. Vn̄ ex cognatione spi
rituali que in baptismo ↄhit^r nouē ꝓpinquitates na/
scūtur. Prima filiatio inter sacerdotē bapticantem
⁊ bapticatū. Secunda cōpaternitas inter sacerdotē
⁊ p̄rem baptiçati. Tertia cōmaternitas inter eundē
⁊ matrē baptiçati. Quarta iter filios sacerdotis ⁊ ba
pticatū. s. fraternitas. xxx. q. i. hoīes. ⁊. q. iij. ita dilige
re. Quinta filiatio inter bapticatū ⁊ suscipiētē de ba
ptismo. Sexta filiatio inter eudē ⁊ vxorē suscipiētis
Septima fraternitas inter bapticatū ⁊ filios suscipi
entis. Octaua cōpaternitas inter suscipientē ⁊ patrē
suscepti. Nona maternitas iter eūdē ⁊ matrem pue/
ri: vt. xxx. q. iij. per totum.

¶ Cognatio consanguinee vxoris. est coitus cum cō
sanguinea vxoris.

¶ Cognati. Require. s. Agnati. ⁊ habet^r post agna/
tos: qꝛ cognati per femineū sexū: sed agnati ꝑ mascu
linū coniuncti sunt: hoc tn̄ hodie modicū curat^r. Sed
an agnat⁹ ꝓsumatur scire factū cognati: vide legem
octaui gradus. ff. vnde cognati. ⁊. c. quosdam de pre
sump. per doctores.

¶ Cognoscere instrumenta: est ea relegere distigue
re: ⁊ conferre accepta ⁊ data.

¶ Cohortalis est apparitor qui obnoxius est cohorti
. l. si cohortalis. C. e. ti. li. xij.

¶ Colonus est qui predium habet agri colēdi cā. Dif
fert aūt colonus ab inqlino qꝛ hic in rure: iste aūt i ci
uitate morat^r. Et hꝫ plures spēs agricolaꝝ scd̄z Aço,
qꝛ alij vocant^r coloni cōditionales: alij coloni inquili
ni: alij origenarij: alij coloni simpliciter nuncupati ⁊c̄
de quibus. j. patebit.

¶ Coloni conditionales dicuntur q̄si ex sua cōditiōe
prediū vel agꝝ colere debētes ⁊ scd̄m. Jo. sic cōstitu
unt^r ꝙ ꝑmo in scriptis vel sine scriptis ꝑpetuo iure co
lonos se esse in fūdo ꝑmittant vt postea p. xxx. annos
in fundo ꝑmaneāt. Et lꝫ qdā putant hos esse ascripti
cios conditionales. tn̄ scd̄m Jo. male putāt: qꝛ colon⁹
tēporis trāscursu pōt liberari: ascripticius vero mi/
nime: ve. C. de agri. ⁊ censi. l. cū sancimus. li. xi. Re/
quire supra ascripticius.

¶ Coloni dn̄ici dicebant^r qui colebant agros imꝑato
ris: vt. C. de ꝑdi. ⁊ omnibus re. li. xi.

¶ Coloni illiriceni alias ⁊ melius illiriciani de illiri/
co. i. de schlaphonia dicūt^r: ⁊ habet^r in. l. cū querebat^r
C. vn̄ vi. vbi d^r iter illiricianā aduocationē glo. i. int^r
aduocatos de illirico. C. de colo. illiri. li. xi.

¶ Colonus inqlinus. lꝫ scd̄m quosdā int^r colonos ↄdi
tiōales ⁊ inqlinos nulla sit dr̄ia ꝓ quib⁹ v^r facer^r. l. dif
finimus. C. de agri. ⁊ censi. li. xi. tn̄ scd̄m Jo. hec ē dif
ferentia: qꝛ iquilin⁹ min⁹ astrict⁹ est q̄ꝫ colon⁹ cōditi
onalis. vn̄ inquilinus bene pōt in alia ꝑte cuiuslibet
suburbij domū cōducere ⁊ inhabitare. Sed conditō
nalis colon⁹ non audet cū sua familia recedere a fūdo
quem colit: nec alibi habitare.

¶ Colon⁹ origenari⁹ scd̄m Jo. d^r coloni cōditionalis
fili⁹ ex eo ꝙ originaliter ↄditioni colonarie subiect⁹ ē
Nec refert scd̄m Jo. siue in solo fuerit nat⁹ siue extra
solū qꝛ tanq̄ꝫ origenari⁹ ad terram reducēdus quam
pater suscepit colendam.

¶ Colōi balestini sūt de balestina ꝓuicia dicti.

¶ Coloni partiarij scd̄m quosdā dicunt^r illi q terraꝫ
colūt ꝓ parte dimidia vel tertia scd̄z sterilitatē terra
rū. Et scd̄m Jo. nullum ius habēt statim fructib⁹ a so
lo sepatis. Et ille d^r ꝓp̄e ꝑtiarius q ↄduc^r rē rusticā ꝓ
cōi dāno ⁊ ↄmodo. Et cōpetit cōtra eū actio ꝓ socio.

¶ Colon⁹ simplcit^r scd̄m Jo. d^r qui sub certa annua
mercede i pecūia nūerata ꝑdia colēda accipit. Nam
scd̄m eū nō eēt locatio sine pecūia. ff. ꝺpo. l. i. si qs fuis

¶ Colon⁹ ꝓp̄e d^r qui rusticā rē ↄducit nūmis: ⁊ com
petit ↄ euz actio ꝓscriptis v̄bis siue in factum vbi. s.

¶ Colon⁹ ad nummū cōduct⁹ est ille qui statim cum
fructus fuerint a solo sepati: vt vsufructuari⁹ intelli
gitur secundum Jo. ff. de furt. l. si apes.

¶ Colon⁹ supficiari⁹ ē q arcā ↄducit ea ↄditōe: vt sibi
liceat in ea edificare: et domuz tollere cum voluerit.

¶ Coloni ꝑtionarij sūt q totū agrū suis expēsis colūt
⁊ ex fructib⁹ ꝓstāt dn̄o fūdi quātū ↄuenit.

¶ Coloni palatini habet^r. C. eo. ti. li. xi.

¶ Collatores dicūt^r a ↄferēdo qꝛ ↄferūt in fiscuz siue
ordinaria sit collatio siue extraordinaria.

¶ Collatio scd̄m aço. in sum. C. de col. d^r quasi i com
muni latio. Nam qd̄ erat ꝓp̄um dicit^r ibi mediū ⁊ cō
fert. i. ↄiūctōi subijcitur. Et scd̄m eū non est aliud q̄
cōicatio qua res quondā non sua vel n̄ hereditaria iā
ē sua vel hereditaria vel ē ↄfusio siue coadunatō reꝝ
ↄferētis i res cōes seu cū reb⁹ cōib⁹ diuidēdis: vt no.

in.l.si soror.C.de collati. Itē scđm Fulgosiū in Rubrica.C.eo.ti. Collatio est triplex vna quā faciūt scolares disputando ⁊ de iure disceptādo: vt in auc.et si ꝯcti.C.đ si.istr. Alia quā facimꝰ bibēdo ⁊ comedēdo Tertia que fit res coadunando. Et ista hic đscripta est: ⁊ in ti.de collatio.

¶ Collatio instrꝫ est qñ duo instr̄a īspiciunt̄ ⁊ examinant̄ simul vtꝝ in vno ita sit sicut in altero vel vt videat̄ ꝑ modū ⁊ formā scripture effectus eiꝰ.

¶ Collactaneus idē ē qđ consugēs. ꝫ collectaneus.i. condormiens a lacte primus. secundus autem a lecto nomen habet.

¶ Collega scđm Isi. dr̄ a collegatione societatis vel complexu amicicie: ⁊ est idē quod sodalis in officio alterius paris potestatis.

¶ Collegarius ēt est vnus ex talibus socys.

¶ Collegiati dicūt̄ aliqui ꝗ sunt de aliquo corpore.i. congregatione vel artificio hominū veluti pistorꝝ: fabrorꝝ: monachorꝝ: ⁊ quorūdā alioꝝ collegiū habētiū ꝗ etiā dicūt̄ carthopatri: qꝛ eoꝝ noīa scribebant̄ ī cartha vel matricula patrie: vt.C.đ colle.li.xi. ī Rubrica. Scribebant̄ aūt ꝓ eo vt patrie fierēt īcorporati: vel dicebant̄ corꝑaliter emētes carthā.i.locū cuiqꝫ ꝑ carthā assignatū: vt in eiꝰ locū surrogēt̄: ⁊ patrie fiāt incorporati scđm Accur. ibidē in.l.vnica.

¶ Collegiū est ꝯgregatio quā ad minus tres facere possunt. Nā duo faciūt cōgregatōꝫ: collegiū tres: populū decē. turbā xxv. gregē q̄nqꝫ porci: vel.x.oues vt no. Ber.de elec.c.i. Et collegia licita ⁊ approbata ī his in quibꝰ habent iurisdictionē. Et quo ad ea q̄ ad ep̄os collegiatos ꝑtinent possūt facere statuta: vt no in glo.l.fi.C.de iuris.om.iudi. Et expressius.C.de cōsti.pecu.l.y.in fi.ꝑ Bart.in.l.oēs populi.ff.de iusti.⁊ iur. Itē collegio nō approbato nō relinquit̄ in testō.l.collegiū.C.de here.insti. Et de licito vel illicito in.l.i.C.de sacrosan.eccle.de excel.prela.c.cum dilecto ⁊ ꝑ Bar.ff.de colle.illi.

¶ Collaterales dicūt̄ ꝗ se attingunt vel sibi attinent tranuersaliter per lineā collateralē nō ꝑ lineā rectam ascēdentē: vel descendētē: vt cōsanguinei ⁊ ꝯsimiles dicūt̄ etiā collaterales generalit̄ oēs equaliter q̄si lateribus considentes.

¶ Collobiū est toga vel vestis sine manicis.

¶ Collectiua dictio dr̄ q̄ significat collectiue ex sua īpositōe: q̄nqꝫ etiā ex significato sumpto aliunde ex q̄uis alia materie subiecte significatōe. vbi gratia. ibi oēs ferunt lapidē vel trabē significat collectiue.l.ita vulneratus.ff.ad.l.aqui. Sꝫ ibi oēs studēt auaricie significat distributiue. Ratio: qꝛ in primo exēplo ex vnitate lapidis sumit̄ significatū verbi: sed in secūdo exēplo sensus est ꝙ q̄libet hō studet auaricie. Similiter hic oēs hoīes aut sūt liberi: aut serui: insti.de iur. perso. scđm materiā subiectā: nō patit̄ sensū collectiuum: qꝛ falsū est ꝙ oēs hoīes sunt liberi vel serui: qm̄ aliqui liberi sunt: ⁊ aliqui serui. Sed in.l.si necessaria §.si ānua.ff.de pigno.act. sumit̄ dictio vnaqueqꝫ collectiue: vbi si stipulatus sū: triginta mihi solui annua bina trina die.i.quolibet anno ī tribꝰ mihi solui decē ⁊ pignus accepi. Deinde pactū est appositū ꝙ mihi vnaq̄qꝫ die pecunia nō soluta eēt. mihi vēdere pignꝰ liceret. Dicit tex. ꝙ pecunia nō soluta vno termino.s. ꝑmo vel secūdo nō licet vendere pignus: sed oībꝰ terminis ꝑteritis. Et sic illa vba vnaquaqꝫ die significāt collectiue.s.oium termioꝝ simul. Dicit̄ ergo collectiua dictio que significat collectiue ꝑ modū eiusdē corporis: vt sunt turba: domꝰ: grex: peculiū: collegiū. hereditas: ciuitas: vniuersitas: cōe ⁊c̄. Itē dictio quisqꝫ est collectiua. vbi Titiꝰ ⁊ seyꝰ pro q̄rta ꝑte quisqꝫ eoꝝ me heredē fecerit heredes mihi sunto.l.hoc articulo ff.de here.insti. qꝛ refert̄ ab vtrūqꝫ. Collectiue dr̄ tm̄ ex subiecta materia.s.īstitutōis sumit̄ q̄nqꝫ significatum distributōis. De hoc ī.l.fi.C.de impu.et ali.substi.⁊.l.si filiabꝰ.§.i.ff.de lega.i.⁊.l.si fuerit.ff.đ re.dubi. hoc ponit Bar.in.l.hoc articulo ꝑal.

¶ Colluctatio fit dū aliqui simul luctant̄ pugnis vel calcibꝰ. vel veriꝰ quādo pugnātes nō stāt certo loco ff.ad.l.aquil.l.q̄ actōe.§.si qs in colluctatōe in glo.

¶ Collusio scđm Bern.in glo.in.c.audimꝰ.de collu. detegen.⁊.c.cū clerici.de censi. est inter actorē ⁊ reū latēs ⁊ fraudulēta ꝯuentio per quā alter in iudicio se supari ꝑmittit. Qua interueniente scđꝫ Hosti. ī sum. aliq̄n delicta remanēt impunita: vel etiā cōmittunt̄ Et scđm Aço. fit ꝑ ꝓcuratorē ⁊ aduocatū causaꝝ ꝗ se ī lite superari patiūtur: ⁊ fit per ꝑncipales ꝑsonas in similibꝰ tā ī ciuili cā q̄ꝫ ī spirituali: vt ī.đ.c.audiuimꝰ In ciuilibꝰ aūt scđm Aço. fit impune vt qñ quis ꝑ collusionē patitur seruū vel libertū ingenuū ꝓnunciari Et hoc ideo ne per tales degeneres īquinaretur amplissimus ordo senatorum.

¶ Cōmētarius ē ille qui cās ꝯmētabat̄: uel scripsit.

¶ Cōmētor cōmētaris ē ꝯponer̄ vl̄ fingē seu glosar̄.

¶ Cōmētū significat deceptionē ul̄ occultū seu maliciosū tractatū de restit̄.in inte.c.i.li.vi: xxxvy.dis.c.y. de testi.cogen.c.y.

¶ Comes orientis scđm Azo. in sum.e.ti. forte erat ꝓcurator reꝝ cesaris quas hēbat ī oriēte.

¶ Comes palatinus dr̄ qui curā gerebat precipuā vt missoꝝ notarioꝝ ⁊ iudicum negligentiā argueret. ⁊ a ꝓuincialibꝰ tributa exigeret ⁊ consueta deposceret: ita ꝙ non in prouincialibus sed ꝑcipue iussus ē vt iudicibꝰ ⁊ eoꝝ officialibꝰ ꝑcepto imineret ⁊ supesset .C.de offi.comi.sacraꝝ largitionū.⁊ đ offi.rect.ꝓui.

¶ Comes reꝝ priuataꝝ ꝺm azo. erat forte ꝓcurator cesaris in ꝑuatis rebꝰ ⁊ scđm eū ēt fuit illustris. Aly dicunt ꝙ ꝑuati ꝯmodi ⁊ fiscaliū reꝝ habuit administrationē ut eas conseruaret: ⁊ in eis negociaret̄.

¶ Comes sacraꝝ largitionū ꝺm azo. erat ille per quē ꝑnceps sua stipendia largiebatur. ⁊ hic forte erat ꝓcurator reip. qui grece legista nuncupatur: ⁊ illustris erat. Aly dicunt ꝙ ꝑ hūc impator libertatē suā ⁊ magnificentiā exercebat: ⁊ largitudinē agebat.

¶ Comes sacri patrimony erat ꝗ impatoris ꝓcurauit p̄rimoniū ꝗ in hoc difert a comite reꝝ ꝑuataꝝ: qꝛ ꝫ tenet custodiā reꝝ ꝑuataꝝ: ⁊ exercet negociationē circa mobilia: ꝫ ille p̄rimoniū ⁊ īmobilia ꝓcurat. ⁊ hec differentia presumitur ex vbis.C.de offi.comi. re.priua.⁊.ff.de offi: procu.ces.l.i.

¶ Comites ꝯsistoriani sūt consistory milites dici meruerūt ꝗ ēt spectabilibꝰ ꝓcōsulibꝰ eq̄perabant̄.C.đ comi.cōsisto.li.xy: l.i. Uel ēt cōsistoriani dicebāt̄ ꝗ ꝑ erāt castris ꝑncipis ordinādis ⁊ erāt plures ⁊ eligebātur đ cani de cōsistorianis ⁊ ministrianis vt.e.ti.ꝑal. Alio mō cōsistoriani dicebāt̄ castrēsiary ⁊ apud nos hodie castellani vocātur: ꝫ apud alios vocētur oēs ꝗbus ꝓuisū ē de ceteris redditibꝰ vt ī castro aliq̄ ꝑ defensione ⁊ custodia cōmorentur. de com: rei.mili.⁊ ꝗ ꝓuincias regūt ⁊c̄. vide.C: li.xy.cū suis titulis.

¶ Comitariēses milites: alias comitatēses dicūtur

milites stipẽdiarij a comitatu dicti quia militant nõ soli. sed in comitatu.

¶ Cõmẽtariensis. dicitur custos ĩ carcere positorum ff. de. ori iur. ⁊ C. de custo. reo: l. ad cõmẽtariẽsez. vbi talis punit̃ tal ĩ pena cũ socio suo qua punitus fuisset aufugiẽs ex negligẽtia eoꝝ nisi ex necessitate procul ab officio egerit: tunc adiutor ei⁹ pari pena ↄstrigit̃.

¶ Cõmenda. ẽ custodia ecclesie alicui cõmissa. c. nemo deinceps: de elec. li. vi. vbi bona gl. de cõmendis cũ multis questionibus in. c. dudum: de elec.

¶ Cõmẽdare ẽ deponere. ff. de ṽbo. sig. l. cõmẽdare ff. deposi. l. lutius. ⁊. xxij. q. ij. ne quis arbitretur. Etiam capitur pro laudare: vt in glo. preallegata.

¶ Cõmodatũ est alicui⁹ vl' certe rei ad aliquẽ specialẽ vsũ gratuita facta cõcessio ⁊ differt a precario per vsũ specialẽ. Itẽ qua precariũ nõ põt reuocari nisi tẽpore expleto. sed cõmodatũ nõ põt reuocari nisi expleto vsu ad quẽ dat̃. Itẽ cõmodatũ solũ ĩ mobilib⁹ reperit̃: ꝑcariũ ṽo ẽt ĩ imobilibus: insti. quib. mo. re cõtrahi. obli. §. itez is cui res. ṽsi. cõmodata aũt res. Et dr̃ facta cõcessio: nõ ãt trãslatio: qꝛ is q cõmodat dominiũ possidet ⁊ ꝓpetatẽ retinet. ff. eo. ti. l. rei cõmodate. Dr̃ gratuita qꝛ nulla merces ĩteruenire debet: alias si merces ĩteruениret tũc res trãsiret ĩ locatõez vel in contractum innominatum. do vt facias: insti. locati. §. i. ⁊ mandati. §. vl.

¶ Cõmodare. ẽ rẽ ad vsũ alicui⁹ q̃zdiu velit ↄceder̃.

¶ Cõmodatarius est ille cui res aliqua datur vtẽda videlicet ipsum cõmodatuz.

¶ Cõmodati actio. Req. s. actio cõmodati.

¶ Cõmodũ ꝑm Isi. li. v. ẽ illud qd̃ ẽ nr̃i iuris: ⁊ ẽt ad alios tẽporalit̃ trãslatũ ẽ cõmodo tẽporis q̃zdiu apud eos fit vñ comodũ dicit̃ ẽt alio noĩe cõmodatum.

¶ Comerciũ. ꝑz. Isi. li. v. ẽ deriuatũ a mercib⁹ q̃s rs venales nũcupam⁹. vñ mercat⁹ dr̃ cet⁹ multorum q res emere vl' vẽdere solẽt. ⁊ ẽ comerciũ q̃si ↄmutatio merciũ. Etiã dr̃ copula: dicẽdo carnale cõmercium.

¶ Cõmestor: vel cõmessor idẽ ẽ qd̃ gulosus.

¶ Cõminationes sunt mine per iudicem iposite: nec tamen habent auctoritatem rei. iudicate. ꝑm Azo.

¶ Cõidiuidũdo. scd̃z. Isi. li. v. ẽ iter eos qbus res cõmunis ẽ q actiõib⁹ vel postulatiõibus lz arbitrio dari: c⁹ arbitratu res diuidãt̃. Re. s. actio cõidiuidũdo

¶ Cõmunia prediorum. Require. j. predium.

¶ Cõia de vsucapionib⁹. Require infra vsucapiõ:

¶ Cõia d̃ successiõib⁹: Regre. j. successio: ⁊ inuenies.

¶ Cõmeat⁹. dr̃ licẽtiat⁹. vl' recõmẽdatio seu r̃muneratio ĩpis licẽciatis tpe licẽtiatur̃ facta vt ĩ ep̃la alexãdri magni ⁊ Aristotelis legit̃. Et ẽ qd̃ vl'go dr̃ ↄduct⁹ liber. i. trãsitus a cõmeando descẽdẽs: vt ibi dr̃ optimis nos susceperũt cõmeatib⁹

¶ Comedia id ẽ villana locutio: vt in glo. C. nõ li. bimetro. lo. sua ad ẽxtra trãsferre. ĩ Rubrica. li. xi. Itẽ ẽ dignitas. Sz scd̃m donatũ ẽ rusticana laus siue cãtilena a camos idest villa ⁊ odos cantus.

¶ Cõmendaticie littere sũt dimissorie qb⁹ cleric⁹ dimittitur ⁊ absoluitur a potestate sui episcopi ĩ quib⁹ perhibet̃ de vita ⁊ ordinib⁹ illius testimoniũ.

¶ Cõparatiu⁹ capit̃ ĩterdũ ꝑ positiuo: vt lati⁹ idest late. c. auaricie. de elec. li. vi. similiter. c. lz ꝑpe finem de accu. ibi potiu⁹. ⁊. c. ⁊ si pignorationes. de iiur. ibi districti⁹: id est districte. Sicut ĩterdũ positiu⁹ capit̃ ꝑ ↄpatiuo: vt in ps̃. cxvij: Bonũ ẽ ↄfidere in dño q̃z ĩ hoĩe. Bonũ ẽ sp̃are ĩ dño ⁊c. ibi bonũ id est melius.

¶ Cõpendiosa hec dictio significat substitutõez que sub ↄditõe mortis alia multa ↄplectit̃ tẽpora seu longũ tẽp⁹ qd̃ dr̃ post puberẽ etatẽ. Et dr̃ ideo ↄpẽdiosa: qꝛ sub ṽboꝝ ↄpendio plura ↄplectit̃ tẽpora: et q̃n q̃z plures substitutões: facit. l. meui⁹. §. duoꝝ. ibi oronis cõpendio. ff. de lega. ij. ⁊. l. ꝑcib⁹. C. de ipu. et ali. substitu. Et hoc ꝑut adaptet̃ illud significatũ: quia põt ad alia adaptari. vt aliter significet ꝑut ṽbũ cui adaptaret̃ significare dictaret. Uide infra substitutio compendiosa.

¶ Cõpilator scd̃m Isi. li. x. ẽ ille q aliena dicta suis ꝑmiscet. Et sic solẽt pigmẽtarij ĩ pictura diuersa mixta ↄfũdere. Unde illud Uir. Pictorib⁹ atq̃z poetis q libet addẽdi sẽper fuit eq̃ potestas. Hoc scelere quõdã accusabat̃ hercules mãtuan⁹. Iste voces cũ q̃sdã versus hoĩum trãsferẽs suos ꝑmiscuisset. Et cũ compilator ab emulis diceretur ille r̃ndit magnarũ virium eẽ clauam a manu herculis extorquere.

¶ Cõcubina sumit̃ duob⁹ modis. P̃rio dr̃ illa quam qs cognoscit fornicario affectu. Et talis nõ ĩpedit ordis ꝑmotionẽ. Secũdo dr̃ illa quam aliqs cognoscit vxoriticio siue maritali affectu: ⁊ tal' ĩpedit ꝑmouẽdum ad sacros ordies. xxxiij. dist. siqs de laicis de. presump. c. illud de clande. despon. ꝑ totũ. Itẽ ↄcubina scd̃m Aço. ĩ sum. eo. ti. ↄstituit̃ sola ĩtentõe animi. Et ab eo q̃nq̃z q nõ põt vxorẽ ducere: vt ecce p̃ses mulierẽ oriundã de ꝑuincia nõ duceret vxorẽ: tñ põt habere cõcubinã. Potest autẽ scd̃m leges vt ipse aço dicit eas solas habere mulieres sine motu criminis ĩ qbus stupꝝ nõ cõmittit̃. sicut ĩ ṽgine vidua ⁊ minore. xxv. annis in qbus stuprũ cõmittitur.

¶ Conclaue dr̃ cella vel thalam⁹ secretus ad quez ꝑ multas claues venit̃. vide glo. ĩ verbo conclaue. l. qd̃ cõclaue. ff. de dã. ĩfec. ⁊ ideo in electione pape cardinales intrant conclaue.

¶ Cõfessio facta alicui de aliq̃ re respicit ꝑsonaz cui fit: nõ autem ipsã rẽ adeoq̃z finit̃ morte ipsius cui fcã est: nec ad heredes ei⁹ trãsmittit̃ nisi ĩ ipsa ↄcessiõe fiat mẽtio de heredib⁹. l. cũ seru⁹. §. siqs. ff. de leg. i.

¶ Cõfinia dicũtur que adeo sunt ꝓxima vt null⁹ sit paries inter ea: vnde predia vrbana que ↄsueuerunt pietibus distingui: ꝓpe nõ dicũt̃ cõfinia sed poti⁹ dicũt̃ vicina. Predia ṽo rustica possunt dici ↄfinia: qꝛ solo partis finalis termio sunt distincta.

¶ Cõfirmatio ẽ iuris ꝓus hiti corroboratõ: vt colligitur de fi. istru. c. inter dilectos. Alio mõ ẽ sacramentoꝝ ministratio. s. in frõte crismatis assignatio. Et fit cõfirmatio ꝓmo mõ dicta his verbis. Confirmamus te sicut rite possides: vel sicut sine ꝑuauitate facta est electio vel sicut ꝓuide facta est.

¶ Confirmare ẽ alicui iuri vel facto firmitatẽ ꝓstar̃

¶ Cõiectura est verisimilis ratio suspitionẽ ĩducens nõ de necessitate ꝑsonã vincẽs.

¶ Cõiunctio q̃nq̃z ponit̃ ꝓ disiunctione: vt cũ dr̃ mihi herediq̃z meo. ff. de ṽbo. sign. l. coniuncti: ⁊ disiunctio q̃nq̃z ꝓ coniunctione: vt. ff. e. ti: l. sepe.

¶ Conditio ẽ dispõnis suspẽsio ex euẽtu ĩ certo futuro ei apposito in quem euentuz eius dispõnis facta ẽ collatio. ff. si cer. pe. l. itaq̃z. verbi gratia. ꝓmitto vel lego si titius fuerit cõsul. hec dispositio est ↄditional' ex incerto apposito. si titius. Et per hoc dispositiõis vel legati fit suspensio ⁊ eueniente casu quo titius sit cõsul purificatur: ⁊ nõ plus suspendit̃: insti. de. ṽ. ob. §. ex conditionali. ⁊. ff. de cõ. ⁊ de. per totum. Potest

aūt capi oditio duplr. Uno mō p tpis suspēsiōe quod solet apponi i ɔctib⁹: aut vltimis volūtatib⁹ de quo i ti. preall. de condi. ⁊ de. ⁊ in ti. de condi. īstitutionum Scdo mō qn̄ aliqd solutū ē. Et illud intēdim⁹ repetere: ⁊ appellat̄ oditio q̄si soluti repetitio de ista tractat̄ in ti. de cōdi. ob. cau. data. ⁊ ti. seq. ⁊ de sui natura non solet dari dn̄o: qꝛ repetitio p̄supponit dn̄ium esse trāslatū. l. fi. ff. d̄ vsufructu. ⁊ quēadmodū capiatur alias amittit̄. Et hec oditio p̄ncipalit̄ ē duplex. Una generalis ocurrēs cū quacūqꝫ actione ex q̄ certū petitur. l. certi cōditio. ff. si cer. peta. Alia ē que diuidit̄ in multa mēbra. scꝫ i cōditionē ob causā. ob turpē causā indebiti siue causa furtiua ⁊c̄. de quib⁹ oib⁹ ifra dicet̄. Et nota q̄ cōditio differt a mō ⁊ a causa: ⁊ a demōstratione. ⁊ scd̄ꝫ glo. in rubri. ff. de cōdi. ⁊ de.

¶ Conditio est legati cuius de futuro defect⁹ seu cōfirmatio pendet suspensio. ⁊ ibi legati ponitur exemplariter: ⁊ sic nō restringit qn̄ ɔueniat alȷs a legato: qꝛ exēpla nō restringūt regulā. l. dāni īfecti stipulatō ff. de dam. infec. Bar. sic diffinit. Cōditio ē quidam euētus futurus in quē dispositio suspēdit̄: ⁊ intelligit̄ de euētu in facto vel iure. l. multū ītereſt. de condi. ⁊ demon. siue ɔditōis affirmatiue vel negatiue. l. in testamēto. eo. ti. Et dicit futurus qꝛ de preterito ⁊ p̄senti ppꝛie nō est ɔditio: qꝛ nō suspēdit. l. cū ad p̄sens. cū duab⁹ seque. ff. si cer. peta. Baldus vero sic diffinit. Est adiectio quedā per quā dispositū habet in sui eē pendentiā existētiā vel defectū. Et hec generalis est ad oēm ɔditionē inductiuā ⁊ extinctiuā: de p̄terito p̄senti vel futuro. Petrus de perusio sic dicit. Cōditio ē v̄boꝝ adiectio i futurū suspēdētiū scd̄m quā disponens vult dispositū regulari. Significat̄ aūt cōditio per dictionē si. vt in exēplo. lego si titius fuerit ɔsul. Itē p aduerbiū cū: vt dicēdo cū titius ɔsul fuerit. Sꝫ ē differētia inter si ⁊ cū. nō quo ad ɔditionē faciēdam sed quo admodū significādi: qꝛ dictio si significat p̄ncipaliter ɔditionē vel suspēsionē: ⁊ per ɔn̄s tēpus dilatōis dispositiones in euentū futurū. Et qꝛ ille ē incertus ideo ɔsecutiue suspēsionē significat. l. si titio. ff qn̄ dies lega. ce. ⁊ l. q pmisit. ff. de condi. ⁊ demō. Itē dictio nisi significat conditionē: vt vendo tibi libꝛuꝫ p decē: ita q̄ vēditio valeat ⁊ pficiat̄ nisi alius ɔditionē melioꝛē infra mensē faciat. l. ij. cū ibi nota. ff. de in diē adiec. Itē dictio alioquin cōditionē facit: vt promittis mihi scribere libꝛū infra mēsē alioquin decēꝫ noie pene. nā sensus ē si nō scripseris ⁊c̄. l. si finito. §. ex hoc edicto. ff. de dam. infecto. Idē in dictōe alias: qꝛ eodē modo exponit̄. idest si nō scripseris. Idē in dictione siue: dicēdo pmitto si nauis ex asia venerit siue tit⁹ cōsul fuerit. Et que illaꝝ dictionū disiūctiuaruꝫ p̄oꝛ fuerit purificāt dispositionē. l. si ita quis stipulet̄ ff. de verb. obl. Itē in alternatiua aut: vt dicēdo reliquas p̄dia propinquis aut libertis. l. cū pater. §. penul. ff. de lega. ij. nā sensus ē si non sint ppinqui veniant liberti. ⁊ hoc significato sūpto ex maioꝛi affectione ppinquoꝝ quib⁹ testatoꝛ p̄mo relinquere voluit: vt patꝫ ex oꝛdine scripture. Idē i aduerbȷs q̄ꝺdiu: vt ibi. pmitto vel lego singulis annis decē q̄ꝺdiu res meas vel heredis mei gesseris. nā sensus ē si gesseris habeas decē. l. pater. §. fi. ff. de condi. ⁊ demon. Itē in dictiōib⁹ quoad: donec: quousqꝫ: qꝛ idē significāt. Iteꝫ in dictione dū: dicendo. lego vxoꝛi dū cum filio meo erit. l. qui cōcubinā. §. vxoꝛi. ff. de lega. iij. Idē i dictōne qn̄cūqꝫ vt vir legat vxoꝛi qn̄cūqꝫ filios habuerit. l. cum vir. ff. de condi. ⁊ demon. Idē de quādo: vt lego pupillo qn̄ nupserit. l. pupillo. ff. de lega. ij. Idem de ubi dicēdo lego filio vbi nupserit. l. si ita scriptuꝫ §. p̄. ff. de lega. ij. Idē d̄ q̄ten⁹ ut lego q̄ten⁹ heres me⁹ erit qꝛ sēsus ē si in toto uel in pte. l. stichuꝫ. ff. de. leg. i. ideꝫ postq̄ꝫ ⁊ ad: vt lego ad tēp⁹ liberoꝝ. l. si vir vxori. de condi. ⁊ demon. Idē de p̄epositione cum: vt ancilla cū liberis libera esto. ītelligēdo q̄ ancilla libera non sit nisi cū liberis. si ita fuerit. ff. de manumis. testa. Idē de in: vt lego titio i disciplina. l. nec solum. §. si in habitatōe. ff. qn̄ di. lega. ce. Idē in noīe: vt pmitto tibi partū agnetis uel fructus fundi talis. l. iterdū ff. de v̄bo. obli. ⁊ l. i. in fi. de ɔdi. ⁊ demon. ⁊ depēdet dispositio ex incerto futuro euētu scꝫ si pariat vl' fructus crescat. Idē pmitto centū noīe dotis. idest si matrimoniū sequat̄. l. si stipulationē. ff. d̄ iure do. qꝛ dos sine matrimonio eē nō pōt ergo sic ītelligit̄. Ideꝫ de ɔ̄notatōe causa mortis. l. si mortis causa. ff. de dona. cau. moꝛ. et hoc ex natura huius ɔctus qui procedit ex communi modo sic agendi. Idem i p̄nomīe: vt vestem que mea erit lego. l. nuper. de lega. iij. Ideꝫ de quisqꝫ: vt quisquis mihi heres erit sit heres filio meo. l. q liberis. §. hec uerba. ff. de vulg. substi. Idē de quisqꝫ: ut titium et se. pro quanta parte quisqꝫ heredem me fecit ipm instituo. l. hoc articulo. ff. de here. insti. Idē de qui: ut q prius ascenderit capitoliū. l. si fuerit ff. de reb. dub. Idē de qcūqꝫ: ut qcūqꝫ pfessus fuerit ⁊c̄. l. h⁹ edicto. ff. de iur. fis. ⁊ h⁹ ex significato: non tm̄ p̄nois: sꝫ uerbi futuri tempoꝛis. l. ij. ff. de here. instit. Similiter ibi. emo pisces qui capientur: emptio ē cōditionalis. Idem in p̄ticipio: ut acceptis centū a titio instituo eū heredē. l. a testatoꝛe. ff. de con. ⁊ de. Nam licꝫ acceptis sit p̄eteriti tempoꝛis tm̄ significat ibi futurum. s. si accepero centum ⁊c̄. Idē ibi lego stichuꝫ futuꝝ meū ar. l. stichum. ff. de. le. i. Idem in gerundio ut sum institutus adeundo repudiante titio. l. si tu ex parte. ff. de acqui. here. Idem in supino. ut lego uel pmitto eūtib⁹ spaciatū i die dominico ⁊ sic de similib⁹

¶ Conditio multiplex ē. Naꝫ quedā ē conditio certi que competit ex oī causa ⁊ omni obligatiōe ex q̄ aliqd certuꝫ petitur siue ex certo contractu siue ex. l. aqui. agatur siue suo nomine siue hereditario obliget̄. Un̄ manifēstum est q̄ ista conditio concurrit cuꝫ actione mandati deposi. i ⁊ ceteris ubi quid certum petitur. Et ideo scd̄m diuersitatē causarum nūc re nūc verb̄ nūc litteris: nūc consensu ɔ̄hitur: Nūc etiā ex ɔtractu nūc ex quasi cōtractu: nūc ex delicto competit imutuata tamen pecunia sola illa competit.

¶ Conditio ex lege scd̄m Azo. eo. ti. locum habet qn̄ seu quotiens ex noua lege surgit obligatio. nec in ead̄ lege cautum est quo genere actionū experiatur que p varietate causarum nunc ex contractu: nūc ex debito nascitur ⁊ sic nō statuit̄ vel cauet̄. l. qua actione agat̄.

¶ Conditio furtiua ɔpetit domino rei contra furem eiusqꝫ successoꝛes ad ipsā rē p̄sequēdam vel estimationē eius quāti plurimi fuerit postq̄ꝫ ablata fuit: eo q̄ fur semper est: ⁊ fuit in moꝛa.

¶ Conditio indebiti competit ei qui per erroꝛem indebitam pecuniā soluit alicui credens ei teneri cū nō teneatur uel cum a procuratoꝛe suo soluta esset ipso ignorante. Est ergo conditio indebiti scd̄m Azo. i sū. eo. ti postq̄ꝫ soluta indebita repetuntur siue p ignoꝛātiā facti etiā n̄ probabilē: ut qꝛ errauit quis i facto suo siue p ignoꝛantiaꝫ iuris talia indebita soluantur: quia

ignorātia iuris nō debet alicui noceꝛ ī damno vitādo ut. ff. de iur. ⁊ facti igno, l. iuris ignorantia.

¶ Conditio liberationis cōpetit ei qui qđ oīno nō debuit promisit.

¶ Conditio ob cām datoꝝ scđm Aço. eo. ti. cōpetit. ⁊ locū hꝫ vbicūqꝫ duo ꝯctus innoiati iteruenīunt. s. do vt des. facio vt facias. Jn illo aūt ꝯctu innoiato. s. do ut des. daꝛ actio ⁊ dolo. Et ꝓut alij dicūt tūc competit ad rē petēdā que ob cām honestam vtpote ī cāꝫ futurā vel preteritā data ē cā non secuta. potest enim cōdici cā non secuta: si penituerit dantē re ītegra. Si ꝟo dedisti decē vt bononiā irē aliqđ qđ erogaui ad ꝑfectionē exprimā habes ꝯditionē: ita tū vt ꝑsteꝛ mihi indemnitas: qꝛ aut ex obligatione que retrahiꝛ et nō consensu ꝑficiꝛ: hec cōditio minimū ē: qꝛ res ad aliquē ꝑfecta sine ꝯsensu vtriusqꝫ contra eundem ascensum petitur ⁊ repetitur.

¶ Conditio ob turpē cām est ꝑ quā repetimus ea q̄ dedimus alteri cā nō secuta ob quā data sunt si turpitudo tū ex pte accipiētis verseꝛ. Alioquin si ex pte dātis ⁊ accipiētis repeti nō pōt: qꝛ in pari causa turpitudinis potioꝛ ē ꝯditio possidētis. c. ī pari. de reg. iu. li. vi. Et scđm Aço, co. ti. pōitur exemplū. Ego dedi tibi vt sacrilegiū nō faceres. Ab hoc eni debuisti abstinere nullo tibi dato. Et ideo etiā cā secuta possuꝫ petere quod tibi dedi.

¶ Cōditio ob cām hanc cōditōeꝫ parit res apud alium ꝯstituta siue ab initio siue iam siue postea ꝑuenit ad eum ex iusta causa. Postea ad instantiaꝫ redijt vt cyrographū apud creditoꝛē post debiti solutionē recipit. Sed hāc ꝯditionē ob cām putant qdā ex ꝯctu ꝑuenisse: qꝛ nō cōpetit nisi alij ꝯctus p̄cedāt. Alij ex quasi ꝯctu credūt descendere ad similitudinē cōditionis īdebiti: quia que ob causam condicit actori primum contractum dissoluit.

¶ Conditio sine cā cōpetit qñ aliquid p̄mo ex iusta cā est apud alteꝝ: sed postea ꝑ aliquē effectū eē non dꝫ. verbi gratia. mutuasti mihi centū feci tibi instrm̄ in quo cōfessus sū me tibi teneri soluo tibi modo īstrumētū obligatoꝛiū est apud te sine cā per quā repetaꝫ ipsum. Competit ergo cōditio sine cā finita cā ex qua res ad aliquē peruenit ex ꝯctu qui iā finitus est. vnde videꝛ descēdere. Nec inde qđ suspirauit adhuc cām subsistendi habere. Jtē si sine cā penes te res ē quaꝫ nō habes ꝑ ꝯctū. Et ita nec ex ꝯctu nec ex maleficio es obligatus mihi Etiā locū hꝫ vbicūqꝫ sine cā aliqđ est apud te quod mea interest me habere.

¶ Cōditio triticaria generalis est de alijs rebus oīb⁹ cōpetēs preterqꝫ de pecunia numerata siue soli mobiles siue īmobiles sint. Jdeoqꝫ fundus ⁊ vsufructus ⁊ cetere seruitutes predioꝝ per ipsā recte petuntur Rem aūt suam nemo petit hac actione nisi ex certis causis vt ex cā furti vl' rapine cū itaqꝫ sit gnāl' hec cōditio. ⁊ cōditio certi ī multis alijs computetur.

¶ Conditiones generales sēp in pactionib⁹ īcluduntꝛ ⁊ ītelligūtur; vt pote si deus uoluerit. si res in eodem statu permanserit: ⁊ similia ut no. ī glo. vbi ītelligēda de rescrip. ca. ij. ⁊ ca. quēadmodū. de iureiuran. cū similib⁹. Et nota ꝙ conditio in legatis nō retrotrahiꝛ scđm bar. in. l. i. §. serui. ff. ad sillen, ⁊ pro sua opiniōe facit tex. in. l. si filiefamilias. ff. ex qui, cau. in possessio ea. Bal. tamē ꝯ ⁊ dicit ꝙ ille casus. §. serui. est specialis: ergo in contrariū ē ius cōe. ⁊ ꝓ ista opinione facit l. si filius. ff. de uerbo, ob. Sed isti legi posset responderi ꝙ loquatur ī ꝯctibus: secus in ultimis uoluntatibus: ut i. d. l. si filiefamilias.

¶ Conditionalis stipulatio. Regre. j. stipulatio. Et ponūtur tales uersus de ꝯditōe. Si ius dicetur si res pietate timetur. Si per trans. detur si soluēs certus habetur. Si res furetur res siue duplando legetur. Si non debetur sed ꝓ debito numereꝛ. Si quid soluetur non casibus his repetetur.

¶ Condicere. ē rē suā in iudicio petere personā pulsando uel inquietādo: ⁊ ipsā dicēdo obligatā sibi esse ad aliqđ dandū uel faciendū. Unde diciꝛ indebiti cōditio: ⁊ tractum est hoc v̄bū a ueteri obseruatōne: qꝛ olim erāt in usu solēnia uerba que opoꝛtebat actoꝛē cū litigabat coꝛā iudice ꝯdicere. idest simul diceꝛ qñ litigaret: ut si caderet a syllaba caderet a tota cā. Et qꝛ ī personalibus actōib⁹ hoc obseruatur: ideo personales actiones dicebanꝛ ꝯditōes. Deinde p̄fata solennitas ī desuetudinē trāsijt. hoc tamē nomē adhuc remāsit ut ꝑsonales actiones adhuc dicantur cōditōes quāuis nō sit necesse hāc solēnitatē obseruare: ⁊ hec v̄ba ꝯdicere. Et ex hoc datur itelligi ꝙ cōditio nō ē aliud nisi ꝑsonalis actio. Et ꝯdicere apud antiquos erat talē foꝛmā uerboꝝ ut cōditiōeꝫ idebiti: uel cōditionē ob causam datoꝝ: uel similē foꝛmā uerboꝛum tanqꝫ nomen actōis expꝛimere: quod hodie sublatū ē. Ueꝝ ꝙ hodie res ꝓp̄e nō condicitur nisi a fure: qꝛ nemo cōdicit rem suam nisi a fure. §. idem iulianus. i. l. si duo patroni. ff. de iureiuran. Aliter etiā sumiꝛ cōditio in ti. de condi. appo. Et differunt ꝯditio facti: ⁊ cōditio iuris in testamētis. vnde ꝯditōes facti dicūꝛ que apponūꝛ a testatoꝛe siue sint ꝯditionales siue potestatiue. Et vocanꝛ facti: qꝛ habēt volūtatē testatoꝛis que est facti: qꝛ oēs potētie anime. scilicet volitiua: appetitiua. ꝯcupiscibilis: sunt facti; vt in. l. bonefidei. ff. de acquirē. re. do. ⁊ de his nota. in. l. multum interest. ff. d̄ conditio. ⁊ demonstratio. ubi illa dr̄ facti. si nauis ex asia uenerit: si titius ꝯsul factus fuerit. Et illa est iuris. siquis se filium familias existimet cuꝫ paterfamilias sit. ⁊ ibi hoc interest: quia ī conditione facti nō sufficit uera existētia nisi ꝯcurrant opinio ⁊ scientia heredis vt adire possit. secus ī cōditionib⁹ iuris vbi sufficit existentia ⁊ purificatio sine opiniōe ⁊ scientia. Ex quo īfertur ꝙ mitius agitur cū lege qꝫ cuꝫ hoīe. l. celsus. ff. arbi. l. multū interest. ꝑalle.

¶ Conducere diciꝛ ille qui rem aliquam ab aliquo data mercede vel promisso accipit vtendā: vnde conducit qui dat: qui locat accipit illud.

¶ Conducti actio cōpetit ei qui cōduxit a locāte vel locatoꝛe fundū vel prediū aut domū: ⁊ cōpetit ei ad hoc ꝙ liceat sibi uti uel habitare in re conducta. Jteꝫ eidem cōpetit actio ꝯ locatoꝛem actio cōtraria si aliquis expensas necessarias ibideꝫ fecit aut vtiles. Require. supra: Actio.

¶ Confesti ītelligitur cum prius uel quamꝑ̄us poterit. l. ij. §. penul. l. ff. ad trebel.

¶ Confessio est duplex, scilicet iudicialis. ⁊ penitentionalis. Et ad hoc quod confessio iudicialis preiudicet debet habere hec sex: vnde Maioꝛ sponte sciens contra se ius sit ⁊ hostis. Nec natura negat fauoꝛ aut lis iusue repugnet. Uide hoc cū allega. singuloꝝ ī gl. ca. nos in quēquā. ij: q. i. ī uerbo cōfessū. ⁊ de ꝯfessio. ca. ex parte. in gl. i. ⁊ ī sū: hostien. eo. ti. §. qualiter Et cōfessio iudicialis est certa ⁊ clara assertio. i. respōsio eius de quo queritur in iure coram legitimo iudi

ce facta. Et fit in iure triplicit. s. ore: facti euidentia: et interp̄tatiue scz ɔtumacia: ca. nullus dubitet de pre sūpti. Et p̄iudicat duz fit in iure id ē iudicio corā iudi ce competente et aduersario presente. quod intelligit per dictionem hostis supra positam. Item fit per lit. contestat: nec fit ɔ̄ naturā vt eam occidisse qui viuit: nec de religiosa nec in causa fauorabili scḋm bernar. in glo. p̄all. Et confessio facta in penitētia sacerdoti n̄ facit fidē corā iudice seculari. C. de epi. audi. l. archi- gerūtis. et ibi p doct. Sicut nec p̄iudicat ɔfessio extra iudiciuz facta nisi cā adyciat vt confiteor me debere tibi centū ex causa mutui. C. de non nume. pecu. l. ge neraliter. glo. notabil. ij. q. ix. c. testes. §. de his.

¶ Confessoria actio: Re quire supra actio confessoria.

¶ Confiscari ē fisco applicari: vel in fiscuz induci. vn̄ Fiscus ē regius saccus in quē reducunt bona dānato rū et proscriptorꝫ. vnde dicitur. Facta ē oīum bonorū confiscatio. Et casus in quibus possunt bona alicuius confiscari post mortez suā. vide glo. et docto. i. l. fi. C. ad. l. iul. maiestatis. Et qualit formabit sentētia. est glo. insti. de here. que ab intestato. §. per contrarium Casus aūt in quib⁹ possit quis icarcerari. not. Bar. in . l. de custo. et exhi. reo. C.

¶ Conniuere ē oculos claudere. et interdū ponitur p dissimulare vel pro parꝫ dormire. ut cū dr̄ ɔniuētib⁹ oculis. Qn̄qꝫ ɔsentire: ut cōniuens consentiens dr̄. vn̄ Qui mihi conniuet oculis signum mihi prebet.

¶ Compensatio scḋm azo. in sum. eo. ti. est debiti et crediti ad inuicē. i. ab vtraqꝫ parte inter se contrahē tes contributio. Dicitur enī cōpensatio quasi cois pē satio ac si aperte dicat lex nō ē nisi in ponderibus et q̄ titatibus compensandis. vel ē debiti ad debituz. hinc inde facta deductio: vt debeo tibi: lx. tu mihi centuz. dū peto a te centū. tu deducis. xl. et nō recipit p̄mutati onem speciei ad quantitatē. ff. de leg. i. l. sed si certus et. l. si. conuenerit. ij. in prin. ff. de pig. acti. vt depo'ui pecuniā in sacculo in centū ducatis depositarius mihi totidē ɔmodauit: et nō pōt tenere sacculuz me pēitēte lꝫ bar. Pe. et Cy. ɔ̄ fecit. C. deposi. et. C. ɔmo. l. fi

¶ Comparare et emere differunt. vt no. in. l. illā. ff. ꝺ ɔ̄hen. emp. et vendi. et. l. illi. C. de rerꝫ permu.

¶ Compilare leges siue cōponere: est leges ab alijs scriptas in vnū volumē redigere.

¶ Compita dicuntur loca vbi plures vie conueniūt simul. vt. xij. q. ij. de viro. in princi. ibi per arrupta iti nera et compita.

¶ Cōpetēter no. glo. xxiij. q. iij. votū. et vide qḋ no: de v̄bo. sig. c. fi. li. vi. sup v̄bo ɔtempserit.

¶ Cōpromissarius dr̄ cui simpliciter vel ad tēp⁹ cō- mittit: vt eligat vice eorum q ɔpromittunt: vt ꝺ elec ti. qꝛ pp̄ter. Nec est per omnia idem arbiter et ɔpro missarius ad eligēdū dat⁹: vt ibidē. c. sicut cū p formā ibidē. de re iudi. cū ab vno li. vi.

¶ Compromissum. i. arbitrium.

¶ Compromittere est cām executoriā vel executiuā ad dictamen arbitrorꝫ dare. Et scḋm dictamen recte rōnis p vtraqꝫ p̄te apposita explicari ab ipsis.

¶ Conchilia a cōcha dicūt ide ɔchilaris legens con- chas vel ɔchilia. C. de murile. l. si accipitur li. xi

¶ Conijcere est perpendere vel presumere.

¶ Consequens id est conforme. institu. de dona. §. ē et aliud.

¶ Consequētia litterarum dr̄ consequens ordo scri pture. s. qn̄ scribitur sine titelle vel titellis: idest sine omni abbreuiatione. Et dr̄ tenor litterarum: seu te- norē dicimus textuz litterarū: qūāuis titellis scribat

¶ Consensus et auctoritas tutorum. Require supra Auctoritas prestanda. Et consensus ē quadruplex. s. negligentie: cōsilij cooperatōis et auctoritatis aut pa leatōis vel defēsionis. Et primo et secundo cōsentiēs minus punitur q̄ꝫ faciēs tertio equaliter: quarto v̄o plus. vnde. Consequens spernit: suadet: iubet: atqꝫ tuet. Hic minus ille minus luit hic equaliter hic plus De hoc glo. optima. in. capitulo p̄ de offi. dele. super verbo pari pena.

¶ Consiliarij dicuntur eo q̄ alter. alteri suum prebe at consilium.

¶ Consilium est tractatus consulum. Et consilium a grauibus et expertis est requirendū. i. q. i. estote. Et qui fraudulenter dat consiliū tenetur de dolo: et ɔtra eum agi potest. Et dicitur a cō id est simul et sales sa- lium: qꝛ non ē p̄cipitandum ɔsiliū. l. dist. pōderet ibi. Nos enim tēpore indigemus vt aliquid maturi⁹ aga mus nō precipitemus ɔsilia et opera nostra neqꝫ corꝫ ordinem corrūpamus.

¶ Conciliū est ɔuentus aliquorum tractātiū arduas causas totam christianitatē concernentes. Et dicit a verbo cōcinor concinaris id est conuocare vel a com muni intentione dictū ē eo q̄ existentes in concilio in vim dirigant oēm mentis ituitū vel dicitur q̄si conci dium i. l. transeunte. xv. di. c. i. vbi etiā sinodus cetus et conuentus exponitur. Et ibi de quattuor consilijs. Et in quib⁹ damnati sunt heretici. de fide catholi. et sum. trini. perperam sentientes.

¶ Consistoriani. Re. s̄. comites

¶ Consistoriū idem est qḋ pretorium vel tribunal. s. locus in quo ius reddit ex more. Et est vulgare italo rum seu lombardorꝫ. cle. pastoralis. de re iudi. ij. q. vi anteriorꝫ. de appel. et insinuatione. Et dr̄ a consisto ɔsistis. Hester. v. cap. in princi. Sedebat super solio idest in consistorio palacij.

¶ Constitutio speciali vocabulo dr̄ iperatoris ul' al terius p̄ncipis qui constitutionē facere potest. Et de scribitur sic. Est ius relatū in scriptis redactuz. Uel scḋm. Gof. est ius scriptū. di. i. §. cū itaqꝫ. Dr̄ aūt ɔstō q̄si cōe statutū. Nā papa cū fratribus suis cardinali bus: et ceteri prelati cū capitul' et canonicis suis ɔstōes faciūt: de senten. exc. inter alia. Et de his que fiunt a p̄la. p totū. Itē legat⁹: sinod⁹ prouincialis: sinod⁹ ep̄a lis: princeps cū p̄cerib⁹: p̄fectus p̄torio: populus ro manus: collegiū approbatū: capitulū facere possunt Gof. in sum. eo. ti. §. nanqꝫ papa. Et sunt quattuor v̄- tutes cōstitutionuz. vnde quattuor ex verbis v̄tutes collige legis. Permittit punit impat atqꝫ vetat. naz p̄mittit vt vir fortis petat p̄mium: punit scelera et de licta. ipat et p̄cipit vt statuta canonica seruent: vt cle rici regulare p̄positū et honestū habitū deferētes cō tinēter et caste studeant viuere. Prohibet clericos se cularib⁹ imisceri negocijs. Et ɔstitutio consulit' que virtus pōt comprehendi sub prima. naz qui consulit satis permittit.

¶ Constitutor dicit q p̄alio se soluturū p̄mittit: vel aliqua facturuz: et alterius in se transfert vel suscipit obligationem.

¶ Cōstituere pōt quilibet qui se pro alio obligaturꝫ promittit vel obligat: scḋm azo. i sum. de constituti.

¶ Cōspiratio ē quedā frandulenta ɔfederatio facta in p̄iudiciū alicui⁹ persone vel dignitatis. xxij. q. ij. si

quis laic⁹. ⁊ ē palea. ⁊ dr̄ a sil' spirādo: qn̄. s. plures spirāt flant ⁊ tēdunt in vnū. ⁊ fit sine iuramēto a spiritu sup̄bie ⁊ elationis. ⁊ oīs talis est illicita scd̄m. glo. i. c. exhibita de iudi. est tamē qn̄qꝫ licita iusta ⁊ approbata: vt si canonici ↄspirent de nō obediēdo prelato excōicato: vel de nō eligendo indignū. in dubio tamē p̄sumitur illicita. vide. xi. q. iij. c. ↄiurationē. ⁊ c. se. conspirationē. Nā ↄiuratio ē pluriū i vnū iuratio.

¶ Consobrini dicūt duaꝝ sororꝝ filij: quasi cōsorini. dicti. l. ↄsobrinorꝝ. C. vnde legit. in glo. i. Etiā possūt dici ex duob⁹ fratrib⁹ nati. licꝫ ꝓp̄e dicātur fratres cōsanguinei vel patrueles: istit. de gra. §. iiij. ⁊ §. plerꝫqꝫ

¶ Consortes eiusdem litis dicuntur illi qui simul agere vel conuenire possunt.

¶ Consul olim dicebat senat⁹ magistratus. vt. ff. d̄ sena. ⁊ insti. de iu. na. gen. ⁊ ciui. Hodie tn̄ ↄsul sumitur a consulēdo: qꝛ reipublice consulit. Exactis eni a romana ciuitate regibus ↄstituti sūt ↄsules vt reipublice consulerent dicti.

¶ Consularis dicit vxor ↄsulis: qꝛ femine nupte preclarissimis viris p̄clarissimaꝝ p̄sonaꝝ numero ⁊ noīe censent seu continēt: ut. ff. de sena. l. femie nupte. ubi dicit glo. Femie choruscāt radijs maritoꝝ. ⁊ i auctē: de consulib⁹. §. hoc itaqꝫ. colla. iiij.

¶ Consultus id est interrogatus sic. ff. de pac. l. item quia vnde Consulo te quero. tibi ↄsulo consilium do. Cōsultor poscit qd̄ consultus bene noscit.

Consultatio dr̄ in qua alicui papa de iure rn̄det. Et Et nota q̄ consultus potest vendere consiliū suū: et aduocatus iustum patrociniū. nō tn̄ ideo iudex sententiam vendere pōt. c. nō sane. xiiij. q. v. licet contrariū videtur dicere glo. in. ca. nō licet. xi. q. iij. dicēs. Si doctor sine reuolutione decretaliū pōt cōsulere tūc gratis debet facere. Sed ista glo. nō recipit hodie a doctoribus: quia sic doctor subtilis ⁊ memoriosus minoris esset reputationis q̄ꝫ grossus ⁊ obliuiosus. ut patꝫ: sed hoc eēt icōueniēs: ut nota. i. c. i noīe dn̄i de testi.

¶ Contestatio litis scd̄m hosti. eo. ti. ē fundamentum iudicij per petitionē in iure propositā ⁊ ↄgruā respōsionē ad eā secutā aīo cōtestādi litem facta narratio. q̄ omisso manibus vexant laboribus ⁊ expensis litigātes. Uel est actoris narratio ⁊ rei responsio in iudicio facta. Uel scd̄m gof. ē hinc inde apud iudicez negocij p̄ncipalis facta narratio. per p̄ncipales vo p̄sonas nō per aduocatos nisi forte p̄ncipales adō fuerit i discreti vt eoꝝ defect⁹ de licētia iudicis p alios suppleat. et litis cōtestatio ꝑpetuat iurisdictionē de offi. dele. relatū. ⁊ dꝫ p̄cedere receptionē testium nisi ⁊c. c. quoniam. vt lite non conte.

¶ Contestari litem patet ex dictis.

¶ Consumptū vl' ↄsumptio est rasio. videlꝫ qn̄ dictō vel sillaba abradit ⁊ illa scribit.

¶ Contignatio dicit lignoꝝ vel tignoꝝ vel aliarum reꝝ ↄiūctio. Et qn̄qꝫ dr̄ tegmen. vn̄ due edes dicunt esse sub vna cōtignatōe: h⁹ est sub vno ⁊ eodē tegmie

¶ Cōsuetudo dr̄ ius q̄ddā morib⁹ idē assiduis actib⁹ istitutū qd̄ ꝓ lege suscipit cū lex deficit: vt. i. disti. consuetudo. q̄ eni in scriptis redacta ē vocat lex siue constitutio. q̄ āt i scriptis nō ē retiet nomē suū ↄsuetudo. disti. i. §. cū ergo: Uel est vsus rōnalis ↄpetēti tp̄e cōfirmat⁹ nullo actu ↄ̄rio iterruptus frequēti actu seu ↄ̄dictorio iudicio. vel cui⁹ nō extat mēoria itroductus vsuqꝫ cōi vtētiū approbat⁹. c. fi. de ↄsue. et si dꝫ p̄iudicare iuri cōi vel sp̄ali reqrit q̄ sit nō erronea non ↄ̄ ius diuinū. Rōnabil' p̄scriptibil' p̄scripta sciēte pp̄lo itroducta q̄ maior ps pp̄li vtit: ⁊ q̄ vtēs itēdit sibi ius acqrere. quā ēt rō ⁊ vitas sēp excludūt: di. viij. c. vitate. vbi dicitur. Nemo consuetudinem rationi ⁊ veritati prepōat. nam dn̄s dixit. Ego sum vitas: non ego ↄsuetudo: eadē di. c. si ↄsuetudinē. ⁊ c. q ↄtempta.

¶ Consanguinitas ē attinētia personaꝝ ex eo prouenienēs q̄ vna descēdit ab alia: vel ambe ab eadem. Uel est vinculū p̄sonaꝝ ab eodē stipite descēdentiūꝫ carnali propagine cōtractū. Uel ē cōuentio vnius p̄sone ad aliam proueniēs ex parentela ⁊ dicitur cōsanguinitas quasi sanguinis vnitas.

¶ Cōseruator est iudex datus ad defendendū aliq̄s ↄ̄ manifestas iiurias iudiciali indagine nō utens. de officī. deleg. cap. statuimus libro. vi. Et sūt nisi episcopi vel eoꝝ superiores: abbates: vel dignitates: aut p̄sonatus in cathedralibus ecclesijs obtinentes. de offi. deleg. c. vltimo. lib. vi. vbi ponitur differētia inter conseruatorem ⁊ delegatum.

¶ Consensu dicitur obligatio ↄ̄hi velut i ēptione: locatione: cōductione: permutatiōe: mādati: pro socio ⁊ similib⁹. In quibus dicitur ideo obligatio cōtrahit cōsensu: qꝛ absqꝫ eo q̄ res i p̄senti dat hinc idē nascitur ⁊ erit actio ⁊ obligatio vtilis ⁊ efficax ad agēduꝫ.

¶ Complexus. vel copulatio dr̄ pluriū i idē i vnitate sermonis cōiunctio. Et fit ab homine vel a lege. Ab homine fit tripliciter: vt. l. triplici. ff. de verbo. signi Nam aut ē cōplexus uel copulatio nominū tm̄ scilicet verbis: quando vnū nomen seqtur aliud imediate cū copula: vel sine. verbi gratia. Dicendo Titio ⁊ Seio lego funduꝫ pro equis portionib⁹. l. re cōiuncti primo respōso. ff. de leg. iij. ibi isti nō sūt re coniuncti Sed verbis tm̄ quia vnū sequitur aliud imediate cū copula: ⁊ idē eēt si sine copula: qꝛ tūc itelligit. l. triplici preallaga. i. §. fide. aut s̄m rem tm̄ qn̄ per rem tātū fit ↄplexus: vt Titio lego fūdū: ⁊ eūdē fūdū Meuio lego. l. preallegata re ↄiuncti i p̄ncipio. Aut tertio re ⁊ verbis simul ↄplectendo res ⁊ nomina. vt Titio ⁊ Seio lego fūdū Sempronij: vbi titius ⁊ seius sunt ↄiuncti verbis propter verbū cōplexum ⁊ re: qꝛ eadē re copulantur. Et si quod testator censetur cuilibet i solidū legasse eā rem ꝓbatur: ut. §. si eadē res insti. de lega. Et ex cōplexu predictis modis facto habet hec differētia: quia ex cōplexu re tantum vel re verbis si vnus cōiunctorum deficit vel qꝛ repudiat vel alias nō admittit i ꝑpetuū: vel iteri alt' nō i totū admittit iure nō accrescēdi. l. si seperatim. ff. de cōdi. ⁊ dem. Nam nō pōt partē agnoscere ⁊ ptē repudiat. l. neminem. ff. de lega. ij. ⁊ l. vnica. §. sin aūt ad deficientis p̄sonā. C de cadu. tol. ⁊ res insoliduꝫ cuiqꝫ assignat. v. l. vnica. §. sivo. Sed in coniunctis v̄bis tm̄ si vnus ↄiunctorum repudiat vel alias deficit alter admittit ad p̄tē deficientis iure accrescēdi. Et cuꝫ onere imposito socio deficiente: vt. l. plane. §. si. coniuncti. ff. de lega. i. ⁊ l. vnica. §. ne aūt hoc. de cadu. tol. preal. Item si socius iteri nō admittitur: sed spes est q̄ admittatur alter iteꝝ ad hāc partē nō admittitur. l. si duobus. in p̄n. ff. de. le. i. Sunt ⁊ alie differētie ex cōplexu vel cōiūctiōe prouenientes de quibus i tractatu de verbo. sig. q icipit Uerbū. Finaliter ergo cōplexus vl' coniunctio significat diuersimode secūdū quod sūt cōiungēdi mōi vl' q̄ ius aliō significatū significat d̄clarat.

¶ Cōiunctio aūt legalis dr̄ q̄ lege inducit ⁊ significat id qd̄ ipsa lex uel alia ex suis vel alteri⁹ legis: aut v̄bis

aut aliter quocunq modo significare debeat.

¶ Cōtractus ē duoꝝ vel pluriū in idē consensus. Et ponitur quādoq pro oi pacto cōuentiōe vel quasi cōtractu: vt si quis gessit alterius negocia vel tutelā. De hoc vide Archidiacono. in. §. cōtrahētes. c. romana. de foro cōpetē. li. vi. i glo. verbi mitis. Ideoq dicimus q pacīscēdo diuersas i vnū trahimus volūtates vn/ de emptiōes: cōductiones: et similia ɔtractus dicim⁹ que aio obligatiōis ex contractu nascunt. Et nota q etiam alique obligatiōes dicūtur oriri ex quasi cōtractu: in quibus fingit tacite cōsensus itercessisse: dato q nō itercesserit expresse: vt pote. Heres adeundo hereditatē obligat creditorib⁹ hereditarys legata/ rys Et in pluribus alys casibus de quibus. j.

¶ Cōtrahēda ēptio scd̄z azo. e. ti. ɔhitur solo ɔsensu.

¶ Cōtractus etiā est nomē iuris quādo nascitur obligatio. et ē nomē facti qn̄ ñ nascit obligatio. l. labeo §. cōtractū. ff. de verbo. signifi. et ibi p. Bartolū: sicut i simili dicim⁹ de testamēto. l. tabulaꝝ. ff. queādmodū testa. aper. Et scd̄m alios in auctentica sacramēta pubeꝝ. C. si aduersus vendi. Et i suo generali no/ mine contractus platus cōtinet tam innominatos q̄ nominatos ɔctus: vt ē gl. super verbo. in suo nomine i. l. itelligentiū. ff. de pactis. Et hoc valet p statutis. Bal. notat triplicē esse cōtractū. s. propum: ipropri/ um. et ipropryssimū. Primus est quā do vltro citroq idest hinc ide ex vtraq parte oritur obligatio. §. contractū i. l. labeo. preallē. vt i emptiōe locatiōe. Secūdus. s. iproprius est quādo solū vna pars obligat: vt i donatione solū donās ad tradendū: et aliquando de euictione: vt nota. l. aristo. ff. de dona. cau. mor. et i mutuo solū mō recipiēs obligatur ad tātundem re/ stituēdū. ff. si cer. peta. l. y. Et i stipulatione qn̄ solū/ modo vna pars obligat. nā tūc nō est pprie ɔctus. et ita itelligitur glo. insti. de diui. stipu. §. cōuentiōales. que ē super vbo ɔhendarum. Tertius. scꝫ iprōpryssim⁹ ē qn̄ ex nulla pte orit obligatio: sed potius dissol/ uitur obligatio facta. vt ē trāsactio facta nudo pacto et qua nō agitur ante cōplemētū cōditionis de h⁹ sa licetus in. l. siue apud acta. C. de transac. vt etiam est liberatio p acceptilationē: isti. qui. mo. tol. obli. §. i. et in. l. vbi pactū. C. de trāsac. per. bar. Et ergo si statutū facit mētionē de cōtractu. itelligitur de ppo tn̄: q: verba statutoꝝ sunt ppe itelligenda. l. i. §. si igitur qui nauē. ff. de exerci. acti. nisi diceret oēm cōtractū vt i gl. §. ɔctū. palle. Itē ɔct⁹ appellatōe itelligit de validis: nō de inualidis. ut i auc. sacramēta pubeꝝ pal le. et cōtinetur istrumētū. ff. de duo. re. l. eandē. Item cōtinet donatio. C. q me. cau. l. si dōationē. Et gñalit oē illō ex q nascit obligatio appellatōe ɔct⁹ itelligitur. l. si. ab eo. ff. de lega. y.

¶ Cōtumax. a ɔtēnēdo dr̄. Et ꝫ Isi. ē q cōparere dꝫ i iudicio ñ ɔparet. Et dr̄ qnq ver: qnq ficte vl' psū/ ptiue. Ver ɔtumax dr̄ q expsse dic iudici vl'e⁹ seruiēti. s. nūcio ipꝫ citāti q ñ ɔparebit corā ipo: vl' q dū cōparet illicētiat⁹ recedit. Ficte vo ɔtumax ē q citat ñ tn̄ venit vl' latitat: aut fac q citatio ad ipꝫ ñ veīat: aut eū ñ apphēdat. vl' q vocē iudicis audir negligit. Sꝫ isto vltimo casu potius dicitur vere cōtumax.

¶ Cōtumacia ē erga iudicē vl' platū ɔmissa iobediētia. Et ē mltiplex. Aliqñ. n. ɔmittit i ñ veniēdo. Aliqñ i ñ rñdēdo. Aliqñ i latēdo: abscōdēdo vl' pcurando ne ad citatū veniat citatio. Aliqñ i ñ rstituēdo: Aliqñ i ñ emēdādo delictū. Aliqñ i ñ exibēdo. vide goffre desen. exco. §. ex cōicatio fieri hꝫ. in sū. et guil. i spe. et de ɔtuma. §. i. vsu: et nō. vbi distinguit duplicē ɔtumaciā. Prio. s. verā et psūptā. Scdo triplicē. s. verā: eui/ dentem et presūptaꝫ. vt i glo. nota. in clem. vnica. de do. et contu. que ē glo. fi. et per inno. in. c. querela. de pcura. Bar. in. l. fi. ff. de integ. resti. et in. l. ex consensu. §. y. ff. de appe: Cy. et pe. post iaco. butri. i. l. properādū. §. si aūt reus. C. de iudi.

¶ Continue et ɔtinuo nō semper notat idest statiꝫ: sed recipit interuallū. ff. de vbo. obli. l. stipulatus sū. ff. de solut. l. titia. x vi. q. volumus. et per bar. l. celsus. ff. d vsucap. vbi pbatis extremis pbat mediū. Etiaꝫ qlit ɔtinue itelligit ponit bar. i. l. sigs ita. ff. de ɔdi. et dmō. naꝫ q tenet cū aliq ɔtinue morari nō tenet qlibet momēto cū eo morari. facit h⁹ ad qstionē si testes debeāt pbare q titius decē ānis ɔtinue possedit fūdū. sufficit deponere q viderūt eū oi āno colligere fructus: vel arare et c. licet nō ɔtinue steterūt i ɔspectu tity et fūdi tn̄ intelligūt ɔtinue p. x. annos uidisse.

¶ Cōtradictor qn̄ dicat legitim⁹ ad ɔdicendū alicui actui dimittēdo aliquē i possessionē. uide bar. in. l. a diuo pio. § sup reb⁹. ff. de re iudi. et inno. in. c. cū sup. de re iudi. et spe. i ti. de act. §. superest.

¶ Copulatiua oro dr̄ in qua plura copulāt ut i oibus uerificet. et ideo ad uerificatōeꝫ ipsius oium ɔcursus exigit ex ppo significato. Sꝫ hūc ɔcursū qnq diuersimode significat put diuersa mat'ia uel ali⁹ quis mod⁹ significādi significare declarat. vbi gr̄a ibi lego sticū uel pāphilū significat vtrūq eē in stipulatiōe vl' dispositōe. l. inter stipulātē. §. sed stipulāte. ff. de verbo. ob. l. scit ōbem⁹. i pn̄⁹. eo. ti. et. l. qtiēs. ff. ɔlega. y.

¶ Copulatiua ēt qnq significat cōcursū alteri⁹ tm̄ p ut ex significādi mō ɔcludit. Et ad vitatē copulatiue regrit vtraq ptē eē verā. ff. de cōdi. isti. l. si heres. et. l. si is qui. ff. de re. dubi.

¶ Conuiciū dr̄ quasi cōuocīū a concitatōe vel cōcentu. idest collectōe vocum. s. qn̄ in vnum plures voces conferuntur. et iniuriam esse labeo ait. ff. de iniur. l. apud labeonem. §. conuicium.

¶ Conuenire est simul in vnum locū vēire. Etiaꝫ dr̄ ɔuēire qō alicui ɔpetit scd̄m ɔditōeꝫ suā vt istud ɔuenit illi. Itē ɔuēire capit qnqꝫ p cōuentōe idest pacto ex consensu de aliq faciēdo. Cōuenire ēt qnq sumit palū i iudiciū vocare vl' facere euocare. Itē ē placē vñ cōuēire iter aliqs ē cōplacere inter illos: et cōueīt inter te et me: vt des mihi hoc. Cōuenire mihi est congruere mihi vel adesse mihi: qō me decet et honestū ē

¶ Conuenire me ē allog me super aliquo facto.

¶ Cōtuberniū ē mřimoniū ɔctū et proprie seruoꝝ isti de nup. in glo. super verbo ciues.

¶ Corā no. pau. in ɔmēto de confes. c. ex parte d elec. ut circa li. vi Et intelligit ita ut presētes intelligāt. ff. de arbi. l. diem. §. forum.

¶ Corniculary dicūt illi qui gerebāt cornua vel aciē in bello vel qui in aures iudicū vota ptulerunt sua.

¶ Cornupeta Re. supra bos.

¶ Corona que ēt clerica dr̄. Est signuꝫ regni et perfenis: cū sit circularis carens angulo in signuꝫ carentie crio sordium: quia ubi angulus ibi sordes. Se igitur, et alios virtutibus regēt et a sordibus mundare debēt qui coronas gerūt: et sic in deo regnabunt. xy. q one. y. duo sunt et quomodo rasura tonsura corona differant et quid significent: vide glosam in verbo tonsuram in cle. y. de. vi. et hone. cle. Et differētiam iter diadema

coronã ꝛ sertũ: vide in cle. vnica. de iureiur. Et nota ꝙ rex romanoꝝ coronať triplici corona. Primo ferrea ab archiepiscopo coloniẽsi Aquisgrani: ꝛ significat fortitudinẽ qua vicere dꝫ rebelles: ꝛ ĩfideles conculcare. Secũdo argentea ab archiepõ mediolanensi in uilla. Modeceñ. q̃ significat mũdiciã ꝛ claritatẽ quam talis ꝑnceps habere debet. Et hodie vt plurimũ dať in Mediolano ĩ ecclesia sãcti Ambrosij: vbi Henricus de quo loquitur cle. ꝛ Sigismũdus nouissime fuit coronatus. Tertio coronať corona de puro auro a papa ĩ ecclesia sc̄i Petri ad altare sãcti Mauricij. Et qꝛ aurũ ẽ metallũ oĩbus excellẽtiꝰ significat ĩperatorẽ alijs regibus ꝛ principibus ĩ potẽtia ꝛ iusticia excellentiorẽ eẽ debere: ut in gl. cle. vnice de iure iu. ꝛ per Jo. de pla. in prohemio insti.

¶ Corpore viciati dicuntur q̃ sũt mutilati ĩ mẽbris vel debilitati ꝓpe̾ sic q̃ mẽbrũ habet sed inefficiat: vt oculũ cecũ: manũ aridã: crus ꝯctum ꝛc̄. sic mutilatus ꝓpe̾ dicit̄ qui caret aliquo mẽbro.

¶ Corporati .i. collegiati. Regre supra collegiati.

¶ Corporatus vrbis romane dicit̄ q̃ aliq̃ corpore ꝛ ꝑcipue urbis scribit̄: sicut quodlibet membrum hominis dr̄ corporatũ vel ciuis factus vel incola. vt. C. li. xi. de priuile. corpo. vrb. ro.

¶ Corrogare est quasi simul rogare vel simul colligere vel adunare.

¶ Corpus q̃n̄qꝫ dr̄ collegiũ siue vniuersitas cuiꝰ caput est prelatus. c. nouit. de his que fi. a prela. Et tale corpus pōt habere vnũ sigillũ de exces. prela. dilecta dr̄ etiaꝫ cõgregatio cuiuscũqꝫ ciuitatis vel ville vel castri habere corpus. Itẽ quelibet cõgregatio ꝓ iusticia faciẽda: vt cõgregatio scabinoꝝ vel totiꝰ vniuersitatis. Item societas cã religiõis: cui ꝓuisũ ẽ unũ corpꝰ habere debet ĩstar rei publice. Et res cões idest actorem siue scidicũ cõem per queꝫ agere potest ff. quod cuiuſ. vni. no. agitur. l. i. Itẽ ep̄s cũ capitulo suo facit vnũ corpus: cuius ipse caput est. sed cũ clero ciuitatis vl̄ diocesis nõ dr̄ facere vnũ corpꝰ. sic nec abatissa cũ clericis suis lꝫ sit caput vnũ corpus faciat.

¶ Chori. ep̄i: hi remoti sũt ab ecclesia: ut. lxvij. di. §. ꝑsbyteri vo. Et poterant cõstitui in villis vel castris. episcopi vero non nisi in ciuitatibus: conferebant tamen minores ordines.

¶ Corpus etiam vnũ dr̄ quod uno clauditur spiritu vt animal: Etiam dicitur quod habet partes ĩtegrales siue sibi coherentes ut domus: vel qḋ habet partes distãtes: ut grex populus collegiũ ꝭm Bern. de exces. prela. li. vi.

¶ Corruptela ẽ peruersa cõsuetudo sacris canonibꝰ inimica. de consue. c. cum venerabilis. ꝛ de vi. ꝛ ho. cle. cum decorem ꝛc̄.

¶ Corciuia dicitur morsus freni vel ꝭm alios illḋ qḋ come eq̃ imponitur vt curueť. C. nulli licere in fre: ꝛ equis ꝛ sellis. ꝛc̄. l. i: li. xi. ꝭm Accur.

De Cr

¶ Crassature dicũtur q̃ fiunt a latronibus in itinere dũ crudeliter cõtra trãseũtes crassantur. ꝺ pe. di. i. a crassaturis. Et crassatores sũt q̃ prede causa aliquid faciũt ꝛ proximi latronibus habẽtur: ꝛ sũt ad maluꝫ nitentes. ut est tex. iuncta glo. in. l. capitaliũ. §. crassatores. ff. de pe. ꝛ dicitur a crassor aris alias grassor.

¶ Creditor ẽ qui alienã fidẽ sequitur mutuatã pecuniam numerãdo. Generaliter vero creditor dicitur qui ex cã quacunqꝫ alienam fidem sequitur. Et dicit̄ ideo creditor quia credit debitori.

¶ Creta est limꝰ uel gleba. l. si crete. ff. de fur. ꝛ ĩ glosa magna. l. i. C. de ser. fugi.

¶ Crassari ẽ quasi crudelit̄ gradi. secũdo regũ vltio. Cesset indignatio que crassať in populo facit. xxiij. q. .ij. militare. ff. de pen. l. capitaliũ ad mediũ. Et notat Jo. an. in cle. prima de peni. in uerbo crassantibus.

¶ Crimen est peccatum querela id est accusatione ꝛ damnatione dignissimũ.

¶ Criminũ capitales erãt carceris custodes: q̃ ẽt stratores dicuntur a sternẽdo: quia damnatos pungebãt.

¶ Crimen ecclesiasticũ est qḋ ꝑtinet ad iurisdictionẽ ecclesie: ut heresis: sacrilegiũ: symonia: periuriũ: vsura. adulteriũ. xij. q. ij. in sũ. lxxvij. distin. c. i. de so. ope. cum sit generale. vbi de hoc ꝑ doctores.

¶ Crimen mere ecclesiasticũ ẽ qḋ principaliter ortũ a canonibus sumpsit. ꝛ solũ corã iudicibꝰ ecclesiasticis cognosci habeat: de cuius cognitione iudices seculares se nullatenus intromittere possunt: ut ẽ crimẽ heresis. Sed crimẽ mere ciuile per oppositũ ẽ delictuꝫ legibus ciuilibus prohibitum: alias in se nõ peccatuꝫ ut in ciuitate ire de nocte post sonum campane: vl̄ cõsimile. Crimen uero mixtum est qḋ spectat ad forum vtrunqꝫ: ut ẽ sacrilegiũ qḋ spectat ad forũ ecclesiasticũ: ꝛ pōt ẽt iudex secularis de pena eius cognoscere ꝛ sacrilegiũ punire. scḋm glo. in verbo. audiuimus i. c. felicis de pe. li. vi. ꝛ de hoc est glo. sum. xi. q. i.

¶ Crimẽ lese maiestatis ẽ vbicũqꝫ quis contra vrbẽ aliquid molitur: aut qui profugit ad hostes vl̄ istos iuuat qualicũqꝫ cã: s. armis: consilio: vl̄ pecunia: uel qui subiectas prouĩcias nitit̄ facere rebelles vel seditiõcs aut bella mouet in ciuitate: vel qui prelatũ magistratũ uel principem occidit: uel qui ꝯ latus eius militat: uel arma fert ꝛ occupat ꝯ rẽ publicã. Et idẽ dr̄ crimẽ perduellionis. i. hostile. nam perduelliones dicuntur hostes: secus si ꝯmittitur hoc crimẽ nõ ꝯ rẽpublicam quia tũc nõ dr̄ ꝑduellionis: sed simplicit̄ lese maiestatis. Et nota ꝙ nõ subditus crimẽ lese maiestatis non ꝯmittit: ut in. §. rursus. in cle: pastoralis. de re iud. vbi rex cecilie robertus nõ eo mõ subfuit henrico imparatori ꝙ crimẽ lese maiestatis in eum cõmiserit.

¶ Crimẽ heresis in multis cõuenit cum crimine lese maiestatis ꝛ huiꝰmõi scḋm cano. est ꝓpe̾ lese maiestatis: qꝛ ledit rempu. impatorẽ ẽt diuinum ꝛ celestẽ.

¶ Crimẽ sacrilegij scḋm Azo. ꝛ scḋm le. fit ꝓpe̾ q̃n sacrum de sacro aufertur. Ac ẽt scḋm eũ. si quis nõ sacrum de sacro recipit. vel sacrũ de nõ sacro. Sꝫ ꝭm le. tũc sacrilegiũ nõ est: qꝛ q̃n res priuate auferunt̄ de sacro tunc actio furti locũ hẽt. Hosti. tñ dicit ꝙ si accipitur sacrũ de sacro: vl̄ sacrũ de non sacro semꝑ sacrilegiũ fit: vt. xvij. q. iiij. quisquis ꝟsic. simplicit̄ Et sic scḋm le. requirunt̄ duo ut fiat sacrilegiuꝫ. Primo vt auferatur res sacra. Scḋo de loco sacro. quorũ alteꝝ sufficicit scḋm can. Sed pone statutũ ẽ vt faciẽs sacrilegiũ sic puniatur: quero an intelligať scḋm ius ciuile vel can. Solutio si statutũ sit a ciuitate ĩtelligit̄ ꝭm leges. l. oẽs populi. ff. de iusti. ꝛ iur. si fit ꝑ ep̄m intelligit̄ scḋm cañ. Dñs catho. putat ꝙ ẽt ꝑ casu ĩtelligať scḋꝫ cano. qꝛ disponit de rebꝰ ecclesiasticis. gͦ debꝫ ĩtelligi ꝭm mãiaꝫ subiectã. l. i. C. de edic. succe. vbi ẽ casus a contrario ꝙ gradus computantur ꝭm leges exceptis causis matrimonialibus. Querit idem dñs catho. sacerdos dixit missam ĩ domo laici: dimisit ibi calicem qui subtractus est: an competit actio furti an sacrile/

gij. Non sacrilegij: quia de iure ciuili nō ē sacrilegiuȝ rem sacrā de loco nō sacro asportare. Nec actio furti: quia calix est res sacra que in nullius bonis est. Dicit. Ra. fulgo cōpetere actionē furti: qꝛ talis est i domo dei: cuius loco dn̄s domus intentare potest actionem furti: ꝛ forte quilibet hoc posset. ff. de iusti. ꝛ iur. l. i. §. huius studij. ꝛ etiam i uerbo sacerdotes. Sȝ de iure cano. intentatur crimen sacrilegij.

¶ Crimen peculatus scd̄m azo. eo ti. locum habet ꝑ pecunia publice recepta vel intercepta: vel quocumqꝫ modo contaminata: vt si in aurum vel argentum vel in es publicum aliquis ferrū vel simile aliquid iducat. idest adijciat: Idem ē in sacra re. vt in vasis ecclesie. Idē ē i religiosis: vt i ornamētis sepulchris ꝛc̄.

¶ Crimen stellionatus scd̄m azo. eo. ti. dicitur a quodam animali reptili quod dicitur stellio: ꝛ est quasi simile serpenti stellionatū quasi diuersis coloribus pictum sicut celum stellis. Et cōmittit hoc crimen qui in varietate animi reȝ aliquā alteri pignori obligatā siue pignoratam alij postea obligat. ꝛ dicitur a stellione. quia sicut ille vermis est varius i coloribus: sic ille qui ꝯmittit hoc crimē est varius in ore ꝛ inconstās in mente. Deinde tamē illud crimē locū habet generaliter quando deficiente in criminibus. Alia speciali actione equū est aliter subuenire contra delinquētem. Sicut enim i peculiarijs actio datur de dolo in subsidium: ita in criminibꝰ quibuscunqꝫ vbi titulus ꝺficit criminis crimen stellionatus obijcit̄: ut siquis vēdidit tibi massam electri pro argento: vel simile. aut auricalcum pro auro.

¶ Crimen fraudati census ꝯmittitur cū quis furatur publicā pecuniā sibi accōmodatam.

¶ Crimen fraudate annone est cum portitores furāt̄ victualia a republica ad exercitum missi.

¶ Crimen piaculare est qđ morte expiatur.

¶ Crimē concussionis ꝯmittit qui pretextu officij sibi concessi extorquet cōminādo aliquid ab inuito. ꝛ tali crimine punitur quis pena quadrupli. i. q. vij: sācimꝰ in fi. tā laicus qꝫ clericus punitur pena ꝯcussiōis. xxiij. q. i. militare. Cuius contrarium tenet glo. in verbo q̄druplum dist. xviij. §. porro.

¶ Criminum alia sunt priuata ut illa quorum executio. i. accusatio ul' denūciatio pertinet tm̄ ad illos qbꝰ inferuntur ut furta: dāna: illata: ꝛ iniurie. Alia sūt publica: quorū executio datur cuilibet de populo. Qm̄ ad publicā vtilitatē spectat ne maleficia māeāt ipunita: ut sūt homicidia: p̄ricidia adulteria: pꝰ q̄dragessimū tm̄ diē. ut: l. iure mariti. C. de adul. Itē crimē lese maiestatis. Item sunt quedam crimina excepta. scȝ ad quorum accusationem ꝛ testificationem etiā laici contra clericos admittunt̄ si bono çelo procedāt ꝛ sūt ista crimē simōie: heresis ꝛ lese maiestatis ꝛ sacrilegij de quibus vide concor. in glo. sum. ij. q. vij. vbi addit̄ crimen dilapidationis et. c. cum. p. manconella. ꝺ accu. Et nota qꝫ crimen dicitur quinqꝫ modis. Primo sumitur pro quolibet peccato siue mortale siue uenia le sit. Secundo pro crimine irrogante īfamiā qđ ē accsatione ꝛ damnatione dignū. Tertio pro peccato qđ euenit ex deliberatione siue mortale siue veniale sit quod non deletur nisi per penitētiā: Quarto qꝫ semel ꝯmissū sufficit ad ꝯdēnationem non tamen infamat. Quinto qꝫ irrogat perpetuā īfamiaȝ: ut no. xxv. dist. c. vnum orarium. §. nūc āt ꝛ. lxxxi. di. apostolus vnde Si quilibet ē peccator non tm̄ quilibet ē criminosus.

¶ Crisma fit ex duobus liquoribus. s. oleo per qđ puritas mentis ꝛ nitor consciētie. Et ex balsamo ꝑ queȝ odor fame figurat̄: ut ē tex. in. c. vnico. de sacra. vnc.

De Cu

¶ Cuniculus ē riuus directus cooptus. ut est glo. in. l. supra iter. ff. de aqua plu. ar. arc. ubi dicitur qꝫ ille cui debetur seruitus aque ducende per riuum potest facere cuniculum id est de apto riuo coopertum.

¶ Cubicularij dicunt̄ serui q cubiculū dn̄i sui ꝓcurāt.

¶ Curator dicitur qui curā alicuius gerit defendēdo ipsum a pretore scd̄m leges legitime datus. Vel scd̄ȝ alios est ille qui res adolescētis administrat. Datur āt scd̄m eos curator principaliter rebus. ꝛ secundario ꝑsone. Tutor v̄o primo ꝛ principaliter dat̄ persone. ꝛ secūdario rebus uel patrimōnio. Et hec ē differentia vna inter tutorem ꝛ curatoreȝ. Alia est differentia: qꝛ tutor datur pupillis infra. xiiij. annū existentibus. Sȝ curator datur eisdem ulterius ad xxv. annum. i. masculis ab etate. xiiij. Et i feminis ab etate duodecim.

¶ Curia media breuis ē locus vbi redditur ius: vel habitatio principis. Sed media lōga ē meretrix. vn̄ curia ius curat. meretrix ē dicta curia.

Curialis dicitur ille qui est de officio curie uel iudicis obnoxius. i. obligatus ꝛ adulat̄ ꝑncipibꝰ. dis. xxxvij. nōne. Unde curiale vnde curiales dicimus oēs q q̄cūqꝫ conditione obligati sunt curie alicuius publice potestatis siue milites: siue aduocati sint: siue iudices: siue officiales: siue histriōes: ꝛ breuiter quoscūqꝫ siue habentes officiū honestū siue inhonestuȝ.

¶ Curiositas sumitur pro subtilitate nimia cura exquisita. de renūc. c. i. li. vi. Nam curiosi de his que nō mltū expediūt sepe disceptāt de re iudi abbate sane. li. vi. Quod tm̄ faciendū non est ut in. c. i. preal. ꝛ. c. ij. de here. li. vi. ꝛ. C. de sum. tri. ꝛ fi. catho. l. nemo.

¶ Custodia ꝛ exhibitio reoꝝ ut dic̄ Azo. scd̄ȝ legistas est custodia que fit in carceribus publicis ꝛ ēt ꝓhibȝ carceres priuatos: ut pȝ. ff. ꝛ. C. de ꝑua carce. inhi.

¶ Cupe sunt vasa facta cā portandi fructus.

¶ Culleus uel culcipenꝰ ē idem qđ saccꝰ i quo portat̄ triticū: ꝛ maxime de corio qui supraponit̄ equo. Vel dr̄ saccus corius i quo ponunt̄ interficientes parētes. l. vnica. C. de his qui pa. vel li. occi. vbi dr̄ insutꝰ culleo cū cane ꝛ gallo gallinacio vipera ꝛ simia.

¶ Cum accipitur interdū pro ꝛ. ff. de. le. i. l. titio. §. nihil. Et de verbo. obli. l. quodcūqꝫ. §. non solum. Etiā interdum accipitur pro si. ꝛ principalit̄ notat tempꝰ ꝛ nō cōditionē nisi in cōsequētia. l. centessimis. i fi. ff. de verbo. obli. Etiā facit adiunctū videri accessoriuȝ nō ꝑncipale sicut coniunctio. ut. l. si fūdum. ff. de fun. instru. ꝛ nota qꝫ dictio cum inuenit̄ in duabꝰ partibus orationis. Uno mō ē ꝑpositio ꝛ ꝯstruit̄ cuȝ ablatiuo. Alio modo est aduerbiū temporis. Primo mō significat dupliciter. s. accessorie ꝛ p̄cipaliter. accessorie vbi lego seruuȝ cū veste. equū cū capistro: fundū cuȝ eius instrumēto. l. i. ff. de pecu. l. si cui fūdū. ff. de fū. instru. lega. Idē in ꝯctu ut depono seruū cū veste. l. i. §. que deposita. ff. depositi. Et ibi nota ꝑ gl. ꝛ doc. ꝛ est effectus qꝫ nō debet depositarius restituere accessoriū sine ꝑncipali. ꝛ si seruus moritur sine culpa depositarij vestis per se peti potest alias locupletaret̄ ꝺpositarius sine causa cum iactura aliena quod esset iniquum. de regulis iuris locupletari. libro sexto. Pricipaliter aūt scd̄o mō cōiungit qn̄ res cōiungit quarū vna non est alteri accessoria vel cum personas cōiun

git ⁊ patrem aut matrem.l.iij.⁊.iiij.ff.de pecu.§.si
euis.insti.de legi.⁊ lz iter filiũ ⁊ matrẽ aut patrem ñ
sit equa p̃ncipalitas quo ad honorẽ ⁊ debitũ ⁊ reuerẽ
tiam que debentur parẽtibus a liberis: ⁊ nõ ecõtra.
Est tamen p̃ncipalitas equalis iter eos quo ad effe/
fectum iuris.nã extincto legato i patre vel matre. Nõ
sequit̃ ergo ꝙ i liberis extinctũ sit.qꝛ aĩa que princi/
palis est in persona est a deo: ⁊ non a patre vel matre
Jtem ex cõi modo loquẽdi dictio cũ signat accessio/
nẽ honoris inter personas .ut dicẽdo veni mecum: si
gnat te mihi accedere associãdo accessorie .secus in
dictione. vt dicẽdo ego ⁊ tu eamus: quia signat vtrũ
qꝫ principalez. Sed ibi.dñs vobiscũ: nõ potest signi
ficare ꝙ dñs accedat vobis.quia hoc nõ patitur sum
ma ⁊ imutabilis maiestas. Et nõ refert si p̃ponat̃ ac
cessoriũ sic dicendo: depono capistrũ cuz equo: lego
instrumentum cũ fundo.argu:l.preposteri. C.de te/
sta.nisi essent alie cõiecture ex quibus cõcluderet̃ vo
luntas testantis: legantis: uel contrahentis. Jtem di/
ctio cõposita circa numeꝝ nõ icludit. Vbi gratia. Te
stator deposuit apud Seium.cc. ⁊ legãdo bona . dic̃
Seio.ccc.cũ.cc.que apud eũ deposui lego: nõ inclu
duntur cũ.ccc.l.si is qui ducẽta.i p̃n.ff.de re.du. Sz
cũ prout ẽ aduerbiũ significat tẽpus ⁊ dilationẽ.qñ/
qꝫ ex cõditione: qñqꝫ etiã accelerationẽ tẽporis ⁊ di/
lationẽ signat.ibi ꝑmitto cũ titius morieẽ.l.nã ⁊ si.ff.
de condi.⁊ demon: tẽpus ⁊ conditionem signat: ibi.
lego titio impuberi cũ quattuordecim annoruz erit
l.si titio.ff.quando di.lega.ce.fa.l.qui promisit.ꝺ cõ
di.⁊ demon. Jtem signat tẽpus ⁊ non cõditionẽ: ibi.
lego titio cum ipse morietur.l.heres meus.in pri. ff.
de condi.⁊ demonstra.idem i.l.ex his uerbis.C. quã
do di.le.ce. Quandoqꝫ nec tẽpus nec dilationem si/
gnificat. vt ibi.promittis decẽ cum petiero. vbi stati
cõpetit soluere tenet̃. Quandoqꝫ etiam nihil signifi/
cat: ⁊ frustratorie ponitur vt ibi.lego cũ heres adie/
rit hereditatẽ.l.ij.ff.de verbo.significa. Bar. predi/
cta ponit ⁊ in.l.gallus.§.i.ff.de libe.⁊ posthu. vbi po
nit differentiam iter ⁊: ⁊ cũ: ut nota.in.l.stichũ q me
us.ff.de lega.i.an inducat cõditionẽ vel demonstati
onez.de hoc.tex.singularis in.l.si ita fuerit.§.fi. ff.de
manumiss.testa.⁊ quando inducit copulã. in.l.illi cũ
illo: ff.de vsufru.lega.⁊ quãdoqꝫ ẽ cõiunctio nõ faciẽs
cõditionem.in.l.demonstratio.ff.de ꝯditio.⁊ demõ
strat̃.⁊ quando est aduerbiũ tunc iungitur verbo fu
turi temporis.⁊ principaliter notat tempus: ⁊ incõse
quentiam conditionem. vt not.bar .in.l.i.ff.de con/
ditio.⁊ demonstrat̃.

De Da

Dalmatica ẽ vestis qua mõ vtun
tur omẽs dyaconi ex
consuetudine i solẽnitatibus: ut.lxxvi.di.
de ieiunio. Antiquitus tamẽ sine concessi
one pape ep̃is nec dyaconis licebat hec vestis distin:
xxiij.c.omnis filius.

¶ Damnũ ẽ diminutio vel ademptio patrimonij. ⁊
dr̃ a demo vel diminuo ꝯm hosti.ff. de dam.infec.l.
iij. Etiã qñqꝫ damnũ ẽ lucrũ cessans: de quo an veni
at in condemnationem no: in.c.ꝯquestus. de usuris.
Et diuiditur damnum sicut actio: quia alia est de dã
no dato: alia de damno infecto.⁊ actio de damno da
to competit ex.l.aqui. Require. s̃. actio legis aqui
lie. Duo aũt i hac actione requirũtur. scilicet ꝙ dam
nũ datũ sit: ⁊ ꝙ culpa dantis precesserit. Et aliud est
damnorum restauratio ⁊ ex pensarum satisfactio vt
de iniur.⁊ dam.da.c.in nostra. Datur.aũt alicui dam
num i persona hominis: puta si seruus castretur: vel
simile ⁊ etiã in bestijs: vel alijs rebus.de q̃ mã vide
hosti.de iiur.⁊ dam. dato. Nec quelibet actio iiuria
rum est pretoria: quia actio damni dati ciuilis est: ꝑ
ut patet per legistas ⁊ host.vbi.s̃.

¶ Damnum infectum scd̃m spe.de no.ope.nunci.in
tractatu libellorum.§.nunc dicamus.dicitur si edifi
cium alicuius ruinam minatur edificio vel predio al
terius vicini.tũnc enim edificij istius ul̃ predij domi
nus a domino edificij ruinaz minantis petere potest ꝙ
sibi caueat̃ nomie damni ĩfecti.que stipulatio conti
nebit totum iteresse illius vicini.ff.eo.ti.l. stipulatio
ne.⁊.l.sed ⁊ si conditione.⁊.l.damni infecti. Et dam
num pateris quando rebus tuis aliquid decrescit:
nõ quando accrescit.quando autem lucrum amittis
damnum non pateris etiam quoddam damnum si/
ue interesse est circa rem vt si subtraxisti mihi instru
menta quibus possessio firmatur teneris mihi ad dã
num: quod cotingit propter ablationem instrumen
torum: ⁊ quoddam damnum est extra rem. Diffe/
runt etiam damnum ⁊ iactura: ut.no.io.an. in nouel
la de ele.quia sepe.li.vi. Et nota q occasionem dam/
ni dat damnum dedisse videtur: ff.de re iudi.l.is qui
damnum.⁊.c.si culpa.de iniu.⁊ dam.da.⁊ ideo tene
tur si dat operam rei illicite: ⁊ etiam si licite dum nõ
adhibet diligentiam quam potest.

¶ Damnas in iure ciuili quandoqꝫ est nomen adiecti
uum omnis generis idem valens ꝙ damnatus: vt in
l.damnas esto.ff.de usu.⁊ vsufruc.⁊.l.si pluribus.ff.
de lega.ij.primo responso.§.⁊ si ita legatuz. Alias ca
piendo i mltis legibus nõ eẽt structa congruitas.

¶ Dapifer dicitur ferens dapes: ⁊ ẽ nomẽ officij ma/
gne dignitatis in curia imperatoris. vnde inter ꝑce/
res eligentes imperatorem cõputatur.

¶ Dapsilis ẽ ille q liberalit̃ ꝯm mẽsurã ꝯmunicat.

¶ Dare in arte notariatus duplicit̃ capitur .s. ꝓprie
⁊ iproprie. Proprie qñ res data transit in dñiũ accipi
entis: ut in instrumẽtis in quibus agitur ꝺ re alie.⁊ dom.
trans.in quibus transfertur dñim si tradens erat dñs
alias nõ. vnde dare proprie est accipientis facere ali
ter enim nõ datur nisi sic det̃ ꝙ in ipsũ cui datur statiz
dñium transferatur. Jmproprie capitur i istrumẽtis
emphiteosis ⁊ feudi: ⁊ locatõis. vbi ille qui locat vl̃ cõ
cedit: licz dare dicatur: nõ tñ dominiuz transferri. Et
ẽ differentia inter dare donare ⁊ tradere. Naz tradẽ
dr̃ qui solum possessionem transfert ⁊ non dominium
De hoc not. xxiij.q.vi.§.vltimo.

¶ Data uel datum ẽ caracterizatio in fine ꝯstitutionũ
uel litteraꝝ inscripta ex qua cognosci potest quo ãno
mense vel die istrumẽtũ uel q̃libet littera emanauit
⁊ a quo tempore obliget constitutio uel prosit grã in
scriptis facta. vide de hoc Jo.an.in fi.li.vi. sup data.

¶ Datio in solutũ ẽ datio pro solutione ⁊ satisfactiõe
⁊ ẽ una spẽs ꝯtractus inominati. s.do ut facias. Vbi grã.
Cũ petrus deberet ioãni cẽtũ agit̃ int̃ ipos ut petrus det
ei i solutũ.i.ꝓ solutiõe ⁊ satisfactõe eiusdẽ vnã domũ.

De De

¶ Debet ⁊ oz aliquãdo dicũt necessitatẽ. aliquando
honestatẽ. vide Joan.an.in.c.fi.de iura.calũ. sup vbo
partem illam. ⁊ not.in caplo. intelleximus in verbo
debet.de iudi. Et nota ꝙ verbũ debet i ꝓpria signi
gnificatiõe iportat necessitatẽ: vt ẽ gl.i clemẽ.attẽdẽ

tes i ṽbo debeāt de sta. regula. Sed honestatē signi
ficat. xxv. q. vij. c. i. vbi eqtate suadēte verba possūt
i ꝓpꝛiari. C. de pig. l. iij. c. itelleximus ꝑreal. ff. locati
l. si vno scđo respōs. ⁊. l. q rome. §. fi. ff. de verb. oblig.
de bapt. c. maioꝛes. versi. certū. Itē debere ē de alio
habere ergo quod non ē: nec esse pōt nulli debetur:
Et sic nec obligationē nec actionē parit cuȝ actio sit
ius pꝛosequendi in iudicio quod nobis debetur scđm
glo. in regula nemo. de regulis. iuris. libꝛo. vi.

¶ Debitū ē qđ aliqs alteri ex nāli uel ciuili obligatōe
tenet. Et debitū itelligit remitti i redditiōe cyrogra
phi vel instrumenti: nō aūt sic in redditione pignoꝛis.
Itē debitū ē qđ exigitur ab inuito. xiiij. q. i. qđ debet
. ff. de ver. si. l. debitoꝛ ⁊ ē glo. i cle. i. de deci. Et debi-
tū ciuile pōt capi duob⁹ modis. Uno mō efficacit ⁊ ꝓ
pꝛie ꝑut ē i cyrographo post bienniū vel i obligatione
ciuili resultante ⁊ sētētia. l. Julian⁹. §. de condit. inde.
Secūdo mō iꝓꝓe ⁊ efficacit ꝑut ē i oī debito regu
larit cui obstat exceptio: vel ēt pone exēplū scđȝ glo:
i. l. i. ff. de condi. inde scȝ in cyrographo aū biennium.

¶ Debitoꝛ ē q accipit pecuniā a creditoꝛe. Iteȝ scđm
marcellū dr q nactus ē exceptionē iustā nec a nāli eq-
tate abhoꝛrentem. i. discrepantem ꝑm accursium in
. l. marcellus. ff. de regu. iuris.

¶ Debitoꝛes ciuitatuȝ sūt qui tenent ciuitati: sȝ i acti
one debiti fiscus ꝑcedit. ut. C. eo. til. ij. li. xi.

¶ Debiti viā venire ē debituȝ posse petere.

¶ Decan⁹ nomē dignitatis ē. Et dr a decus. i. decē ⁊
canos canonicus q̄si ad min⁹ supꝛa decē canonicos cō
stitut⁹ scđm grecistā: licet qn̄qȝ sit sine sūma. Etiā de
canat⁹ est societas. x. viroꝝ ꝑm hugo. ⁊ accur. ibidem
in rubꝛica de deca. C. li. xij.

¶ Decima ꝑm hostiē. in suȝ. de deci. §. i. ē oīuȝ bonoꝝ
mobiliū licite quesitoꝝ pars decima: deo data: diuina
ꝯstitutōe d ebita ut colligit de deci. c. i. ⁊. c. parochia.
. c. nō ē. c. tua nobis. §. veꝝ. c. cū nō sit ab hoīe. Et est
dāda de oībus bonis iuste acquisits. e. ti. c. cū ex trans
missa. ⁊. c. comissū. s. de lana: feno: ⁊ piscarijs: nullis d-
uctis expēsis. c. pastoralis. eo. ti. ⁊. c. cuȝ hoīes: ēt de
molēdino ad vētū: c. ex trāsmissa pall. Itē de apib⁹ et
oī fructu. c. nūci⁹. e. ti. ⁊ tenent decime i signū vniuer
salis dn̄ij: nec sūt retinēde q2 foꝛte clerici mali: sȝ solue
re ꝯpelli debēt ꝑ ecclesiā app. re. c. tua nobis. ij. in fine
De hoc vide glo. i ṽbo ꝑmoniti. i cle. ij. de iudi. q̄ dicit
vr expediēs ecclesijs ꝙ faciāt monitionē gnālē: fulmi
nātē excōicationis sn̄iam i nō soluētes decimas imo
ꝯ ꝑtinaces iuocari pōt bꝛachiū seculare. cap. postula
sti de homici. Et notat Lodo. de roma in singularib⁹
suis ꝙ sacerdoti petēti decimas nō pōt obijci ꝯpēsa-
tio. ⁊ dicit ꝙ glo. singularis ē quā legiste ignoꝛāt. xvi.
. q. i: c. decime. Et ē rō q2 fisco petēti tributa non pōt
obijci ꝯpēsatio. l. iij. ⁊. iiij. C. de ꝯpen. ⁊. l. aufert §. qui
ꝯpēsationē: ff. de iure fisci ergo multo magis nec i de-
cimis que deo debentur: ut supꝛa.

¶ Decimaꝝ tres sūt spēs scđm hostiē. i sum. s. q̄daȝ ꝑ-
sonales q̄ debent ex ope ꝑsonali: ut ex artificio sciētia:
militia negociatiōe ⁊c̄. quedā pꝛediales q̄ ꝓueniūt ex
ꝑdijs: ut vinū: blada fruct⁹ arboꝝ ⁊c̄. Tales. n. dāde
st illi ecclesie i cui⁹ parochia sita sūt ꝑdia: de deci. ad
apostolice. ēt decimas ꝑdiales tenet soluere iudei. c.
de terris. eo. ti. Itē debēt solui de diuersis seminibus
vni⁹ agri: n̄ tm̄ de vno si fuerit successiue semiata. c.
ex pte canonicoꝝ. eo. ti. Etiam cisterciēses ⁊ alij. q si
nullo gaudēt pꝛiuilegio dare tenet decimas de terris

de nouo acquisitis: lȝ eas ꝓꝑijs manib⁹ excolāt. c. nu
ꝑ. eo. ti: Quedā sūt decime mixte scđm hosti. ibidē. ⁊
possūt dici hec de qb⁹ dubitat vtꝝ sint ꝑdiales vl ꝑ-
sonales: vt de agnis: ⁊ fetib⁹ alioꝛum aīalium que sūt
i pascuis ⁊ gregati pascuntur.

¶ Declinare sn̄iam est paulati illaȝ i firmare. ⁊ iō nisi
sn̄ia declinetur reb⁹ iudicatis stabitur.

¶ Decretū scđȝ specu: dr m̄ltis modis: vt i ti. de ꝑ ⁊
secūdo decreto. §. dr q⁹. Quādoqȝ dicitur sn̄ia diffini
tiua vt. ff. de re. iudica. l. decreta vel interlocutoꝛia
vt. ff. de assesso. l. i. i fi. Quādoqȝ dr id qđ papa ꝯstitu
it seu statuit d ꝯsilio cardinaliū nulla facta ꝯsultatōe
⁊ tūc i scriptis redigit vt de rescrip. ꝑsēti. xx. disti. de
creta. ⁊. c. seq. Quādoqȝ ē ꝯsequēs ꝯsensus eligētium
i scriptis redact⁹: vt. ij. q. i. legū. de elec. inotuit. Quā
doqȝ ē illud qđ capitulū: vel oꝛdo: vel vniuersitas: vl
maioꝛ pars oꝛdinauit: vt. ff. ꝙ cuiuš. vni. no. l. plane.
⁊ quasi ꝑ totū. Quādoqȝ ē iudicis auctoꝛitas i aliena-
tionib⁹ reꝝ ꝑcipue minoꝝ iterposita: vt. C. de ꝑdi. mi
noꝝ. l. iterposita. ⁊ ꝑ totū. Quādoqȝ dcretū dr aucto
ritas ꝑncipis i rescriptis bn̄ficialib⁹ iterposita: vt de
rescrip. c. gratia. li. vi. ⁊ scđm azo. illud decretū ē cō-
firmatoꝛiū gratie: q2 ex hoc ꝑnceps isinuat suā uolū
tatē: que seruāda ē Etiā ꝑm eū ligat ignorātes. Est
ēt quoddā decretū decurionū: quod i iuitos sup mu
neribus rerum tribui pōt: exceptis qui liberaliū stu
dioꝝ laboꝛib⁹ sunt: ⁊ q medendi causa funguntur. C.
de decre. decuri. l. exceptis. li. x. Quandoqȝ decretū
est iussus iudicis quo mandat bona alicuius pꝛopter
eius ꝯtumaciā possideri ⁊ illud diuidit i ꝑmū ⁊ scđm
decretū. decretū pꝛimū ē ꝑm⁹ iussus iudicis q̄ mādat
bona ꝑ ꝯtumaciam in pena ꝯtmuacis detineri. Uel
sic dscribit. Pꝛimū decretū ē alicui⁹ rei ꝓhibite regu
larit: uel ꝑmisse regularit i certo casu facta ꝑma pꝛo-
hibitio: uel ꝑmissio: referendo singula singulis. Scđȝ
decretū eodē mō describit nisi ꝙ ibi ponit scđa ꝓhibi
tio vel permissio. ⁊ talit dr ꝑmuȝ rescriptum secundi
Qn̄qȝ imponit ꝑmū decretū ⁊ nō secūdū: quia i aliq-
bus nō ē opus scđo: ut no. in. c. quoniā frequēter. §. in
alijs. ut lit. non ꝯte. i glo. super vbo. ꝯstituet. ⁊ illđ de
cretū hēt locū i actiōe reali vel ꝑsonali: licȝ diuersimo
de. ut dicto. §. ⁊. §. seq. ⁊ imponit ante litē ⁊ post. quo-
tiēscūqȝ aliq ꝯtumace existēte adhuc nō ita liquet de
cā ꝙ diffinitiua sentētia valeat t̄minari: ut in dicto. c.
qn̄qȝ pꝛealle. Decretuȝ 2m est secundus iussus iudicis
quo licȝ bona alicui⁹ ꝓpter cōtumaciā possideri que
ꝑus de pꝛimo decreto detinebant. vt de eo qui mit. i
pos. c. i. in glo. vlti. ⁊ hēt locū scđm quosdā i actionib⁹
ꝑsonalib⁹ tm̄: q2 scđm bern. i glo vbi supꝛa in realib⁹
solū laps⁹ anni ꝯstituit missū ex ꝑmo decreto ṽm pos
sessoꝛē: nec ē op⁹ scđo. scđm alios tn̄ hēt locū tā in rea
libus q̄ȝ in ꝑsonalib⁹. de h⁹ plene nota. Ber. i. c. ꝯtigit
de do. ⁊ ꝯtu. i glo. vlti. Uel sic scđȝ Lodo d roma. Est
ꝑa iudicis agrrauatio punitia ꝯtumacie. ⁊ sic suo mō
diffinitur secūdū decretū. ⁊ ꝑm nō pōt iterponi nisi ꝯ
latitantem. ⁊ latitatio est debitoꝛis absconsio fraudu
lenta in damnū creditoꝛis. l. fulcinius. §. siquis possi-
det. ff. ex qui. cau. i possessi. eatur. quod ē veꝝ nisi pe-
riculū sit i moꝛa. tūc. n. iterponitur secundū decretuȝ
cōtra non latitantem debitoꝛē. ⁊ nota. io. an. in. c. con
sultatiōibus. de offici. dele. in nouella. ⁊ bal. dicit i. c.
i. de mi. va. qui cōtu. ē i vsibus feu. Sed vtꝝ scđm de
cretū sit sn̄ia interlocutoꝛia vel diffinitiua: effectus ē
magnus: vt in. c. cū cessante. de appe. ⁊. l. quod iussit.

ff. de appella vbi per bar. ⁊ C. de episc. audie. l. ij. per bal. ⁊ l. si finita. §. si forte. ff. de dam. īfec. vbi per dy. ⁊ varie loquuntur: Sʒ lodo. de roma dicit ꝙ secundū decretū est sententia īterlocutoria. alle. glo. singularem ī l. presenti. §. cū aūt. ī verbo ad modū. C. de his qui ad ad eccle. cōfu. ⁊ ꝓbat rōnibus. nā sententia diffinitiua nō pōt dari ꝯ minorē: vt i. l. cū ⁊ minores. C. si aduer. rem iudi. Sed scđm decretū patit̄ minor. l. si minor. C. de bo. au. iudi. pos. ergo nō ē diffinitiua: sed interlocutoria. Preterea diffinitiua non fertur lite nō contes. l. fi. §. illud. C. de tempo. ap. ⁊ l. probatam cum similibus. Sed scđm decretum sic: vt in. l. cum proponas. C. de bo. auc. iudi. pos. Ex hoc ergo iustificat̄ dictuʒ singulare Inno. c. dilecto de verbo. si. vbi vult ꝙ qñcūqʒ iudici cōstaret secretū īterpositū eē iiustū pōt illud reuocare. Quod etiam tʒ Bar. i. l. nō videt̄. ff. de iudi. lʒ canoniste cōiter reprobent prefatū dictū Innocē. ⁊ male. Hec Lodo. de roma i suis singularibus. Et nota ꝙ scđm Inno. ⁊ Hosti. differunt decretū auctoritas cōsensus iudiciū vel collaudatio. Nā decretū ē snia qua iudex ꝯctū iustuʒ futuꝝ fore decernit auctoritatē suā īterponēdo uel immittēdo declarādo ⁊c̄. Sed auctoritas ē assēsus auctorizabilis q ꝯpetit sibi ex publico officio iudicis: vel legitima administratōe: vt tutori ⁊ curatori. Cōsēsus āt siue collaudatio ē multoꝝ volūtas ad quos res pertinet simul iūcta. no. Jo. an. i gl. magna i fi. c. i. de re. eccle. nō alie. lib. vi. ⁊ ibi vide iura de hoc.

¶Decretalis epistola est i q̄ papa ad ꝯsultationē alicuius rñdit. de rescrip. c. i. siue solus siue de ꝯsilio fratruʒ: vt de electio. bone morie. i. Unde decretū statuit decretalisqʒ rñdit sed canon ē cōstitutio ecclesiastica vl' statutū i ꝯcilio generali editū. vnde Cōstitutionū alia ciuilis q̄ dr̄ decretū forense uel ciuile. Alia ecclesiastica q̄ dr̄ canon. Et constitutio dr̄ dupl'r. Uno mō cōiter: ⁊ sic cōprehendit oēs decretales. l. ⁊ decreta. Alio mō stricte: ⁊ sic ꝯstōnes dicūt̄ ṗncipuʒ: leges populi romani: edicta pretoꝝ: vel ēt iudicū Quia dr̄ iudex citare tribus edictis. Et de differentia hoꝝ nominū decretalis. epl'a decretū canon: dogma: mādatū: iterdictū ⁊ sāctio ē glo. sū. di. iij. Itē no. Archi. xix. di. suꝑ gl. sum. in fi. ꝙ decretalis epistola: aut diffinit aut iperat: aut ꝓhibet: aut precatur aut idulget. Et sic quo illoꝝ modoꝝ necessitatem iferat ponit ibi.

¶Decurio dr̄ qui decimā ptē de bonis ducit: vel qui ē suꝑ. x. milites cōstitut⁹ i curia dñoꝝ vel ṗncipū: sic centurio suꝑ cētū: qꝛ alias ēt vocatus ē cētenari⁹. Et Et vtūt̄ illo vocabulo theologi: qꝛ dr̄ i machabeoꝝ. ꝙ Judas ꝯstituit duces pp tribunos ⁊ cēturiōes. Beda tñ dicit suꝑ illud luc. xxiij. ⁊ mathe. xv. Joseph. nobilis ꝺcurio. ꝙ decurio vocat̄ iō. qꝛ ē de ordine curie ⁊ officio curie administrat. Qui etiā scđm eū dr̄ curialis a ꝓcurādo. qꝛ ꝓcurat munera ciuilia ⁊ curialia. Unde de hoc. ff. de decu. ⁊ fili eo Quidā aūt dicūt decuriones appellari ex eo ꝙ cū ciuitates ⁊ mancipia cōstruebāt̄ cuiusqʒ loci. gratia ꝯsilij. decima pars hominū pia colligebāt: vt. ff. de ver. sig. l. si pupill⁹. Etiam qdā dicūt decuriōes eē ex eo ꝙ cū colonie ducerētur decima pars eoꝝ qui ducebātur cōsiliū publicuʒ constituebant: ⁊ decuriones vrbis romane a muneribus excusantur: vt. C. eo. ti. li. xi.

¶Decusare. i. ornare. vnde dicitur ille decusate loqtur idest ornate.

¶Dediticia libertas scđʒ Azo. i sū. e. ti. hodie sublata ē. sed olim eoꝝ dicebat̄ dediticia libertas q sic seqtebātur vt toto tpe vite sue seruili iugo detinerent̄ post mortem vero eriperentur in libertatem: colligitur in. l. vnica. C. de la. li. toll. ⁊ insti. de succes. liber. §. vltimo. ⁊ l. vnica. C. de dedi. li. toll.

¶Dediticij liberi olim erant ⁊ dicebant̄ hi q se debebant timore rōne ⁊ destructiōe sua talē libertatē consequebant̄ ⁊ dicebant̄ liberti forte propter speʒ libertatis. vnde verius liberti vocabantur: quia fere liberi erant licet seruire cogerent̄. Hodie vō nō sūt ⁊ sic hoc nomē deditītij nihil significat per se vel adiūcte sicut chymera. nec illa libertas ē unqʒ in vsu frequētata: ꝓut hec oia ponit Azo. i sū. C. de ꝺ di. l. toll. Erant aūt hi pessime cōditionis: quia toto tpe vite sue erant serui ⁊ in morte liberi: ut dictū est vt insti. de liber. §. libertinoꝝ aūt. Et dicunt doc. ꝙ tales nō erāt serui: sʒ coacti erant ad seruiendū: ⁊ erant inducti ex. l. heliascētia que ēt m'lta alia scʒ mala induxit ut in glo. insti. ti. pal.

¶Defalcare ē est aliquid ab aliquo iure debito in solutuʒ computare. Uel de iure alit̄ dr̄ defalcare admodū legis fauiane iuxta nota. insti. e. ti. suꝑ rubrica.

¶Deductio ē defalcatō vl' sepatio: qꝛ ꝺducē separ̄ dr̄

¶Defensor est ille qui siñ mandato cautione prestita de iudicato solui aliuʒ defendit uel eius defensioni se offert ut. ff. de procu. l. si ꝓcurator. §. fi. ⁊ li. defensor. cū ibi no. ⁊ insti. de his per quos ag. po. §. si ꝓcurator ⁊. §. alijs. Et vide ibi spe. in quibus cāis iteruēniat vl' nō. Defensores ciuitatū ẜm Azo. in sum. eo. ti. sunt hi qui in oibus tāqʒ pſes poti⁹ qʒ ut iudices se hēre dicūt ut ita nois sui vtantur officio. C. eo. ti. l. iij. ⁊ in auc. vt iudi. sine quoquo suffra. §. eos. Constituitur autē defensor ciuitatis decreto. cū remunerādo. sine electiōe possessionū in illa ciuitate ꝯsistētiū: ut in auc. eo. ti. §. nos g⁹ in decreto colla. ij. Inest aūt officio defensoris huius ꝓbere auctoritatē qñ agit̄ apud eū ex volūtate partiuʒ vt adoptio: emācipatio: manumissio testamētoꝝ. ut in auc. eo. ti. §. sed neqʒ ꝓprios. Itē donatiōis insinuatio in cōtētiosa aūt redditiōe hēt cognitioneʒ usqʒ ad. ccc. aureos: ut in auc. preal.

¶Defendere ē vicē dñi subire: uel illud facere quod faceret dñs. in. l. ꝓal. §. iudicare. ⁊ olim usqʒ. xl. annos potuit. vt. C. eodem tit. l. prima.

¶Deferre aliquē ē eum accusare: Sed deferre alicui est grates ⁊ reuerentias sibi facere: vt. ff. de accu. l. libellis. Et sic dicim⁹. plus deo deferēdū ē quā homini: de sen. exco. c. relatū. xi. q. iij. q sqs metu. ⁊ c. iulianus. Differūt tñ deferre: ⁊ accusare i hoc: qꝛ deferre fit reo absente: sed accusare fit reo presente.

¶Deferre iuramētū ē aliquē artare vl' astringer̄ ad iurādū. ⁊ qñqʒ defert̄ a iure qñqʒ a iudice: qñqʒ a pte qñqʒ ēt delato a pte pti refert̄. de oib⁹ his nota. C. de iureiur. l. i. Pōt autem ipsum deferre maior xv. annis etiam minor ipsum deferre nō ꝓhibet̄: dū saltem cōditio sua nō peior fiat. sed si ledat̄ restituit̄. de iure iu. l. nā postea. §. sed si minor Etiam paterfamilias n̄ filiusfamiliās. C. de iureiur. l. nec fili⁹. Itē liber n̄ seruus. ff. eo. ti. l. multomagis: alias quantomagis. in fi. Item compos mentis non prodigus nec consimiles vt. l. tutor. §. prodigus. ff. eo. ti. ⁊. ff. in rebus que ad nup. per. Si autem administrationem adijt tāqʒ ꝓcurator licet ei iuramētuʒ deferri i tribus casibus. s. si specialē habeat administrationē si i rē suā sit datus ei si generalem ⁊ liberā habeat administationem: vt ff. de iuriur. l. iusiurānduʒ. §. si tibi. ⁊ l. seq. Et episco

pus habet hanc administrationem quo ad ea que ali
enari possunt cui aũt deferatur dicendum est scđum
hostie: q̃ a parte parti defertur qđ vocatur ſm eun
dem iuramẽtũ voluntarium: vel extraiudiciale. Ue
rum aliud est necessarium ⁊ iudiciale. s. quãdo iudex
parti defert: ut. C. de iureiu. l. ij. §. bonefidei. vide đ
hac materia hosti. in ti. de iureiurã. §. i. de iuramento
assertorio quasi per totum.

¶ Defectus huius dictionis significatum clarum est
⁊ significat quod ipositõ significare dictat scilicet de
fectum realem sed defectus modi vel cõditionis pro
incomplemento habetur prout ex natura ꝯditionis
vel modi uel quouis alio significãdi modo infert vel
significare cõcludit: ut dicendo. promitto. istituo: vl'
lego tibi decẽ si capitoliũ ascenderis infra mẽsem. ⁊
per te stat quo minus ascẽdas parendo cõditioni ⁊ ñ
ius immo recusans expresse si mensis labitur cõditio
vero est defectiua. ⁊ hic defectus signat dispositionẽ
defectiuã. l. qui heres. §. fi. ⁊ per totum. ff. de cõditio
⁊ demo. Si autem legatario volente iplere heres i/
pedit tunc defectus iste significat iplemẽtũ cõditõis
⁊ per hoc purificationẽ dispositionis. l. iure ciuili. ff.
de conditio. ⁊ demon. Si aũt tertius impedit ipleri
tunc si iuste significat impletã. l. titius. eo. ti. si tertius
iniuste impedit ⁊ est soluendo habetur pro defectiua
l. inde neratius. ff. ad. l. aquil. Si iste tertius nõ ẽ sol/
uendo habet pro impleta. arg. l. fi. ff. de eo per quez
factum est. in prin.

¶ Defũctio ẽ a debito liberatio. inde defunctus. id/
est liberatus. Secũdo idem est quod mortuus: vt ca
pitur. C. ne de sta. defun. l. postquam. ⁊ per totuz ti.
Et forte dicitur ideo mortuus defunctus. quia libe
ratus a miseria conditionis humane.

¶ Defunctorie: ⁊ perfunctorie idez sonant quod trãs
sitorie: vel cursorie.

¶ Degradare est deponere de ordine: vt. lxxxi. di. di
ctum. Qualiter aũt habeat fieri degradatio no. đ pe
c. degradatio. li. vi. nam deponere fit simplici verbo
sic suspẽdere. degradare aũt cũ solẽnitate.

¶ Deierare est false iurare. c. in litteris. de testi. ⁊ c.
litteris. de presum.

Delator est idem qđ accusator: vel qui bona aliqua tã
quam vacãtia fisco denunciat. idest manifestat: vt. v.
q. vi. delatori. ibi. habes quod lingua capulet: aut cõ
iuncto caput ãputet ⁊ sequit. Delatores aũt sunt qui
inuidia produnt alios.

¶ Delegatus ẽ cui cã ꝯmittitur terminãda uel exeqn
dã vices delegantis representans ⁊ in iurisdictione
nihil ꝓpriũ habẽs vt. ff. de offi. eius cui man. ẽ iur. l. i.
in fi. ⁊ l. ij. đ offi. delega. sane quia. ⁊ c. cum oli. ⁊ ho/
stiẽ. in sum. eo. ti. vel sic. Delegatus est is cui a sũmo
pontifice vel ordinario vel delegato principis causa
committitur. Idẽ ide venit subdelegatus: qui dicitur
respectu delegati. Item is cui principiũ cause vl' me
diũ ꝯmittitur. ⁊ sic iudex proprie dici nõ potest: vt. c.
super questionũ. §. porro delegatus. eo. ti. Delegat⁹
tamen proprie delegare potest principium: mediuz
⁊ finẽ. in. §. intentionis. c. super questionũ: preal. Ul'
ſm specu. eo. ti. in prin. ẽ is qui ex alteri⁹ cõmissiõe re
cipit alicuius cause iudicialẽ cognitionẽ. nã ⁊ subde/
legatus est cui per aliquem habentem iurisdictionez
demandatur in iudicio aliquid vel extra iudiciũ faciẽ
dum nõ iure propo: sed de iure mãdantis. Et differt
a surrogato ⁊ conseruatore. Nam surrogatus habet
iurisdictionẽ iur ꝓpo ⁊ merũ imperiũ sicut iudex p̃n
cipalis cui surrogatur. Sed conseruator nullã habet
iudicialem cognitionẽ: sed tñ potestatẽ sup notorijs
⁊ manifestis. c. statuimus. de offi. dele. li. vi. iudex aũt
delegatus habet iurisdictionẽ in ecclesiasticis psonis
non ꝓpriã sed a superiore ꝯmissã: vide gof. in sum. e.
ti. Et delegatus in cã sibi delegata maior ẽ ordinario
de offi. dele. sane. ij. ⁊ de offi. ordi. pastoralis: quia tal'
vices gerit delegantis ⁊ potest cõpellere epm rebel/
lem p sñiam suspensionis vl' interdicti. vt. c. sane. p̃al.

¶ Delegare plura significat. primo est aliquẽ iudicez
loco sui ⁊ auctoritate sui iudicatuꝝ ꝯstituere vel sbsti/
tuere: ut. l. precipimus. C. de appel. circa mediuz. ⁊ l.
seq. in. fi. Qñq3 autem est in locuz suũ vel uice sui aliũ
reꝝ creditorẽ dare uel cui iusserit creditor. ⁊ hoc mõ
inter delegatum ⁊ eum cui fit delegatio oportet inter
uenire stipulationẽ vel litis contesta. his enim modis
fit hec delegatio. vide. l. delegare. ff. de noua. ⁊ Azo.
in sum. eo. ti. de noua. Delegare eni possũ. i. vice mea
debitorem meũ dare creditori: ⁊ ex delegatiõe libe/
ror ego creditore meo: ⁊ extinguitur ipsa obligatio q̃
tenebar: ut quãdo tibi sum obligatus: ⁊ alium habeo
debitorem mihi obligatũ: ⁊ istũ tibi assigno: ut đbituz
ab eo recipias te ⁊ ipo volẽtib⁹. hec ẽ delegatio q̃dã.

¶ Deliberar ẽ factũ diligent tractar: ul' in mẽte reuol
uere vel cum amicis suis explorare: an expediat sibi
illud admittere de quo querit: puta hereditatẽ agno
scer vl' adire: ut. l. si aristo. in p̃n. ff. de iur. deli. Datur
aũt deliberãdi tempus heredib⁹ institutis. ut. l. si plu
res. ff. de iur. delib. Itez tutoribus: ut. l. ait pretor. ff.
e. ti. Et curatoribus eoꝝ: Item heredib⁹ ab intestato
veniẽtibus. ut. l. siquis heres suus. ff. eo. ti. Datur aũt
ad hoc tempus ab imperatore vsq3 ad annũ. Sed ab
alijs iudicib⁹ usq3 ad octo vel ad nouẽ mẽses ⁊ nõ vl/
tra: ut. C. de iur. deli. l. fi. ff. sed quia. Sed nõ min⁹ tri
bus diebus. ff. eo. ti. l. i. in fi. Est aũt effectus delibera
tionis: quia interi3 bona nõ debẽt minui nisi causa co
gnita: ut. ff. eo. l. ait. pretor. huiusmodi autem delibe/
ratio hodie nõ est necessaria siquis inuentariũ scđ3 le
ges facere uoluerit: ut. d. l. fi. §. sed quia. De hac mate
ria vide Azo. in sum. ti de iure deliberandi.

¶ Deliberatio est prouida cause circũspectio cum q̃
ratio totum agit: ⁊ furor sibi nõ uendicat. xi. q. iij. illa
prepositoꝝ ⁊ c. se. qua etiã indiscussi hominũ colores
possunt refrenari. Et in sentẽtijs ferẽdis maxĩe ẽ ne/
cessaria. ij. q. vi. anterioꝝ. xi. q. iij. cum apud.

¶ Delictũ dr q̃si đrelictuz. Et nota put. s tetigi i vbo
ꝯctus q̃ sicut actionum quedã ꝓueniũt ex ꝯtractu ul'
quasi ꝯctu. Ita actionuz quedã proueniũt ex delicto:
alie vero ex quasi delicto. Ex delicto proueniũt actio
nes vbi delictum persone vere ⁊ directe comprehen
ditur: ut est videre in furto rapina homicidio. Ex q̃si
delicto ubi psone delictum vere ⁊ directe nõ ꝯprehẽ/
ditur sed interpretatiue uel iurisdictione: ut si iudex p
imperitiã suam male iudicauit tenetur parti quã lesit
ex quasi delicto. Item si tenes in domo vel officio ali
quẽ prauum hominez qui damnũ dedit mihi teneris
ex quasi delicto eo q̃ in culpa sis vtẽdo maloꝝ hoium
ope. Et ẽ delictũ desertio boni. Peccatuz vo prauus
actus. Sed crimẽ ẽ peccatũ graue accusatiõe ⁊ dãna
tione dignissimũ. Hec ẽ differentia scđm Aug. lxxxi.
di. c. i. Et no. de pe. di. i. si peccatum. et per Joannez
an. in regula peccatum. Et p differentia inter deli
ctũ ⁊ peccatum: ẽ bona glo. i. l. i. C. si adv. del. ubi dic.

Accur. Delictuz est genus generalissimũ siue veniat ex animo siue nõ. Crimen võ genus subalternuz. Cõtinet enim sub se furtum: adulterium: et alia q̃ ex aio prouenitunt. idest ex conscientia.

¶ Demẽs est qui nescit vel non põt exprimere quid velit aut nolit. caplo pastoralis d̃ cleri. egro li. vi. ubi bonus tex. ⁊. gl. ibi super ver. remittit.

¶ Demoliri ẽ dissipare vel destruere math. vi. Thesaurizate uobis thesauros i celo vbi tinea nõ d̃molit̃.

¶ Demonstratio idem significat qd̃ ostensio. Nam omne verbum uel factum per qd̃ aliquid ostẽdit̃ demonstratio dicit̃. Jd̃ dicit tex. in. l. certũ. ff. si. cer. pe. Certũ ẽ qd̃ nomine ꝓpo vl' alia demonstratõe q̃ vice nominis proprij fungitur: ostẽditur ⁊ sequit̃ nõ refert an proprio nomine res appelletur vel digito ostẽdat̃ Et licet falsa demonstratio nõ sit demonstatio: tamẽ ex ea quandoq; sumitur significatum ad inualidandũ actum qui alias ea non expressa esset validus. vbi gratia testõr dicit lego vxori mee vestẽ q̃ causa ei⁹ pata ẽ hec verba que causa eius sunt demonstratiua. Sz pone q nihil est paratum causa eius. tunc demonstratio est falsa. Et dicit tex. in. l. quintus mutius. ff. de au. et ar. leg. q nullum est legatum. Secus diceretur vestẽ meã purpuream que causa eius facta est: q2 licz d̃mõstratio sit falsa: tamẽ apparet de re legata per ṽba p̃cedentia. ut in. l. quintus mutius. preall'. Jtẽ si dicat lego dotem si nihil sit in dote nullum est legatũ: quia si demonstratio est falsa nõ demonstrat ⁊ non apparet d̃ legato nisi per demõstrationem. l. ij. C. de fal. cau. adiec. Secus si dicat lego centum que in dotem accepi. nam tunc valet legatum licet demõstratio sit falsa tñ apparet de re legata. Jtem dicendo titiũ filiuz meũ heredẽ instituo in casu quo nõ est filius mihi nõ valet institutio: licet constet de persona tamẽ voluntas testatoris fuit instituere filium. ⁊ sic illũ titium nõ filium instituere nõ voluit. ergo nõ valet. ut in. l. si pr̃. C. de here. insti. Similiter ibi. Jnstituo titiuz fratrẽ meũ si scio nõ esse fratrem: licet vti fratrẽ fraterna dilectione diligam eum. nõ valet institutio. l. nemo. §. i. ff. de here. insti. Jtem ibi. lego decem que sunt in archa: si sunt in ea tantũ quinq; valet legatuz ad illa quinq;. l. si seruus. §. qui quinq;. ff. de lega. i: ⁊ si mihi est in archa legatum nõ valet. Sed ibi. Lego decez que debeo: si nihil debeo adhuc valet legatum. l. si sit. ff. de le. i. quia licet demonstratio sit falsa constat tamen de re legata. nam falsa demonstratio nunq; impedit legatum vbi constat de re ⁊ voluntate. Jtez ibi. Lego seio decem que titius mihi debet. si titius mihi nihil debet non valet legatum. l. si sit. §. alle. rõ quia ex hoc legato significatur cessio actionis legate. nõ enim voluit decem legare seio. sed cedi actionem sibi cõtra titium modo si nihil debet titius nõ põt actio cedi cum nihil sit in legato. Jdem digito demonstrando. Lego hunc equum: et est bos non equus valet legatuz similiter etiam valeret promissio talis. ut nota. i. l. que extrinsecus. ff. de verbo. obli. quia per demonstrationẽ cum digito constat de corpore nisi aliunde appet nisi credidissem equum fuisse ⁊ bouem nõ fuisse legatur⁹ Sed ibi lego bouem meum ⁊ non est bos sed equus non valet lagatũ. l. si quis in fũdi vocabulo. ff. d̃ lega. i. si tamen appareret de voluntate. ul' quia istũ equũ solebat uocare bouem forte quia ibat lente: uel q2 habebat grossum ventrẽ tunc valeret legatuz. ut. l. si qs in fundi vocabulo. Jtem quidam habebat duos suos stichum: fulonẽ. ⁊ pamphilium pistorẽ: sic legauit: Lego vxori stichum seruũ meuz pistorẽ. quis eorũ debebitur an stichus vt sic falsa demonstratio per nomen pistoris non noceat: an pamphilus pistor vt demonstratio p nomẽ stichus nõ noceat. Dicit tex. q si testator vere sciebat nomẽ propriũ cuiusq; serui tunc ille seruus debetur cuius nomen propriuz expressit. ⁊ dicetur i artificio errasse. Si aũt nõ uere sciebat nomẽ cuiusq;: tunc debebitur pistor: ⁊ dicetur i noie propõ errasse: ut in. l. qui habebat. ff. de reb. dubi. Jtẽ ibi seruus cõmunis est titij ⁊ meuij: stipuletur dñis suis. Dicit tex⁹ q refert an dicat dominis suis simpliciter: an dicat titio ⁊ meuio simpliciter an apponat vtrinq; noia propria ⁊ appellatiua. Jtem si tñ ponit noia appellatiua dicendo dominis meis: uidetur eis stipulare vt dominis: ideo si sunt domini pro in equalibus portionibus: ita eis inequaliter acquirit̃. si propria noia tũc licz sint inequaliter dominis eis acquiritur equaliter sicut vni in solidum nominatim stipularetur. si p utrũq; scilicet noia ꝓpria ⁊ appellatiua refert. qd̃ nomẽ p̃cedat an proprium uel appellatiuũ. nã si propriũ p̃cedit eis equaliter acquiritur. si appellatiuum precedit tunc acquiritur eis prout sũt dñi. l. si seruus cõmunis. ff. de stipu. ser. Jtem ibi Judex precipit seruienti vt citet petrum ioannis. ipse citat petrum martini sub nomine petri ioannis. Dicitur q si hic citatus sub nomine petri litigabat coram illo iudice: ⁊ in illo litigio iudex fecit eum citari valet citatio q2 ɔstat de corpor̃ ⁊ q de illo tam iudex q̃z pars litigans egit. Jtez dixi non litigabat coraz illo: sed cõiter sic vocabatur: quia tam iudex q̃z pars litigans se retulit ad illud corpus: quia sic cõiter vocabatur: licet in rei veritate alio nomine uocetur. Jdem si nõ cõmuniter sic uocet̃: sed est de illo maleficio uel debito de quo queritur reputãs obnoxius: quia tam iudex q̃z pars aduersa de tali sentit. Nõ obstat de ysaac qui bñdixit iacob ⁊ animus referebatur super esau. nã aius suus ferebat̃ sup illo corpore qd̃ erat iacob: licet crederet q esset esau: ⁊ ideo tenuit benedictio in iacob que precedebat ex animo ⁊ facto ipsius ysaac benedicẽtis. secus in citatiõe q̃ fit p suiẽtẽ: ⁊ ñ ꝓcedit nisi ex aio iudicis. l. fi. C. d̃ exhi. re.

¶ Denunciare est crimẽ alicuius superiori nunciare ita q prepositio de augeat denunciationẽ vt in si. ff. depositi. l. i. in pri. Hostie. aũt in sum. ti. de accu. ⁊ rubri. de denunc. §. i. dicit decime facta dilatio ad penitentiam agendam: vel aliã legitimam penã iponẽdã vel etiã ad vtrunq;. ⁊ in. §. se. ipse destinguit q̃zdã denunciationem. dicẽs q quedã ẽ denunciatio penitentialis ⁊ euangelica. ⁊ ad illam quilibet admittitur q̃dam vero iudicialis ⁊ canonica: ⁊ ad illam non quilibet admittitur. vide ibi de illa. ⁊ i reportationibus. io. an. caplo. nouit. de iudi. ⁊ goffre. in summa. ti. de accu. dicit q mãdatuz euãgelicũ si peccauerit. ij. q. i. extẽdit̃ solũ ad illos q i magistratu sũt positi siue clerici siue laici. ar. xxxij. q. iiij. duo ista noia. xvij. q. iiij. d̃ p̃sby. q̊ ad alios ãt ẽ ɔsiliũ. ⁊ hoc ẽ verũ i peccato cõmisso. nã i cõmittẽdo oibus ẽ preceptũ. xxij. q. v. hoc vr̃. Et dicit goffre. se approbare dictum io. and. ⁊ q quilibet admittatur ad denunciandũ dum bono zelo denunciet: de sen. ⁊ re. iudi. cuz. i. a. sed licet ifames ⁊ irregulares nõ tamen admittuntur criminosi qui sua crimina nõ correxerit presumitur q malo zelo denũcient aliena. Distinguit tamen dicens denũciationez de peccato cõmisso eẽ euangelicã. Sed committẽdo

canonicā ad quaȝ quilibet admittitur vt de cogn. spi:
tua. Et sufficit qualiscunq̧ noticia: vt in. c. hoc videt̃
preal. Nec turpitudo propria obsistit in spōsalibus
Preterea nec ipedit iuramentum precedēs. xiij. di.
nerui. Et nota ꝙ non sequit̃ iste denunciatus est ex/
comunicatus publice ꝛ ne dum i iudicialibus sed ēt
i extraiudicialibꝰ euitari ꝛ a legitimis actibꝰ remoue
ri dȝ. gᵒ ē excomunicatꝰ: qꝛ forte excōicatꝰ ñ ē: vt si pꝰ
appellationē legitimā snia lata sit in eum: nō tamē fu
it vt debuit prosecutus appellationeȝ eandem infra
tempus ab homine vel iure statutum ad ipsam pro/
sequendam. c. licet. de sen. exc. li. vi.

¶ Deniq̧. no. Arch. xiij. di. deniq̧.

¶ De plano aliqd dicitur fieri ꝙ iudex sine figura ꝛ
strepitu iudiciario facit. de cuius v̄bi significato hēs
hodie plene de ver. sig. in cle. sepe. Archi. de elect. c.
indēnitatibus. li. vi. sup v̄bo strepitu ꝛ figura. Et de
accu. c. sicut olim: vbi statuūtur psone idonee simplr
ꝛ de plano absq̧ vlla iurisdictione sollicite inuestigā/
tes. Dicitur ergo iudex aliqd facere de plano: qñ. s. ñ
ē in consistorio vt. s. residēs in loco in quo iudicare cō
sueuit aliqualiter istructus sine iuris solēnitate aliqd
facit statuit aut determinat.

¶ Deportare ē aliquē ppetuo exilio damnare sed re
legare ad tēpus: vt. ff. de interd. l. ne legatoꝝ. §. dr̃a.

¶ Depositum scdm host. eo. ti. ē qd custodiendū ali/
cui vel alicuius fidei datum vel creditum in quo de/
bet qui recipit maximā diligentiā habere: qꝛ i deposi
to ꝯhitur re obligatio: isti. qui. mo. re. cōtra ob. §. pe.
Et dicitur depositum iter clericos: cōmodatū vero
iter vulgares. Rei āt deposite sic ꝛ cōmodate dñiuȝ
retinemus: vt. ff. cōmodati. l. rei cōmodate. Et dicit̃
scdm host. a d ꝛ positū sic ꝙ prepositio de augeat. vl
dr̃ a de. i. deorsum positum alias seorsū positū. s. a de
ponēte: vt oñdatur totū fidei eius cōmissum apd quē
ponit̃ quo ad custodiā. ꝛ videt̃ sepata custodia a dpo
nēte. Est ergo aliud pono aliud depono. vt ff. co. l. i.
qd sit actio depositi directa ꝛ ꝯria. re. s. actio dpositi

¶ Depositarius ē apud quē res aliqua deponitur cu
stodiēda: ita sumitur in auc. sed iā. C. deposi. Et dif/
fert a sequestro. qꝛ depositarius ad hoc pcise tenetur:
vt depositori rem restituat. Tenetur ēt maximā dili
gentiaȝ abhibere. sed sequester neutri litigātiū tenet̃
pcise rem restituere: ȝ idetermiate illi qui vicerit.

¶ Derelictum dicitur illud quod caret possessore vel
quod in nullius est possessione: vt insti. de re. diui. §.
hoc amplius circa finem.

¶ Derogare ē diminuere vel i pte tollere vel detra/
here: vt. ff. de v̄b. sig. l. drogator. Et differt ab abro
gatore ibidem. Re. supra abrogare.

¶ Desidere ē discordare

¶ Desertores dicunt̃ clerici qui pprie ecclesie mini/
stris destitutis ad alia vicio fuge se transferūt vel con
fugerūt: vt. xxi. q. ij. placuit. ꝛ hoc scdm canones. Sȝ
scdm leges desertores dicūtur milites vicio fuge suā
militiā deserentes: vt. C. e. t. l. i. ꝛ. ij. lib. xij.

¶ Desertū ē locus non hitatus penitus neq̧ cultus vl
tra memoriam hoium. vt. c. i: de v̄bo. sig. li. vi.

¶ Desuetudo ꝛ cōsuetudo differūt scdm bar. i. l. de
qbus. ff. de legi. sup. v̄. desuetudinem. Nam consuetu
do est qñ fit contra legem p ipsam ꝯsuetudineȝ. Sed
desuetudo qñ non vtimur aliqua lege in iure posita.
De hoc no. in phemio insti. i fi. ꝛ in gl. l. pall.

¶ Detestari ē absenti denūciare testibꝰ adhibitis: vt
l. subsignatum. §. i. ꝛ. l. se. ff. de v̄bo. sig. Aliter āt dete
stari ē facta alicuius abrenūciare ipernere vel abbo
minari seu non approbare vel ē execrare vel descri/
bi res aliquas ꝛ eas que quales ꝛ quante sunt scripto
comprehendi. vt. ff. l. prealleg.

¶ Detestatio ē cū testibus facta denūciatio.

¶ Deuns ē vna pars assis que ex. xi. vncijs pficitur: i/
sti. de here. insti. §. hereditas.

¶ Deusdedit ē pprium nomen. c. tanta. de simo. silr
deodatus. co. ti. c. ij. ꝛ sic nomen propꝛium diuersimo
de componit̃. Qñq̧ ex noie et pticipio. Qñq̧ ex noie
ꝛ v̄bo. Qñq̧ ex pnoie v̄bo ꝛ noie: vt quoduultdeus:
vt. c. i. de iudi. Nec valet ar. ab ethimologya nois p/
prij: qꝛ ad placitum ponitur. Sed nōis appellatiui
qñq̧ sic. s. negatiue: vt. l. si quis in fundi vocabulo. ff.
de le. i. patet in nominibus mutuum testamentum.

¶ Dextans ē ps assis que ex. x. vncijs perficitur: nec
respicit totum: vt in. §. prealle. Re. s. as.

De Di.

¶ Dyaconꝰ grece dicit̃ minister latie: qꝛ sic i sacerdo
te cōsecratio: ita i dyacono ministerij dispensatio ha/
betur. Et hypodyacones grece dicūt̃ subdyaconi la
tine: qꝛ subiacent pceptis leuitarum. Et apud hebre
os nathinei vocantur: vt habet̃. xxi. di. cleros.

¶ Diascoli vel diascoles dicuntur iasij. i. dictatores:
vel distinctores legis hoc est publice rationis. Et se
cūdum hoc accipitur i gl. de tab. scri. vel pic. C. li. xi.

¶ Diadema pprie ē corona impialis. Et ē solum de
auro ꝛ lapidibus pciosis a dya. i. duo ꝛ demo. quia ex
sui rotunditate pncipium demit ꝛ finem. scdm io. an.
i cle. romani de iureiurando.

¶ Diabolus idē ē quod demon. a dia qd est duo ꝛ bo
lus morsus quasi mordens corpus ꝛ aiam: ꝛ creatus
ē bonus. sed ex libero arbitrio factus ē malus: immo
adhuc hēt libeꝝ arbitriū: ȝ illud ē tantum ad malum
aliogn nō ꝯmeret̃ ꝛ quottidie peior efficeret̃. Simili
ter angelus hēt liberum arbitriū q quottidie merere
tur ꝛ melior fit. hoc ergo ad bonū tantum. Homo v̄o
hēt libeꝝ arbitrium eque ad bonum ꝛ ad malū: scdm
glo. xxiij. di. i noie dñi. vbi tex. dicit ꝙ i ꝯsecratōe epi
querendum ē post multa si credat ꝙ diabolus non p
ordinatōem: sed per arbitrium factus ē malus. quia
hoc quilibet credere tenetur.

¶ Dictatores olim dicti fuerunt q summuȝ magistra
tum gerebant: quorum erat i maioribus causis snias
ferre vel dictare. vt. ff. d ori. iur. l. ij. Et a populo dñr
auctores qꝛ creati fuerūt tres a romāis pꝰ cesares.

¶ Ditio est idem quod ptās: vt. ff. de ori. iur̃. l. ij. §. ca
pta. ꝛ. ij. q. vi. cap. a iudicibus. ad fi. inde iurisditio et
componitur ab hoc nomine.

¶ Dieta i vna significatōne ē cenaculum quo die ma
gis q̄ȝ nocte solent hoies residere. vt. ff. de dona. l. lu
tius. vel domūcula cōstructa i hortis pro colligendis
fructibus seu oblectatōis gratia. ita capitur i. l. sena
tus. §. marcellus. ff. de le. i. i alia vero significatōne di
citur̃ spacium vnius diei. vel lapsus. tertio ē vniꝰ diei
operatio quarto ē vnius diei certa ꝛ determinata co
mestio. Continet auteȝ dieta legalis. xx. miliaria yta
lica. Dieta vulgaris dicitur illa que habetur secundū
consuetudinem regionis.

¶ Dietarij dicuntur qui i cenaculo alieno se dirigunt
animo furandi a dieta scdm primam significationem
sic dicti. ꝛ sic expōit̃ i. l. saccularíꝰ. i pn. ff. de edi. edict.

¶ Diffinitiua sententia. Regre. ĩ. sententia.

Difficile dicitur quandoqꝫ quod nullo mõ fit.ij.q. vi.
biduum. versi:sed aduersus. ⁊ glo.fi.de testi.c. p̄ntiũ
exponit defacili non:id est nullo modo.

¶ Digestum scd̃m Azo.i sum.de vete.iur.enun. dici
tur legalis liber qui alio nomie vocatur pãdecta:seu
liber pandectarum:ex eo quia oẽs disputationes ⁊ d
cisiones legitimas in se habet ⁊ ꝙ vndiqꝫ collectõem
in sũmis recipit in centum qnquaginta pene milia v/
suum totum opus pficiens:⁊ in qnquaginta libros pti
ales digessit imperator. Collectus ãt fuit iste liber ex
veteri iure quod ab vrbe romana conditũ:⁊ a romu
li temporibus vsqꝫ ad tempora iustiniani fere p mille
⁊.cccc.annos confuse statutũ obtinuit. Et extendeba
tur i duo milia pene librorum. ⁊ trecies cẽtena milia ver
suum vel responsorum:vt pꝫ de vet.iur.enu.l.ij.§.cũ
oia. Quare autẽ pandecta diuisa fuit i tres libros vl'
volumina:quorũ primum vocatur digestum vetus.
secũdũ infortiatũ:tertiũ digestũ nouũ. Ratio qꝛ a du
obus impatoribus nũcupatus hoc noie Fredericꝰ po
stea maturius ruminatũ ẽ:ergo scribitur per duplex
ff.scd̃m quosdam. Dicitur ãt pãdecta a pan qd̃ ẽ totũ
⁊ decta doctrina:quia ibi ẽ tota doctrina oĩuꝫ iuris cõ
sultorum:vt in.§.preall'.cum oia ⁊ in prohemio insti.
Sed vocatur digestus ideo qꝛ oia decidẽda ibi dige
rũtur ⁊ soluuntur scd̃m Azo.accurs.dy.in p̄n.instit.et
no.io.an.in p̄he.cle.ꝙ digestus capitur alibi pro de/
coctum:xxxv.q.ix.aplice.de cõle.di.v.ne tales ⁊ ca.
p̄ce. Quidam dicũt ꝙ iste liber olim p duplex dd scri
bebatur:vel per d ⁊ g sed postea per vicium scripto/
rum corruptum sit. Sed pria ratio apparet melior.s.
ꝙ digestus scribatur cõtra morem oium legalium li/
brorum p duplex ff cũuis ille due littere nec in p̄n.nec
in fine huius nominis digestũ ponãtur.ideo quia ille
liber fuit digestus secũdario per duos fredericos ipa
tores a quorum cuiuslibet noie sumpta ẽ pria littera
f ⁊ sic erũt duo ff licet illa ratõ alijs nõ placeat:qꝛ neu
ter illorum impatorum aliquid fecit exceptis paucis cõ
stitutionibus positis in vsibus feudorũ. Dicũt ergo eẽ
vicium scriptorum. Et vnus librorum noiatus ẽ inforciatũ
quia cum rome eẽt studium amissum ⁊ bononie inole
ret ⁊ eius recuperatiõe facta rauẽne cum eẽt amissuꝫ
ius ẽ redditum forte cum multa adsint que derant:⁊
sic sumitur in p valde. Alij dicunt ꝙ fortes leges i eo
sunt.sed certe ⁊ i veteri: alij ab inuẽtore seu actore sic
noiatum dicunt. Uel dicitur ꝙ noia magistralia sunt:
quare non ẽ de eis disputandum:qꝛ relinqtur ptinaci
bus scd̃m tulium. Et quia plura sunt negocia q̃ꝫ voca/
bula.ff.de prescrip.ver.l.natura enim. Alij ab inforci
asim caldeo vocabulo quod est dispositio qꝛ vltime
dispotiones i eo sunt. vnde. Sum liber fortis dispo
nens spolia moris. Et clausis portis me discat lector
in hortis.hec in glo.pria huius libri. Et dicitur ꝙ vnꝰ
fredericus d p̄dictis qui fecit auc. õnes pegrini. C.cõ
munia.de suc.natus fuit i ciuitate panormitana ex an
tiquissima muliere ne crederetur partum esse suppo
situm publice in medio pallacij peperit.

¶ Dignitas quid sit scd̃m archi.pꝫ de cõsue.c.i.li. vi.
in glo.⁊ hec erat cõtra que ẽ notabilis. Dignitas qñqꝫ
idem ẽ quod ptãs vel cõditio vel p̄rogatiua secularis
vt.xxiij.q. v.administratores.⁊.C.de digni.li.xi. Et
sic iudex dicitur habere dignitatẽ:vt.ff.de albo scri.
l.vlti. De hoc ẽt no.iiij.q.iij.in p̄nc. Item dignitas ẽ q
dam p̄eminentia ecclesie vel in ecclesia.c.q̃uis. d. v.
sig.vide no.per io.an.iiij.dist.deniqꝫ.⁊ Uin. ⁊ Ber.
de cler.nõ re.c.ij.⁊ de prebẽ.de multa. Et quot mo/
dis firmatur dignitas: no.etiã de rescript.sedes apo
stolica.in glo.super verbo maiores:que i cipit.sed q̃s
personas. Quandoqꝫ autem sumitur strictius p̄emi
nentia prerogatiue persõe ecclesiastice que prerogã/
tiua etiam dicitur personatus qui cognoscitur quãdo
aliquis habet prerogatiuam in choro vl' capitulo i op
tionibus.in p̄cessionibus:in vocibus dandis ⁊ simili/
bus plusq̃ꝫ alij canonici sui ordinis:vt in.d.c.i. de con
sue.preall'.cum si. Et illa cognoscitur his modis. Pri
mo quãdo quis hẽt administrationeꝫ rerũ ecclesie cũ
iurisdictione. Secundo quãdo habet nomẽ dignita.
tis ⁊ prelationem seu prerogatiuam tam in choro q̃ꝫ
in capitulo. Tertio quando ex consuetudie eccl'ie ha
betur aliquis in dignitate uide archi. vbi supra. Etiã
dignitas significat latius ⁊ strictius secundum vsum
ecclesiarum.nam quod in vna ecclesia continetur sub
noie dignitatis in alia continetur nomine officij ⁊ ecõ
tra prout cuiusuis ecclesie vsus habet. Reperitur ẽt
latissima significatio pro quauis excellẽtia. verbi gra
tia. Cum aliquid relinquitur principi p̄nceps morit
ante diem legati cedentem debetur successori. Ratõ
quia videtur legatum esse dignitati significato sump
to ex hoc ꝙ relictuꝫ est sub nomine dignitatis Digni
tas autem non moritur.xij.q.ij.liberti.sed ibi. Relin
quitur auguste ipsa enim moritur ante dieꝫ legati ce
dentem legatum perit.l.cum p̄ncipi.cum.l.se. ff.d le
ga.ij. Ratio.quia cum dignitateꝫ non ex se.sed ex au
gusto habebat non videtur ei relinqui sub nomine di
gnitatis.sed sub nomine proprio. Et perinde est ac si
nomine proprio relictum esset ei. Ideo non debetur
auguste succedenti nisi quocunqꝫ alio medio p̄babi
li cõcludetur volũtas testatoris. Ex his Barto.talẽ
decidit questionem. Si relinquitur episcopo eo mor
tuo ante dieꝫ debetur successori cum vicarius nõ ha
beat dignitateꝫ ex se sed ab episcopo. Et breuit vo
luntas disponẽtis debet inspici. Item ibi cõcedo do
mino Joanni videtur concessum persone significato
sumpto a nomine p̄prio. Si vero ponitur nomen ap
pellatiuum tantum. videtur relictum dignitati. Si
vero ponitur vtrũqꝫ p̄prium ⁊ appellatiuum digni
tatis:tunc distinguitur. Si vero p̄pium precedit, vide
tur concedere persone. Si appellatiuum dignitatis.
vel ecclesie precedit tunc dignitati concessum vide
hoc per Bart.i.l.ciuibus.ff.de re.du.

¶ Dilatio ẽ temporis in causa prorogatio. Et dilatio
num scd̃m host.in sum.ti.de dila.§.i. Alie sunt citato
rie que dantur vocato ad causam ad ueniendum ad
iudicem ante lit.conte.infra quas citatus se prepara
bit ut ueniat i termino ⁊ nihilominus post morteꝫ vt
ff.de offi.deleg.consuluit.de quibus.ff.de iudi:l.ad p
emptoriũ cum se.vsqꝫ ad.l.de qua re. Et alie sunt re
stitutorie que dantur his qui spoliati fuerunt,seu sunt
vel que dantur ad appellandum que sunt decem die
rum:vel ad restitutionem in integrum petendaꝫ que
olim infra annum vtilem.hodie quadriennium con/
tinuum dantur.vt.C.de in iteg.resti.l.fi. Alie sunt de
liberatorie que dantur reis ad dliberãdum.de qbus:
C.de li.cõ.i auc.offeratur hodie canonizata.ij.q.ij.§
offeratur. Alie sunt peremptorie que dantur volenti
probare.de quibus in.l.i.C.de dila. Alie sunt executo
rie que dantur condemnato ad hoc ꝙ satisfaciat d his
l.ij.C.de vsu. Alie sunt reuocatorie que dantur habẽ
tibus ius reuocandi domum de quibus habetur.l.ij.

§.legatis.ff.de iudi. Alie sunt vocatorie siue feriales vt in.l.i.de fer.ff.eo.ti.z.xxv.q.iiij.per totu. Alie p secutorie que dantur ad appellationem prosequēdā de quibus in auc.ei qui appellat.C.de temp.ap.alie sunt salutatorie vt penitētiales:alie pceptorie: de ap. c.preterea. Alie electorie: vt de conuer.coiu.c.ex pu blico.ff.de adop.l.mancipiorum: z de elec.ne pro de fectu. Alie exportarie.vt de frig.z male.laudabilem. Alie exemptorie: vt qui ma.accu.pos.c.fi.z. C.de in ge.ma.l.diffamari. Alie refutatorie.vt de appell.per sonas.z.c.requiris.ij.z.c.sepe de ele.dudum.de renū ci.veniens. Alie exceptorie scilicet ad pponendas ex ceptiones concessas a iure.de except.pastoralis.hos modos z species latius prosequitur host.ibidem: z in spe.eo.ti.z plures addit spe.vide ibidem.z glo. sum. iij.q.ij.declarat notabiliter quinqz spēs induciarū vl' dilationum. Spe.autem enumerat.xx.in ti.de dila. §.i. Et hostien.in sū.eo.ti.§.i. Nam restitutorie indu cie dabantur olim spoliatis vel abiectis z tandem re stitutis infra quas a iudiciorum strepitu quiescebant z erant non minores sex mensiuz: nec maiores anno. iij.q.ij.eiectis. Vel verius erant arbitrarie.c.si epūs eadem:q.z deliberatorie dantur ante lit.cont. Cū eni citat9 venit ad iudicez porrigitur ei libellus: q̄ oblato dantur a iudice inducie.xx.dierum in quibus delibe rat reus vt cedat vel contendat siue iudicem recuset Et talis exceptio dilatoria. Ideo ante lit.contest.p ponenda de re iudi.cum inter monasterium. Et exce ptio recusatoria iudicis debet prima esse inter dilato rias qua obmissa si alie proponant::r ad ipsam rediri non potest nisi ex noua causa. Dantur etiam lit.const. que paternales adiectiones induciarum dicūtur: vt. v.q.ij.pñti. Preparatorie vero dantur per lit.con test.probare volentibus infra quas preparent suas,p bationes quarum spacium moderandum est: vt dicit lex.ij. q.ij.spacium. Et dantur taz actori q̄z reo z ta tum semel: vt in.§.spacium.preallegata: nisi casibus emergat inopinatus. Judicatorie autem dantur con demnatis: z sunt quattuor mensium: de re iudi.cap. ad consultationem. Nec habēt locum in causis crimi nalibus in quibus executio non defertur nisi in quat tuor casibus: vt nota goffre.d iudi.§.partibus. Et no ta q in ciuilibus causis pro qualibet cā necessaria da tur vnica dilatio. In criminalibus vero tres sunt reo z due actori.hec ex goffre.in sum.eo.ti.

¶ Dilatio potest etiam sic describi secundū bal.est tē pus quod habet certum principium z certum finem Vel sic.ē tempus datum a lege vel a iudice partibus ad veniendū. Et talis ē duplex.s.prima que datur ab homine vel a iudice: secunda que datur a iure vel a le ge: vt patet in rubri.de ferijs.

¶ Dilapidare ē res vel bona prodigaliter z indifferē ter erogare scdm q no.archidya.de rescrip.statutuz libro sexto.z de elect.quia sepe eo.libro z sic sumitur in.l.si pea.C.mādati.z.ff.d mi.l.vex.circa finem.

¶ Dilitere ē latere.inde dilitescere inchoatiuū z vtū tur multum oratores dicentes.vnde tibi scribendi ca pescant exordia mea sane rationes dilitescit: z habet in.l.dies festos.C.d feri.vbi dr. Taceat apitio aduo catio dilitescat: z venit a vbo dilitere:a dis z latere.

¶ Diminutō capitis. Regre supra capitis diminutō

¶ Diocesis secundum archidia.de rescrip.statutum libro sexto dicitur distinctio vel diuisio siue guberna tio.quia diuisa z diuersa ē ab ecclesia alterius episco patus z cōmissa gubernationi vnius: vt patet.vi. q: i.episcopum.z.xvi.q.iii. quicunqz.z ca.licet.z ca. inc z ibidem no.de temp.ordi:ca.eos.libro sexto. Aliquā do sumitur pro regione vel prouincia: z sic forte capi tur in.l.presides.C.de offi.re prouin. Aliquando su mitur pro prouincia.etiam interduz sumitur pro pa rochia: vide de hoc archidy.ibidem.z.vi:q.i.episco pum.z dicitur a dya quod est duo z cesio idest sepatio quia separat duas iurisdictiones. Et nota q appella tione dyocesis non comprehenditur ciuitas: quia di gnius sub minori comprehendi nō debet: sed ciuitas dignior est dyocesi.sed appellatōne ciuitatis bene dy ocesis comprehenditur: vt nota: in ca.rodulphus.de rescrip. Et q nomen ordinarius plura comprehēdat q̄z nomen dyocesanus.vide glo.ii.cle.i.de vita z hōe. sta.clerico: z melius glo.in versi.dyocesanus.in cle. prima de iure patronatus

¶ Dypondeus est genus ponderis leuissimi ex duo bus assibus compositi: vt dicit beda super illud Luc. xii. Nonne quinqz passeres ueniunt dypondio vel est as duplicatus videlicet.xxiiii.vncie.z no.insti.de he red.insti.§.z si plures vncie. Et quod in numeris est vnum in ponderibus est as quod duo habet dypon dia.z dicitur a dya quod est duo z pondus quasi du plex pondus leuissimi ponderis.

¶ Directum verbum est quod significat ille cui relin quitur: uel in quem disponitur sua manu recipiatur. Sed obliquum uerbum est quod significat ut de ma nu alterius accipiatur. Et cōmune verbum est quod vtramqz significationem habet.uerbi gratia: directū verbum est instituo quia significat q institutus sua z non alterius manu accipiat.ff.de here.insti.per to tum. Idem in verbo heres esto eo.ti.z in ver. accres scat.ut in ti: C. quando non pe.pa.pe.ac. Idem i ver bis accipiat lego capiat quia sunt directe significātia obliquum verbum vt restitutus.l.restituta.z per to tum titulum.ff.ad trebell. Item ibi volo q talem he redem recipias quia tunc perfideicōmissum pars he reditatis est illi restituenda.l:pater filium.§.fi.ff.d le gati.iii. Idem ibi.rogo vt titium heredez facias.l.ex facto in pnci.ff.ad trebel.nam per hoc videtur velle z intelligere q hereditatem suam ibi restituat: z sic non directe heredem illum faciat. Idem in uerbo de tur.l.fundi trebatiani.ff.de vsufru.lega. Et breuiter omne verbum significans q quis de māu alterius ac piat est obliquum. de cōmuni verbo. ut substituo. nam si paganus substituit filio impuberi quādocūqz decesserit per uerbum substituo.hec substitutio ē fi deicommissaria: vt nota.in.l.centurio:ff. de vulgar. substi. Si autem substituit: filio si heres non ert substi tutus admittitur ex directo suo iure. Est ergo cōmu ne quia habet vtramqz significationem. Et rationez quare non est directum sicut illud verbum instituo. de hoc per Bar.in preall.l.centurio.quia magis ge nerale est.nam in loco alterius qualitercunqz positus dicitur substitutus etiam in singularibus legatis. se cus de uerbo instituo. Idem i his uerbis perueniat.p tineat. habeat.retineat.remāeat.reuertatur.. deuol uatur. peruertatur. succedat. Et breuiter quodcūqz verbum significat sic vtroqz modo q quis sua manu habeat vel ab alia dicitur commune. vt nota. Bart. in.l.centurio preall.

¶ Dispositum in vno vtrumqꝫ significet: vel tantum
illa vel etiam disposita in alia. Distingue autem factū
ē denegando in vno ꝛ querit an significet cōcessionez
in alio ꝛ econtra factum ē de concedendo i vno ꝛ que
rit an significet denegationem in alio. Secundo si di
spositum in vno habet casum significatum a contra-
rio sensu. an significet dispositionem contrariaz i illo
casu. Tertio si ē dispositum in fauorez an significet di
spositum in odium uel econtra. Quarto an dispositū
in vno simpliciter significet extensionē in alio. Pro
quo notandum licet regula sit ꝙ dispositum sit. i uno
significet tantuz in illo: quia illud continet quod signi
ficat. Quādoqꝫ tantū significatum extenditur prout
ex quo vis modo significandi probabili concluditur.
vnde ad primum quesitum dicendo respondetur qꝺ
dispositum denegando in vno significat concessionē
in alio: ꝛc. verbi gratia. Testator dicit lego domum
excepto tali instrumento per hoc denegatum signifi-
catur in alijs instrumentum concessum. l. quesituz. §.
idem respondit. versi. deniqꝫ. ff. de heredi. instituti.
Item ibi muto denegatur eē procuratorem ꝛ pupil
lo testem significatur ꝙ alijs conceditur. Item dic in
omnibus edictis prohibitorijs. l. cum pretor. ff. de iu
dici. Nam ꝙ de vno negatur de alio conceditur.
xxv. distin. qualis. xv. q. ij. c. ex eo. Similiter conces
sum in vno significat denegatur in alio: quia econtra
quod de vno conceditur de alio negari videtur. l. cū
ita legatum. ff. de condi. ꝛ demonstra. Et nota. in ca-
nonne. de presumptio. ꝛ. l. quesitum. §. i: ff. de fun. in
struc. instrumē. qꝫ le. verbi geatia. Testator dicit sic.
Lego duas statuas marmoreas ꝛ omne marmor per
hoc ꝙ dicit duas statuas marmoreas videtur dene-
gare de alijs statuis: nec comprehenduntur sub illis
verbis generalibus: ꝛ omne mamor: vt. l. cum heres
§. i. ff. de lega. ij. Item vbi collegium conceditur ali-
quibus alijs videtur denegatum: ut in titulo de coll.
illi. C. Item ubi mulier pro bonis parafernalibus. id
est bonis que tradit marito supra dotem ꝛ non ꝑ do-
te si sibi prouidet ꝙ alique res sunt pignori obligate.
tunc alie res mariti nō sunt sibi pignori obligate. Et
tamen si sibi non prouideret omnes essent sibi obliga
te pignori. Et sic dispositio in vno operatur denega-
tionem in alio: vt. l. fi. C. de pactis. Item ibi in secun-
do casu rn̄detur ꝙ dispositum in vno si habet casum
signatum a contrario sensu: tunc significat dispositio
nem contrariam in illo casu. verbi gratia. Debes mi
hi pecuniam pure iussu meo: promisi. Titio sub cōdi
tione si ex asia venerit dispositum videtur id qꝺ sub
contraria dispositione scilicet si non uenerit eaz mihi
non debeas. Et ista dispositō contraria contrario nō
tollitur casu ex istis verbis dispositionis seu ex eoruz
significato expresso. Sed aliunde: ut. l. pecuniam. ff.
si cer. pe. Idem legatum pure ad episcopatuz sub cō
ditione sub contraria conditione datum eē intelligit̄
ut. l. aliquando. in fi. ff. de condi. ꝛ demonstr. vbi tex.
non dicit. Datum ē sed datum intelligitur. facit quod
no. glo. in. l. apud antiquos super uerbo coniecturaz
C. de fur. Item ibi dando dotem mulieri stipulor mi
hi reddi si per diuortium matrimoninm fuerit solutū
hoc casu in casu contrario scilicet si fuerit solutum nō
per diuortium sed per mortem nihil videor dispone
re. l. si. cum dotem. ff. solu. matri. Item ibi conuenti-
culam illicitam fieri prohibemus extra ecclesiam. l.
conuenticulam. C. de epis. ꝛ cleri. Non ideo sequitur
ꝙ in ecclesia permitatur fieri: quia contra rationem
naturalem ꝛ ciuilem est. ꝛ sic hec verba extra ecclesiā
ibi nihil operantur: sed ibi ponuntur: quia de facto n̄
fiebat in ecclesijs sed extra in priuatis domibus. Et
sic lex prohibet morbum vrientem: quia quod medi
camenta morbis hoc exhibent iura negocijs. In auc.
hec constitutō i no. constitu. in prin. coll. vij. facit. ca.
vt constitueretur. l. dist. Idem in tertio mēbro r̄spon
detur ꝙ in disposito in fauorem significatur etiam di
spositum in lesionem. vt si contrahendo tecum socie
tatem dico paciscendo ꝙ habeo duas partes lucri. et
tu tertiam que significatur alia dispositio ꝙ etiaz ha
beo duas partes damni ꝛ tu tertiam insti. pro socio. §
illud ꝛ sic significatur dispositio retorsiua dispositi in
lesionem disponentis seu paciscētis sui fauore. Ex hᵒ
descinditur questio talis: ꝙ qui impetrauit gratiā ad
prebenbas integras non habet gratiaz ad semiprebē
das. quia in semiprebendis nihil est dispositum. Itez
iudei non possunt conueniri die sabbati: ꝛ non possūt
conuenire. C. de iudeis. l. die sabbato. vtrumqꝫ scili
cet non posse conuenire nec posse conueniri disponit̄
expresse. ꝛ significatur ex verbis dispositis. Nec hoc
dispositum ꝙ non possunt conueniri retorquetur i eo
rum lesionem ꝙ non possint conuenire: quia disposi
tio vtrunqꝫ continet. ergo nihil significatur aliunde.
Idem dicendum in disposito in odium scilicet quod
etiam significet fauorem. vt aliquis est infamis ecce
odium. Et sequitur fauor ꝙ non compellitur esse te
stis. Idē in relegato qui etiā non testificatur. ad q̄rtū
memorum. Respondetur affirmatiue ꝙ dispositum
in vno simpliciter etiam significat extensionem i alio
vt qui concedit alteri in fundo suo aque haustuz etiā
intelligitur concedere seruitutez itineris ad aque hau
stum. l. item. §. i. ff. de serui. rusti. ꝑdio.

¶ Distributiuum dicitur qꝺ distributionē significat.
ꝛ hoc diuersimode ꝑut diuersitas subiecte materie:
vel aliud medium probabile habz diuersificare: ver
bi gratia sic dicendo quilibet fert lapidem: sensus est
ꝙ vnusquisqꝫ per se ꝛ in solidum fert lapidem. Ideo
si testator dicit quilibet heredum meorum det titio
decem: tunc quot sunt heredes totiens titius habebit
decem. l. si pluribus. ꝛ ibi no. glo. ff. de leg. ij. Itez ibi
si testator ostendens duos vel tres cum digito: dicat
quilibet vestrum heres mihi esto. sensus ē ꝙ quilibet
sit heres in parte non i solidum. l. hoc articulo in fi. ff.
de heredi. isti. nam materia subiecta nō patitur ꝺ plu
ribus quemlibet insolidūz heredem esse cum impos
sibile sit cuilibet eandem hereditatem insolidum at
tribui. Item ibi. quisquis mihi heres erit de titio cen
tum siue vnus solus heres sit siue plures titio deben-
tur centum solum. l. ab omnibus in ꝑnci. ff. de leg. i.
ꝛ. l. si quis in fundi vocabulo. in fi. co. titu. Et si in eo
dem casu testator postea prohibet vnum heredez da
re titie: vel eximit eum a dando adhuc centum debē
tur titio ab alijs. l. ab omnibus. in ꝑnc. prealle. Item
ibi quicunqꝫ primo igressus fuerit castrū habebit cē
tum: duo simul ingrediuntur: quilibet admittetur qꝛ
hec distributiua verificatur in vno solo ꝛ etiaz in plu
ribus vel omnibus concurrentibus: quia ꝑmus est q
alium ante se non habet ꝛ actus primi verbi distribui
tur cuilibet in solidum. ideo etiam actus secundi vbi
ergo quilibet qui primo ingreditur habet centum. l.

qui filium. §. i. ff. de lega. i. Sed si datur. quicunq; ingressus fuerit primo hēbit illum equum vel hunc fūdum: tunc pluribus simul ingredientibus nullus debet habere ex proprio significato vbi: quia vnum tātum requirit. Item ibi: quicunq; ceperit vexillū bo bemorum habeat centum: duo simul capiūt: hij duo simul centum tantū habebunt. Ratio bar. quia act⁹ primi verbi. s. capiendi vexillum non cōpetit cuilibz insolidum. ideo nec actus secūdi verbi. s. habendi centum. Et ē simile: sicut duo simul portant trabē ⁊ nullus eoꝝ p se. l. ita vulneratus. §. i. ff. ad. l. aqui.

¶ Discussor require infra inspector.

¶ Disertus: vel disertor ē idem quod facundus ⁊ inde dicitur disertatio: ⁊ est ciuilis sapientia: vt. C. d̄ or. cog. l. qualis. inde venit suplatiuus disertissim⁹: vt. C. d̄ aduo. diuer. iud. l. petionem in iudicio.

¶ Disiūgere: vel distinguere ē cōferre data vel accepta: vt in. l. cognoscere. §. i. ff. de vbo. sign.

¶ Dispendium. dicitur damnum vel detrimentum. Aliter dicitur longum ⁊ inutile: cōpendium vero breue ⁊ utile de accu. qualiter ⁊ quādo. ij. ad fi. ⁊. c. dispē dia. de rescrip. li. vi. in glo. ij. ⁊ cle. dispendiosam d̄ iudi. fa. re. ꝙ ob gratiam de reg. iur. li. vi. inde dispēdiosus id est dānosus. cle. preualle. de iudi. vbi concord. in glo. Quandoq; dispendium dicitur idem qd̄ tediosū. absq; tū vtilitate: vt in iur. ꝑallega. dispēdia ⁊ qualr.

¶ Dispensare: est idem quod disponere: vnde dispensatores dicuntur eo ꝙ domum alicuius vel res disponunt. ⁊ ita accipitur in. l. dispensatores. ff. de solu. ⁊ dicitur dispensare quasi diuersa pensare videlicet vigorem iuris relaxare per eū qui hoc facere pōt. ⁊ si aliter fit non ē dispensare sed dissipare.

¶ Dispensatio. est iuris cōmunis ꝓuida relaxatio vtilitate seu necessitate pensata: secūdum guil. in spe. ti. de dispen. Uel sic est rigoris iuris per eum ad quē spectat canonice facta relaxatio. i. q. vij. nisi rigor ⁊. c. se. Quandoq; enim dispensatio sumitur improprie scilicet pro iuris declaratione: vt in. c. quinta uallis. de iureiur. prout ponitur in spe. titu. de lega: rubri. de dispen. §. i. Item scd̄m io. and. quem sequitur do. anto de butrio dispensatio ē quedam cōmunis mēsuratio ad singula ⁊ ē de iure concessa ꝑpter impossibilitatē prouidendi de omnibus particularibus sicut nauigātes quedam proyciunt vt alia salua sint. i. q. vij. dispēsationes. Et traxit originem a deo qui ex sola misericordia ⁊ dispensatione vniuersa creauit ⁊ ea subiecit homini. insti. de re. diui. §. in pecude. Et dispensatio ē quadruplex scilicet semiplena ad minores. vt. i. q. i. si quis heretice. Plena ad sacerdotium. i. q. ij. coueni entibus. Plenior ad episcopum. xij. dist. nos cōsuetudinem. Et plenissima ad priuatuȝ omnes ordines et dignitates. xxxiij. q. iij. ipsa pietas: vt no. io. an. in gl. c. preal. nos consuetudines. Item nota ꝙ dispensans debet habere itnitum boni vniuersi: cum omnis lex pro bono publico sit inuenta. iij. distict. Erit autem lex: ⁊ intuitus rationis ⁊ cause: hinc est ꝙ si dispensatio fiat absq; intuitu rationis dispēsatio dicitur. vt nota. in. c. quia in tantum. de preben. in glo. vlti. etiaȝ nō tutus est quo ad deum cū quo sine causa dispensatur. vt no. bar. in. c. non ē d̄ vo. ⁊ vo. redemp. fa. ti. q. iij. is qui preest. ⁊. xxiij. q. i. manet. Et debent tria mouer dispensantem: necessitas: vtilitas. ⁊ euidens: prerogatiua meritoꝝ. i. q. vij. tali coniugio. ⁊. c. exigunt. Itē dispensatio non conceditur cuiq; nisi habenti legem co ncedere ⁊ tollere: ⁊ sic per principem ⁊ papam vl eorum auctoritate fieri potest. Et dicitur notanter ꝙ dispensans debet respicere cōmodum vniuersi quia alias videretur dispēsatio impossibilis cum ius commune introductum sit pro bono publico. iij. dist. c. s̄ allega. Et ꝙ dispensatio ius priuatum dicatur. iij. distinc. ꝑuilegia ⁊ ius publicum ꝓferendum: sit priuato c. bone. i. de postulatōne prelatorum sic enim dispensatio fit etiam pro bono cōmuni. Item non dicitur acceptio personarum que prohibetur ca. nouit. de iud. ⁊ de regu. iur. in iudicijs. libro sexto. Quādo circa eq̄les equalia. ⁊ iequales seruantur iequalia cum bonos non solum metu penarum. verum etiam ꝑmioꝝ exhortatōne afficere debeamus. ff. de iusti. ⁊ iur. l. i. Iō bene conceditur vni qd̄ alij denegatur. Itē lȝ contra ius naturale non admittatur. ca. dispensatio. xiij. di. in ꝑnc. Et ius cōmune fundeẜ super naturali rōe. di. i. consuetudo. Tamen dispensās moueẜ rōne particulari contra ius commune: qd̄ non pōt oibus pticularibus ꝓuidere. ergo dispensatur scd̄m naturalem egratem ⁊ rōnabiliter. Nam qui ꝑ alijs laborat ꝑmiatur: ⁊ plura sentiat cōmoda ꝗ habuit onera. vt i regu. ꝗ sētit onus ⁊c̄. de re. iur. lib. vi.

¶ Disputare ē allegare vt videlicet itētionē suam ꝓbationem i iudiciū deductas ostenderet. ⁊ eam viribus asseuerare ⁊ roborare. vt. ix. q. iij aliorꝫ. ⁊. xxiij. q. viij. cōuenior. ⁊ de fi. istru. iter dilectos: ⁊ de re. iu. ab bate sane. li. vi. cum silibus. Quod autem huiusmodi allegatōnes ⁊ disputatōnes fieri debeant super testibus ⁊ alijs actibus. pꝫ i. c. causis. de test. ⁊ i auc̄. eo. ti. §. qꝫ cum silibus. De hac materia vide spe. tit. de disputa: §. allegare:

¶ Distrahere ē vendere: vt. ff. de cōtrahē. emp. ⁊ v̄c. l. si ita distrahiẜ. ⁊. l. rem alienam ⁊. l. quotiens eo. tit. cum multis similibus.

¶ Diuertere ē discedeẜ diuortio. i. ɔtractū matrimonij separe. Unde dr̄ mulier diuertit se a viro suo. vt l. iij. ff. de diuor. ⁊. l. si ita filia. ff. eo: t.

¶ Diuinatio accipitur tripliciter. Prio ꝓ scia theologie a qua theologi dicūtur diuini. Secundo ꝓ scia infusa a deo. Et sic accipitur ꝓuer. lxij. c. Diuinatio i labijs regis. nam i iudicio non errauit os eius ⁊c̄. Tertio pro scia magica vel fallaci prophanatōne vel pro phetizatōe: qꝫ falsi ꝓphete ⁊ magi fingunt se ꝓuidere vel ꝓscire futura. vt capiẜ i. l. nemo. C. de male. ⁊ mathe. ⁊c̄. ⁊ sic dicitur diatio a diuino as are. i. vaticinari vel futura ꝑdicere. Genus āt diatōnis a Persis fertur eē ablatuȝ. ⁊ diuini dicti sūt: quasi deo pleni. Sūt āt duo genera diationis c⁹ ꝗdam quattuor dixerūt eē genera. Et habētur hec oia. xxvi. q. iij. c. i. i ꝑnc.

¶ Diuortiū s̄m gof. ⁊ hos. i sum. e: t. §. i. Est iter virū ⁊ mulierē legitie facta sepatio. Et dr̄ legitie. i. quos d̄ us cōiunxit homo nō sepat. s. violenter ⁊ absq; rōne. Non. n. homo sepat quos pena dānat. quos reatus accusat: quos maleficium coartat. xxxiij. q. ij. c. solet et de consan. et affi. c. de ifidelibus. Et dr̄ a diuersitate mentiū. qꝫ ibi ꝗ matrimoniū distrahunt i diuersas ꝑtes eunt. vt. ff. e. t. l. i. ij. ⁊. ff. de vbo. sig. l. iter stuprū §. diuortium ⁊. l. iter diuortium. Sic ergo dictum ē a diuortiando. qꝛ in veritate diuerse sunt mentes diuortiatorū que prius erant coniuncte vnitorum quare etiam repudiuȝ dici solet. ff. e. t. ꝑ totū ⁊. C. d̄ repu.

¶ Diuus idem est ꝙ sacer vel diuinus.

¶ Diualem accipere. i. epistolam imperialem ꝑ quā

fuelata ē q̄ntitas q̄ solita erat dari i ordiatōe pōtificis
¶ Dies ē duplex: naturalis ꝛ artificialis. Naturalis ē
que more romano icipit a media nocte: ꝛ altera sequē
ti media nocte finitur. l. more. ff. de fer. Et significat
ꝑut quis significandi modus declarat.. Nam ibi he-
redē instituo ꝛ die tali vsq̄ ad diem talem: dies nihil
facit: quia tollitur dies ꝛ dispositio remāet pura. l. he
reditas. ff. de here. insti. Similiter ibi. Cōstituo ꝑdio
tuo seruitutem tali die vsq̄ ad talem diē. ff. de serui.
l. iiij. Ratio quia hoc casu ꝛ precedenti sic ciuiliter di
sponitur vt nihil significet ipso iure. sed in effectu. Itē
ibi ꝑmitto tibi ascendere capitolium prima die qua
mortuus ero nihil significat: quia subiecta materia si
gnificare non dat. Sed ibi. Lego tibi fundū post decē
dium per hanc diei appositionem impeditur transla
tio dominij. vt in. l. sempronius. ff. de vsufruc. lega. ꝛ
tamen ibi promitto tibi decē post decendium nō im
peditur obligatio. l. centesimis. ff. de verb. obli. ꝛ ita
dies apposita significat ibi dominium īpediri. hic au
tem non significat obligationem impediri: sed tantū
executōem: sed que sit ratio diuersitatis. doct. se mul
tum inuoluunt. potest tamen dici ista ratio. quia si im
pediretur obligatio nulla esset promissio vel legatuȝ
nam ad id tempus trahi non potest. Secus in condi-
tione que de sui natura retrotrahitur. sed dies certa
non potest sic retrotrahi in domino. ꝛ sic dies optime
impedit dominij translationem. Item ibi promitto
tibi qua die mihi placebit valet dispositio q2 dies seu
tempus potest poni in voluntate obligandi: licet non
ipse actus. Etiam dies incertus pro conditione habe
tur: vt in. l. dies icertus. ff. de condi. ꝛ demō.

¶ Dictice sunt columne ecclesie in quibus imagines
patrum in suo cathalogo ponuntur. Uel sunt tabule
scribendi vl' pingēdi a dicto dicte.

De Do

¶ Docibilis proprie dicitur liber. Sed docilis ē ho-
mo doctrinalis: ponitur tamen vnum pro reliquo.
xxiij. dist. qui episcopus. in princ. Et petrus in episto
la. Erūt oēs dociles deo. xxxvi. di. §. ecce.

¶ Dolus malus scdm hosti. eo. ti. in suȝ. ꝛ gof: Est cal
liditas fallacia aut machinatio ad circumueniendum
decipiendū seu fallendum alteruȝ adhibita. vt. ff. eo.
ti. l. i. §. i. ꝛ committitur calliditas talis in tacendo vl'
dissimulando. vnde salo. Qui dissimulat iniuriam cal
lidissimus est. ꝛ potest poni exemplum in venditore.
si sciebat seruitutem deberi vel rem alienam vel alij
obligatam esse. nec certificauit emptorem tenet ei:
quia dolo malo versatus ē. de hoc de rescrip. c. super
litteris ꝛ. xv. q. ij. ꝑscriptum: sed fallacia cōmittitur in
mentiendo ꝛ falsum asserendo contra conscientiā. vn̄
augustinus. Mendacium ē falsa vocis significatō cū
intentione fallendi. xxij. q. ij. §. ille ergo. Machinatio
cōmittitur ex parte verborum. xxij. q. v. queq̄ arte
vborum. nam machinatio est occulta insidiatio. Dici
tur autem dolus malus ad differentiaȝ doli boni. nā
dolus bonus ē quando aduersus latronem vel inimi-
cum quis machinatur. multo fortius in hostem publi
cum. xxij. q. ij. vtileȝ ꝛ. c. queritur. ꝛ. xxiij. q. viij. vt pri
dem. ff: de le. ij. l. cum pater. §. titia. ad fi. ꝛ talis dolus
fraudem excludit. ff. de le. ij. l. ꝑal. Est tamen hosti fi-
des seruanda fideȝ seruanti. xxiij. q. i. noli existimare
sed frangenti fidem fides frangatur eidem. vt. C. de
pac. l. cum ꝓponas i glo. accur. vnde veteres dolum
bonum vocabāt sollertiam. vt. ff. eo. ti. l. i. §. non fuit
vnde dicimus iste ē bone indolis. quasi bonum doluȝ
itus habens. i. ingenium ꝛ sollertiaȝ. vnde ꝛ salo. in iu
dicando meretrices bonum doluȝ adhibuit. i. igeniū
de ꝑsumpt. c. afferte. Item dolus bonus fraudem ex
cludit preall'. l. cum pater. Item dolus fraus ꝛ simula
tio sunt nomina reatuum qui nunq̄ permittūtur a ca
none. ꝛ q peccat non peccat de legis auctoritate. xxij
q. iiij. q peccat. ꝛ vtilis simulatio ē de his que vi. me.
ve. cau. fi. vnde nil refert armis contingat palma do
loue. nam dolus ē virtus quam qs i hoste requirit. ſȝ
nedum qs alienam perfidiam arguat propriam fidem
soluat. xxij. q. iiij. innocens. Et quomodo ex dolo dat
actio doli que dicitur subsidiaria cum nullum aliud
remedium superest. de hoc vide goff. Et nota diffe-
rentiam iter ista quiq̄ nomia: dolus: lata culpa: leuis
culpa. leuissima culpa: ꝛ casus fortuitus. nam dolus ē
īuidiosa vel studiosa machinatio ad aliquem decipi-
endum: vt supra dictum est de dolo malo. verbi gra
tia deposuisti penes me librum ꝛ ego dolose ad fineȝ
ꝙ titium quem scio furem esse ꝛ q vult furari librum
tuum i domo mea itrare faciaȝ: dimitto ostium aper
tum vt itret ꝛ furetur ego teneor de deposito subtra-
cto quia cōmisi dolum. Sed lata culpa est non itelli-
gere quod omnes itelligunt. vel nescire quod omnes
sciūt vl' qd̄ maior pars scit. Leuis culpa est desidia vl'
negligentia. Sed leuissima culpa est que aliquo mo-
do potuit preuideri. Et casus fortuitus est iopinatus
quia rei euentus qui a nullo diligenti potuit precaue
ri: vt inundatio: naufragium: ruina: icendium: tempe
stas: icursus latronum de qbus isti. qui. mo. cōtra ob
§. item is cui. ꝛ ibi melius q̄ȝ aliqua alia lex. ꝛ. C. de pi
gno. ac. l. que fortuitis. Et quādo dolum adhibet re⁹
itelligenda sunt verba secundum qd̄ actor itelligit. a
lias debent intelligi verba i proprio sensu. de spons.
ex litteris in tex. ꝛ i glo. Item qui dolum obijcit do-
lum probabit. l. quotiens. ff. de proba. hoc tamen fal
lit in pastore qui negat suo dolo vel negligentia oueȝ
perijsse ꝛ i custode carceris ar. ff. de edē. l. si qs. §. vlt.
Item dolus est fraus ꝛ non econuerso. ff. de pac. l. iur.
re. gen. §. dolo. Sed contra. ff. de re iudic. l. fraudem.
vbi dicitur ꝙ fraus non fit sine dolo. Solu. fraus fit
dupliciter: vno modo de re cum consilio: ꝛ sic nunq̄
fit sine dolo. alio modo de re sine consilio. ꝛ quādo ali
qs decipit aliquem re ipa ignorāter ꝛ sic fit sine dolo.

¶ Doli capax est proximus pubertati: scilicet quādo
mas habet. xi. annos ꝛ dimidium. tunc eni potest dli
quere preterq̄ȝ i adulterio secundum accur. Femi-
na vero quando habet. xi. ꝛ dimidium annos. vt no.
ff. de reg. iur. i. l. pupil. Aug⁹ vero dicit i epl'a ad rena
tum ꝙ puer dr̄ doli capax: cum est. vij. annoȝ q2 tunc
mentiri ꝛ verum loqui pōt de hoc no. i. c. ois vtriusq̄
sexus de peni. ꝛ remiss.

¶ Domicilium alicuius ē ibi. vbi maiorem partem
fortune sue constituit: vel magnam partem bonoruȝ
suorum. vel si ibi habet larem. i. familiam: vt. C. d in
co. ꝛ censi. l. si ciues. li. x. vel si nihil ibi haberȝ assidue
tamen ibi conuersatur. Sola tamen domus non con
stituit domicilium. sed magis ibi erit vbi quis sum-
mam rerum suarum constituit. vnde rursus discessu
rus non sit: vnde cuȝ profectus fuerit peregrinari vi-
detur ꝛ ad quem locum cum redierit pegrinari desi-
nit. de hoc innocen. de fo. compe. ex parte. Abbas ta
men non potest habere domicilium nisi in suo mona
sterio licet alij seculares clerici sicut ꝛ laici bene ꝑnt

plura habere domicilia cum diuersis locis se ita istru
xerit vt nō min⁹ i vno q̄ȝ in alio se collocasse videāťur
Potest etiam quis eē sine domicilio: scd̄m gof. de fo
compe. Et q̄ȝuis gof. scripsit ꝙ clericus ibi hēat do
micilium vbi larem constituit non semper vbi eccle
siam habet. Archi. tamē no. ꝙ locus vbi clerici seu lo
ca i q̄bus clerici tenentur ad residentiam semper de
bent pro domiciliys reputari: licet etiam aliqui cōtra
dicant. ꝛ sic etiam no. ino. ꝛ host. de priui. c. ex ore. vi
de de hoc archi. de rescrip. statutum lib. vi. in glo sup
verbo actor ꝛ reus

¶ Dominium directum scd̄m azo. in sum. de iur. em
phit. circa fi. dicitur habere ille qui possidet ciuiliter
tanq̄ȝ dominus: ꝛ illud dicitur dominium directum:
q̄ꝛ solus dominus directus habet ciuilem possessionē
vt no. in. l. iij. §. ex contrario. ff. de acqui. pos. vel ideo
dicitur habere dominium directum: quia sine omni
alia obligatione liberam potestatem habet rei quali
ter nō ē i illo q̄ habet dn̄ium vtile vel mixtum.

¶ Dominium merum forte idem est quod directum
licet de illo dominio ꝛ sequenti raro legatur. Dicitur
tamen ꝙ illa duo dominia merum ꝛ mixtum sunt po
tius due differentie que diuidunt hoc genus imperiū
vt sic omne iperium: aut est merum: aut mixtum: vt
in. l. imperium. ff. de iuris. om. iudi.

¶ Dn̄ium mixtum est illud quod partim conuenit cū
directo dn̄io: ꝛ partim cū vtili

¶ Dominium vtile scd̄m Azo. dicitur habere ille qui
solum naturaliter possidet ꝛ non ciuiliter: vt emphi e
ota. ꝛ vsufruc. ꝛ feuda. quod Jo. non placet: vt. l. iij. §
ex contrario. ff. de acqui. pos. Sed quidam vt Azo re
fert in sum. C. de iure emphi. dicunt ēphi. habeř quā
dam ciuilem pos. ꝛ vtilem rei vendicatōnem. ff. si ag.
vec. l. i. Et differt dn̄ium a pos. vt. l. si quis. ff. ď acq.
pos. in. §. differentia. Et ibi no. bar. quid sit dominiū
ꝛ quotuplex. Et quāuis cōmuniter dominium trada
tur rei traditione. datur tamen casus quo dn̄ium tra
ditur sine rei traditione saltem noua quando videlicȝ
quis prius habet rem aliquo titulo. s. pignori obliga
tā locati vel conducti. Et creditor dicet debitori pla
cet ꝙ habes pignus in solutum: ꝛ respondetur placet
vt no. in. l. cum dominia. C. de pign.

¶ Domini recti erant quidā officiales defensores ci
uitatum vel municipiorum.

¶ Domini minoris magistratus sic dicti: q̄ꝛ dn̄i recti
q̄ꝛ suffragia duorum eligebantur vnus constituebať
a plebe alter a maioribus. vt. C. de in.

¶ Domus sumitur quandoq̄ȝ pro agnatōne. l. cū vn⁹
in pn̄c. ff. de ali. ꝛ cib. leg. ꝛ ad sille. in pn̄c. Item p om
nibus cohabitātibus in domo. C. ne li. po. li. pa. pre.
l. i. i fi. Recipitur etiam pro omnibus gerentibus ea
dem signa vel arma. Etiam cōmuniter domus est q̄
constat ex parietibus tecto ꝛ fundamento protegens
nos a caumatibus ꝛ imbribus. Si omnes ď domo no
bilium dicuntur: an bastardus comprehendatur. Et
respondetur capiendo pro agnatione: tunc non cadit
Si pro descendentibus ex eodem sanguine: tunc com
prehenditur: vt in. l. pronum. in fi. ff. de verb. signifi.
Si capitur p habitatione: tunc attenditur an sit habi
tans vel ne. Sil'r recipiēdo p portātibus idem signū
ꝛ ē videndū an portet uel ne. Et dicit bar. ꝙ scd̄m cō
munem modū lombardie dicendo omnes de domo i
telliguňť oēs de eodē sanguine descendētes. sȝ quādo
simpl'r fit mētio de domo: tūc capitur pro loco. De h⁹
vide bar. in. l. tutele. ff. de ca. dimi. Nam appellatōe
domus scd̄m bar. non comprehenditur porticus: nisi
fiat extensio vocabuli. Et sic statuta de domo non cō
prehendūt porticum. Alij contra in. l. certa. ff. de leg.
i. in. §. sed si quis ad opus. Stante ergo statuto q̄ pu
niatur reptus sine lumine in nocte extra domū scd̄m
illos non punietur reptus sub porticu domus sue.

¶ Domum reuocare est dicere te non debere litē pa
ti eo loco quo conueniris: sed ibi vbi domū habes. vn̄
legatus qui mittitur romā vel vocatur a principe p
necessitate vel vtilitate reipu. non tenetur tunc ibi re
spōdere sed hēt ius reuocandi domū. De hoc vide qđ
legitur ꝛ nota. de fo. compe. c. vlti. ꝛ de dila. exposuit
ꝛ. ff. de iudi. l. ij. §. legatis

¶ Donatio scd̄m Azo. in sum. C. de dona. ꝛ fm hosti.
i sum. eo. t. §. i. ē rei licite nullo iure cogēte mera libe
ralitate facta collatio. vt. ff. eo. ti. l. donari. Nam illici
ta rei donatio non tenet vt. d. l. §. scilicet. Et dr̄ dona
tio quasi donis gratis cōtracta datio: vt. ff. de do. cau.
mor. l. senatus. § donatio. Donationis āt diuerse sunt
spēs put no. azo. ꝛ host. ibidem q̄ꝛ alia ē iter viuos: alia
ē causa mortis. Et hec sūt duo genera donationū: vt
insti. eo. ti. i pn̄c. Item donationū iter viuos: alia ē ob
cām iterpositā: alia simpl'r. Et illaꝝ simplicium: alia
ē simplex pura et pfecta: alia impfecta seu conditiona
lis. Et sub hac specie donationis ob cām forte cadūt
donationes iter virum ꝛ vxorem: imo qn̄q̄ȝ sūt simpli
ces ꝛ tunc regl'r sunt phibite ppter cās que no. C. de
dona. ante nup. l. fi. ante mediū. l. ibi simplices. Inē
dum enim donationes ille fiunt ob cām honestam ꝛ li
citam: et sunt pmisse ut in casibus q̄ sunt. ff. de dona. in
ter vi. ꝛ vx. l. si sponsus. §. cōcessa vsq̄ȝ ad. §. si marit⁹:
ꝛ que in illo. §. etiaȝ consueuerūt notari p doc. s. casus
plures iter quos casus sunt aliq̄ i q̄bus etiam simplex
donatio valet: Ideo dictum ē supra regulariť ꝛ spon
salia dona: quia semper in dubium ob cām futuri ma
trimonij p̄sumitur facta: vt no. i. l. cū veterē. C. ď dōa.
ante nup. Donationū ēt cā mortis tres sūt spēs n̄ ſȝ or
dinē regularem sed ēt scd̄m ordinē alphabeti: ut i ti.
de dōa. propter nup.

¶ Donatio an̄ nuptias vl' pp nuptias fm azo. i sū. C.
eo: ti. ē illa quā facit spōsus vl' aliq̄s sub noie spōse vel
alteri noie spōse. Et hec donatio ē ob cām: forte tn̄
sic dr̄. l. fi. C. eo. ti. vbi h⁹ expsse habeť ꝙ n̄ sit donatio
simplex: q̄ꝛ sic sine mr̄imonio dos ē nulla: ita hec dōa
tio sine mr̄onio nulla ē: Hinc ē q̄ illa donatio vocatur
antiferna q̄si ꝯria donatio. Et dr̄ ab āti qđ ē ꝯ ꝛ ferna
donatio: ut pal. l. fi. C. e. t. Maritus eni ab vxore acci
pit dotē id ē dōatōem ob mr̄imoniū. Sic ecōtrario ip
se donat vxori pp nuptias. Et iđ lȝ olim diceret dona
tio an̄ nuptias: tn̄ q̄ꝛ hodie ꝯcediť fieri p⁹ nuptias: tūc
hodie vocať donatio pp nuptias: ut insti. de dona. §. est
ꝛ aliud genus. ꝛ dicta. l. fi.

¶ Donatio cā mortis fm azo. i sum. eo. t. ē cū q̄s vult
magis se habere q̄ȝ eū cui donat subaudi tradēdo. vl
se obligādo ne hec diffinitō legatū ꝯtieat p v̄ba ibi po
sita. Diciť. n. tradēdo uel se obligādo ut nō referāť ad
testatorē. Differt āt hec donatio. s. cā mortis a legato
iuxta ea q̄ no. C. de dona. §. i. in fi. Host. aūt eo. ti. i sū.
§. i. cā sic diffinit. Donatio cā mortis ē timore mortis
iminētis vel future alicuius rei puide ꝛ liberaliť facta
collatio. Et huius tres sūt spēs scd̄m host. eo. ti. in sū:
quas ponit sub. §. ꝙ eius sub versi. species. nam dōa
tionem causa mortis pria spēs ē cū quis donat metu

mortalitatis future ꝛ non instantis. Secunda ē cū qs
donat metu immortalitatis istātis desperans de con
ualescentia: ꝛ hec donatio cōparatur ei que est iter vi
uos. Tertia quādo magis vult se habere ꝙ̄ eum q do
nat. ꝛ magis donatarium ꝙ̄ suum heredē. Predicte
spēs possūt colligi ex. l. senatus. §. mortis. uncta. l. i. ff
eo. ti. ꝛ sunt expresse in. l. ij. eo. ti.
¶ Donatio iter virum ꝛ vxorem scđm azo. in sum. C
eo. ti. ē que fit constante matrimonio que scđm leges
ē prohibita: ideo ne mutuo amore inuicem spoliaren
tur donatōnē non sperātes sed ꝓfusa erga se facilita
te abutentes. nec esset eis studium liberos poti⁹ edu
candi. ꝛ ē illa ratio scđm azo. quia sepe futurum esset
vt matrimonia separent̄ si non donarēt hi qui possēt
ꝛ matrimonia venalia essent. oīa p̄dicta habētur eo.
ti. l. i. ꝛ. ij Al'r tñ accipitur. de hoc vide host. i sum.
¶ Donatio iter viuos scđm azo. in sum' ē qñ rē quam
dono malo habere illū cui dono ꝙ̄ me. Hec diffinitō
colligi pōt ex. l. i. i p̄n. ff. de dona.
¶ Donatio inter parētes ꝛ liberos scđm azo. in sum.
C. de dona. iter vi. ꝛ vxo. vbi dicit̄ ꝙ oīa illa que dant̄
de donatione inter vi. ꝛ vxo. dantur ēt de donatione
iter parentes ꝛ liberos. Hec. n. vt no. C. e. ti. l. donati
ones iuris īpossibilitate ꝓhibite sunt: cū vna ꝛ eadem
ꝑsona iuris artificio estimet̄ pater ꝛ filius. genitor et
genitus. vt. C. de ipu. ꝛ alijs substi. l. fi. adfi: Si alter
alteri donat sibiipsi donare videt̄. ꝛ ideo nulla ē dōa
tio nisi in casibus. puta i dote ꝛ donatione ꝓpter nu
ptias. vt. ff. famil'. hercis. si pomponi⁹ philadelphus.
ꝛ. ff. de colla. bo. ꝛ de coll'. do. per to. que eqs passib⁹
ambulant. vt. l. fi. C. de dona. ante nup. Item cum do
nat mobilia filiofamilias eunti in castris. vt. C. famil.
hercis. l. iiij. Item valet remissio vsufructus in rebus
aduēticijs. vt. C. de bo. lib. l. cum oportet. §. sin autē
res. Et de oībus p̄dictis casibus' s. in qbus tenet hec
donatio ē glo. nota. C. de inoffi. donat. l. i. in v̄bo dua
bus. Itē donatio facta i alimentū. alias nō tenet dōa/
tio. sed tamen si facta ē in filiū tanꝙ̄ in extraneū vel
collata in eum supremo iudicio confirmātur eodem
modo ꝛ cum eadem determinatione qua confirmat̄
donatio facta iter coniuges' vt. l. donationē prealle
ga. C. de dona: inter vi. ꝛ vxo.
¶ Donatio mera ē eadem cum simplici, scilicet quan
do inter viuos donatio fit. Quando etiam dicit̄ pura
liberalitate nō ob cām secutam. Si vero fit ex causa
p̄cedente tunc dicitur remuneratio potius ꝙ̄ dōatio
vt. C. de bo. lib. l. cum oꝫ. §. cum autem.
¶ Donatio facta ob cām interpositam scđm hosti. in
sū eo. t. §. quot ei⁹ spēs. Estquedā donatio iter viuos
que fit ob cām iterpositā et denotat vt aliquid fiat vł
nō fiat. vel ꝑꝑ quid fit donatio secuta propter finem:
iuxta ea que habent̄. l. i. §. i. ff. de dona. vt ēt. s̄. dictū ē
¶ Donatio ꝑfecta ꝛ pura ē spēs donatiōis simplicis.
ꝛ ē qñ statim pura liberalitate trāsfertur dñiū rei da
te de ista. C. ꝺ donati. ꝛ. ff. e. ti. generaliter per totum
ꝛ maxime. ff. eo. l. i:
¶ Donatio āt impfecta siue conditōnalis. vel sub mō
ē ēt spēs donationis simplicis. scđm hosti. ibidem. et
ē qñ statim transfertur dñium rei date. ꝛ non nisi sub
conditione vel modo vel in diem. vt dono tibi si rex
intrauerit. Italiam: vel dono non ꝙ tuum sit hinc ad
annum. vel aliqd huiusmodi. De ista mā regre. C. de
dona. que fit sub mo. ꝛ condi.

¶ Donatio simplex est que causam non habet. ꝛ cum
donans nullo casu velit ad se redire quod dedit vł da
turum se promisit. vt. ff. de dona. l. i.
¶ Donatio sub modo comprehenditur supra sub do
natione perfecta vel ipfecta.
¶ Donatio sponsalicia scđm azo. in sum. C. de dona.
ante nup. §. sponsalicia. dicitur illa que a sponso spon
se fit: vel econtra. licet raro accidit. C. ꝛ. prealle. l. fi. a
sponso: §. ꝙ si sponsa interueniente. ubi dicitur si spō
sa interueniente uel non interueniente osculo donati
onis titulo. quod raro accidit fuerit aliquid spōse lar
gitum. Ratio quia femininum genus auarissimum ē
in donando. ff. ad velleia. l. sed si ego. in fine vbi dicit̄
facilius se mulier obligat ꝙ̄ aliter donat. Et ibi no:
accur. Hec donatio fit intuitu mulierū. ꝛ ideo nō po
test dici uere propter nuptias donatio. sed simplicit̄.
Conditio autem inest si steterit per dantem. ut. C. de
donatio. ante nup. l. cum ueterē sententia.
¶ Donec. notat Ioā. calderi. in cōmento decreta. p⁹
cessionem. de probatio. ꝛ significat diuersimode pro
ut quoduis medium probabile significare declarat.
uerbi gratia lego filie decem donec nubat. significat
legatum esse annuū. l. legatum. ff. de annu. le. Ratio
quia hec dictio significat limitationem. Et ex hoc se
quitur ꝙ testator voluit facere multiplicationem. c⁹
fit limitatio ad tempus nubendi ut ex tunc non debe
atur. Item ibi lego filie fundum cornelianum donec
nubat uel donec capitolium ascendat. non significat
legatum annuū quia subiecta materia nō patit̄ q̄ nō
ē multiplicabilis. Sed tantum significat extinctionē
adueniente tempore nuptus uel ascēsionis capitolij.
Item ibi donec inuentarium scribitur. nō lꝫ creditori
bus ꝛ legatarijs heredē cōuenire. l. fi. §. donec. C. de
iure. ꝺli. qꝛ subiecta materia hoc declarat. Nā inuen
tarium debet incipi ꝛ finiri infra certum tempus: vt i
eadem. l. dicitur. Itē ibi creditor facit ꝺbitori pactū
de non petendo: donec titius fiat consul: significat li/
mitationem exceptionis per euentum: ꝛ sic etiam cō/
ditionem. vt si titius fiat consul finiatur exceptio pac
ti si non sed moritur ātequā fiat consul: fiat perpetua
exceptio. l. sufficit. ff. de conditio. ꝛ de. Nam ex euen
tu incerto futuro significatur conditō. l. itaqꝫ. ff. si cer:
peta. Item ibi locus est conditioni furtiue donec do/
minium a domino recedat: significat limitationem ꝛ
ꝙ ipso iure dominio recedente non est locus conditi/
oni. l. fine. §. tamdiu. ff. de conditio. furti. Item pro/
mitto decem singulis annis donec titius consul fiat:
titio existente consule adhuc obligatus sum ipso iure
sed petentem repellam. l. eum qui ita. §. qui ita. ff. de
verbo. obliga. Ratio quia non est in potestate dispo
nentium obligationem limitare tempore: ut ipso iu/
re finiatur tempore. Item lego fundum donec titius
fiat consul ipso existente consule finitur legatum ꝛ do
minium ipso iure ad heredem reuertitur. l. fina. C. ꝺ
leg. quia in potestate testatoris est facere legatum tē
pore ꝛ finire tempore ipso iure vt ibidem. Item ibi
dono tibi predium donec titius fiat consul titio exi/
stente consule non finitur donatio ipso iure: nec reuer
titur dominium ad donantem: ar. l. ea lege: C. de con
ditio. ob causam. Ratio quia non est in potestate con
trahentium facere contractum finiri tempore vel do
miniū trāsferri: ꝛ sic de consimilibus.
¶ Dos scđm Azo. in sum. C. de iur. dotium est qđ da

tur a muliere marito: vt.l.si rem estimatam.ff.de iure dotium vel ab eius patre uel extraneo: ut in.§.accedit.l.vnica.de iure dotium cum infinitis alijs: in quibus dos semper marito datur vel eius patri: ut.l.fũdus.ff.sa.ber.⁊ si maritus.⁊.l.si filia.§.hec autem.eo.ti. Et hoc propter onera matrimonij vt.l.pro oneribus.C.de iur.do.vt perpetuo sit penes eũ: vt.l.i.ff.de iure dotium. Et durat q̃diu durat matrimoniũ: nisi maritus vergat ad inopiam. hoc ideo dr̃: q2 dos soluto matrimonio debet redire ad vxorem vel eius heredes sicut donatio propter nuptias ad maritum vel eius heredes. C.de pac.conuen.super do.l.pe.⁊ auc.eq̃litas vbi dr̃ q̃ bonum est ar.de dote ad dona.pp̃t nupt. Fallit hoc i casib⁹ i glo. vnica circa mediũ i c.peruenit.de emp.⁊ ven. Dicitur autem ferna ut canit glo.C.de dona.ante nup.l.fi.i.que propter matrimonium conceditur: ⁊ sine eo non potest esse: ut prealle.l.fi.C.de dona.ante nup.⁊.ff.de iure dot.l.ij.cũ similibus.nec propter matrimonium prohibetur sic prohibentur simplices donatiões. Et oportet q̃ dos quid matrimonij sit non dando defectum sed de iure contractum: ut.C.de condi.ob causam.l.i.⁊ repetit̃ quando matrimonium stare non potest.c.⁊ si necesse de dona.inter vi.⁊ vxo. Etiam redditur mulieri separate propter consanguinitatem.c.nuper.⁊.c.i.eo.ti. Diuiditur autem ſm Azo.vbi.s.dos in profectitiã de qua habetur in.l.profectitia.ff.de iur.do.⁊ in aduentitiam. Que diuisio colligitur ex.l.filie dotem.ibi nec dubium.C.de coll.

¶Dos aduentitia scd̃m Azo.est que non proficiscit̃ a parente vel tanq̃ a parente vt si extraneus dederit patri vt daret in dotem.l.profectitia.§.si quis certã: ff.de iur.do. Uel si pater non tanq̃ pater: sed ut extraneus dedit: puta quia debebat filie ⁊ eius voluntate dedit i dotẽ viro: ut dicta.l.profectitia.§.fi.v̾.ceterũ.

¶Dos profectitia est que a patre uel tanq̃ a patre vl̃ ab auo vel proauo profecta est.s.de bonis eius vel facto eius pro filio vel nepote eius vel quã alias de mãdato eorum constituit vt preses aut curator dedit de bonis alicuius eorum. Si erat parens prodigus vel furiosus nec refert an filia vel neptis sit in potestate constituta vel emancipata. Non enim ius potestatis sed nomen parentis facit profectitiam a parente ergo videtur data si ipse dicit uel iubet alium dare vel preses vel curator eius dedit: vt dictum est. Idem ẽ si negociorum gestor eius dederit: ⁊ ipse ratũ habuerit: que omnia habentur i dicta.l.profectitia.i p̃n.iũcto.§.i.⁊ fi.

¶Dotis priuilegia sunt multa. Re.de hoc Azon.in sum.C.de priil.dot. Et Specu. i tractatu libellorũ ti.de dona.iter vi.⁊ vxo.§.formatis.vbi notat̃.

¶Dotis promissio scd̃m Hosti.vel nuda pollicitatio scd̃m Azo.eo.ti.fit per stipulationem: ⁊ etiam quandoq̃ sine precedenti interrogatione. Nam pollicitatio nihil aliud est q̃ offerentis promissio: ut nota. C.eo.super Rica.

De Dr

¶Dromones dicuntur qui preerant nauibus ad seruandum traiectum maris in hoc reipublice militantes.⁊ maris transitum tenentes vel tuentes.C.de offi.prefec.pretoris affri.l.ij.vnde etiam adhuc eorumdem naues noie vulgari dromones appellantur.

De Du

¶Dubium siue obscurũ verbum interpretandũ ẽ p reo nisi in quattuor casibus.scz quando agitur de causa liberali.de inoffi.testa.de matrimonio ⁊ de dote: vt de fide instrumen.c.inter dilectos in glo.vlti de re.iudi.c.vlti. Item dubia sunt in meliorem partem iterpretanda de regu.iur.estote. In quibus ad cõmunẽ intelligentiam verborum recurrendum est.c.ex litteris.de spon.⁊ tutior via in dubijs est eligenda de homici.ad audientiam.⁊ de spon.iuuenis.

¶Dubius in fide est infidelis: de here.c.i.

¶Ducentarij dicuntur duces vel magistri ducentorũ militum: quorum dignitatem dicimus substãtiuo nomine ducenam.

¶Dũmodo: vide glo.i.c.nõ potest.de preben.lib.vi.

¶Duellum dr̃ singularis pugna que fit propter probationem alicuius: ita vt qui vicerit probasse credat̃ ⁊ victus in probatione defecisse. ⁊ dicitur quasi duorum bellum factum ad probationem veritatis ac si p testes quis intentionem suã fundasset: ut.c.ij.de pur.vul. Quando autem sit licitum vel non: not. glo. in.l.qua actione.§.si quis.ff.ad.l.aquili. vbi dicitur. Si quis in colluctatione vel pancratio vel dum pugiles inter se certant alius alium occiderit: ⁊ in publico certamine cessat aquilia: quia glorie causa ⁊ non iniurie gratia damnum datum videtur. Et duellum non debet fieri pro ecclesia: ut i.c.i.de cleri.pug.in duel. Si tamen clericus faceret duellum ⁊ nõ sequeret̃ mors vel membri detruncatio posset ex sui episcopi dispẽsatione in susceptis ministrare ⁊ etiam promoueri: ut in.c.prealle. Etiam de iure ciuili duellum non permittitur.l.cum filius.§.i.ff.de leg.ij.⁊ ibi no. glo. fina. Et dicit ibi Bar. se audiuisse ab iperatore q̃ anteq̃ duellum permittatur quinq̃ requiruntur. Primum q̃ ille qui prouocatur sit suspectus vel diffamatus. Secundum q̃ non possit vera probatio haberi de eo de quo inculpatur. Tertium q̃ prouocat⁹ sit par vel maior prouocanti: quia minori vel inferiori non licet ascendere ad superiorem. Quartum q̃ causa sit p sonalis: ⁊ non pecunialis. Quintum q̃ electa sit p duellum via armorum: ⁊ nõ via strepit⁹ iudicialis. Sz Jo.de imo.dicit q̃ repperit scd̃m leges feudorum in tribus casibus permissum esse duellum. Primus in ti. de pace tenen.§.si quis hominem.in.c.i.coll.x. Secundus in eadem institutione.§.si quis alium. Tertius etiam eadem institutione: in.§.si quis miles. vbi videtur inueniri q̃ in qualibet causa capitali potest fieri duellũ licet glo.contra teneat de iure lombardorum: que glo. remittit ad sum. Goffre. bononien. qui fecit tractatũ de pugna ⁊ duello. Et dicitur etiam duellum monomachia: a monos quod est vnum ⁊ chia pugna quasi pugna vnica ⁊ singularis: ⁊ ideo inter laicos prohibetur: quia in eo deus tentatur.ij.q.v.c.monomachia. Nec obstat exemplum dauid pugnantis cum golia: quia priuilegia paucorum non faciunt cõmunem legem.xxvi.q.ij.c.non exemplo. Et in his que raro fiunt miraculum est.in auc.de consulibus.§.i. circa medium.colla.vij.

¶Duplicatio est allegatio que datur reo ad infirmãdum replicationem actoris: ut insti.de repli.§.rursũ ⁊ no.in Specu.de excep.§.nunc de replicatiõe. Uel scd̃m alios est elisio vel ãnichilatio replicatiõis. ⁊ habet fieri a reo contra replicationem actoris.

¶Duplicitas prohibetur in sex casibus: vt no.archi.xviij.q.ij.in nullo.

¶Duplonia: ut.ff.de ver.ob.l.continuus.§.cum ita.

Est iter duplicatum vel sterilitas ſm glo. ibidem. nã
tex. ibi exponit dicens. Neqꝫ duplante i diebus nec i
noctibus ⁊ oi tempestate contempta iter continuare
cogatur. quasi dicat. hoc duplonia facit. nam text. ibi
prohibet eum qui ephesi daturuꝫ promiserit: nec cuꝫ
duplonia te cogi iturum ne tam delicate progredi ut
reprehensiõe dignus appareat: vel ergo duplonia di
citur iste qui duplata vtit̃ dieta. uel ẽ ille qui fortuito
temporis euentu de duabus dietis facit vnam.
¶ Dũtaxat: de hoc vide archi. de rescrip. statutuꝫ. §.
in nullis. li. vi. ⁊ de iureiur. c. i. eo. li.
¶. Duplois vel diplois est dupla vestis.

De Ec

Eclesia ſm archi. de elec. fundamẽ
ta lib. vi. in prin. multis mo
dis dr̃. Quandoqꝫ dr̃ collectio sanctoꝝ: vt
xxv. q. i. nuptiarum. xxxv. q. iiij. recurrat. i
fi. Secundo est catholicorum vel fidelium collectio:
de conse. di. i. ecclesia. ⁊ sic sumitur. iij. q. iiij. engeldru
dam. Et nota qꝫ sicut ex decre. iulij pape. c. ij. sumit̃.
tunc ecclesia est nomen grecum ⁊ dr̃ i latino cõuoca/
tio: propter hoc qꝫ omnes ad se vocat. Et de exposi/
tione huius nomis ecclesia. vide. c. querelam. ne pre
la. vi. su. sui. ancen. dcc. i glo. vbi not. Nam sinagoga
ẽ congregatio que proprie ẽ iudeorum. Sed cõuoca
re proprie est vtentiũ rõne. Congregari autem solẽt
pecora: ut dicit Ugo. Et dr̃ catholica. i. vniuersalis:
qꝛ per vniuersum mundum est constituta: ita expõit
glo. C. de sum. tri. ⁊ fi. ca. super Rica. Uel vniuersal'
dr̃. i. gñalis. i eadem doctrina ad istructionem vel ad
ministrationem: ut i ꝓealle. c. iulij pape. vel dr̃ ecc'e
sia ſm grecos ab ecleis qđ ẽ miserans: qꝛ ipsa plẽa mi
sericordia est. Nam nũqꝫ claudit gremium suũ rede/
untibus. C. de sum. tri. in epistola inter claras que est
Joannis sanctissimi archiepiscopi vrbis romane ad
Justinianum imperatorem. ⁊ icipit Uictor Justinia
nus pius ⁊ habebit sex calũnias. Et ꝺ here. super eo.
li. vi. Tertio ẽ collectio malignãtiuꝫ: ps̃. Odiui eccle
siam malignantium. Quarto ẽ murorum ambit⁹. Et
vide glo. i ꝟ. matricẽ. i cle. i. de sen. exco. ibi cõcordan
tie. ⁊ quandoqꝫ sumitur pro materiali ecclesia ⁊ eccle
sie parietibus. Quinto est corpus christi. Sexto pre/
lature ecclesie. Septimo obuẽtiões ecclesiastice pro
uenientes rõne ecclesie. Octauo episcopalis ecclesia.
Et hanc despõsat eps quando cõsecratur. Nono viri
ecclesiastici. lxiij. dis. c. i. Decimo canonici matricis ec
clesie. xij. q. i. §. vlt. Undecimo maior pars capituli.
lvi. dis. apostolica. Duodecimo significat episcopum
tm̃. vij. q. i. scire. Tredecimo est quelibet ecclesia pro
uincie cathedralis: nõ romana. Nam appellatõne ec
clesie matricis itelligitur ecclesia cathedralis: sed nõ
romana. ut i. c. cum super. de vsu pallij. vide glo. ij. in
c. cum clerici. de verbo. sig. ⁊. x. q. i. Antiquos ecclesie
cathedralis nomine etiam itelligitur eps ⁊ capituluꝫ
illius ecclesie: ⁊ non alij clerici. Et ecclesiarum bona
sunt dei: lꝫ eni omnia sunt eius: hoc tamen specialius.
Et earum res ⁊ persone diuino ⁊ humano iure ab ex
actionib⁹ secularium personarũ sunt imunes. c. q̃q̃.
de cen. li. vi. ⁊ ecclesia non dꝫ ditari cum aliena iactu/
ra. liiij. distinc. generalis. de pe. suam. ff. de condi. in /
de. l. nam hec natura.
¶ Ecce: not. paulus i ɔmẽto. c. tertio loco. ꝺ proba.
¶ Etiã illa dictio iplicat. C. si tu. vel cur. l. ẽt. ⁊. l. fi.
¶ Eculeus ẽ genus tormenti ad modũ crucis dispo
situm. C. de male. ⁊ matthe. l. ⁊ si excepta. in fi. de hoc
xxiij. q. i. c. i. per archi.

De Ed

¶ Edes scđꝫ Azo. dicuntur edificia vrbana: sicut vil
le rusticane: ita exponit̃. ff. de ver. sig. l. fundum.
¶ Edere actionẽ scđm Azo. in sum. C. de eden. est ex
primere vel designare ius quo quis petit aliquid ab
aliquo i iudicio. Est autem editio actionuꝫ vel per li/
bellum iudici oblatũ. s. ut per eum reo detur ⁊ ipe de
liberet vel i alio quẽ ipse descripsit vel sine libello di
ctante auctore vel sapiente suo: quid tunc est dictatu
rus: aut quo iure est vsurus. ff. eo. ti. l. i. §. edere.
¶ Editio istrumẽtoꝝ scđm Hosti. i sum. ꝺ fi. istru. §.
an istr̃m edi possit ⁊ qualit̃ fiat. Et editio instr̃oꝝ põt
dici copiatio uel cõicatio facta corã iudice vel eo pñ/
te siue aduersari⁹ sit pñs siue nõ saltẽ cum consule: vt
l. i. §. editiones. ff. de eden. ubi de editiõe istrumento/
rum i glo. ibidem. Nam edere ẽ ostẽdere ⁊ copiaꝫ de
scribẽdi facere: ut notat̃ i. c. i. de probati.
¶ Edictum quandoqꝫ idẽ ẽ quod mandatum princi
pis scđm illud Luc. ij. Exijt edictuꝫ a Cesare augusto
Quandoqꝫ idẽ ẽ quod generale statutum principis.
vnde Edicunt reges: idicit festa sacerdos. Et differt
a constitutione: quia constitutio potest esse generalis
uel specialis: vt. l. i. ff. de consti. prin. ⁊ sic accipitur. C.
de edicto diui. adri. tol. ⁊ similibus. Quandoqꝫ idem
est quod statutum vel mandatum pretoris sicut oia p̃
toria edicta: vt edictum de albo scribendo: ⁊ de i ius
vocando: ⁊ de huiusmodi. de quibus vide Specu. de
acti. seu pe. proponendis. §. postremo. ꝟ. nũc dicam⁹
de edi. Et quedam alia differentia edictorum est ⁊ di
uisio: qꝛ quedam sunt prohibitoria: ut edictum de te
sti. ⁊ mr̃imonio quedã ꝑmissoria: ut de iureiur.
¶ Edictum prohibitorium ẽ illud i quo regulariter
omnis permittitur qui non prohibetur: ut in procu/
ratoribus ⁊ in testibus. ff. de testi. l. i. ⁊ de transla. pla.
c. inter corporalia.
¶ Edictum permissorium scđm Joan. calde. de sup
plen. neg. prela. romana. lib. vi. est illud quod regula
riter est prohibitorium. ⁊ tamen in certis casibus per
mittitur: ut i. c. romana. preal.
¶ Edictũ carbonianũ. Re. s̃. carbonianum.
¶ Edictum diui adriani scđm Azo. in summa. C. de
edic. diui adri. toll'. continebat qꝫ si scriptus heres po
stularet se mitti in possessionem non aliter fieret mis/
sio nisi vicesima pars daretur rei publice. Et qꝛ mul
te erant interpretationes ⁊ distinctiones circa h⁹ edi
ctum facte. Ideo hodie sublato hoc edicto fit missio
in possessionem rerum hereditariaꝝ iuxta dispositio
nem quam ibi disponit seu ponit Azo. Et iõ ponitur
vna rubrica de edicto diui adri. toll'. i. vi. li. C.
¶ Edictum edilicium dicitur idem quod actio edili
cia. Nam actio edilicia ab edicto edilicio descendit:
vt. l. cum autem. §. he actiones. §. edilicie. in. l. fi. ff. de
edi. edic. de hoc require supra actio edilicia.
¶ Edictum pretorium est quod pretor edixit iuben
do: mandãdo: vl' constituendo: ut fecit in edicto ꝺ dã.
infec. vt. ff. de dam. infec. l. pretor ait. ⁊ in alijs pluri/
bus forte pro eodem sumitur hic mandare ⁊ iubere:
licet alias differant: ut nota. ff. qꝫ iussu. l. i. versic. neqꝫ
putet quisqꝫ hoc grauiter ⁊ aduersus eos constitutũ.
ff. nau. cau. sta. vt supra dictum est.
¶ Edictum successorium scđm Azo. in sum. C. e. ti.
est quo prouidetur creditoribus. Et dicit ibi glo. qꝫ

est quod prioribus non petentibus sequentibus pe-
tentibus permittetur. ⁊ est in ea .l. de gradu i graduz
de capite i caput. C. de suc. edic. l. i. nam illud edictuz
proter creditores iductum est. ff. e. l. i. vbi illa scripta
quasi de verbo ad verbū posita sunt. ⁊ hoc iō ne cre-
ditoribus longior mora fieret dum bona hereditaria
vacua sine domino diutius iacerent. Bene igitur pu
tauit pretor prestituere tempus his quibus bonoruz
possessiōes detulit ⁊ dare successorem inter eos vt ci
tius possent creditores scire vtrum habeant cum q-
b⁹ congrediantur an bona vacantia fisco delata sint:
an potius ad bonorum possessionem procedant qua
si sine successore defuncti.

¶ Edilis olim dicebatur qui non solum constitueba
tur a plebe ad hoc vt preesset edibus: ut. ff. d ori. iur.
l. ij. §. item ut eam. sed etiam prefuit plebiscitis q eti
am editu⁹ dicebatur a nomine edes ⁊ a verbo tueor
ris q: tuebant̄ edes: ut insti. de tute. §. tutores autem:
ne i ciuitate eēnt domus ruinose vel inordinate po-
site i preiudicium reipublice. deinde plebs sibi p̄res
creauit q etiam plebem excederent de numero pa-
trum: ut. ff. de ori. iur. l. ij. §. deinde. v. ⁊. vi.

¶ Ediles curules sunt cōstituti postq̄ placuisset ple
bi q et curant de edibus patrū ⁊ negociatōibus: vl' ēt
de edēdis habebant. ut not. ff. de offi. prefec. vigi. l. i.

¶ Edilis cerealis dr̄ a cerere. quia prefuit annone. i.
frumento distribuendo. Item etiam dr̄ prefectus an
none. de quibus edilibus in preall. l. i. ⁊. l. ij. §. deide.
ff. de ori. iur. hic tamen proprie vel improprie d edo
dis: ⁊ non de edibus edilis dr̄. nec enim spectat ad cū
cura edium sed edilium. Quandoq̄ est alterius admi
nistrationis nomen alij impositum per vsurpationē
eius. ⁊ quidam credunt vocari continue annone pre-
fectum. Azo. tamen in sum. C. de offi. prefec. anno. di
cit q annone ⁊ publice functiones a quolibet debent
prestari. si tunc quando aliquis priuilegio vel prescri
ptione pretendebat excusationem prefect⁹ ānone de
hoc cognouit ⁊ aliqñ ipōebat̄ ei pēa. xxx. librarum auri.

De Ef

¶ Effusionis verbum abundantiam significat. xvi.
q. i. reuertimini. xlij. dis. sepe. vide glo. de sen. ex. c. cū
illo. in v. sanguinis effusione.

¶ Effusio ⁊ eiectio. Re. s. actio de effusis.

¶ Effeminati dicuntur quibus virilia exciduntur:
uel sodomite.

¶ Effractores dicuntur qui sine diurni uel nocturni
furandi causa solent domos effringere: vt. ff. de effra.
⁊ expila. l. i. ⁊. ij. vel qui carcerem seu aliud frangunt:
vt euadant. Et aliter puniēdi sunt diurni: ⁊ aliter no
cturni: atrociores sunt ⁊ acerbius puniuntur: ut. c. si q
fodiens. de homici. ⁊. ff. ad. l. aquil. l. i.

De El

¶ Electio sm Io. est alicuius persone idonee ad di-
gnitatem vel fraternitatem siue societatem seruata
forma canonice facta vocatio. ⁊ hoc modo electio su
mitur stricte q̄uis eligere ad multa se habeat: vt etiā
not. goffre. i sum. eo. ti. §. i. in prin. Unde ad electiōez
tria requiruntur scz auctoritas: numerus: ⁊ zelus. au-
ctoritas consideratur in dignitatibus ⁊ meritis vite.
zelus consistit in animo vt sine carnali animo fiat: sed
sm meritū persone eligende. viij. q. i. si ergo. lz cōtra
istam conditionem sepius committatur electio de fa
cto non de iure. Unde quadrupliciter eligi solent: vl'
quattuor portis intrare viri ecclesiastici. vnde poeta
Quattuor ecclesijs: portas intratur ad omnes: Cesa-
ris ⁊ simōis: sanguinisq̄ dei. Prima patet magnis nū
mo: sed altera charis. Tertia sed paucis: quarta pa-
tere solet. De numero patet. Debet ergo electio fieri
sz ista tria. habito respectu: meriti ad meritū. zeli ad
zelum: numeri ad numerum. Si tamen ex vna parte
sit dignitas ⁊ zelus melior tam respectu eligentiuz q̄
electi: ⁊ ex alia parte numerus maior certe preuale-
bit dignitas cum zelo ipsi numero: ut. ff. de elec. c. ec-
clesia vestra. Item differunt electio. collatio: ⁊ presē
tatio. nam electio fit per collegium ad dignitates: ⁊
papa confirmat. ⁊ quodlibet collegium debet elige-
re prelatum suum: nisi aliud sit de consuetudine uel p
uilegio: vt de elec. potestate. c. i. Collatio fit ad bene
ficium simplex: ⁊ pertinet de iure cōmuni ad episco-
pum per totam dyocesim cum consensu capituli: nisi
aliud habeat consuetudo vel priuilegium: ⁊ dat ple-
nū ius: nec indiget confirmatione. Sed presentatio p
tinet ad patronum: nec dat plenū ius presentato: sed
requiritur institutio ⁊ inuestitura episcopi: ut per to.
ti. de iur. patro.

¶ Elemēta prima sunt quattuor ex quib⁹ oia corpo
ra constituuntur: quibus viribus totus mundus gu-
bernatur: scz terra frigida ⁊ siccissima: aqua humida
⁊ frigidissima: aer calidus ⁊ humidissimus: ignis sic-
cus ⁊ calidissimus. primum melencolicum. secunduz
flegmaticum uel fleumaticum. tertium sanguineuz.
⁊ quartum colericum: ut no. glo. in prohe. insti. super
ver. prima elementa.

¶ Elogium idem est quod testamentum. Uel dr̄ eti
am eulogium: ut. j. dicetur.

De Em

¶ Emancipatio sm Azo. eo. ti. ē relaxatio patrie po
testatis coram iudice facta: ⁊ dicitur quasi extra ma-
num. i. potestatē patris positio: quia quando filius ex
tra manum patris ponitur: tunc emancipatur: vt. C.
de eman. libero.

¶ Emancipatus dr̄ filius vel nepos: qui a iugo a po
testate uel manu patris uel aui ē relaxatus ⁊ sui iuris
effectus: quia emancipare ē a potestate manu: ⁊ a iu
re patrie potestatis dimittere uel liberare. Sed ma
numittere est seruum a seruitute eripere ul' emittere
seu sinere. Et sic emancipatio pertinet ad liberos: ⁊
manumissio ad seruos. Et nota q deus emancipauit
hominem: dum dedit ei liberum arbitriū. ⁊ sic sum⁹
filij dei emancipati. c. nisi cum pridem. de renunc. §.
verum. vbi de hoc glo.

¶ Emāsor dr̄ q diu vagus fuit extra castra tādē redi
ens ad castra. vt. ff. d re. mili. l. iij. §. emāsor. Et ponit̄
de pe. dis. i. §. pene. vl' dr̄ qui iminēte lite fugit extra
castra ⁊ pace reformata redit.

¶ Embola felix appellat̄ vl' romanor̄ iuuēt⁹ excre-
scēs. vñ ān⁹ bisextil' dr̄ ēbolism⁹ vl' ēbolismal': q: cre
scit i vno die: d hoc. C. d sac. sanc. ec. l. iubemus. i glo.

¶ Emergere ē aliqd subito euenire vl' accider̄: ⁊ sic
forte accipit̄. C. de admini. tu. l. cū qdā. v. sine hi⁹. Et
nota differētiā iter illa q̄ sit qō emergēs ⁊ incidēs. ⁊ q̄
mō differant est glo. optima in. c. i. de ordi. cogni. Et
dicūt ibi doc. q incidens respicit negociū principale
⁊ tāgit merita eius siue sit acquisitum añ siue post lit.
conte. Emergens vo' tm̄ processuz respicit ⁊ tēdit ad
ipm ipediēdū siue ēt añ siue post lit. cte'. oriat̄. Et dr̄
emergēs quasi extrisec⁹ euenit: ⁊ nihil cōe habet cum
negocio principali. Sed incidens intrinseca respicit

negocium principale. Quãuis enim vtrunq; oriatur ex circunstantijs tamen in hoc iterest: quia ex circunstantijs cause vel negocij principalis ⁊ emergens ex circunstantijs iudicij vel processus. Unde. Incidens perimit: emergens iurgia differt. Et ad saluandum glo. prealle. que videtur deficere in differentia quaz ponit: quia incidens etiaz in iudicio potest oriri. s. opponendo pactum de non petendo: ⁊ emergens quandoq; ante lit. contest. ⁊ si excipiatur de excõmunicatione ante lit. contest. Dicas q incidens dicitur habere causam vetustiorem ad negocium pricipale. Sz emergens dicitur de nouo oriri: quia tendit ad impugnandum: ⁊ ante processum de nouo factum esse non poterat: cum non posset impugnare non ens. facit. c. ad dissoluendum de despon. impu. ⁊ est glo. bona i. l. quod iussit. ff. de re. iudi. que dat exemplum incidens vt si actor dicitur seruus emergens: vt testem nõ admittendo. Et ibi doc. plene notant de hoc an pretor vel iudex posset reuocare interlocutoriam per quam questio incidens vel emergens decidatur.

¶ Emiola idest septula compositũ ab emi. idest dimidium. ⁊ olon totum quasi continens totum ⁊ dimidium. Et est vsura que continet totum: ⁊ alteram ei9 partẽ: vt si de quattuor solidis accipiãt i fine ãni sex.

¶ Emeriti dicuntur milites veteres qui iaz sũt a militia soluti. vt. ff. de vetera. mili. suc.

¶ Emptio. Re. s: contrahenda emptio ⁊ contrahit postq̃ dẽ precio conuenitur ea mente vt precium soluatur. Naz si imaginarie ⁊ per similitudinem de precio conueniretur emptio nulla esset ⁊ contrahitur solo consensu siue inter presentes siue iter absentes per nuncium vel epistolam: vt probatur insti. eo. ti. i pn. ⁊. ff. e. l. i. §. vl. ⁊. l. ij. §. i. ⁊ arre datio ẽ argm emptionis.

¶ Emptor bone fidei dicitur esse qui aut ignorauit rem alienam: aut putauit eum qui vendidit habere potestatem vendendi.

¶ Emphiteosis ꝺm Azo. in sũma. C. de iur. emphi. ⁊ scd̃m Goffre. in sum. rubri. de loca. ⁊ condu. §. quid sit emphiteosis. Dicitur q emphiteosis grece est melioratio latine. Ab initio enim sterilia tantum per hunc contractum concedebantur: vt his qui acciperet rez in meliorem statum deduceret: ⁊ sterilez fertilem redderet. postea tamen permissum est de rebus fertilib9 ⁊ fructuosissimis emphiteoticari posse: vt. C. de iure emphi. l. i. i pn. Et dr̃ ẽphiteosis vl' ẽphitheotic9 9ct9 ille q i melioratõib9 ⁊ i reb9 soli tm̃ 9sistit. Ecclesiasticus autem emphiteosis consistit in his ⁊ etiam i ipsis mobilibus que ad hoc congrua vidẽtur iconomo: ut C. de sac. sanc. eccle. in auc̃. perpetua. ⁊ auc̃. leges. q̃s ⁊ alijs gubernationibus ⁊ prout cõiter dicitur: tunc emphiteosis est media inter locationem ⁊ venditionem. Et ita diffinit çeno imperator imo dicit dictum contractum esse quoddam tertium genus ab emptione ⁊ locatione separatum: vt. l. i: C. d̃ iur. emphi. que lex est zenonis. Sed Hostien. suam diffinitionem ꝺm hanc intellexit: utputa queadmodum Hostien. dicit. ⁊ est hoc ideo quia decretalis potuit emphitheotam ponere sub ti. de loca. ⁊ conduc. quia magis similis ẽ emphitheosis locationi q̃ venditioni cum dominiũ retineatur ⁊ aliquid certum annuatim recipiatur. vide Spec. de loca. ⁊ conduc. §. nunc aliqua. Inde emphitheoticus a um adiectiuum. vnde dicitur emphitheoticus contractus emphitheotica concessio ⁊ emphitheoticum instrumentũ. Inde etiam emphitheotico as idest emphitheosim concedere. Et est natura huius contractus ut soluatur pensio sicut conuentuz est nisi res ex toto pereat. Itez q licet domino auctoritate sua emphitheotam ⁊ eius successorem expellere si per tric̃nium cessauerit soluere pensionẽ: sed emphitheota ecclesie per bic̃niũ repelli potest si non soluerit pensionem.

¶ Emphitheota vel emphitheoticarius dicitur ille qui agrum conduxit vel accepit ad tempus colendũ sub certo precio. Cuius contrarium dominus vuilradus tenuit vz q nunq̃ ad tempus sed bene perpetuo tempore conducit q̃diu viuet hereditario iure tenẽdum ⁊ colendum sub certo precio ⁊ certis conditionibus prout inter ipsos contractum est per. l. i. C. de iure emphite. ibi perpetua stabilitate. ff. si ag. vecti. vel emphi. pe. l. i. §. qui in perpetuũ. Et dixit hoc expressum esse in. l. i. §. quicũq;. C. de fun. patri. vel perpetua scriptura interueniente ⁊ consensu vtriusq; idest domini ⁊ emphitheote adhibito in hoc statim lz vt dominus aliquid pro re accipiat scd̃m q inter eos cõueniret vel pecuniam vel aliam rem: puta predium aliquod vel simile vt proprium sit domini. Item vt hic emphitheota de ceteris ãnis singulis vel duos venetos vel si'e soluat in specie redditus prout ait azo. in sum. C. de iure emphi.

¶ Emphitheomata vel emphineumata scd̃m Azo. eo. ti. sunt res meliorate: ⁊ ita exponit textus. l. iij. C. eo. ti. vel meliorationes quibus ager labore sic retinentis melior efficitur.

¶ Empleumata dicuntur impositiões. vnde emple grece est impositio latine: vel sunt superstitõnes siue superabundantie. Item empleuma est eminens scriptura. Et dicit Accur. in. l. tigni. ff. ad exhi. q empleumata sunt ornamenta vasorum vel ornatus aut varietates colorũ. vt. ff. de vi. tri. ⁊ ole. lega. l. iij. §. i.

¶ Emolumentum capitur pro sustentamento in dispositione contento ⁊ onere sibi annexo: qr ex emolumento regulatur onus ⁊ oneris vel quolibet alio medio disponente conclusum videtur ⁊ materia subiecta patitur. verbi gratia. lego titio decez: ⁊ volo q detur seio quindecim non tenet onus in quinq;. ⁊ sic iet cedenti quantitate. l. imperator. §. i. ff. de lega. ij. Ratio qr licet hec sit volũtas testatoris: tamen materia subiecta non patitur hoc significatum. s. onus esse sin emolumento vel citra emolumentum: qr quem non honoro eundem nec honorare debeo. Item ibi. lego decem tibi vt des titio librum tuum qui valet quidecim si acceptas decem teneris ad onus libri valentis quindecim. l. imperator. §. enim vero. de le. ij. Ratõ quia significatum sumitur ex verbis testatoris ⁊ acceptatione legati. nam per acceptationem videris rez tuam tantum estimasse in qua oneratus es. Item ibi testator legat tibi decem ⁊ rogat ut stichuz seruũ alienum qui valet quindecim titio des. si acceptas legatũ non teneris titio vltra emolumentum. l. generalit' §. q alienũ. ff. de fideicõmis. here. Rõ qr acceptãs verisilr ignorat valorẽ rei aliene. Itẽ ibi. testator legat tibi fundũ valẽtẽ cẽtũ: si cẽtũ dederis heredi alieno si oneraris restituere fundũ non teneris vltra emolumẽtũ. l. ciuitatib9. §. i. ff. de leg. i. Silr si fund9 legat9 ẽ titio: ⁊ onerat9 ẽ in dando aliũ fundũ q ẽ maioris valoris non tenet onus vltra emolumentũ ꝑall'. l. ipator. Item ibi testator legat mensam que ẽ debitoris ⁊ creditoris: legatarius acceptat ⁊ onus debitoris est vl-

tra emolumentum: tenet onus: vt in. l. cum pater. §. mense negocium. ff. de le. ij. quia ex vniuersitate concurrit voluntas testantis ⁊ acceptātis. Unde nota ꝙ minus emolumentum non patitur maius onus: sꝫ tamen onus non censetur minus quando vere vel ficte est equale. ⁊ sic diminuto emolumento diminuitur onus inquantum esset emulumento maius. ⁊ hoc verum nisi vbi potest culpa imputari habēti emolumētum. Sed tunc nec onus videtur maius: quia equiparasse videtur ei finaliteꝛ post multa dicta Bar. ⁊ docto. in. l. plautius. ff. de condi. ⁊ demon. Concluditur ꝙ emolumentum onus sibi iniunctum regulat vt voluntas disponentis vel acceptantis declarat.

¶ Emologari: alias omologari est confirmari vt dicimus ꝙ arbitrium emologatur idest confirmatur silentio decem dierum tacite vel expꝛesse fm Goffre. in summa de arbi. §. effectus.

¶ Emunitas fm Goffre. in sum. eo. ti. est libertas cōcessa ecclesijs vel ecclesiasticis personis ⁊ rebus alijs ad eas spectantibus. Uel est pꝛiuilegium ecclesiastice libertatis vel personarum vel rerum ad eam pertinentium. Dicitur autem emunitas quasi extra emunia: idest officia vel onera a quibus ecclesie sunt imunes: vt eo. ti. c. ecclesie. vnde locus consecratus scꝫ ecclesia habet emunitatem. idest libertatem vt nullus inde trahatur per vim nisi in casibus scꝫ si fugiens ad ecclesiam sit publicus latro: vel nocturnus depopulatoꝛ agroꝛum. idest deuastatoꝛ fructuū in agris. Etiam si in ipsa ecclesia cōmisit homicidium: furtum: vl' maleficium: quia frustra auxiliuꝫ legis imploꝛat qui committit in legem: de vsur. quia frustra. de appel. c. an sit. C. de iure deli. l. sancimus. §. si vero. Uel dicitur quasi extra munia. idest munera. Non enim ecclesia subit soꝛdida munera: vt calcis coquēde: arene fodiende. ⁊ similia. De quibus vide Hosti. in sum. e. ti.

¶ Emissarius vero dicitur qui faciliter salit sup aq̄s vel per aquas ⁊ fossata.

De En

¶ Enucleare vetus ius idest extra nucleum obscuritatis ponere. Nam pꝛout Azo. dicit. C. de vete. iuris enu. In iure inuenitur quod est amarum: ita ⁊ in veteri iure erant tot multitudines ꝙ nemo eas habere vel legere poterat. Nam sicut in nucleo dura testa inuenitur. Ita ibi dure ⁊ inique sententie erant. Iteꝫ sicut nucleus cum inutili pellicula tegitur ⁊ latet ita ⁊ illa multitudine tanta sublata superfluitate antiqua ⁊ necessarijs ⁊ vtilibus collectis pꝛout meli⁹ fieri potuit ius vetus enucleatum est. Nam melius est pauca ⁊ idonea effundere q̄ꝫ multis inutilibus pꝛegrauari: vt. C. eo. ti. l. ij. §. ⁊ si aliquid.

¶ Enunciatiuum verbum de se tantū significat quātum sonat scꝫ enunciationem eius quod est vel quod non est sicut nuncius dicitur quia refert voluntatem domini sui scꝫ quid velit ⁊ quid non velit: vt in. l. ⁊ lꝫ. ff. de consti. pecu. Quandoqꝫ tamen verbis enunciatiuis significatur dispositio quando hoc significari cōcluditur ex quouis pꝛobabili significato. verbi gratia Creditoꝛ dicit debitoꝛi suo quem scit esse debitoꝛeꝫ pꝛofiteoꝛ te non teneri vel deberi. Hec sunt v̄ba enūciatiua tantum ⁊ falsum enunciant: qꝛ verum est ipm teneri: ⁊ non hec verba veram libertatem inducunt. l. tale pactum. ff. de pac. Ratio est voluntas pꝛoferētis ex fauoꝛe liberationis: secus si ignoꝛāter pꝛoferret

Item ibi testatoꝛ legauit multa vxoꝛi. Et dixit se nō dubitare queqꝫ acceperit vxoꝛ liberis cōibus restituturam. Hec verba non dubitare non sunt dispositiua sed enunciatiua. quia enunciant voluntateꝫ mulieris ⁊ eius factum futurum in rebus sibi legatis. ⁊ tamen accipiuntur pꝛo fideicōmisso: ⁊ sic significarent dispositionem: vt in. l. vnuꝫ ex familia. §. fi. ff. de leg. ij. Rō quia voluntas testatoꝛis ex significato a maioꝛis ad liberos ex firmitate enūciationis dicit se non dubitare Item ibi in iudicio. Cōfiteoꝛ me tibi debere. x. significatur dispositio: quia per hoc verbum obligoꝛ soluere licet ante non essem obligatus. l. vnica. C. de cōfes. Ratio qꝛ hoc impoꝛtat pꝛeceptum iudicis de soluendo expꝛessum vel tacitum. licet enim expꝛesse non p̄cipiat: habetur tamen pꝛo pꝛecepto: ⁊ ex confessione sufficienter pꝛobatur debitum: ⁊ sic lex hoc disponit: etiam pꝛeter voluntatem obligati: pꝛopter necessitatem iudicij. Item ibi extra iudicium. Confiteoꝛ me tibi debere. x. ex causa mutui per hec verba non significatur dispositio: sed est tantum enunciatio ex qua oritur sufficiens pꝛobatio debiti. ff. deposi. in. l. publico §. fi. Ratio: quia hoc tantum significat verba. nec potest aliunde concludi dispositio. Nam obligatio faciliter infertur sicut liberatio. Item ibi extra iudiciuꝫ Confiteoꝛ me tibi debere. c. non expꝛimendo causaꝫ: hic tantum est enunciatio. sed ex ea non infertur sufficiens pꝛobatio debiti. l. cum de indebito. §. si. ff. de p̄ba. quia non sufficienter concluditur cuꝫ non appareat de quo debito.

De Ep

¶ Epidometici dicuntur qui habebāt sub se mensuratoꝛes qui mensurabant hospitia. ⁊ in eminēte loco describebant noīa eoꝝ qui ibi habebant hospitari.

¶ Epitogium est vestis vel tapar dus superioꝛ clerici. Et dicitur ab epi. i. supꝛa. ⁊ tego quasi superius tegens. no. in glo. in cle. ij. de vi. ⁊ ho. e. cleri.

¶ Epithinium est suspensio vnius septimane vel est quedam increpatio vel genus pene scd̄m Ioan. an. in glo. xxi. q. iiij. omnis iactura.

¶ Episcopus dicitur ab epi quod est supꝛa ⁊ scopus vel scopin intendere quasi supꝛa intendens: quia habet curam superintendēdo super omnes laicos ⁊ clericos sibi commissos: vt. viij. q. i. qui episcopatum. x. dis. cleros. vbi etiam interpꝛetatur Speculatoꝛ: eo ꝙ speculetur subiectoꝛum moꝛes ⁊ vitam. cuius officium consistit in confectione crismatis: crismatōe frōtis: collatione oꝛdinum: consecratione ecclesiarum ⁊ altarium: vt de sen. ex. c. quia periculosuꝫ. li. vi. i glo. i. Sed quare papa nominat se episcopum. Nota quāuis in ecclesia dei sint dignitates episcopatu maioꝛes tamen quia in ecclesia sunt nouem oꝛdines. pꝛeall. c. cleros. ⁊. xxiij. dis. episcopus. ⁊. c. sequen. Licet scd̄m theologos solum sunt septeꝫ oꝛdines qui episcopatū ⁊ psalmistatum omittunt. ⁊ inter istos nouem episcopatus est maioꝛ. Ideo papa nū a dignitate: sed ab oꝛdine nominari volens: vocat se episcopū fm Io. an. in pꝛin. lib. vi. Et episcopus eligēdus debet habere has ↄditiōes. vij. Anni trigita. sacer oꝛdo: pura volūtas. Et moꝝ grauitas: sapiētia spōsa pentis. Concurrēs fama: dec⁹ hec dāt pōtificatū: vt ꝺ elec. cū i cūctis ⁊ vide Hoff. de tempo. oꝛdi. qui per longū ꝺclarat regulas apostolicas: ⁊ episcopus est pater ecclesie. xcv dis. esto: ⁊ ēt pꝛocuratoꝛ. de do. c. ij. x. q. ij. casellas. xij.

q.ij.sine exceptione. Et tenetur reddere rationem p animabus sibi cõmissis si male custodierit oues suas: de re.iudica.c.penul.

¶ Epistola decretalis. Re.s̃.decretalis epistola.

¶ Epistola diui adriani scdm Guil.in Specu. de renunci.§.in primis ergo sub.§.finitis.locum habet inter fideiussores.mandatores ⁊ constitutores. Item inter tutores. ⁊ est illius epistole officium ꝙ quis alig sunt insolidum obligati: tamen per eius beneficiuȝ si omnes pares sint in soluẽdo tempore litis possint postulare: ⁊ diuidatur actio inter eos ut vnusquisqȝ pro virili portiõe alias actiõe cõueniat̃. Aliogn nisi dicto beneficio iuuarentur posset creditor quem mallet in solidum cõuenire: ut.C.de consti.pe.l.fi. ⁊ insti.de fideiusso.§.si plures te.ff.de fideiusso.l. inter fideiussores. ⁊.l.si dubitetur. Si ergo huic beneficio fuerit renunciatum poterit creditor quem maluerit conuenire. Quomodo autem renunciatur instrumento huic beneficio: vide ibidem.

¶ Epitaphium est scriptura siue titulus in lapidib⁹ sepulchrorum sculptus.

De Eq

¶ Equestris dignitas erat in his qui romam custodiebant.nam ⁊ hi habẽtur pro absentibus rei publice causa. Et dicit Accur.ꝙ aliqui erant presidentes: quia simplex militia non est dignitas.de hoc vide Accur.eo.ti.in rubri.C.lib.xij.

¶ Equitius dr̃ custos equorum:

¶ Equitium: alias equirium est grex equorum: scdȝ Accur.in.l.quod ergo.ff.de vsufruct. quẽadmodum quis vtatur.

¶ Equitas est conuenientia rerum que cuncta coequat: ⁊ in paribus rationibus paria iura vel iudicia desiderat: ut.C.ad.l.falci.l.fi. verbi gratia.mutuasti mihi centum aureos mutuo: modo equum est ꝙ isti numerationi conueniat solutio ꝑm eandeȝ qualitateȝ ⁊ quantitatem: ut.ff.si cer.peta.l.mutuum. Item dedi tibi dãnum centum aureorum dignũ iustũ ⁊ equũ est ut ꝑm eandem quantitatem dãnum tibi resarciaȝ Equitas etiam dicitur quedam mitigatio temperãs iuris scripti rigorem. Et ĩ quib⁹ casib⁹ talis equitas ꝑferatur rigori iuris.no. Jo.an.de transac.c.fi.

¶ Equanimiter.i.equo animo.

¶ Equ⁹ calcitrosus dr̃ qui solitus est calce ferire.

De Er

¶ Erariũ ẽ repositorium pecunie ab ere dictuȝ.

¶ Ergagabi dicuntur operarij laborantes in stationibus suis. ⁊ dicitur ab erga quod est opera: ⁊ gabor quod est labor.

¶ Ergastaria sunt stationes operariorum: ⁊ dicitur ab erga.i.opera.vel opus: ⁊ sterion statio quasi operis statio: vt nota.C.de opera.l.ij.

¶ Ergascula dicunt̃ carceres vel pressiones ⁊ dr̃ ab er: quod est lis: ⁊ scolon missio.

¶ Ergo: no. Jo.an.de sum.tri.dãnamus.in prin.

¶ Ermofroditus ẽ quilibet qui habet vtrũqȝ sexuȝ. An autem ad testificandum exhiberi possit qualitas sexus inualescentis demonstrabit.si enim calore durante pro viro se gesserit: recipitur in testeȝ: alias nõ. iiij.q.iij.c.i.post mediũ.§.i. Item talis ponitur inter infames: ⁊ non potest esse aduocatus.iij.q.vij. ĩfamis

¶ Erro est pusillus fugitiuus qui nõ quidem fugit: sȝ ex consuetudine quadam aberrare solet. ⁊ frequẽter sine causa vagatur: temporibusqȝ in rebus nugatoriis consumptis tandem: licet sero redit ad domũ: vt.l. quis sit fugitiuus.§.errorem.ff.de edi.edic. Sȝ vtrũ erro faciat furtum sui sicut seruus fugitiuus: ⁊ an sit ĩ vsucaptibilis. Primum dubium est disputabile: ut in glo.l.i.C.d̃ ser.fugi.que dicit in fi.ꝙ aliqui sunt cõtra vt sunt Francis. Accur. Marti. Sil.⁊c̃. Sȝ Cato secus tenet ibi ꝙ sic. Rõ prima quia erro habet animũ lucrandi vsum sui. Secunda ratio sua: quia licet non sit furtum odiosum vel penale: est tamen furtum fauorabile ⁊ rationabile ne preiudicetur domio. Ad secundum dubium similiter respondetur ꝙ sic: vt not. plenius per doc.in.d.l.i.super glo.ij.

¶ Errare est aliud pro alio putare.xxxviij.dis. quis xxij.q.ij.in quibus.in fi. Et no. Jo.an.in cle.i.d̃ iudi. super v̓.certa scientia. Et nota ꝙ errans non semper decipitur: vt si seruus ducit liberam quam credit ancillam cuȝ eius conditio melioretur: ergo ratione talis erroris non posset diuortium petere vxore consentiente ꝑm Goffre.de cõiug.seruo.§.si liber. Ubi alij aliter dicunt ⁊ forte: ideo quia sicut ignorantia opponitur sciẽtie: sic error cõsensui. vt ĩ glo.in clementi.prealle.

¶ Error est quando aliquid aliter contingit: vel aliud est quã creditur uel putatur: in quibus.c.prealle.in fi. vbi dicit Aug.ex encheri.ꝙ non est arbitranduȝ peccatum.aut si est minimum esse atqȝ leuissimũ. Etiaȝ error communis excusat ⁊ facit ius: vt in.l.barba.ff. de officio presi.

¶ Error aduocati ĩ facto põt redargui vsqȝ ad sniaȝ.

¶ Error calculi ꝑm Azo.in sum.eo.ti.est error computationis. veteres enim computabant per lapillos qui calculi vocabantur pro eo ꝙ pedibus quandoqȝ calcantur: licet non impune: vnde persius. Hunc macrine diem: numera meliore lapillo.qr pro bono die ponebant bonum lapillum. Quandoqȝ etiam calculus ponitur pro cognitione cause: vt.C.de iudi.l.rem non nouam. Etiam quandoqȝ pro sententia.C.d̃ appella.l.si actor ibi deteriorem calculum: quia cã calcatur.idem terminatur pe sen.est glo.in.l.vnica.C. de errore calculi.

¶ Error intolerabilis est error a iure reprobatus. Et nota ꝙ error sumitur pro facto siue sit error iuris siue facti: quia licet sit iuris inquantum est error facti. tamen est cum sit in alio quam in veritate. verbi gratia. Titius vir honestus petijt a me pecuniam sibi mutuari: dixi ꝙ mutuarem assignando sibi diem illa die venit alter titius vilis qui assimilabatur illi ĩ facie dicens se esse illuȝ: ⁊ per hoc sibi trado ⁊ mutuo ibi est error in quo impeditur dominij translatio.l.si quis vxori.§.cum titio.ff.de fur.quia significatũ sumptum est ex errore in persona: nec tradens consentit in istum cui tradit saltem scienter: ergo sibi nõ tradet iure. Item ibi titio amico meo trado reȝ ex causa donationis: quem credo sane mentis esse cum sit furiosus impeditur translatio dominij.l.ꝙ meo.§.si furioso.ff.de acquir.pos.quia furiosus non acquirit dominium cum non habeat consensum: ⁊ sic error tradentis hic nihil operatur: quia quantũcũqȝ vellet ⁊ consentiret transferre non tamen transferretur. Item ibi filiusfamilias asserẽs se patrẽfamilias vl̓ seru⁹ libertũ petit a me sibi mutuari: ⁊ mutuo nõ ĩpedit̃ trãslatio dñij.l.sig̃s vxori pal.⁊.§.fu⁹.⁊.l.fals⁹.§.si q̃s.ff.d̃ fur. qr error ẽ ĩ qualitate nõ significante non consensum

transferendi: licet aliqui contra. sed si trado. ff. vetꝰ:
credēs. C. non transfertur dominiū. l. si me ī vacuū. ī
prin. ff. de acquir. pos. quia res que traditur non intē-
ditur: ergo non transfertur. Et res que transferri in-
tenditur non traditur: secus si in nomine error sit: vt
trado tibi fundum cornelianum sub nomine sempro
nij credens sic vocari: certe nō impeditur translatio
dominij: qꝛ consensus est in re ⁊ dominij eius transla-
tione: ⁊ sic de alijs suo modo.

¶ Erupta cesa dr̄ oīa illa que cedunt̄ ⁊ eruuntur.

De Es

¶ Estiualia sunt ocree. s. calciamenta de coreo quibꝰ
etiam aliqui vtuntur interdum in estate. Et fiunt op
tima apud sanctum seuerinum: vt dicit Joan. and. in
cle. ne in agro. de statu monacho.

¶ Estimatio significat taxationē prout subiecta ma
teria vel quoduis aliud medium significare declarat
verbi gratia: res traditur estimata hoc addito ꝙ red
datur estimatio ⁊ non res. Ex hoc significatur ēptio
⁊ venditio: vt in. l. quotiens. ff. de iur. dot. vbi dr̄ res
estimata data viro in dotem si ē empta: vir agere po
test ex empto contra vxorem. de hoc insti. de empti.
⁊ vendi. in prin. ⁊. l. estimate. ff. solu. matri. ⁊. l. plerū-
qꝫ. in prin. ff. de iur. dot: iuncta. l. necessarias. in prin.
ff. de peri. ⁊ cōmo. rei ven. Sꝫ ibi res datur estimata
hoc pacto ꝙ res reddatur ⁊ non estimatio. tunc nō ē
emptio sed significatur ꝙ re perempta vel diminuta
attendatur estimatio facta. l. si iter. C. de iur. do. Nec
periculum diminutionis vel peremptionis fit recipi
entis nisi sit in culpa: qꝛ cum rem traditam teneatur
reddere periculum debeat esse domini rei. Sed ī ca-
su precedenti periculum vel deterioratio rei transit ī
recipientem: vt. l. estimate. preall. Itēꝫ ibi res datur
estimata in dotem hoc pacto: ꝙ reddatur res vel esti
matio: tunc significat transire periculum peremptio
nis: sed nō deteriorātiōis. l. plerūqꝫ. §. fi. cū. l. se. ff. de
iur. do. Et hoc ex natura contractꝰ ⁊ alternatiue. Nā
natura dotis est per dominium transit in maritum: ⁊
sic periculum est suum. Sed ex natura alternatiue al
terum horum sufficit: aut rem reddi: aut estimationē
iuxta regulam in alternatiuis. de re. iur. li. vi. Sꝫ res
perempta reddi non potest: ergo estimatio. Res aūt
deterior reddi potest: que si redditur non est redden
da estimatio.

De Et

¶ Etas legitima semper intelligitur de naturali nō
de ea que per principis beneficium impletur: vt. C.
de his qui ve. eta. impe. l. vltima.

¶ Etas pupillaris est minor. xiiij. annis: in masculis
⁊ in femina. xij. ff. de verbo. sig. l. pupillus.

¶ Etas pubertatis diuersimode accipitur. nam ī nu
ptijs cōtrahendis etas pubertatis est ī masculo. xiiij.
annis: ⁊ in femina. xij. annis: vt insti. de nup. in princi.
cum ibi not. Non autem idem tempus requiritur: sꝫ
alimenta requiruntur vsqꝫ ad pubertatem que debē
tur masculo ad. xviij. annū. femine autē vsqꝫ ad. xiiij.
ff. de ali. ⁊ ciba. le. l. mela. ait. in princi.

¶ Etatis venia est priuilegium quod impetrat mi-
nor a principe: vt habeatur ꝑ maiore. impetrat autē
eaꝫ masculus maior. xx. annoꝝ. femina autem maior
xviij. vt. l. ij. C. de his qui ve. eta. impe. Maturior. n.
est sexus feminarum hac ratione: vt no. Accur. ī glo.
vij. l. ij. prealle. quia mala herba cito crescit ⁊ citius ē
sub dolo mulier ⁊ auara. ff. ad velley. l. sed si ego. in fi.

Nam regula naturalis est. Quanto longius res habꝫ
esse: tanto tardius ad perfectionem deuenit ⁊ ecōtra
quanto breuius habet esse tanto maturius ad perfe-
ctionem deuenit. patet hoc in plantis ⁊ brutis. Sed
vir longius habet esse q̄ꝫ mulier: ideo tardius ad per
fectionem deuenit q̄ꝫ mulier. Et ideo mulier citiꝰ sub
dola ⁊ sagacior efficitur.

¶ Et si: idem est quod q̄uis: de simo. c. ⁊ si questiōes
de offi. iu. or. c. ⁊ si ab aplīce: ī cle. de iureiurā. ⁊ si xp̄s:

¶ Etiam. Re. s̄. Ec.

¶ Et: hec coniunctiua lꝫ proprie copulet. ff. ꝺ condi.
insti. l. si heredi. tamen aliquando sumitur pro: vl̄. ff.
de verbo. sig. Sepe cum similibus. Aliquando repe
tit qualitates precedentes. ff. de fun. instru. ⁊ instru. le
ga. l. seyo. §. gayo. Aliquando pro idest: vt. c. ij. ꝺ spō.
Etiaꝫ no: in. c. ij. de rescrip. vbi de hoc. Unde hec di
ctio ⁊ coniungit principaliter simul ⁊ successiue ꝑut ī
fertur ex significato tunc hoc dictante: ⁊ scdm̄ ꝙ vo-
luntates disponentis quouis medio significare decla
rat. nam quandoqꝫ est coniunctiua rerum principali
ter: quarum tamen vna est alteri successoria: vt dicē
do lego fundum ⁊ eius instrumentum. principaliter
etiam significat instrumentum legatum: lꝫ sit accesso
rium ad fundum: ⁊ extincto fundo legato non extin-
guitur legatum instrumenti. secus est in propositiōe
cum. que coniungit accessorie. facit. l. cui fundus. ff. ꝺ
fun. instru. lega. posset etiam tamen faciliter trahi ad
coniungendum accessorie pro voluntate disponētis
qui exprimit ⁊: pro cum. Significat etiam ibi succes-
siue filium meum ⁊ nepotem heredes instituo: nam ī
telligitur ꝙ filius admittatur: ⁊ eo deficiente nepos.
l. gallꝰ. §. fi. ff. de libe. ⁊ posthu. Ratio quia nepos nō
simul admittitur cum filio. ⁊ hoc ex ordinata charita
te seu naturali affectione. arg. l. naturaliter. C. de isti:
⁊ substit. sub conditiōe factis. l. lucius. ff. de here. isti.
vbi disiunctiua resoluitur in coniunctiuam propt̄ vo
luntatem que concluditur ex charitate. facit. l. cū fra
ter. §. cum pater. ff. de leg. ij. Idem in contractibus si
quis emit redditum vel fundum pro se liberis ⁊ ne-
potibus. ibi ⁊ coniungit successiue. scꝫ ꝙ primo pater
solus admittatur post liberi. deinde his deficiētibus
nepotes.

¶ Etates sunt sex quibus generatio ⁊ status homis
finitur. xxxv. q. iiij. c. i. ⁊ Jo. an. in prin. lib. vi. Alij po
nunt septem etates hominis. Similiter septem mun
di. vnde Infans inde puer adolescēs post iuuenis vir
Dicitur inde senex: postea decrepitus fit. Annos pri
ma tenet septem: ⁊ altera bis tot. Tertia quater sep
tem: sed quadraginta quaterna. Annos exultat ad qn
quaginta iuuentus. Sed si porrigitur ad septuagin-
ta senectus. Et tunc decrepitus in certo tempore du
rans. Item nota versus de etatibus mundi. Primus
adam: iustusqꝫ noe: magnus pater abraam. Et post
hoc moyses dauid natusqꝫ redemptor. Septima fi-
ne caret: locat in requiemqꝫ beatos.

¶ Et cetera: quandoqꝫ scribitur extense pro duabus
dictionibus: ⁊ sic disponit secundum ꝙ relatiuum se
quitur si saltem aliquod sequitur: vt dicendo ⁊ cete-
ra: que sunt scribenda. alias respicit omnia que p̄mis
sa sunt. Quādoqꝫ scribitur abbreuiate: vt ⁊c̄. sic om-
nes comprehendit clausulas consuetas apponi in ta-
li contractu. De hoc traditur in. l. gallus. in prin. ff. de
libe. ⁊ posthu. ⁊ nota. in. c. quoniam. contra falsam. ꝺ
proba. vide. s̄. de. L.

¶ Euestigie.i.statim uel continuo:ut in.c.vnico. de statu mona:li.vi.

¶ Eulogium idē est qđ testamētū:vt in.c.nos quidē de testa.⁊ in.l.iubemus.C.de testa.⁊.l.quidam eulogio.C.de iur.deli.ita exponit Ber.de testa.Apđ nos aūt aliter accipit:vt.ff.de re.mili.l.desertorem.circa prin.⁊ dr̄ ab eu quod est bonū.⁊ logos sermo:q̄si ⁊c. Vel scđm Hosti.ab eu quod ē flebile:⁊ logos sermo qꝛ vt plurimū fit i extremis:⁊ est nota doloris.Etiaꝫ eulogia dicunt̄ encenia que olim portabantur metropolitanis ad cōcilium ꝓuinciale:vt.xviij.di.c.de eulogijs.vbi scđꝫ glo. eulogia dicuntur munera que deferunt subditi suis prelatis.

¶ Euidens est quod semper palam est:⁊ euidenter apparet.i.q.i.ut euidenter de accusa.

¶ Euidentia.ff.de cōtrahen.emp.l.ea qua.⁊ quod ē i euidenti nulla pōt tergiuersatione celari:de cohabi.cle.⁊ muli.c.vlti.de offi.ordi.si canōici.§.ceter.li.vi.

¶ Eunuchi scđm Azo.i sum.C.eo.ti.dicuntur spadones tm̄ ⁊ nō castrati:hoies aūt barbati extra soluꝫ romani iperij pn̄t eunuchi fieri aut penā capitis subeāt

¶ Euincere ē aliquid ab aliquo extorquere vel eripere.vel per sententiam iudicis acquirere.Res etiā euicta dr̄ cum est amissa.

¶ Euictio scđm Azo.in sum.C.de euic.scđm quosdā ita diffinit̄.Euictio est rei empte:vel ex alia iusta cā accepta per sententiam iudicis abductio:vel vt petat alio euincente omissio.nec enim semper est necessarium rem abduci:ut vr̄ euicta:vt.ff.e.ti.l.euicta.§.i.Et euictionis cautio solet prestari a venditore ipsi emptori ad hoc ut si aliquis ab emptore rem emptā tāq̄ꝫ suam petat.dicens eam sibi eē obligatam aut aliquod ius in ea habere emptor recursum ⁊ regressuꝫ habeat ad venditorem cui denunciare hoc tenetur.⁊ venditor dꝫ assistere ⁊ defendere emptorem in cā euictionis.Et dr̄ euictio alicuius rei in causam alterius abducte per iudicē acquisitio.vide.s̄.cautio de euic.

De Ex

¶ Exactio.i.petitio.nā exigere ē rē ab alio petere.

¶ Exautorizare ē militem cingulo:vel clericū ordinibus spoliare:vt i.l.qui cū vno.§.nō oēs.ff.de re mili.Vel est statum alicuius vel auctoritatem ei auferre.⁊ quādoqꝫ hꝫ fieri expresse:quādoqꝫ tacite:vt si ꝑnceps vel dux belli militi i exercitu delinquenti calcaria absciderit.talis dr̄ tacite exautorizatꝰ dato ꝙ nil exprimat̄.⁊ expresse vt si dux exercitus militē fugitiuum exautorizauerit.Idem potest habere locum in clerico:qꝛ exautorizare ēt idem sonat ꝙ degradare.

¶ Excandescere ē subito irasci habendo silitudinem inter furorem ⁊ estuantis ferri candorem.

¶ Exceptio est rei defensio per quā defendit ⁊ tuet̄ ab actore scđm Azo.in sum.C.e.ti. Quandoqꝫ ponit̄ large ⁊ improprie pro omni defensiōe ꝙ reo cōpetit ēt si nulla actori competit actio. Et tunc quidam vocant eā exceptōnē facti:vt quando sine actione qs calūniose ponit.Sed Azo.uocat eam exceptioneꝫ intentionis:⁊ de exceptionibus intentōnis que sint no.ff.e.ti.l.i.in prin.⁊.l.ij.§.illud.C.de transac.⁊ talis nō pōt de iure experiri:qꝛ nemo pōt experiri sine actione:ut cum tunc nulla sit actio:nulla pōt dici actionis exclusio.sed dr̄ ꝯ intentionem actoris defensio:vt qn̄ quis se in aliquo instrumento obligat ad aliquid sine exceptione iuris vel facti.Sensus est ꝙ ꝯtra hoc nullam faciet defensionem de iure vel de facto.Differūt tamen acceptio ⁊ defensio.Nam defensio proprie dicitur que ipso iure actionē tollit:vt solutio que ē eius quod debet̄ redditio ⁊ acceptilatione omnis obligatio tollit̄:insti.qui.mo.obli.tollit̄.in prin.⁊.§.iteꝫ per acceptilationē.Itē renunciatio dr̄ defensio.c.super hoc.de renun.cōcordat glo.in.c.i.de lit.contes.li.vi. vbi no.ex glo.penultima.ꝙ ois exceptio peremptoria que perimit litteras ⁊ gratiam opponitur ante ⁊ post lit.contest.C.de excep.l.vlti.Et no.Hostien.⁊ Inno.in.c.constitutus.de rescrip.Item large dr̄ etiā exceptio esse replicatio que datur actori.omnis eniꝫ replicatio est exceptio:vt.ff.e.ti.l.ij.§.replicationis. Et sicut se habet exceptio ad actionem sic replicatio ad excep.scđm Goffre.de proba.in sum.Stricte ēo ⁊ ꝓprie exceptio ponitur pro illa defensione que cōpetit reo contra actionē competentē in eum.⁊ sic dr̄ actionis exclusio:⁊ hec est exceptio iuris:vt si petis a me debitum:⁊ ego excipio ꝙ remisisti mihi:vel ꝙ fecisti mecum pactum de non petendo:uel ꝙ nō venit dies prefixus:vt sumitur vtraqꝫ exceptio.ff.eo.tit.l.ij.ꝑ responso.⁊.§.replicationis.⁊ ꝙ exceptio sit actionis exclusio:habetur de elec.dudum.super.v̄.irritari in glo.Exceptio diuiditur in plura genera:qꝛ alie sunt temporales ⁊ dilatorie:alie perpetue ⁊ peremptorie:vt.ff.eo.ti.l.i.§.exceptiones.alie sunt odiose:vt macedoniāe:alie fauorabiles:ut velleyane.hec diuisio colligitur ex.l.si exceptionē.ff.de condi.indebi. Item alie sunt in rem:alie in personam:vt.ff.eo.ti.l.i.§.exceptiones.preall'.Item scđm Hostien.⁊ Spe. alie sunt anormale:alie mixte:⁊ multas alias diuisiones dicti docto.prosequuntur.vide eas.

¶ Exceptio dilatoria est que causam differt:vt insti.eo.§.appellantur.Et istarum est multiplex diuisio:de qua aliquantulum notatur in.l.exceptionem. C.de proba.Est enim quedam dilatoria solutionis q sapit istam naturam ꝙ respicit actionem nimis tēpestatiue intentatam:⁊ debet opponi ante lit.contest. sed probatio eius fit post lit.contesta.c.inter mona. de re iudi.quedam est dilatoria iudicij que opponit proprie ad impediendum iudicium ante lit.contest. ⁊ probatur tāq̄ꝫ preiudicialis ⁊ expedienda venit ante lit.contest.Et idem dicendum est de replicatione eiusdem.Quedam est declinatoria fori:vt ibidem notatur.Item colligitur hec diuisio ex.l.ij.in fi.ff.eo.ti.Vide de hoc Spe.eo.ti.Et nota ꝙ declinatorie iudicij sunt in initio proponende.Et sunt iste que cōtra iurisdictioneꝫ iudicis opponūtur.Rō ne si eis scienter obmissis ad alia procedatur videatur quis in iudiceꝫ consentire.C.de excep.l.vlti.no.Goffre.de dilati.§.sunt ⁊ alie.in fi.Sunt etiam iste probande in initio vt prius sciatur de iurisdictione iudicis ante q̄ꝫ procedatur ad vlteriora.habent tamen etiam locum post sententiam si ex ignorantia obmittatur de sen.⁊ re iudi. ad probandum.C.si a non competenti iudi.l.vl.Etiam dilatorie proponende ⁊ probande sunt ante lit.contest.c.inter mona.prealleg.⁊.c.pastoralis.de excep. C.de proba.l.penul.Dilatorie solutionis sunt proponende similiter in initio cause.i.ante liteꝫ contestataꝫ ⁊ probande postq̄ꝫ actor suam intentionem fundauerit.sed peremptorias probabit:reus postq̄ꝫ actor suam intentionem probauerit.de hoc vide Goffre.de probatio.§.restat.

¶ Exceptio peremptoria scđꝫ Specu.vocatur sic:

quia actionē vel intentionem agentis perimit scđm Jo.an.c.i.de li.cōte.li.vi.seu ius ledit: vt inst.de ppe. ⁊ tēp.actio.§.perpetue. vt pactū de nō petendo i ppetuū: ⁊ iusiurandū de nō agēdo vel accusando videlicet petebā a te centū: ⁊ tu excepisti q̄ pepigi tecum de non petēdo in ppetuū: vel iuraui nō agere vel accusare: que ipso iure tollūt naturalem obligationem ut.ff.de iureiurā.l.fi.circa princi.qđ doctores intelligunt esse verū de volūtaria ⁊ ↄuentionali: sec⁹ aūt de necessaria. Ciuilē aūt ipso iure non tollūt sed ope exceptionis elidūt. Et scđm Aço.sēp obstant he agenti etiā.si cessauerit agere per mille annos.

¶ Exceptō ppetua est que perpetuū hꝫ effectū vt cū petis a me debituꝫ excipio q̄ tu remisisti mihi: hec exceptio ppetua dici pōt: ⁊ ppetuo cōpetit qn̄cunqꝫ actor agit: quia exceptio non competit nisi quis agat .ff.de excep.l.exceptio.

¶ Exceptio tēporalis est que ad tēpus vtilis est. vt cū petis debitū excipio q̄ fecisti pactū mecū de non petēdo: hec exceptio vsqꝫ ad annū vtilis ē: postea vo non.de qua de rescrip.c.plerūqꝫ.⁊ de offi.ordi.c.pastoral.in fi.⁊.ff.eo.ti.l.exceptōe.§.tēporales. Et hec etiā dilatoria dr̄ q2 differt ⁊ ꝓlongat causā: nō autem aufert. Aliud exemplum conuenio te coram iudice: non tuo: ⁊ tu excipis te non esse de foro eius. vide gl. in v̄bo excusari.c.si autē.de rescrip.

¶ Exceptio annormala ē q̄ non sequit̄ normā aliarū q2 pōt opponi ante lite.conte.⁊ post.⁊ in lit. contest. ut exceptio excōicationis ⁊ alie scꝫ de quib⁹ dubitat̄ an sint ppetue an tēporales: vt exceptio matrimonij ⁊ exceptio nō numerate pecunie: ⁊ non numerate dotis: vt no.insti.de excep.§.appellant̄.⁊ plures alie fꝫ hosti.⁊ spe.eo.ti.ut exceptio que competit fideiussoribus ex epl'a diui adriani contra creditores: ut no. insti.de fideiusso.§.si plures.

¶ Exceptio rei iudicate non potest opponi quando fit super eadem re: et quando est ex eadem causa et eadem persona.

¶ Exceptio doli est quadruplex: ut no.accur.i glo.l.q se debere.ff.de condi.ob cau.da.cau.non se.

¶ Exemptio ꝓpē est ubi aliqua ↄuentualis ecclesia canonicoꝝ secularium uel regulariū monachoꝝ uel monaliū imediate subest pape. Haꝝ exēptionū alia uniuersalis: alia particularis. uniuersalis est que cū uniuersitate iuris spectat ad papā ita q̄ metropolitano aut diocesano nihil iuris manet in eadē. Particularis est que pro parte in certis casibus ab eoꝝ iurisdictōe eximit̄: ⁊ alias ptinet ad eosdē. Vbi gr̄a. si forte aliqua ecclesia q̄ꝫtū ad hoc est exēpta ut nullus archiep̄s uel ep̄s possit in ea diuina suspendere sicut in sua dyocesi: ⁊ alias ei exhibeat reuerentiā ⁊ honorē. Itē exemptōis monasterioꝝ due spēs. quedā non recognoscūt supiorē nisi papā. alia sūt ordinū exemptorū: ut monasteria cisterciēsiū ⁊c̄. que non corrigit ordinari⁹ loci: sed abbas uel prior eoꝝ. glo. est in cle. attendentes de sta.mona. Itē exemptionū alia psonalis. alia localis: psonalis est ubi archiep̄s uel ep̄s eximit̄ ut a nullo nec etiā legato sedis apostolice: nec etiā a iudice delegato excōicari uel iterdici ualeat aut suspendi. sed localis est que loco: hoc est ecclesie datur.

¶ Exemplaris dicit̄ illa substitutio que fit filio furioso seu mēte capto i euentu mortis i furore seu non sana mēte. Et dicit̄ exemplaris q2 admittit̄ fieri p̄dcis sicut pupillaris pupillis fit qui ꝓpter etatē sibi p testamētū ꝓuidere nequerint. sic enim p̄dicti ꝓpt̄ furorē: demētiā. seu defectū mentis: ut insti.de pupil.substi.§.i.in p̄n. In multis tn̄ differt a pupillari: ut.j.dicetur de substitu cōibus. Significat aūt hec substitutio diuersimode ut significatū ex eius uerbis uel alias un̄ cūqꝫ sūptū significare ꝓbat. significat eni p̄mo ul'ei⁹ v̄ba significāt seipsam scꝫ q̄ filio cui facta est substitutio mortuo in furore vel demētia substitutus admittat̄: ut.§.i.insti.de pupil.substi. Significat vlterius tacitā uulgarē.ar.l.iā hoc iure.ff.de uulg.⁊ pupil.iūcto.§.i.isti.eo.ti.p̄alle. Ratio sicut i p̄mo significato ↄsiderat̄ ꝓp̄etas v̄boꝝ ei⁹ sic i secūdo significato cōsiderat̄ idēptitas psonaꝝ: ut qđ p substitutōeꝫ testatori filio preuidet. sic nisi aliud appareat. Significat etiā hec substitutio pupillarē. v̄bi gr̄a. facta est furioso impuberi si i furore decesserit. sensus est q̄ si decedat in etate pupillari tūc significet exēplarē: q2 facta impuberi lꝫ furioso: ⁊ ualet ut pupillaris tn̄: q2 v̄ba h⁰ significant. Et q2 defectus naturalis potius extenditur q̄ꝫ accidētalis.l.iij.§.i.ff.de tute.⁊ h⁰ quādo illa ↄcurrūt que requirūtur in pupillari: q2 filius est in potestate patris: ⁊ sic de alijs. Si autē nō ↄcurrunt tūc ifra t̄ps pubertatis ualet ut exēplaris postea nō ꝓpter limitatōeꝫ illā si i etate pupillari decesserit. Si aūt factum est sine tēporis limitatōe: tūc ualet simpliciter seu ꝓ oi tpe ut exēplaris. Significant ulterius hec v̄ba filio furioso substituto subaudi. idest si filius furiosus i furore decesserit. Et reqrit̄ q̄ sit furor tpe mortis: ut in §.i.isti.de pupil.substi preal.⁊.l.ex facto.§.i.ff.eo.ti. lꝫ alias p ista v̄ba. titio furioso lego talē q̄litatē suffic adesse tpe dispositiōis: ut i.l.mela.i p̄n.ff.de alimen. ⁊ ciba.legatis q2 apponit̄ cā ↄmōstratōis rō utriusqꝫ q2 significatū sūptū ex affectōe q̄ significat̄ ei ꝓuideri cui ꝓuidet̄ cū eo mō q̄ pōt. mō i p̄mo casu meli⁹ ꝓuidet̄ ei recipiēdo ea v̄ba in illo sensu. Sꝫ scđo casu melius ꝓuidet̄ furioso recipiēdo v̄ba demōstratiua tn̄. qđ ē ꝓp̄ū eoꝝ significatū significat ulteri⁹ q̄ existente conditione substitutionis substitutus admittatur uolens uel inuitus scđm q̄litatē psone substituti. Si enim est substitutus filius furiosus qui erat in eius potestate tempore mortis est necessarius vel uolūtarius: vt in.§.i.insti.de heredū.quali.⁊ diffe.

¶ Excōmunicatio est extra cōmunionē ecclesie separatio: vel cēsura ecclesiastica excludēs a comuniōe fideliū.xi.q.iij.c.nihil.⁊.§.euidēter. vel est eterne mortis damnatio.xi.q.iij.nemo episcopoꝝ.⁊.c.nullā ergo festinare debemus vt mortuus a xp̄o separatus p excōmunicationē reitegretur ⁊ recōciliet̄ xp̄o per absolutionē. Maioribus.n.malis debet sincera charitas subuenire.l.di.vt cōstitueret̄.⁊ gl.i.c.p̄senti.e.ti.li.vi. Vel sic generaliter Est a qualibet licita cōione vel legitimo actu separatio vel a sacramētis exclusio Species excōicationis infinite possūt eē: q2 tot quot sūt species cōmunionis. due tamē species eius precipue scđm cano. cōiter vsitantur.s. maior ⁊ minor de vtraqꝫ illaꝝ habetur.iij.q.iiij.engeldrudaꝫ. Nā vna excomunicatio que maior ē dr̄ anathema: ⁊ excludit ab ingressu ecclesie: ⁊ a cōione fidelium: ⁊ a sacramētis: hec vocatur maior: ⁊ fertur cū solēnitate. de qua etiam datur precedens descriptio cuꝫ dicebatur Est a qualibet licita cōmunione hoīum vel legitimo actu actu ⁊ sacramētoꝝ separatio. vnde ⁊ Adam excōmunicatus fuit ab esu ligni.in.§.euidēter.p̄al.xi.q.iij.⁊ de sen.exc: si quē i glo.iij: Alia dr̄ minor Et illa tn̄ se

parat a sacramētis. Et hec est duplex vna per prece
ptum a iure uel per sententiam ab homine alia sepat
a cōione fideliū nō sacramētoꝝ. v.q.ij.presenti scđm
gof. de cle. excom. ministrāte. §. itē sciendū. Est enim q̄
dam excōicatio iuris a qua absoluit eps nisi absolutō
sit sūmo pontifici ob reseruata. de sē. exco. nup. Alia
hoīs vt epi vel sui vicarij vel delegati. de off. ordi. cū
ab ecclesiaꝝ. de maio. ⁊ obe. c. vnico. li. vi. in glo. Et
nota ꝙ excōicatio est medicinalis nō mortalis discipli
nā nō eradicans: dū is in quē lata fuerit nō. cōtemnit
eā. c. i. e. ti. li. vi. Etiā excōicatio dr̄ mucro epi. xvi. q.
ij. c. visis. i fi. vbi dr̄ felici mucrone epi sacerdotū pia
culo resecent. ⁊. xxiiij. q. iij. corripiant. Itē dr̄ anathe
ma ꝓprie ab ana. i. sursū. ⁊ theca figura olim i frō
tib⁹ dānatoꝝ impssa: ⁊ sic q̄si anathema dr̄. Et hec ma
ior que duplex est. Quedā sine solēnitate. Alia solēnis
qñ duodeci epi vel p̄sbyteri cādelas i terram ꝓyciūt
⁊ pedib⁹ calcāt. Et nō differt ab alia: nisi in substātia
ꝙ maior ē terror ⁊ ꝯfusio. de his duob⁹ in. c. cū nō ab
hoīe. de iudic. Et excōicatus āplius ⁊ sepius excōica
ri pōt: ō treug. ⁊ pa. c. i. Itē excōicato pñt pticipar̄ ⁊
cōicare familia ⁊ vxor ⁊ liberi. quia sunt a canōe exēp
ti. de sen. exc. ꝙ in dubijs. Et participās in loquela q̄
ad correctionē nō est excōicatus. eo. ti. porro. nec pre
dicatores vel alij recipiendo elemosynas. eo. ti. Cum
pro uoluntate vel predicando seu monendo eo. ti. res
pondeo. Et nota casum in quo quis est excōicatus vl'
excōicatur sine peccato mortali. in. c. litteras de resti.
spo. vbi mulier nolēs reddere debitū propter cōsciē
tiam ꝯsanguinitatis in quo bene facit: tñ excōicat̄. Et
sic excluditur ab ecclesia militante nō tñ triumphante
. c. inqsitioni. de sentē. excōi. q̄uis alias. nisi ꝓ peccato
mortali sit qs excōicandus. c. nemo. epoꝝ. xi. q. iij. Et
nota. per. xviij. ꝯstitutōes cle. comphensi sūt. l. casus:
Quoꝝ. xvi. reseruati sūt pape qb⁹ qs ipso iure excōi
cationē icurrit expresse ⁊ ꝓ duas duo tacite: uide glo.
in. v. excōicatōis. in cle. i. de sen: excō. vbi enumerat̄
loca istoꝝ casuū. Itē excōicatio maior ꝯhit̄ i. xviij. ca
sib⁹ scđm gof. in sum. de sen. excom. §. ꝯhit̄. Itē excōi
catus nihil dare dꝫ ꝓ sua absolutōe. c. ad aures. de si
mo. Si tñ ꝓ manifesta offensa ē excōicatus. ꝓmo dꝫ
satisfacere ⁊ postea absolui: de v. sig: ex pte. Sed pōe
statutū epi est ꝙ quilibet excōicatus anteq̄ absoluat̄
dꝫ soluere decē ꝓ quolibet mēse: vtrū ualeat statutū
Respondet̄ ꝙ non i. c. ad nostrā. ⁊. c. nemo. de simōi.
licet in contrarium determinet hosti. ⁊ Ioa. an. in. c.
ad aures. preallē.

¶ Exconsul est qui desinit eē ꝯsul. simile notat̄ de q̄
store. ⁊ exquestore isti. i ꝓhemi. §. cum hoc.

¶ Excusatio est alicui⁹ iuste cause allegatio i defēsio
nem vel supportationē alicui⁹ ne cogat̄ cōparere in
iudicio. de quo in. l. ij. ff. siquis cautionibus. ⁊ in ti. de
va. ⁊ excu. numerum.

¶ Excusatio tutorū fit ex varijs causis. Et quedam
mittit̄ eqtati. Queda eni excusant̄ ad tēpus. s. qui cau
sa reipublice abesse ceperit: ⁊ reuersi ad nouā tutelā
ifra ānū nō vocant̄: sꝫ veterē nō cogent̄ statū recipe̅
vt isti. de excu. tuto. vel cura. §. qui se. ⁊. C. eodē ti. l. i.
⁊. ff. eo. ti. l. i. §. itē q reipublice. Est ⁊ alia excusatio a
tutela q̄ dr̄ excusatio veteranoꝝ q excusāt a tutela si
sint a militia dimissi: honesta cā interueniente ⁊ iusta:
puta ꝓpter ifirmitatē vel aliā causā. Sed illa que alio
mō fit nō vocat̄ honesta: sed causaria: ut. ff. de his que
no. ifa. l. ij. §. cognomie Et ꝑpetuo q soluūtur a mali
cia post. xx. annos. Sed ad tēpus q īfra. xx. annos et
hoc diuersimode tenet̄: q2 si infra qnq3 nullā sibi vēdi
cat imunitatē. si vō post qnq3 annos solut⁹ fuerit ha
bet imunitatē vni⁹ āni. Post octo annos hꝫ imunita
tē biennij. p⁹ duodeci triēnij. p⁹ decē ⁊ septē q̄driēnij
p⁹ vigiti ānos hꝫ excusationē ꝑpetuā. Est ⁊ alie tutele
excusatio eoꝝ q numero liberoꝝ se excusāt vt rome li
beroꝝ triū. C. e. ti. l. i. cū ꝯcor. i italia q̄tuor: in ꝓuicia
qnq3 excusatio eoꝝ q morbo excusant̄: vt ceci: surdi:
muti: furiosi: ⁊ ꝑpetua valitudie ꝯtēti. C. e. ti. l. vnica.

¶ Excusatio eoꝝ q etate excusāt̄: vt maior. xvij. ānis
l. vnica ꝑ alle. ⁊ isti. de excu. tu. vel cu. §. item maior.

¶ Excusatio eoꝝ q numero tutelaꝝ excusant̄ sc3 qui
hñt tria onera tutele. idest tres honores tutele: scđm
aço, que oia habēt̄. C. sub his titulo. i rubro ⁊ in nigro
vide de hoc aço. ibidē in sum.

¶ Excusator scđm aço. ⁊ spe. eo. ti. ē q venit ad ꝓpo
nendū causas absētie alicui⁹ q non poterat simul rōe
sui vel cause ꝓcuratorē ꝯstituere. vt in causis crimia
libus i quib⁹ lic3 ꝓcurator nō interueniat: vt in. l. i. ff.
de publi. iudi. §. rei. excusat̄ tñ allegatis causis absē
tie bene admittit̄: vt i. l. absens. ff. de ꝓcura. vel vo
catus erat vt ꝑsonaliter compareret.

¶ Executor scđm specu. eo. ti. ē officialis ꝑ quē litis
executio vel ipsius cause ꝑparatio iubente iudice suo
expeditur. Uel scđm aço. ꝓp̄e est ille qui discussā cā3
sentētiā executōi mādat. vocatur ēt i iure apparitor
Require. s. apparitores. alias ēt uocāt̄ i iure diuer
simode de istis modis est glo. nota. C. de excu. rei iu
di. l. si ut ꝓponas quā ꝓseqt̄ spec. in ti. de citatōe. §.
seqt̄. prope p̄n. Itē appellatōe executoris itelligitur
delegat⁹. c. sciscitat⁹. ō rescri. ⁊. c. si quis ꝯ de fo. ꝯpe.
vñ executores sūt illi per quos iudex sentētiam suam
exequit̄ ⁊ rē iudicatā mācipat effectui ⁊ mādat execu
tioni. Et duplex ē executor. s. merus ⁊ mixtus execu
tor merus dr̄ qñ per nūcium nō ē demandata aliqua
cognitio: sed tñ cause executio. ⁊ talis nō debet audi
re exceptiones: ut. C. de excu. re. iudi. l. si vt propōis
preal. ⁊. c. de cetero. de re iudi. ⁊. ff. de iudi. l. si pretor.
⁊ de tali loquitur. c. pastoral̄. §. q2 vō de offi. dele. ubi
bona glo. de executione duplici. secundū hostien. tñ
tenetur admittere exceptionē excōicatiōis al's appel
lari pōt. de hoc vide archi. de excep. pia. li. vi. Uel sic
Executor merus est qui nō pōt de fraude interposita
cognoscere ab illo nō appellat̄ nisi modū excutionis
excedat. ff. quoꝝ ap. nō reci. l. ab executore. ⁊ de re iu.
qui ad consultationē in fi. ⁊. ij. q. vi. sub illo. §. sūt quoꝝ
⁊. §. ab executore. ⁊. c. si veꝝ. ⁊. §. se. Sed a mixto exe
cutore bene appellatur si nō admittit legitimā exce
ptionē: vel alias partes grauauerit. de appella. dile
cto ⁊. c. vt debitus. Sed executor mixtus ē qui habet
cognitione3 cause annexam: vt in. c. nouit. de appel.
⁊ de re iudi. c. decetero preal. de off. dele. pastoralis i.
glo. vt cum papa mandat alicui restitui rem sua3: uel
alicui dare beneficium ⁊c̄. ⁊ talis debet recipere legi
timas exceptiones q̄tuncunq3 scribatur sibi absolu
te a papa vt de offi. dele. ex pte ō r̄scrip. ca. si quando
⁊. c. cum. adeo. xxv. q. iij. ⁊ si non.

¶ Exemptus dicit̄ qui a suo iudice siue iurisdictiōe
ordinarij subductus est ⁊c̄.

¶ Execrare ē abhominari vl' detestari: ⁊ hꝑope attri
buitur delictis: dicendo hoc delictum est execrabile.

¶ Exempla nō sūt sēper imitāda: sed exemplū pape
est nobis sequendum. xvi. q. iij. licet di. ix. ca. sanc. vbi

glo.i.c.de quibus.di.xx.ꝙ per exempla sit iudicandū cum ius deficit: vel intelligitur de exemplis publice vel autentice persone: ut ꝓ̄ncipis: uel apostoloꝝ ⁊ de exemplis quoque pluriuz ⁊ non paucorum vide ib idem.
¶ Exercitor dr̄ is ad quē cottidianꝰ questꝰ ⁊ vtilitas nauis ꝑtinet. Magr̄ vo nauis dr̄ cui tota nauis ⁊ anchora cōmissa ē. Re.s̄.actio exercitoria. vbi de hoc.
¶ Exheredatio est alicuiꝰ a sua suba vel hereditate exclusio: ⁊ alteriꝰ seu alieni istitutio: veluti cū parētes exheredāt filios ⁊ scribūt alienos heredes in testamēto ita accipit̄ isti. de exhere.li.ꝑ totū. Et sic exheredare ē filiū ꝯstituere alienū a suba vl' hereditate pr̄na. ⁊ oz fieri cā iserta ⁊ ꝓbata. Et ꝑꝑ q̄s: ⁊ quot causas pat̄ filium: ⁊ econtra filius patrem possit exheredare. notat.gl.in.c.quintauallis.de iureiuran.
¶ Exero.idest peto.sic ponit̄ exerat̄: idest petat̄.l.vt vboꝝ.que'est fi.C.qui admit.ab bo.po.ibi glo.penulti.vel est idem ꝙ aperiatur via petenti.
¶ Exestuare est feruere: bullire: vel calefacere vt ē glo.in cle.dudum.de sepul.
¶ Exhibere est rē i publicū deducere seu ondere vt copiā habeat aduersarius rē suā tāgendi: ⁊ eā sic visā si sibi sua videt̄ eā vēdicādi de hoc.ff.ad exhibēdum.l.ij.⁊ de libero hoie exhi.l.ij.§.⁊ ait pretor. Regre.s̄.actio ad exhibē.
¶ Exiliū triplex no.arch.xlv.di.cū beatus in fine.
¶ Expense sūt supꝰ volūtarij ⁊ nō necessarij: ⁊ dr̄ expensa q̄si extra pēsas ⁊ debitū facta. Sz ipēse sūt vtiles ⁊ necessarie a vbo ipēder̄ dicte: vnū tn̄ multotiēs ꝓ alio poīt: vt.l.iulianꝰ.i fi.ff.de miorıbꝰ: vbi expēse pro necessarijs ⁊ vtilibꝰ dūtaxat ponūt̄: prout ibi no. Etiā ipēse ꝓ volūtarijs poīt̄ nō solū vtilibꝰ ⁊ necessarijs.ff.ð vb.sig.l.ipēse. Quāuis differētia p̄dicta ꝯriū dicat. Et expēse differūt a dānis: vn̄ iuramētū factū sup vnū nō extēdit̄ ad alteꝝ.nā expēse fiūt cā litis. dāna vo ex discordia ꝓueniūt: ut destructio domꝰ ⁊ similia.de iiur.c.in nostra.in tex.⁊ glo.
¶ Expilatores scōm aço.in sum.C.⁊.ff.de cri.expi.here.hi sūt q ex rebꝰ vacātis hereditatis aliqd surripiūt ⁊ expilāt.de pe.di.i.aut scā. Re.s̄.actō expi.he.
¶ Experiri qn̄qꝫ poīt̄ ꝓ rn̄dere seu defendere: vt de iudi.c.i.de ꝓcu.c.q generaliter li.vi. Qn̄qꝫ ꝓ agere. vt de causa pos.⁊ proprie.c.pastoralis.
¶ Explicatio ē allegatio q̄ supplicationē ifirmat: vn̄ replicatio ē allegatio ꝯ exceptionē: ⁊ adiuuat.actorē Et supplicatio ē allegatio q̄ replicationē ifirmat: et reū adiuuat. Sz explicatio est allegatio infirmās supplicationē: ⁊ sic ꝓ actore ꝯ reū.
¶ Exponere.i.ꝯ se ponere. Exponi aūt dicūt̄ ifātes serui liberti ⁊ lāguidi si sine cura dimittūt̄: uel eis ali mēta negāt̄ a parētibꝰ a dn̄is vl' a pr̄onis vt i.c.vnico. de infan.⁊ langui. Exponi eni aliq solēt relegato pietatis officio ifātes vel lāguidos āte eccl'ias ponere: vt eos alij miseratōe moti colligāt.lxxvij.di.si expositꝰ.
¶ Expssū quō dupl'r sumat̄: no.ff.de vul.⁊ pupil.l.i.i parte.⁊ de p̄bē.si eps.in glo.certas.libro.vi.
¶ Expssa pupillaris sbstitutio. Regre.j.substitutō
¶ Exorciste grece latine dicuntur adiurantes.xxi. distinc.cleros.
¶ Extimare ē alicuiꝰ rei certū p̄ciū dare: ⁊ ē idez qō taxare uel certum precium diffinire ⁊ determinare.
¶ Extraordinariū remediū ē qō ob aliquā cāz extra vl' ultra cursū solitū alicui dat̄ vt r̄stitutio miori leso vel absēti cā iusta necessaria vel ꝓbabili ad q̄ remedia nūqꝫ recurrendum est q̄zdiu remedio ordinario locus est ad quod potest haberi recursus.
¶ Extraordinarium iudicium est coram delegato. vel qn̄ nō ꝓceditur i figura iudicij sz ex officio iudicis i modum inquisitionis vel denunciatōis. vide tex. iūcta glo.in.c.quoniam contra.de proba.
¶ Extra no.archi.de prescrip.statutū.li.vi.§.ij.
¶ Exterminare est quasi extra t̄minos vite vl' iurisdictionis sue ponere.cle.vnica de iureiur.de here.ex cōicamꝰ.§.moueant̄.⁊.§.se.ponit̄ etiā pro deponere desolari in exilium mittere.
¶ Extunc tp̄s extremū significat.ff.de condi.⁊ dmō.l.sis is.§.si.ita.
¶ Ex no.archi.iij.q.v.quisquis.⁊ pleniꝰ Jo.Cal.i.c.uestra de coho.de ⁊ mul.Joan.mo.de here.excusamus.li.vi.Etiam archi.de preben.cuz in illis.eo.li.⁊ pau.in.c.in litteris de resti.spo.etiam no.C.ð legi.l.nō dubiū.⁊ qn̄qꝫ in cōpositōe stat augmentatiue ꝓ valde vt exequare.i.valde equare: vt.l.i.ff.del eg.i. vbi dr̄ per omnia exequata sunt legata fideicōmis.
¶ Explosa.i.exclusa.c.inquisitioni.de sen.exc.
¶ Extorres.i.imunes vel insontes.de sen.exc.ꝯtigit.⁊ di.xix.nulli ꝓbas est.vbi dr̄.sed extorris a sācto fiat ministerio.⁊ ea.di.c.ita dn̄s.§.in oēm terrā vbi dicit̄ vt extorrē.i.alienū se ministerij intelligeret eē diuini ⁊ habetur.C.de custo.reo.in.l.de his que est.l.fi.⁊ de pe.dis.ij.Jtem pro inde vbi dr̄ nudari facultatibus ꝓ prijs ⁊ patrie sue extorres fieri ēt.xi.q.i.ꝯspiratione.
¶ Exquestor est qui publice pecunie cōgregāde conseruande ⁊ querēde officiū hēbat hanc administrationem deposuit.vel dr̄ ille qui questoris deponit administrationem.ut nota.instit.in ꝓhemio.§.cūqꝫ hoc in glo.vide.supra ex consul.⁊.l.questores.

De Fa

Aber lignariꝰ dicit̄ nō solū qui ligna dolat: sed generaliter ois qui edificat.ff.de vbo.sig.l.fere.§.fabros.
¶ Fabricenses dicebant̄ scōm.l.C.eo.ti.li.xi. Qui erant deputati armis faciendis reparandis ⁊ vendendis.sed Jo.an.de sen.exc.si iudex.li.vi.dicit ꝙ fabricensis dr̄ qui publica arma facit ⁊ in publicis fabricis ⁊ nō alibi.⁊ dat primiceriori: vt reponat i publicis armamentis quoꝝ brachia stigmate figurabātur require infra stigmate.
¶ Facere dr̄ ille cuius auctoritate fit de sen.excō.ca.mulieres.⁊ facere dicitur qui statim ꝯfesti incontinēti mox illico quod facit sine iteruallo nullo actu ꝯtrario aut imptinēte inт̄medio: de electi.quia propter vbi dicitur ꝙ post collationē mox debet electio celebrari.similiter cū vis infertur persone incōtinenti repelli debet.id est sine interuallo q̄si bello continuato Jtē idez qō facit in triduo.C.de erro.aduo.l.ulti.ubi dr̄ ꝙ aduocatus pōt reuocare errorē suū statim idest infra triduū. Et hoc intelligit placen.sicut sonat. Sz Accur.hoc intelligit qn̄ causa durat post errorem tn̄ per tres dies. Jtem qō facit in decē diebus.ff.de ꝯsti.pe.l.ꝓmissor: vbi dicit̄ ꝙ si quis sine die constituerit se soluturuz pecuniā alicui contra eum agi pōt si stati nō soluerit infra decem dies. Jtem quod facit in vno anno.xx.q.i.puella. vbi dicitur ꝙ si inscijs parentibus infra duodecimuz annum veluz acceperit parētes vel tutores possūt hoc statim irritare infra annuz Jtem qō facit cum q̄dam tēpamento temporis: ita ꝙ nec minimū vel maximū tp̄s assumit qō magis pōt

intellectu concipi q̄z dici.ff.de solu.l.ratū.z.l.de co
dicib⁹ vbi dr̄ q heres fideiussori testatoris hoc quod
adita hereditate soluit ꝓ defuncto statim soluere dꝫ.
idest.cum quodā tēperamento tpis:nec eni statim cū
sacco parat⁹ venire debet. Item qđ facit cū prio pōt
de resti.spo.olim causa.vbi dr̄ q vim illatā reb⁹ pōt
qs repellere incontinēti.idest q̄z cito poterit collectis
amicis:ita tñ q illud icontinenti non extendat̄ vltra
annū.hec ber.de elec.qz ꝓpter. Itē qđ facit i vno mē
se.i.q.i.ꝯstat.vbi dr̄ q si aliqui ordinati sūt ab hereti
cis p vim si statim renūciauerint cōciliabulo hereti/
coꝝ idest infra mēsē:tunc excusant̄. Itē q̄z cito scit:ut
xxxij.q.ij.mulierē. Itē qđ facit qñq̄z:ut.ff.si cer.peta.
l.i.ubi dr̄. Cuicūq̄z rei assentimus alienam fidē secuti
mox recepturi ex eo ꝯtu credere dicim⁹.

¶ Factitare ē frequenter facere.l.fulcinus.§.latita
re autem.ff.qui ex.cau.i poss.ea.

¶ Factio ē conspiratio.l.quisquis.C.ad.l.iul.maies.
vbi glosa.

Falcidia dr̄ lex a falcidio tribuno plebis qui ipsā adi
uenit ad hoc q quis extraneo testamēto suo legare ñ
posset qn ad minus quarta remaneret heredi.q si cō
tra faceret locū non haberet.z sic dr̄ falcidia a falce
ad defalcādū singulis mādatis p quaz ꝑmittit̄ heres
habere quartā ptē legatōis vel hereditatis qñ etiam
tota hereditas vel maioꝛ ps ē legatis exhausta. Et ē
triplex falcidia scđm io.an.in glo.di.ij.responsa pru/
dentium. Require.ī.l.falcidia.

¶ Factū fieri ꝯtētū in dispōne significat ipm ad here
dē vel alium trāsire seu trāsire posse vel ñ ꝓut eniz ip
sum factū vl' quoduis aliud mediū ꝓbat significat vl'
declarat.vbi gr̄a.in cōuētione deducit̄ hoc factū lice
re ire agere p fundū ꝑmittētis ad fundū ei⁹ cui ꝑmitti
tur:hec cōuētio non transit ad heredes siue sit apposi
tū vbū psonale tibi vel mihi siue nō:imo simpl'r dcm̄
ē ꝯuenim⁹ licere seruo agere.h⁹ fcm̄ nō trāsit ad dn̄m
§.sed cū factū.insti.de stipu.seruo. Sed ibi debitoꝛ
ꝯuenit cū creditoꝛe q ei nō liceat debitū petere:z ita
fit pactum de non petendo simpliciter hoc factuz seu
pactum transit ad heredes.

¶ Facere qđ potest qualiter qs ꝯueniat̄ z quō itelli/
gat̄ habet̄ i.l.sūt q.cū noue legib⁹ seq.ff.de re iud.nā
patron⁹ patrono liberi z parētes eoꝝ miles armate
milicie:vel doctoꝛ ꝑsbyter zc̄. Si cōdēnant̄ ad id qđ
facere pñt nō totū qđ habēt extoꝛquendū ē.sz rō hēn
da ē ne egeāt vt.l.in cōdēnatione.ff.de reg.iur. Nam
itelligit̄ qs facere debere qđ commode z honeste po
test.nec enim videt̄ posse qđ non pōt fieri honeste.ff.
đ ver.sig.l.nepos ꝓculo z qñ fcm̄ p ñ facto hri nō pōt
de cap.z postli.reuersis.l.in vllo.§.facti. Itē p factuz
ꝓbat̄ volūtas.ff.de legi.l.qbus.c.dilecti.de appel.c
fi.de coniug.seruo. Et factū vel de facto constat q̄t/
tuoꝛ modis.c.quesitū de coha.cle.z mulie.

¶ Fallonia ē culpa iniuria ꝓpter quā vassallus amit
tit feudū. Et ē quedaz culpa que respicit dn̄m sc3 qñ
tribus uicib⁹ citatus legitime fidelitatē ꝑstare nolue
rit:vt in vsib⁹ feudoꝝ que sit ꝑma causa bñficij.amit.
c.i. Est z alia cā qñ ifeudauit alia lege quā ipse hꝫ:vel
talē vasallū qui feudū deseruire nō pōt. Quedam vo
est culpa vel fallonia que nō respicit dn̄m:sc3 quādo
vasallus interfecit fratrē vel filiū suū vel filiū fratris
vel alud crimē cōmisit qđ patricide appellatōe cōti
net̄.z plures alias fallonias tā respiciētes dn̄os q̄z ali
os ꝓpter quas feudū amittitur.no.hostiē.in sum.de
feu.§.qui mo.feu.amit.

¶ Falsarij sunt q crimie falsi tenent̄:vel qui crimen
falsarioꝝ admittūt vt de cri.fal.ad falsarioꝝ.

¶ Falsitas est mutatio vitatis:de cri.fal.c.i.licz z p
to.ti.no.de rescrip.sup lr̄is p doc.eo q falsatoꝛes sēp
student mutare ea que va sunt z falsa videāt̄ verisilia
vt in auc̄.istru.cau.in ꝑnci.colla.vi.z scđm ea q̄ not.
aço in sum.C.ad.l.coꝛne.de fal.

¶ Falsum est qđ caret vitate:vt rescriptū falsū qđ ñ
hꝫ aliqđ ꝑmoꝛdiū seu substātiam veritatis sc3 q non
emanauit a papa:z tamē apparz emanasse.c.sua no
bis de offi.vica.vbi de hoc. Et no.i.c.sup litteris de
rescrip.p Franc.de çabel. Vñ falsa.i.iniusta:z vera
i.iusta.insti.q z ex qui cau.manumit.nō pol.§.eadē
l.eliascētia:vbi dr̄ q cā semel approbata siue va vel
falsa non retractatur.

¶ Fallacia scđm hosti.in sum.de do.z contu.§.i.cō
mittitur in decipiendo in his que asserit aliquis falle
in certa scientia.

¶ Fama scđm spe.ti.de no.cri.§.fama est ille digni
tatis status vita z moꝛibus cōpꝛobatus:z in nullo di
minutus scđm glo.C.ex qui cau.ifa.irro.l.i.z glo.ij.
in.c.vestra.de coha.cle.z mu. Et loquit̄ de fama ho
minis. Sed fama de aliquo negocio que ē mediū vi/
tatis eliciēde describitur sic. Est cōis z clamosa insi/
nuatio insurgēs apud totā vel maioꝛē ptem populi.
ex incerto auctoꝛ ꝓueniēs.z dr̄ a foꝛ faris:z dr̄ ab opi
nione qui vltra cōem opinionē requirit cōem locutio
nē z sic duo exigit. Et in dscriptōe fame p Spe.nomē
dignitatis nō ponit̄ pꝛo honoꝛe publico scđm Azo.sz
ꝓ potētia a nā cūctis attributa. Et hec descriptio lo
cū hēt in bona fama. Qñq̄z etiaz fama sumit̄ pro infa
mia siue mala fama:ut in.c.tua.de coha.cle.z mu.z iō
scđm spe.fama pōt aliter describi ut ꝯpꝛehēdat vtrā
q̄z.s.bonā z malā sic. Fama ē vehemēs vulgi z maio
ris partis opinio rei de qua querit̄ ꝯsentiēs uel conso
nās. Fama ab homine sic ꝯsueuit describi. Est digni
tas stat⁹ vita z maioꝛibus compꝛobata:vt.ff.de va.z
extra.cog.l.cognitionis.z qui talē famā negligit crud
lis est.xij.q.i.nolo.et fama opinio estimatio idē sunt.

¶ Fama inter homines est publica z cōis insinuatio
ex sola suspitione:z ex certo auctoꝛe pꝛoueniēs.

¶ Familia scđm Azo.in sum.C.de edi.ac.appellatio
ne familie ꝯtinent̄ oēs qui sunt in seruitio alicuius et
liberi hoies qui seruiūt ei bona fide vel etiā alieni ser
ui z etiaz q sūt in potāte eius:similiter oēs pꝛoping li
berti z patroni.sic generalit̄ sumitur.C.de vbo.sig.l.
fi. Unicus vo seruus familie noie nō ꝯtinet̄:nec duo fa
ciunt familiā ibidē. Et dicitur a femoꝛe que est pars
hois genitiua:ut dicta.l.fi.C.de vbo.sig.

¶ Familie herciscūde.i.hereditatis diuidēde:no.in
rubꝛo.ff.fa.her. Re.supꝛa actio familie her. Et diffe
rētiā inter famulū mācipatuz:z seruū no.archi.xxxij.
qōne.iij.c.patrem.

¶ Famosū.carmē scđz Azo.ısum.C.de iniur.ē dicta
mē vel historia ꝯposita ad alicui⁹ infamiā ꝓut ibi no
tare videtur Azo.

¶ Famosus libellus pōt pꝛopꝛie dici liber ꝯscript⁹ ob
alicuius infamiā.ut.ff.de iniur.l.lex toꝛmētoꝝ.§ si qs
liberū. Et iponit̄ ei pena capitis qui famosuz libellū
inuētū ñ coꝛrūpit:sed alij manifestauit.z qui eū dicta
uerit si nō ꝓbauerit de calūnia capitalit̄ puniet̄ scđm
azo.in sum.C.eo.ti.hec z plura ibi vide per eū. Et h⁹
ē vm si reo cōuicto capitalis pena esset iposita alit̄ nō
Et notatur in.l.vnica.C.eo.ti.

¶ Fatū ē genus diuinatiōis cui qui intēdit dānatio/

nē aīe sue incurrit. xxvij. q. vlti. ñ obseruetis.

¶ Fatalis dies scdm Aço. in sū. C. de tem. ꝛ repa. ap. dr̄ spaciū tpis infra qd appellās dꝫ appellationē ꝓseq Et quidā oli quattuoꝛ dies fatales cōcedebāt: quoꝝ prim⁹ erat spaciū sex mēsiū. Et hoc si appellatū fuit a snia clarissimi viri vel spectabilis viri vel delegati a principe. Scdi aūt dies fatales sunt spacium. xxx. ꝛ vnius dieꝝ. Tertij ꝛ quarti sunt similit̄ totidē si saltem facta fuerit appellatio a delegato: vel spectabili vel clarissimo viro: ꝓut hoc hēt in. l. ij. C. d temp. ap. hodie aūt ex ordine vn⁹ tm̄ fatalis dies ē. i. vnicus. Sed si iusta cā intercesserit alius ann⁹ indulget̄: ꝛ ita erit secundus dies fatalis quo transacto lite nō cōpleta rata manet snia: vt in auc̄. ei qui appellat. in dicto titu. de temp. app. Dicebantur aūt fatales dies: qꝛ eis fatū. i. terminus cause iponit̄: vl' qb⁹ mors accidit cause.

De Fe

¶ Femina scdm aliquos dr̄ a feditate eo q fedas et enormes suꝑfluitates menstruales emittit. Sola enim femia est aial mēstruale: cuius cruoris ꝯtu fruges ñ germināt: arescūt herbe: arbores emittūt fruct⁹ ferꝝ rubigine corrūpit̄: ꝛ si quidē canes comedūt rabiē incurrunt. Uerificat̄ hec in adamāte.

¶ Ferie scdꝫ Aço. in sū. C. e. ti. dicūt a foro q̄si foerie: qꝛ ꝑstāt vacationē ab his q̄ cōsueuerūt agi i foro. Hostien. tm̄ in sū. e. ti. dicit q ferie dicūt ꝑ ꝯriū. Cū enim ferie colēde ñ sint. he tm̄ colūt̄ vel dicūt̄ ferie dies q̄si dies festiuādi scdm papiā: qꝛ istis feriari. i. a mal' opib⁹ abstinere debem⁹: ꝛ nihilominꝰ ꝑstant imunitatē a mercantijs. Cū difficile sit iter emētes ꝛ vendentes peccatū nō interuenire. lxxxiij. di. eijciēs de pe. di. v. c. q̄litas ꝛ negociū. Ea q̄ tm̄ ptinent ad disciplinā militarē vel scholasticā: vt artes liberales vel ius ciuile i dieb⁹ feriatis pagi pñt scdm Aço. ff. e. ti. l. i. vide no. p doc. i. c. ꝯquest⁹. de ferijs vbi cū querit̄: an liceat studere leges vel ꝓ p̄cio scribere i dieb⁹ feriatis vel festiuis vel dñicis. Dicit io an. q̄n studiū sit sine solennitate nō ꝓpter lucrū q tūc licet cū nō sit opus seruile scꝫ cū solēnitate scꝫ i publicis scholis nō licꝫ. Do. anto de butri. dicit q cā ꝯsilij dādi ubi necessitas suadet. sꝫ qꝛ cā tpe ꝑitura ē vel de loco lōginquo ꝛc̄. tūc lꝫ studere ēt ad lucrū alias nō. nec i sciētijs positiuis q̄ ad lucꝝ vl' honores tēdūt: sꝫ i theologia ꝛ i speculatiuis lꝫ. Et addit pā. ēt i iure canonico: qꝛ talis laborat i viea dñi ꝛ efficit̄ hō speculatiu⁹: ꝛ abstrahit̄ a vicijs. Nō autem cult⁹ diuin⁹ vel officiū p̄mittat̄: qꝛ sani⁹ ē maioribus studere ꝛ mētes occupare q̄ꝫ ociū iseq: vel i laruis vagari: immo meli⁹ ē domi māere q̄ꝫ festa eccl'iaꝝ ꝓpē dñas visitare. xxiij. q. i. odi. ꝓiec. vbi glo. ꝛ. l. penult. ff. de fer. Describētib⁹ ꝛ legētib⁹ vide in ti. de feri. p docto. Et sic ferie sūt quedā solēnitates tēpoꝝ i qb⁹ cause tractari nō debēt. Et scdm gof. dñr ferie: qꝛ forēsib⁹ negocijs imunitatē prestāt. l. diuus. ff. eo. titu. Uñ feria vno mō capit̄ ꝓ q̄libꝫ die i hebdomoda ꝛ ita ꝯuat eccl'ia. dicēdo Feria ꝑma. Feria scda. ꝛ dr̄ a for faris. s. a fādo. i. loquēdo: qꝛ singulis Ferijs solo ꝟbo loquēdo de⁹ creauit hoiem ꝛ oia. Alio mō capit̄ ꝓ die solēni festiuāda. ꝛ sic dr̄ a feriēdis victimis q̄ offerebātur i Ferijs. vel ab feriādo scdm papiā. qꝛ ꝛ si oib⁹ dieb⁹ abstinēdū sit a malis. tm̄ istis p̄cipue. vt. c. i. d feri. Sūt ergo sic ferie cāꝝ. Ferie festiuāde ꝛ sic Ferie nuptiaꝝ. de qb⁹ i. c. capellan⁹. de Ferijs. xxiij. q. iiij. nō opꝫ. xv. q. iiij. placita. lxxv. di. q die dñico. Feriarum alie sūt repētine q̄s ipatoꝛ vl' ꝑnceps iducit repētine pp victoriā vel vxorē ductā vel filiū natū. vel pp publicā ꝯgratulatōem ob diē natalis ipatoris. vt. C. eo. ti. l. i. et dñr repētine qa sūt certe imo qꝛ r̄pēte ꝛ subito iducūt̄ ꝛ a nullo iudice iduci pñt nisi a ꝑncipe. vt i ti. C. de feri. A nullo eni iudice ꝑsumi dꝫ vt auctoritate sua aliq̄s ꝯdat ferias. nam feriales ferias nouari dꝫ q̄s administratoꝛ edixerit. Alie sūt solēnes. ꝛ quaꝝ q̄dā iducūt̄ ob reuerētiā dei. vt dies dñic⁹. vt. l. ij. C. e. ti. ꝛ. l. oēs dies. ꝛ p̄cipue oēs dies ꝛ oēs festiuitates gloriosissime ꝟginis marie scōꝝ apl'oꝝ ꝛ alioꝝ que numerāt̄. c. vlt. eo. ti. ꝛ de ꝯse. di. iij. c. i. Alie ob honorē ꝑncipis. vt dies natalis vel coronatōis ei⁹. C. eo. l. fi. ꝛ i d. l. oēs dies. Alie autē ob honorem ciuitatum. vt dies natalicij maximaꝝ vrbiū: ut rome ꝛ ꝯstātinopolis. l. oēs preal. Alie ob necessitates hoium. uel publicā vtilitatē ut sūt duo mēses: vnus gratia mēssiū. ali⁹ causa vindemie. de quibus ēt in ꝑalle. l. omnes dies vbi dr̄ Oēs dies iubem⁹ eē iuridicos illos tm̄ manet̄ feriarū dies phas ē gemis mēsib⁹ ad requiē laboris idl'gētioꝛ ann⁹ excepit. estiuis q̄ꝫ feruorib⁹ mitigādis: ꝛ autūni fructib⁹ decerpēdis. Has ꝟo ferias spe. eo. ti. ñ vocat solēnes: sꝫ iudicat rusticas vel publicas: qꝛ pp rēp. vel vtilitatē rusticā inducūtur. et forte Spe: mouet̄ ex. l. i. in ꝑn. ff. e. ti. Et statuūtur he ferie scdm cōsuetudinē loci: ꝛ scdm varios t̄raꝝ rit⁹: vt. ff. de fer. l. ꝑsides

¶ Ferri ꝓp̄e dicim⁹ ea q̄ quis i corꝑe baiulat. Portari ꝟo ea quis i mēte secū ducit. agi ꝟo vel duci dicunt̄ animalia: ut. ff. de. ꝟbo. sig. l. ferri

¶ Ferriminatio ē eiusdē generis mat̄iaꝝ solidatio et ꝯiūctio: ut si sciphо argēteo fūd⁹ ferre⁹ apponat̄ d h⁹ no. l. in rē. ff. de rei vēdi. sꝫ applūbatio. Re. s̄. de. A.

¶ Feudū ꝯm hosti. ꝛ Azo. e. ti. in sum. §. i. Est bñficiū alicui⁹ rei iuestitura intueniēte sic cōcesse seu date alij vt dñium penes ꝯcedētē remaneat cui⁹ occasiōe recipiēs: ꝛ successoꝛ eius ꝯcedēte dño ad id de q̄ ꝛ vsq cōuenit aut feudi nā regrit. s. directū dñiūꝫ. Utile autē trāsit ad feudatariū. ar. eoꝝ q̄ no. de emphiteota. ff. si ag. vec. peta. l. vnica. §. qui. m. ꝛ fuit h⁹ dcm̄. s̄. vtile ꝯꝫ diuersaꝝ regionū ꝯsuetudies: quib⁹ obligat̄: ꝛ ipsis cōsuetudinibus obligat̄ qb⁹ deficiētib⁹ iuri scripto obligatur. Pro diffinitiōe feudi ꝛ donatiōe ei⁹: vide i glo. i vsi. feu. q. mo. feu. acqui. i ꝑn. ꝛ sūmam ad quā ibi remittit̄. Dicit̄ aūt feudū a fidelitate vl' a fide quā vassallus dño ꝑstare tenet̄. nec eni dꝫ aliq̄ iuestitura fieri ei q fidlitatē facē r̄cusat nisi fedū eo pacto sit acq̄sitū: ut d eo fidlitas ñ ꝑstet̄ vt i ꝯstōnib⁹ feu. p q̄s fiat iuesti. ꝛ p q̄s r̄cipit̄ ꝛ ibi d i qb⁹ cau. feu. amit. i. c. ij. §. i. vsi. feu. not. Itē feudū ē res ꝯcessa alicui ad vtēdū ꝓ seruitio scdꝫ gof. Est ꝯcessio rei ꝓ homagio fcā ꝛ addit̄ ꝯcessio beniuola: qꝛ fit ex grata beniuolētia. ꝛ g⁹ bñficiū dr̄ etiā iō ꝯcessio dr̄ qꝛ apud dñm remanet ꝓꝑetas ꝛ dñiūꝫ directū. Sꝫ vassall⁹ acqrit vsufructū ꝛ vtile dñiūꝫ. Pōt ēt sic describi. Feudū ē bēiuola actio tribuēs gaudiū capiēti cū seruitio retribuendo ꝑ quā transfert̄ vtile dñiū de dño in vasallū. Et sic dr̄ a fidelitate quā vassallus tenet̄ dño: ve q̄ i. c. ex diligenti. de simo. ꝛ in tit. de feu. per totum.

¶ Feudū legiū scdꝫ. Spe. ti. de feu. i tractatu libellorū. §. q̄n sup homagiū. ꝟsi. porro. Est q̄n cā ꝛ occasio homagij cepit a dño: vt q baro dixit alicui paupi militi q aliq̄ rē imobilē sibi daret si ei faceret homagiū: ꝛ illā ꝯdit. talis res vocat̄ feudū legiū: ꝛ talis vasallus hū legius. Et hec ꝓbant̄ in li. feu. Si de feudo cōtrouersia fuerit: vide infra homagiū.

¶ Feudatari⁹ est qui feudũ recipit: qui ēt vassall⁹ dr̃

¶ Fictio iuris differt a p̃sũptiõe: qꝛ fictio iuris semꝑ
est ꝯ veritatē. ut in iure postliminiȷ. ⁊c̃. Presũptio āt
frequenter intelligitur stare cũ v̄itate sicut ⁊ sepe stat
ius eni fingit aliud q̃ȝ est: ut fingit mulierē stipulatam
que nõ ē. l. vnica in prin. C. de reiuxo. actio. fingit na/
tum: qð nõ ē. ff. de sta. homi. l. qui in vtero fingit non
eē natum: qð ē natũ. ff. de libe. ⁊ post. l. titius testõ. §.
lucius fingit viuere qð non viuit. insti. de excu. tuto.
§. fingi aũt. fingit nõ cõceptũ eũ qui mortu⁹ nascit̃. ff.
de ver. sig. l. qui mortui no. azo. in prin. sũ. circa. x. pre
dicamenta. ⁊ gof. in sum. de presũp.

¶ Fides ē fundamētũ reꝝ sperandarũ nõ apparētiũ
argumētũ. Et scd̃m Arist. Est rõ rei dubie faciēs fi/
dem. Et fides scd̃m apostolũ in epistola ad gal. vt su
mitur ð sũ. tri. c. firmiter. Est substantia reꝝ speran/
darũ argumētũ. primũ dr̃ qꝛ sperare debemus qð di
ctum ē prophetis futuꝝ. Scd̃m dr̃ qꝛ ꝓphetias iã com
pletas debemus habere argumētũ. i. ꝓbationē nõ ap
parētiũ de futuris ꝯplēdis. Sed illa ē quedã notifica
tio. ⁊ nõ vera diffinitio. quar̃ magistralit̃ sic diffinitur
Fides ē voluntaria certitudo absentiũ infra sciētiam
⁊ supra opinionē ꝯstituta. Aug. dicit. Fides ē creder̃
qð nõ vides. Et due sũt spēs eius. s. formata ⁊ in for/
mis. Et capitur multis modis. de quo vide glo. bonã
in. c. firmiter ⁊ sum. trini. ⁊ fi. catho.

¶ Fideicõmissũ ē illud legatũ vel relictũ qð ꝯmitti
tur fidei heredis alicui dandũ ab eo cũ testator dic̃ he
res fidei tue ꝯmitto vt des legata ⁊ ꝯmissa: vt secũdũ
azo. in sũ. C. eo. ti. §. sequitur. Hodie tñ nõ ē differētia
inter fideicõmissa ⁊ legata: sed olim multe erant diffe
rentie. Oē eni legatũ fideicõmissũ dici poẽat ⁊ econ
tra ꝓ quo ē tex. insti. de le. §. sed nõ vsq̃ȝ. Nam ipsorũ
eadē est nã. ff. de le. i. vbi dicit̃ per oĩa equata sunt le
gata fideicomissis.

¶ Fideicõmissari⁹ ē ille c⁹ fidei legatũ l' r̃lictũ ꝯmittit̃
¶ Fideicõmissaria libertas. Require infra. libertas
¶ Fideicõmissaria her̃ditatis petitio ē que ꝯpetit ei
cui fideiussoria hereditas restituit̃ ex senatuscõsulto
trebelleano vt qui habēt agros cõfines q̃ꝓ ꝑ ipsam di/
uidantur agri vel fundi..

¶ Fideiussor ē qui alienam obligationē i suã recipit
vel suscipit fidem: principali nihilomin⁹ manēte obli
gato: videlȝ qui se ꝓ alio obligat. ut eo. s. pꝛincipali de/
bitore nõ satisfaciente ipse satisfaciet. Et dr̃ quasi ius
su alterius ponēs fidē suã: vt isti. e. ti. in p̃n. ⁊ ff. eo. l.
.i. ⁊. ij. Est aũt fideiussor magnũ nomē generale. qa
ꝯprehendit sub se mãdatorē ⁊ ꝯstitutorē: ⁊ euȝ qui ex
toto in se alienã obligationē transfert qui ⁊ promissor
vocat̃. Sed hi differũt inter se qꝛ ꝯstitutor ñ obligat̃
nisi precedat obligatio que in iurib⁹ data sit: vt i. l. i. ⁊
.l. iij. §. i. cũ aliis. ff. de ꝯsti. pec. ⁊. l. ij. C. eo. ti. Fideius
sor v̄o obligationē p̃cedit ⁊ sequit̃: insti. e. ti. §. fideius
sor. Mandator aũt nũq̃ȝ sequit̃ sed semꝑ p̃cedit obli
gationē. ut. ff. mãdati. l. si v̄o nõ remunerandi cã. §. si
post creditã. nisi i casu qui hētur in eo. §. v̄si. plane. Et
differentiã hic positã no. glo. in. l. ꝑall'. §. si post. in p̃n.
Cui ē similis. gl. C. eo. ti. sup rubrica. Et q̃ꝓ p̃cedat ob
ligationē vide hosti. in sum. C. eo. ti. §. i.

¶ Fideiussor i rē suã dr̃ qui fideiubet pro aliqua re in
ea cã qua res futura est eius. vbi gratia. dedi ꝓcurato
rem ad defēdēdũ i cã mea: ⁊ fideiussi pro eo iudicatũ
solui: hoc cãu fideiussor in rem meam dicor: vt. l. si de
functus. ff. de procur.

¶ Fideiussio ita fit. Si interroget̃ fideiussor sic fide
tua iubes qð iste debeat. et ille rñdeat fideiubeo. ut i
sti. eo. ti. §. i stipulatiõib⁹. Hodie tñ secũdũ hosti. i sũ
eo. ti. §. q̃liter vulgares vtũt̃ h⁹ mõ. es fideiussor ꝓ ta
li. ⁊ ꝓmittis mihi ꝓ eo. ⁊ iste rñdet sic vel ꝓmitto.

¶ Fidelitas ƀm hosti. i sũ. de feu. §. qd sit fidelitas ni
hil alið ē nisi iusiurãdũ qð a vassallis p̃stat̃ dño. Et ibi
deȝ hēt̃ plena forma fidelitatis. vt. xxij. q. v. ð forma
de iureiu. c. ego. N. Et i q̊ differt ab homagio. no. i
cle. pastoralis. §. rursus. de re iud.

¶ Figuline dicuntur loca in quibus figuli exercent
officia sua vel artem.

¶ Filius arrogatus. Re. s̃. arrogatio.

¶ Filius adoptiuus. Re. s̃. adoptio.

¶ Et fili⁹ ē is quē nuptie demõstrãt: ut. ff. de i ius vo.
l. qꝛ mater. vl' ꝑ ꝯfessionē p̄ris ⁊ matris. c. trãsmisse. q
fil. sint legit. vl' ꝑ affectũ. C. ð p̃sumpt. afferte. ij. q. vij.
ad romanã. ⁊ stat̃ his ꝯiecturis donec ꝓbet̃ ꝯtriũ: secũ
dũ gof. in sum. ti. de na. ex li. ven.

¶ Filiusfamilias dr̃ q ē i ꝑtãte p̄ris vel parētis: vt ac
cipit̃ i. l. fi. ff. de his qui sui vel alie. iu. sũt. sicut filius
emãcipatus dicitur qui extra potestatem patris est.

¶ Filij naturales secũdũ azo. in sũ. C. eo. ti. sũt multi
plices. Aliq sunt naturales ⁊ legitimi vt q nascuntur
ꝑ legitimum thoꝝ. Alij sunt legitimi tñ: vt adoptiui.
Alij nãles tñ: vt nati ex cõcubina vnica: ⁊ i domo in
dubitato affectu cõiũcta. Alij neq̃ȝ nãles neq̃ȝ legiti
mi: vt qui ex illicito ⁊ dãnato coitu nati sũt. de his oi
b⁹ ē gl. isti. de adop. i p̃n. ⁊ gl. i. c. ꝑ uenerabilē. q fil.
sint legit. Et quot mõis nãles de soluta cũ soluta effi
ciant̃ legitimi. patet in. c. tanta qui fil. sint legit vbi ēt
dr̃ q̃ꝓ filij vulgo nati vel concepti sunt qui non habent
patrē detminatũ. Sed ut Azo dicit hec distictio scd̃ȝ
iura ciuilia impatoꝝ dat̃. ⁊ nõ scd̃m iura nãlia qꝛ forte
scd̃m theologos nõ ē vsq̃ȝquaq̃ȝ veꝝ secũdũ quos ma
trimonia seu idiuidua maris ⁊ femine ꝯiunctio ē de le
ge natur̃: quia secũdũ aris. ⁊ phos. ꝑ. politicoꝝ. Nãlis
vr̃ cõiunctio vnius ad vnã ⁊ vagus ē cõcubit⁹ ꝯ nãm.

¶ Filij spurij dicunt̃ qui de adulterio ex soluta cũ nõ
soluto vel ecõuerso cõcepti sunt. c. transmissa ꝑal. ⁊. l.
vulgo. ff. de sta. ho.

¶ Filiaster filiastra est filius vel filia ex alio ꝯiuge ge
nitus vel genita nõ ex eo quē modo hȝ mulier. xxx. q.
.i. si quis filiastrum.

¶ Finiũ regundoꝝ. Require s̃. actio finiũ regũdoꝝ

¶ Finitimus. i. vicinus. c. ꝑ tuas de sent. exco.

¶ Fit ⁊ fiunt. hec v̄ba nõ tm̃ respiciunt presens sed ēt
futurũ. xxv. q. i. generali in textu ⁊ in glo.

¶ Fieri icõtinēti dr̃ h⁹ qð põt ꝯmitti iudicis arbitrio
vt dicit Alan⁹. de appe. c. an sit. i gl. vlti. i. i actu se te
nēte hoc ē anteq̃ȝ cõtrahētes se ad aliquē actũ ⁊ nego
cia diuertant. ff. de verbo. ob. l. cõtinuus. vide. s. face
re. vbi de hoc.

¶ Fiscus ē saccus regius i quē reducũt̃: vel cui appli
cãtur bona bãnitoꝝ vl' ꝓscriptoꝝ taliter accipit̃. ff. lo
cati. l. sȝ edes: §. fiscus. vl' ē regij vel iperialis thesau
ri congregatio: vel imperialium bonorum collectio
vel priuilegium quia fiscus multa habent priuelegia
vt no: azo in sũ. C. de priuil'. fis. ad qð vide no. C. de
iur. fis. i rubri. Et nota q̃ꝓ differētia est iter fiscũ ⁊ rē
publicã: sicut iter spēm ⁊ gen⁹: Fisc⁹ eni ē bursa solũ
ð ꝯmodo pecuniario. sed respublica pecunias. bono
res: ꝑmia. ⁊ alia ꝯsiderat no. i. l. mãcipia. C. ð ser. fugi

¶ Flamines dicebãt sacerdotes gẽtiliũ a filo quo i capite vtebãt a quo dicebãt flamines quasi filamines n i nudis eos capitibus penitus incedere nephas erat di. xxi. cleros post mediũ. Inde archiflamines dicebantur: ꝛ ꝓthoflamines: vt ea. dis. §. i.

¶ Floci noie intelligit habitus hñs manicas longas ꝛ amplas. Cuculle vo noie habitus longus ꝛ amplus sine manicis: ut in cle. ne in agro. §. ꝟm. de sta. mona.

¶ Fodine dicunt loca vel fouee vbi aliquid fodit. di. xxi. cleros. Inde dicunt ferrifodine fouee vbi foditur ferrũ: ꝛ aurifodine vbi foditur aurum.

¶ Formula. Require supra actio.

¶ Forus ẽ exercẽdarũ litiũ locus a fando dictus: vel a foronio rege q ꝑ grecis litteris legẽ dedit vt de vbo sig. c. forus ꝛ. vij. dis. moyses. ꝛ constat ex tribus scz cã lege: ꝛ iudicio. Itẽ forus idẽ est ꝙ tribunal. Et vt azo dicit for⁹ ponitur pro bursa. ꝛ alio mõ dicit formariũ vt ait placen. de quibus sedilia iudicantiũ ↄficiuntur. idẽq appellat ꝑtoriũ. Tribunal ãt dr maioꝝ iudicuꝫ scz qui hñt meꝝ imperiũ. Pape aũt ꝓprie dr ↄsistoriũ. Itẽ ẽ planicies i naui. Itẽ ẽ locus vbi merces repo nuntur. Itẽ foramẽ remi nauis. Itẽ scriptoriũ foraminosũ ꝓ iponẽdis pẽnis ꝛ cornibus vel calamis ad scribenduꝫ deputatis. Et hec significata habet forus ut plurimũ i masculino gnẽ ꝫm hosti. i sũ. ð. fo. cõpe. §. i.

¶ Forũ aũt i neutro genere scðm hosti. ibidem ponitur pro loco deputato ad emẽdũ vel vendẽdum res. Aliter aũt scðm azo. dr districtus ciuitatis vel ẽritorium iudicis in quo aiaduertere ꝛ punire hẽt delinquẽtes. l. si pupillus. §. territoriũ. ff. de vbo. si. Et veniũt ibi que sũt iurisdictiõis: nõ que sũt ordinis. et dr quasi fodiũ eo ꝙ qui sũt i districtu ad fodia vl munera seu angarias ↄpellũtur. vel dr a ferendo eo ꝙ munera subeũt ꝛ inferũt. Aliter Hos. Hosti. ibidẽ ↄueniẽtes forum ẽ idem ꝙ tribunal qꝛ tribunal forte habet aliq̃ similitudineꝫ cum foro: quia sicut in foro venali quod nos nominamus forum conueniunt multi vendentes ꝛ emẽtes siue res venales iferẽtes. Sic etiã i foro iudiciali. s. i tribunali ↄueniũt multi litigãtes seu ↄtentiones ꝛ lites iferẽtes. ꝛ exinð diffinitiões deportãtes.

¶ Fornicatio est cuiuslibet illiciti coit⁹ gen⁹ q fit extra vxorẽ legitimã spãlr i vsu viduaꝝ meretricũ vel cõcubinaꝝ. Sꝫ stupruꝫ rapt⁹ incestus. Re. locis suis. Et quelibꝫ fornicatio simplex ẽ peccatũ mortale: vt cle. ad nostrã. de here. ergo de iure canonico hodie ꝓhibit⁹ ẽ ↄcubinat⁹: qꝛ tñ ꝓmittebat tanq̃ licitus ð iure ciuili. l. i ↄcubinatu. ff. de ↄcubi. isti. de pa. põt. i glo.

¶ Foresta ẽ loc⁹ vbi fere ihabitãt vl icludũt. Et vbi qs hꝫ vsum venandi secundum ber. de donatio. cum dilectus in glo. i.

¶ Foraneus dicitur q foꝝ tenet vel de foro venit. iij. q. vi. peregrina.

¶ Forte qñ sit dubitatiuũ facti ꝛ qñ iuris no. archi. xi. q. iij: nolite. ẽt qñq capit certitudinalit ꝓ expressiuo vitatis: ꝛ nõ ꝓ nota dubitatõis: vt i multis iurib⁹.

¶ Forsitan etiã qñq capit nõ dubitatiue: ð vo. ꝛ vo. redẽ. c. magne. ꝛ sic ẽ expssiuũ vitatis: de ꝑcu. tue. xxxiij. q. ij. admouere circa mediuꝫ. et ð pe. di. i. q̃obrẽ. de sup. negl. pla. c. i. li. vi. qñq ẽ nota dubitatõis. ð testa. c. ij. cle. pastorales v. nunq̃ etiã. de re iudic. vide glo. in preall. c. ij. de testa.

De Fr

¶ Frater dr q̃si ferens alium vel alterum.

¶ Fratres ↄsãguinei sunt frẽs ex eodem pr̃e ꝛ eodẽ sanguine geniti: ita exponit tex. in. §. sunt autẽ cognati. insti. de legi. ag. suc. ꝛ. l. itaq. C. eo. ti.

¶ Fratres patrueles sũt duoꝝ fratꝝ filij: vt dicto. § sunt aũt. v. eodẽ nũero. Et insti. de gra. §. q̃rto gradu

¶ Fratres vterini sũt filij eiusdẽ mr̃is: vt expõit glo. isti. de legi. ag. suc. §. hoc habẽdũ.

¶ Fratres cõiter dicũt oẽs xpani tã laici q̃ clerici ꝑ lauacꝝ regeneratõis i baptismo. c. ad mẽsã. xi. q. iij. et c. ioãnes de regu. ꝑ Io. an. ij. q. i. si peccauerit. Sed denũciatio euãgelica hẽat solũ locũ i fratrib⁹ istis vel ẽt i fidelib⁹ videlꝫ si xpian⁹ denũciaret paganũ vr̃ ꝙ ñ qꝛ dr ibi fr̃ tu⁹. Põt dici scðm Panoꝛ. ꝙ si saltez aliq̃ mõ. s. qñ peccat ↄ ꝑcepta nãlia. c. qð sup his. de vo. et vo. redẽ. Sũt. n. ꝓximi nr̃i quoꝝ aias lucri facere debem⁹ scðm glo. i. c. ꝓxim⁹. de pe. di. ij. Et sic ↄcludit denũciationẽ euãgelicã aliq̃ mõ locũ hr̃e ↄ infideles. Itẽ ante cõcilia apl̃oꝝ i primitiua eccl̃ia oẽs appellabãt frẽs discipuli xpi. xxij. di. sacrosancta ꝓp̃e tñ religiosi mẽdicãtes nõ habẽtes bona in cõi frẽs dñr. Et alij hñtes bona i cõi: vt ordinis sci bñdicti: bernardi. ꝛc. q mõachi dicũt: cle. dudũ de sepult. ꝛ cle. exiui ð ꝑadiso. de v. sig. Et scðm panoꝛ. monachi nõ appellãtur frẽs ꝓp̃e: lꝫ large loquẽdo sic. Sic etiã demonialib⁹ q de ordinib⁹ mẽdicantiũ dicũt sorores: ꝛ alie monache moniales vel scẽ moniales.

¶ Fraternitas quot modis sumit in iure no. io an. in comẽto decre. ioãnes. de regu. ꝛ trãseun. ad reli.

¶ Fra⁹. idẽ. ẽ qð dol⁹. Nota tñ quandã drĩaꝫ in. l. iurisgen. §. ait ꝑtor. C. de pac. vbi vide: hic tñ fra⁹ capit ꝓut fit legi qñ qs facit ↄ significatũ legis quesita palea. q̃ videat nõ agere i fraudẽ legis. ff. de legi. l. fra⁹ vbi gr̃a. filiusfa. indiget pecũia petit a me sibi mutuari uideo ꝙ ꝑ hoc icideret in senatuscõsultũ macedonianũ. pecũiã ñ mutuo. sꝫ frumẽtũ vt vendat: ꝛ pecũiaꝫ hẽat ne videar icidere i macedonianũ certe eo nihilo min⁹ icido: vt. l. sꝫ iulian⁹. §. mutui. ff. ad mace. quia frumẽtũ ñ trado nec recipit nisi ad palleatõeꝫ. pꝫ b⁹ qꝛ frumẽto nullaten⁹ idigebat ꝛ pecuniã hẽbã ad mutuãdũ: sꝫ nolui ne icidere. ꝛ tñ icido mutuãdo frumẽtũ. Nã attẽto aio meo ꝛ recipiẽtis: nõ mutuo frumẽtũ. sꝫ pecũiã. Et idẽ si trado libeꝝ vt vẽdat. Idẽ si vir donat titio vt titi⁹ dõet vxori. l. si spõsus. in principio ff. ð dona. iter vi. ꝛ vx. qꝛ i aio donãtis ẽ simplr dõare vxori nõ titio. Iõ facit fraudẽ legi. Fit aũt fraus legi qñ fit ↄ significatũ legis palleatõe quesita. sꝫ fit ↄ legẽ qñ fit ↄ id qð ꝑ legẽ significat tñ nulla palleatione q̃sita. ff. de legi. l. ↄ legẽ. Ex his pꝫ ꝙ si bõa fide mutuo filiofa. frumẽtũ credẽs ipꝫ idigẽ ñ icido i macedonianũ. qꝛ nec facto nec aio facio ↄ ei⁹ significatũ. Et hoc ẽt si sit error intolerabil qꝛ fra⁹ regrit aiuꝫ. sec⁹ si pecuniã mutuo errãs i re. qꝛ tal error nõ excusarẽt eo ꝙ factũ ẽ ↄ significatũ legis. ar. l. ij. C. ad mace. pꝫ in statuto pedagij i ꝑtãte aurelianẽsi q̃ cauet. ut quelibꝫ nauis trãsiẽs onerata subt⁹ pontẽ soluat certũ qd si hñs duas naues oneratas. exonerat vnã ꝛ ponit in aliam vt soluat tñ ꝓ vna certe tal nõ icidit i legẽ nec facit ↄ legẽ. nec fraudẽ legi: qꝛ lex nõ ꝓhibet hoc facere. Et iste põt sibi ꝓuidere de meliori suo seruãdo significatũ legis. Et idẽ ẽ si statuto cauet ꝛ ꝙ ducẽs q̃drigam oneratã ꝑ pontẽ soluat tñ. qꝛ põt exonerare eã vt nil soluat ꝛ facere trãsire ꝑ flumẽ vel portar ꝑ hoies: qꝛ licite põt seruato termio legi sicut põt nõ ducere merces ꝑ terras ne pedagia soluat. Sꝫ si ducerẽ naui vl q̃drigã oneratã: ꝛ nõ soluerẽ. l soluerẽ pecunias tñ sciẽ

ter inutiles tūc facerē ꝯ legē vel ī fraudē legis no. io. facit de hoc in. §. penl. insti. de adop.

¶ Fruct⁹ dicūt q̄ sup̄sūt deductis expēs q̄ fiunt gr̄a fructuū q̄rēdoꝝ colligēdoꝝ ⁊ ꝯseruādoꝝ. qđ locū h̄z tā ī bone q̄ꝫ in male fidei possessorib⁹: ⁊ ī p̄donib⁹: vt. ff. de petit. here. l. si āte. §. fructus. ⁊ l. placet. in fi. C. de fruc. ⁊ lit. expen. l. i.

¶ Fructuū āt alij sūt īdustriales: vt frumentū. vinū oleū: ⁊ silia. s. lac: ⁊ lana q̄ sine īdustria hoīs nō p̄ueniūt. Alij sūt fruct⁹ nāles: q̄ ex ip̄a nā p̄ueniūt: sine. s. magna īdustria hoīs: vt poma: pira: ficus: ⁊ huiusmodi. Utraq̄ꝫ diffinitō p̄ōt colligi ex. l. i. §. fruct⁹. ff. ď vsuris ⁊ de restit. spo. c. graui⁹. ī gl. fi. Sꝫ ḡº nāles fruct⁹ ī q̄b⁹ factū nāe p̄cedit factū hoīs: ⁊ ex solo rudi vsu possum⁹ illis vti. sed īdustrialib⁹ nō sic solo vsu rudi sꝫ curis adhibitis: lꝫ ēt nā coopet̄. cura tn̄ maioꝝ rep̄it̄ nō modica ⁊ p̄fuctoria: sicut ī nālib⁹. vide gl. ī. l. seq̄t. §. fruct⁹. C. de vsucapio.

¶ Fruct⁹ percepti dicūtur qui aliquo modo sūt a solo separati: ⁊ in horreis reconditi.

¶ Fruct⁹ p̄cipiēdi dicūt q̄ īmaturi sūt q̄s ver⁹ dn̄s possider. ď his ī spe. e. ti. de fructi. ⁊ lit. expē. ⁊ azo ī sū. C. ď rei vē. vnde fruct⁹ diuersimode significat accessionē vsufructuū seu ius vtēdi fruēdi. ⁊ ius fruēdi dēpto vsu p̄ significat accessionē. Et hāc dupl'r. s. stricti⁹ ex eo q̄ ex p̄dijs p̄cipit̄: ⁊ n̄ ꝯp̄hēdat fet⁹ aīaliū vl' vsuras pecuniaꝝ: sic sumit̄ ī rubꝛi. ď vsu. ⁊ vsu. le. nā ibi fruct⁹ sumit̄ p̄ut distiguit̄ ab vsura ⁊ a pecudib⁹. q: ī his ēt fruct⁹ ē. l. ī pecu. ff. de vsufr. nō aūt cōp̄rehēdit partū ācille. magis late āt significat vt ēt ꝯp̄hēdat vsuras: vt. l. vsure. ff. de vsur. Itē ⁊ pēsiōes p̄dioꝝ. l. p̄dioꝝ. c. ti. Scđo significat vusufr. nā legato fructu fūdi vr̄ legat⁹ vsufruct⁹: q: dic̄ tex. vsufructui iterest: n̄ ecōtra l. seruū. §. si vsufruct⁹. ff. ď vsu. ⁊ ha. Ex h° seq̄t̄ q̄ si legato fructu fūdi vsus adimat̄ iutile fit legatū vsufruct⁹: sꝫ vtile manet ī eo qđ supest vsui Et idē intelligo vsufructu legato: ut. §. p̄alle. n̄ obstāte illo tex. q̄ ī fine dic̄ iutilis ē adēptio. q: veꝝ ē ī fructu q̄ supest vsui: l' qn̄ testatoꝛ voluit adimere vsū legatū q̄si p̄sone legatū q: cū nō legauerit p̄out continetur in vsufructu nulla est ademptio.

¶ Frui dicitur qui fructus percipit.

¶ Fructuari⁹ ē q̄ rei dn̄s n̄ ē: vt ī. l. vti frui. ff. si vsufr. peta. Tn̄ ī q̄busdā casib⁹ p̄ dn̄o habet̄. s. ī p̄cipiendis fructib⁹. ff. ď vsufr. l. si titij. §. i. Ad h° fac̄ q̄ vsufructuari⁹ n̄ sit dn̄s. nā ad id qđ dictū ē ad eū oēs fruct⁹ gn̄alit̄ spectāt. scđm placen̄. ff. de vsufr. l. vsufruct⁹. p̄alle ī p̄in. ī sum. C. de vsufru. Et quomodo differunt ab vsuario. Require. j. vsuarius.

¶ Frustra. no: archydia. ď accn. c. i. li. vi.

De Fu

¶ Fugitiu⁹ ē q̄ ea mēte recedit ne redeat ad dn̄m lꝫ postea redeat: vt. ff. de edi. edic. l. q̄d sit fugitiuus de hoc vide azo. ī sū. C. de ser. fugi.

¶ Fulminare dr̄ iudex ī iuste vel īdeliberate sētētiā p̄ferēs sine maturitate: de sen. exc. c. i. li. vi. Non ergo leuit̄ dicat̄ fulminare: sed cōiter ferre sn̄iam etiā contra absentē p̄mere sententiā non cesset. C. de iudi. l. properandum. circa medium legis.

¶ Fullones dicūt mūdatores ⁊ dealbatores vestiū: ⁊ earūdē decoratores seu coloratores.

¶ Fūctio ē vsus cōsuetus fūct⁹ ab eo q̄ fūgebat̄ honore aliq̄. aut officio. Hic dr̄. Qui iā expleuit officiū vite vii. dr̄ q̄ mutue pecunie magis fūctionē ī gn̄e suo recipiūt p̄ solutionē q̄ꝫ p̄ spēz. ī. soluēdo mutuā pecuniā magis vtimur gn̄e. ī. rei māerie q̄ꝫ spē. ī. eodē corpe alr̄ n̄ eēt mutuū l' mutatū. s. ď meo tuū: sꝫ ꝯmodatū s. ad ꝯmōꝫ utētis datū. ff. ď re. crdi. si cer. pe. l. mutuū.

¶ Functio publica. Require. ff. de pu. ⁊ uecti. l. i. §. hic titulum. super uer. impēdatur.

¶ Funeraria actio. Require. s. actio funeraria.

¶ Fūdatur itentio per testes. uel instrumenta: uel confessionem uel euidentiam facti: uel presūptiue. ut ē glo. iu uer. fundauerit. c. finem. de do. ⁊ contu.

¶ Fūd⁹ ē māsio alicui⁹ cū accessiōib⁹. Alit̄ diffinit: ut ī. l. qn̄. ff. ď. v. sig. Et. no: q̄ fūdus ē nomē hōgeniū quia quelibet p̄s fūdi dr̄ fūd⁹. Sūt. n. homogenia ī q̄b⁹ ē idē p̄dicatū ī p̄te qđ ī toto: ut aq̄ terra: lignū: pānus ⁊c̄. Alia dicūt̄ eutrogenia: ī q̄b⁹ p̄s nō capit eādē denoiatōēꝫ cū toto: vt dom⁹: cathedra: tunica: man⁹ pōs. vn̄ n̄ valet legatū fūdi: ⁊ ē derisoriū. l. legato. ff. de. le. i. nā. legādo spaciū palme de fūdo diceret̄ fundū ligasse. Sed ibi bona gl. q̄ n̄ valet legatū gn̄ale legādo rē: substātiā: vel aīal. q: muscā dādo liberaret̄.

¶ Fūd⁹ dotalis ē q̄ mr̄imonio ꝯtco dat⁹ est sponso.

¶ Fūd⁹ q̄si dotal' dr̄ q̄ tradit⁹ ē spōso nōdū secuto mr̄imonio. p̄ q̄ ⁊ sup̄ioꝛi dicto facit. l. i. §. i. de fū. dota.

¶ Fund⁹ ī structus ē edificat⁹ vel cultus.

¶ Fūd⁹ iugeus est terra que modo non aratur licet olim fuerit fertilis alias que modo aratur licet olim fuerit sterilis.

¶ Fūdus limitatrophus alias militatroph⁹ dr̄ atrophus. ī. descriptio ⁊ milite q̄si descript⁹ ad vsū militū q̄ limites impij custodiūt: vt. C. de fun. limitato. l. i. ⁊ l. si accipit̄ li. xi. Aliter dr̄ fund⁹ limitosus ut ibidem de fundo. limi ⁊ pau.

¶ Fundus agometicus. Re. azo. in summa. c. eo. ti.

¶ Fundus saltuēsis est fundus in quo est saltus. C. de fun. pau. l. fi. li. xi.

¶ Fundus releuatus dicitur qui olim erat palustris. Nunc autem factus est serenus alias terrenus. C. de fun. pau. l. fi. li. xi.

¶ Fundū diuidi ī certas regiōes ē ipsū diuidi ī determinatas partes.

¶ Furtū ē ꝯctio vl' ꝯctatō fraudulēta seu fraudulosa rei alieni mobil' coꝛpal' q̄ fit iuito dn̄o cui⁹ res fuit aīo lucrādi. s. gr̄a rei vl' possessiōis vl' vsus vt. ff. e. ti. l. i. dr̄ aūt furtū scđm Azo. a furuo. ī. nigro. eo q̄ clā ⁊ obscure ⁊ plerūq̄ꝫ de nocte fiat ⁊ dr̄ a fraude vel ab auferēdo: vt. l. i. in p̄n. ff. eo. ti. ⁊ insti. de obli. q̄ ex delic. nasci. in p̄n. §. furtū aūt ⁊. §. placuit. Et p̄rohibet̄ ī decalogo xiiij. q. v. penale. ⁊ no. xxxij. q. xij. q̄ ī oīb⁹. Et nota q̄ p̄ furto non dꝫ quis moꝛi. nec mēbꝝ p̄der̄ sꝫ fustigari. scopari. vl' alit̄ castigari. C. de ser. fug. auc̄. sꝫ nouo iure. Sꝫ ꝯ quis suspēdi dꝫ p̄. xv. solidis. §. si q̄nq̄ꝫ solidos vt in auc̄. de pa. te. col'. x. dicit Ja. colūbi bononiensis nō seruari. §. pal. ḡº scđm Salic. nō ē curandū. ⁊ dicit. Fulgo q̄ ille. §. p̄cedit ex cōsuetudīe quē richar. de sali. intelligit ī cāu singulari. s. qn̄ p̄p furtū tale. v. solidorū pax violat̄. Dn̄s cato dicit q̄. v. solidi sūt. v. aurei: q: ēt ita capit̄ solid⁹ p̄ aureo. C. de ser. fu. l. q̄cūq̄ꝫ ibi vl. xx. solidos reddat vbi glo. dic̄. Talē solidū accipe q̄ valeat vnū aureū quoꝝ. lxxij. faciūt vnā libꝛā auri sic isti. de pe. te. lit. §. fi. Iure. ffoꝝ. fur puniebat̄ extra oꝛdinarie: nec moꝛiebat̄ nisi famos⁹ latro. Iur̄ āt auc̄. hēt ne moꝛiat̄ nec mēbꝝ p̄dat: vt. s. auc̄: sꝫ nouo iure postea iti. de pa. te. p̄. v. solidis. deīn ti. de pa. iur. fir. dꝫ legitime puniri: qđ m'tiplicit̄ itelligit̄. Tādeꝫ iura municipalia puniūt alr̄. Nā p̄ncipes p̄nt statuē q̄ nemo moꝛiat̄ nisi ipsi disposuerit: vt glo. ī. §. furtū ď pa.

fu.fir.col.x.q̄ ē magistra furtoꝝ. Nã q̄dã sũt furta do
mestica nõ publice cohercẽda.l.respiciẽdũ.§.furta.
.ff.de pe.dicũt.n.doct.ꝙ nullus famul⁹ ꝑ furto in do
mo ꝯmisso mori dꝫ. Alia sũt furta nõ domestica: ⁊ tũc
fures balneary vel sacculary fustigant̃.glo.ē in.l.si se
alias cũ te.ff.de his qui no.ĩfa. Aly diurni ⁊ hi remit-
tũt ad iudicẽ. Et nota ꝙ furti emptor dꝫ ipꝫ restituer̃
sine p̃cio: nec põt ipsũ ꝑ p̃cio retinere.l. inciuilem.C.
de fur. imo ē modicũ qd̃ restituat ne saltẽ ĩ suspitionẽ
furti cadat: ⁊ sic ad furcas vadat: vt ibi.

¶ Furtũ ꝯceptũ ē cũ qs p̃ñtib⁹ testib⁹ apud aliquaꝫ
rem furtiuã querit ⁊ ĩuenit: vt ĩsti.de obli.que ex d̃lic.
nas.§.conceptum furtum.

¶ Furtũ oblatũ ē cũ qs rẽ furtiuã alicui obtulit vt po
tius penes eum q̃ꝫ penesse ĩuẽiretur.sed illa nomina
nũc non sunt vsitata.

¶ Furtũ ꝓhibitũ dr̃ cũ qs volẽtẽ rẽ furtiuã q̃rere ꝓ
hibuit vt dicto ti.de obli.ex delic.§.ē ẽt. vbi dr̃ ꝙ he
actões furti cõcepti oblati ꝓhibiti ⁊ nõ exhibiti ĩ de-
suetudinem abierunt.

¶ Fur ē qui clã obscure ⁊ pleꝝq; de nocte rẽ alienam
amouet inuito dño grã lucrãdi: ⁊ subaudi sine armis:
vt ĩ auc̃.ſꝫ nouo iure. C.de fur. ⁊ ser.cor. Et dr̃ fur a
furuo qd̃ idem est quod nigꝝ: qꝛ vt plurimum in ob-
scuro furatur vnde. Qui male agit odit lucem.d̃ offi.
dele. consuluit.

¶ Fur manifest⁹ dr̃ q ĩ ipso maleficio ē dep̃hẽsus vl̃
in loco ĩ quo cõmissũ ē furtũ vel p⁹ furtũ dũ tandẽ de
furto dep̃hendit̃ añq̃ꝫ deportauerit ad locũ ad queꝫ
destinauerit: insti.eo.ti.§.manifestus.

¶ Fur nõ manifest⁹ dr̃ q rẽ detulit quo destinauit: ti.
p̃al.§.ſꝫ si ptulit. vel sic dr̃ qui cũ re furtiua ĩ ipso actu
furãdi nõ dep̃hẽdit̃: ſꝫ iã deportauerat rẽ furtiuã ĩ lo
cum in quem destinauerat: nihilominus conuincitur
postea de furto.

¶ Furti actio. Re.s̃.actio furti.

¶ Furti conditio. Re: supra conditio:

De Ga

Astaldus ē maior dñs qui hꝫ curã exteriorum rerum epi.

De Ge

¶ Gener meus est maritus filie mee: vt in.l.facile.ff.
de gra affi.

¶ Generalis abolitio. Require supra abolitio. Et
vide de hocaço.in sum. C.eo. ti.

¶ Generali sermone ꝑsona loquẽs ĩtelligit̃ excepta:
de iureiu.petitio. vbi ꝯcor.ĩ gl. Et ĩtelligit̃ hoc regl̃r
qꝛ fallit ĩterdũ vbi obligõ vel pactũ p̃cedit: qd̃ ĩducit
eq̃tatẽ quãdã ĩcludẽtẽ ẽt ꝑsonã loquẽtis: ut si recepis
sẽ.x.a te: ⁊ ꝓmisissẽ tibi dare turri ꝯ oẽs hoies tũc te-
neor ẽt dare ꝯ me ex pacto.de hoc ĩ.c.de forma.xxy.
q.v. quandoq; etiam generali sermone nec familia
loquentis intelligit̃.

¶ Generalis locutio general̃r ē ĩtelligẽda .ff.de offi.
p̃si.l.p̃ses.xix.di.c.i.ff.ꝙ me.cau.l.metum aũt.§.aia
duertẽdũ lꝫ generale v̄bũ ñ sit sp̃ gnãl̃r intelligẽdum
de iureiuran.c.ad nostram in glo.vlti.

¶ Gnãl̃r dr̃ qd̃ imo ẽtiã ĩdefinite ĩtelligẽdũ ē: de ꝯiu
lepro.c.qñ ĩ glo.sup.v̄.ĩdefinita.⁊.xix.di.si romano
rum.ff.de pub.l.de precio.

¶ Gnãlia v̄ba sũt ad ciuilẽ modũ referẽda. ff. de ser
ui. vrba.p̃edi.l.si tui.

¶ Gnãl̃ allegatio qñ sufficiat: ⁊ qñ ñ no.ĩ.c. v̄ra d̃ co
ha.cle.nã qñq; sufficit vt.xly.dis.c.siquis despicit.§.
hic ē. vbi allegat̃. Jo.euãgelista ĩ ep̃la sua sine q̃ta.si
milit̃ hẽt ĩ.c. v̄ra p̃al. Al̃r dr̃ ꝙ alibi legit̃. ſꝫ ꝙ ñ suffic
gnãl̃ obligõ.facit cle.ꝯstitutõeꝫ.d̃ elec.⁊.y.q.i.ĩ p̃mis
ĩsti.de pe.te.liti.ĩ fi. Final̃r dr̃ ꝙ sufficit gnãl̃r allega
re corã p̃ncipe.qꝛ p̃nceps cẽset̃ oia iura hr̃e ĩ scrinio
pectoris sui:l.oĩuꝫ testamẽtoꝝ.v̄s.sic igit̃ ĩ fi.C.de te.
da.sec⁹ v̄o corã alys. vel si p̃nceps allegat decisiua ꝓ
mulgãdo: tũc sufficit ei gnãl̃r allegare: de cau.poss.c.
i.de no.ope.nũci.c.i. Si ãt allegat sup v̄bo ĩ iudiciũ
deducto: tũc sp̃al̃r dꝫ allegare ⁊ specificare legẽ si est
p̃egrĩa.qꝛ licꝫ p̃nceps v̄tual̃r oia iura ĩ mẽte hẽat: ñ tñ
formal̃r: vt no.ĩ.c.i.d̃ ꝯsti.li.vi. Qñ eni ꝯstat de lege
sufficit gnãl̃ allegatio alias est necessaria sp̃al̃. Debet
eni sic allegari ꝙ iudex reddat̃ clar⁹: ⁊ nihil obscuruꝫ
remaneat.xxviy.q.i.sic.eni.ĩ fi.

¶ Gnãl̃ clausula significat qd̃ ei⁹ significatũ ꝓbat̃ vl̃
significare ꝓbat. ⁊ tũc ñ ptiet ad exp̃sse noiata.ff.d̃.v̄.
sig.l.doli. v̄bi grã. Testator filios ĩstituit: ⁊ inuicẽ sub
stituit: ⁊ p⁹ filiũ exh̃rdauit: q̃ exh̃rdatio vel clausula
ñ r̃uertit̃ ad ĩstitutõeꝫ: imo ad substitutõeꝫ: vt ĩ.l.i.in
fi.C.d̃ li.p̃te. ⁊ exhere. Jdẽ ibi. P̃r vnã filiã ĩstituit ⁊
filiã exh̃rdauit: deinde alium filiũ substituit exh̃rda
tio refertur ad solum graduꝫ institutionis: vt.l.iy.§.
filius.ff.eo.ti.

¶ Gen⁹ ē qd̃ p̃dicat̃ de plurib⁹ differẽtib⁹ sp̃ẽ. ĩsti. d̃
iur.na.gen. ⁊ ciui.§.ꝯstat.v̄.plebiscitũ. Et qñ iuriscõ.
dat doctrinã tũc capit gen⁹. vt logici. ⁊ ibi ponũt exẽ
pla no.l.y.§.i.ff.si cer.pe. vbi capit̃ sp̃ẽs ꝑ genere. vñ
vocabulũ gen⁹ nõ sumit̃ ꝑ ipsa dictõe sed ꝑ significa
to ꝑ ipsã et significat diuersimode ꝑut significatũ ex
ea sũptũ. ⁊ q̊dlibꝫ aliõ mediũ significat̃ declarat. v̄bi
grã. testatõ legat vl̃ qs ꝓmittat ensl̃ sbaꝫ ul̃ rẽ siue aial
nullũ ē legatũ vl̃ nulla ꝓmissio.l.cũ post.§.gñali.ff.d̃
iur.do. ⁊ no.ĩ.l.legato.gñalit̃.ff.d̃ lega.p̊.rõ: qꝛ ẽs ⁊ sb
stãtia significãt gnãlissime. Et hec dictio aial licꝫ ñ si
gnificet ita gnãlit̃ tñ adhuc significat ml̃tũ gnãlit̃ ⁊ in
tantum ꝙ dicere totum genus comprehendi in lega
to vel promissione est dicere legatum vl̃ ꝓmissioneꝫ
ꝯtineri ĩpossibile. ẽt dãdo muscã vl̃ v̄mẽ libaret̃ her̃s
vl̃ ꝓmissor: qd̃ tñ nulli⁹ ē validitatis. vñ dr̃ gnẽis obli
gatio perir̃ nõ põt.l.ĩ rõne.§.y.ff.ad.l.fal. Sꝫ tñ si di-
ues rural̃ dicer̃t ĩ testõ vl̃ donatiõe int̃ viuos: ego do
no bubulco meo vnũ aial: ĩtelligeret̃ de vno boue ad
arãdũ vel de vno asino: si hec erat q̃litas ꝑsone cui do
nat̃.nã q̃litas ꝑsonaꝝ ⁊ p̃cipue illaꝝ q̄bus relinquitur
dat ĩtellectũ v̄bis: ⁊ sic sumit̃ cõis mod⁹ ĩtelligẽdi v̄ba
p̃dicta sec⁹ ĩ gnẽ gnãlissimo: qꝛ ibi nõ ē mod⁹ ĩtelligen
di q significet aliq̃d vtile ⁊ idẽ ĩ alio gnẽ subalt̃no ĩ q̃
nõ eẽt mod⁹ cõis aliqd̃ vtile significãdo. ut dicẽdo le
go rẽ corp̃alẽ: vel ĩcorporalẽ qꝛ nihil ꝯprehendit̃: sic
nec ĩ gnãlissimo. Jtẽ ibi. Testator legat: vel qs ꝓmit
tit domum: in genere ⁊ nullam habet domum. non
tenet legatum vel promissum. secus si habet in patri
monio.l.si dom⁹.ff.de lega.y. Rõ primi: qꝛ genus ita
gnãliter significat ꝙ nõ appet de qua re uoluit intelli
gere. ratio scd̃i: quia de reb⁹ ꝓp̃ys quis solet dispone
re: ⁊ sic significatũ generis restringit̃ ꝑ significatũ hoc
qd̃ hẽt in p̃rimonio. Similit̃ si quis legat vel ꝓmittit
fundũ ĩ genere nulla ē ꝓmissio vel legatũ.l.p̃realleg.
siue ĩ p̃rimonio siue nõ r̃m Bar. Jtẽ ibi testator legat
reꝫ in genere: significat ꝙ heres soluendo faciat rem
accipiẽtis.l.si domus.§.de euictis.ff.de leg.i. Rõ qꝛ
nã legati ē ꝙ res trãsferat̃ ĩ legatariũ ⁊ efficiat̃ sua ꝑ
p̃a: nisi alias restringat̃. Jtẽ ibi. testator legat vnũ de
seruis qui cũ eo cõmorat: sũt alieni: hr̃s vnũ tradit li-
berat̃ nec tenet̃ de euictiõe. Rõ. qꝛ significatũ sũptũ

ex h⁹ genere subalterno habet istar speciei.l.in rõe.§.
diligẽter.ff ad.l.falci.l.cũ decẽ.§.sticũ.i fi.ff.de solu
Jtẽ ibi.qs pmittit vel legat hominẽ: significat q̈ nul
lus cert⁹ ẽ i obligõe: sed hõ i gñe put quẽlibet respi-
cit.l.meuius.§.duob⁹ testamẽtis.ibi ordinis cõpen-
dio de lega.ij.vñ iste stãt simĺ: pmitto tibi hominez
ꝛ nullũ hominẽ tibi pmitto. sicut. ꝛ iste simĺ stãt sẽp
fuit hõ.s.a tẽpore adã: ꝛ nullus hõ fuit semper: q2 nul
lus determinat⁹ semper vixit.nã dicẽdo pmitto tibi
hoiem: dictio hoiem supponit ↄfuse tm̃.ꝛ dicẽdo nul
lũ hoiez tibi pmitto.supponit determinate.i.illũ ꝛ il
lũ.ꝛ sic de alijs nõ promitto. Finaliter ergo gen⁹ ↄdu
ctũ in legato vĺ i obligõe significat nil ibi eẽ vel eẽ p
ut ipso gñe medio vel alia quãuis significatõe cõclu-
dit ꝛ gñe ↄducto i obligõe ĺ legato electio ẽ e⁹ cui dat̃

Gerũdiũ sumit̃ p eo qd̃ p hãc dictõez significat̃ ꝛ si
gnificat ↄditionẽ: ↄclaratõez mõz ĺ q̈ suũ significatũ
vel aliud aliunde sũptũ significare pbat.v.gra. duo
sũt istituti ꝛ un⁹ alteri substitut⁹. Si vn⁹ repudiat ptẽ
suã adeũdo ptẽ alterius deficientis ex substõe ps per
ipm repudiata sibi q̃rit̃ hoc gerũdiũ adeũdo.exponi
tur cõditionalit̃.s.si adierit.l.si tu ex pte.ꝛ ibi no.ff.de
acq.vel ami.here: Jtẽ ibi vi facit qui possidẽtẽ nõ p
mittit vti arbitrio suo.siue edificãdo: siue arãdo: vel
ferẽdo: vel quicq̃d aliud faciẽdo.l.vi facit.ff.de vi ꝛ
vi.ar.significat ↄclarationẽ illoꝝ verboꝝ: ꝛ nõ põt si
gnificare cõditionẽ: q2 refert̃ ad vbuz pñtis tpis qd̃ ẽ
facit. Nec ẽ ibi aliq̃ dispõ q̃ põt suspẽdi p hec gerun-
dia edificãdo arãdo ꝛc̃. Sz ibi lego ad monumẽtũ fa
ciẽdũ significat modũ.l.qb⁹ dieb⁹.§.fi.ff.de condi.ꝛ
de. Et oriaz iter cõditionẽ ꝛ mõm vide glo.ij.c.veꝝ
de cõdi.appo. Vñ scito q̈ vt mod⁹ ẽ si cõditio q2 cã.
Jtẽ ibi lego p docẽdo talem discipulũ significat con
ditionẽ: quia moris est prius docere q̃z salarium sol
ui.l.nec seĺ.ff.quando di.le.ce.

De Gi gl

Gineciarij sũt qui pannos imperiales texunt inse
rendo sericum ꝛ aurum.

Gineciũ ẽ loc⁹ vbi hec fiũt.ꝛ dr̃ a gynos qd̃ ẽ nudũ
q2 nudo pãno vestit̃ auꝝ.vt.C.de muri.ꝛ gyne.li.xi.

Glãdis noie oẽs fruct⁹ ↄtinẽt̃.ff.ↄ glan.legẽ.l.vna

Gleba est quedam spẽs terre.generaliter cũ sumit̃
pro solo vel pro terra culta. Re.s.ascriptiti⁹ gle.

Glos dr̃ vxor fris.l.nõ facile.§.affinitatis.ff.ↄ gra.

De Gn Go

Gnarus.i.sapiens vel prouidus: cui opponit̃ igna
rus.quod inde venit.i.isipiens.

Goliardi i.bufones ioculatores idem sunt.

De Gr. Gu

Grad⁹ fz gof.ꝛ host.i sũ.de consan.ꝛ affi. Est que
dã habitudo siue distãtia psonaꝝ adiuicẽ cõsanguini
tate ꝛ affinitate sibi ↄiũctaꝝ facta collatõe ad cõem
pentẽ. Vel ẽ vni⁹ psone distãtia ad aliã i linea ↄsãgui
nitatis.vt.l.i.cũ se.§.vsq3 ad.§.affinitatis.ꝛ.l.nõ faci
le.e.ti.ff.q2 diuersimode ↄtigit diuersos esse gradus
vt pz i toto ti.pal.ꝛ i.§.affinitatis.i.l.nõ facile.preal.

Gratia duplex ẽ opans ꝛ coopans.vt ẽ gl.i vbo co
opante gratia: cle.i.de magi. Et gratia ẽ habit⁹ q fũ
dat̃ i volũtate i essẽtia aie gl.i cle.i.de sum.tri.

Granaria sunt loca in quibus grana seu fructus com
ponũt̃: sic accipitur: ff.de ac.emp.in.l.granaria.

Grangia habetur in.c.fi.de censi.

Grauis habetur de testi.c.lz ex quadã.i gl.iiii.

Grassatores idẽ st̃ qd̃ dietarij.ↄ h⁹ dictõis expositi
one: vide qd̃ no.ff.de pe.l.capitalium.§.grassatores
Requi.s.dietarij.

Grassari dr̃ latrocinari: vel crudeĺr agere.

Grex.ẽ collectio pluriũ aialiũ.s.x.ou.ũ.vel.v.por
coꝝ.vt no.isti.ↄ re.di.§.lz si gregis. Re.s.ↄgregatio.

Guidagia dicũt̃ q̃ dãt̃ p ducatu vel cõductu p ter
rã alicui⁹: vt securi⁹ vadat. Sz gabelle dãt̃ de ↄctib⁹
vt de ẽptiõe p ẽptorẽ. Et tãgit bal.i Rica.C.de re.
cre.ꝛ ẽ casus i.l.oz.i fi.ff: ↄ e di.edic. Et pñt abradi vĺ
deleri ↄ ciuitate.tex.ẽ ñ alibi i.l.eoꝝ.ff.ↄ pe. Statuit̃
cõiter p italiã q̈ ↄ q̃libet ↄctu dz solui gabella. Sz po
ne duo forẽses ↄhũt senis an debeãt soluere gabellã
fm statutũ vbi ↄhũt. Regula ẽ q̈ ñ: q2 statutũ ñ ligat
forẽses: q2 extra ẽritoriũ.ius dicẽti ꝛc̃.c.vt aiaꝝ.ↄ cõ
sti.li.vi.c.cũ a nobis.de sen.excõi.l.fi.ff.ↄ iurisͥ.om.
iu. Sed ↄriũ ẽ veꝝ fm bal.l.i.de cõtra.ẽp. Rõem al
legat: q2 gabella venit icõtinẽtia ↄctus.g⁰ sicut ratõe
ↄtract⁹ pñt conueniri in loco vbi contraxerunt. Jta
ad id quod in contractu deuenit.l.heres absens.ff.de
iudi. Et ita ↄñr ad gabellaz ꝛ hypothecam glo.sing.i
aucten.vt diffe.iudi.§.hoc ↄsiderantes in.v.hypothe
ca: colĺ.xi.ꝛ in.l.ij.ad fi.ff.mandati. Et dicit Lodo.de
roma in singularibus suis.q̈ didicit ea a bal.

Guardia feuda sũt que ↄstituũtur aliquib⁹ ppter
custodiã rei dñi constituentis.

Guardio dr̃ ille cui talis custodia ẽ cõmissa.vel dr̃
guardianus qui est superior inter fratres minores cu
stodiẽs conuentum.

De Ha

Habere significat diuersimode prout suũ ppriũ significatũ vel si-
gnatum aliud q̃duis mediũ significare de
clarat.vbi gratia. Res tua ẽ penes me et
promittis mihi stipulare eandẽ hẽre licere significat
q̈ dñiũ istius rei trans fertur in me.l.sti.ista.§.hẽre.ff.
de vbo.obli. Et sic rei possesse sine traditiõe p⁹ dñiuz
querit̃ possidẽti.§.iterdũ.isti.de re.di. Jtẽ ibi res tua
nõ est penes me promittis habere licere significat q̈
dñiuz trãsfers p traditionẽ.l.traditionib⁹.C.de pac.
Jtẽ ibi promittis rẽ alienã hẽre licere re perseuerãte
aliena nulla ẽ stipulatio.l.stipulatõ.§.quesitũ.ff.e.ti.
q2 i re aliena pmissor nõ põt ↄstituere ius dñij. Si ãt
efficiat̃ promissoris valet stipulatio vt ibidẽ q2 tunc
põt facere vel constituere ius dñij. Jtẽ ibi: vẽdo tibi
rẽ alienã ꝛ pmitto tibi hrẽ licer̃ significat hrẽ iur̃ pos
sessiõis.l.hrẽ.ff.de vbo.sig.ꝛ hoc ex nã ↄct⁹ emptiõis
de cui⁹ nã est q̈ sufficit rẽ tradere qñ res aliena ẽ ven
dita.l.exempto.ff.de act.emp.

Hrẽ actionẽ ẽ min⁹ q̃z hrẽ rẽ. Et h⁰ ẽ qd̃ dr̃ Meli⁹
ẽ pignori icũbere q̃z i psonã ager̃.ff.de re.iudi.l.min⁹.

Habere.tenere.possidere.qñ hec tria vba ponunt̃
i aliq̃ instrumẽto sic debẽt exponi.s.q̈ recipiẽs hẽat ↄ
iur̃ teneat nãlit̃.ꝛ de facto possideat ciuilit̃ ꝛ de iur̃ q2
ciuiĺ possessio ẽ cã q̃rendi dñium: lz aliqñ possessio sit
tm̃ nãlis nõ ciuilis: ut illa quã habet vassallus.

Habitatio ẽ seruit⁹ psonalis i habitando ↄsistẽs.et
constituit̃ in domo aliena.ut not.ff.de vsu.ꝛ habi.in
rubrica.l.i.§.pe.ff.de his qui dare vel feud: cũ pacti
onib⁹ ꝛ stipulatiõib⁹: ut.ff.de vsufruc.iuncta.l.i.ff.ↄ
vsu.ꝛ habi.vĺ i vltima voluntate.differt tm̃ ab vsu et
vsufructu: q2 illa amittũt̃ nõ vtẽdo: vel capitis dimi-
nutiõe: ut.ff.si vsufructus.l.penulti.§.sicut.hitatio ãt
nõ nisi morte finiat̃: vt.l.si hitar̃.ff.de vsu.habit. Jtẽ
potest inhabitator alijs vendere vel locare ius quod
habet: vt.l.quod antiquitus.C.de vsufructu.sicut ꝛ
fructuarius et non vsurarius: ut.ff.de vsu.et habi.

l. sed neq3. vide super h° azo. in sum. C. de usu. ⁊ habi.
¶ Hac quādoq3 denotat nō exclusionē: sed iclusionē vt i. c. ego. n. episcopus. de iureiuran. ⁊ sic sumit̄ i iuramētis dicēdo. Ab hac hora. significat eni presens tēpus cū futuro de hoc per io. an. in. c. i. d̄ ordi. ab epi. qui resig. epi.
¶ Hastarij dicūtur q rē ꝓponūt venalē hasta supposita. Et dicūt̄ a noīe hasta: qd̄ idē ē ꝙ vēditio: vt nota. C. de fi. istrumē. ⁊ de iure haste fiscalis in rubro. libro decimo.
¶ Hastari ē rē ꝓponi venalē hasta supposita. ita oli fuit consuetudo.
¶ Haustus est ius hauriēdi aquam de puteo vicini cui eo inuito iure seruitutis ascribitur.

De he

¶ Hērditas ē successio i vniuersū ius qd̄ d̄fūct⁹ habuit. vt: ff. d̄. v̄. sig. l. nihil aliō ē hr̄ditas ⁊ l. bonoꝝ. co. ti.
¶ Hērditas adita ē illa de q̄ heres se itromisit auctoritate p̄toris: imo auctoritas p̄toris n̄ ē necessaria: sed sola volūtas sufficit: vt isti. d̄ here. q̄. ⁊ dif. §. itē extraneus. sec⁹ i petitōe bonoꝝ possessiōis: vt ibi nota. Et de aditiōe ⁊ repudiatōe hereditatis no. i. l. q se patris C. vnde liberi. vbi dn̄s catho sacc⁹ sic ɔcludit. Aut de hēs succeder̄ ꝓtulit v̄ba p̄sētis tpis idicatiui mōi: aut futuri tpis. Si p̄sētis tpis: aut sine infinitiuo: aut cū ifinitiuo. Si sine: aut affirmatiue. vt adeo. ⁊ iducit aditionē hr̄ditatis: ⁊ repudio iducit repudiationez. Aut negatiue. s. n̄ adeo. nō sū heres. Et s3 glosā ⁊ salice. n̄ iducit̄ repudiatio nisi iterrogatio. p̄cesserit vl' terminꝰ p̄fixus sit: tūc. n. iducit̄. Si cū ifinitiuo. aut affirmatiue. s. volo adire. volo eē heres. ⁊ iducit̄ aditio. Aut negatiue. ⁊ tūc aut volūtas ꝓponit̄ negatiōi: vt volo n̄ eē hers. ⁊ iducit̄ r̄pudiatio. Silr si dic̄: nolo āplius nolo vnquam adire. preponēdo negationē voluntati adiunctis talib⁹ aduerbijs tēporis inducitur repudiatio. Secus si dicat. nolo nūc adire hereditatē. nā sic n̄ iducit̄: q2 itelligit̄ scd̄m naturā aduerbij. De his i glo. in. l. ij. §. obseruari. C. de iuramē. calū. l. plurimū. ff. d̄ acqrē. heredit. l. p hereditate §. i. eo. ti. ⁊ l. i. glo. in. l. si eā. C. q accusa. nō pos. Aut nullū aduerbiū ē. sc3 nolo adire. tūc si termin⁹ ē p̄fix⁹ iducit̄ repudiatio: l. oēs ff. ad trebel. Si nō ē p̄fixus: tūc tm̄ cadit ɔiectura deliberatōis vel p̄sūptio ꝓpter mentis ambiguitatē: et vsq3 ad ānū possit deliberare. Si futuri tēporis. aut negatiua: vt nō adibo. ⁊ ē r̄pudiatio. q2 substātia aditionis negat̄ ex nūc ꝓut alias ⁊ sēp in secula seculoꝝ. Aut affirmatiua: vt adibo. ⁊ nō inducit̄ aditio de p̄nti scd̄3 catho. nō ob. q2 videt̄ ꝙ stati adeat. eo q2 ɔ̄rioꝝ eadē ē disciplina. ff. de ꝓc. l. pōponi⁹. §. si stipuler. nā adibo ⁊ nō adibo. nō sūt opposita vel ɔ̄ria. q2 non adibo negat̄ totū tp̄s. s3 adibo solū tp̄s futuꝝ dicit. et excludit p̄ns. Et sic ē plus in negatōe q̄3 i affirmatione. Et ē dare mediū iter ista. hec catho. Idē ad ꝓbādū hereditatis aditōez post lōgā distinctionē ɔclusit q̄ndā no. doctrinā i ista singulari questiōe. Pone ago ɔ̄ heredē debitoris mei ipse negat se heredē corā iudice. Cōuinco eū habere anulū signatoriū defūcti. ille vidēs se deprehensū: dicit. Furat⁹ sū anulū de manibus dn̄i: dū esset i agone. Querit̄ an sit ɔuict⁹ vt heres: vel an debeat p̄uiri vt fur. Catho. r̄ndet. Si ille erit suus heres. s. fili⁹ ⁊c̄. tūc ɔuictus ē heres. Si erat extraneus: tūc vt fur. l. si seruū. §. p̄tor. ⁊ l. si extraneū ff. de acqui. here. Rō: q2 ipso iure fili⁹ nō heres: s3 extraneus non anteq̄3 adeat hereditatez.

¶ Hereditaria actio. Re. s̄. actio hereditaria.
¶ Hereditas decurionū nauicularioꝝ coartaliū militum: ⁊ fabricensium scd̄m aço. in sum. C. eo. ti. i Rubrica. ⁊ l. vltima. dicitur in qua quoddaz speciale ius obseruatur: de quo. no. ibidem.
¶ Heres ē ille qui succedit in vniuersū ius defuncti l. cum heres. ff. de diuer. ⁊ tpa. p̄scrip. vel ē dn̄s hereditatis qui fit aditōe in volūtarijs. §. fi. insti. de here. qual. ⁊ diffe. S3 i necessarijs ōfert̄ ipo iure hereditas
¶ Heredē istituere ē aliquē post mortē suā loco sui i oib⁹ bonis dn̄m ɔstituere. Naz dr̄ heres ab heros. i. dn̄s sibi. n. succedūt vniuersa bona defūcti: ⁊ ad eum cōmoda ⁊ icōmoda hereditaria redeūt. Et p̄nt instituí heredes gn̄alit̄ oēs ⁊ accipere q̄cq̄d a testatore eis relinq̄t̄ siue sint filij: siue extranei: siue liberi: siue sui testatoris vl' alieni: siue patresfamilias: siue ipuberes siue p̄sona p̄uata. siue ecclesia: siue vniuersitas: his exceptis q nō p̄nt istitui heredes. s. deportat⁹ ꝓpt̄ delictū in isulā: siue bannit⁹ ꝑpetuo dānatus in metalluz fodiēdū: vt. C. de hered. isti. l. i. collegiū illicitū nō approbatū: vt. l. collegiū. ti. alle. Incestuosus nat⁹ ex dānato coitu. i. spurius testatoris: seruus accusat⁹ d̄ adulterio cū dn̄a sua cōmisso: ab illa dn̄a istitui nō pōt hereticꝰ: apostata: mulier ɔuolans ad secūdas nuptias i fra tp̄s luct⁹. idest ifra annū post mortē p̄mi viri: vt. C. de secū. nup. l. i. ⁊ hoc de iure ciuili. Qui sciēter cōtraxit cū aliq̄ mulier̄ ignorāte secūdas nuptias eē illicitas n̄ pōt ab ista istitui ⁊c̄. ⁊ sūt diuersi heredes. Nā heredes alij sui ⁊ necessarij: alij necessarij tm̄: alij volūtarij: alij legitimi: alij legatarij: alij testamētarij alij fideicommissarij.
¶ Heres ab itestato ē ille q succedit i ius defūcti sine oi testamēto. ut insti. de here. q̄ ab itesta. deferuntur.
¶ Heres fideicōmissarius ē cui ex fideicōmisso relicta ē hereditas dāda illi cui testator disposuit dicendo sic. Fidei tue cōmito: vt hoc des illi. Et nota ꝙ ille sūt desperata: s3 forte ꝑ tanto dr̄ heres fideicōmissari⁹: q2 fideicōmissari⁹ loco heredis hēt̄: vt isti. de fideicō. here. §. restituta: vt q directe ⁊ imediate ex testamēto nihil capere pōt. q̄lis ē spuri⁹: saltē capiat ex fideicōmisso: s3 ipse vere nō ē heres: cū sit rogat⁹ a testatore hereditatē adire: ⁊ postea restituēdo: s3 restitutōe fcā post sēp heres maneat vt dicto. §. restituta. Duo ergo heredes i solidū esse nō possūt. vt. ff. cōmo l. fi. ⁊ l. si vt certo. §. si duob⁹. l3 alij dicāt ɔ̄riū videlicet ꝙ ille cui testator dari vel restitui hereditatē disposuit. ut manifeste colligit̄ ex. §. s3 ēt id. institu. de fideicōmis. here. l3 verba ibi posita videantur innuer̄ oppositū si inspiciantur.
¶ Heres legatarius ē q legatū accepit vel cui legatum factum ē. vt. l. quotiēs. . de here. insti.
¶ Heres legitim⁹ ē q ex lege duodecim tabularꝝ aut ex iuriscōstitutione ēt sine testamēto succedit defuncto. vt sunt agnati proximi. institu. de legit. ag. succ. in principio.
¶ Heres necessarius est seru⁹ heres istitutus in testamēto dn̄i sui ab eo q facultates suas habet suspectas ne possit ex ipsis satisfieri creditorib⁹ q̄bus ē obligat⁹ adeo ꝙ nō credit alienū hereditatē suā adire: si heredē eū istituerit q seru⁹ heres factus. iō necessarius dr̄ heres: quia siue velit siue nolit cogitur suā hereditatē adir̄ ut satisfaciat creditorib⁹: vt istitu. de heredū qualit. ⁊ differen. §. primo. Et hoc verum nisi illi seruo debeat̄ fideicomissaria libertas. l. is q soluendo

ff. de heredi istitue. aut hꝰ eo nō faciēte: scʒ nō adeun
te hereditatē eiꝰ noie: potiusq̄ꝫ dn̄i defūcti res hēdita
rie vēdāť: ne defūctꝰ ꝯtumelia q̄dā vł iiuria facta effi
ciatur: dicendo ꝙ res eius venderentur.

¶ Heres suus dicitur filius qui est i potestate patris
tempoꝛe moꝛtis ipsius patris.

¶ Heres domesticꝰ dr̄ q ē i ptāte moꝛiētis tpe moꝛ-
tis dū eū aliꝰ nō p̄cedit. Filio. n. sup̄stite ꝛ i ptāte p̄ris
existēte nepos ex eo q i ptāte aui ē suꝰ heres non est. i
sti. de here. qua. ꝛ diffe. §. sui.

¶ Heres substitutus dr̄ q alij hr̄di istituto sb̄stituiť
Uerbi gr̄a. Si testatoꝛ ita dicat. Ille heres esto q si
nō velit. vel nō possit eē heres. iste esto ei substitutꝰ
Et hoc siue secūdo siue t̄tio vł q̄rto loco alio i locum
istituto deficiēte substituať. Nā scd̄s dr̄ ois pᵒ. p̄ᵐ seq
tur ēt si decimꝰ sit. ff. de vul. sub i p̄n. ꝓut no. hosti. in
sū ꝺ testa. §. qd si sit pfectꝰ. vbi dicitur istitutio.

¶ Heredes sui ꝛ legitimi scd̄ʒ azo. de suis ꝛ legitĭmis
hr̄dibꝰ appellāť q i ptāte moꝛiētis fuerūt: vt filiꝰ. fi-
lia: nepos: neptis. ex nepote natꝰ: ex filio ꝓnatꝰ: ꝓna
ta seu ꝓnepos: ꝓneptis. legitimi: ꝛ nāles. vel ēt legiti
mi tm̄ ut adoptiui.

¶ Heres testamentarij dicuntur qui ex testamento
heredes scripti sunt.

¶ Heredes tutorum lʒ non sint tutoꝛes tenentur tm̄
in quibusdam quasi tutoꝛes inchoationis scilicet per
defectum ommissum: vt. ff. de here. insti. l. i.

¶ Hercisco. i. diuido. ide dr̄ familie hercisc̄ūde. i. iu
diciū hr̄ditatis diuidēde. Re. s̄. actio familie hercis.

¶ Heresiarcha ē q falsā de fide opinionē gignit vł pᵒ
ꝯuenit sicut arianꝰ vuichelef: ꝛ alij cosimiles.

¶ Heresis grece ab electiōe dr̄ eo ꝙ q̄cūqꝫ vnaʒ opi
nionē hereticā vł disciplinā sibi elegerit putat eā eē
melioꝛē: vt. xxiiij. q. iij. heresis. alias dr̄ quasi diuisio.

¶ Hereticꝰ dr̄ errās i fide. vn̄ q̄cūqꝫ i fide dubitaue
rit friuola adhesiōe hr̄ticꝰ cēseť: ut. i. c. de hereti. Eti
aʒ ꝓ heretico habeť q sciēť hereticū n̄ ꝛuocat: ut eo.
ti. c. ij. Et scd̄ʒ Augus. dr̄ q certā opinionē nouā ꝛ per
uſā gignit. vł seq̄ť gr̄a alicuius tpalˀ cōmodi vł alicuiꝰ
gloꝛie vł p̄ncipatꝰ. Dr̄ gignit vt aliqs heresiarcha:
vt arriꝰ: sabelliꝰ ꝛc̄. dr̄ seq̄ť q erroꝛē illū imitatur ꝓut
hᶜ legūť: xxiiij. q. iij. hr̄ticꝰ q ꝑuertit sacramēta ecclie
sic̄ simoniacꝰ. i. q. i. eos. Itē sacre scripture ꝑuersus i
tellectoꝛ. xxiiij. q. iij. heresis. vbi dr̄. q̄cūqꝫ scripturaʒ
aliť itelligit q̄ꝫ sēsus sp̄ussācti flagitat a q̄ scripta est lʒ
ab ecclia n̄ ꝛcesserit tm̄ hereticꝰ appellari pōt ꝛc̄. Itē
ois excōicatꝰ. iij. q. i. qꝺ aūt. Itē romane ecclie publi
cꝰ iiuriatoꝛ. xxij. di. ois. Itē q aliť sētit de articulˀ fidei
q̄ꝫ romana ecclia. xxiiij. q. i. hec est fides.

¶ Herꝰ: vel heros grece idem ē quod dn̄s latine.

De Hi

¶ Hymnus angelicus est gloꝛia in excelsis: de cele.
mis. c. consilium. ꝛ de elec. quod sicut.

¶ Hircosus dicitur cui os olet: vt. l. q clauū. §. is cui
ff. de edi. edic.

De Ho

¶ Homagiū ē idē qꝺ fidelitas. tm̄ spe. e. ti. i li. de feu.
pōit illā dieffrētiā ꝙ homagiū ē ꝺ his q̄ ad tpalia pti
nēt. ꝛ iō ꝓ sp̄ualibꝰ idignū ē vt qs homagiū faceť cō
pellať. fidelitas tm̄ ꝓ sp̄ualibꝰ p̄statur: qꝛ p̄lati hn̄ pre
stāt fidelitatē: vt i. c. ātiq̄. ꝺ p̄iu. Uel sic pōt describi.
Homagium ē quedam astrictio seruitutis liberi ho
minis facta dn̄o suo ꝑ pactionē vł petitionem siue sti
pulationē ꝑmittēte libero hoie dn̄o suo fidelitatē ꝛ ꝯ
stituēte se hoieʒ vł vassallū suū. ꝛ sic i aliqbꝰ ꝑtibꝰ ho-
mō ille q facit homagiū coꝛā dn̄o suo flectit gēua sua
tenēs manꝰ suas ꝯiūctas simpłr iter manꝰ dn̄i iusurā
dum de fidelitate p̄stās ꝛ mutuo se i signū fidelitatis
osculāť. Cuiꝰ forma pōiť i li. feu. de no. fi foꝛ. c. ē ꝛ alia
s. pᵒ rubꝛi. illā ꝺ foꝛ. fi. Ad idē fac ꝺ iuriur. c. ego. n. ꝛ.
lxiij. di. cū dn̄o. ꝛ hosti. pōit eā i sū de feu. §. qd si fide
litas. ꝛ q̄liť sit faciēda. Ex dictis homagiū ꝺscribi pōt
scd̄ʒ foꝛmā. ē qn̄ aliqs flexis genibꝰ iūctis māibꝰ in-
manꝰ dn̄i positis aliqd ꝑmittit qꝺ ꝓ sp̄ualibꝰ fieri nō
dʒ. ꝺ q̄ de ac. veniēs. de simo. ex diligēti. de excel. p̄la.
graue. ꝺ re iudi. c. fi. Est āt homagiuʒ młtiplex scd̄m
spe. vbi. s̄. q̄ddā ē legiū q̄ddā nō ē legiū. quoddā edic
tale. quoddā decretale ꝛc̄. de qbꝰ infra.

¶ Homagiū decretale ē. nā heres hois mei q cū ꝺ cō
suetudine possit ifeudari ꝛ ꝑ ꝯn̄s i homagiū succedeť
dʒ ifra certū tp̄s me i dn̄ʒ agnoscere ꝛ fidelitatē mihi
prestare. ꝛ ego teneoꝛ eum rōne talˀ feudi i hoieʒ reci
pere. ꝛ i ꝛcipiēdo videoꝛ sibi ius feudi decernere: ꝑꝑ
qꝺ dici pōt hōagiū decretale. sic̄ ēt bonoꝝ possessio ꝺ
cretalˀ. ꝛ qꝺ ius mihi tribuit. sic̄ ꝛ talˀ bonoꝝ possessio
s. si nullꝰ sit ꝓximioꝛ. Et iō i curia frācie sp recipiūť fi
delitates ꝛ homagia alterius saluo iure: Qꝺ āt i italia
et alibi vocatur vassaligium. In francia vocatur ho
magium. ꝛc̄. Etiā dicitur hominiū. c. v̄itatis de iure
iur. Differūt tm̄ qꝛ hoiniuʒ ē qn̄ iurať alicui fidelitas
nemine excepto. sed vassaliciū supioꝛe excepto. s. ipe
ratoꝛe. de hoc optima glo. i v̄bo homoqꝫ ligiꝰ. cle. pa
storalˀ. de re iudi. vbi ēt dr̄ ꝙ qs nō pōt eē ligius duo
rū. sed hn̄ ligius vnius. ꝛ vasallus alterius. vel vasal
lus pluriū. ꝛ sic homagium pōt dici hois ligiū.

¶ Homagiū edictale ē sic̄ bonoꝝ possessio edictalˀ.
vn̄ ꝭʒ spe. ibidē. Homagiū edictale siue hr̄ditariū ē
ꝙ aliqs hʒ eoip̄o ꝙ ē heres. nā eoip̄o ꝙ adit hr̄ditatē
hois mei p̄sonā eꝰ ꝛp̄n̄tat ꝛ vr̄ hois homagiū sb̄ijsse. ꝛ
tale homagiū pōt finiri tpe si dn̄o placebit: qꝛ si dn̄o
n̄ placeřt n̄ finiřť ēt si vassallꝰ vellet hōis feudalibꝰ ce
dere: imo ageret ꝯ ipsū vt eū in dn̄m agnosceret ꝛ hᵒ
ex ꝯtumelia sua. vn̄ puniri dʒ ne iniurꝰ ꝯseq̄tur imuni
tatē: qꝺ eē nō dʒ ꝑ q̄. ff. de nego. ge. §. hereditaria. ꝛ iō
possū eū cogere vt subeat homagiū decretale: ꝛ ēt ꝙ
plus tribuat ei i effectu q̄ꝫ edictale.

¶ Homagiū legiū ē scd̄m spe. ibideʒ qꝺ fit impatoꝛi
vł regi nulliꝰ altius fidelitate salua. Illud āt qꝺ fit alijs
nō dr̄ legiū: qꝛ fit vel iurať salua impatoꝛia vł regia fi
delitate multi. n. putāt homagiū legiū eē qn̄ vassal
lus mittit manꝰ suas inť manꝰ dn̄i ꝛ sibi homagiū fac
ꝛ fidelitatē ꝑmittit: ꝛ ab eo ad osculū recipiť. qꝺ non
ē v̄m: vt ēt ibidē dic̄ spe. sed vt ip̄e dicit tūc alij ponūt
ꝙ duplex ē homagiū. homagiū legiū i q̄ nullꝰ recipiť
q̄ꝫtū ad v̄ba: sʒ q̄ꝫtū ad mētē. Et aliq q suprēmā ꝛ ge
neralē hn̄t auctoꝛitatē ꝛ iurisdictionē. puta ipatoꝛ vł
rex itelligūtur excepti ꝛc̄. Item vbi poniť legium. s̄.
ꝛ. j. habent aliqui lagium.

¶ Homagiū nō legiū ē qn̄ aliqd excipiť puta facio
tibi homagiū excepta fidelitate quā dn̄o meo tali le
gio teneoꝛ: vel saluo ꝙ possiʒ cū voluero dn̄m legiū
mihi ꝯstituere. vel saluo qꝛ nolo tibi ꝯ talē iuraꝛ. Sʒ
dictū p̄mū ē uerius scd̄ʒ spe. lʒ. hoc vltimū designatū
cōis vsus appꝛobet. Et ꝭʒ vltimū mōʒ seq̄ť ꝑ totū: ꝛ
illo vtiť spec. ꝺ homagio legio. vide. s̄. feudū legiū.

¶ Homo legius uel ligius secūdū spe. ibidē dr̄ qua
si dn̄o suo ligatꝰ. vł q̄i legalitatē ꝯtinēs. Un̄ rex sicilie
ē hō ligiꝰ romāi iudicis: ut i cle. pastoralis. de re iudi
p̄al. pᵒ mediū in. §. rursus. vbi glo. notabilis. Et ois
homo ligius est vassallus: ꝛ non econtra.

¶ Homicidiũ dr̃ hoīs occisio ab hoīe facta ⁊ dr̃ q̃si hoīs cediũ ab hō ⁊ cedo scd̃z gof. ī sũ. e. ti. ⁊ hosti. ⁊ io. ñ ē iputādũ ad ordinũ susceptionē. ⁊ si oēs cāus ñ pui dit ⁊ opaz rei licite ōdit. c. qda. c: iohēs. c. sic. e. t. Et qz ɔmittit̃ homicidiũ facto: ɔsilio: p̄cepto: ⁊ ōfēsiōe. c sic dignũ. e. ti. vbi gl. nō. ⁊ homicidij cāz dās ⁊ homicida pari pena sῦ feriēdi. e. ti. suscepim⁹. ⁊ tua nos. Jl le. n. ē homicida q ɔsiliũ p̄bet: ⁊ q fratrē odit vl'ei de trahit: de pe. di. i. ꝑiculose. ⁊. c. homicidioꝝ. Fit ēt homicidiũ spūale ex q̄dā iurisfictiōe spūalit̃ octo mōis. Prio ꝑ detractatores ⁊ odiētes eos inıq̄tatē oppssione ⁊ iiusticiā faciētib⁹. fribus male ꝑsuadētes ⁊c̄. c. homicidioꝝ. pal. c: ois iniq̄tas. ⁊. c. noli. ea. di. Et gnalit̃ ois iniqu⁹ mot⁹ ad nocēdũ fri ī homicidij gn̄e ōputat̃. Jtē homicida cēset̃ q tpe necessitatis ꝓximis alimēta negat. lxxxvi. di. pasce. Corpale homicidiũ ē hoīs pēptio corpalr̃. Et fit duplr̃. s. ligua ⁊ facto. Ligua tripli cit̃. p̄cepto ɔsilio ōfēsiōe. l. di. siq̄s viduā. ⁊. c. ꝑiculose: pal. Facto q̄druplr̃ iusticia necessitate cāu ⁊ volūtate

¶ Honestas iusticie publice. i. ɔstōnes eccl'ie facte pp publicā honestatē. Judicauit. n. eccl'ia eē honestũ vt vnq̄z ɔsāguine⁹ duceret spōsā cōsāguinei sui viui vel mortui s̃m archi. de spō. c. i. li. vi. de hac honestate vide i. c. audiētiā. ⁊. c. spōsā. de spō. ⁊ maio. vbi ꝑ doc.

¶ Honoraria dicũt̃ p̄mia legatoꝝ seu aduocatoꝝ. l. i. §. i honorarijs. ff. ō va. ⁊ extra or. cogni: Re. j. leg.

¶ Hortamur aliq̄ñ iportat mādatũ necessitatis. Et sic ꝑ ipz ɔfert̃ iurisdictio. c. qꝛ iudicāte: ō rescrip. ⁊. c. i. de testa. ⁊. c. hortamur. iij. q. ix. Idez de ver. rogamus. xi. q. iij. rogo.

¶ Hostiarius olim in veteri testō idem erat quod ianitor: vt. xxij. di. cleros.

¶ Hospitaliũ rectores q preficiũt quō se tenere debeāt no. bene in cle. qꝛ contingit. re reli. do.

De Hu

¶ Humanus. i. secularis. i. di. c. i. xij. q. ij. q diuinis ⁊ hũais: ō testa. cũ eēs: Jtē idem est qd̄ hũilis. l. di. eos. xxiij. q. i. siquis dederit. ⁊ habetur in regula semel do etiam. de re. iur. li. vi.

¶ Humilitas seu humiliatio: no. archi. xxij. q. ij. cum hũilitatis. vñ hũilitas ē virtus q̄ hō verissima cognitiōe sibi vilescit. de q̄ gl. optia ī v̄bo hũilitatis. ⁊ ē gl. fi. ī cle. i. de reli. do. q̄ ml'ta ꝑpulchra pōit de hũilitate vñ melior ē ī malis factis hũilis cōfessio q̄z ī bonis supba gloriatio xi. q. iij. c. iiustũ. ī fi. Jtē humilitas hũilibus non prodesset: si contumacibus nō noceret. de po stu. prela. c. i. in fi.

¶ Humiliati sῦ q̄daz religiosi q fuerũt cōdemnati ab eccl'ia ꝑ luciũ papā: qꝛ noluerunt iurare: ⁊ postea tpe clemētis recepti sũt ab ecclesia: qꝛ se correxerũt ⁊ iurāt q̄ñ expedit no. in. c: olim cām. de restituo spo:

De Ja

Actus Re. j. l. ex rodia. de iactu.

¶ Jactura ē damnũ vel periculũ qd̄ q̄s patit̃ q̄ñ iminēte tēpestate ꝓijciũtur bona ī mare ad exonerādũ naues: ⁊ ita capit̃ ꝓpe. Sz large pōt capi ꝓ q̊cunq̄z dāno alicui ꝑ violētiā illato v̄ı̄cũq̄z ꝓueniat. vel dr̃ lesio facta cũ lapide vl'ligno. Re. etiam. j. lex rodia.

De Jb

¶ Jbrida ē de scorto nat⁹. alia noia illegitimoꝝ. Re. j. manser. spurius. anser: nothus.

De Je

¶ Jconomus dr̃ ille cui ecclesiastica res gubernāda mādat̃: vt. C. de sac. sā. eccle. l. iubem⁹. circa ꝑn. lxxx. di. q̄ñ. q̄buſdā. ⁊ gl. ij. c. iperatorũ de iura. cal. vbi no. differētia ꝑ doc. iter iconomũ scindicũ ⁊ ꝓcurato rē ⁊ actorē. que ibi s̃m glo. in lata significatiōe idē significāt. De q̊ due gl. notabiles. vna ī. c. siq̄s erga. ij. q. vij. alia ī. c. q̄ñ. xvi. q. vij. ⁊ habet̃. x. q. ij. si iconom⁹.

De Jd

¶ Jdest. est dictio expositiua. ff. ad. l. aquil. l. itez mela. §. legis. ⁊ de sponsa. c. i.

¶ Jdiota est grecum: ⁊ est idem quod imperitus: s̃z Jsido. libro decimo.

¶ Jdonei ꝓprie dicũtur q pñt ⁊ volũt ī ecclesijs deseruire. de p̄ben. sup inordinata. Et dicũt̃ idonei qui sũt morib⁹: honestate: ⁊ literarũ scia decorati: de isti. c. ī eccl'ia. in gl. iij. etiam sunt prouidi ⁊ circunspecti.

De Je

¶ Jerocinium. est locus vbi aluntur pauperes s̃m q̄ accipitur. C. de sac. san. eccle. l. illud.

De Jg

¶ Jgnarus ē qui ignorat uel q ignorat̃. scd̃z Jsido. li. x. vñ ignorās ignorabitur. xxxviij. distin. q ea. vbi dr̃. Qui ea q̄ dei sunt nesciunt: a deo nesciuntur.

¶ Jgnaphus ē idē qd̄ ignarus vie idest rationis ⁊ vite. scd̃m Jsidoꝝ ibidem:

¶ Jgnorātia est cũ de facto uel de iure nihil scio. nec mihi aliquid suspicor ⁊ scd̃m Azo. in sum. C. de iure et fac. ignoran.

¶ Jgnorare ꝓprie est nescire qd̄ aliquis debet scire. Nescire autē ē cōius q̄z ignorare. vñ ꝓprie ois q ignorat nescit: ⁊ nō econtra. vt no. ff. de iur. ⁊ fac igno. sup rubri. Et ignorantia diuidit̃ ex pte materie circa quā ē. qꝛ alia ē ignorantia iuris: alia facti: ⁊ harũ vna ꝓbabil'alia non. Jgnorantia facti est ut si nesciā illũ decessisse qui mihi cognatus est: vel aliquod simile ⁊ ignorantia facti alia est facti differētis ad salutē vel ad officiũ. hec excusat. vt. p̊. corinthi. x. Omne qd̄ in macello venditur manducate nihil interrogantes ipsā ɔsciētiam. Alia ē facti necessarij ad officiũ: ut in p̄sbitero q̄ sit facta manuũ impositō: ⁊ hec nō excusat. Alia est necessarij facti ad salutē ut qd̄ christ⁹ pass⁹ ē. hec ēt nō excusat in habentibus vsum rationis. Jtē ignorantia facti alia ē proprij facti: alia alieni. Si proprij: aut q̊ quis dat operam rei illicite: et tunc nō excusat aut rei licite. ⁊ tũc aut habuit idebitā diligētiā ⁊ sic ñ excusat a toto s̃z a tāto. Si v̄o debitam habuit excusat a toto. Si v̄o sit facti alieni: aut ē ignorātia ꝓbabil'. s. ad quā nō requirit̃ qd̄ sit nimis diligēs aut curiosus inquirendo. vel etiā q̄ sit nimis negligēs ⁊ hec excusat aut est crassa ⁊ supina. ut cũ quis ignorat ea que sũt publice facta corā populo: ⁊ tũc nō excusat. vt no. her. in. c. requisiuit de ordi. ab epis. q resig. epis. ⁊. c. i. de postu. ⁊ cle. exco. mi. apostolice. ⁊ de consti. vt animaꝝ. li. vi.

¶ Jtē ignorantia alia ē simplex: ⁊ cũ quis tenetur scire qd̄ nescit: ⁊ facit ad hoc q̄ sciat: sed nō quicquid pōt Uel secũdum aliquos potest dici simplex ignorantia que priuat sciētiam: nec ponit debitum sciendi: nec cōtemptũ sciēdi. ⁊ hec ē in his qui nō habent vsum ratiōis. alia ē crassa: ut cũ quis negligit scire qd̄ tenetur scire nec tamē vult se scire. Alia est affectata: ut cũ q̄s negligit illud qd̄ tenetur scire ⁊ placet ei nescire ibi prima excusat a tanto: sed ñ a toto. scd̄a adhuc excusat: s̃z minus q̄z prima. tertia vero non excusat sed accusat. Jtem ignorantia alia est vincibilis: alia inuincibilis inuincibilis aut est introducta preter omnē culpā: aut per culpā preābulā. Si primo mō aut simplicit̃ ꝓuat cognitionē ut in his que carēt oī vsu rōnis. ⁊ hec excu

sat a toto:aut nō tollit omnino rōnis usum ⁊ tunc non
excusat a toto vt in his qui nō sūt plene furiosi sed hūt
aliqua lucida interualla ⁊ in pueris qui sunt capaces
aliq̄ mō precepti:licet nō plene. Si p ꝓpriā culpa;:ut
in ebrio ⁊ furioso. quoꝝ vterq; p̄cipitauit se i hoc per
suam culpam non excusaẗ.q2 scōm Aris. in eth. ebrio
debetur duplex pena lic; furiosus excuseẗ saltē a tāto
Si aūt sit vincibilis. tūc distinguitur ut supra in cras
sam. ⁊ supinā. ⁊ affectatā. Sed q2 duplex sit ignorātia
tex. est optimus. i. q. iiij. §. his ita r̄ndetur. Ite; vt ait
Ambro. Turbaẗ nauicula petri ibi in verbo ignorā-
tia glo. optia omnino videnda. Alia ergo est ignoran
tia iuris:ut si nescio me illi posse succedeẗ qui mihi co
gnatus ē ⁊ decessit. vt. ff. de iur. ⁊ fac. ign. l. i. ⁊ hec non
excusat regula ignorātia d re. iur. li. vi. Est etiā que
dā ignorātia ꝓbabil':ut si q̄s errat i facto alieno. ⁊ igno
rātia nō ꝓbabil'. ut si quis errat in facto ꝓp̄o vl' rebus
suis:ut. ff. pro so. l. vlt, vel si ignorat aliq̄d qd̄ oēs de ci
uitate sciūt: vl' maior ps ciuiū scit. l. regl'a. §. s; facti. ff.
de iu. ⁊ fa. igno. Turpe enim est patricio ⁊ nobili vi-
ro ⁊ cās oranti ius in quo versaẗ ignorare. l. ij. §. ab
his. ff. de ori. iur. Et d'r ia; iter ignorātiā: errorē: titu-
bationē ⁊ nesciētiā nō. archi. xxxiij. q. ij. Itē igoran-
tia d'r eē triplex. Prima negationis. q̄. s. scia negatur:
nec debitū sciendi pōiẗ: ⁊ simpliciẗ hec excusat. Secū
da est ignorātia p̄uationis: q̄ etiā scia negatur: s; apti
tudo siue debitū sciēdi pōiẗ. Et hec i eis q̄ ptinēt ad sa
lutē excusat a tāto. s; n̄ a toto. Tertia est ignorātia di
spositionis q̄ ponit errorē siue cōceptōnē ꝯriā recte
scie. Et hec i his que pertinēt ad salutē accusat nō ex
cusat Et sic p; q2 ignorantiaꝝ quedā excusat: quedā
nō. quedā magis: ⁊ quedā min⁹. ⁊ quedā oīo nil excu
sat sed icusat: vel accusat. Nam ignorātia iuris: si ali
quid excusat. minus tamē q̄ ignorātia facti. Et igno
rātia iuris. alia ē iuris naturalis: alia iuris diuini: alia
iuris canonici: alia iuris ciuilis. Ignorātia iuris natu-
ralis nullū habētē vsū rōnis excusat: quia hoc ius ē in
corde hois scriptū. i. q. iiij. §. his ita denotandū. Igno
rantia uero iuris diuini q̄tū ad aliqua simpl'r excusat
laicos: ⁊ quantū ad aliqua excusat eos a tāto. non a to
to. Legere enim ꝓphias ⁊ euangeliū: ⁊ doctrinā apl'i
ce scientie teneẗ epi ⁊ p̄lati maiores: q debēt dn̄o om
nipotēti seruire: ⁊ reddere rōem de ea q̄ in eis ē fide
⁊ spe vnde ab eis requiriẗ scia veteris ⁊ noui testi. S;
laici ad h⁹ nō tenētur nisi ad noticia; decalogi: ⁊ arti-
culorū fidei: put in aploꝝ simbolo cōtinentur. Igno
rantia aūt iuris canonici aliquos excusat: ⁊ aliquos n̄
Continet. n. ius canonicū ꝯstōnes per q̄s discernūtur
peccata: ⁊ has tenētur scire presbyteri curā aiarum
habētes. s. cōfessores. Nō aute m ita tenentur alij: ⁊
multo min⁹ laici. Sed ipsi presbyteri ⁊ alij clerici s̄m
q2 sunt in maiori gradu ꝯstituti. s̄m hoc ēt plura scire
tenentur. Ignorātia vero eoꝝ que publice ꝓmulgāẗ
ad laicos pertinētiū nō excusat eoꝝ peccatū quod p
ignorātiā ꝑpetrāt. xvi. di. qd̄ dicitis Ignorātia vero
iuris ciuilis aliquib⁹ prodesse pōt: ut militibus: rusti-
cis: mulierib⁹: ⁊ minorib⁹ ānis. ⁊ maxime i dāno eui
tando: n̄ āt i maleficijs. vn̄ Leges ciuiles si nescit femi
na miles. Clericus ⁊ cultor pcet sibi iudex ⁊ vltor. Nā
rusticitati succurriẗ i ignorātia iuris: vt i. l. quecunq;
C. qui admit. ad. bo. po. po. gl. i. q̄ allegat ad h⁹ iura.
Sed ibi i catho de saxis ꝯcludit ꝯ sali. quē dicit rustice
loqui. q2 rustico ius ignorāti nō d; succurri. q2 d; con
sulere ꝑitiores. Si. n. nō parcitur mulierib⁹ ⁊ nobili

bus ad indulgētias eūtib⁹ cū oporteat consulere pe
ritos. nec rustico eunti ad siluas parci d; sed tamē ru
sticitati pcēdū ē. vt. C. de testa. ⁊ queād. testa. or. l. si.
Itē ignorātia d'r crassa ⁊ supina p methaphorā homi
nis crassi ⁊ supini: q nō videt ēt ea que ad pedes ei⁹ sr.

Ignominia est uerbal' lesio ꝯ honore; vel ēt turpi
tudo. Et sic d'r q2 ignominiosū ē epo si querat ab alijs
doceri: cū ipe alios docē debeat: vt i auc. de san. epi.
§ damus. coll'. ix. ⁊. xxxvi. di. §. ecce. i. q. i. vilissimus
viij. q. i. l;. ⁊ ar. i. l. argētari⁹. §. ꝓhibet. ff. de eden.

Itē d'r ignominia ⁊ ꝯfusio ē xp̄; crucifixū pauperē
⁊ esuriētē falsis p̄dicare corporib⁹ ⁊ ieiunioꝝ docrinā
rubētes buccas tumentiaq; ora proferre. xv. di. ec-
clesie princeps.

De Il

Illustris ē nomē noticie eo q2 multis clareat. splen
dore generis vl' sapie vel v̄tutis q̄uis sit obscure na
tus s̄m Isi. Et nota q2 iiij. sūt nomia dignitatū. s. ma
ximi: vt sūt supillustres: magni vt illustres: medij vt
spectabiles: minimi ut clarissimi. i auc. de ap. §. i. ⁊ tri
bus se. isti. i ꝓhe. §. cūq;. vbi glo. Illustres etia; dicū
tur qui sūt de ꝯsilio ⁊ cōsistorio iperatoris. i. quisquis
C. ad. l. iul. maie.

Illico d'r fieri qd̄ fit anteq̄ diuertat se ad alia faciē
da. i. litigatoribus. C. de ap. vbi cōcediẗ illico appel
lare viua voce i criminalibus ⁊ ciuilibus causis etia;
sine scriptis. ff. eo. ti. l. i. §. fi. ⁊. l. a sententia. § . fi.

Illata. i. opposita. de presump. nonne.

Illusio ē deceptio vel derisio: cle. vnica. cum illu
sio. de renun. vbi concor. multe in glo.

Illiricus. i: schlauus. s. aliquis de schlauonia: vide
s̄. coloni illiriciani. ⁊. C. de colo. illir. li. xi.

De Im

Imbecillis ē fragil' ⁊ icōstās. ⁊ d'r q̄si sine baculo.

Impetere est accusare: ut d iureiu. queādmodū.

Imperitia. i. ignorantia: de prescrip. sicut graue.

Immo stat q̄nq; correctiue. c. accidens: vt li. non
cont. de hoc tex. iucta glo. xvi. q. i. predicator ⁊. l. sti
chus. ff. de manumis. testa.

Imperpetuu;. Impense. Implementu;.
Impossibile. Impubes. Re. j. dē In.

De In

Incapacitas capitur pro ipsa reali i capacitate p
ut nā rei dictat: vel dispō legis adimit aut quodlibet
mediū operari vl' significare declāt. vbi grā ꝓmittiẗ
vl' legaẗ res saĉ icapacitas rei h⁹ opaẗ q2 nō valet nec
i re nec i estimatoe: q2 n̄ ē cōmertiū rei sacre. l. inter sti
pulātē. §. saĉ. ff. de. v. ob. Rō: q2 res deo dicata ē ex
tra ꝯmertiū hoiu;. sed ibi legaẗ colūna aurea vl' mar
mor pictū ad ꝯstructionē dom⁹ de alia domo n̄ valet
legatū i re l; valeat i estimatiōe. l. cetera. §. si duob⁹.
d le. i. q2 res d se ē i cōmertio hoīum. s; ne destruaẗ vl'
dterioreẗ nō tolliẗ de domo: sed debeẗ extimatio rei
Itē si legaẗ p̄diū qd̄ ē icorporatū p̄rimonio cesaris si
gnificat q; nulla ē dispō in re vl' estimatiōe. l. apud iu
lianū. §. fi. de lega. i. q2 res ē simpliciẗ exēpta a cōmer
tio hoīum nisi de licētia p̄ncipis. Itē legaẗ vl' ꝓmitti
tur res aliena non potest solui: quia non dominus vel
nimis magno p̄cio uult vēdere. l. nō dubium. §. fi. de
le. iij. quia licet res in cōmertio sit: ē tamē difficultas
in hn̄do ⁊ soluendo. Item si legatur iudeo mācipiu;
christianū nō valet dispositio nec debetur res vel esti
matio rōe icapacitatis: vt. l. multū interest. ff. d v̄b.
ob. Et sumiẗ significatū ex re ⁊ persona. nā mācipiu;

christianum iudeo queri non pōt. C. ne christi. māci. l. vnica. ꝛ. c. i. de iudeis. Igitur cōtractus super illa re nullus est ipso iure legatū nullū. Sed si iudeus legat christiano mācipiū christianū valet dispositio i re. l. multū iterest. ꝑ alle. qꝛ nil ipedit. Et si diceres obstare qꝛ legās debet trāsferre dominium. l. vbi aūt. §. si. ff. de vbo. ob. Sed iudeus non habet cōmertiū mācipij christiani ergo nō trāsfert dominiū. Rn̄detur lȝ nō habeat cōmertiū vt apud se remaneat: hȝ tn̄ vt ad alium transferatur: ꝛ sic de alijs exēplis.

In capita succedere ſm hostie. in sum. de suc. ab inte. §. viso. versi. quid sit factū. Est quādo filij pmortuorum fratrū succedūt i tot portionibus quot sunt capita. verbi gratia. Tres sunt filij ex premortuo fratre ꝛ unus ex alio fratre si tn̄ capiat filius ex vno fratre genitus q̄tum tres ex alio geniti succedunt i stirpes suas quia quilibet capit certaȝ portionem stirpis sue Si uero fratres tot portiōes capiant quot capita sūt tūc succedūt in capita vide. j. in stir pes succedere. ꝛ azo. in sum. C. de heredi. isti. ꝛ hostie. ꝛ spe. eo. ti i tractatu libellorum. versi. nunc. de collateralib⁹.

Incōcussa. i. inuiolata. sed icōcusse. i. quiete sine interpretatione. c. illud. ꝛ. c. auditis. de prescrip.

Incēdiarius est qui ob inimicitiā aut preter grām edes. arbores. siue segetes incēdit: vt. ff. de pe. l. capitaliū. §. icendiarius. Et icendiarij per sententiam ab ecclesia denotati tantum a papa absoluuntur: de sē. ex. tua nos. Alias incendens domum vel aream ulterius punitur: de iniur. c. siquis domuȝ.

Incidens ꝛ emergens quō differant: not. in: c. i. de ordi. cog. ꝛ. c. a. nobis. ð excep. vide ð h⁹ sup emergēs

Incētor dr̄ ideo qꝛ ipse alios praua suggestiōe succēdit ad uicia: ꝛ persuadēdo iflāmat ſm Isido.

Incentiuum idē est quod appetitus: vel audacia seu voluntas. de vi. ꝛ hone. cle. c. vt clericoꝛuȝ.

Incestus ē abusus cōsāguineaꝝ vel affiniuȝ: ut. §. cū ergo. xxxvi. q. i. xxxv. causa quasi per totuȝ.

Incestuosus dicit̄ qui cognatā vel affinem vel etiam sāctimonialē nefario amore vel coitu violat seu maculat: siue i matrimonio siue sine matrimonio: vt in. §. preallega. ꝛ. xxvij. dis. virgines. Et de monialib⁹ ē pena capitalis. l. siquis dicā rapere. C. de epi. ꝛ cle. ꝛ. l. vnica. de rap. vgi. C. in pri. que sic icipit. Raptores virginū honestarū vel igenuaꝝ siue iam desponsate fuerint siue nō. uel quarumlibet viduaruȝ ꝛc̄. capitis supplicio plectendo decernim⁹

Incola dr̄ q in aliquā regionē domiciliū contulit uel cōtrahit quasi sedē ibi positurus vel māsionē: ita ꝙ transactis decem ānis domiciliū retinuit. lȝ etiam cā studij ibidē steterit: ut. ff. de vbo. sig. l. pupillus. ꝛ l. incola. vel qui ꝓpriā terrā colit. Re. s. agricola.

Incolumis dr̄ a nomine colūna. qꝛ sicut columna ē erecta fortis ꝛ stabilis: ita icolumis cōsimiliter. Et ista rōe forte filius dicitur habere i bonis patris quartam incolumē. idest fortē ꝛ stabilem. quia fideicōmissa ꝛ legata minui nō pn̄t: ut. l. ij. cū ibi no. C. ð. iof. do

Incuria ē negligentia: clemē. qꝛ otingit. de re. do. ꝛ. c. questitum. de peni. ꝛ remissio.

Incertitudo nihil vel minus significat. qꝛ nihil vl̄ minus ondit. ideo actus sub incertitudine positus effectum nō hȝ uel habet quādo quis probabili medio incerti fit declaratio vel significatio. verbi grā Testator istituit heredē ꝛ ab eo legat titio magnam partē hereditatis ꝑ modū quote: vel singularis rei. deīde legat seio certā sūmā ꝛ nō dic̄ a q̄ an ab herede an a legatario. itelligit̄ ab herede. qꝛ h⁹ significatū sumit̄ ex cōmuni mō agēdi ꝙ heres soluit onera ꝛ sic ex cōmuni modo intelligēdi videt̄ heres onerari. facit l. si seruus. legat⁹. §. q margaritā. ff. de leg. i. Itē ibi. testator legat seruo libertatē si dederit decē: ꝛ nō dicit cui certe itelligitur ꝙ det heredi. l. q pecuniā. ff. ð sta. libe. qꝛ heres hȝ onus: ideo ꝛ recōpēsationē Itē ibi. testator heredē istituit: ꝛ rogauit eū rstituer̄ oēȝ hr̄ditatē titio. deīde testator religt. xv. seio ꝛ n̄ dicat q̄ itelligit̄ a fideicōmissario vl̄. l. fi. C. ad trebel. ibi testator hr̄dē istituit ꝛ vult eū dare decē nō dic̄ cui: nō valet. l. paulus rn̄det. ff. ð. re. du. rō qꝛ nullū ē significatū ex q̄ cōcludi possit cui debeat̄: iō nulli ðbet̄. Itē ibi. Testator legauit titio: ꝛ duo sr̄ h⁹ nois amici testatoris. legatū valet: ꝛ pōt hr̄s uni soluer̄ cui uoluerit nec tenebit̄ alteri nisi ꝓbet testatorē ð ipo ꝛ nō ð alio sēsisse. Si āt heres ul't nō tenet̄ soluer̄ uni ul' alteri nisi ꝓbet testatorē de se sēsisse. ꝛ ꝑ h⁹ neutro probāte nō valet legatū seu nō habebit effectū. l. si quis seruū §. si inter duos. ff. de le. ij. Rō: quia licet nomē ꝓpriū. eius cui reliquitur sit expressum: tn̄ ꝓpter conuenientiam nois ꝛ circūstantiā in altero remanet incertitudo. Nec potest dici ðberi vtriq̄: qꝛ testator legat vni tn̄. vt paret ex numero singulari. ideo nisi hec certitudo declaretur nō debet̄: qꝛ nō apparet cui. Item ibi testator legauit titio albo. x. deinde titio nigro. x. deīn dixit titio. x. sibi legata adimo: nō declarando de quo intellexerit nō valet ademptio: nisi doceat de quo testator senserit. l. iij. §. si duobus. ff. de adi. le. Rō ē eadē ut s̄ in legato facto titio: nō declarādo de quo: sed ibi testator titio albo ꝛ titio nigro legat domū. deīde dic̄ titio adimo domū nō declarando de quo: valet adēptio in vtroq̄. l. si fuerit. ff. de re. du. Rō: quia significatum illud sumitur ex domo que tota adimit̄: ꝛ tota in legato facto vtriq̄ continebatur. Ideo legatum scm̄ vtriq̄ adimitur. Et hoc ademptione totius legati declarante illud. Item ibi lego pauperibus: valȝ. l. ideȝ qō pauperibus. C. de epi. ꝛ cle. Rō. quia significatū sumitur ex paupere declarante: quib⁹ relictum ē. Et lȝ aliqui sint paupiores alijs. declaratio tamen suppletur arbitrio boni viri.

In qn̄ priuat vel auget. no. Jo. an. de consue. ad nostrā. Et dat remissionē ad Specu. de iur. pa. nobis āt Sed plenius nō. archi. xl. dis. si papa. Et qn̄q̄ no. intrinsitatē: qn̄q̄ extrinsitatē: iuxta alexandrum. In cāpo curro. ꝛc̄. ꝛ habet̄ in. l. si cui. in ꝑn. ff. de leg. i. Qn̄q̄ ponitur pro valde in ꝯpositione: ut inuigilare. i. valde vigilare. cle. pastoralis. de re iudi. c. i. ð fideiuss. Spe. de dis. ꝛ allega. §. post hec. v. alibi ponitur ibi etiam impersonale significat valde. interdū ponīt pro non i compositiōe: ut iniustus: iniquus. i. nō iustus n̄ equ⁹.

Incorrigibilis ſm bal. dr̄ qui nō paret iudici i extremo iurisdictonis qō est sententia. Sed contumax dr̄ qui nō paret in ꝑ iurisdictionis: qō est citatio vel in ius vocatio scd̄m Anto. de butrio dicit̄ incorrigibilis qui postq̄ penitus ē ɔdēnatus iteꝝ refertur ad idē crimē. c. vt fame. de sentē. exc. idem patior. licȝ enim nō faciat penitētiā nō dr̄ ꝓpterea icorrigibil' nisi reuertat̄ ad simile vel ad peius delictū. nec faciet sui presentiā iudici. c. quoniā frequēter. §. i. vt lit. nō contesta. dum enim facit sui presentiam vt iudex eum apprehendere possit nō est incorrigibilis: quia ecclesia habȝ adhuc quid vltra faciet. caplō cum non ab homine. de iudi.

¶ Indefinita capitur pꝛo oꝛatione cui nõ pꝛeponitur
signum vniuersale vel particulare. Et oratio indefi-
nita significat indifferenter. Q̃nq̃ꝫ etiã vniuersalit̃ di-
stributiue seu collectiue seu aliter pꝛout eius significa
tum uel materia subiecta vel queuis circunstãtia seu
aliquod mediũ pꝛobabile cõcludit. Vbi gratia: ibi lex
loquitur indefinite dicendo. venditoꝛ tenetur reꝫ tra
dere uel tenetur de euictione: uel homicida: uel fur ẽ
puniẽdus. significat vniuersalit̃: quia sensus ẽ ꝙ ois
homo qui ẽ venditoꝛ tenetur trader̃ rẽ. Et ois homo
qui est homicida uel fur est puniendus. Et hoc patet
ex omnibus legibus sic loquẽtibus cũ earũ intellectu
Nã natura legis ẽ omnia in quibus est mediũ sub ead
regula concludere. Cum ibi sit eadẽ ratio ibi ⁊ idẽ ius
esse debeat. l. illud. ff. ad. l. aqui. Iteꝫ qua ratione de
ista lege detraheretur vnus eadẽ ⁊ alius. ⁊ sic remane
ret delusoꝛia. et sic dicit seu ideo dicit vniuersalit̃. Dif
fert tñ indefinita ab vniuersali scd̃m bar. quia uniuer
salis omnia significat ex suo pꝛopꝛio significato. Ind
finita v̊o nõ ꝯpꝛehendit omnia ex sua significatiõe ꝓ-
pꝛia: sed ex idemptitate rõnis interpꝛetatione iuris.
uel dispositione legis: Vbi gratia. lex dicit homicidaꝫ
puniendũ moꝛte. Non tñ sub hac lege ꝯpꝛehendit̃ ho
micida iuste occidens scilicet ad sui defensionẽ vel ꝑ
sententiam: vt in. l. i. C ad. l. coꝛ. de sic. secus si lex loq̃
retur vniuersaliter tunc ex pꝛop̃o significato contine
ret omnia: ⁊ non interpꝛetatione iuris sicut indefini
ta. Idem cũ pꝛofertur ab homine i materia naturali
dicendo homo est animal significat uniuersaliter: qꝛ
sensus est ꝙ omnis homo est animal. qꝛ significatum
sumptum. ex natura i necessario inest omni homini.
idem cũ pꝛofertur a lege: dicendo obligatio est iuris
vinculum: vel actio ẽ ius pꝛosequendi ⁊c̃. qꝛ cuilibet
obligationi ⁊ actioni necessario conuenit diffinitio.
Itẽ ibi i iudicio iterrogatus depluribus criminibus
an fecerit. rñdet quid eoꝛum nõ feci: equipollet vni
uersali: puta sensus est nihil hoꝝ feci. l. si is qui ducen
ta. §. vtrum. ff. de re. du. quia significatum sumit̃ ex
interrogatione ⁊ responsione facta in iudicio. naꝫ re
sponsio facta ibi debet certioꝛare ibi interrogantem
alias nõ dicitur responsio modo recipiẽdo vniuersa
liter interrogans certioꝛatur: quia respondens om
nia negat. Si aũt nõ reciperetur vniuersaliter nõ ceꝛ
tioꝛaretur aliquo mõ: qꝛ nõ appareret qd negaret ⁊
quid cõfiteretur. Et sumitur hic significatum ex eq
pollentia. quia negatio pꝛeposita signo facit oratõeꝫ
equippollere suo contradictoꝛio: Nam licet ibi nega
tio postponatur i oꝛdine scripture: ꝑponit̃ tñ i oꝛdine
constructionis: dicendo quid eoꝝ nõ feci. i. nõ feci qd
eorum. ⁊ sic equipollet isti nihil eoꝛuꝫ feci. iura tamẽ
parum itendũt significatũ equipollẽtiaꝝ. Itẽ ibi. ꝓ
mitto ꝑ heredẽ meũ nõ fieri: quo minus tibi ire ager̃
liceat. hec uerba per heredẽ meũ significãt vniuer
saliter. quia sensus est per nullũ heredẽ meum. l. ij. §.
fi. ff. de verbo. obli. quia nomẽ heredis licet pꝛoferat̃
i singularitate tñ significat oẽs heredes. alias stipula
tio ñ haberet hereditatẽ nec eẽt certitudo d̃ q̃ itellige
retur: ⁊ de q̊ non. Item ibi testatoꝛ dicit lego seruos
meos textoꝛes: ⁊ oẽs sunt textoꝛes. significat vniuer
saliter. quia sensus ẽ: lego oẽs seruos meos. l. seru⁹ vr
banus. §. fi. ff. d lega. iij: quia significatũ hoc sumitur
ex accidẽtia facti ꝙ oẽs sũt textoꝛes. Si aũt aliq̃ui sũt
textoꝛes. ⁊ alij nõ significat vniuersaliter oẽs textoꝛes
⁊ non vniuersaliter omnes seruos. l. pꝛealle. quia ver
bum textores ponit̃ ad restitutionem vt alij nõ conti
neantur i legato: Itẽ ibi testator dicit. lego lanam ar
gentũ. significat vniuersaliter vt ois lana oẽ argẽtuꝫ
videatur legatũ. l. si cui lana. ff. de lega. iij. qꝛ qua rõe
vnũ ibi cõpꝛehẽditur eadẽ rõe ⁊ aliud. ⁊ qua rõe vnũ
excludit̃: eadẽ ⁊ aliud. ⁊ sic nihil significat. Item ibi
obligo bona mea. nõ significat vniuersaliter. qꝛ sup
pellex: filij nãles. ⁊ cõcubina nõ ꝯtinẽtur. l. obligatio
ne. ff. de pig. quia ex natura istarũ reꝝ qs ad istas ita
afficit̃ ꝙ nũq̃ꝫ vel raro obligat. ergo i obligatiõe eas
noluit cõpꝛehẽdere: sed cõpꝛehẽdũtur alia que quis
solet obligari ꝓ d̃bito. quia significatũ sumit̃ ex ver
bis ⁊ communi modo agendi seu obligandi. debent
enim verba deseruire intentioni. ⁊ non intentio ver
bis. nã per v̊ba expꝛimit̃ itẽtio. xxij. q. v. humane au
res. xxviij. di sedulo. i. q. i. marchion. de verb. sig. itel
ligẽtia. ⁊. c. pꝛeterea: Ideꝫ si dicit vniuersaliter. obli
go oia bona mea: qꝛ adhuc pꝛedicta nõ cõpꝛehendũ
tur. Item ibi testatoꝛ dicit heres meus damnat⁹ esto
dare significat vniuersalit̃. quia sensus est ꝙ omnes
heredes teneantur. l. si pluribus. ff. de lega. ij. Finali
ter ergo indefinita equipollet vniuersali. de pꝛiuile.
quia circa. xix. di. si romanorum. ff. de serui. l. si cui. ⁊
hoc uerum est de indefinita legis uel canõis ⁊ ius tra
dere intendentis talis enim indefinita equipollet vni
uersali. si lege vel canone non diffinitur. xxxi. q. i. qd̃
si doꝛmierit. Io. an. no. ꝙ si non est eadẽ ratio ⁊ cõdi
tio ꝑpter aliquod accidẽs oium particularium i vni
uerso cõpꝛehensoꝛum tunc indefinita nõ equipollet
uniu̇sali. vbi gr̃a. si legat̃ lana idefinite ñ ꝯtinet̃ tincta
in legato. l. si cui. in pꝛin. ff. de lega. iij. sed si legatur oĩs
lana: tincta etia cedit legato l. pediculis. §. labeo. ff. de
aur. ⁊ ar. le. in. glo. sup ver. alioꝝ ecclesiasticoꝛũ in. c.
ut circa de elec. li. vi. vbi de hoc plene nota.

¶ Inepcie sũt fatuitates. c. qua traditiõe. xxij. distin.

¶ Indulgentia. notat archidya. ij. q. iij. c. si. ⁊ de peni
ten. ⁊ remissio. c. ij. li. vi.

¶ Indoles ẽ quedã imago future virtutis scd̃m Isi-
doꝛum pꝛopꝛie dicendo.

¶ Indignari ⁊ dedignari differũt vt patet in. c. vera
iusticia. di. xlv. vnde indignari sapit uirtutem: sed de
dignari arrogantiam.

¶ Indigena dicitur quasi inde genitus uel quasi in eo
loco natus secundum Isidoꝛum.

¶ Inditio ẽ numerus annoꝛũ cõsistẽs ex trib⁹ lustris
Est aũt lustrũ qnquẽniũ ⁊ qualiter possit inueniri idi
tio habet̃ in glo. inditiõis. c. inter dilectos. de fi. instru.
Sic enim faciẽdũ est annis dñi addas tres: ⁊ diuide
totum per quindeciꝫ: ⁊ id qd̃ remanet completa diui
sione in numero diuidendo hoc oñdit inditionẽ i isto
seu pꝛo isto anno.

¶ Inducie scd̃m glo. sum. iij. q. ij. sunt quintuplices. s.
restitutoꝛie. pꝛeparatoꝛie. citatoꝛie. deliberatoꝛie. iu
dicatoꝛie. siue executoꝛie. Et ibi ponit̃ tempus oium
quam glo. vide supꝛa dilatio.

¶ Index est pꝛoditoꝛ dictus ab indicando scd̃m Isi.

¶ Indictũ est qd̃ indicit̃. i. notificat̃ ut sciat̃ ⁊ fiat abi
dicẽdo dctm̃ ⁊ sic fit indictũ sup iudiciũ ne ꝓcedatur.

¶ Indiciũ ẽ mediũ itellectuale veritatis eliciende ex
aliqua singulari circunstãtia insurgens. C. et. ff. de rei
vẽdi. l. indicia. et dr̃ ab indicãdo: qꝛ idicit̃. i. notificat.

¶ In diẽ adiectio est qñ quis ita vendit rem ut si quis
circa certum diem melioꝛem partẽ obtulit cõditiõis
scilicet plusq̃ꝫ pꝛioꝛ emptoꝛ res vẽditoꝛi tradat̃ vt alij

vendere possit cuicūq3 velit.ɀ.ff.eo.ti.

¶ Inexpiabilis dr̄ eo ꝙ nūq3 expiet̄.i.purget̄ ꝫ Isi.

¶ Inficiator.i.negator.q2 non fatetur:ſ3 contra veritatem mendacio innititur.

¶ Inficiatio.i.negatio.l.ea que.C.de neg.ges.Et inficiari.i.negare. Hinc est ꝙ dr̄ aliquādo de aliquib⁹ actionib⁹ ꝙ crescūt p ificiationem:q2 ab initio cōpetunt ad simplū.hoc est ad rem vel estimationē seu dānum datū. Et si ille hoc negauerit ɀ de hoc cōicatur cōdēnabitur ad duplum:ut i actione depositi i eo ꝙ depositum ē timore ruine icendij vel naufragij.vide s̄.de actio.actio in factum.

¶ Infans est paruulus circa septē annos:ut.l.si ifanti.C.de iure delibe.

¶ Infamia ē fame priuatio siue diminutio. Fama nāꝙ qn̄q3 cōsumitur ut ex toto ꝑ extincta habeatur ſ3 cum maxima vel media capitis diminutio iteruenerit.vel sic.Infamia est cōis opinio verbis pronunciata ex suspitionibus orta. Itē ifamia est aliud q3 scādalum ɀ plus iportat:q2 hoc per purgationem tollitur.sed i illo purgatio non idicitur:de homi.ex litteris in glo. Item ifamia est illese dignitatis status vita ɀ moribus reprobatus. Per oppositū fama dscribit̄: Re.s̄.Fama.ɀ de coha.cle.ɀ mu.c.vestra.i glo.notoriū. Unde duplex ē ifamia.s.iuris ɀ facti. Infamia iuris ē qn̄ ius dicit aliquem esse ifamē. Sed ifamia facti est qn̄ apud bonos ɀ graues viros est opinio de crimine alicuius.de hoc.l.i.de causis ex quibus ifamia irrogatur. Infamia iuris duplex ē.s.ciuilis ɀ canonica. Et ifamia iuris ciuilis cōtrahit̄ ex sententia criminis publici.s.diffinitiua.nō āt ex sētētia iterlocutoria nec arbitri. Etiam qn̄q3 ex sententia crimis priuati ut furti vel iniuriaꝝ. Etiam quādoq3 i facto absq3 sententia quis icidit i ifamiam. Infamia canonica contrahit̄ ex quolibet peccato mortali. Et quādo ifamia ɀ que repellat testem a testificādo i causa criminali vel ciuili. Criminaliter seu ciuiliter itentata.nota.i.c.testimonium de testibus.

¶ Infra.no.p Inno.de fi.istru.iter dilectos.ɀ Joan.mona.de excep.pia.super v̄.octo.li.vi.ibi habes qn̄ icludit vel excludit.ɀ Jo.an.de cle.coniuga.

¶ Infinita i multis iuris regulis prohibet.d̄ rescrip.cū i multis.li.vi. Et exemplificatur de reli.domi.c.vlt.ɀ eo.ti.c.religionē.li.vi.de testi.cum causaꝫ.ɀ.c.significauerunt.ff.de testi.l.i.i fi. Idem i relictis pro redēptione captiuoꝝ:vbi etiam restrigitur ifinitas. Item cum multitudo peccauit. Item non honoratur heres i ifinitum fideicōmissum soluere. Item i stipulatione damni ifecti non debet quis i ifinituꝫ esse obligatus:ɀ sic de alijs ɀ merito reprobatur ifinitas:quia multitudo ē canonibus iimica de preben.q2 itantum ɀ onerosa multitudo nihil hꝫ honesti.i auc̄.de referē.pala.§.propterea igitur.col.ij.ɀ de hoc habes plures cōcordantias:de eta.ɀ qua.c.pe.vide de hoc per Jo.an.i glo.c.cum cum i multis preal.

¶ Infula sumitur iterdum pro corona iperiali.C.de qua.prescrip.l.fi.i fi. Quandoq3 pro alba fasciola sacerdotalis capitis scd̄m glo.i cle.ij.de vi.ɀ hone.cle.capitur etiam pro mitra episcopi vel abbatis:ɀ significat altitudinem sapientie qua precellere dꝫ episcopus.i.q.vij.cōtra uenientib⁹.i.q.i.vilissim⁹.xxv.dis.§.nunc autē.lxi.dis.i sacerdotibus.ɀ duo cornua eius significant duo testamenta:ſ3 vetus ɀ nouū.que ep̄s debet memorialiter tenere.xxiij.dis.qui ep̄s. Et due pendule que sunt in posteriori parte significant memoriam duplicem ſ3 mandatorum diuinoꝝ.xliij.di.sit rector. Et peccatorum suorum ad compunctionē de pe.dis.ij.iudas.i fi.

¶ Ingeniosus dr̄ quasi intus habens vim gignēdi quālibet artem scd̄m Isi.

¶ Ingenu⁹ est cui ex natiuitate competit libertas q nō est factus liber sed natus:isti.de igenu.i pn̄. Uide de hoc etiam Azo.i sum.C.de igenu.vel est qui statiꝫ quando nascit̄ liber ē.de ser.nō ordi.c.istituēdi i glo.i. Et igenuitas dr̄ libertas de purga.cano.c.i.i glo.

¶ Inita.i.contracta de pac.c.anthigenus.

¶ In itegrū restitutio ē prioris stat⁹ que facit princeps reintegratio vel iuris prioris per quā subuenit̄ i moribus ecclesijs:vt in.l.i.C.de sen.pas.ēt est audientie reitegratio scd̄m Spe.eo.ti.ɀ.l.ꝙ si minor.§.si restitutio.ff.de mino.

¶ In integrum restituere est reducere i eum statum i quo erat ante lesionem:de i ite.resti.c.auditis.i glo.fi.ɀ per hunc modum subuenitur minoribus ɀ ecclesijs.C.de repudia.l.i.ɀ.C.de i ite.restitu.l.postulata. Et quandoq3 ex legitima ɀ iusta causa subuenitur ēt maioribus:vt.ff.ex quibus cau.maio.per totum. Et sic itelliguntur.c.ex litteris.eo.ti.ɀ.c.cum Bertold⁹.de re.iudi.ɀ.c.significante.de pigno.

¶ Iniuria vno mō generaliter dr̄ esse illud quod nō fit iure:ɀ dr̄ quasi non iure factum. Secundo iniuria specialiter dr̄ culpa:ut i.l.aquil. Tertio dr̄ iniquitas vel iniustitia iudicantis:ut isti.eo.ti.i princi. Quarto dr̄ contumelia:vt.ff.de iniur.l.i.i prin.ɀ.l.apud labeonem.eo.ti. Dr̄ ergo iniuria quasi ius iniquū ex eo sic dicta ꝙ iure ɀ iustitia caret. Fit autē iiuria trib⁹ modis.s.re:verbis:ɀ litteris. Re ut cum man⁹ iferuntur ut dicta.l.i.§.i. Uerbis vt cum fit cōuicium:ut i.§.i.iā allega.quod fit a concitatiōe vel conuentu:hoc est a collatione vocum. Cum enim in vnum plures voces conferuntur:conuicium dr̄ quasi conuentum. Et fit conuicium non tm̄ presenti:sed etiam absenti:vt vociferando.vel alios ad vociferandum ɔcitando ɔ̄ certam personam:vt.l.i.ɀ.l.apud labeonem.§.ɔuicium cū.§.fecisse.ff.de iiu. Iniuria litteris fit cū quis ad ifamiā alicuius libellū vel famosum carmen vel historiam ɔscribit:vt.ff.de iiur.l.lex cornelia.§.si qs v̄boruꝫ Re.s̄.famosum carmen. Item iiuria triplex ē:vna leuis:ut si modico ictu qs a patre vel supiori percutiat̄ alia atrox:ut si aliqs a minore se fortiter vel etiaꝫ modice verberet̄:vel i conspectu iudicis:vel oculo aut membro priuetur. Et hic dicitur pluribus modis:vt premissum est.

¶ Iniuriaꝝ actio. Re.s̄.actio iniuriarum.

¶ In ius vocare ē i ius causa iuris experiendi vocare apud eum q ius dicturus est:vt experiatur actor:an ius sibi competat:an non.vide de hoc Azo.i sum.C.eo.ti.ɀ habetur.C.ɀ.ff.eo.ti.l.i.

¶ Inibi est aduerbiū ɔpositum. Etiā qn̄q3 ē nomen libri quē cōposuit ouidius ɔ̄ ibidē aduersariū ɀ corriualē suū.quē vituperās ibim noiabat:q2 ibis idest ciconia que est auis vituperabilis ɀ imūda adeo ꝙ ei⁹ imundiciā exprimere noluit ꝫm Jo.an.i cle.i.de re iudi.i glo.v̄si.inibi.vbi hec ponit.

¶ Inhibatio ē freq̄ns ꝗsitio.C.d̄ pe.bo.subla.l.i.li.x.

¶ In litē iurare est suo arbitrio prestito iuramēto ꝓ tanto nolle carere vel rei estimatōne ɀ suum iteresse singulare facere.ɀ hoc ifinita taxatiōe facta p iudicē:

vt.l.videamus.§.iurare.ff.de i lit.iuran.⁊.l.arbitrio
ff.de dolo.⁊ ita hoc iuramētū fuit affirmatiōis: i qua
opi.fuit glo.ff.de i lit.iur.super rubri.lz ɔ̄riuz teneat
dn̄s Jaco.de rauē.i eo.ti.li.y.per hoc de eo no. plene
vel rei estimatione. ⁊ suū singulare iteresse facere.

¶ Innoxiꝰ ē q nō nocet.sicut noxius nocens dr̄.

¶ Innocuꝰ dr̄ cui nocuū nō fit: fm Jsido.lib. x.

¶ Inofficiosum testamētū dr̄ quod factū est ɔ̄ offici
um pietatis: vt.l.y.de ioffi.test.quo scz extraneus he
res iscribitur alias istituitur. Jdem si nō extraneꝰ: vt
l.lz is.§.i.ff.e.ti. Filius vo ꝓprius aut preterit̄ aut ini
que exheredat̄: hoc est qn̄ pater vl' mat̄ fecit testamē
tum. Jdem vt filiꝰ i testamento patrem sine cā exhe
redat.ēt si fratrē fr̄ exher̄dat tribꝰ personis istitutis i
duobꝰ casibus.⁊ dr̄ testamentū iofficiosum: vt istit.e.
ti.§.i.⁊.y. Officiū eni iter patrem ⁊ filiū dr̄ pietas.ff.
de obse.prestan.l.penul.iter patronū ⁊ libertū dr̄ ob
sequiū.C.de neg.gest.l.fi.iter deū ⁊ hominem dr̄ reli
gio.iter hoiem ⁊ hoiem stat i noie generali: ut ꝙ debz
hō hoi ex natura.ff.ꝺ ser.expor.l.seruꝰ. vide Accurs.
per ordinem hic notantem i glo.ff.eo.ti.

¶ Inofficiosa donatio dr̄ que ɔ̄ officium pietatis fa-
cta est.⁊ fit ad similitudinem iofficiosi testamenti: vt.
C.eo.ti.l.i.⁊ per to.ti.se.qꝛ pena liberi vel parentes
excludūt̄ a bonoꝝ subsidio vel ex ꝓposito donantis:
vel re ipsa ꝙ per se sufficit ad reuocationē donatōis.
lz ꝓpositū vel ɔsiliū donātis nō iteruenīat. iuxta no.i
l.si liqueat.i glo.C.eo.ti.vide de hoc ibidem.

¶ In presentiarum.habetur in.l.de etate.§.ex causa
ff.de iterroga.act.

¶ Imperpetuū qn̄qꝫ significat donec viuo.ff.pro so
cio.l.i.qn̄qꝫ significat ꝑ ifinita secula ēt post mortē fz
glo.i v̄bo ꝑpetuat̄.i.§.at si ita.istitu.de verbo.ob.

¶ Impense fm Azo.i sum.de rescin.vendi. dicte sūt
ab ipendēdo. Et sunt triplices: quedam necessarie: q̄
dam vtiles: quedā voluntarie. Necessarie dicūt̄ qbꝰ
non factis res erat peritura.vel que si facte nō essent
res longe deterior effecta fuisset: ut i.l.impense.ff.de
verbo.sig.verbi gratia. Cōduxi a te domum que ita
ruinosa erat ꝙ nisi releuassem eā erat casura.he ipen
se dicuntur necessarie: ⁊ ipas repetā per ɔ̄riā actioez
cōducti. Utiles dicunt̄ quibus nō factis res non erat
peritura: sed ipsis factis melior efficit̄.utpote si faciā
fenestras vtiles i domo: uel similia.faciunt ergo inuti
les impense rē deteriorē eē meliorē. Uoluntarie di-
cuntur quibus nō factis res nō erat peritura: nec ipis
factis res efficitur melior: sed bn̄ amenior: utpote si
facio picturas i domo mea.he non repetunt̄ nec dedu
cunt̄. Quis secus sit de necessarijs ⁊ vtilibus. Sz has
licitum est mihi abradere sine lesione prioris statꝰ si
abrase possunt mihi aliquam utilitatē afferre. aliogn
nō eēt mihi licitū: qꝛ malicijs hoium qui nihil aliud q̄
runt nisi ut noceant nō est idulgendum sed obuiādūz
⁊ sibi iputet qui eas fecit: quia donare videtur iurissi
ctione: vide supra expense.

¶ Implementū sumitur ꝓ iplemento conditionis. ⁊
hoc mō significat actum ne dum esse purificatuz: imo
⁊ hereditatē eē acquisitā vel legatū.l.iā dubitari.ff.
de here.isti. Sed ibi istituo uel lego si capitoliū ascē-
deris iplet̄ cōditio.hoc ipletū significat purificatiōez
actꝰ ⁊ nō acquisitionē.l.antepenul.ff.de cōdi.isti. Si
aūt cōditio eēt grauis: puta si alexandriam ierit.si cē
tum dederit tūc iplemētū significat ēt acquisitionez:
qꝛ significatum sumit̄ ex onere magne cōditiōis quaz
nullus cōiter ipleret nisi pōst deliberationē acquiren
di. Jtem dic ꝙ i legato lz ipedimentum cōditiōis tn̄
significet purificationē. Tamē per hoc etiam impor
tat acquisitionē cōmutabilē scz transmissionez legati
si decedit: qꝛ conditione purificata legatū trāsmittit̄.
l.vnica.§.sententia.C.de cadu. tollen. Secꝰ i heredi
tate: qꝛ illa nō addita nō transmittit̄.l.qm̄. C.de iure
delibe. Jtem ibi pupillus ē istitutꝰ sub cōditione si ie
rat Alexandriā que distabat per.xx.vel.xxx.dietas:
lz cōditio sit grauis attamē hoc iplementū significat
tn̄ purificationem: quia non plus potest significare.
lz enim pupillus hoc fecerat aīo acquirendi heredita
tem: nō tn̄ sibi acqrit̄: qꝛ non pōt adire sine tutoris au
ctoritate. Sz i legato secus: nam sibi acquireretur.l.
pupillus.ff.de condi.isti.iuncta.l.conditōibꝰ.ff.ꝺ cō
di.⁊ demō. Sed ibi pupillus filiusfamilias vel seruꝰ
ē istitutꝰ a patre vel a dn̄o sub conditōe adimplet cō
ditionem: hoc iplemētū trahit acquisitionem: qꝛ pu-
rificata istitutōe nō ē i eiꝰ volūtate vel ptāte acqrere
vl' nō acqrere: vn̄ necessariꝰ ē heres. vt isti.de heredi.
qua.⁊ differen.§.i. Nec obstat ꝙ nō pōt acquirere si
ne tutoris auctoritate. Sed hoc veꝝ ē vbi per se sibi
acqrit. Sed hic iure ciuili sibi queritur ēt eo inuito: ⁊
sic de alijs. Finaliter ergo iplementū conditōnis vel
modi significat ꝙ ipm̄ factū ipsa ɔditio uel modꝰ seu
significatū: alias vndecūqꝫ sumptū significare dictat.

¶ Impossibile notat̄.lxi.dist.catulensis ecclesie.vn̄ i
possibilitas ꝓprie est triplex: vz iuris: facti: ⁊ nature:
scōm Jo.an.i regula nemo.de regu.iur.li.vi. Et no-
ta ꝙ ipossibilitas apposita actui diuersimode signifi-
cat vt ex significato ex ea sumpto uel alias vndecun-
qꝫ cōcludit̄ disponētē voluisse. v̄bi grā. Uendo vel ꝓ
mitto tibi si celum digito tetigeris significat derisio-
nē ⁊ nō cōsensum.l.non solum.ff.de actio.⁊ obli. Rō
qꝛ significatū hoc sumit̄ ex ipossibilitate adiecta que
existere nō potest. Et ideo nec valet actꝰ sub eo cele-
bratus. Etiam qꝛ sic apponens ipossibilitatē ⁊ scient
per hoc itendit nihil agere. Jtem ibi Stichꝰ seruꝰ me
us si mille dederit liber esto: lz hec cōditio nō sit ipos
sibilis: sed difficilis: qꝛ mille dari per seruū possūt cū
maxima difficultate.imo quasi ipossibile ē: quare nō
significat cōsensum.l.cum heres.§.i.ff.de sta.libe. Et
sumitur hoc significatum ex quasi ipossibilitate: que
significat ꝙ non fuit animus libertatem dare. Jtē ibi
si heres meus digito celum tangat: ⁊ si nō tetigerit: cē
tum titio loco pene soluat: Titio centum nō debētur
isti.de lega.§.i.qꝛ ipossibile precipitur heredi: iō pre
ceptum nullum cui pareri nō potest. Jdeo pēa appo
sita locum non habet. Jtem ibi filius constituitur seu
istituitur sub cōditōe ipossibili: si digito celum tetige
rit istitutio nulla ē.l.si filius.ff.de condi.insti. Et hoc
rōne ipossibilitatis: vt supra. Jtem ibi promitto ho-
die centum dare Rome: ⁊ sum Erfordie nō valet ꝓ
missio: isti.de verbo.obl.§.loca. Jtem ibi existens er
fordie dicit: volo prestari titio seruos meos quos ha-
beo rome ifra decendium mortis mee si testator stati
moritur: ita ꝙ ipossibile sit prestare ifra decendium:
nihilominus valet legatum.l.si mihi ⁊ tibi.§.i.ff.de le
ga.i.quia licet ex euentu festine mortis testatoris sit i
possibilitas ab initio: tamen non est impossibile.quia
dum dixit hoc viuere potuit per tantuz tempus quo
erat possibile seruos illos prestari ifra decendiū mor
tis.debet ergo intelligi ipossibilitas uel difficultas ta
lis per quam concludi possit animus non legādi pro-

babiliter. Ideo si quis locauit vel conduxit opus fieri ꝛ apposuit tempus ĩfra quod fieri ĩpossibile sit impossibilitas non viciat. ꝛ ĩtelligitur tempus ĩfra quod fieri est possibile. l. ĩsulam. §. i operis. ff. de loca. ꝛ conduc. Item ibi contraho tecum matrimonium si digito celum tetigeris valet matrimonium: ꝛ cõditio habetur pro non adieta ratione ĩpossibilitatis. c. fi. ꝺ cõditionibus appositis: nisi enim euidenter constet de dissensu iudicandum est pro matrimonio. nam licet ĩpossibilitas significat non consensum. non tamen ita euidenter significat quod per hoc contra matrimonium iudicetur: sed ibi cõtraho tecũ matrimoniũ si prolem euitaueris: si adulteram te prestiteris ꝛc̃. non tenet matrimonium: ut i. c. prealle. Ratio est dissensus seu non consensus significatus ex ĩpossibilitate iuris. Nam matrimonium fit propter prolem ꝛ fornicatõnem euitandam: ideo lex canonica ad hoc se adaptat Sed ibi contraho tecum si furtum feceris vel homicidium tenet matrimonium: nisi vbi per hoc euidenter apparet de dissensu. nam vbi tenet matrimoniuꝫ oĩs turpitudo de iure eycitur: quia resistit. ergo ĩ obligatione nullatenus subsistit: ꝛ valet matrimonium ꝓpt̃ consensum: ꝛ sic de alys exemplis de ĩpossibilitate.

¶ Impubes est qui ex habitu corporis sui ĩpubertatem ostendit: ꝛ ꝙ generare vel concipere nonduꝫ possit sicut masculus post decimũquartum annum: mulier ante duodecimum. ꝛ hoc ĩ plurimum. plerũqꝫ tamen pubertas anticipat annos. ita enim olim ex habitu corporis pubertas vel impubertas: ut hic capitur sicut hodie ad solos annos hic positos requiritur ut ĩstitu. qui. mo. tute. ĩ prin.

¶ Inquilinus dicitur qui conducit rem vrbanam. l. errorem. ĩ glo. iuncta. l. licet. C. locati. An autem detrahat de fructibus expensas quas fecit ĩ re quam cõduxit vel colit. vide plene per Bar. ff. solu. matri. l. fructus. ubi facit bonam distinctionem nota dignaꝫ: Unde inquilinus residet in ciuitate: colonus ṽo in villa: vt. ff. de acquir. pos. l. qui pignoris. ꝛ. l. si id quod. § etiam per colonos. e. ti. vbi glo. ꝛ. l. qui apes. ff. ꝺ fur. Inqlinus tamen proprie dr̃ colens prediũ vrbanuꝫ: sed colonus predium rusticũ. Re. supra colonus.

¶ Inquisitio est alicuius criminis per superioreꝫ respectu inferiorum suorum inuestigatio. ꝛ in tit. de accusa. ꝛ inquisit. ꝛ denunciat.

¶ In rem verti est in alicuius vtilitatem verti. vide supra actio. de in rem verso.

¶ Inspector dr̃ qui ad predia prouincialium accedere habet forte vt referat vel reformet si aliqua essent deserta vel male equata: vt hec tollantur. C. de ãno. ꝛ tribu. l. fi. ꝛ etiam dr̃ discussor. C. de censi. tonsi. ꝛ ꝑequato. l. per equatores. li. xi.

¶ Inscriptio est quidam libellus quem accusator offert iudici sub hac forma script⁹. Ego enim coraꝫ vl̃ apud. N. pretorem vel iudicem refero talem reum legis iulie de adulterys. de adulterio quod cõmisit cũ B. dum esset cum ea mense tali in domo tali consule tali regnante. Et operatur inscriptio ꝙ accusator si crimen non probauerit quod imposuit ad talionem obligatur. Habet autem inscriptio locum solum ĩ criminibus vbi per modum accusationis ĩstituunt̃: non si per modum exceptionis apponantur: vel vt de eis sine accusatore cognoscantur: vt. l. qui crimen. cũ ibi not. C. de his qui accusa. possunt. Qualiter autem tal' libellus debeat formari: ꝛ que contineri. nota. in. l. penulti. C. de accusat.

¶ Inscribere est se obligare si non probauerit ad eaꝫ penam quam reus debet pati: vel quam accusando ĩferre intẽdit si probauerit accusator: vt ĩ. c. super hys de accusa. ĩ glo. ꝛ. ij. q. viij. quisquis. nam calũniantes ad vindictã poscit similitudo supplicy: vt ibi dr̃.

¶ In stirpes succedere ẜꝫ Hostien. de suc. ab ĩtesta. sub. §. contra versi. ĩ stirpes succedere. Est succedere filys premortuorum ĩ eam partem quam eorum parentes erant habituri si viuerent. vnde si quis ex vno filio vnum nepotem suscepit: ꝛ ex alio decem vl̃ plures tantum capiet vnus ex parte vna quantum decẽ ex parte altera. ꝛ hoc si tractetur de successione ꝺscẽdentium. Collaterales nanqꝫ semper viriliter succedunt. ꝛ hy qui sunt ĩ eodem gradu succedunt viriliter idest pro equis portionibus: vt in auc̃. de heredi. ab ĩtesta. §. si vero. col. ix. siue ĩ capita. C. ꝺ legiti. heredi. l. fi. ꝛ auc̃. cessante. Licet quidam dixerunt ꝙ ĩ capita semper succedant. vide Hosti. ibidem sub. §. viso. vs̃. ꝙ si factum fily. Re. s̃. ĩ capita succedere.

¶ Inseruire frequentiaꝫ. notat ꝺ fide ĩstru. c. i. ĩ glo.

¶ Insolidum idest in totum. ꝛ ponitur ĩ ĩstrumentis: maxime in procuratorys: vt in. c. si duo. de procura: lib. vi. vbi de hoc.

¶ Insolutum. idest insolutionem.

¶ Inscitia. idest ignorantia. xxxviij. distinctio. si in laicis. videtur intolerabilis inscitia quantomagis in his qui presunt

¶ Instituere ꝛ inuestire idem sonant. sed ĩstituere ẜꝫ proprietatem vocabuli est ĩ possessionem ponere: q̃si intus statuere. Et ĩ hoc differunt qꝛ ĩstitui dr̃ quis presentialiter. Inuestiri autem in absentia: Hostien. ẜm Ber. ver. de insti. c. auctoritate. Instituere ẽ spiritualis iuris beneficy vel dignitatis corporalem tradere possessionem. Inuestire auteꝫ est ius canonie vl̃ dignitatis tribuere quod potest fieri per anulum vel librum. indifferenter tamen vnum pro alio sumitur: vide. c. auctoritate prealle. ĩ glo.

¶ Institutio est primus gradus omnium ĩstitutoruꝫ vt nota. C. de libe. prete. l. i. etiam si nulle essent scd̃m leges. Sed scd̃m canones ĩstitutio est ecclesie vel ecclesiastici beneficy collocatio quasi ius habentem ad beneficium per presentationem ĩtus vel ĩ beneficiuꝫ statuens. Et ẜm Goffre. ĩstitutio proprie est prelatorum personarum ꝛ clericorum. collatio vero beneficiorum ꝛ prebendarum. Inuestitura autem est traditio vel quasi traditõ quod additur: quia cõiter fit per anulum vel librum. vnde ĩuestitura est ĩ corporalem possessionem vel ĩ quasi possessionem ĩductio seu traditio. Instituti dicuntur heredes ab aliquo in hereditatem ducti. Et hoc in primo gradu: vt. ff. de vulga. substitu. l. i. ĩ ꝑn. Substituti vero dicuntur qui ĩ locũ ĩstitutorum deficientium idest morientium ad hereditatem ĩstituuntur: vt ĩ substitutõe pupillari: ĩsti. de pupilla. substi. ĩ ꝑn. Dr̃ autem secundus gradus oĩs qui sequitur post primum. Et in simili notatur. C. de secũ. nup. sup rubrica. ꝛ. ff. de vulg. substi. sup Rica.

¶ Institutionum dicitur quasi instructionum: quia ĩ hoc primis legum preceptis instruimur: vel quia in statum humani vel romãi iuris nos erigit: vt Accur. dicit ĩ glo. ĩ ꝑncipio ĩstitutionum vel ĩstitutorum: vnde liber ĩstitutionum est collectus ex volumĩe iuris ꝛ ante autẽtica: ꝛ Codicẽ Iustiniani q nũc est ĩ vsu ẜm Accur. ibidem. qꝛ post digestũ ꝛ primã cõpositioneꝫ

Codicis factus est iste liber qui Institута intitulatur. Sed tamen ante compositionem Codicis qui nunc est ĩ visu: vnde est ꝙ quãdoqꝫ per codicem corrigitur quod ĩ institutis dr̄. Et etiam ĩ secunda compositiõe Codicis. Justinianus facit mentionem de institutis. vt. C. de emen. iusti. co. l. vni. circa medium ibi nõ solum ĩstitutoꝝ vel digestoꝝ. hec Accur. vbi supra.

¶ Insolentia est morum icõuenientia: fatuitas: supbia vel prauus visus quasi contra solitum ⁊ debitum nature cursum de accusa. c. qualiter ⁊ quando. secundo. §. verum. ⁊ de offi. ordi. c. i. ĩ cle.

¶ Instantia est tempus quo iudicium discutitur ⁊ finiri debet: vt ĩ. c. venerabilis. de iudi.

¶ Institor est ille qui tabernis vinis uendendis: uel alicui alteri negocio est prepositus. l. institor prima. ff. de istitu. acti. vbi dr̄ institor appellatus est ex eo ꝙ negocio gerendo ĩstat siue taberne siue alij negociationi sit prepositus. Item eo. ti. in. l. institor. ij. dr̄ is q taberne: loco ue ad emendum vendendum ue preponitur qꝫ sine loco ad eundẽ actum preponitur.

¶ Institoria actio. Re. s̃. actio institutoria.

¶ Impotentia coeundi est vicium uel defectus naturalis vel accidentalis quo quis impeditur alteri carnaliter commisceri.

¶ Instructus hoc adiectiuum significat adictionez ⁊ hoc dupliciter. s. accessorie ⁊ principaliter. Accessorie cum res adijcit que consueuerunt accedere. verbi grã dicendo fundum ĩstructum. Nam ĩstrumẽtuz fundi adijcitur accessorie. Pñcipaliter cum res adijcit que non consueuerunt accedere. verbi grã. fundũ ĩstructum instrumento patrisfamilias quando non ẽ ĩstrumentum fundi. Adijcitur pñcipaliter. concordat l. si cui fundus. ff. de fundo ĩstruc. vbi dr̄ ꝙ extincto legato fundi non extinguit̃ legatum ĩstrumenti. Et ad §. si quis ancillas. ĩsti. de le. vbi dr̄ ꝙ extiguitur dic ꝙ ĩtelligitur de ĩstrumento accessorio fundi. ⁊ l. si cui fũdus. preal. ĩ non accessorio. Et ratio huius duplicis significati est voluntas proferentis declarata ex qualitate rei adiecte. s. an sit accessoria uel nõ: qꝛ adiectiuũ ĩstruct⁹ ut premittitur dupl'r accipitur.

¶ Instrumentũ ſm Hosti. ĩ sũma. ti. de fide ĩstrumẽ. ⁊ scdm Specu. ti. de edi. ĩstrumen. ĩ prin. Est scriptura ad assertionem seu probationem alicuius rei facta Est autem ĩstrumenti appellatio generalis qua continentur ea omnia in quibus causis instrui potest. Et sic testamentum: codicillus: testimonia: ⁊ persone testes: quibus cause instrui debent: loco instrumentoꝝ habentur. l. i. ff. de fi. ĩstru. ⁊ ẽ glo. in. c. cum dilectus. de fide ĩstru. Dr̄ autem ĩstrumentum qꝛ instruit. ⁊ documentum qꝛ docet: ut. l. i. prealle. Tamen ĩstrumentum proprie dr̄ scriptura ad memoriam alicui⁹ confecta siue carta. Et ita sumit̃ ĩ auc̃. de ĩstrumẽ. cau. col. vi. Nam instrumenta fiunt ad memoriam perpetuã ij. q. vi. saluberrimũ. xxvij. q. i. c. omnes femine. Et ĩstrumentũ ẽ actus voluntarie iurisdictionis. Et cõit̃ scdm doctores potest fieri diebus feriatis: etiam ob honorem dei ⁊ sanctorum. lꝫ dominus Anto. de butr. dicat contrariũ ꝙ tabellio sine peccato nõ põt conficere instrumentuz die sic feriato: vt dominica vl' diebus apostoloꝝ: si tamen faciat licet peccet: actus ꝓpterea non redditur nullus. Ratio quia pena nullitatis est odiosa. ergo restringenda de pe. dis. pene. ⁊ regula odia. de reg. iur. li. vi. vide notata per doctores ĩ. c. conquestus. de ferijs. Et per quot testes reprobetur instrumentum: notatur in. l. in exercendis. C. de fideiusso. ⁊ in. c. cum Joannes. de fi. ĩstru. vide Hostie. de probat. §. sed queritur. Et dicit Lodouicus de roma in singularibus suis ꝙ hec dubitatio cessat cũ in strumento asseritur per notarium de spontanea voluntate. nam tunc idistincte potest reprobari per duos testes scdm Bal. in disputatiõe sua allegat Inno. in. c. super hoc de renũ. ⁊. l. obseruare. ff. de offi. ꝓconsul. nec instrumentum probat nisi sit in eo dies ⁊ loc⁹. c. inter dilectos. de fide instrumen. ⁊. c. abbate sane. ĩ glo. de re. iudi. li. vi. hoc verum nisi probetur dies ⁊ locus esse ĩ originali: licet sit ommissus ĩ ĩstrumẽto secũdũ Specula. in ti. de instrumen. edic. §. instrumentum. vers. quid ergo. Etiam instrumentum de falso suspectum reddit diuersas scripturarum vel manuũ casus singularis ⁊ vnicus in auc̃. de tri. ⁊ semis. §. qđ ⁊ sepe. scdm Bal. in. l. contractus. C. de fi. instru. ⁊ similis in. c. inter dilectos. de fi. instrumen. Et dicit gl. ĩ auc̃. vt preponatur nomen imperatoris. si notarius omittit hec verba. In nomine domini in instrumẽto ꝙ illud instrumentum non valet. Que glo. potest ẽẽ vera ĩ arduis ⁊ perpetuis: sed ĩ minoribus ⁊ breui tẽpore duraturis non tenet. Et contrariuz potest teneri scdm Spe. in titu. de instrumen. edi. §. i. circa prin. Sed vtrum valeat instrumentum per tabellionem excõmunicatum confectum. videtur ꝙ sic. de here. excõmunicamus. §. credentes. vbi dicitur. Si excõmunicatus satisfacere contempserit infra annum tũc instrumenta per eum confecta non tenent ergo a contrario sensu prius idest ante annum facta valent: licet sit excõmunicatus. Sed in contrarium ꝙ non valeãt iij. q. iiij. nullus. de senten. exco. nouerit. Dicunt Hostien. ⁊ Gui. ꝙdiu eius excõmunicatio est occulta valent instrumenta ab eo confecta. vel si sit manifesta nec potest probari. iij. q. vij. §. tria. de re. iudi. ad probandum de except. pia. §. si vero. lib. vi. secus si notoria. c. exceptionem. de except. ⁊. c. vestra. de cohabi. clerico. ⁊ mulie. Et vtrum per instrumentum probetur crimen. Istam questionem Joãnis Andree. in. c. cum in positionibus de iureiuran. lib. vi. in glo. verbi datis dicit se disputasse. quem vide ibidem. ⁊ etiam Geminianum. Sed aliter dicitur instrumentum apparatus fundi quo exercetur possessio. ⁊ ita accipit ĩ l. quantum. ff. de fide instrumen. Unde instrumentorum quedam sunt agrorum colendorum: vt aratruz: rastrum: traha. que equandis cespit bus trahuntur. Alia colligendoruz fructuum: vt sarculus quo cardones ⁊ herbe inutiles exciduntur ⁊ similia: vt falces fenarie: falces messorie: ⁊ falces putatorie: ligones: torcular: corbes. Alia vindemiatorum: quib⁹ vindemia portatur cã seruandi fructus: vt dolia: granaria: capselle: in quibus fructus reponuntur: scꝫ cellule granariorum. Unde instrumentuz capitur tripliciter. vno modo latissime: ⁊ sic omne vas vel susceptibile in constructione domus vel fundi visitatum dicitur instrumentum. Secundo late pro omni eo quod causaz instruit: vt scripture: testes. facit. c. peruenit. j. de testi. cogen. facit. l. notionem. §. instrumentoꝝ. ff. de verb. signi. Tertio stricte solum pro scripturis. vt in titu. ð fi. instru. Et sic differunt testes ab ĩstrumẽtis: qꝛ probatio testium fit viua voce: sed instrumentorũ voce mortua. Ex quo sequitur ꝙ statutũ disponens ꝙ ꝓducens falsum instrumentũ puniat̃ in decem: non habet locum in producente falsum testem: quia statuta

sunt stricte intelligenda. facit. c. ex litteris. de sponsa.
Sunt autem instrumentorum due species. Nã aliud
publicum: aliud priuatum. Instrumentum publicũ
est solẽnis ꝛ rite ordinata scriptura per auctentice p-
sone manum publice facta causa memorie. c. scriptu
ra. de fi. instru. Et sunt ista de solẽnitate que faciunt ĩ
strumentum publicuꝫ ꝛ auctenticum regulariter: vt
scꝫ pponatur nomen imperatoris ꝛ ãnus imperij:
nomen consulis: ꝛ ãnus consulatus. Hodie vero poni
tur nomen sũmi pontificis cum alijs septem: vt sunt
ãnus domini: inditio: mensis: dies: locus: testes: cum
nomine notarij ꝛc̃. de quibus notat glo. in. l. generali.
C. de tabula. li. x. Et dicitur publicũ instrumentum:
quia iudicis auctoritate ẽ exemplificatum ꝛ auctẽti-
catum: vt in. c. cũ dilecta. de confir. vti. uel inuti. Itẽ
publicũ instrumentum quia auctentico sigillo ẽ sigil
latum: ut. c. i. de fi. instru. Item dicitur publicum in-
strumentũ quod in iudicio dicitur seu scribitur, apud
acta publica. Et ualet ẽt per quẽcũqꝫ scriptum sit: ut
de proba. quoniam. Item dicitur publicuꝫ instrumẽ
tum quod habet subscriptionem triũ testium viuen-
tium: ut. c. scripta preallegata. Item dicit publicum
quod de archiuo publico: vel de armario producitur
vel liber censualis in quo scribuntur census: uel liber
annotationum: ꝛ ei creditur si habet publicũ testimo
nium scꝫ ꝙ iudex confiteatur illud de archiuo publi-
co eẽ productum. c. ad audientiam. de prescript. vbi
dicitur ꝙ papa credidit cuidam libro censuali: ꝛ cui-
libet alij instrumento fides adhibeť: vt pꝫ per iam di
cta: ꝛ per multa alia iura. Instrumentum priuatũ est
quod per manum priuatam confectum ẽ vel a tabel
lione non tamen in forma publica scriptum: ut quia
nec nomen imperatoris: nec consulis: nec pape: de q
bus supra proxime dictum est apposuit: ut. C. q pot.
in pigno. habean. l. scriptas: ut ibi notať. Et tale istru
mentum debet habere trium testium subscriptioneꝫ
vt dicta. l. fi. Et priuatum instrumentum a quocũqꝫ
sit scriptũ nisi aliquo dictorum modorum sit robora
tum: non valet. Instrumentoꝝ priuatorum tres sunt
species. Nam aliquando facit scripturam tibi tantuꝫ
ꝛ aliquando tibi ꝛ alij: aliquando alij tantum. Illi scri
pture quã quis facit sibi vel pro se: nulla fides adhibe
tur: vt. C. de proba. l. i. Si autem facit scripturam cõ
tra te: puta creditori tuo de eo quod accepisti ab ipo
creditur ei contra te: ut. i. q. vlt. saluberrimuꝫ. Si au-
tem tibi ꝛ alij facit scripturam sicut est codex rõnum
tuarum ei interdum creditur: ut. x. q. ij. Est auteꝫ ali
quod instrumentum guarantigie: vel guarantigiatũ
videlicet quod habet executionem parataꝫ: ut si can
tat aliquem esse debitorem alterius statim eo exhibi
to in iudicio iudex executionem facit: vt sunt cõit pa-
pie. De his notatur in. l. a diuo pio. ff. de re iudi. De in
strumentorum rasura. vide in. c. ex litteris. in glo. ij.
de fi. instru. ꝛ in. c. cum venerabilis. ĩ glo. fi. de re. do.
Et. c. licet. in glo. iij. de cri. fal. Nam instrumentũ ra
sum de falsitate suspectum habetur. ergo dicitur ab
instruo: quia eo mediante cause instruuntur.

¶ Insula dicitur quasi in salo: idest ĩ mari posita. Etiã
insula domus dicta est. vide quod notatur circa. §. in
sula. institu. de rerum diui.

¶ Insularij serui sunt qui in insula retinentur: vt. l. in
lege. ff. de verbo. signi.

¶ Intercessor dicitur qui pro alio preces facit vl' fun
dit. Item dicimus intercessorem illuꝫ qui intercedit
ꝛ interponit se inter debitorem ꝛ creditorem ad hoc
ꝙ ei pecunia mutueť: ꝛ ẽ quasi fideiussor ꝛ ɔstitutor.

¶ Intercedere proprie idem est quod pro alio pre-
ces fundere. Sumitur tñ cõiter ĩ iure p iteruenire.

¶ Interẽptor. i. mediator in emptionibus.

¶ Intrusi dicuntur qui non per electionem canoni-
cam: sed per violentiam occupant honores officia vl'
ecclesiastica beneficia.

¶ Intentio siue capitulum in iure dicitur illud qđ in
tendit probare per testes is qui inducit eos.

¶ Intelligentia dictorum est ex causis assumenda di
cendi. de verbo. sig. c. intelligentia. ꝛ non ex opinioni
bus hominum sed ex cõmuni vsu sunt intelligẽda no
mina. ff. de suppel. lega. l. labeo

¶ Interrogatoria sunt que facit pars testibus produ
ctis contra se. Et dantur super articulis de quibus p̃
missum est: ꝛ formantur per circunstantias cause ꝛ p-
sonaꝝ. ut ẽ glo. i. c. presentium. de testi. li. vi.

¶ Interesse mea est mihi expedire: vel me damnuꝫ
vel lucrum quod facere vel capere potui non fecisse:
vel non recepisse: vnde hoc uerbum interest imper-
sonaliter potest poni in constructione. Et quandoqꝫ
construitur cum pronominibus possessiuis: ꝛ tũc exi
git ablatiuos feminini generis. hoc mõ: mea interest
debituꝫ soluere die statuto. Similiter dicitur tua sua
nostra vestra interest. Et illorum pronominum abla
tiuos regit captum pro pertinet. Cum vero construi
tur cum ceteris dictionibus: tunc exigit genitiuuꝫ sin
gulareꝫ vel pluralem. verbi gratia. Illius interest rẽ
suam non perire: regis interest regnum suum guber
nare. reipublice interest ne crimina maneant impu-
nita litigatorum interest iustum habere iudicem vl'
fauorabilem. Item interesse hoc verbum cuꝫ prono
mine neutrali ponitur. ꝛ quandoqꝫ significat damnũ
quod euenit. quandoqꝫ lucrum amissum. dãnum qđ
accidit. verbi gratia. Persuasisti familie mee ꝙ ð do
mo vel possessione cederet: quo facto dãnũ mihi eue
nit tu teneris ad interesse mihi prestandum: idest dã
num quod passus sum resarciendum. Item de lucro
amisso ponitur exemplum. Debuisti mihi soluere cẽ
tuꝫ aureos rome tu soluere desideras basilee. estimã
dum est quantum interfuerit mea pecuniaꝫ suo loco
mihi solutam fuisse: idest lucrum quod ex mea nego-
ciatione ex eo loco facere potuisseꝫ. Et hec actio per
quam hoc fit dicitur arbitraria loci. Sed notandum
ꝙuis lucrum amiseris: non ideo damnum passus es:
qꝛ dãnum dicitur a demendo. s. quando ex facultati
bus aliquid demitur: aut ex propria substantia dimi
nuitur. ita ꝙ dãnum pateris quando in rebus tuis ali
quid decrescit non quando accrescit rebus tuis. Un
de interesse est dãnum emergens vel lucrũ cessans su
per eo quod dari vel fieri ommissum est. verbi grã. ĩ
papia dare mihi pecuniam promisisti tali die ꝛ nõ fe
cisti. hic damni ꝛ lucri ratio est habenda. dãni quia in
mora fuisti ꝛ non soluisti die tali sicut promisisti. non
habui vt soluerem quare penam incurri. ꝛ dãnuꝫ qđ
non incurrissem si mihi loco ꝛ termino prefixis soluis
ses: nec dãnum hoc passus essem. Lucri etiaꝫ conside
ratio habenda est: quia si mihi in loco ꝛ termino de-
bitis soluisses mercimonia comparassem ꝛ multa lu
cratꝰ fuissem. Est ergo interesse estimatio damni qđ
taliter euenit vel lucri. quod cessat ex eo ꝙ aliquid ti
bi nõ detur vel non fiet vt debet.

¶ Interesse conuentum est scꝫ cum nõ facis quod p

misisti mihi. vel cum non fecero quod ꝓmisi tibi. aliud interesse cōe scz estimatio cōmunis dāni vel lucri quod euenit vel cessat. aliud singulare scz estimatio que euenit ex speciali casu uel vtilitate. vide de hoc Specu i. ti. de fruc. interesse.

¶ Interdum dicitur fieri quod fit inter diem idest ꝺ die in diem.

¶ Interpellari quandoq₃ idem sonat quod iterrūpi. vnde dr̄ ꝙ per lit. conte. interpellatur idest iterrumpitur actio: possessio vel: prescriptio. Item interpellare idem est quod monere: ut dicendo. dies intepellat pro domino. idest monet. c. potuit. in fine. de locatione ⁊ conductione.

¶ Interdictū olim erat quedā formata ⁊ solēnis cōceptio verborū quibus pretor aliquid fieri iubebat vel prohibebat. quod tunc maxime faciebat cum de possessione uel quasi possessione inter aliquos contendebatur. ut insti: de interdic. circa princi. ⁊ ff. e. ti. Et dr̄ interdictum quasi inter duos dictum vel redditū vt insti. eo. tit. §. exhibitoria. alias. §. sunt tn̄. in fi. Uel ſm aliquos dr̄ ab interdicendo idest prohibendo. qḋ non placet cum per interdicta non semper prohibeat: imo aliquando aliquid fieri iubeat iudex: ut insti. eo. ti. §. i. Differebat autem interdictum ab actiōe q₂ solēnitas actionū erat inducta de iure ciuili. Interdictum autem a iure pretorio uel ſm Azo. q₂ in actiōe verborum solēnitas nō formabatur in singulorū personis. sed erant generaliter in omnibus personis formata solēniter verba. In interdictis autē quot erāt homines desiderantes ea proponi tot eis potentibus formabantur verborum solēnitates vel cōceptiōes quibus contra suos aduersarios in causis suis vtebantur: quas interdicta vocabant. de hoc nota. instit. eo. ti. in prin. ⁊ ff. eo. super rubri. Hodie autem inter actiones ⁊ interdicta nulla est differentia: ut insti. eo. ti. §. fi. Est ergo interdictum actio i factū pretoria scz a pretore inuenta. ⁊ aliquod nomen sortitur ab iuentore: ut saluianum. Aliquod a principio forme verboꝝ ⁊ quoꝝ bonoꝝ. quoꝝ legatorum vti possidetis. Aliḋ a materia de qua tractat nomen accipit: ut ne quid in loco sacro fiat. de locis ⁊ itineribus publicis: ut ne qd i loco publico uel itinere publico fiat. ꝺ loco publico fruendo ⁊c̄. Unde interdictorum aliud petitoriū. aliud possessoriū ⁊ aliud mixtū. de petitorio. ff. eo. ti. l. interdictoꝝ. §. quedā. de mixto. ff. de aqua coti. ⁊ esti. l. i. ⁊ §. fi. de possessorio istitut. eo. ti. §. sequens diuisio. Et huius interdicti tria sunt membra. Q₂ aliud interdictū possessoriū dat̄ ꝓ adipiscenda possessione. aliḋ pro recuperanda. ⁊ tertium pro retinenda. Primū competit ei qui nō fuit ante nactus possessionē. Et illud est triplex. scz quoꝝ bonoꝝ. quoꝝ legatoꝝ: ⁊ saluianum. Primū competit heredi vel filio emancipato ꝓ possessione hereditatis a pretore petita. nam filius emancipatus de iure ciuili nō admittebat̄ ad hereditatem paternam. Sed q₂ emancipat⁹ ita est fili⁹ sicut in patria potestate existens. ideo pretores idest magistratus a populo romāo creati. gratia emēdādi defectus legis duodecim tabularum ſm equitatem. duz tn̄ nō tollerent dispositōnē iuris ciuilis statuerūt iure pretorio emancipatū admittēdū ad res vniuersas ⁊ corporales ad nō iura icorporalia. ⁊ datur directū de iure ꝑtorio: utile vo de iure ciuili. Et ē effect⁹ huius iterdicti ꝙ ex eo filius emancipatus agere pōt contra possessorem rerum paternaꝝ sic concludēdo.

Peto talem condēnari ad dandū mihi talē rem cui⁹ heres factus sum de iure pretorio. Secundū scz quorum legatorum competit heredi contra legatarios qui propria auctoritate legata apprehendunt. quoꝝ ipse debet esse distributor postq̄₃ falcidiam deduxit. Unde quis habet tres filios. ⁊ domū ⁊ vineā. domū legat primo filio. secundo vineam. ⁊ tertium heredē vniuersalem instituit. qui nihil reperit i hereditate. Debet ergo tertius habere falcidiam. i. quartā partē hereditatis. Et sic deducta quarta parte a domo ⁊ a vinea ille tertius distribuit alijs filijs primo ⁊ secūdo legata residua de manu sua que ipsi ꝓpa auctoritate nō debent apprehendere. Est ergo effectus huius interdicti ꝙ petat legatarios condēnari in omnibus legatis restituendis: quoꝝ ipse heres est. Tertium scz saluianum competit locatori cōtra inquilinum q deportat bona sua de hospitio sibi locato: nec reduc̄ ad pristinum statum: q₂ omnia obligata sunt hospiti tacite pro censu. Secundū. s. pro recuperanda competit eiecto de possessione. Et hoc tripliciter. scz vnde vi de possessione imobili. vi bonoꝝ raptoꝝ spoliator̄ mobili. Et quod vi aut clam contra eum qui in solo alicuius edificauit. Tertium scz ꝓ retinenda possessione iterdictū possessorium competit ꝯ molestantē aliquē i possessiōe. Et ē duplex scz vti possidetis qḋ competit inter duos qui eandem rem imobilē cōtendunt possidere: ⁊ vtrobi quod gratia possessionis est inter duos super re mobili. de his vide glo. quartam ⁊ septimā i. c. pastoralis. de cau. posses. ⁊ proprie. vbi plene. Et nota optimā glo. ⁊ magistralē i. l. si quis i tātam. C. vnde vi. vbi ponuntur multi casus in quibus quis non incidit in penam huius noue cōstitutiōnis. si quis. Non enim dr̄ agi vnde vi: sed ex illa constitutōne. Iterdictoꝝ ēt quedam sunt publica quedam ꝑuata quedam simplicia. in quibus alter ē actor ⁊ alt̄ reus: vt sunt restitutoria vel exhibitoria. Quedam duplicia in quibus pars vtriusq₃ litigatoris conditio est. Nec quisq₃ actor vel reus precipue itelligitur sed q̄libet tam rei q̄₃ actoris partem sustinet. insti. de interdic. §. tertia. ⁊ §. duplicia. ⁊ ff. eo. ti. l. ij. vbi de hoc. ⁊ i l. iij. eo. ti. he ⁊ alie diuisiones interdictorū plures ponunt̄ que sunt de libero homine exhibendo ne quid fiat i loco sacrosancto ⁊ religioso in flumine ripa ⁊c. Et i flumine publico de cloacis publicis ⁊c̄: vt. j. de singulis dicet̄ i locis suis. Sunt aūt interdicta publica nouem i vniuerso ſm Specu: in tractatu libelloꝝ ti. de cau. posses. ⁊ ꝓprieta. §. quia vo. Alia oia sunt interdicta priuata: q₂ ꝓpter vtilitatem priuatam iducta. Et sunt i toto: xxviij. ſm Specu. ibidē. §. ꝑuata. Item iterdictum generale dr̄ quādo regnum: terra: aut villa iterdicit̄. particulare vo quādo vna ecclesia interdicitur. ⁊ hoc modo sumendo interdictum pro censura ecclesiastica.

¶ Interdictum de aqua q̄otidiana ⁊ estiua. Dat̄ habenti ius aque quotidiane vel ēt estiue ducēde ad ꝑdia sua. Cum aliquis ducere prohibet: vt. ff. eo. ti. l. i. i prin. Et quod iterdictū aliquando sit prohibitoriū: aliquādo restitutoriū vt sequit̄. De hoc est casus in dicta. l. i. §. i. ⁊ est prohibitoriū ⁊ retinēde possessionis. q̄nq₃ autem est restitutoriū scđm Specu. ibidem. vꝫ alio mō. ⁊ §. prealle. vbi subdit pretor. Quotidiana autem aqua nō tn̄ illa ē que quotidie ducit̄: sed illa q̄ quis quotidie potest vti si vellet. Duo āt sunt genera aquaꝝ que differunt: q̄tidiana que duci solet assidue:

⁊ si aliqñ ducta non ē eius tamē seruitus intermissiōe
temporis dimissa ē. Sed aqua estiua ea ē qua estate
vti expedit sicut dicuntur vestimenta estiua: salt⁹ esti
ui: castra estiua. Quibus interdum hyeme plerūq; tñ
estate vtimur: vt habetur in. l. i. prealle. in prin.
¶ Interdictū de aqua de castello ducenda. Datur ha
benti ius ducendi aquā de cannali vel castello quod ē
diminutiuū a canna ad irrigandū: vide Spe. vbi. s.
Qui dicit hoc interdictū haberi ⁊ bene. ff. de aqua q̊/
tidia. ⁊ esti. l. i. ⁊. §. ait pretor. ij. de quo dic vt ibi. ⁊ in
iij. §. ⁊ se. vsq; ad fi. l. vbi dr̄. hoc iterdictū necessario
ꝓpositum est. Nam superiora iterdicta ad eos perti
nent qui a capite ducūt ⁊c. Equissimum ei visum est
quoq; ꝙ qui ex castello ducit interdictū dari. i. ex eo
receptaculo quod aquā publicam suscipit idq; a p̄nci
pe conceditur. alij nulli competit aque gustande. vi
de ibi pulchrum tex.
¶ Interdictum d̄ arboribus cedendis datur contra
hos qui habent arbores quarū folia pendent sup edi
ficia vicinoꝝ vel agrū: ita ꝙ eis dānum iferant ⁊ con
sulitur eis ꝙ huiusmodi arbores succidant ⁊ ligna tol
lant ⁊ eos deglobent a terra vsq; ad. xv. pedes. Idē
est si per radices minatur periculū: vt. l. i. C. de inter
dic. Et hoc iterdictū ꝓhibitoriū est. Si autem arbo-
res edibus alienis impendeant. vtrū totas iubeat p̄-
tor adimi: an v̄o id solum quod supra extiterit. Ruti
lius ait a stipite excidendas: idq; plerisq; vr̄ verius. ⁊
nisi adimeret dominus arborē. Labeo ait permitti ei
cui arbor officit si velit succidere eam lignaq; curta-
re: vt est tex. i. l. i. §. hoc iterdictum. ff. eo. ti. vbi subdi
tur i. §. se. Arboris appellatiōe ēt vites continentur.
Nō solū autē domino edium: sed ēt qui vsufructū ha
bet competit hoc interdictum: vt ibidem.
¶ Interdictum de cloacis priuatis reficiēdis. Si vo
lens quis suam cloacā priuatā vel etiam publicā vel
fistulas vel meatus reficere vel purgare vel de nouo
ab alio prohibetur. tunc prouisum ē ei de interdicto
cloacis quod est iterdictū publice deputatū ⁊ priua
tum de priuatis cloacis: ⁊ est ꝓhibitoriū. Etiā ē aliū
restitutorium. s. quod datur contra mittentem i cloa
cam meam vel publicam vel quod imissū in cloacā
īpedit vel quod iubetur aufferri quod imissū est: vt
ff. de cloacis. l. i. §. i. ⁊. §. deinde. ⁊. §. cloace. l. fi. eo. ti. ⁊
Specula. ibidem. v̄. porro. vide supra cloaca.
¶ Interdictū de aqua pluuiali arcenda: vel de aqua
pluuia: imo non est iterdictum: sed actio ciuilis descē
dens ex lege. xij. tabularum: vt. ff. de aqua plu. arcen. l. si
vsufructus. ⁊ ibi notat̄ super v̄. legitima. vbi allegat̄
l. labeo. ff. de testa. lib. Et dicit ibi tex sed ⁊ si fructua
rius opus fecerit per quod aqua pluuia alicui noceat
erit quidem actio legitima cū dn̄o ꝓprietatis. an v̄o
ēt vtilis i fructuarium actio aque pluuie arcende sit
danda quesitum est ⁊ magis est vt detur supple dicē
dum. Si ergo facis aliquod opus i fundo tuo ꝓpt̄ qd̄
aqua pluuialis nocere potest fundo vicinitui dat̄ cō
tra te actio pluuie arcende per quā tuis expēsis op⁹
teneris destruere ⁊ dānum cōtingens emendare. Si
v̄o possideas opus ab alio factum teneris patiētiā p̄
stare vt destruatur: ar. l. i. ⁊. ij. §. iij. i fi. ⁊. l. si tertius co
lonus. §. celsus scribit. vs̄. si quidem alius. ff. eo. titu. ⁊
Specu. ibidem. Et dicit vulpianus i. l. i. i prin. ff. eo.
aquam pluuiam dicimus que de celo cadit: ⁊ que vm
bre excrescit siue per se hec aqua celestis noceat siue
cum alia mixta sit. Et sequitur ibi statim. Hec autē
actio locum h₃ in dāno nōdum facto: opere tamē iā
facto ex quo dānum timet̄. totiens locū h₃ totiēs ma-
nufacto opere agro aqua nocitura est cū quis manu-
fecerit quo aliter flueret q̃ natura solet. si forte mu-
tando eam aut maiorē fecerit: aut citiorem: vel rapi
diorem: aut vehementiorē: aut si comprimēdo redū
dare fecerit eam. nam si natura aqua nocet ea actiōe
nō cōtinet. ⁊ in ea. l. dr̄ de eo opere quod agri colendi
cā aratro fit. Quīt⁹ muti⁹ ait nō cōpetere hāc actiōē.
¶ Interdictū de fonte est quod dat̄ ei qui duxit aquā
de fonte hoc āno ne vi nec clam nec precario de alte-
rius fonte: vt. ff. eo. ti. l. i. in prin. vel lacu: puteo: pisci
na: fossa: stagno. Hoc iterdictum ꝓponitur ei q fonta
nea aqua vti prohibetur. siue haurire: siue pecus ad
eam propulsare: vt. l. vnica. prealle. i prin. Et de istis
omnib⁹ seruitutibus datur hoc interdictum. Si tñ ꝑ
petua sit causa: vt colligitur ex. §. i. d. l. vnice. ⁊. §. hoc
iterdictum. de cisterna. i v̄. deniq;. a contrario sensu.
Non autem datur scissoria actio: vt. §. hoc iterdictū.
vbi dr̄ ꝙ de cisterna non competit. nam cisterna non
habet perpetuam cām: nec viuam h₃ aquam a q̊ ap-
paret i his exigendum vt viua aqua sit. Cisterne autē
imbribus concipiuntur. Cetera vide. d. l. vnica. ff. de
fonte. vbi dr̄ i fi. l. de lacu: puteo: piscina: reficiendū:
purgandum. iterdictum competit: ⁊ omnibus perso
nis datur quibus illud de aqua estiua.
¶ Interdictū fraudatorium est quo tutoris creditor
pupillo tenetur. vt si eum consilio fraudis participas
se constabit. vt fraudaretur de hoc interdicto habet̄
ff. de solu. l. pupilli. circa prin. Hoc iterdicto tenetur
qui fraudem participando emit a creditore qui non
sit soluendo. melius forte diceret̄ a debitore.
¶ Interdictum de glande legenda: vel alios fructus
datur ei cuius glans vel alius fructus in fundum alie
num ceciderit: vt. l. vnica. ff. eo. titu. vt singulo tertio
die legere ⁊ exportare liceat. Et glādis noīe oēs fru-
ctus continentur: vt dr̄ i fi. eiusdem. l. vnica.
¶ Interdictū de itinere actuq; p̄uato restituendo ꝓ
hibitoriū ad tuendas tantūmō rusticas seruitutes da
tur ꝯ prohibentes aliquem vti seruitute sua: vt. ff. e.
ti. l. i. §. i. ⁊ dat̄ confessoria contra negantem seruitutē
vt. l. si forte. §. sciendum. ff. si ser. ven. Et etiā aduer
sus eum qui alium iniuste prohibet sua vti seruitute
imo etiam tunc datur confessoria: vt. d. §. sciendū. l.
preallegate. vnde dat̄ mihi: qr in itinere actu vel via
priuata vsus sum hoc anno triginta diebus: nō vi: nō
clam: non precario: vt. ff. eo. ti. l. i. §. hoc interdicto. ⁊
hoc si fuerit iure seruitutis alias secus. vt. ff. de aqua
plu. arcen. l. i. in fi. ⁊ ideo a te non debeo prohiberi: q̊
minus vtar interim: vel tanto tempore quoadusq; d̄
seruitute constet. Ait enim pretor quo itinere actuq;
priuato de quo agitur hoc āno. ⁊ nec vi. nec clam. nec
precario ab aduersario vsus ē quo minus ita vtatur
vim fieri veto. vt. ff. eo. ti. l. i. in prin.
¶ Interdictum de libero homine exhibendo compe
tit vnicuiq; de populo ad petendum i publicum ho
minem liberum contra. ⁊ aduersus eum qui liberum
hominem inuitum captum dolo malo detinet in ser
uitute. Et preponitur hoc iterdictum tuende liber-
tatis causa v₃ ne homines liberi retineantur a quoq;
pro exhibitione facienda vt homo producatur in pu
blicum. Et tangendi ⁊ videndi oīs facultas prebeat̄
Et exhibere est extra secretū habere. vt. ff. eo. ti. l. ij.
§. ait p̄tor. Hoc etiā iterdictum competit aduersus

absentem. vt.l.prealle.§.i.⁊ a quocūq; hoc iterdictū
proponi potest:quia cuilibet de populo competit: ⁊
cuiuslibet interest ne hoc fiat. Nemo etiam prohibē
dus est libertati fauere:ut ea.l.§. hoc interdictum .i.
⁊ nihilominus lex facit accusari: vt eo.ti.l.i. in princi.
vbi tex.inquit. Quem liberum dolo malo retines ex
hibeas: ⁊.ff.ad.l.faui.de pla.l.non statim.§.fi.⁊.C.ð
eden.l.si fratrem.

¶ Interdictum de liberis exhibendis seu deducēdis
datur patribus uel parentibus cōtra eos qui liberos
uel nepotes in potestate eoꝝ existentes sine eoꝝ volū
tate detinent: vnde.l.i.ff.e.ti.ait pretor: Qui queue
ī potestate lutij titij est. Si is eaue apud te est. Dolo
ue malo tuo factū ē quo minus apud te esset ita eū eā
ue exhibeas. Hoc interdictū ⁊ illud de vxore deducē
da nō solū sunt exhibitoria: sed etiam deductoria seu
deductiua: q: per ea vxor ⁊ liberi nō tantum exhibēt
sed etiam deducuntur: ut.ff.eo.ti.l.iij.§.i. Et de iter
dicto de vxore postea dicetur.

¶ Interdictum de migrando datur inquilino: ut ipse
libere cum rebus suis possit de habitatione migrare
si tamen locatori satisfaciat: ⁊ de pensione totius tem
poris.ut.ff.eo.ti.l.i.§.si pensio. Et de dāno si quod in
domo conducta dederit. Sed ēt gratuito īquilino da
tur: colono autem non datur: ut.ff.eo.ti.l.i.§.i.ſ3 alias
ei iuxta ordinē iudicis subuenitur si uelit non dico mi
grare: sed colonariam post tempus exactum derelin
quere. Dr̄ enim ibi ī tex. Hoc interdictum proponit
inquilino qui soluta pensione vult migrare. Nā colo
no non competit cui etiam extra ordinem subuenire
pōt. ergo infrequens est hoc iterdictum: si tamē gra
tuitam habet quis habitationem habet hoc interdi
ctum: vtile ei competit.

¶ Interdictū de mortuo īferendo habet locū: vt qs
nō prohibeatur mortuum inferre ⁊ sepelire quo licz
ei iferre ⁊ sepelire: ut.ff.eo.ti.l.i.ī prin. ut si via probi
beatur vel sepulchrū edificare vel lapides ad edifi
candum per fundum ducere: ut.ff.eo.ti.l.i.§.p̄tor ait
⁊.§.si iter mihi.§.vim habere.⁊.§.fi.⁊c.

¶ Interdictū momētanee possessiōis est quo agitur
de possessione retinenda sicut vti possideris: ut.ff. uti
possi.l.i.§.i.⁊ utrobi. de quibus.j.dicet̄. vel quo agit̄
de possessione adipiscenda: ut.ff.quoꝝ bonoꝝ.l.i.§.i
ut est quoꝝ bonorum quorum legatorū vel quo agi
tur de possessione recuperanda. ut vnde vi.ff.eod.ti.
§.i. Et dicuntur momentanee possessiones: q: licz ob
tineat aliquis in possessione tamen ꝯtinuo elapso mo
mento succumbere poterit in iudicio proprietatis:
vt.C.si de momē.possessio.fuerit appel.l.i. Et q̄ hec
sint interdicta momentanee possessionis: dic ut nota.
C.qui legit.perso.habent in iudicio standi.l. momen
tanee. Et naturam illorum predictorum prosequer̄:
ut notatur in.c.pastoralis.de cau.possessi.⁊ propri.⁊
īstitu. de interdictis per totum. prout etiam supra di
ctum est in principio de interdictis. Hoc autem inter
dicto potest quilibet minor: ⁊ si impubes sit etiam si
ne tutore vti.ff. vnde vi.l.i.§.si filius.

¶ Interdictum ne quid in loco sacro fiat. Et sequen
tia omnia huiusmodi dantur cuilibet ex populo ad
exhibendum ne fiat. contra quam prohibitionem si
quid factum fuerit interdicto quod vi aut clam su
is sumptibus uel ðstruere cogetur omne quod factū
fuerit: aut in pristinum statum reducere uel reddere
tenetur. ut.ff.ne quid in loco publico.l.ij.§.ait pretor
q̄ in via. Hoc autem verum est de hoc quod ipse fe
cit vel fieri mandauit: alias secus esset: ut.ff. quod vi
aut clam.l.alios. vbi hec interdicta locum habeant si
gnificatio nominum ipsorum denotat. ut pupillaris
actio est qua ius pupilli tuetur. vt.ff.de pupilla.acti.
l.i. Et dic ut ibi in rubrica. Et.ff.ð iurisdi.om.iudi.l.
si quis illud. Et dantur etiam ad interesse. ut.ff. ne qd
in loco publico.l.i.§.i.

¶ Interdictum ne quid fiat ī loco sacro patet. Et qd
ait pretor. Ne quid in loco sacro fiat non ad hoc per
tinet quod ornamenti causa fit. sed deformitatis cau
sa vel incōmodi est: ut.l.i.§.quod ait.ff.eodem titulo
vbi etiam.l.ij. dicit in muris idemq; portis ⁊ alijs sa
cris locis aliquid facere ex quo damnum aut incom
modum irrogetur non permittitur.

¶ Interdictum ne quid fiat in loco religioso: patet si
militer.

¶ Interdictum ne quid fiat in loco publico uel itine
re. Hoc interdictum prohibitorium est. Et tam pu
blicis vtilitatibus q̄z priuatorum per hoc prospicit̄.
Loca enim publica utiq; priuatorum vsibus deserui
unt iure scripto ciuitatis: ut.l.i.§.i.ff.eodem titu. ubi
sequitur publicum locum labeo diffinit: ut ad areas:
ad insulas: ad agros: vias publicas: itineraq; publica
Hoc autem interdictū ad ea loca que sunt in fisci pa
trimonio non pertinet. In his enim neq; facere quic
q̄z nec prohibere priuatus potest. Res enim fiscales
quasi proprie ⁊ priuate principis sunt. Si quis ergo
in his aliquid faciat nequaquam. Hoc interdictū lo
cum habet: sed in hac controuersia prefecti eorum iu
dices sunt: quia hoc interdictum ad ea loca petinet:
que publico usui destinata sunt: ut.l.i.preallegata.§.
ij.⁊.iij. De hoc vide ibidem plura ea.l.⁊ eo.ti.

¶ Interdictum ne quid fiat in mari vel flumine pu
blico ripaue eius quo peius nauigaretur aut in via
publica quo peius eatur hoc interdictum datur per
petuo omnibus ⁊ in omnes habet condemnationem
in id quod actoris intererat: ut.l.i.in fine.ff.de via pu
blica ⁊ itinere publico reficiendo. Et si quid in ea fa
ctum esse dicatur vbi lex secunda ponit q̄ viam pu
blicam populus non utendo amittere non potest.⁊.l.
fina. dicitur. Qui viam publicam exarauerit ad mu
nitionem eius solus compellitur. Item flumen a ri
uo in magnitudine est discernendum aut existimatio
ne circūcolentium. Item fluminum quedam sunt p
hennia. quedam torrentia. perhennia sunt que semp
fluunt. torrens est q̄ ex hyeme fluit: ⁊ si aliquando in
estate. Etiam est flumen publicum ⁊ flumen priua
tum: ⁊ ripa. que omnia describuntur in textu ⁊ glo.in
l.i.ff.de flumi.⁊ ne aliquid in flumine ripaue eius fi
at quo peius nauigetur.

¶ Interdictum ne quid fiat in flumine publico vt ali
ter fluat q̄z priori estate fluxit idest ut aqua fiat altior
depressior: rapidior: cum incommodo euellentium:
ut.ff.ne quid in flumine publico.l.i. in princi.u. non
autem omne.

¶ Inťdictū ð noui ope.nū.dat̄ ei q̄ ꝓhibet̄ edificare
pᵒq̄z satis ðderit: ut.ff.e.ti.l.p̄tor ait.§.hoc āt iterdi
ctū. Nā hᵒ iterdictū ꝯpetit si ī solo suo edificat alit̄ lo
cū habet remissio: ut.ff.eo.ti.l.non solum.§.sciendū.

⁊ tunc nō pōt vltra edificare nisi constet eum habere
ius edificādi. ut in. §. preall'. Hoc interdictum etiā da
tur i eum qui non satisdedit vt edificet. vt. ff. eo. titu.
l. de pupil. §. si plurium. ⁊. §. meminisse. Et tenetur ꝯ
nūciatē et si ius edificādi hꝫ: vt. e. l. §. i. ⁊. §. si is cui. Et
si post edificauit totum suis sumptibꝰ tenetur demo
lire. ut. ff. e. ti. l. stipulatio. §. siue āt. Et interdictum ꝯ
no. oper. nunci. iperator nominat edictum. l. i. ff. eo. t.
vbi dicit. Hoc edictum remediūqꝫ operis noui nun-
ciationis aduersus futura opera inductuꝫ est. non ad
uersus ꝑterita. hoc est aduersus ea que nondum sunt
facta. nam si quid operis factum fuerit quod fieri non
debuit cessat edictum de no. oper. nūciat. ⁊ erit tran-
seundum ad interdictum quod vi aut clam factū erat
vt restituatur. Et hec nunciatō non habet necessariā
aditionem pretoris: potest enim quis nūciare nouuꝫ
opus ⁊ si pretorem non adierit. Item pōt fieri ꝓprio
⁊ alieo noie ⁊ ōnibus diebus etiam aduersus absētes
inuitos et ignorantes: vt hec clare ponit tex. l. i. post
ꝑn. ff. eo. ti. vbi subditur: Opus nouum facere videt̄
propter quod locum habet nunciatio. Qui autēꝫ edi
ficando de nouo: aut detrahendo aliquid pristinā faci
em operis mutat. ⁊ hoc interdictum non oīa opera cō
plectitur. sed ea sola que solo coniuncta sunt quorum
edificatio vel demolitio videtur opus nouū cōtinere
ergo non pertinet ad hoc edictum. Si quis in fundo
alterius meteret: vel arborem succideret: uel vineaꝫ
putaret: licet opus faceret. quia solum ad ea opa que
i solo fiūt ꝑtinet. Nec locum hꝫ si quis vectus edificiū
fulciat: quia nō opus nouuꝫ facit sed ueteri sustinēdo
remedium adhibet: ut. l. i. ꝑall'. §. opus nouum cum se
quētibus. Subdit. Nunc videamus quibꝰ ex causis
fiat hec enunciatio: ⁊ que persone nuncient. ⁊ quibus
nūcietur. ⁊ sic qbus locis nūciatio fiat: ⁊ quis sit effe-
ctus nūciationis: q̄ p ordinē vide ibidē in. d. l. i.

¶ Interdictum de loco publico fruēdo ē publice vti
litatis causa ꝓpositum. quia tuetur vectigalia publi-
ca quo ꝓhibet quis vim facere ei sociour eius qui cō
duxit locum publicum fruendū ab eo qui locandi ius
habuit: quo minus loco publico sibi frui liceat ex. l. lo
cationis uel conductionis. vt hec habētur in. l. i. §. i. ⁊
in ꝑn. ff. de lo. po. frui.

¶ Interdictū de ꝑcario quod restitutoriuꝫ est. vt. ff.
eo. ti. l. ij. §. i. datur ei qui precario rogauit: ⁊ precario
habet: imo etiam si nō rogauit dū tamen possidet. vt
ff. eo. ti. l. in rebꝰ. §. i. ⁊ per totum. l. ꝑcarium videtur
rogare ⁊ habere si rogauit ꝓ se ⁊ habet pro suo: vl' ro
gauit procurator suus: negociorum gestor ⁊ ipse ratū
habet: vt. ff. eo. ti. l. certe. §. i. dum tamen accipiat ꝑso
nam suam contractus: aliter non: vt. ff. de acqui. pos
sess. l. possessio. §. fi. Datur etiam contra eum qui do-
lo fecit: vt. ff. de acquiren. possessio. l. si infinitum. §. i.
Et illud est regulare quod dolo desinens possidere.
pro possessore habeatur: vt. ff. de peti. heredi. l. etiaꝫ.
§. item si quis dolo. ⁊. ff. de reb. vendi. l. qui restituere
⁊ sic pro possessore habetur: de regu. iuris in rubri.
li. vi. si non sit proximus pubertati. quia tunc sicut gli
bet maior tenetur de dolo ⁊ lata culpa. vt. ff. cōmod.
l. iij. in ꝑn. alias secus vt. ff. de reb. vend. l. ꝙ infans et
in pupillum qui rogauit precariuꝫ sine tutoris aucto
ritate. Et quid sit precariū. require loco suo. imo dic
vt legitur. ff. de ꝑca. l. i. ubi stricte accipit̄ ꝭm accur. ⁊
C. ꝯ ꝑscrip. xxx. an. l. ij. vbi large capitur.

¶ Interdictum qḋ vi aut clam datur aduersus eum
qui in loco alterius aliquod opus construxit vel ꝯstru
xit. dum tamen sit factum in solo. ff. eo. ti. l. i. §. hoc int̄
dictum. Et etiam si vi. idest per violentiam aut clam
id est occulte sine notificatione alteri facta fecit cū tie-
ret ne si sciret sibi prohiberetur. vt. ff. eo. ti. l. i. Cōpel
litur autem per hoc interdictum ꝙ destruxit suis sūp
tibus reponere in pristinum statum: vel quod cōstru
xit deponere: idem si alteri mandassem opus fieri: qꝛ
ego teneor ad opus destruenduꝫ: ⁊ ad impensas. ff. e.
ti. l. aut qui aliter. §. hec verba. Si tamen alius fecit ⁊
ego possideo: tunc teneor ad patientiam prestandam
vt opus tollat. ff. eo. l. fi. §. alius. in princ. Et est hoc in
terdictum restitutoriuꝫ per quod occursum ē callidi
tati eorum qui vi aut claꝫ quedam moliūtur ⁊ destru
unt. Iubentur enim restituere ea ⁊ parū refert vtruꝫ
ius faciendi habuerit: aut non. Siue enim ius habue
rit siue nō: tamen tenetur interdicto hoc qui vi aut
clam fecit. Tueri enim ius suum debuit non iniuriaꝫ
committere. vt. l. i. §. i. ff. quod vi aut clam. ⁊ sequenti
§. hoc interdictuꝫ ad ea sola opera pertinet quecūqꝫ
in solo vi aut clam fiunt ⁊ infra vi factum. Quintꝰ mu
tius scripsit. Si contra quem quis prohibet̄. fecerit.
Et placet hec diffinitio Vulpiano pedio. ⁊ Pom-
ponio: vt ibidem dicitur. Sed Aristoteles ait. Eum
vim facere qui sciens se prohibitum per vim molitꝰ
est ne prohiberi possit. Et idem sentit Labeo ibidem
sed. l. iij. §. finali. eodem titulo. Clam facere Cassianꝰ
scripsit. Eum qui celauit aduersario nec ei denuncia
uit si modo timuit eius controuersiam aut debuit ti
mere. Item Aristoteles putat eum quoque clam fa-
cere qui celandi animum habet ei quem prohibitu-
rum non se intellexit. Et id estimare debet se probi
bitum iri.

¶ Interdictum quorum bonorum a pretore inuen-
tum est. ⁊ datur filio emancipato aduersus heredem
vel possessorem vel contra illum qui pro herede vel
possessore possidet ad vniuersa bona adipiscenda nō
ad singulas res. Et cū sit quoddam directuꝫ: ⁊ quod
dam vtile. Directum datur ei qui est bonorum posses
sor. Utile datur ei qui succedit iure ciuili ex testamen
to vel ab intestato. Et hoc est interdictum restituto-
rium ⁊ adipiscende possessionis. ff. quo. bono. l. i. §. hꝰ
interdictum. Sunt ergo interdictorum quedam re
cuperande possessionis quedam retinende: ⁊ quedaꝫ
adipiscende: vt supra in principio premissum est: et
hic describuntur.

¶ Interdictum quorum legatorum competit here
di ad repetendum legata que sine volūtate eius lega
tarius occupauit repetet itaqꝫ heres vt deducat falci
diā aliogn si repeteret statim repetiturus exceptiōe
doli poterit remoueri. Et hoc itēdictū vulgo sic ap
pellat̄: Et ē etiam adipiscende possessionis. l. i. i ꝑn. i.
ff. quo. lega. Et qui nō restituit in id qḋ interest debꝫ
condēnari: vt. l. fi. §. ex hoc iterdicto. ff. e. ti.

¶ Interdictum de riuis est vtilissimum: quia riuos:
specus: et septa reficere et purgare pretor aque ducē
de causa permittit: dum tamen non aliter aquam du
cat quam priore estate fluxit: vt. l. i. in principio. ff. ꝯ
riuis. Et sequitur in. §. secundo. Riuus est locus per
longitudinem depressus quo aqua decurrat: cui no
men est grecū. Specus autē ē locus i quo despicitur
inde specula sunt dicta. Et dicit ibi glosa. Specus

est locus altus a terra edificat⁹ ex quo ducitur aq̄. ff. eodem titulo. l. seruius autem. Sed quandoqꝫ ponit̄ pro fossa qua recipitur ꝛ colligitur aqua. Et in auctoribus ponitur pro loco vmbroso ꝛ tenebroso scḋꝫ Azonem: sed secundū Hugonem dicitur specus eē fouea habens vndiqꝫ locum eminentiorē: vnde possit ꝑspici aqua ī fundo collecto. vt. ff. de aqua pluuia. arcen. l. supra iter alienum. Et capitur pro subterrāeo meatu. l. seruius in ꝑnc. ꝛ. §. i. eo. ti. Septa vero q̄ ad incile opponuntur aque deriuāde compellēde lignea vel lapidea siue de alia qualibet materia. vt. ff. de riuis. l. i. §. ait pretor. Et subdit tex. incile est locus depressus ad latus fluminis ex eo dictus ꝙ icidatur.

¶ Interdictum de superficiebus quod etiam actio nuncupatur proponitur duplex exemplum interdicti vti possidetis. Tuetur itaqꝫ pretor eum qui superficiem petit ꝛ defendit veluti vti possidetis interdicto. Et omnia que in vti possidetis interdicto seruātur: hic quoqꝫ seruabuntur: vt. l. i. §. ꝓponitur. ff. ḋ superficie: vbi etiam in. l. ij. dicitur superficiarias edes appellamus que in conducto solo posite sunt quarū ꝓprietas ꝛ ciuili ꝛ naturali iure eius ē cui⁹ ꝛ solū.

¶ Interdictum saluianum cōpetit domino fundi aduersus colonum in sua domo habitantē. ꝛ eius hēdes de rebus coloni tacite pignoratis ꝓ mercedib⁹ quas colonus in fundum intulit: vt. l. i. ff. eo. ti. vbi tex. īquit Si colonus ancillam in fundū pignoris noīe induxerit: ꝛ eā vendiderit qḋ apud emptorem ex ea natum ē eius apprehendendi gratia vtile interdictum reddi oportet. nam vtile datur ei cōtra extraneum possessorē pro adipiscēda possessione que tacite locatori sūt obligata. Differunt autem interdictum saluianum et actio seruiana: quia intentans actiōem seruianam ad rē sibi obligatā restituēdā debet ꝓbare huiusmodi rem in bonis coloni fuisse eo te[m]pore quo res fuit illata. Sed hoc non ē necessarium ī interdicto saluiano. imo sufficit probare talem rem fuisse illatam. ita dicit glo. in. §. item seruiana insti. de acti. ꝙ in seruiana oꝫ ꝙ creditor ꝓbet de rebus fuisse dn̄i tempore obligationis sed in saluiano sufficit ꝙ ꝓbet eum possedisse. nam omnia ibi imposita ab ipso colono tacite sūt domino fundi obligata.

¶ Interdictum de sepulchro edificando locum hēt: vt quis non prohibeatur edificare sepulchrū quo lꝫ mortuū inferre: vt. ff. de sepul. edif. ꝛ mort. īf. ꝑ totū.

¶ Interdictum de tabulis exhibendis datur oībus q̄bus aliquid ē ascriptum in tabulis vel pure: vel ī diē vel sub conditione siue sint heredes: siue legatarij: siue cōmissarij. Et pertinet hoc interdictū non tantum ad testamenti tabulas verum etiam ad omnia que ad causam testamenti pertinent. s. codicillos. vt. l. i. §. h⁰ interdictum. ff. de tabu. exhi.

¶ Interdictum de ripa munienda merito propositū fuit. nam ripas fluminum publicorum reficere ꝛ munire: vtilissimum est ne ob id omissum nauigatio ḋterior fiat: vt. l. vnica. §. i. de rip. munien. ꝛ sequitur ī. §. ij. Et hoc interdicto expressum ē vt dānī infecti ī annos decem viri boni arbitratu vel caueatur vel satisdetur. dabitur autem satis vicinis. Et in fine diċ tex. Illud notandum est ꝙ ripe: lacus: fosse. stagni muniēdi: nihil pretor caueret. Sed idem erit obseruandū quod in ripa fluminis munienda

¶ Interdictū vt in flumine publico nauigare liceat est quo prospicitur ne quis ī flumine publico nauigare nauim ratem ve agere vel in ripa onerare prohibeatur. Sed vt per lacum: fossam. stagnum publicū nauigare liceat. vt. l. vnica. §. i. in ꝑnc. ff. eo. titu. vbi subdit uulpianus. Lacus est qui perpetuam habet aquā Stagnum est quod temporalem continet aquam ibidem stagnantem. que quidē aqua plerumqꝫ hyeme colligitur. Fossa ē receptaculum aque manufactum Possunt autem hec eē publica: ꝛ non publica. plane qui lacum uel stagnum conduxit si piscari prohibeat̄ vtile interdictum competere. Sabinus consentit. et labeo: ergo si a municipibus conductum habet: eq̄ssimum erit ob vectigalis fauorem eum tueri. vt. l. vnica ꝑall. ff. ut in flumi. pub. naui. lice.

¶ Interdictum vnde vi locum habet cum quis possessionem soli per vim amisit. ꝛ datur directe contra diectorem illi qui vi de possessione alicuius rei imobilis deiectus ē sine omni cā ut restituatur possessio de qua deiectus ē ꝛ omnia ablata. imo dato ꝙ ibidem essent aliqua que penes violentum fuerint mortua: uel alique res que casu fortuito perierunt nō ꝓpter hoc liberabitur: sed in totum condēnabitur ad earū estimatiōem: quia nec mortalis: nec fortuitus casus liberat deiectorem. Dicit enim. l. i. C. unde vi. Recte possidenti ad defendendā possessionē quā sine vitio supple maximo tenebat inculpate tutele moderatiōe illatam vim propulsare lꝫ. ꝛ ibi no. ꝛ. ff. de ui ꝛ ui armata. l. i. §. uim ui. Quid sit uim ui repellere eo. ti. l. iij. §. armis deiectum. Dicit ꝙ arma sunt oīa tela: fustes lapides: gladij: haste. framee. ꝛ rumphee. Et ē hoc interdictum annale. quia post annum non tenetur nisi quātum peruenit ad eum. Ex cōstitutione autem grauius tenetur qui mihi fecisse detegitur dol⁹ ubi prohibet phenniter. ꝛ ignorantia excusatur.

¶ Interdictum de ui ꝛ ui armata cum interdicto. vnde ui datur ꝛ proponitur ei qui deiectus ē. Fuit enī eq̄ssimum ui deiecto subueniri: ergo ad recuperandū possessionem hoc interdictum īuentum ē. Ne quid enim per uim amittatur in legibus prospicitur publicorū ꝛ priuatorum. nec non cōstitutionibus ꝑncipum. ut l. i. ff. eo. titu. §. hoc interdictum. ꝛ. §. sequi. ubi dicitur. Hoc interdictum non ad omnem uim pertinet. uerum ad eos tantum qui ui de possessionibus deyciuntur. ꝛ ad solam atrocem uim. et ad eos qui de solo deyciuntur. uel de re solo coherenti. uel de edificio: etiam si ī superficiaria insula quis deiectus fuerit apparet hoc interdictum locū habere. Sed ad res mobiles non pertinet ubi furti uel ui bo. rap. actio competit. Cetera uide in. l. prealle

¶ Interdictum uti possidetis locum habet in rebus immobilibus. scilicet si de fundi uel edium possessione contenditur: insti. eo. titu. §. sed interdictum. Nā ibidem in. §. retinende dicitur. Et quia longe cōmodius est potius possidere quā petere. ideo plerumqꝫ ꝛ fere semper ingens existit contentio de ipsa possessione. Habet etiam locum in incorporalibus ut ī quasi possessione. ꝛ datur possidenti ciuiliter ꝛ naturalit̄. Uel etiā quasi possidenti gratia retinende possessionis ꝛ proponitur quotiens inter litigatores contētio est utrum possideant. quia alteruter magis se possidere affirmat. Est autem hoc nomen uti possidetis proprie ad immobilia accommodatum. quia solum illa dicuntur proprie possideri eo quod eis quis pedibus insistat inde enim appellata est possessio ut. l. i. ff. de acquiren. posses.

¶ Interdictum vtrobi: idē ē cum iterdicto vti possi/detis: nisi φ in hoc differūt. quia illud locū hꝫ cum q̄stio est ō retinēda possessione reꝝ mobiliū. vt. ff. vtrobi. l. vnica. §. hoc interdictū. Sed vti possidetis locū hꝫ cum questio ē de retinenda possessione reꝝ imobilium. vt supra dictū ē. Et cōponitur scdm azo. et accur. in glo. i. l. preal. ex vtrū ꝛ vbi. ꝛ ponitur vbi pro apud ꝛ vtrū p quē: qꝛ dicat pretoꝛ apud quē ē res mobilis: nec vi nec clā nec precario ab aduersario tēpo re litis mote ei vim fieri veto quo minus eū iducatis rite enī hoc nomē vtrobi ē ad mobilia interdictū vl' attributum. Nā mobilia ꝓprie dicūtur apud vel penes nos esse. vnde accur. in glo vbi. s̄. querit: quare diuersa noīa dantur his interdictis. Et rn̄det qꝛ imobilia ꝓprie dicūtur possideri. Nam possessio dicitur quasi pedū positio ergo merito datur eis vti possidetis quod ad mobilia aptari nō pōt: nisi hodie quando abusiue mobilia dicūtur possideri. Uel fm alios dicitur interdictum vtrobi pp ỽba solennia olim in hoc iudicio vel edicto reddita. s. vtrobi id ē vtrum ibi: vl' ibi fuerit possessio vel alibi. Et plures solennitates circa hoc que hodie non sunt in vsu fuere. Et hoc interdicto ptoꝛ iubet induci eum in possessionē qui ex duobus potioꝛ fuerit ꝛ per maioreꝫ ptem anni possederit scdm accursi. in glo. i. l. prealle. ff. eo. ti.

¶ Interdictum de vxore ducenda marito. datur marito aduersus eum qui dolo eam optinet sine volūtate mariti. lꝫ ipsa volēte. ff. eo. ti. l. i. Alia interdicta patent ꝛ exponuntur suis verbis inclusis.

¶ Interdictum ꝛ cessatio quomodo differant patꝫ qꝛ per interdicta ꝓhibetur administratio sacramentoꝝ paucis exceptis quod tamen non fit per cessationem i qua solū cessat a diuinoꝝ solennitate.

¶ Interp̄tatio ē multiplex vt. c. i. de postula. plat. nota. Et quomodo iterpretatio fieri debet in obscuris habetur de sponsa. ex litteris. i. ꝛ. ff. de pact. l. veteribus. ꝛ vide glo. bonam in regula contra eū de reg. iuris li. vi. Que declarat si obscuritas apponitur i vltimis voluntatibus: ꝛ conuentionibus factis i iudicio in confessionibus in ꝯtractibꝰ pactis vel sententiys (b distinguendo singula. Item interpretatio iuris prorogatur ratione fauoris: vt si cui indultum sit retinere beneficia vacantia in sua ecclesia: ꝛ fructus eoꝝ pcipere extenditur nomen beneficij per interpretatoēs ad prebendas ꝛ beneficia maiora. c. tua nobis. de vbo. sig. Similiter si quis legat vina interpretamur ꝛ vasa vinaria legata. ff. de vi. ꝛ tri. ꝛ ole. lega. l. i. si cui. §. si vinuꝫ. ff. de pe. lega. l. i. §. vltio. l. qui penu. ꝛ. l. nāqꝫ a quibus legatis vinaria debētur. ff. de pen. leg. l. qui pactum. §. fi. Item rōe generalitatis cū quis obligat bona sua: futura bona intelligitur obligare. C. q̄ res pig. obli. pos. l. vlti. Iteꝫ aliquando artat iuris itepretatio. vt i ꝓcuratione exigenda ne subiecti grauētur: vt in. c. quanto de censi. Item vt exactiōis ꝛ auaritie nota vitetur. de censi. ex parte. Item odij rōne vt cū decime laico conceduntur in feudum. c. cuꝫ in apostolica de his que fi. a pla. sine conse. ca.

¶ Interlocutoria snīa. Re. ỹ. snīa. Sed vtrū snīa iterlocutoria transeat i rem iudicatam. vide. c. cū cessāte de appel. Et sufficit eam eē scriptam i actis. lꝫ non feratur in scriptis. vt ē glo. i verbo iterlocutiōes. c. quoniam contra de proba. Et breuiter ē omne verbū iudicis faciens ad cām: ꝛc. ꝛ no. in. c. cum olim de testi. ꝛ in auc. de litigio. §. ad excludendas collati. vij. ꝛ. l. i. ff. de re iudica.

¶ Intestatus dicitur qui omnino non fecit testamētū vel si fecit non rite: ꝛ postea rupit ex certis causis. vel si ex isto testamento nemo sit heres. institu. de hered. que ab intesta. defe. in princi.

¶ Intronisatio ē alicuius in suam dignitatem vel suū thronum itroductio vel inuestitura.

¶ Inuestitura ē alicuius in suuꝫ ius introductio. Et ē ꝓprie possessio sed abusiue dicitur inuestitura quādo dominus hastā vel aliquod corporeum prebet vasallo dicens se p hoc facere inuestituram: vt in li. feu. in titulo quid sit inuestitu. olim āt dicebat̄ de ꝓuisiōe qua imperatoꝛ per vrbem romanā iuestituit archiepiscopos ꝛ ep̄os p anulū ꝛ baculū regre. s̄. istituere.

¶ In icertas regiōes fundum diuidi ēst in partes in determinatas diuidi.

¶ Inuolare id est furari a vola dictum: qđ manum significat. Unde in modio rendi vir ē vola plena sciendi. id ē in modio opinionis vir ē plena manꝰ scientie.

¶ Inualescere. i. valde ualere ꝛ crescere ꝛ abūdare.

¶ Inuentarium dicitur libellus quidam in quo omnia bona hereditaria que apud aliquem inueniuntur conscribuntur. ꝛ omnia in illo libello cōtinētur vt sciatur q̄ntum eo tempore vel die quo scribebat̄ in bōis suis cōtinebatur. Et tutum ē heredi φ faciat. quia si fecerint vltra vires hereditatis non pōt onerari: si nō fecerit omnibus legatarijs legata restituere opoꝛꝫ: ꝛ cogetur etiam si excedat vires ꝛ facultates hereditatis. Etiam potest fieri in alijs factis nedum in rebus hereditarijs. Est etiam iuentariū quoddam genus instrumentoꝝ. Et lꝫ per testes possit ịprobari contrarium eius quod i instrumento publico continetur. scꝫ quando testes ịprobantes ipm in binario numero excedunt numerum testium cum tabellione subscriptorum. tabellione pro duobus computato. Debent. n. i tot excedere quot per se facerent plenam ꝓbationeꝫ scilicet in duobus. c. cum ioannes. de fi. instru. tamen inuentarium nō ịprobatur p testes ꝓpter nimiam eiꝰ solennitateꝫ. C. ar. tute. l. vlti. ꝛ goff. de probat. §. sed queritur. cum seq̄. no. in. l. fi. C. vnde legi. De herede qui non facit inuentarium. Breuiter nota φ inuentarium ē scriptura quaꝫ heres inchoare debet ifra tres dies post moꝛtem testatoꝛis: vel postq̄ scit se institutum heredem: ꝛ ibi scribeꝛ omnes res defuncti sub testibus. eamqꝫ ꝑficere infra quadraginta dies: vel ifra annum si res s̄nt remote ꝛ tunc non tenebitur creditoribus vltra illud qđ inuentū fuerit in hereditate. Si āt non fecerit iuentarium tenetur insoliduꝫ.

De Io

¶ Iota neutri generis. xv. di. c. vlti. vbi scripta beati Augꝰ. ꝛ alioꝛum sanctoꝛum patrum iubentur teneri vsqꝫ ad vnum Iota.

De Ip

¶ Ipsa. de hoc relatiuo vide ioan. andr. in questione posita super regula ꝯtra eum ꝛc. i. ij. art. ꝯ. re. iur. li. vi

De Ir

¶ Irregularitas est nota siue impedimentum canonicum ex facto siue defacto proueniēs quo quis ad ecclesiasticos oꝛdines promoueri ꝛ iam promotus i eis ministrare prohibetur: ꝛ degradari siue deponi quādoqꝫ meretur. Uel sic. Est habilitas quedaꝫ cāonica per quam quis efficitur ịhabilis ad oꝛdiēs suscipiendum. Et dicitur ab in. i. non mutando n in r ꝛ regula. qꝛ ñ pōt exigē r̄gulas ab ap̄lis ꝛ alijs sūmis pōtificibꝰ

¶ Irrogar̃.i.iferre: vñ dr̃ crimẽ vl' dãnum irrogat in famiã vl' mortẽ.i.ifert. C.ex q.cau.infa.irro.in Rica.
¶ Ironia ẽ cũ quis minora de se dicit q̃ȝ sint. Etiã est quid p derisionem id ẽ per 9riuȝ dr̃ ⁊ sic ẽ figura de q̃ ⁊ multis alijs vide gl. boãȝ.c.forus de vbo.sign.
¶ Irripere.i.latenter iualescere.
¶ Irenarche dicũtur q discipline publice ⁊ corrigendis moribꝰ p̃ficiũtur vt milites q uadũt pgrere latrones. Et dicũt̃ q̃si arcẽtes. Nã vel q᷑ ire sumẽde incubitores publice ⁊ pacis: ⁊ q ẽt gerũt monarchiam ſm q accipitur: C. de irenarch.li.x.

De It

¶ Itaqȝ no.io.calde.i 9mẽto d cre.pꝰ cessionẽ: d pba.
¶ Iter ẽ ius eũdi vl' ãbulãdi hois: siue hõ eat solus: siue vehatur sella: vel scita: vel in equo vel i q̃uis aĩali. Seorsũ vo nõ põt iumẽtũ secũ agere vel vehiculum ducere q iter tm̃ hȝ. Qñqȝ tm̃ iter dicit̃ vulgariter ipȝ solũ p qd iter vel tramites vel calles trãseunt ita qd q actũ hȝ: hȝ ⁊ iter. i.cõmoditatẽ itineris: ⁊ nõ ecõuerso. vide.j.de via: vt insti.de serui.i pnc.
¶ Iterato qd iportat no.arch.xi.q.iij.c.nõ vo.
¶ Iterũ no. Ber.in.c.sua nobis.de appella.in gl.
¶ Iteȝ hec dictio ex suo significato significat adiectõnem: 9iũctõem: seu cõtinuatõem de qua bar.ff.de publi. ⁊ vecti.l.i.i pn. Est ẽt repetitiua seu repetitiõis significatiua repetit ãr illa quoꝝ repetitõem significare cõcludit quodlibet mediũ pbabile. Vbi grã: testator dicit lego titio fundũ seyanũ sub cõditiõe. Itẽ fundũ seyanũ heres meus dãnas esto: itelligit̃ sub eadẽ conditõe: vt.l.i repetẽdis.ff.de lega.iij. ⁊ sumit̃ significatũ ex dictõe item: ⁊ ex oratõe sequẽte: que ẽ declaratiua p̃cedẽtis. Et itẽ dic ĩ die vel i alia qualitate posita in oratõe p̃cedenti: q᷑ repetitur ⁊ i sequẽti. Item ibi testator dicit glo. lego titio fũdũ seyanũ sub conditione et post ex iteruallo dicit. Itẽ fundũ seyanũ titio lego hoc casu legatũ valet: ⁊ videtur p̃mũ reuocatuȝ nec videtur repetitio conditõis. vt.l.nõ ad ea. Ibi cũ dicit si p̃us sub cõditione.ff.de condi. ⁊ demon. quia hec disputatio oȝ addere ⁊ opari qd nõ fieret si conditio repeteretur. iõ testator videtur a conditõne recessisse ⁊ pure legare voluisse. Itẽ ibi. testator pluribus legatis factis filiũ heredẽ ĩstituit ⁊ adiecit q si ipse filius absqȝ liberis decesserit relinquo titio centum. Iteȝ relinquo titio domũ. Itẽ relinquo sempronio fundũ p̃dicta conditio si decesserit itelligitur repetita ĩ duobus sequẽtibus legatis ⁊ sic obtinet in tribus p̃dictis legatis. q᷑ sumitur significatũ ex legatis pure priꝰ factis ⁊ ex significato conditionis. Nam ex conditiõe significatur q testator non vult plus grauare filium si nupserit. sed vult grauare in sequẽtibꝰ sub illa conditiõe si decesserit: facit.l.si ita scriptũ.ff.d lib. ⁊ posth.
¶ Itinerarche dicũt̃ itieris custodes a vbo eo is ⁊ archos grece.i.p̃nceps latine hoc nomẽ trahẽtes q᷑ ad puinciaꝝ tutelaȝ p singula loca pacis ⁊ gẽtis faciunt stare custodiam.l.i.C.de custo.ro.

De Ju

¶ Judei dicũtur qui moysaicã legẽ ad litteram imitãtes tenẽt circuncidendo ⁊ alia legalia faciendo. Et dicũtur a noie dignioris tribus.s.iude qui inter alias tribus bellicosior erat. Et in bellis primam aciem et regni vel legis p̃uilegium optinebat. cum quibꝰ xp̃iani non debent mãducare nec bibere: nec balneari aut medicinam eorum pcipere. xxviij.q.i.nullus. ⁊ c.se. ⁊ dicit bar. b̃rix. cum eis loquimur. Rõ quia maior familiaritas ẽ in cibis q̃ȝ in colloquio. ⁊ facilius quis decipitur iter epulas. xij.q.iij. vnusquisqȝ. Dant eniȝ nobis eandem retributõem quã dat mus in pera: serpẽs in gremio: ignis in sinu. c. ⁊ si. iudeꝰ de iude. ⁊ sar. Itẽ iudeus nõ põt eẽ doctor neqȝ tabellio.l.fi.C.d iudeis l.generaliter. §. eos qui iudaicã.ff.de decurio. liiij.di. nulla. Sed qd d eo qui factus ẽ xp̃anꝰ videt̃ admittẽdus: quia cessante cã ⁊c. Lodo. de roma i singularibꝰ suis dicit 9trarium. Nã tex. ẽ scdm verũ intellectum gl.in.c.constituit.xvij.q.iiij.lȝ sint neophiti.i.nouit' facti xp̃iani phibentur ab officijs ecclesiasticis. gꝰ ⁊ a tẽporalibus sed non seqtur: quia alia ẽ rõ in vno q̃ȝ alio Sed diceres quare iudei puniũtur cuȝ xp̃s oio passurus erat. So.in.c.relegentes.xxiij.q.v. quia non fecerunt ad finẽ boni: sed cã vindicte ⁊ iuidie.
¶ Judex dicitur quasi ius dicens populo siue qd iuri disceptet. Jure ãt disceptare ẽ iuste iudicare. Non ẽ ergo iudex.s.bonus: si non ẽ in eo iusticia. vt in.c.forꝰ §. in omni quoqȝ negocio. de verb.sig. Et iudex ẽ q ex iurisdictiõe propria aut sibi delegata ⁊ cõmissa ius hȝ super causas litigiorum vel litigatorum cognoscendi Et qui ex propria iurisdictione illud hȝ dicitur iudex ordinariꝰ: sed q ex delegata dr̃ dlegatꝰ extra ordiariꝰ
¶ Judex ordinarius ẽ ille qui hȝ potestatẽ iudicãdi a se iure suo hoc ipso q est talis vt episcopus: balliuus preses prouincie ⁊ cõsimiles.
¶ Judex delegatus ẽ ille qui habet potestatem d cã aliqua cognoscendi ab aliquo sibi cõmissum: qui etiã dicitur iudex extra ordinarius
¶ Judex competens dr̃ qui cause iurisdictionẽ hȝ cũ exercitio dato qd per exceptiõem possit elidi siue exceptio contingat personam: vt quia suspectus siue iurisdictiõem: vt quia rescriptum surreptitiuȝ. vt ẽ gl: in cle. cum lite. vt lite penden.
¶ Judex incõpetens ẽ in queȝ lȝ 9senserimꝰ: vl' q᷑ ipse nullã iurisdictõem hẽbat: vel q᷑ interuenit error i adducendo vel adeundo ipsum: vel quia vi compulsus sum in eum consentire.
¶ Judex cõpromissarius. Re.s̃.arbiter.
¶ Judices pedaney dicũt̃ illi q̃ꝝ officiũ ẽ de minutis causis ⁊ infimis cognoscere. Et i vtilibꝰ vel vilibꝰ lȝ sint ordinarij ⁊ dicũt̃ a pede qui ẽ extrema ps corporis. Maiores vo cãs debent ⁊ tenẽtur maioribꝰ referre cũ ipsi p se nõ pñt termiare. C.de peda.iudi.l.ij.
¶ Judices cartularij erant olim q ab iperatore priuilegiati erant: vt qui vellent corã eis litigare possent. sed ipsi non poterãt cogere aliquẽ ad litigandũ coraȝ eis. Et dicũtur ẽt hodie iudices ordinarij creati a comite palatino qui nõ hñt administrationẽ nisi habitu vt no.i.l.i.ff.d iudi. ⁊.l.fi.C. vbi ⁊ apd q̃s resti.agẽ.sit
¶ Judices domestici. Re. s̃. domestici ⁊ assessores.
¶ Judicem delegare est vice sua alium de causa cogniturum constituere. Et nota q iudex debet esse bonus ⁊ grauis. ideo quia sicut mulier ipregnata est grauis ⁊ tarda in eũdo: sic iudex tardo passu ire dbet morigerate ⁊ ñ currere vt ribaldus. Etiã iudex oȝ eẽ bonus. ideo quia debet iudicare gratis. Non enim licet vendere iustum iudicium etiam seculare. Potest tamen si indiget expensas moderatas peter̃ ⁊ recipere: de vita ⁊ hone.cle.cum ab omni. ⁊.xiiij.q.v.non sane Non ideo debet iudex vendere iustum iudicium. et testes veruȝ testimonium. quia vendit aduocatus iustũ patrociniũ: ⁊ iurispitus verꝫ 9siliũ. Et subdit̃ rõ ibi. Illi.n. int̃ vtranqȝ ptẽ ad examẽ adhibẽtur isti ex

vna parte consistūt. Nemo tñ de suis cogitur facere bñficium. xi. q. iij. non liceat. z. x. q. ij. precarie. Et sic iudex pōt operas locare: z in dandis əsilijs que sine labore plegendos libros allegationes querēdo fieri nō pūt aliqd recipere pōt vt modica ērenia que iter lucra nō cōputantur: vt. l. solet. §. vlti. ff. de offi. procon. Nec debent illa ērenia in anno centum aureos excedere. l. eadem i fi. ff. ad. l. iul. repetū: z hoc maxime de iudice delegato. Sed iudex ordinariꝰ nō pōt peteř expensas cum sint ei certi redditus constituti. xxiij. q. i. militare. Et iudex in causis decidēdis debet sequi cōmunem opinionē nō singularē alicuius doctoris. l. q solidum. §. etiā. ff. de lega. ij. vbi si sequtur cōmunē opinionem ēt si male iudicauerit excusabiť i sindicatu in sti. de obliga. que ex q̄si de. ic. i pnc. Etiam iurispitus ex verbis senium rusticorum argumentatur. l. si chorus. §. i. ff. ð lega. i.

¶ Judicium. Hec dictio multipliciter significat. Primo modo idē ē qd casus fortuitus: vt dicit: hꝰ ð meo iudicio venit. Secūdo ē discretio: vt dicēdo: i pueris nonē iudicium: facit insti. q non ē pmis. face. testa. §. preterea. Tertio ē actio: vt cum dicit. iudiciū fami. her ciscūde. ff. de iudi. l. i familie. Quarto ē vltima voluntas testatoris. Quinto ē iudicium vel sñia iudicis. l. i. ff. de re iudi. Sexto ponitur p examinatiōe: vel deliberatōe. Septimo p auctoritate. l. xij. di. c. ij. Octauo qñqꝫ p pena. l. di. c. expurgabat. Nono capiť p istantia. vel ordinatione cause discutiende i iure corā iudice: sic sumiť in. t. de iudi. xi. l. pperandū. §. i. C. de iud. z. ff. eo. ti. l. pponebatur. Et in hac significatiōe diffinitur sic. Judiciū ē actus legitimus trium psonarum. s. iudicis: actoris: z rei: sub talē questionē. aut sup eodem iudicio otractus. de vbo. sig. forus in glo. Et dř iudicium quasi iurisdictio ibidē. Et scđm gof. descri bitur sicut arbitrium exceptis his. Primo qꝫ iudiciū ē de ciuili z criminali: sed arbitriū de ciuili tm̄. Scđo qꝫ iudicium necessario. arbitrium vero volūtarie: s̄ b̄ itur: z pus ingsitio vocabať. Vn̄ scđm cardinalē. Judicium ē inuestigatio quā scđꝫ iuris ordinē facit iudex per varios modos ad veritatē eliciendam custodiendam. vt. xxx. q. v. iudicantē oꝫ. Et qꝫ dř actus triuꝫ p sonaꝝ: intelligitur vere uel ficte seu represētatiue. ga i notorijs fama representat actorem: z fingitur accusator. Item fm gof. iudicium finitur quattuor modis. Primo tēpore vt cāe criminales biēnio. C. ut ifra cer tū tem. cau. crimi. termi. p totum cetere triēnio. C. ð iudi. l. pperandū. Secūdo sñia: quia iudicium finem accepit ex re iudicata. c. iudicium. de re iudi. Tertio prohibitione. Et quarto status mutatōe: quia iudiciꝫ soluitur vetante eo qui iudicare iussit. vel eo qui maius imperium i eadem iurisdictōne habet: vel si ipse iudex eiusdem imperij esse ceperit cuius ē g iudicare iussit. ff. eo. ti. l. iudicium. vide gof. de of. ordi. §. finitur. z hic in sū. de iudi. Item diffinitur. Est discussio cause corā iudice. pall. c. forus. ibi dum discutiť iudicium. Et nota qꝫ pprie ante liť. conť. non ē iudicium: qꝫ nulla cause discussio. l. i. C. e. t. z hoc respectu cause: non autem respectu aliorum actuū iudicialiū vt sūt examinatio partium: z confessio zc. que bñ fiūt ante liť. cont. imo qñqꝫ iudiciū capitur p eo qꝫ peteť: seu pcedit sñiam: vt in. c: i iudicijs. de reg. iur. li. vi. et non debet claudicare iudiciū: z qualiter hoc contigat vide. c. cum iter. de except.

¶ Judicium contradictorum dř si dicerem hoc eē cōsuetudinē: z tu aduersarius meus diceres nō eē consuetudinē: vt i. c. abbate i glo. fi. de vb. sig. Et iudicio maioris standū est generaliter nisi i casibus in glo. super ver. plures. c. pastoral de rescrip.

¶ Judicia capitalia sunt gbus caput eximiť a ciuitate morte vel exilio de his vide insti. de public. iudic. in. §. publicorum.

¶ Judicia publica sunt de publicis causis z dicuntur quasi populica. quia cuilibet de populo commissa est executio vt contra crimen lese maiestatis. i quo oēs ð populo possunt accusare. Quandoqꝫ iudicium publicum dicitur eē iudicium quod intenditur a crimine ð hoc. i stitu. de publi. iud. i pnc.

¶ Judicia priuata sunt que ciuiliter tractantur siue i tentātur. Iteꝫ ð multiplici iudicio. s. auctoritatis ministerij: approbationis zc. nota archi. l. v. di. pcepta: z glo. super regula in iudicijs. de regu. iur. li. vi. z tāgit aliqualiter archidya. ij. q. i. sicut. z secundum anto de butrio diuiditur tripliciter. primo ratōe materie. secundo ratōne forme. tertio rōne quantatis. vnde rōe materie duplex ē iudicium aut temporale aut spirituale. vel aut ciuile: aut criminale. vnde semper diciť iudicium criminale quando finis tendit ad cōmoduꝫ rei publice vt fisci zc. siue pēa sit corporalis siue pecuniaria. Sed dicitur ciuile duꝫ finis tendit ad commodum partis. glo. no. in. l. pretor. in pn. ff. de sepul. vio. z fuit opinio Innocen. i. c. qualiter z quando. ij. de accu. z doc. in. c. i. de iud. Secundo rōne forme iterum duplex ē iudicium. s. ordinarium z extraordinarium Tertio rōe quantitatis duplex ē. s. vniuersale z generale que etiam differunt de hoc plene in. c. ij. de libel. obla. Item iudicium triplex reperitur. pmum inter sanguinem secundum iter lepram: tertium inter causam. vt i. c. per venerabilem. qui fil. sint leg. Et iudiciū humanū quattuor puertere solēt. s. fauor odiuꝫ. pmiū. timor. vt. c. i. ð re iudi: li. vi. z. xi. q. iij. ca. quattuor.

¶ Juramētū ē affirmatio vel negatio sacre rei asser tōne vel attestatōne firmata secūdum goff. vel adhibita religione scđm Placen.

¶ Juramētū assertoriū ē cū iurať ð pñti vł ð pterito sic eē vł ñ eē. fuisse vł ñ fuisse. Sed iuramētū pmissoriuꝫ ē qñ iurať de futuro aliqd daturū vel facturum. Aliqñ ēt iurať p execratōem vt si hꝰ nō fecero hꝰ accidat mihi vel filijs meis aut hꝰi. Poniť gꝰ triplex iuramentū. s. pmissoriū. assertoriū z ɔfirmatoriū secūdū Host. i sum. de iureiurā. z Bar. i. l. si qs eo. ff. de fide ist. z. xxu q. ij. p totū. Et habeť li. ij. senten. di. xxxix. De prio i. c. debitores. c. qntauallis. z. c. veniēs. de iu reiur. De scđo i. c. fi. e. t. De tertio i. c. cū ɔtingat eo. ti. Et iuramētū vergit sex modis i peiorē exituꝫ. vt no. Archi. xxij. q. ij. si aliquē. Et oꝫ iuramētū habeť tres comites. s. veritatē iudicium z iusticiā. c. z si xps. ð iu reiu. Et. c. animaduertendū. xxij. q. ij. Et Jeremie. iiij. vbi dř. Et iurabūt i vitate iusticia z iudicio. Et iuramētū ñ extēdiť ad illicitū mādatū. c. qntauallis. z. c. veniēs. e. t. imo pstās z recipiēs iuramētū ɔ canones puniť vt no. i gl. v. pēa. c. grauis: ð cēsi. alias iuramentum est seruanduꝫ. nisi fiat i dispendiuꝫ aīe vel p superiorem absoluatur. c. si vero. e. t.

¶ Juramētū calūnie ē cū qs iurat se bōa fide z nō aīo calūniādi agere vł rñdere. nec egisse vł rñdisse. vnde illud iureť qꝫ sibi lis iusta vř. Et si quereret vexꝫ nō in ficieť. Nil pmitteť nec falsa pbatio deť vt lis tardeť dilatio nulla peteť. c. i. de iura. calū. in glo. iiij.

¶ Jusiurandū quod competentius posset dici factū iuramētum vel factum iuratū eo q̄ sup facto iurat: vel iusiurandū eo q̄ sup iure quod iuranti competit iuratur q̄tuis iurādū placuit. Tamen vt factum dicatur ius q̄z sup facto iuris iurat adycitur iurandū: quia illud debet eē iuramentū qd̄ antea fuerat iurandū relatione facta nō ad id quod fit: sed ad id quod fieri cōuenit. l. ius āt. ff. de iusti. ꝛ iur. vl' vt dicit Azo forte Ius ponitur pro religiōe q̄si diceret iusiurandū. i. religio firmanda: vnde iusiurandū idē ē quod iuramentū factum. Et dicitur quandoq̄z conuentionale q̄nq̄z iudiciale ꝛ necessarium. Cōuentionale ē quando a te peto aliquid ꝛ tu negas tamen defers iuramētū vt iurez si in hoc casu iure vocat iusiurandū conuentionale ꝛ voluntarium: q̄z extra iudicium ex conuentione ꝛ volūtate ptium absq̄z aliqua coactione iudicis prestatur: Jusiurandū iudiciale ꝛ necessariū ē cum in casu p̄missō iuro q̄ mihi debetur qd̄ peto. s. iudice in iudicio mihi conferente vt iurē. Ex hoc aūt iuramēto donatur actio ei qui dum peteret rem suam delato sibi ab aduersario iuramēto vel a iudice suam eē rē illā iurauit ab ipso enim tunc peteret rem suā i actiōe in factū q̄ oritur ex tali iuramēto. Et dicit Hof. q̄ duplex ē iusiurandū: s. assertorium ꝛ p̄missorium. Et assertoriū triplex ē. s. voluntarium ut ē cōuentionale. ff. eo. titu. l. iusiurandū. Necessarium qd̄ necessitate a iudice imposita defertur vl' suscipit. Et nō pōt recusari nisi ex iusta cā: vt. ff. de iureiu. l. mādāte. Et iudiciale quod i iudicio defert uel refert a parte parti qd̄ nō ē necessarium subire. imo ōlatū recusari pōt hodie: lz oli nō potuit recusari sz referri. vn̄ vide gl. i. c. fi. d̄ iureiur.

¶ Jurisdictio ē potestas de publico introducta cum necessitate iuris dicēdi vel eq̄tatis statuende secūdū Azo. ꝛ dicit a noibus ius ꝛ dictio. i. ptās. Hec aūt quādoq̄z ē ordinaria: q̄nq̄z delegata. Item alia ē plena. s. solius p̄ncipis. Alia āt semiplena alioꝝ uidelicet a p̄ncipe. De hoc vide Spe. eo. ti. ꝛ C. e. t. l. iij. Et nota q̄ quattuor dant iurisdictiōem ordinariā. Primo lex inanimata uel canō: ꝛ hoc in dubio: secus si apparet uelle dare delegatā: Secūdo lex animata. s. papa vl' imperator et non iferior nisi ep̄s suo vicario. Tertio cōsuetudo. Quarto vniuersitas approbata: ut mercatorum cerdonum: et alioꝝ artificum qui p̄nt de suo corpore creare ꝛ eligere iudicem ordinarium. Sil'r vniuersitas facultatū artiū uel iuristaꝝ d̄ h° no. circa. ca. cum ab ecclesiaꝝ. de offi. ordina:

¶ Juridicus ē q̄ iura dicit s̄m Isid. li. x. ethi.

¶ Jurisprudētia ē diuinaꝝ ꝛ humanaꝝ rerū noticia iusti atq̄z iniusti sciētia: iusti. s. ad faciendū: iniusti ad euitandū. q̄z non sufficit scire quid sit iustū vel iniustū nisi ꝛ ipsaꝝ reꝝ contrariaꝝ vel corporalium hēat q̄s noticiam scd̄m quā scd̄m varias cōditiōes uaria iura sūt statuenda. istitu. de iusti. ꝛ iur. i princi.

¶ Jure p̄p̄o dicit aliqua res vendi i instrumēto vēditionis q̄n p̄p̄etas transfertur i emētez.

¶ Jurgium d̄r q̄si iuris garrium eo q̄ hi q̄ dicūt iure cām disceptant. c. for° de v̄bo. sig. ar. q̄ iurgia non ptinent ad presbyteros: q̄z nō tenēt eē iurisp̄iti. xxxviij. di. q̄z ipsi. Nec possunt aduocare nisi i certis casibus de postu. cap. fina.

¶ Justicia ē constās ꝛ p̄petua voluntas ius suum vnicuiq̄z tribuens non q̄tum ad actum: sed q̄tum ad effectum. insti. de iusti. ꝛ iure. in Rica ꝛ nigro. Justicia eni ē animi dispositio ꝛ mentis affectus qua quis dicitur iustus. ut a grāmatica grāmaticus. dū sine p̄sonarum acceptiōe vel distinctiōe velit cuilibet q̄tum in se ē ius suū tribuere. Et quot mōis dicat iusticia. nota. archi. xxiiij. q. i. c. vbi sana fides. Nā dicit ibi: Justicia ē equitas tolerandi inopiam. ꝛ temporantiam habere in abūdantia. Item ē patriam ꝛ socios defendere: quia vera iusticia compassionem habet. ꝛ nō ex odio: sed bono zelo. exercenda ꝛc̄. ut ibidem. Item iusticia sic describitur. Est hitus bonus tribuens cuiq̄z suam dignitatem: deo religionem. parentibus obedientiam: maioribus resistentiam: paribus concordiā minoribus disciplinam: sibiipsi castimoniam: ꝛ pauperibus seu miseris cōpassionē operosaz. Dicit ergo Tulius q̄ iusticia ē hitus animi cōmuni vtilitate seruata suam vnicuiq̄z tribuens dignitatem. Item sic ē animi congrua dispositio in singulis rebus recte diiudicans causas vide glo. insti. vbi supra.

¶ Jus hz multa significata. Primo. i. rigor. l. i. C. d̄ legi. Et talis rigor iuris in ecclesiasticis negocijs non ē seruandus. sed sola eq̄tas. c. interposita. de appellat. Secūdo id est v̄boꝝ conceptio vt cum dicimus q̄ in stipulationibus versatur ius vt. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. Tertio id est rectum vel iustum: quod deriuatur a iusticia. Quarto. id est aqua piguis. Quinto capitur pro toto corpore iuris: Alia plura significata ponit ioan. andr. de regu. iur. in princ. li. vi. Breuiter ius significat qd̄ subiecta materia vel vsus communis id recipiendi in tali loco in quo profertur significare declarat. Unde ius est nomen generale: ꝛ lex iuris species. Et dicitur ius quasi iustum. l. distin. ius autem. Et secūdum Isido. li. v. ethi. Omne autē ius legibus ꝛ moribus constat. scd̄m isido. ubi supra. c. ij. Et diffinitur sic. Jus est ars boni ꝛ equi cuius merito quis nos sacerdotes appellat idest sua iura cuilibet ministrantes. ff. de iusti. ꝛ iur. l. i. ij. responso. Hoc est dicere q̄ iusticia est collectio legitimorum preceptorum que artant nos ad obseruanduz bonū ꝛ equū idest vtilitatem ꝛ equitatem seu ueritatem. Quāuis enim vsucapio contra equitatem uideatur introducta tamen subtili consideratōe maxime innititur equitati. cum precipue equū sit q̄ publice utilitati deseruit. Uel dicitur q̄ in vsucapione uel prescriptōne ex causa et pro bono publico inducitur quandoq̄z rigor contra naturalem equitatem ut dicitur glo. i. distic. i. ius autem: ubi datur quandoq̄z ius quod nō est iustū uel equum. ut ibi exempla plura. Dicitur autem ius a iusticia. Et aliter sic diffinitur. Jus est preceptū seu ordinatio principātis seu domini circa subditos quātum ad ea que possunt sub esse potestati subditorum Talis autem uel est deus: ꝛ tunc dicitur ius diuinū. Uel est natura tunc autem dicitur ius naturale. Uel est homo: ꝛ tunc dicitur ius humanum quod regitur duobus. ut in principio decre. Et sic secundum triplicem gradum summorum distictum est triplex ius scilicet ius diuinum. quod est preceptum seu ordinatio diuina. ꝛ ius naturale ꝛ ciuile.

¶ Jus naturale est quod est cōmune omni natōni eo q̄ vbiq̄z instinctu nature habetur non aliqua constitutione facta ab homine. sed ab ipso nature conditore. vt maris et femine coniunctio liberorum successio scilicet in bonis parentum. Uel etiam per carnis propagationem. non per hereditatem. Quia illa successio non est naturalis. vt ē glo. super ver. successio distin. i. cap. ius autem. ubi ponitur hec diffinitio

puerorum educatio cōmunis oīum possessio qꝛ iure nāli
omnia sūt cōmunia. id ē cōicanda tempore necessita/
tis. c. sicut. xlvij. distin. ⁊ omnium vna libertas. acqui
sitio eorū que in celo. terra. mari. capiūtur gl. dicit.
Hec .n. ⁊ alia que i nullius bonis sunt cedūt occupan
ti: concedūtur rei deposite vel pecunie. cōmodate re
stitutio: violentie ꝑ vim repulsio. Nā hec ⁊ si qd huic
simile ē nunq̄ iniustū: sed naturale equūq̄ habetur:
ſm Jsido. li. v. c. iiij. Et ē tex. totius. c. ius āt. distin. i.
⁊ ibi vide glo. huius diffinitionis. Jtē ius nāle ē qđ in
lege ⁊ euangelio cōtinetur quo qs iubetur alteri face
re qđ sibi vult fieri. ⁊ ꝓhibetur alteri iferre qđ sibi no
lit fieri. dist. i. in p̄n. ⁊. l. dist. ponderet. alias considerꝫ
in princ. ⁊ in auc. cū de ap. cog. §. ceterū. c. dilecti. de
maior. ⁊ obe. vnde. Quod tibi vis fieri mihi fac. qđ n̄
tibi noli. Sic potes in terris viuere iure poli. Uel ali
ter. Jus nāle dicitur vno mō motus ex instinctu natu
re ꝓueniens quo singula aīalia ad aliquid faciēdū in/
ducuntur. Est. n debitū quoddā qđ nā cuilibet repre
sentat. Et hoc debitū ſm Jsido. cōmune ē omni natō
ni eo ꝙ instinctu vbiq̄ nature vel nāli cōditione habe
tur: ⁊ non ex constitutione aliqua facta ab hoīe. Jtem
ius nāle dr̄ instinctus nature ex rōe ꝓueniēs. ⁊ ſm hꝰ
ius oīa dicuntur coīa id est coicanda. vt. s. dr̄. Jtē ius
cōe dicitur industria hoīum statutū. Jtem ius natura
le dicit̄ equissimū. Jtem p̄cepta nālia sūt que in lege
et in euangelio continētur: ut non furtū facies. nō me
chaberis: sed qđ tibi vis ⁊c. c. preall. Jus āt aut nāle i
glo. vbi prīa descriptio data ē ſm motū sensualitatis
Alie āt scd̄m motum rōis. Jtem nota ꝙ ius naturale
secūdū glo. i. isti. de iur. natu. gen. ⁊ ciui. pōt dici quat
tuor modis. Uno modo ius gētiū. insti. de re. di. §. sin
gulorum. Secundo ius pactorum. ff. de pac. l. i. Tertio
eius ꝯrium. s. ꝙ rescindit pacta: ut restitutio minoris
ff. de mino. l. i. Quarto ꝓ insticu nature: ut quod in le
ge moysaica vł euāgelio cōtinet̄. Jtē ius nāle in quat
tuor differt ab alijs iuribus. s. in origine: i dignitate: i
āplitudine et sentētie rigore ut declarat gl. i. di. v. nā
cepit ab exordio naturalis creature: ⁊ nullam patitur
imutatōem: ⁊ ipsi oīa coīa sunt nec contra ipsuꝫ fit di/
spensatio: sed de alijs iuribus secus vt ibi.

¶ Jus ciuile iuenitur accipi diuersimode. vt di. i. ca.
ius nāle. Ciuile āt ius vno modo ē ꝙ qsq̄ populus vł
queq̄ ciuitas sibi ꝓpriū diuina humanaq̄ cā constitu
it scd̄m Jsido. lib. v. Secūdo dr̄ ius ciuile lex: xij. tabu
larum. Tertio dicit̄ ꝙ ex legibꝰ plebiscitis: constitu/
tionibꝰ: senatusconsultis: p̄ncipiū decretis: vel aucto
ritate prudentium iuenit̄. Quarto dr̄ ius qđ nō ē pre
toriū. Quinto dr̄ disputatio prudentū que fuit facta
sub. l. xij. tabularum. Sexto q̄cquid habemus scriptum
de iure. Septimo q̄cquid iure naturali uel iure gētiū
subtrahitur. vel quod non ē ius naturale nec gentiuꝫ.
⁊ sic capiendo ius canonicū dr̄ ius ciuile. Et sic sumi
tur. i. di. Jus aūt aut naturale: vt in glo. i. no. in fi. Et
qꝛ ita diuersimode ius ciuile iuenitur accipi in iure: đ
prima acceptione hēs insti. de iur. na. §. i. De secūda
hēs. ff. đ iusti. ⁊ iur. l. ius ciuile. §. hec igitur. De tertia
⁊ quinta. ff. de ori. iur. l. ij. §. disputatio. De quarta. l.
ius ciuile preall. in p̄n. De sexta. ff. de va. ⁊ extraor.
cogni. l. i. §. ꝓinde. De septima insti. de vsuca. in p̄nci.
vt ē glo. iij. §. sed ius quidē ciuile isti. de iur. natu. gē.
⁊ ciui. Jtē ius ciuile dicit̄ tripliciter. Prīo ex eo ꝙ in
vnaquaq̄ ciuitate seruatur: ⁊ sic dr̄ in genere. Scd̄o
in spē dicitur ius ꝓprium certe ciuitatis ⁊ sic loquitur
§. alle. institu. Tertio dicitur per excellētiam iuris ro
manorum quando non exp̄mitur ꝓprium nomen ciuita
tis: ⁊ sic in versi. Sed ⁊ quotiens. insti. ti. prealle. ⁊ sic
concor. §. omnes populi cum dicto. v̄. in quo. §. dicit̄.
ꝙ omnes populi reguntur legibus emulgatis ab im
peratore i. v̄. dicit̄ ꝙ vnaqueq̄ ciuitas iure suo ꝓprio
vtitur. Sed primum intelligitur de generali. secun/
dum de particulari.

¶ Jus autem gentium ē sedium. i. hostilium occupa
tio: munitio. bella. captiuitates: seruitutes. postlimi/
nia. federa: paces. inducie: legatorum non vetandorū
vel violandorum religio connubia inter alienigenas
ꝓhibita. ⁊ ideo ius gentium appellatur: qꝛ eo omnes
fere gentes vtūtur. c. ius gētiū. i. di.

¶ Jus aureorum anulorum scd̄m quosdam dicitur
ꝙ olim liberti anulos aureos ferre non poterant. Sꝫ
scd̄m Azo. ē priuilegium quod concedebatur libertis
in signum semiplene ingenuitatis. Uiuebant enim vt
ingenui: sꝫ moriebāt̄ vt liberti. C. đ iur. anu. aur. i Rꝫ.

¶ Jus militare ē belli inferendi solennitas federis fa
ciendi nexus: signo dato: egressio i hostes. ⁊ pugne cō
missio. Jtem signo dato receptio. Jteꝫ flagitij milita
ris disciplina si locus deferatur. Et secūdum canones
qui fugit in bello publico infamis est. vi. q. i. fāces. Et
scd̄m leges capite puniuntur. ff. de re mili. l. cause. §.
que in acie. Jtem stipendiorum modus: dignitatum
gradus: premiorum honor veluti talis corōa vel tor/
ques datur. Jtem p̄de diuisio pro personarum quali
tatibus ⁊ laboribus iusta distributio. ⁊ p̄ncipis portō
vt di. i. ius militare. Et secūdum Jsid. li. v. c. x. Ergꝰ
non oīa que i bello capiuntur sunt principis: quia dici
tur hic p̄ncipis portio: sed ip̄e tenet̄ ea diuidere scd̄m
numerum seu naturam ꝑsonarum. sic etiā rex cuius
sunt omnia. xxiij. q. v. dicat.

¶ Jus poscēdi ē ex habitatōe domicilij ⁊ coītatis.

¶ Jus patronatus ē auctoritas siue potestas quaꝫ pa
tronus habet i libertum. Aliter scd̄m gof. ē auctoritas
siue potestas proueniens ex beneficijs ante consecra
tionem ecclesie collatis: Et prouēit ex tribus. s. fūda/
tione dotatione. ⁊ edificatione. uel sola collatione vt
xvi. q. vij. filijs. ⁊. c. q̄cūq̄. xviij. q. ij. abbates. vnde
Patronum faciunt dos edificatio fundus. Competit
auteꝫ patrono aliqd honoris. vt si ecclesia non fuerit
collegiata presentet. Sed si fuerit collegiata tunc nō
electioni prelati faciende. sed iam facte honestius pa
troni postuletur assensus: nec ex speciali concessione
obtineat: vt partes suas interponere debeat: electio/
ni tradende. c. nobis de iur. pa. Jteꝫ habet aliquid ho
noris: quia primꝰ in processione incedit. vt. xvi. q. vij
pie mentis. Habet aliud oneris quia tenetur defende
re ecclesiam ab omnibus oppressionibus: vt. xvi. q.
vij. filijs. Et habet aliud vtilitatis: quia si migrat seu
alias vergat ad inopiam alendus est de bonis eccle/
sie. vt. cap. filijs prealle. ⁊. c. quicunq̄. vnde Patrono
debetur honor omnis vtilitasq̄. Presentet presit de
fendat alatur egenus. Potest etiam patronus pret̄
egestateꝫ aliquos redditus moderatos habere ab ec/
clesia cuius patronus existit sine presentatōe institui
non debet in ea ecclesia que patronū habet. Et si sp̄re
tis patronis hoc factum fuerit secundum rigorem iu
ris institutio est retractanda. eo. tit. ca. illud vel irri/
ta nuncianda. Et ad instituentis verecundiaꝫ institu
tus amouendus est. Et alius quem patronus di
gnus elegerit ordinandus. vt. xvi. q. vij. decreuimus

Sed si laicus presentet vnum: ⁊ postea variet alium
p̄sentando videtur a primo discedere posteriorē p̄se/
tando. ff. de ꝓcurato. l. sicut. §. vltimo. Et tunc videt̄
arbitrio episcopi relinquēdū quis eorū alteri p̄ferat̄
ij. di. c. ecclesiastici. vide. c. quod autē de iure pa. vbi
de hoc. c. cū autē aduocatus. Itē ius patronatus quā
doq̄ aduocatio: quandoq̄ vicedominatus. vel custo
dia: vel guardia: vel ius ē frequētationis. vel ꝓcessio
nis: ⁊ qñq̄ gratia: ut in glo. i. c. quia clerici. de iur: pa.
⁊ scd̄m gof. in sum. eo. t. vbi ponit supradicta. Et no/
ta q̄ ius patronatus nō perdit quis p̄ dānationem vl̄
confiscationem iudicis secularis: glo. ē in versi. subie
cte. §. rursus. in fi. c. pastoralis. in cle. de re iudi. ⁊ ē no
ta dignum. Unde vbi fit confiscatio bonoꝝ non confi
scatur ius qd̄ non trāsit ad heredes extraneos. sed tm̄
ad filios. l. i. ⁊ ibi glo. C. de bo. que li. ideo non confi/
scatur ius patronatus libertoꝝ: vl̄ emphiteosis eccle
siastica. vel feudū. ut ibi scd̄m bal. ⁊ in. l. qui se patris
C. vnde liberi. Item p̄sentatus ab eo qui ius presentā
di habet ⁊ idoneus non admissus a prelato si patron⁹
nō variet habet ius in re. ⁊ potest agere contra istitu
tum a nemine vel a falso patrono p̄sentatū: de re iud.
cum bertoldus. ⁊ c. decernimus. xvi. q. vij. Si autem
verus patronus variat p̄mus p̄sentatus non hʒ ius ad
agendum contra 2^m p̄sentatum ⁊ institutum. sed pōt
agere contra p̄latum q̄ eum p̄sentatum ⁊ idoneū ma/
liciose non admisit differendo eū instituere ⁊ difficul/
tates ingerendo vt ꝓuideat ei in bñficio competenti
iuxta. c. pastoralis. eo. ti. Item ius patronatus trans
fertur in alium gratuito titulo cum sit spirituali anne
xum nisi cum vniuersalitate transeat. vt cap. seculū
eo. ti. vnde versus. Jura patronatus transire facit no
uus heres. Res ꝑmutata donatio venditioq̄. Item
plerūq̄ hoc nomen ecclesie ꝓ iure patronatus suppo
nit. xvi. q. vlti. si plures. xv. q. iij. nemini. ⁊ c. i. de iure
patro. Et ergo si quis vtatur tali simplicitate v̄boꝝ
dono tibi ecclesiam: vel cōcedo. intelligit̄ donare ius
patronatus qd̄ hʒ i ea. c. qd̄ āt. eo. ti.

¶ Jus publicum cōstat in sacris sacerdotibus ⁊ ma
gistratibus scd̄m Isido. lib. v. ethi. ff. eo. ti. l. i. §. publi
cum ⁊. i. distinc. c. ius publicū. vbi gl. dicit. Qui ledit
sacerdotes: vel res sacras ab oibus tanquā pro publi
co crimīe accusari pōt. ij. q. i. i p̄mis. Uel sic ius publi
cum ē qd̄ generaliter alias p̄ncipaliter ad publicā de
seruit vel spectat vtilitatem veluti ne i portis vel mu
ris ciuitatis: ⁊ alijs sacris iudicibus. vel sacerdotibus
vl̄ magistratib⁹ aliqd cōmittatur vel iferatur.

¶ Jus p̄uatū dicitur qd̄ specialiter ad singularē vti
litatē pertinet. Secūdario tm̄ ēt ad rē publicam. vt
i pactis ⁊ cōuentōnibus mutuis p̄uatoꝝ spēaliter ini
tis cōspicitur. insti. de iusti. ⁊ iur. §. ij.

¶ Jus rei publice. s. alterius q̄ȝ romanoꝝ qd̄ ē ius cu
iuslibet ciuitatis indubitāter scd̄m oēs: quia ciuitates
regulariter vtūtur iure p̄uatoꝝ. vt. ff. de verbo. sign.
l. cum qui. ⁊. C. eo. titu. in Rubrica. ⁊. l. i. in glo. i. li. xi

¶ Jus quasi naturale ē quod domin⁹ vl̄ patronus ha
bet in seruum ⁊ libertum.

¶ Jus quiritum dicit̄ a q̄rino. id ē a romulo. Et ē ꝓ
prie romanorum. quia nulli tenent hoc ius nisi q̄rites
id est romani scd̄m Isido. li. v. ethimo. ⁊. i. disti. c. ius
q̄ritum in quo agitur de legitimis heredibus: de tute
lis. de curatōibus de vsucapionibus. Constat autē
ius q̄ritū ex legibus ⁊ plebiscitis: ⁊ senatuscō ultis cō
stitutionibus p̄ncipum edictis senatorum. ⁊ respon
sis prudentū. Uel scd̄m Isid. ibidē ⁊ dist. ij. in p̄ncip.
vbi de speciebus romani iuris de q̄bus oibus videli/
licet lex, plebiscitum: senatusconsultū: p̄torum edicta
responsa prudentū. Et cetera que sūt regre loco suo
⁊ insti. de iur. natu. gen. ⁊ ciui. §. cōstat: ⁊ sequenti. vbi
hoc ius apud romanos tm̄ repitur. di. i. ius quiritum.
Et dicūtur romani oēs q̄ romano iperio subsūt ꝓut
dicitur. Proprium romanoꝝ ē habere filios in pote
state. Et ēt gentiles sunt sub romano iperio. nā ipera
tor ē p̄nceps totius mūdi: vt ibi glo.

¶ Jus sibi facere vel dicere qd̄ manifeste spectat ad
iudicis officium. s. qd̄ a iudice faciendū sit veluti qui
rem suā propa rapuit auctoritate putans sibi hoc lice
re i iure cōfitetur se hoc fecisse. De quo querit̄ vtroq̄
casu ipse facit vnde debet sustinere cōtrarium calcu
lum id est contrariā sn̄iam: vt pro debito quo teneris
alicui. Is pignus tuū capit te inuito ius quod sibi iur̄
competebat amittit.

¶ Jus habere i re ⁊ ius habere i rem sunt diuersa: de
cōces. prebē. li. vi. c. fi. ⁊ clemē. vnica. de sequestratō.
posses. versi. ⁊ nihilominus.

¶ Jus p̄torium ē quod p̄tores iduxerunt adimendi:
supplendi: vel corrigendi: iuris ciuilis gratia. vt. ff. de
iusti. ⁊ iur. l. ius autem. Hoc ēt ius honorarium dicit̄:
q̄ q̄ honores gerūt. s. magistrat⁹ auctoritatem huic
iuri dederunt. vt istitu. de iur. natu. gen. ⁊ ciui. §. pre
torisq̄ edicta.

¶ Jus succedēdi hʒ heres. Itē patron⁹ i bōis liberti.

¶ Jus versutum dicūtur p̄stigia vestigia siue captio
nes v̄borum q̄bus obumbrant̄ delicta. ⁊ dicebantur
versuta scd̄ȝ Azonem: q̄ q̄s repellebatur ab actōe p̄
quasdam versutias. i. machinatōnes verborum. Uel
s̄m Martinum dr̄ versutum ad exemplū vestimen/
ti quando est illud itus quod debet eē extra ⁊c̄. Sic ēt
erat versutum ius quod illud erat puniendū absolue
batur. Et qd̄ erat absoluendū puniebat̄.

¶ Juris auspicium: id ē exordiū litis: vt i. c. pastoral.
de cau. poss. ⁊. C. de excep. l. penultia ⁊ de codicillis.
. l. vltima. primo responso.

¶ Juris p̄cepta tria sunt. s. honeste viuere: alterū nō
lede: ius suū ⁊ vnicuiq̄ tribuē. insti. d̄ iusti. iure. §. iu
ris precepta: ⁊ concordat. c. cum deuotissimam. ij. q.
ij. vbi dr̄ q̄ summum bonū iterris ē iusticiam colere:
⁊ vnicuiq̄ ⁊c̄. Sed queritur vtrum seip̄m q̄s ledere
possit: ⁊ videtur q̄ sic. q̄ quod de uno conceditur de
altero negatur ⁊ ecōtra. xxv. dist. qualis. xvi. q. iij. c.
ex eo. ff. de iudi. l. cum pretor. ff. de cond. ⁊ demōstra.
l. cum ita legatum. ⁊ glo. i. c. nonne de p̄sumptō. Sed
hic dr̄ alterum non ledere. ergo uidetur ꝑmissū seip
sum ledere facit ad hoc. l. ⁊ si damnum. §. si pater. ff. d
pecu. Et sic uidetur q̄ clericus se uulnerans animo
irato non sit excōmunicatus. Cuius contrariū tenēt
doctores per. l. omne delictum. §. ⁊ si se. ff. de re mili.
Et videtur ex alio quod nō permittitur militi arma
te militie: ut manus uiolentas i seipsum imitat. ergo
nec militi sp̄uali. Etiam nullus ē dominus suoꝝ mē
broꝝ. l. liber homo. ff. ad. l. aquiliam. Solutio dic
Joannes fabri q̄ q̄s ledens seipsum non incidit in ca
nonem. Siq̄s suadente ⁊c̄. xvij. q. iiij. q̄ ille loq̄tur
ubi alius ē agens ⁊ alius patiens. Et sic credit talem
non esse excōmunicatum. sed alias grauiter puniēdū
Sed opinio doctorū dicens contrarium ē uerior. s. q̄
talis sit excōmunicatus. Item tenet Joan. and. in ca.
cum contingat. de sen. ex com. Etiā mutilans seipꝫ ē

rregularis sicut mutilans aliũ.c.i.de homi. Et si pro
hibitũ ē ne quis aliũ ledat: mlto fortius nec seipsũ: qꝛ
charitas icipit a seipso.c.nisi specialis. de vsu pal. de
penis distinctio.ij.qui vult.ꝛ.c.si nõ licet.xv.q.v.
¶ Jus canonicũ diuidit̃ i decretũ ꝛ decretales q̃rum
volumē dicitur extrauagãs in q̃nq; libris maxie res/
pectu iuris ciuilis. Quoꝝ libroꝝ materia bis habetur
versib⁹. Pars prior officia creat ecclesieq; ministros
Alta dat testes ꝛ ceta. iudicioꝝ. Tertia de reb⁹ ꝛ vita
p̄sbyteroꝝ. Dans thoꝝ quarta mulieꝝ q docet ea. Ul
tima de vitijs ꝛ penis tractat eoꝝ. Uel in vno versu
Judex iudiciũ clerus spõsalia crimē. Quilibet aũt li/
ber h3 plures rubricas siue titulos i q̃b⁹ premittit̃ ma
teria in gnãli de q̃ tractat̃ i capitulis seq̄ntib⁹ i spãli
Sub q̃libet aũt rubrica sũt vnũ aut plura capitula q̃
dicũt̃ decretales vel ↄstitutões. Et aliq̃ñdo i capitu
lis sũt.§. vnde qñ allegabis aliq̃d ex decretalib⁹ nõ al
legabis libꝝ sed titulũ ꝛ capitulũ i eodē. Et si sit capi
tulũ longũ dices.c.tali circa p̄ncipiũ mediũ vel finez.
Uel si sint i capitulis paragraphi allegabis tali.c.§.i.
vel.ij. Et post cõpositões q̃nq; libroꝝ dictoꝝ p magi/
strũ. Raymũdũ capellanũ Gregorij pape noni circa
annũ dñi. M.ccxxxi.elapsis multis annis. videlicet
ãno a natiuitate vel incarnatõis dñi. M. ccxcviij.no
nas martij pontificis. Bonifacij.viij. anno.iiij ↄpila
tus ē liber sextus. Nõ quidē sextus cũ alijs q̃nq; par/
tialib⁹ p̄dictis in vno volumie. S3 liber spãlis ↄtinēs
etiã q̃nq; ptes ꝛ supplētes defectus casuũ emergētiũ
in libris decretaliũ non comp̄hensorum. Deinde cle/
mētis ↄstitutiones a clemēte papa q̃nto. sub ãno dñi
M.ccc.xi. i consilio viennensi: qd sex mēsibus tñ du
rauit. cõcepte ꝛ edite sũt. licet idē clemēs morte pre/
uentus ad publicũ nõ pduxerit. Sed ioãnes papa vi
gesim⁹ secũdus depost ↄpleuit: correxit: mutauit: ꝛ ex
ecutioni demãdauit. Et fuerũt pmulgate ãno domi
ni millesimo tricentesimo vigesimo nono. kalẽdis no
uembris. De hoc vide glosã in p̄hemio clemēti. sup
verbo nouembris. ꝛ v̄bo pontificat⁹. Et dicit Joan/
nes andre. q̄ iste liber nõ d3 allegari septim⁹: s3 d3 in
titulari clemētine. s. constitutiones clementis quinti.
Sed decretũ qd magr̃ Gratianus circa ãnũ domini
Millesimo cētesimo ꝛ nono ↄpilauit diuidit̃ in tres
partes. Prima dr̃ distinctiones: qꝛ est disticta per cē
tũ ꝛ vnã ptes quarũ quelib3 habet vnũ vel plures ca/
nones. Que vlteri⁹ subdiuidũt̃ in paragraphos. ꝛ v̄si
culos. Sed secũda pars decreti nomiat̃ cause: qꝛ cõ/
tinet in se trigita sex causas: a q̃b⁹ nomē accipit. Que
vlterius subdiuidũt̃ in questiones. Et he in canones
Qui vltra i paragraphos: ꝛ versiculos subdiuidi pos
sunt. Tractat⁹ aũt de pnia iponit̃ in causa trigesima
tertia. Jn questione tertia. Et h3 septē distinctiones.
quarum quelibet canones plures: cũ paragraphis ꝛ
versiculis suis. Tertia ꝛ vltima pars decreti nũcupa
tur de ↄsecratõe. Et habet sub se q̃nq; distinctiones
cũ canonib⁹ vel caplis paragraphis vel v̄sicul. unde
Decretũ dat cētũ distinctiones ꝛ unã triginta causas
ꝛ sex addit tibi mixtas. Distinguit septē penitētia cõ
secrat q̃nq;. Auctorē quaꝝ tibi declaro gratianũ. Et
in dictis quattuor libris satis p3 modus allegandi q i
fundamētis alumnoruz iuris poni ↄsueuit quare hic
supersedeo;
¶ Jus v̄o ciuile diuidit̃ in quattuor libros p̄ncipales
sc3.ff.C.Jnsti: Auctē. Quib⁹ addit̃ collatio decima:
seu liber feudoꝝ. Prim⁹ ergo liber iuris ciuilis ē di
gestus. q continet leges ꝛ statuta romanoꝝ. Et diui
dit̃ in tres libros principales scilicet digestũ uet⁹. qd
habet libros partiales viginti quattuor. Jnfortiatum
quod habet libros partiales quatuordeciz ꝛ digestũ
nouũ qd h3 libros ptiales duodeciz. Quib⁹ ↄnũeratis
erũt libri partiales quinquaginta digesti ueteris. Jn
fortiati. ꝛ digesti noui. Et uocat̃ digest⁹ ēt pandecta:
uel liber pandectaꝝ. uide supra de. D. Secũd⁹ liber
iuris ciuil' uocat̃. Codex. qui cõtinet statuta: sanctões
ꝛ p̄cepta iperatoris. Et fuerũt tpe. Justiniani ipera
toris tres codices. s. codex gregorianus: hermogēia
nus ꝛ theodosianus. de q̃b⁹ codicib⁹ extrauagãtibus
diuũ iustinianũ animũ suũ ad imperiales ↄstitutiões
dirigēs unũ codicē fieri fec: quē suo felici noie ititula
uit codex iustiniani: ut i Rubrica p̄hemij codicis. Et
diuidit̃ iste liber i duodecim libros partiales: quoruz
nouē p̄mos doctores legere solēt. Sed ultimi tres q
lõge p⁹ primos nouē ↄpositi sũt raro legi ↄsueuerũt
Jn q̃ꝝ allegatõib⁹ hoc ē speciale qd ad ti. ꝛ ad. l. cum
§. addit̃ numer⁹ uidelicz liber. xij. xi. ꝛc̃. ut. C. de ma/
nu. ꝛ muli. l. ꝛc̃. li. xi. ꝛ. C. de dignita. l. si ut p̄ponis. li.
xij. Terti⁹ liber principalis dr̃ auctēticũ: uel aucten
ticoꝝ. E sũt quedã excerpta q̃si p̄dictoꝝ libroꝝ sũmu
la. ꝛ diuidit̃ iste liber i nouē collatiões. quaꝝ quelibet
subdiuiditur in titulos ꝛ tituli nõ in leges sed in para/
graphos. Et differũt auctenticũ ꝛ auctētica. qꝛ auctē
ticũ volumē ē per se. sed auctentica ē lex vna: vel pa
ragraphus incorporat⁹ libri codicis: ꝛ ãtiq̃ iure supad
dit⁹. Et allegat̃ sic. C. de episcopis ꝛ cleri. auc̃. gnãlit̃.
C. de sacrosan. eccle. auc̃. mlto magis. S3 i auctētico
simpliciť allegat̃ titulus ꝛ paragraphus vt in auctē.
tico vt iudices sine quoq; suffr. §. tali sufficit. vel tali.
Jtem decima collatio intitulatur liber feudorum.
Et hēt duos libros partiales. Quoꝝ quilibet subdiui
dit̃ in titulos. Et isti i capitula ꝛ paragraphos. Quar
tus liber p̄ncipalis legũ dr̃ istitutiões vel istituta. Et
iste diuiditur in q̃ttuor libros partiales. Et ē itrodu/
ctorius i ius ciuile ꝛ canonicũ maxie quo ad declarati
onē t̃minoꝝ in vtroq3 iure vsitatoꝝ qui tanq̃ hostiuz
in domũ prebet itroitũ i sapiētiã iuris. Quare ↄsulit̃
oibus quasi mõ genitis iuris alũnis lac iuris ↄcupiscē
tibus p institutões documēta sua p̄mordialia capesce
re nutrimēta vt tali doctrina p̄mitus iformati securi⁹
mereantur inherere sanctiõi iustiniani impatoris cri
stianissimi. Nullus ergo p̄sũptuose sine institutionuz
doctrina iuris maxie ciuilis sublimitates tēptet ascē
dere ne corruat ex alto qui satagit volare sine pennis
Et hec de noibus diuisioibusq; libroꝝ p̄ncipaliũ iuris
vtriusq; sufficiãt. Quoꝝ modũ allegãdi i singulis cuz
exēplis suis vide i fundamēto iuris. Et nota q̄ ius ci
uile tripliciter se hēt ad ius naturale ꝛ tres opationes
circa ipsũ ꝛ eius mãm exercet. Aliter tñ ꝛ alit̃: naz ius
ciuile p̄mo addit supernaturali det̃minatiõi p congru
os modos vt ē videre in delictis. v̄bi gratia. Jus nãle
ꝛ eius rectitudo dictat delicta puniri. isti. de obliga. q̃
ex delic. nasc. in principio. ff. de furt. l. i Et ita oĩa pre
cepta decalogi sũt a iure naturali super illis pricipijs
fundata que ponit iurisconsultus de iusti. ꝛ iur. ff. e. ti.
l. iusticia. §. i. Et in p̄hemio decretaliũ sc3 honeste ui
uere alterũ nõ ledere: ius suũ cuiq; tribuere. Secũdo
rectitudo naturalis vult nemini subtrahi qd suũ ē. Et
ius legale distinguit actus ab illa rectitudine deriuan
tes sc3 actuz furandi: fenerandi: rapiẽdi. ꝛc̃. Et vltra
hoc ostendit quomõ vnus illoꝝ actuum plus deuiet

rectitudine nature. Et scđm illud maiores siue mino
res penas statuit. Tertio declarat. Nā iure naturali
rectum est neminē cum alterius iniuria vel detrimē
to locupletari. Non tamen habetur de eodez iure si
sit possibilis euentus ī quo quis locupletari posset cū
alterius iactura sine tamen eius īiuria sicut in prescri
ptionib⁹: ⁊ ī vsucapione. De ista triplici operatione
loquitur. l. ius ciuile. ff. de iusti. ⁊ iu.

¶ Justum est quod ex precepto vel superioris ordi-
natione alicui cōcessū est. Et sic iustum ē illud quod
ordinat̄ iure. l. iuste. ff. de aquiren. possessi. Sed iusti
cia est habitus seu virtus superioris ad precipiēduz
bonum subditorum. Quare ⁊c̄.

De Ka

Kalende sunt certi dies mensiū a calon grece quod ē voco latine: vt notatur in. l. qui ante calendas: ⁊ ī
lege qui euz. ff. de verbo. obliga. quia ꝓ
missio talis. Promitto ante calendas: dupliciter ac-
cipi potest. s. ante finitas. Et in dubio interpretatio
debet fieri contra stipulatorē. l. veteribus. ff. đ pac.
l. quicquid astringende. ff. de verbo. obliga. Ergo ꝑ
inde est ac si promisisset ante calendas finitas. Et tūc
bene sequitur. quicquid promisit ante calendas sit il
li similis qui promisit calēdis. Et allegantur isti tex.
cum ratione premissa ī argumentum ad testes con
cordandos: quorum aliqui deponunt ante guerram
alij post: vt qui dixerunt post intelligantur post īce
ptam: ⁊ qui ante intelligantur ante guerram finitam
Et hoc fuit dictum Angeli ⁊ Jmole. l. siquis perem
ptorie. super. i. glo. Et docto. l. ij. §. pe. ⁊. l. iij. §. cum
gd. ff. si. cer. pe. per Bar. in. l. i. C. de usufruc. l. īsulaz
§. pe. ff. solu. matr. per Jaco. butr. in. l. sed ⁊ si posses
sioni. §. itē si iurauero. Jmo. ff. de iureiuran. in. l. iter
stipulantem. §. i. ff. de verbo. ob. Jnno. in. c. cum con
tingat. de offi. dele. in. c. cuz tu. ⁊ glo. magistralis. i. c.
ī nostra đ testi. Et aliqui dixerūt ꝙ testes tales ideo
concordāt ne puniāt de falso nō vt ꝓbēt: vt ꝑ docto
res in legib⁹ allegatis. Alij dicūt ꝙ cōcordāt vt ꝓbēt
vt ꝑ glo. in dicto. c. cū tu. Sūt ergo calende prima di
es in quolibet mēse ētiā dicte a colon: qz ātiꝗ colebāt
primū diē mēsis: ⁊ sic dicunt̄ quasi colendi. Uel dicū
tur a verbogreco calo idest voco: qz romani habe
bant precones quos prima die mensis mittebāt per
terram dicentes. Uocat vos senator ad nūdinas pre
parate vos. de hoc ē glo. notabilis in. l. cū bisextus. ff.
de v̄bo. sign. que etiā declarat nonas ⁊ idus: de quib⁹
vide in fine primi libri computi cirometralis ⁊ ī alijs
Jtē in fine li. vi. ī glo. i. super data libri.

De La

Labra sunt imagines q̄ distillāt aquā salientem: scilicet aque ⁊ fistu
leque salientibus pingitur.

¶ Lanio onis ē macellarius vel beccari⁹
a laniādo sic dict⁹ qz dilaniat ⁊ dilacerat aīalia ⁊ per
frustra carnes incidit ⁊ vendit. Uel ē ille q lanā sepa
rat a corijs bestiarū ⁊ exuit siue scoriat bestias. Et sic
dicitur a lanificio scđm glo. in. l. cum đ lanionis. ff. de
fun. instruc. ⁊ instru. lega.

¶ Lata culpa ē non ītelligere qđ oēs bene ītelligunt
⁊ non facere qđ omnes faciūt vel maior pars: vel id
facere: qđ nulli vel pauci faciūt. ff. de verb. sig. l. late.

¶ Latitare ē se maliciose occultare animo fraudādi
creditores suos agere volētes. ff. quib⁹ cau. in posse
sio. ea. l. fulcim⁹. §. qd sit latitare. ⁊ habetur in glo. c.
consultationib⁹. ij. de offi. delga.

¶ Latini sunt vel dicebant̄ olim quidā qui ita erant
a dominis manumissi vt erant in vita liberi ⁊ gaude
rent plenaria libertate in bonis suis: sed in morte ser
ui erant: quare post obitū eoꝝ non poterāt succedere
parentib⁹: ⁊ bona eoꝝ tanq̄ seruoꝝ ad domios deuol
uebāt̄. Et heredes eoꝝ nihil post mortē eorum cōse
quebantur. sed ꝯriā habēt conditionem dedititij: vt
supra dictum est in littera. D. ⁊ in desuetudinez abie
runt: qz pessima ꝯditio erat vnde insti. de liberti. ver
sus. Uita latini gaudent: deditiçij morte.

¶ Larue sunt deformatōes hominum propter appo
sitionem coloris.

¶ Laudū est sñia arbitri. Et laudare est sententiam
arbitralē ferre. Jtē laudare dz arbiter in loco vbi cō
promissum ē factū: alias nō valet laudū. l. si cum dies
§. si arbiter. ff. de arbitris. Sed quomodo loc⁹ accipi
at̄. Dicit Ludo. de roma ꝙ ꝓ ciuitate. ⁊ allegat. Spe
culato. singulariter in ti. de arbi. v̄si. itē querit̄ an stri
cte. ⁊. §. sequit̄. Jtem laudū arbitrorū non potest re-
scindi pretextu instrumentorum de nouo repertorū
si equiparas arbitramētum transactioni. Si autem
vis equiparare reductōi appellatōnis tunc posset sic
in appallatione in qua non probatum probabo. Dic
Frederic⁹ de senis in consilio suo. cc. xxxvij. quod ici
pit petrus testatur.

De Le

¶ Leuis culpa: vt in. §. preterea. qui. mo. res contra
hi. ob. insti.

¶ Leuissima culpa nō est preuidere quod sapientissi
mus preuidisset: vt posui rem in capsa: ⁊ cū claue cla
usa: ⁊ credebā eē clausam claue āmota non ꝓbans an
esset clausa. Et similiter de leui depositari⁹ non obli
gat̄ si res deposita perdet̄ nisi ptes sic ꝯuenerint. Sz
de lata culpa semper tenebitur. Et etiam est lata cul
pa nescire iura ciuilia. l. leges. C. de legib⁹. vbi casus
ad litteram: qz oēs debēt scire iura ciuilia. Non ergo
excusat̄ dicens: nesciebā ꝙ lex ꝓhibebat. Etiā in ma
leficijs ignorātia crassissima ⁊ negligētia maxīa lata
culpa ē q̄ dolo comparatur. Sed cas⁹ fortuit⁹ est ino
pinate rei euēt⁹ q nullo hominū r̄medio ꝓuideri pōt
vt. C. de pigno. act. l. que fortuit⁹ ⁊ insti. co. ti. §. item
is cui. vide supra Culpa.

¶ Legat⁹ est ille cui certa patria vel ꝓuincia cōmit
tit̄ gubernāda: vt in. c. nouit. de appellat. Pōt etiam
dici legat⁹ quicūq3 ab aliquo ad aliquos ē missus. Alr
Legatos dicim⁹ eosdē q̄s aduocatos vl' patronos cāꝝ
q ī forēsib⁹ negocijs ꝑeminētib⁹ litigātib⁹ suū prebēt
patrociniū. ¶ Et nota ꝙ tria sūt genera legatorum.
Quidam de latere domini pape mittunt̄: vt cardina
les: quos appellāt fratres. Et tales possūt absoluer̄
homines sue ⁊ alteri⁹ prouincie in prouincia ⁊ extra:
⁊ equiparant̄ proconsulib⁹. Alij sunt non de latere: sz
datiui. illi simplicit̄ ī legationem mittūt̄: vt ꝑlati qui
tm̄ absoluūt prouinciales: ⁊ in ꝓuincia non extra con
stitutos. Et equiparāt̄ ꝑsidib⁹ ꝓuinciaꝝ. Tertij sunt
natiui: q suaꝝ eccl'iaꝝ pretextu legatione fūgunt̄: vt
archieps cantuariensis: de quo in. c. i. de offi. delega.
li. vi. Et tales sunt quattuor. s. archieps eboracensis
Cantuariēsis. Remensis. ⁊ Pisanus. vt nota. in alle
ga. c. i. eo. ti. li. vi. allega. Et legatus per litteras de
sua legatione fidem facere debet si exigatur: vt. C. đ
manda. prin. l. vnica. Et eius vice fungitur a quo de

stinatur ⁊ vicem alterius gerit: quare honorandus ē sicut ille cuius vicē gerit. lxxxix. distinc. c. vlti. vbi dr̄ q dyaconus nō debet sedere ante presbyteꝝ nisi locū habuerit sui patriarche: tūc eni sicut illius locū tenēs honorabitur vt. xciiij. distinc. c. i. Itē legatus generalꝭ pōt cognoscer̄ per simplicē q̄relā ⁊ per appellationē de causis subditoꝝ suffraganeorū suoꝝ: vt nota. i glo. cause illoꝝ. c. eo. ti. Et legatus a latere conferre pōt ecclesias vacantes: si est cardinalis: alias nō: vt nota. in c. i. eo. titu. li. vi.

¶ Legatus ꝓconsulis est cui ꝓconsul postq̄ ꝓuinciaȝ ē ingressus mandat iurisdictionē determinatā ⁊ assignatā: aut q̄nq̄ in itinere morā passus: vel necessariā trahens: ut in. l. aliq̄ñ de offi. ꝓcon. ⁊ lega.

¶ Legatum ē donatio quedā in testamēto a testator̄ relicta. insti. de lega. §. i. ⁊. ff. d lega. ij. l. legatū. Uel est deliberatio hereditatis qua testator ex eo q vniuersum heredis foret alicui quid collatū velit eē. in. l. legatū. ff. de lega. i. Et relinquit̄ legatū nō vt heredi. sȝ cui placet: ut dicendo: hoc illi delego vel relinquo idē dandū dispono. Uigebat autē legatū oli pluribꝰ modis. Quandoq̄ per venditionē his v̄bis. Ille ām modo vendicat a me illā rem sibi vt suā vt dicat suā eē ⁊ petat vt suam. Quandoq̄ per dānationē his v̄bis. Heres meus dānatus esto. i. obligatus esto hoc illi dare. Quandoq̄ scd̄m quosdā legatur ꝑ codēnationem qñ a testatore aliquid relinquit̄ in penā ⁊ in dānū heredis hoc modo. Si heres meus titiā duxerit i vxorē i dānū suum ⁊ penam centum lego. Quādoq̄ vigebat legatum per verbū sinēdi his v̄bis sino illi hāc rē: id est ꝑmitto illū habere: si v̄o res apud illū esset aptus esset hic modꝰ legandi vt sineret eū habere qd̄ apud eum tunc esset. Qñq̄ ꝑ preceptationē. s. cū duos vl̄ plures heredes istituit: ⁊ alteri eoꝝ prelegauerit aliquid ad huc idē preceptaret: ⁊ pre alijs haberet. Et nota q legatū regulariter tradit̄ ab herede: ⁊ fideicōmissū fere idē est qd̄ legatū. Sed ē dictū fideicōmissū ideo q2 olim pendebat ex fide heredū. Sed modo quid iuris est in vno idem ⁊ in alio.

¶ Legatarius ē cui aliq̄d legatū ē: ⁊ qui legatuȝ accipit. Et talis potest esse testis in testamēto: ut ist. de testamē. ordi. §. legatarijs. Sic etiam fideicommissarius: ut ibi dicitur.

¶ Legare ē vltima voluntas testatoris de singulꝭ rebus disponere ⁊ legatū ab herede p̄standuȝ alicui relinquere. Etiā legare alia significatōe ē mittere ⁊ sic inde dr̄ legatus. id ē missus: sed cū significat relinquere venit inde legatū. Et legare oēs possūt qui testam̄tū facere possūt: ⁊ legari pōt oībꝰ illis qui possūt heredes istitui. Itē legari pōt res testatoris ⁊ heredis: etiam res extranee psōe. Et si q̄nq̄ testator sciebat rem alienā esse: ⁊ tūc debet rē illam emere a dn̄o ⁊ trader̄ legatario: ⁊ si dn̄s vēdere noluerit debȝ heres legatario tradere estimationē. Itē possūt legari fructꝰ futuri. Itē iura actiones ⁊ seruitutes. sed nō res que nō ē i reꝝ natura. vt hypothecatur. Et ea de quibꝰ nō est cōmerciū vt forū romanū. basilica vel templa. ⁊ que publico vsui destinata sūt. Item pōt legatū relinqui q̄buscūq̄ v̄bis aptis tamē ⁊ idoneis vt si dicat testator lego: dare iubeo. impero mādo. ꝑcipio. ⁊ sic de alijs. Itē relinqui potest legatū pure in diē ⁊ sub conditōe. Et pōt testator huiusmodi legatis apponere ꝯditōeȝ quā voluerit. quia heredis istitutio ē caput ⁊ fūdamētū testamēti. Et q2 sine heredū istitutōe nō valet testamētū. Ideo multū interest tabellionuȝ de herede ꝯsiderare ⁊ inquirere. Secūdo de hereditatis diuisione. Tertio qui possūt ⁊ debēt istitui. Quarto quomodo ⁊ qualiter fiat heredum institutio.

¶ Legitime partes heredū his versibꝰ continentur.
Quattuō aut ifra dant natis iura triētē. Semissē vo dant natis qnq̄ vel vltra. Arbitriū sequit̄ substantia certa patris. Quarta tibi satis ē si sis extraneꝰ heres. Tunc trebellaris cū reddere cūcta rogaris. Tunc ꝺ falcaris cū per legata grauaris. De istis partibꝰ vide glo. in. c. raynuciꝰ. de testa.

¶ Legitimū dr̄ sex modis. Primo q nō ē ꝓhibitum ⁊ sic ꝑ abnegationē ꝓhibiti vt successio de legitima. Scd̄o strictiꝰ q̄cq̄d ē ꝑmissū nō ꝑ abnegationē ꝓhibiti. sȝ per positionē liciti. Tertio i positiuo digniori. s. a iure ciuili cōcessū capiēdo ius ciuile largissime ꝓ p̄torio ⁊ oībꝰ partibꝰ iuris ciuilꝭ. Quarto concessum a iure ciuili restrigendo ⁊ non comprehendat pretorium. sed omnes alias ptes scȝ senatusconsulta: principuȝ placita: ⁊ responsa prudētū. Quinto adhuc plus restrigēdo ius ciuile solū ꝓ lege. xij. tabulaꝝ. Sexto maxie restringendo solū ꝓ lege. xij. tabulaꝝ exclusis responsis prudentū ⁊ edictis p̄torum: ita notatur. in l. vnica. C. qñ non pe. par. petēti. act. hec catho. saccꝰ

¶ Leno est qui precium pro comparato stupro accipit vel damnatam de adulterio duxit uel qui eā adulterio subijcit vel adulteruȝ se facit vel questū de adulterio vxoris accipit vel qui mancipia questuaria hēt scȝ q taberne vl̄ alicui negociatōi ꝑponit meretrices ⁊ plus lucretur. Et hic est infamis: vel qui vxorē dep̄hensam in adulterio in matrimonio retinuit vt. C. ad l. iuli. de adulte. l. crimē lenocinij. Et in glo. de. m̄ltis modis lenocinij cōcordātie allegant̄. C. de specta. se ui. lenoni. l. i. §. lenones. li. xi.

¶ Letamen est sterquilinium a letando dictum q2 letas facit segetes.

¶ Letale idē est quod mortiferum: vnde dicitur de aliquo vulnerato ad mortem: q letale vulnus habet Et venit a letum idest mors. vnde Boleti leti causa fuere mei.

¶ Lex est ꝯstitutio pópuli qua maiores natu simꝭ cū plebibꝰ aliquid sanxerūt scd̄m Isi. libro. v. ⁊ distinc. i. c. lex ē. Et dicit glo. q oliȝ popꝭs statuit leges. Sed hodie transtulit hanc potestatē in imperatorem. istitu. de iur. natur. genti. ⁊ ciuili. §. sed q ꝑncipi. Uꝭ alit̄ Lex est species iuris. ⁊ ponuntur quandoq̄ stricte. s. ꝓ eo q populus romanus senatorio magistratu iterrogatōe veluti consule constituebat institu. de iur. natura. gen. et ciui. §. constat autem. Nam consul est qui senator erat ⁊ populum consulebat an eis placeret ita statui et populus respondebat ita. Et etiam sic diffinitur. Lex est commune preceptum virorum prudentum consultatio delictoꝝ que sponte vel ignoranter cotrahuntur cohertio cōmunis reipublice spōsio. ff. de legi. l. i. Quādoq̄ ponitur large pro omni rationabili statuto. Unde ētiā dr̄ lex ē sanctio sancta iubens honesta prohibens contraria: que sumitur ex lege greca. ff. de legi. ⁊ senatuscon. Lex ēt q̄nq̄ dicit̄ cōsuetudo. i. q. i. c. ij. Quandoq̄ ratio. i. dis. consuetudo. Quandoq̄ ius scriptū siue constitutio quecunq̄. Qñ q̄ constitutio ciuilis tm̄. ⁊ qualis debeat eē lex habet̄ in. c. erit. iiij. dis. vbi. dicit̄. Erit autē lex honesta: iusta: possibilis scd̄m naturam: ⁊ patrie consuetudinem: loco: temporeq̄ cōueniens: necessaria vtilis: ⁊ manife

sta: ne aliquid p obscuritatē in captōne contineat. Et ibidē in. c. seq. §. leges dr̄ q nō est iudicandum de legib⁹: sed scdm ipsas. Et leges instituuntur cū pmulgant: ⁊ firmātur cū morib⁹ vtentiū cōprobant. nā lege nō tota pspecta inciuile ē iudicare vel respondere ff. de legi. l. iciuile. Et leges ipse canones sacros imitant: in auctētico de eccle. ti. §. i. colla. ix. de iudi. clerici. c. i. de iuram. calū. ⁊. c. i. de no. opc. nūc. vbi subditur sacrox statuta canonū pncipuz ɔstitutionib⁹ adiuuāt ⁊ sic econuerso i materia ciuili. Jus canonicum cedit ⁊ imitat. Lex alia priuata: alia publica. Lex publica ē que a sanctis patrib⁹ scripturis ē ɔfirmata vt lex canonum. Lex priuata ē que ex instictu spūssancti in cordib⁹ fideliū ē scripta. s. charitas que dignior est prima. xix. q. ij. due sunt.

¶ Legum auctores seu inuētores ponūtur disti. vij. c. moyses. ⁊. c. fuerūt. vsq in fi. di. eiusdē. vbi dicitur Moyses gentis hebree primus oium diuinas leges sacris litteris explicauit. Foroneus rex prim⁹ grecis leges iudiciaq constituit. Mercurius trimegistus p m⁹ egyptijs leges tradidit. Et dicit glo. q dr̄ trimegistus pper tres potētias. eloquentiā. scientiam. et vtutem. Solon primus leges atheniensib⁹ edidit. Ligurius prim⁹ lacedemonijs ex appollinis auctoritate coniunxit Numapompilius qui romulo successit primus in regno leges romanis edidit. Quoniā cuz populus seditiosus magistratus ferre nō posset decē viros legib⁹ scribēdis creauit cui leges ex libris solōis de greco in latinū sermonē translatis duodecim tabulas exposuerūt. Fuerunt aūt hi decē viri. Apius. Claudi⁹. Genici⁹. Veteri⁹. Juli⁹. Manilius. Sulpici⁹. Sext⁹. vl̄. Sextigi⁹. Curaci⁹ Rumeli⁹ posthum⁹ Hi decē sunt electi ad scribēdas leges scdm. Jsi. li. v. ethi. Leges aūt in libris primus ɔsul pompeius redigere voluit: sed nō pseuerauit obtrectatox metu. Deinde cesar. s. Juli⁹ cepit idē facere: sz ante interfectus ē. Paulatim aūt ātique leges vetustate atq incuria aboleuerunt. quax ⁊ si iā null⁹ vsus sit. Noticia tn̄ necessaria videtur scdm. Jsi. li. v. eth. ⁊. c. ij. di. vij. vbi glo. dicit cām qre noticia illax. legū ē necessaria. Et ē vt sciat cā qre tollāt. C. de cadu. tollē. l. vnica. quia papa arguit ēt ex abrogato iure. c. nouit. de iudi. Vel ideo noticia taliū ē necessaria vt reprobēt maledicta xxxvij. di. legim⁹. ⁊. c. qui de mensa:

¶ Leges noue: ⁊ legū codices: ⁊ a qb⁹ ceperūt habet. c. fuerūt. preall. dū dicit. Jsido. vbi. s. Noue autem leges a constātino cesare ceperūt: ⁊ reliquis succedētib⁹ erāt pmixte ⁊ inordinate. Postea vo theodosius minor august⁹ ad similitudinē gregoriani ⁊ hermogeniani codicē factū ɔstitutionū a constantini tēporib⁹ sub proprio cuiusq iperatoris titulo disposuit. quez librū a suo noie theodosianū vocauit.

¶ Leges quib⁹ non vtimur quō fuerint facte. Req. ff. ⁊ insti. de exhereda. libe. per totū: ⁊ in mltis passib⁹ Nā vt dr̄ dist. ij. c. quedā. Leges quedā dicunt ab his qui ɔdiderūt vt ɔsulares. Tribunicie. iulie. Aglie. Cornelie. Et precipue lex pōpeia. lex papia. a papio alias a papiniana. lex falcidia. ⁊ q̄z plures alie de qb⁹ infra. Quedam etiam dicuntur a locis: vt lex rodia: ⁊ consimiles.

¶ Lex aquilia loquitur in eo casu cū quis culpa sua alicui dānū dederit: veluti equū seruū: vel aliud aial occiderit: vel vulnerauerit: seu vestē suā sciderit: aut aliis reb⁹ dānū dederit. Et in hac lege venit culpa leuissima: vt si quis ex alto se precipitauerit ⁊ super alium ceciderit tenet lege aquilia. Casus vo ēt occidentē excusat insti. de leg. aqui. §. iniuria. Et si putator ramū deiecerit ⁊ nō pclamauerit: ⁊ sic aliquē occiderit tenetur ea. l. sed nō tenet lege cornelia de sicca in q venit tn̄ dolus. ff. ad. l. aquil. ⁊ ad. l. cornel. de sicca. Require supra Actio legis aquilie.

¶ Lex cōmissoria proprie nō ē lex neq senatusconsultuz sed potius pactū ⁊ habet locū cū ita venditor conuenit cū emptore vt si nō fuerit solutū preciū totum vel pars cū quedā precio statim soluta ē. vt in tali die vel tempore sit res inempta vel inuendita si dictum sit vt redeat possessio vel dominium ad venditorem Tale autem pactum non habet locum in pignoribus sed in emptionibus vt. ff. de le. cōmis. l. vlti. ⁊. l. si fundus. Et quod res dicit inēpta ita accipit. Si vēditor inēptam eē velit cuius causa id cauetur. alias fraudaretur venditor si exusta villa i potestate emptoris eēt nō dādo pecuniā iēptā facē fundū. tex. ē in. l. ij. ff. e. ti.

¶ Lex cornelia de falsis penā irrogat his qui falsum testimoniū dixerūt vel falsū testamētū vel aliud qdlibet instrumētū scripserūt aut sigillauerunt aut alias falsum comiserunt. puta in moneta vel mēsura. Et ē dicta lex cornelia a Cornelio iuentore. Dicitur etiā testamentaria: ⁊ eius pena in seruos ē vltimū suppliciū i liberos vo deportatio insti. de publi. iudi. §. item lex cornelia de fal.

¶ Lex cornelia de siccarijs loquit de his qui dolo malo interficiunt. s. telo vel iactu furtiue ⁊ huiusmodi. vl̄ etiaz dicitur lex cornelia de veneficijs a veneno puta quando quis alium interfecit veneno aut magicis susuris vel incantationib⁹. vel quia mala medicamēta publice vendit. Et dicitur de sicarijs a sicca acuta vl̄ cultello eo q significat ferruz vel cultruz: ut insti. de publi iudi. §. siccarij autē. vn̄ dicit glo. ibidez q sicca ē cultellus vtrinq incidens quē portant peregrini qui q in baculo quodā ita q nō patet: vnde vsus. Est sicca mucro latēs siccarius inde vocatur.

¶ Lex duodeci tabularū fuit origo totius iuris ciuil scdz glo. insti. de iur. natur. gen. ⁊ ciui. §. ex nō scripto i. v. origo. ff. de ori. iur. l. ij. §. i. Et dicit lex scripta in xij. tabulas. Quarū decē a ciuitatib⁹ atheniēsiuz ⁊ lacedemoniorū a decē viris fuerunt ablate: ⁊ due ad illarū declarationē p eosdem decem viros postea addite. vt dicit gl. in. v. decē viros. §. deinde. c. moyses. di. vij. Cum eni leges propter discordiā plebeox cū nobilibus fere per. xxx. annos in desuetudinē abijssent creati fuerūt decē viri. qui trāstulerūt leges grecorū in latinū. ⁊ eas in decem tabulis eburneis scripserūt. Et hi decē viri postea videntes in illis decē tabul mltas leges deesse accepta potestate corrigēdi diminuēdi: interpretandi. addendi: ⁊ supplēdi duas alias tabulas addiderūt. Et deide dicta ē lex duodeci tabularū. Postea cum predicti viri sibi magistratuz vsurparunt a populo sunt creati: ⁊ sic consules sunt facti: qui senatusconsulta composuere postea pretores cōstituti sunt qui edicta pretorum fecerunt. Et lex. xij. tabularum sic dicitur. ⁊ hoc nomen olim accepit cum romani iura penes se non habuerunt: sed esset penes grecos. Ipsi leges scriptas desiderantes a grecis: miserunt nuncios ad grecos: qui supplicarent eis: vt iura traderent qd greci romanis renuerūt. Mittētes greci ex eis sapientem quendam: vt exploraret an digni essent romani legibus. qui cum romam venisset:

romani excogitātes qd fieri posīat qndā stultū ad di sputandum cū greco posuerūt: vt si perderet derisio esset. Grec⁹ nutu disputare incepit ⁊ leuauit digitum vnū: significans ꝙ vnus eēt deus. Sed stult⁹ credēs ꝙ vellet eū vno oculo cecare: duos eleuauit digitos scʒ indicē ⁊ mediū: q etiam ad iuramentum necessari um leuantur: ⁊ cum eis etiam pollicē sicut naturalit̄ euenit: quasi grecū cecare vellet vtroqʒ oculo. Grec⁹ aūt credidit ꝙ trinitatē ostenderet. Iterū grecus aptā manum extēdit: vt ostenderet oīa nuda deo. Stul t⁹ aūt timens alapam seu maxillatā sibi dare pugnū clausū quasi repercussurus leuauit. Grec⁹ itellexit ꝙ de⁹ oīa claudere: palma. Et sic credēs romanos di gnos legib⁹ abijt: ⁊ decē viris discretis a romanis ele ctis: quos greci dignos iudicauerūt: leges impetraue rūt. Et sic greci tradiderūt ipsis. x. tabulas eburneas in quibus cōtinebat tam ius scriptum quod in ciuita te athenarū frequentabatur ꝗ non scriptū quod i al tera ciuitate scʒ lacedemoniorum erat in vsu. Postꝗ̄ ꝑo isti. x. viri fuerunt sic cū decem tabulis reuersi ab ipso populo romano habuerūt potestatē super illas decem tabulas examinandi addendi ⁊c̄. vt supra de hoc in glo. l. i ff. de ori. iur.

Lex falcidia. di. ij. c. quedā in fi. ꝓhibet ne quis in testamento plus extraneis legare possit ꝗ vt quarta pars sit heredib⁹ data. Dicit autē falcidia a Falcidio tribuno auctore. Uel scđm aço. dicta ē a fabri falce. i a diminutione: qr in primo singularibus reserat lega ta: vt falce resecant segetes. Nam olim licuit cuilibʒ totā hereditatē suā alteri relinquere. Sed postea fal cidi⁹ statuit ꝙ quarta ps hereditatis dēberet relinqui heredib⁹ legitimis ⁊c̄. vt. s. ō. §. Triplex est falcidia vna debita iure nature. alia iure institutionis. tertia dicit quarta trebelleanica que competit heredi isti tuto q rogat⁹ē hereditatē alij restituere. di. ij. c. rūsa de testa. c. raynuci⁹. ⁊ c. raynaldus.

Lex fauia de plagiarijs eos persequitur q liberos aut seruos vel filios alienos ab vrbe: vel de vna ꝓui cia ad aliā subducūt ⁊ eos vendunt fraudulēter iscijs dominis ⁊ patribus suis: vt. ff. ad. l. fal. de pla. l. i. ⁊. l. lege. ⁊. l. eum.

Lex fusia alias fusia: vel fuffia canina non ꝑmitte bat in testamēto manumissiōes fieri nisi vsqʒ ad certū modū vel numerū seruorū: lʒ inter viuos fit. sed hodie ista sublata ē: ⁊ multo magis hoc liceret in vltima vo lūtate. Et dicit canina forte a quodā iducta qui canis vocabat. nā canis naturā seruabat q stat i palea, quā nec sibi habere potest: nec alij fauet. vt sit consonans rei nomē. inst. de dona. §. ē ⁊ aliud. Talis ergo morie bat tanꝗ̄ canis, qr non poterat tenere seruos, nec li bertatem patiebatur eis dari. instit. de. l. fusi. ca. tol. in glo. i.

Lex helyascētia de ditītiorū est de lata libertate. de qua insti. qui ⁊ qui. mo. manumit. non poss. §. eadem lege. Helyascētia qua dño minori. xx. annis nō aliter manumittere ꝑmittit. quā si vindicta. idest virga pre toris apud cōsiliū. idest apud locū consilij super hoc iusta cā manumissionis approbata fuerit manumissi vt ibidem tex. inquit.

Lex iulia de adulterijs ⁊ strupro ꝓsequit adulteros ⁊ eos qui sine vi v̄gines. viduas. aut honestas. aut ho neste viuētes corrūpūt aut violant. Et nō solū teme ratores aliarū nuptiarū gladio punit. sed ēt eos qui cū masculis nephandā libidinē exercere audent sine nō verent. insti. de publi. iudi. §. item lex iulia. de adulte rijs. ⁊ ibi per totū de legibus hic positis. quia publi ca iudicia sunt.

Lex iulia de ambitu punit eos q ꝑ ambitū seu am bitōēʒ munerib⁹ datis ad honores. ad officia publica accedūt. seu succedūt. de q̄ isti. de publi. iudi. i. §. sunt preterea. in glo. ⁊ in. l. i. ff. ad. l. iul. de ambi.

Lex iulia lese maiestatis eos punit qui in ꝑncipeʒ aut in rē publicā aliquid cōmittūt ⁊ machinant. Et ē ō tales statuta pena capitalis. Item ꝙ vsqʒ ad quar tam ꝓgeniem nō succedūt nati ab eis nisi per princi pem dispensetur cum eis. ⁊ sic pena eius anime amis sionē sustinet: vt. C. ad. l. iul. ma. l. quisquam. ⁊ instit. de pub. iudi. §. publica. autē.

Lex iulia repetūdarū loqt de his plectendis q tēpo re administratōis aliquid accēpint vt iudicarent vel non iudicarēt. vel aliquē in vincula deijcerēt: vel nō Ad hoc enim cōpetit vt datum referuetur. ⁊ q̄alter puniat. vltra hoc etiam ꝯpetit ō eosdē illis qui ab ip sis aliquā violētiā passi sūt. vt si coactus fuerit quis a talib⁹ vēdere rē suā minori ꝑcio ꝙ valebat. ⁊ in sili bus casib⁹. ff. ad. l. iul. repe. l. i. ij. iij. ⁊. v.

Lex iulia de residuis punit eos qui officium pu blicū aut administrationeʒ habuerūt. Et tēpore ad ministrationis sue publicā pecuniā quam acceperūt in quodcūqʒ negocium erogandaʒ retinuerūt ⁊ ñ ero gauerūt. vel qui rē publicā quam acceperunt traden dā i cōi erario ñ reposuerūt ibidē: ſʒ penes se furtiue ⁊ dolose retinuerūt vt. ff. ad. l. iul pecu. l. ij. ⁊. l. iiij. §. lege

Lex iulia de vi publica punit eos qui vi cū armis fecerūt vel intulerūt. ⁊ ē pena deportationū: ut insti. de pub. iudi. §. item lex iulia.

Lex iulia de ui priuata punit eos qui sine armis vi inferūt in publicatione tertie partis bonorū. Si aūt ui raptus virginis: vidue vl' sanctimonialis. aut alias fiat. facientes ⁊ opoꝛtet flagitio dantes pena capitis puniuntur insti. de publi. iudi. §. itē lex iulia ō vi. pri.

Lex iulia norbana loquitur de latina libertate. vt insti. de libe. §. libertinorū autē.

Lex iulia de annona cōpetit ō illū qui facit vel pro curat annonā fieri cariorē quia i hoc leditur respubli ca. vt. ff. ad. l. iulia. de anno. l. ij.

Lex iulia peculatus competit contra illos qui pe cuniā vel rem publicā: uel sacrā vel religiosā furātur pena vt. supra ut insti. de publi. iudi. §. lex iulia.

Lex iulia viscella: alias vistellia habet locū qñ ma ritus relinquit vxori i testamēto aliquid sub certa cō ditione si alteri nō nupserit. Et cōditione nō seruata nō tenetur heres dare relictū per istam legem. ⁊ qlr facit cautionē vide in auc. cui relictū. C. ō idict. vidui tate. ⁊. ō. l. iulia. vistel. tol. l. i, ibidem.

Lex oꝛtensia lata idest facta ⁊ a rege nomē sōtita ē qui eā statuit ⁊ fecit que cōcordauit inter plebē ⁊ po pulū ⁊ principem quā constituitur vt non minus aut plus valeant plebiscita quā lex populi de quo institu. de iur. natu. gētiū. ⁊ ciui. §. sed ⁊ plebiscita.

Lex papia patrum continet premia pro suscipien dis liberis. Et dr̄ a papio auctore. Alias papniana a papniano auctore vide de hoc insti. per quas perso. no. ius acqui. in. §. sancitū etenim.

Lex pompeya de patricidijs alias paricidijs punit eos qui patri: aut matri: aut auo proauo: aut alteri de cōsanguineis aut parētibus suis mortē infligunt. Et statuit illā lex penam acerrimā ꝙ tales i culeo idē cor

rio bullito consuantur in quo ponatur vipera cum sy
mia cane ꝛ gallo gallinacio ꝛ i mari vicino sic ꝓiciāt
vel in flumine propinquo si mare nimis remote fue
rit. De his omnibus no. insti. de puli. iudi. §. alia deiñ.

¶ Lex populi anthomastici dr̃ lex ꝑ excellentiaȝ.

¶ Lex publiciana dicta ē a publiciano pretore aucto
re. Require supra actio publiciana.

¶ Lex rodia de iactu subuenit his quorum merces cā
cōis periculi euitandi eiecte sunt ꝛ propter iactuȝ na
uis salua facta est. Quibus datur actio cōtra magistꝝ
nauis ul' eos quoꝝ merces sūt salue. Et dicit̃ rodia ab
insula rodo alias rodisis in qua antiquitus pluriū fuit
vsus mercatorū. Et dicit glo. hec iniquissima est. s. ꝙ
patientibus naufragiū oia auferūt inhabitatores: vt
.l. modestinus. ff. eo. ti. hodie aūt excōicati sunt hac le
ge vtentes. ut di. ij. c. quidā ꝛ sequen.

¶ Lex satyra est que de pluribus siml' loquitur rebus
dicta sic a copia rerū ꝛ quasi a saturitate. Unde ꝛ sati
ras scribere ē poemata varia condere: ut oratij: iuue
nalis: persij. ꝛc̃. di. ij. c. satira. Et ſm Jsid. li. v. de qua
. C. de lati. liber. tol. l. vnica. in prin.

¶ Lex atilia loquit̃ de cōmissione tutele in prouicijs
ꝛ presidibus eaꝝ rome precario vrbani ꝛ maiori pte
tribunorū plebis. de quo vide insti. ꝺ atilia tu. ꝑ totū.

¶ Lex vitellia loquitur ꝺ liberto appetēte ea que in
genuis tm̃ competūt: puta honores ꝛ dignitates asse
rendo se ingenuuȝ eē. De q̊. ff. de sta. ho. l. ingenuum.

¶ Lex viarū dicitur solitari a excellentia.

¶ Lex municipalis dicitur quā aliqua ciuitas consti
tuit sibi ꝛ est ius ciuile instit. de iure natu. gen. ꝛ ciui.
. §. in tex. ꝛ in glo.

¶ Lex canonica appellatur diuina. c. nimis ꝺ iureiur.
ꝛ. c. i. de iure. calū. Et lex ciuilis dicitur lex hūana. c.
ij. de prescrip. li. vi. pōt tñ ius canonicuȝ etiā dici lex
humana qꝛ sunt in eo multa ab hominibus statuta: lȝ
respectu aliorum iuriuȝ ciuiliū dicatur lex diuina. Si
milit̃ lex ciuilis pōt dici diuia aliq̊ respectu imo sacra
dicit̃ ꝛ ꝑ ipsā quis religiosus efficitur: vt. C. de legi. et
consti. l. leges. Quare impator dr̃ religiosissim⁹ i ꝓhe
mio istitutionū. vide. c. quo iure. di. viij. ꝛ. l. fi. C. de ꝑ
scrip. lon. tem. Et Archi. in. v̄. hūane. c. fi. de ꝑscrip.
li. vi. vbi dicitur qꝺ leges diuinit⁹ ꝑ ora ꝑncipuȝ sūt
ꝓmulgate. xvi. q. iij. nemo. xi. q. iij. imperatores. Et
aliquādo vocāt leges publice. iij. q. v. c. de accusatio
nib⁹. Aliquando leges exteroꝝ vel leges seculi vt ibi
dē. Sed canonice diuie dñr. iij. q. v. qꝛ suspecti. ꝛ ca
nonibus et legib⁹ cuilibet studere deberet: qꝛ nō per
mittunt quēq̃ in eis peritū i paupertate viuere vel i
anxietate mori: vt inquit iurisconsult⁹ i auc̃. de here.
ꝛ fal. §. fi. col. i. Et in ꝓhemio ff. vbi dicit tex. legum
oratores ditissimi efficiuntur. §. nos vero. ꝛ glo. i. v̄.
ditissimi ponit versus. Dat galienus opes ꝛ sanctio iu
stiniana. Ex alijs paleas: vt. s̄. de. A. in dictione ars.

¶ Legius. Re. s̄: homagium legium.

De Li

¶ Libellus pluri b⁹ modis accipit̃: vt notat. Spe. in
tractatu libelloꝝ. Qñq̃ enim dr̃ paruus liber vl' co
dicillus vel cedula in qua actor cām ꝛ actioneȝ expri
mit. Et est duplex. quidā ē accusationis: ꝛ ille i crimi
nalib⁹ locū habet. Et qdā ꝯuentōis: ꝛ ille i ciuilibus:
vt ē glo. vnica i pri. c. i. de libe. obla. Et debēt plura
cōtineri i libello: vt i his versib⁹ ꝯtinet̃. Quis: quid:
corā: quo: quo iure petat̃: a quo. Recte ꝯpositus quisq̃
libellus habet̃. Nā libellus conuentionis dȝ contine
re nomē actoris. s. quis sit: qui cōueniat. Et qd petat̃
scȝ rē que petitur. Et nomē iudicis. s. corā quo agit̃.
Et ius q̊ res petit̃: ꝛ sic cām petēdi. Et nomē rei: scȝ
a q̊ res petit̃. Etiā tēp⁹ ꝛ dies i q̊ libell⁹ dat̃. Sȝ i libel
lo accusatōis ꝯtineri debēt nomē accusatoris nomen
rei ꝛ iudicis: ꝛ crimē de quo agit̃. Et quādoq̃ ꝑsona
cū q̊ crimē dr̃ cōmissū. Et locus in q̊: ꝛ dies accusatio
nis corā iudice ꝛ mēsis in quo crimē ē cōmissū. Sed
diē ꝛ horā ibi ponere nō ē necesse scđm. Hostie. Qñ
q̃ ꝛ scđm ponit̃ ꝓ pane açimo seu succineritio: vt. C.
de epis. audiē. l. iudices. vbi tex. inqt ꝙ incarceratis
debet victual' substantia ministrari vel tradi libellis
duob⁹ aut trib⁹ diurnis. Et dic̃ ibi glo. id ē panib⁹ a li
bū libi: vel a liba libe qꝺ ē panis alb⁹ vel succineriti⁹
Et sic libell⁹ est diminutiuū. Unde dr̃ puer noluit li
bū a sacerdote accipere in auc̃. ibi allega. Qñq̃ ꝛ ter
tio capitur ꝓ ꝑcib⁹ principi oblatis. C. quādo libell⁹
pricipi obla. fac. lit. contesta. Quarto ꝓ iudice dele
gato. ff. de offi. cōsul. l. nec quisq̃. Quito ꝓ scriptura
demādatoris. Sexto ꝓ scriptura recusatōis. Septio
ꝓ scriptura quā vir dat vxori quā repudiat: ꝛ illa dr̃
libell⁹ repudij. Octauo ꝓ scriptura appellatōis. ff. ꝺ
appellatō. l. i. Nono ꝓ scriptura quā iudex dat appel
lanti scȝ apostol': de appel. c. cordi. li. vi. Decio ꝓ scri
ptura ifamatoria: que dr̃ libell⁹ famosus quā null⁹ scri
bere debet nec dictare sub pena capitis. scđm leges.
Propre. tñ libell⁹ est scriptura agentis questionē cō
tinēs ꝛ futurā actionē depromens. Et dicit Ly. ꝙ est
breuis scriptura intentionē actoris vel accusatoris ꝯ
reū clare depromēs. Et sic libellus nō dȝ eē v̄bosus:
vel vtens supfluis. nec obscur⁹: vel alternatiu⁹. quia
alternatiua ponit obscuritatē. vt not. in glo. iij. l. si reȝ
ff. de rei vendi. Et tamē libell⁹ icert⁹ admittēd⁹ vbi
icertitudo ꝓuenit ex facto aduersarij: iuxta nota. i. c.
significātib⁹. de libel. obla. Et ꝙ qñq̃ libell⁹ alterna
tiu⁹ admittat̃. nota. ibidē videlȝ de consuetudie. nūq̃
tñ de rigore iuris: isti. de act. §. sūt ꝛ alij. alias. §. sȝ iste
quidē ꝛ ea q̊ sunt ꝯsuetudinis obseruantur. ff. de edil.
edic. l. qd si fugitiu⁹. §. apud labeoneȝ. ꝛ meli⁹ eo. tit.
qꝺ si nolit. §. q mācipia: ꝛ glo. i. c. abbate sane. de re.
iudi. li. vi. i glo. i ver. dominij vl' quasi. q̊ ē elegantissi
ma: ꝛ aurea dicēda. Uel sic. Libellus ē breuis mēbra
na actoris petitionē: ꝛ cām continēs: ꝛ actionē cōple
ctens. Dicit̃ autē libellus a libro diminutiue: ꝓpt̃ sui
breuitatē. sicut codicillus a codice: scđm spe. in ti. de
libel. concep. i prin. Uel dr̃ a libra. id ē iusticia. vnde
iudex dȝ staterā equa lance ministrare. xlv. di. ois. xx
iij. q. i. offeramus. ꝛ. c. abbate sane. de re iudi. li. vi. in
§. ꝑfatus ergo. ꝛ. c. i. eo. ti. li. vi

¶ Libell⁹ repudij. Require repudiū.

¶ Liberalis cā ē qñ principaliter mota questione ab
aliquo dr̃ aliqs seu ali⁹ su⁹ seru⁹ esse ipse vo ꝯtendit se
esse liberū. Si vo ꝯfiteat̃ se eē seruū nō actoris sȝ alte
ri⁹: nō ē cā liberalis: sȝ causa dominij. Et causa hic po
nitur ꝓ iudicio.

¶ Liberi sūt q ex igenuis nascūt̃. Fiūt aūt liberi qui
manumittūt̃. Et dñr a libertate. Et sūt filij ꝛ filie et
ceteri oēs i recta linea descēdētes vsq̃ ad trinepotes
Et vlteri⁹ dñr iferiores seu posteriores. Silr̃ paren
tes dicūt̃ oēs ascēdētes ꝑ paternā seu matnā cogna
tionē nobis ꝯiūcti vsq̃ ad tritauū. Et vlteri⁹ dicunt
supiores seu maiores. Appellatōe ergo liberoꝝ itelli
gūt̃ nepotes ex filijs ꝛ alijs descendētib⁹. ff. de vb. sig.
l. liberoꝝ. Et hoc ex mascul'. Sed appellatōe filioꝝ

regulariẽ nõ cõphẽdunẽ nepotes: insti. qui da. tuto. poss. in fi. ⁊ ĩ glo. sup ver. liberi. i cle. vnica. de bapti. facit glo. i. in. c. inpñtia. de proba.

¶ Liba. Hec dictio significat posse fieri libere qd mã datẽ. Non tñ significat vltra mandatū generale. Et sic nõ videreẽ concessa que requirunt mandatū spãle. ⁊ hoc de vsu cõi. lz secus ex significato attẽto de iure scripto. Tũc enim significat posse fieri qd sine mãdato speciali nõ fieret excepta donatione. l. procurator cui generaliter. ff. de pcura. iuncta. l. filius. ff. de dõa. Significat ergo q posset alienare qd nõ possit pcurator cui ẽ cõcessa gnãlis administratio non expresso vbo libera. cui⁹ significatū addi ⁊ opaẽ. Nõ aũt significat donationẽ: qr donatio ex natura ẽ gratuita. vnd nota. scdm bar. l. qui rome. §. calimach⁹. ff. de vb. ob. Verbū libera in illo tñ opaẽ ad qd referẽ. vbi gratia. dicẽdo. Constituo te pcuratorẽ ad agendū ⁊ defendendū litem contestandã dans ⁊ concedẽs liberaz potestatẽ ⁊c. non videẽ concessa administratio cause. lz solū instantie: qr hoc verba importãt. Et de causa ñ possū trãsigere: lz solū de instãtia. Itẽ ibi. Cõstitui pcuratorẽ ad recipiẽdã solutionem dans ei liberaz potestatẽ q potest progare terminū. facit de pcurato. q ad agendū. li. vi. ⁊. l. duo. ff. de administra. tuto. Itẽ de vbo plena. l. si pcurator. §. q si plenam. C. de pcurato. Idẽ si dominus ɔcessit q pcurator possit quod ipse dominus lz nõ expressit verbū libera: vel plena ptãte. l. creditor. §. lucius. ff. mandati. Idẽ si dñs promisit se ratum habitur qcqd per suū procuratorem actum fuerit. l. i. ff. de pcurato.

¶ Liberatio sumiẽ p dispositione liberatoria: ⁊ significat diuersimode. nã ibi testator legat debitori suo q solus ẽ liberationẽ significat q dbitor agere possit cõtra heredẽ vt eū liberet p acceptilationem. l. iij. §. nũc de effectu. ff. de libe. lega. Qr quando testator dicit. volo liberari: vel lego liberationẽ. significatur q vlt ab herede liberari ex cõmuni modo itelligendi. Item ibi. Duo sũt rei pmittendi qui tenenẽ ad idẽ debitum quilibet insolidum testator legat vni liberationem significat q ille possit agere contra heredẽ vt libereẽ per pactū. Sed alter nõ liberaẽ nisi ille vn⁹ liberaretur ex maiori vi. videlicet acceptilatõe. nam tũc etiã alter liberaẽ sicut acceptilatio capitur p tali solutõe q vno soluẽte alter liberaẽ. secus in pacto. Sed certe pactū liberatõis in simplici ratione valet tantū sicut acceptilatio. Item duo sunt rei promittẽdi socij vni legata ẽ liberatio significat quod etiã ille cui⁹ nomen ascriptū non est habeẽ pro legatario. Et sic ageẽ põt vt libereẽ sicut ille q nominat⁹ ẽ. Et hoc si testator ei puidere voluit qd pbaẽ ex similib⁹ coniecturis sufficienter: qr in ɔ̃hendo socij sunt. Et intellige socios secundū bar. quib⁹ oẽ lucrum ⁊ damnū ẽ cõe in illo debito. Itẽ ibi duo sũt rei pmittendi non socij facti debitores ex pecunia que puenit ad vtrũqz vel conuersa ẽ i cõem vtilitatem testõr legat liberationẽ vni ñ liberabiẽ p acceptilationẽ: sed per pactum. Et istud pactū pficiet etiam alteri in parte. s. medietate debiti. Et sic intellige qd no. glo. in. §. nũc de effectu pal. Cõclude ergo aut sũt socij ⁊ liberatio fit per acceptilationẽ. Et sic facta vni pdest etiam alteri. Sz iste alẽ non legatari⁹ non põt agere nisi vbi testator ei puidere voluit. Aut nõ sunt socij. ⁊ tũc liberatio fit per pactum de nõ petẽdo ⁊ prodest alteri i medietate vt in altera medietate tñ ɔueniaẽ. Itẽ nota q pactū fcm vni prodest alteri put actū ẽ: ⁊ non alias. nam si ẽ actum ius ex eo queri tantum illi cui fit illi queriẽ tãtū. Si vero actū ẽ ius queri vtriqz tunc queritur vtriqz. In dubio vo pactū fcm reo pdest fideiussori. Sz ñ pactū factū fideiussori ecõtra pdest reo nisi vbi fidiussori fit acceptilatio: ⁊ principalis obligat⁹ est re. Quia tunc hec acceptilatio respectu principalis ɔtinet pactum: quod. sibi pdest. l. ⁊ per iusiu. §. ⁊ si fideiussori. ff. de accep. Posset tñ dici q principalis liberaẽ ipso iure: qr hoc fit per ɔsequentiam vt ibi no. In acceptilatione autem si fit principali. prodest fideiussori. Facta aũt fideiussori pdest ei tantū si hoc ẽ actū. In dubio prodest principali licz non semper: put no. in. l. siquis reum. de libe. lega. ⁊ finaliter concluditur q liberatio vni persone i vna re vel in vno debito ad aliam personam aliam rem vel aliud debitum extẽdiẽ. Si hoc disponentem quouis pbali medio voluisse significatur. Et liberatio generalis non comprehẽdit que ibi non contineri aliquod medium concludit. Et liberatio concessa spãlr generalr iter uiuos ⁊ vltima voluntate significat quod significare quoduis mediū probabile declarat.

¶ Libertas est res spiritualis: ⁊ ideo põt venire in cõmutationẽ cum alio spirituali de re. permu. c. ad q̃stiones. ⁊ de ser. non ordi. c. nullus in glo. vltima. Item libertas est naturalis facultas eius quod cuiqz faceẽ libet nisi quod vi aut iure prohibetur. insti. de iur. pso. in principio. Et hec facultas q̃uis late pateat tñ ei quandoqz resistitur de facto: ⁊ quando nõ possum⁹ desideramus uel de iure: ut quando nõ facere furtuz aut rapinam prohibemur.

¶ Libertas latina fuit libertas que habebat q si moreretur ille cui dabatur libertas tunc tenuit sed si supuixit tunc nõ tenuit. sed hodie est correcta per. l. i. C. de la. li. tol. Re. s. latini. Et dicebant latina p similitudinem. Nam ut romani noiati sunt quia romanis subyciebantur ⁊ icolumes mittebantur licz scdm rẽ latini uel romani non esset. ⁊ illa libertas latina diciẽ cum nõ ẽsset vera libertas.

¶ Libertas dedititia. Require supra dedititia.

¶ Libertas fideicõmissaria ẽ quã testator directe nõ uoluit competere: sed per manumissionẽ alterius c⁹ fidei hoc ɔmisit scilicet ut manumitteret.

¶ Libertas testamẽtaria est que ex ipso testamento directe competit. ut C. de testa. ma. in prin. in glo.

¶ Libertas vindicta est que fit per uindictam. C. d vin. liber. in prin. glo:

¶ Liberti siue libertini sunt qui ex iusta cã a seruitute manumissi sunt: Nec est inter eos differentia licet quidam minus prudenter dicunt libertinū esse filiuz liberti: vnde libertus meus: uel libertinus dicitur ille qui seruus meus fuit sed manumisi eum. Et ego ipe dicor patron⁹. de quo sup. v. i suitute insti. de liberti.

¶ Libertus abortiuus ẽ qui in testamẽto eius qui abortus est id est mortuus manumittitur.

¶ Libertus assignatitius est quem patronus eius ex liberis suis esse velit ipsum assignauit.

¶ Librarius est qui i libra apponendo pondera cãs rerum determinat: vel est libros uendens ⁊ custodiẽs

¶ Libripens idem ẽ quod librarius: de quo glo. insti. de testa. or. in prin:

¶ Liberatio sumitur pro dispositione liberatoria et significat diuersimode ut supra habetur. H. D.

¶ Liceri uel licitari est rem appreciare. vnde diciẽ ñ

euro centum grecos vno obolo liceri. Sed licere actiuum significat rem precio mensurabilem estimare quanto precio valeat. vnde versus. Diues i orbe licz pauperem sed nemo licetur.

¶ Liceor enim ē actiuum in significatōe ⁊ passiuum in voce. Sed liceo contra. vñ. Non licet asse mihi: q me nō asse licet. Inde licitare. ē frequenter estimare valorē rei vēdibil. Et licitator. idest suasor: vel ꝓuocator: seu prosenecta.

¶ Licitatio ē venditio ꝓposita. vt cū aliqs emptor i re ab altero volente emere precium auget. Unde qñ aliq̄ res publice venalis exponit: ⁊ vnus offert decez ⁊ alter quindecim: quando proclamatum est ꝙ qui plus offert eam habebit ille qui plus offert dicitur alium vincere licitatione. vnde cum alterum sic intendit superare plus offerendo in quacunqꝫ negociatione licitatio est. vt qui licitatione vincit rem feret. C. ꝺ sacrosan. ecclesi. auctē. qui res. ⁊ C. de fi. instrumen. ⁊ iure haste fiscalis. l. quicūqꝫ. li. x. Est ergo licitatio subastatio. vel oblatio ad subastationē: vt in. l. licitatio. ff. de publi. iudi.

¶ Licitarij dicūt qui emēdo: vendendo vel conducēdo rē aliquā: vel negociando aliqđ aliud plus offerēdo: alter alteꝝ contendit superare.

¶ Licētia multiplex est vt notat archidya. xxiiij. q. ij si abstineret.

¶ Lima ē instrumentū fabrile ⁊ ferreū quo metalla rodūt: poliūt: minuunt: ⁊ purgant. vij. q. i. §. cū ergo vbi ferruz. ⁊ ē glo. i. c. pastoralis. de re iudi. in cle.

¶ Limites sunt fines vel termini regionum. Inde limitare. termiare dr: vel restringere. vnde limes ē termin⁹ agris posit⁹ vel pratis seu campis. vel etiā dicit meta. Sed limen est introitus domus: dictū a limite. Nā limina sunt ediū: limites vo regionū: vel finiū. ꝺ quo institu. quib. mo. ius pa. po. soluitur. §. dictū ē āt

¶ Limitati dnr q cōstituti sunt inter castra ⁊ ciuitates: vel ꝯfinia opida vt limites defendāt ⁊ colant: vt C. de fun. limi. l. vlti. in fi. lib. xi. Et dicit accur. sup rubri. ibidē ꝙ quidā habent ꝓ limitosis limitrophis. a trophos. idest descriptio: ⁊ limites. idest descriptis ad vsū limitū: alias militū qui imperium custodiūt.

¶ Liminarche dicūt principes locorum in quib⁹ sūt diuersarum ꝓuinciarum: aut regnorū diuersorum limites ⁊ termini. Inde etiam dicuntur coliminarche qui confinia oppida vel ciuitates tenent: translimitez locorum.

¶ Linea est collectio personaꝝ ab eodē stipite descēdētium diuersos gradus ꝯtinēs ⁊ numeros distiguēs vide nota. Jo. andre. super arborē ꝯsanguinitatis.

¶ Linthea. non dubitat velum vocari.

¶ Lintheary sunt qui lintheas nauis vel nauium: vel lintheareoꝝ negociationē exercēt. ⁊c̄.

¶ Linthearia. dicitur talis negociatio.

¶ Lintheariosa: vel linthearium est negociatio lanthéariorum.

¶ Litem pendere est litis cōtestationē esse vel litez i icerto esse cū tamen ambiguus sit eius exitus ⁊ euentus. Nam litis ⁊ iudiciorum euent⁹ est icertus. ff. de pecu. l. qđ debetur. Pendere aūt dicitur lis ꝑ appositionem: recusationem: consultationem: vel relatōez vel quandiu diffinitiua sententia non ē lata. de quo ꝑ docto. vt li. pendē. per totum.

¶ Litem ꝯtestari dr quādo actor ꝓponit itentionez suam ⁊ actionē coram iudice contra aliquē. ⁊ ille statim negat: tūc est lis contestata. Et dr pendere: nam in suspenso sunt omia dōec lis sopiatur. idest termiet vel ad superiorem negocium trāsmittatur. Et dr lis pendere quo ad hoc vt nihil innouetur quattuor cōcurrentibus. Primo ꝙ citatio emanauerit. Secūdo ꝙ a iudice competente. Tertio ꝙ ad partē ꝑuenerit vel ꝑte impediēte q̄minus peruenerit. Quarto ꝙ in ea talia sint expressa per que pars instruat sup quib⁹ conueniat: vt in cle. fi. vt lit penden. Et potest addi quintum: vt ibi nota. quod emanet ⁊ perueniat debito tempore.

¶ Litis contestatio. est negocij ꝑncipalis ab actore ⁊ reo hinc inde facta narratio. Quā narrationē ꝑcedet debet libellus nisi forte de consensu partium remittatur. Fit autem litis contestatio coram iudice per narrationem actoris ⁊ ꝯdictoriam responsionem rei: vt qꝛ negat. vel per aliquā exceptionem opponit aīo cōtestandi litem. idest ea mente vt in cā ꝓcedat: vel desistat. Est ergo litis ꝯtestatio scđm gof. hinc inde apđ iudicem negocij principalis facta narratio per principales personas non per aduocatos nisi forte principales adeo fuerint indiscreti vt eorum defectus de licentia iudicis per alios suppleatur. vt in. c. pastoral. de iudi. Et litis contestatio ē initium actionis ⁊ cōflictus in cā. de hoc vide glo. bonaꝫ in. c. dudū. ij. in ver. ꝓpositā. de elect: quomō. ⁊ qñ fiat litis cōtestatio.

¶ Litigiosa res ē mobilis vel imobilis res vel se mouens de cuius dnio causa mouetur inter petitorem ⁊ possessorē conuentione iudiciaria precibus vel ꝑncipi oblatis ⁊ iudicibus isinuatis. ⁊ per eum futuro reo cognitis. C. de litigio. auc̄. litigiosa. Fit autē res litigi in continēti oblato libello. Alij dicunt rem litigiosaz nō esse ante litis contestationez. de hoc glo. in. c. i. vt lite penden. li. vi.

¶ Lis a contentione limitis prius nomē sumpsit de q̊ Uirgilius. Limes erat positus litē vt discerneret agris. c. forus. de vbo. sig. ad mediū. Et lis dicitur mota cū fuerit contestata. c. ex parte. ij. de ver. signi. et aduersario. de excep.

¶ Litis quasi cōtestatio est qñ aliquis conuentus i iudicio super rebus mobilibus quas possidet nomine alieno nominat dominum in iudicio ⁊ accipit inducias ad denunciandum domino: vt ad iudicem veniat uel mittat: si ipse dominus non comparet in termino sibi dato: tunc lis quasi contestata ē contra dominuz siue habetur pro ꝯtestata ad iterrūpendū lōgi tēporis prescriptionē vt in. c. qm frequenter. §. in alijs. ꝟ. quod si super. vt lit. non contesta.

¶ Litteris dicitur obligatio contrahi qñ quis confitetur aliquā in aliquo instrumēto se recepisse pecuniaz quā nūdū recepit sub spe numerationis future sibi faciende prout a creditore eidē promissū extitit. Illi cōpetit actio nō numerate pecunie si exigitur ab eo debitum anteqꝫ recepit.

¶ Littere de rato dicuntur procuratorie quia constituens procuratorē semp adijcit in fine ꝙ quicquid ꝓcurator fecerit super cā ad quā datus ē ratum gratuz ⁊c̄. habebit. vt in. c. cū dilectus de religi. domi in glo.

¶ Litigatoris nomine nō solū actor sed ēt reus intelligitur: vt. c. i. de lit. cont. li. vi.

De Lo

¶ Locatio est persone vel rei ad vsuz facta concessio vel mercede uel pecunia numeranda conuenta alioquin de alia re erit contractus nominat⁹. de quo vide

no. per doc. de loca. ꝛ conduc. super rubrica.
¶ Loculus ē bursa vel marsupiū. in c. i. de deposi. in glo. dn̄s loculos habuit: ut indigentibus subueniret. xij. q. ij. Dominus loculos faciat.
¶ Locator est ille qui rem aliquā pro certo precio vl certa mercede alicui vtendā concedit vel aliū re sua mercede sibi conuenta vti pmittit: vt cū loco tibi domū meā ad habitandum in ea: ego dicor locator. Tu vo qui sic vteris seu ad vsum recipis conductor nūcu paris: vt in. c. i. de loca. ꝛ conduc.
¶ Locati actio. Require supra actio locati.
¶ Locuples. Require supra bona liberorum.
¶ Locus religiosus. Require. j. religio.
¶ Locus sanctus dicitur qui firmus ē: ꝛ virtutibꝰ munitus dn̄o quidē ꝙ sanctū est. s. a sanguinibus. i. a peccatis imolari dȝ de q̄ insti. de reꝝ diuisi. §. sacte qꝫ res
¶ Locus isignis scōm Jo. an. in. c. statutū de rescrip. li. vi. ē ciuitas. lȝ ibi nō sint periti. Et de hoc dat ibi rōnē. Sȝ secūdū Jnno. Hosti. abba. nō sufficit esse ciuitatē nisi sit ibi copia peritoꝝ. Cōpo. dicit sufficit si de vicino possūt loco haberi periti. Paulus de lizarijs i cle. vnica. de so. ope. dicit isignē locū i quo pōt copia haberi necessariorū pro episcopo familia ꝛ equitibꝰ suis licet non sit copia peritorum.
¶ Loci adiectio significat diuersimode dispōi. Uerbi gr̄a Testator dicit: Titio lego centū que sibi volo solui de pecunia quā habeo i tali loco puta tali castro tali archa. Et si i illo loco nihil ē: tūc nihil debet. si minus ē nihilominus tota pecunia debet. l. quidā testamēto. ff. de leg. i. l. lucius. ff. de ali. ꝛ ciba. lega. vbi testator legauit alimēta libertis postea scripsit ꝙ ex certis fūdis percipiātur si nō possūt percipi ex illis fundis aliunde debēt suppleri. facit. l. paulo calimacho §. fi. ff. de leg. iij. Rō: qꝛ locus hic apponitur ad dēmōstrationē vnde solutio fieri possit: et nō ad taxationē seu restrictionē legati quare legatū nō restringitur Etiā: qꝛ legatū fuit factū i genere: ꝛ sic remanet i genere: ꝛ adiectio loci refert ad designationē fiēde solutionis. Et qđ de legato dr̄. Jdē i cōtractu itelligitur paritate rōnis: vt si dicat pmitto tibi cētū soluenda de pecunia quā habeo i tali loco. Et ibi lego uel promitto: r. q̄ habeo i archa si nihil ē nihil debet. Si minus ē illud tm̄ debet. l. si seruus. §. qui qnqȝ. ff. de leg. i. Quia locꝰ adijcit sūme imediate. Et p hoc significat: qđ illa sūma que ibi est debebat ꝛ nō alia. Unde testator vel pmissor se refert ad illud corpꝰ pecunie qđ ibi est. Et iō si nihil ē nihil debet uel quatenꝰ ē ea tenꝰ tm̄ debet. Cetera multa exēpla ponit Petrꝰ burgūdi. §. sacramēta. l. iter stipulātē. ff. de uer. ob. Et finaliter loci adiectō operat quod rō dictat vl lege disponit vel prout volūtas disponentis dictat quā qđ vis mediū probabile declarat. vt. l. cum certus. ff. de vi. tri. ꝛ ole. lega. l. si debitor. §. i. ff. de ꝯtrabē. empti. ꝛ ven. l. eū qui calēdis. ff. de v. obli. l. legatuȝ. §. vim. ff. de annu. legat. l. ex. eo. ff. đ vi. tri. ꝛ ole. leg. cū silibꝰ
¶ Logographus. i. scriptor publice rōis Et dr̄ a logos sermo vel lexis rō: ꝛ graphos scriptura. Et secūdū accur in rubri. C. de tabell. scri. ꝛ logo. li. x.
¶ Lōga ꝯsuetudo est que. x. vel. xx. annis inducitur ꝛ multo magis longiori tempore: vt si. xxx. vel. xl. annis perdurat.

De Lu

¶ Lucrificare. i. acquirere.
¶ Luere idest liberare. vnde dicitur. pignus luitur idest liberatur. Alio mō accipitur pro puniri vnde dicit. luo penas. i. punior. vnde Ere luo pignus: penas cruce. luce tenebras. Dicitur ꝛ luere quod salitur vt ouis. De p̄ significato vide insti. de lega. §. sed ꝛ si rē.
¶ Lugubrare. idest uigilare. ꝛ nocti ꝓprie attribuit Sic dr̄. luna habet radios lugubres: ꝛ sol claros. vide insti. de lega. §. nostra in tex. ꝛ glo.
¶ Lustrum. ē spaciū qnqȝ annoꝝ. vnde dicitur. Inditio constat ex tribus lustris id ē durat ad quindecim annos: vt de fi. istr. iter dilectos. vide. s. inditio.
¶ Luxuria. nota archi. de consue. c. fi. li: vi.

De Ma

Machinatio

vide supra dolus. Et est quasi astutū igenium. Quid. n. ē ꝙ homo semel deditus malicie nō adinueniat: i auc. vt hi qui ob se habere perhi. res mino. post prin. collat: vi.
¶ Magister nauis require. s. actio exercitoria. ꝛ. C. eo. ti. l. vnica. li. xij.
¶ Magistri scrineoꝝ dicebant qui scrineis sacri iperij prepositi erāt. Uel sunt pragmaticarij. sic dicti: qꝛ pragmaticas sanctiones illas scȝ quas principes faciebāt ꝛ statuebāt consilio procerū suoꝝ scribebant et exempla eorum i scrineis reposita ad memoriam custodiebant.
¶ Maior dicitur ille qui. xxv. annorum iplenit etatez de quo nota. insti. de cu. per totum. ꝛ p docto. ō restitu. in integr. c. i.
¶ Maiuma ē ludus qui vigebat in maio. Et dicunt a maio. vel maiuma grece: latine ingressus scȝ estatis qn̄ herbe frondescꝫ virentes letificāt. Jnde venit maius. C. de maiuma. in rubri. li. xi.
¶ Maior pars attenditur quo ad numerū ꝛ sanior q̄ ad zelum iudicium. Uel pōt dici maior pars que maiori innitit rationi. vt. xi. dis. sana. ꝛ. c. multi.
¶ Magones siue ventilarij sunt qui in seruis emēdis vel vendēdis mercationē exercent.
¶ Magi sunt qui vulgo malefici ob facinoꝝ magnitudinē nūcupantur: hi sunt qui permissu dei maleficio elementa concutiunt. Turbant mentes hoiūȝ minus cōfidentiū ꝛc. xxvi. q. v. Nec mirū. Et ibi que sē nigromantici. idromātici ꝛ de augurijs: ꝛ aurispicijs que oīa ibi reprobātur. Dicit. n. Augusti. ex libro de ciuitate dei ibi ad finē. Quod ideo quisqꝫ non debet eis credere. quia aliquādo eueniūt q̄ pdicunt: aut sana reuidentur ifirmos: aut ledere sanos: aut quia hꝰ permissu dei fit: vt ipsi qui hoc audiunt. vel vidēt probētur. Et appareat qli fide. vel deuotione sint in gratia erga deum. Hec ibi.
¶ Macellare est mactare: vel trucidare. Jnde dicuntur macellarij qui pecora: vel quadrupedia mactant: vt ē glo. v. in clem. i. de uita ꝛ honesta. clerico.
¶ Magister dicitur qui pre ceteris alicuius rei siue negocij curam gerit. Et interpretatur sillabaliter q̄si in maiori statu existens. Sed litteraliter sic quasi manuȝ acram gerens inter scholares tenens eos rigide. Secundum glo. vero. c. i. de magi. dicitur a mouendo: siue a monstrando: vt. ff. de verborum signifi. l. quibus vim.
¶ Maledicus est qui obloquitur de homine detrahendo ei: ꝛ eum obloquijs deprimendo: ut. c. i. de cleri. male. Summa autem iniquitas est detrahere. Et omnis qui detrahit fratri suo homicida est. vi. q. i. cap. summa. Et detractores fratrum homicide

sūt: de pe. di. i. homicidio℞. Nō tñ semper peccāt maledicētes: vt. xxiij. dist. c. i nomine dñi. in fi. vbi ponit lōga maledictio. Quia maledico℞ duo sūt genera. c. cū sācti. xxiij. q. iij. Omnis. n. blasphemus dei ⁊ sācto℞ maledicus est. c. statuimus. e. ti.

¶ Malleatores adulterine monete sūt qui falsā monetaꝫ malleāt.

¶ Mācipiū ē seruꝰ vel ancilla. ⁊ est neutri generis ī voce: sed cōis generis ī significatiōe. ⁊ dr̄ quasi manu capiū. Et dr̄ manucipiū oē qd manucapi pōt: sic hō equus: ⁊ hoc generaliter. ſꝫ specialiter tm̄ significat hoīes: quia tales erāt serui capiētiū eos ī bello iusto.

¶ Mancus ē defūctuosus. Et scdm catholicū dr̄ q̄si manu carēs: vt cui manus abscissa est. vel is est qui ībecillitate dextra facilius vtitur sinistra. ff. de edil. edic. l. qui clauum. §. penulti.

¶ Mandatum scdm azo. est officiū ab eo qui gratuitū gratis suscipit exhibēdū. Et dicitur mādatū: quasi manu datū. Quod. n. aliquis ꝑ se facturus erat alij gerendū cōmittit. Et cōtrahitur solo cōsensu. Et nota ꝙ mādatū posterius factum non derogat priuilegio nisi de hoc faciat mentionē. c. graue. de offi. ordi. Itē per mādatū gn̄ale nō ꝓhibēt nisi illicita. c. super quibusdā d ver. s. g. Itē tñ valet mādatū generale quo ad oīa: q̄ꝫtū speciale ad quedā de vo. ⁊ vo. redē. c. magne. §. rei. Itē rei turpis mādatū nullū ē. ff. man. l. iij. Itē qñ mādatū vel pactū vnū cōtinet ī se duo quo℞ vnū ē possibile ⁊ alterū ipossibile nō obligat ī ꝯctibꝰ vt si ego existēs Rome promitto tibi hodie dare. x. erfōdie. Sed qñq; obligat ī iudicijs vt si iudex mādat alicui qd cōpareat corā eo die ipossibili tūc tenet cōparere die possibili secūdū hosti. c. dilecti de do. ⁊ cōtu. Itē qui exeqt mādatū nō debet excedere fines mādati: insti. māda. §. si is q. Itē mādatū speciale derogat gn̄ali. Etiā si de eo nō facit mētionē. c. pastoralis de rescrip. scdꝫ Bern. ī q̄stionibꝰ ⁊ hoc fallit ī quattuor casibꝰ. Primo ī mādatis gn̄alibꝰ q̄ sūt effectu specialia. c. ex pte. de offi. deleg. Secūdo ī priuilegijs de rescrip. cū ordinē. Tertio qñ res nō ē itegra Quarto ī legatis. ff. de suppel. leg. l. iij. Et differūt mādatum iussio ⁊ preceptū qꝛ iussio iportat necessitatē nec finitur morte iubētis: qꝛ successor id facere tenet. Mandatū vero iportat liberā obsequēdi volūtatē ⁊ finit morte: vnde ꝓceptū nō precipitat mors precipiētis Mādatū mādatore cadēte cadit vt no. de rescrip. eāte. ⁊. c. i his. de verb. signi. Quidā tñ dicūt ꝙ tam ꝓceptū q̄ꝫ mādatū finit morte si nominibꝰ expressis scribātur scdm Jo. an. xiiij. q. i. quod precipitur.

¶ Mādator dicitur ille q aliud mādat alicui vt sibi vel alij aliquid faciat. Require. s. fideiussor.

¶ Mādatarius ē q mādatū suscipit adiplēduꝫ ⁊ qñ mādatarius accusatꝰ de crimine ꝯueniri possit ex sua persona vide. l. nō ideo minus. C. de accu. ⁊. no. in. c. mulieres. ⁊. c. vt fame. de sen. excom. Et iter istas oriunt actiones hinc inde: qꝛ illi cui sic mandat alteri cōtra illū qui mādatū suscipit adiplendū. Cū ꝑ cogi nō possit ꝙ reciperet mādatū. Cōpetit actio mandati directa iquātū eis iterfuit factū fuisse qd mandabatur. Rursus ipsi mādatario q mādatū suscipit competit actio mādati cōtraria si quas expēsas fecit vel ipēsas rōe mandati suscepti iquātū nō excessit fines mādati Si vero mādatū excessit ipēsis factis ipsas nō repetet per actionē mādati cōtrariā. Sed iquātū vtiliter expēdit ꝑ actionē negociorum gesto℞ repetet.

¶ Manifestū ē publica vel famosa proclamatio ex certa scientia ⁊ certis auctoritatibꝰ ꝓueniēs. Et pōt manifestū ꝓbari per multos testes vel auctores non tñ ꝑ tot quot fiat notoriū vide gl. iij. i. c. ꝯstitutionū. d ver. signi. li. vi. Et. vi. q. v. c. placuit. Spe. ti. de notorio crimi. §. sequit d manifesto. circa pn̄. vbi dr̄. Manifestū ē qd patet pluribus sed nō oibꝰ. Sꝫ notoriū oibꝰ pꝫ Et no. i. l. ciues. C. d app. ꝑ Bul. ⁊ Butrigariū.

¶ Manifestū vel palā testari dicitur qui nō ī publicum heredem nominat: sed coram testibus qui ad solennitatem sufficiunt testatur.

¶ Manet. i. tenet vl' astringit. c. cū laicis de re. eccle nō alie. Ubi dicit ꝙ laicis q̄ꝫuis religiosis disponēdi de rebus ecclesie nō ē data potestas apud quos obsequendi manet necessitas non auctoritas impetrandi de consti. c. ecclesie sancte marie.

¶ Māser ē illegitimus proprie de scorto natus scdꝫ Hosti: quasi vulgo quesitus. vnde scdm Abba. Māseribꝰ scortū nothis mechus dedit ortum. Ut seges a spica sic spurius fit ab amica: Dant nāles que nobis sunt speciales. c. nisi cum pridem. de renūc. in. §. persone. in fi. vbi glo.

¶ Māsus scdm vulgare italicorū dr̄ quantitas terre q̄ duobus bobus sufficit in anno ad laborandum.

¶ Manumissio ē datō libertatis. i. detectio. ff. ad acqui. re. domi. l. adeo. §. cū quis in fi. Sed scdꝫ Place. Jo. et Azo. datur seruo libertas quā prius nō habuit alias nō diceretur dari sibi. ff. de acti. §. sic itaq; l. i. et glo. in insti. de liber. in. §. datio vbi vide vtrum quis det qd nō habet. ⁊. c. i. de sup. neg. prel. vbi pro ⁊ ꝯtra de dn̄o dante usufructū formalē ⁊ de creditore transferente dn̄ium pignoris. Et manumissus dicit qui ē liberatus a manu ⁊ potestate dn̄i. Nam quam diu in seruitute ē sub manu ⁊ potāte dn̄i sui est. Sed postq̄ꝫ manumissus ē ab illo liberabit. ergo dr̄ q̄si extra manuꝫ. i. potātē domini sui missus. Et talis dr̄ libertus dn̄i sui: ⁊ dominus patronus eius.

¶ Manumissio testamētaria dici pōt oē illud q̄dcūq; ex cā testamēti prestatur. Uel propter testamētuꝫ contingit. Et nota de hoc qd fiat manumissio int' amicos requiruntur qnq; testes. C. de lati. libel. tol. l. vnī. §. sancimus. Uerū est in vltima uoluntate. Sed ad manumittēdū inter uiuos sufficiūt duo testes. ut no. in glo. ⁊. §. ⁊. l. prealle.

¶ Manualis obediētia. no. de maio. ⁊ obe. his que d resti. spo. olim cām quā subditi tenētur prelatis suis sine scriptura ⁊ iuramento: ut nota. in. c. legebatur de maiori. ⁊ obedientia.

¶ Mappa est ornamentum equi ⁊ sunt lintheamina alba quibus cooperiuntur equi cardinalium cum faciunt processionem.

¶ Manipula est quoddā ornamētū quod imperator Constantinus cardinalibus concessit. Alij dicunt manipulā esse mitraꝫ episcopalē vide spe. in rationali diuino℞. li. iij. sō Rca de manipulo ⁊ videb pulcherria.

¶ Massaritia est idē qd suppellex videlꝫ omne vtensile domus cuius appellatione vestis non continetur vt. l. si quis in fundi vocabulo. ff. de lega. i.

¶ Masticonium ē domus vbi leprosi cōgregantur

¶ Masculinum concepit femininum. ff. de lega. iij. l. qui duos ⁊. c. gn̄ali. de elec. li. vi. ⁊. l. quicūq;. C. d ser. fugi. ⁊ significat per dictioneꝫ masculini gn̄eis verbi grā ibi. Filijs meis do tutores: etiā filie significant. ff. de testa. l. si ita. Ratio ē voluntas ex equali affectiōe

ꝓuidēdi eis vt tueātur ⁊ bona sua ↄseruētur. Sed
ibi. Filios meos exheredo. masculinū ñ ↄcipit femi
ninū: qꝛ filia nō ↄprehēdit. l. i. §. q̄rit. ff. de ven. i poss.
mittē. qꝛ masculinū de se ꝑlatū ñ significat femininū
nec ē ibi aliqua ↄiectura ꝓbabilis q̄ hᵒ ↄcludat. sed ē
odiū exhr̄dationis quod dictat significatū verbi nō
extendi. ut i regula odi. de regu. iur. li. vi. Itē ibi qui
cūqꝫ id vel ꝓycit de nocte p fenestrā nocēs soluit de
cē significat ēt femia. l. qcūqꝫ. ꝑal. Et sumit significa
tū ex paritate ḋlicti. Silr ibi. Uiꝝ sāguineū ⁊ dolosū
abhominabit dn̄s ↄprehēdit ēt femina rōe ḋlicti qḋ
odit ēt deus i mulierib⁹. lꝫ ceteris parib⁹ magis pec
cet mascu lus q̄ꝫ femina qꝛ rō nāliter i eo plus dn̄atur
Et ergo i crimine lese maiestatis criminosus punit.
⁊ fily sui: vbi ēt filie ↄprehendūtur. Miti⁹ tn̄ puniūt
femine. l. quisqs. C. ad. l. iul. maie. Itē ibi si mihi fili⁹
nat⁹ erit ex besse: heres esto. ⁊ ex triente vxor. Si ue
ro filia nascet ex triēte: heres esto. ⁊ ex besse vxor ⁊ fi
lius ⁊ filia nascūt hereditas diuidit i septē partes: vt
filius q̄ttuor: vxor duas: ⁊ filia unā habeat. ⁊ sic vr̄ vo
luisse testator. nā appellatiōe fily nō ↄtinebat filia. l.
si ita. ff. de liber. ⁊ posthu. Nec ibi significat femina:
dicēdo quis pōt eē aduocat⁹ i etate. xvy. ānoꝝ. patet
ex edicto de postulādo quo ꝓhibētur femine postu
lare saltē ꝑ alys. l. i. §. sexū. ff. de posthu. Et idē de ꝓ
curatore quo ad esse ꝓcuratorē i iudicio. l. femine. ff.
de ꝓcura. Idē ēt i teste ad testamētū iur̄ ciuili roma
noꝝ: vt i. §. testis. isti. de testa. imo qḋ plus ē si exp̄ma
tur nomē cōmunis generis. vbi āt numer⁹ testiū non
adhibet duo sufficiūt. l. vbi numer⁹. ff. ḋ testi. ⁊ cōtie
tur ēt mulier. Idē i oi mā i qua rōe vel lege: statuto l̄
vsu nō sit differētia iter viꝝ ⁊ mulierē. qꝛ tc̄ ad paris
iudicāt. Aut. n. ē adiectiuū ip̄m masculinū: vt qcūqꝫ:
qsqꝫ: qdā ⁊c̄. ⁊ ↄcipit femininū. qꝛ itelligit homo vl̄ ꝑ
sona: vt. l. metū. §. aiaduertēdū. ff. qḋ me. cau. ⁊. l. vni
ca. i fi. C. de rapt. virgi. Aut ē nomen appellatiuū: ut
filius: ⁊ tūc si de fauore ꝯhit ↄcipit. si de odio ñ ↄcipit
vt no. in. l. qcunqꝫ. C. de ser. fugi. ꝑal. ⁊ i. l. i. ff. de ver
bo. sig. vbi gl: ponit exceptōes. Sꝫ ecōuerso femini
nū nō cōcipit masculinū. qꝛ appellatōe feminini nō si
gnificat itelligi masculinuꝫ: nisi euidētissime appare
at sicut sub vno nomie appellatiuo aliud significatur
l. siquis i fūdi vocabulo. ff. de lega. i. cū ibi no. Et hec
dicta itelligūtur de masculino. i. de dictiōe masculini
generis. Sed masculinū qn̄qꝫ significat masculinum
vbi gr̄a. Testator legat ancille libertatē si p̄ pareret
filiū peperit filiū ⁊ filiā ex eodē vtero: ⁊ icertū ē quis
p̄ natus sit. dicit tex. ꝙ filius censetur prius editus. l.
si fuerit. §. fi. ff. de re. dub. Ratio quia de natura ma
sculus fortior est femella eiusdem etatis.

¶ Masculinū ē dignius feminino: qḋ cōcipit ad mē
tem legislatoris. nō quātū ad verba: vt. l. i. ff. de ver.
sig. vbi bona glo.

¶ Matematici sūt q dicūt se scire aliquā artē diuinā
di. ⁊ dicūtur a matesis media lōga: quod ē diuinatio.
⁊ ꝓfertur penultima producta sine aspiratiōe. Sed
mathesis penultima correpta cū aspiratōe significat
q̄driuiū. vn̄. Scit fac mathesis. sꝫ diuinare matesis

¶ Matfamilias ē q̄ i honestate viuit vn̄. Nec nuptie
nec natales faciūt matrēfamilias: sed boni mores.

¶ Matricula ē cartula i q̄ scribit aliquid. ⁊ ꝓcipue li
ber vniuersitatis. i quo nomina suppositorum cōscri
būtur ⁊ imatriculātur. ⁊ ē diminutiuū a matre

¶ Matertera est matris soror. vt institu. de. gradi.
cog. in glo. v̄. patruus.

¶ Matertera magna est auie soror sicut promater
tera proauie soror

¶ Matricularius dr̄ habēs officiū pulsandi campa
nas vel qui habet matriculare studētes.

¶ Matrix ecclesia ponit pro maiori baptismali que
generat baptismū sicut mater ut est glo. in ver. matri
cē. in clementi. i. de sen. excō.

¶ Maturare quādoqꝫ significat festinare: qn̄qꝫ est ꝑ
solē digerere: ut fructus maturantur.

¶ Matrimoniū idē sonat qḋ nuptie. et est legitima
maris ⁊ femine coniunctio indiuiduam vite ↄsuetudi
nē retinēs. xxvy. q. y. §. i. ⁊ de presump. c. illud de con
uer. in fi. ex litteris. ⁊ subaudi hoc. s. ad propositū in q̄
debēt eē tp̄e quo nubunt ul' mr̄imōiū ꝯhūt isti. de pa.
po. i p̄n. Et mr̄imoniū ē duplex. s. veꝝ ⁊ p̄sūptū. Ueꝝ
qḋ ↄtrahitur inter ꝑsonas legitimas per uerba apta
nullo impedimēto subexistente. Presūptum dr̄ qn̄
inter personas legitimas interuenit tractatus de cō
trahendo uel uerba apta i euentum tn̄ conditionis ul'
arbitry alieni ⁊ succedit copula carnalis vt inquit gof
fre. Et nō dicitur patrimoniū licet a digniori debeat
fieri denominatio ⁊ tn̄ votum habeat vir i liberos si
cut mr̄. l. liberoꝝ. ff. de. v̄. sig. Ideo quia mater maius
exercitium vel officiū exercet circa liberos q̄ꝫ pater.
c. fi. de conuer. cōiu. qꝛ ante partū onerosa: i partu do
lorosa: ⁊ post partū laboriosa. Igitur ad honorem ei⁹
dicitur matrimoniū ut ēt de conuer. in fi. c. ex litteris
Et nota ꝙ matrimony tria sunt substantialia que di
cuntur bona eius. ut de condi. app. c. vlti. ⁊. xxvy. q. y
Omne itaqꝫ. i. fides: ples: ⁊ sacramētū. Et si apponit
conditio ꝯ aliq̊d bonum matrimony vel eius substan
tiaꝫ nullū ē matrimoniū. Exēplū de p̊ si dico ↄtraho
tecū: si te pro questu adulterandā exposueris non est
matrimoniū: qꝛ ē ꝯ bonū fidei qḋ consistit in eo ꝙ alt
coniugū suū corpus qḋ suū nō est sed consortis sui nō
expōat uel det alteri: alias ē adulter fur ⁊ fidei fractor
Exemplū de scḋo ut si dico. Contraho tecum si gene
ratione prolis euites si uenenum sterilitatis accipias
nō ē matrimoniū qꝛ ꝯ scḋm bonum eius. s. bonū ꝓlis
ꝓpter quā multiplicandū fuit matrimoniū a deo isti
tutū. Exemplū terty si dico Cōtraho tecū donec diti
orē uel pulchriorē habebo nō tenet matrimoniū qꝛ ē
ꝯ sacramētum indiuiduitatis quia nullū debet eē di
uortiū iter cōiuges. Sic eodē mō dic qḋ ꝓfessio reli
gionis nō tꝫ dūmodo fit ꝯ bona vel substātialia religi
onis. q̄ sūt ēt tria. s. castitas: obediētia ⁊ abdicatio ꝓ
p̄etatis. Et de his pone exēpla suo mō: vt. s̄. Itē si di
co. Cōtraho tecū si furtū feceris si digito celū tetige
ris ē mr̄imoniū qꝛ turpis ⁊ ipossibil' ↄditio q̄ ñ ē ꝯ sub
stātiā matrimony habet ꝓ ñ adiecta. c. i. ⁊ vlt. de con
di. ap. Et nota qn̄ ꝯhit matrimoniū: ⁊ qn̄ spōsalia ḋ
futuro: declarat ex significato verboꝝ prolatorum ⁊
actuū sequētiū. Unde v̄ba formalia mr̄imony sūt il
la qn̄ uir dicit. accipio te i meā mulierē. ⁊ mulier acci
pio te in meum. c. lꝫ. de spon. duo ⁊. c. si inter de spon.
Similit ē mr̄imoniū si quis iuraret ꝙ aliquaꝫ ab hoc
tp̄e ꝑ ↄiuge teneret ⁊ ei sicut vxori fidē seruaret: ⁊ ipa
eidē iuraret se illū ꝑ marito hituraꝫ: ⁊ sibi tanq̄ꝫ viro
ꝓprio seruaturā: ut in. c. ex p̄te desp̄ō. Nā licet ibi nō
exprimāt verba formalia: tn̄ idē ē si de equipollēti
bus fiāt: vt. l. certū. ff. si cer. pe. Dicūt ēt quidaꝫ doc.
ꝙ verbū habituꝝ hic significat preteritū nō futurum
Silr dicēdo ꝓmitto tibi ꝙ nūq̄ꝫ hēbo aliā i vxorem

nisi te. vel uolo te ⁊ nõ aliã in vxorẽ vel cõsentio in te
sicut i meã vxorem vel ꝓmitto ꝙ uolo te habere in
vxorẽ. vel placet mihi te habere in vxorẽ. vel promit
to ꝙ tibi seruabo fidẽ sicut vxori mee. vel volo ꝙ ab
hac hora in antea sis mea vxor. vel iuro ꝙ habebo te
ꝓ legitima vxore. de hoc vide: xxij. q. iiij. §. vlti. v. ẽ et
Itẽ si dixerit iuro vel promitto tibi tãq₃ vxori dũmõ
vba mulieris sequant̃ cõtrahit̃ matrimoniũ per quẽ
libet predictoꝝ modoꝝ vt no. ibi. Spec. eo. ti. §. i. itẽ
ibi ⁊ dicat vir iuro ꝙ tu es uxor ⁊ mulier e contra iuro
ꝙ tu es vir meus dicunt quidã ꝙ nõ sit matrimoniu₃
de presenti: sed sponsalia de futuro capiẽdo es ꝑ eris
ff. de. v. si. l. verbũ erit. Nã ⁊ si sint uerba presentis tẽ
poris: nõ tñ ad mr̃imoniũ apta. ergo alij dicũt ꝙ nec
sponsalia cotrahantur. Sed ibi ꝓmitto ꝙ te ducam
i vxorẽ ⁊ de cetero tenebo te ut vxore₃ sunt sponsalia
quia sensus est ego te ducaz ⁊ ex quo te duxero d̃ cete
ro te tenebo. ar. c. ex litteris. ij. de spon. Secus si ñ ad
dito verbo ducam dicat promitto ꝙ tenebo te de ce
tero in vxorem. Etiã dimisso hoc uerbo decetero: qꝛ
tunc est matrimoniũ ut. c. ex parte de spõs. ꝑ real. itẽ
si dicat ꝓmitto ꝙ te tenebo i vxorẽ donec t̃ra ponat̃
super oculos meos ⁊ mulier eodẽ mõ r̃ndeat ⁊ vir in
telligit deceptorie. i. donec sibi placuerit quia dũ nõ
placebit ponet terram super oculos si sibi appareret
de dissensu nõ ẽ matrimoniũ: alias sic quia ista uerba
donec terra. ⁊c̃. significant tẽpus mortis. Similit̃ do
nec oculi ⁊ os mihi claudunt̃. c. ex litteris. i. de spon.
Item si uir contrahit cũ vna sub conditione: ⁊ cũ alia
pure ⁊ conditio sub q̃ cũ primo ꝯxit: erit iudicandu₃
est pro matrimonio secundo contracto. c. sup eo. c. d̃
illis. ⁊. c. per tuas. de condi. ap. scd̃m hosti. qꝛ mr̃imo
nium purũ prefertur suspenso ⁊ conditionali. Alij di
cunt iudicandum pro primo: quia per primũ partes
ligarunt se sub conditione. nec habẽt i potestate se sol
uere donec eueniat conditio: ⁊ per ꝯñs nõ cu₃ alio cõ
trahere. i. potior. C. qui po. in pi. ha. ⁊ dicunt ꝙ dictũ
precedẽs ẽ potius ex ratione ciuili inductũ ꝓpter me
lius bonũ matrimonij presẽtis ⁊ certi: q̃₃ futuri ⁊ icer
ti. Alia exempla vide. s̃. de condi. Itẽ nota de matri
monio beate v̓ginis ꝙ ipsa consensit in copulam car
nalẽ cũ ioseph. nec illã cõmittẽdo: nec appetendo: s₃
diuina ĩspiratiõe i vtroq₃ obediẽdo. xxvij. q. ij. §. cum
ergo nã ꝓposuit se seruaturã v̓ginitatẽ i corde: s₃ vo
tũ v̓ginitatis nõ exp̃ssit ore. subiecit se. n. dispositioni
diuine ꝓponẽs se pseueraturã i virginitate nisi deus
ei aliter reuelaret: s̃m gof. de spon.

Matrona dr̃ q̃ iã nupsit q̃si que i mr̃imonio ꝯueit

Marie q̃ñq₃ dr̃ cõparatiue. Aliqñ pro tm̃. de fil.
presby. c. ad abolẽdã. Aliq legũt marie pro magis. ⁊
sic tenet̃ ꝓp̃e scd̃m bern. ibidẽ. Itẽ maxime suppõit
idẽ i alio casu sed maiorẽ eẽ rõnẽ in expresso. C. vnde
libe. l. fi. Aliqñ subaudit̃. vt. l. vex. i prin. ff. ꝓ so. Ad
p̃m facit. ff. de ꝓba. cũ deide. i pn̄. ibi. ⁊ maxime de pe
ni. ⁊ re. c. officio. i fi. de spon. c. spõsã. vide hic no. c. ꝑ
al. ad abolẽdã: i addi. gl. i. ⁊ per Io. an. sup ea. etiã no.
de hoc i. c. cũ cõtingat. de fo. cõpe. i gl. i. de elec. cũ in
ter. ⁊. c. qm̃ frequẽter. §. porro. vt lite nõ cont. ⁊ ꝓp̃e
implicat idem in contrario sensu.

De Me

Medographia. i. littera. Inde medographus. i.
medicie scriptor. sic accipit̃. C. de tabu. scriben. li. x.

Mediũ dicitur hec vita. xxij. q. iiij. hec autem vi
ta ⁊ no. Io. an. in prohemio cle.

Mẽdaciũ. Re. s̃. dolus vñ Augu. dicit. Mẽdaci
u₃ ẽ falsa vocis significatio cũ itẽtiõe fallẽdi. quod sic
d₃ intelligi. cũ itentiõe fallẽdi: que tunc ibi est. vel po
stea aduenit. q̃ñq₃ eñi aliqs aliqd ꝓmittit nõ tñ volũ
tatem fallendi actu habet: sed postea acquirit.

Mẽdicãtes dicũt̃ quos i publicũ q̃stũ ĩtuta mẽdi
citas vocauit. ⁊ illi reficiebãt̃ publicis annonis. Va
lidi aũt ⁊ robusti nõ debẽt mẽdicare: ne miseris ⁊ de
bilib᷒ panẽ auferãt. C. de vali. mẽdican. l. vnica. li. xi.
⁊ i auc̃. de q̃sto. coll. vi. Cõcedit̃ tñ aliqbus a papa oc
cupatis circa doctrinã fidei vt de elemosinis fideliũ
viuãt. sicut ⁊ ap̃li dixerũt qui seminãtes spũalia tẽpo
ralia meter̃ poterãt q̃si de iure nãli: vt dic̃ Apostol᷒

Meniũ: l̃ meniariũ idẽ ẽ q̃d vestibulũ: ⁊ menibus
sumptum. Et dicitur ideo quia menibus adheret se
cundum hugo. Alij ponunt manerium.

Mẽsor est qui metit̃ agros colũnas: vel signa: vl̃
hoies: uel frumẽtu₃: uel menia iuxta castrum. vel ho
spitia. uel etiam qꝛ omnia officia assignant secundu₃.
accur. C. de mens. in rubri. li. xij.

Menia dicũt̃ ꝓp̃e edificia muroꝝ ciuitatis sic di
cta. qꝛ muniũt ciuitatẽ. Et iterdũ dicũtur mẽia abu
siue oia edificia. uel dicũt̃ a mene grece. i. defectus la
tine qꝛ deficit murus ubi sũt menia.

Mera donatio. Require. s̃: donatio.

Meretrix dr̃ q̃ mltorum libidini paret. i. obedit.
xxxiiij. di. vidue. uel cui᷒ turpitudo publice uenalis ẽ
xxxij. q. iiij. meretrices. ⁊ i gl. ij. c. inter opera. de spõ.
Dicit. n. Augusti. i questionib᷒ deut. meretrices esse.
⁊ meretrices accedere prohibet dominus: quarum
publice uenalis ẽ turpitudo. In d̃calogo aũt mechie
nomine nõ uidet̃ h᷒ ꝓhibuisse aperte qm̃ mechia nõ
nisi adulteriu₃ eẽ solet: seu itelligi solet. ⁊ etiam in. c.
preal. meretrices.

Met᷒ ẽ istãtis. l̃ futuri p̃iculi cã mẽtis trepidatio:
ut. ff. e. ti. l. i. Et nõ ꝙ l₃ nõ sit necessariũ p̃iculũ eẽ pre
sẽs tñ exigit̃ metũ eẽ p̃ntẽ saltẽ ꝑ futuro p̃iclo. ff. e. ti.
l. metũ. ij. nã ꝑ metũ ñ quẽlibet timorẽ accipim᷒. sed
maioris mali: vt i. l. metũ. ꝑal. Et dr̃ metus: quia mẽ
tẽ tenet l̃ t̃ret seu ipedit. Qui. n. timet ñ sp gerit i cor
de q̃d h₃ i or̃. de h᷒ uide gl. ij. c. ad audiẽtiã. de his q̃ ui
me. ve cau. fi. Inde meticulosus. i. metu plen᷒ s. q me
tuit timẽda ⁊ nõ timẽda. Et sic dr̃ iuramẽtũ meticu
losu₃. ⁊ vtꝝ h᷒ obliget ipo iure. ꝙ sic vr̃ de iureiu. c. si
vo ⁊. c. vex. ꝙ ñ p₃ qꝛ votũ factũ ꝑ metũ ẽ nullũ ipo
iure: cũ volũtas i uouẽdo debeat eẽ libera. c. itegri
tas. xxxij. q. ij. g᷒ ⁊ iuramẽtũ pari rõe Inno. ꝯcludit si
iuramẽtũ ẽ ipo sitũ turpit̃ ⁊ sup re turpi. s. occidere i
nocẽtẽ l̃ ñ ministrare alimẽta pentib᷒ ⁊c̃. Tũc nullũ
ẽ ipo iure: nec obligat iurãtẽ: ⁊ l₃ ꝯuenire ꝓp̃a aucto
ritate. c. iter cetera: ⁊ male ꝓmisisti. xxij. q. iiij. S₃ si
iuramẽtũ sit turpit̃ emissũ ñ tñ sup re turpi. s. dolo vl̃
metu sic obligat ipo iure. S₃ absoluto põt ipetrari
ex supioris vl̃ iudicis officio. c. si vo ⁊. c. vex. ꝑal. Ad
dit idẽ si iurãs metu põt sibi ꝓuidet̃ ꝑ aliã viã q̃₃ ꝑ ui
a₃ absolutiõis a iuramẽto meli᷒ ẽ ꝙ soluat ꝙ iurauit
⁊ deide repetet. Nã q̃ fiũt ꝑ metũ tenẽt ipo iure secũ
dũ gof. sed resciduntur ꝑ actionẽ q̃d metus cã si sũt ꝑ
fecta: Si vo iperfecta. tũc ꝑ exceptionẽ. ff. e. ti. l. me
tum. §. s₃ pretor. Exceptis sex que per metũ ñ tenẽt
ipso iure: ut ꝯtus mr̃imonij: ꝓmissio dotis: aditio iu
dicis. p̃statio auctoritatis. alienatio rei ecclesiastice: ⁊
⁊ pronũciatio sentẽtie. Et dicit Io. an. q uenit ꝯ iura
mentũ meticulosũ nõ peccat mortalit̃. licet peccet ve

nialiter vt in.c. verũ ad fi. de iureiu. de hoc vide glo. pleniorẽ i.l. extat. ff. eo. ti. Et distingue metus: q2 aliꝰ est pbabilis q cadit i cõstãtẽ viꝝ ꝛ animosum: ꝛ hic excusat vt ẽ metus pene mortis: ꝛ cruciatꝰ corporis metus stupri idest seruitutis. Alius ẽ nõ probabilis. s. q ñ cadit nisi i hoiez pusillanimẽ ꝛ formidolosũ. ꝛ hic ñ excusat. ut i.c. cũ dilecti: e. ti. Et regularit̃ ut p̃dictũ ẽ ea q̃ fiũt p metũ valent ꝛ obligãt: vt dictum ẽ seu vt no. xv. q. vi. auctoritatẽ. ꝛ.c. abbas e. ti. Fallit tñ̄ i casibꝰ ibi notatis ad quos adde casũ. c. vnici. e. ti. li. vi. Etiã scd̃m coactionẽ absolutã vel cõditionalẽ distinguitur excusatiõ metus. De hoc vide. s̃. coactio. Sed vtruz metus excõicationis sit iustus metus. Qd̃ sic videtur q2 continet corpis ꝛ aie detrimẽtũ. vij. q. i. de manifesta. xi. q. iij. audi vbi dr̃ ꝙ per excõicationẽ mutat̃ status de corpe ecclesie i potestatẽ diaboli. Timẽda est ergo q̃si mors eterna. xi. q. iij. nemo. ꝛ. c. i. Quod non patet: q2 ẽ medicinalis nõ mortal̃. ut. c. i. de sen. exco. li. vi: ꝛ. ij. q. i. multi. Et si est iniusta vacua ẽ. nec curãda: q2 nõ ligat quo ad deũ. Si est iusta imputet sibi q̃ meret̃ excõicari. Igitur ñ ẽ iustus metus nec excusat excõicatio eius. l. si mulier. ff. e. ti. Et no. Hof. in sum. de his que vi me. ve cau. fi.

Mentoria dicũt̃ diuersoria vl' diuerticula. i. secreta edificia alias montoria.

Mercis nomen ad mobilia tñ̄ ptinet. ff. ð verbo. signi. l. merces

Metallum ꝛ es sunt noia gnãlia mineras significãtia. Et differũt metallũ ꝛ opus metalli. Uñ ille damnatur i metallũ q ligatur cũ ferro ꝛ onere ꝛ labor̃ grauatur vt nõ liceat ei facile abire. Sed ille dãnat̃ i opꝰ metallicũ q ibidẽ liberas hẽt habenas: ꝛ alijs metallũ fodientibus ministrat ꝛ illius leuior ẽ pena alteriꝰ aũt grauior de quo glo. no. instit. q mo. ius. pa. po. sol. i. § pene seruus.

Metallarij sẽ q affluẽtiã exercitij metalloꝝ hñt vt ꝫ C. ð metal. ꝛ metal. ꝛ pcu. met. ꝫ accur. s̃. Rubri. li. xi.

Metassi. alias dicunt̃ metharij purpurei. C. q̃ res vena. non pos. l. i. Uel ẽ color quidam.

Metrocomia est vilis mẽsura que datur trãslatis iussu p̃ncipis: vt. C. de iur. fis. l. ɔtra vnde metros grece mẽsura latine dr̃: ꝛ comos villa. ide metrocomia quasi mẽsura ville. Inde ẽt comedia. i. villana. vl' rustica laus scd̃z acur. C. ne. lice. habita. metro. coloca. sua ad extra. trãsfer. super rubri. lib. xi. Etiã metrocomie sunt parochie vel dyoceses.

Metropolitani a mẽsura ciuitatũ dicũtur q2 decem vel vndeci debẽt sub se habere ciuitates. vij. q. iij. Uel dr̃ a metros. idest mr̃. q2 metropol' est mater aliaꝝ ecclesiaꝝ: scd̃z gl. ibidẽ. Etiã metropolitani singulis puincijs p̃eminent: quoꝝ auctoritati ꝛ doctrine ceteri sacerdoti subiecti sunt sine quibus reliq̃s epis nihil agere licet de his que spectãt ad totã prouinciã scd̃m glo. xxi. dis. cleros. §. metropolitani

Merũ iperiũ ẽ habere gladij potestatẽ ad puniẽdũ facinorosos. Unde meꝝ iperiũ dr̃ quedã ptãs sũma per quã ea q̃ sũt iurisdictiõis maxime explicãtur Et merum dicitur: q2 separatũ a cognitiõe pecuniaria eo ꝙ ide nullũ sequitur cõmodũ pecuniarũ: vt instit. de pub. iudi. in prin. Hec aũt sũt meri iperij facinorosos punire: deliquẽtes icarcerare. mẽbra mutilare: penã capitalẽ iponere. ꝛ hec pena est triplex. vt dicit. Hosti. de iureiuran. c. veniẽs. s. mors: exilium: ꝛ relegatio. ff. de publi. iudi. l. ij.

Mixtũ ipium ẽ ptãs media p quã ea q̃ sũt in iurisdictione media explicãt̃. Et dr̃ mixtũ quasi ex iurisdictiõe ꝛ mero iperio eo ꝙ hꝫ cõmodũ pecuniaꝝ: ꝛ ptinet ad ipsũ bonoꝝ possessionẽ dare: i possessionem mittere: iubere cauere pupillis tutores dare. Et oẽs alie pene graues preter penã capitalẽ ꝛ mutilationẽ vt est relegatio: fustigatio: vel grauis correctio. ff. de iurisdi. om. iudi. l. i. i glo. ꝛ in tex. Aliter distiguit̃ prout recitari solet circa. c. qd̃ sedẽ. i glo. i. de offic. ordi. Meꝝ iperiũ ẽ q̃dã sũma potestas ꝛ alta ex publico iducta. vt gladij potestas aiaduertẽdi i facinorosos: ꝛ ẽ apud p̃ncipes p̃ncipalit̃. s. papã ꝛ iperatorẽ. Et i spiritualibꝰ meꝝ iperiũ ẽ: vt depositio: trãslatio sediũ episcopaliũ: ꝛ diuisio duaꝝ ecclesiaꝝ cathedraliũ vel diuisio vnius i duas: vt in. c. qd̃ trãslationẽ. de offi. le. vbi vide plura i gl. Sed i secularibꝰ meꝝ iperiũ ẽ pena capitis: vt. s̃. que p̃ncipaliter ẽ apud p̃ncipes seculares. s. reges: duces: marchiões: comites ꝛc̃. Et ẽt apud archiepiscopos. p̃triarchas: ꝛ ep̃os tãq̃ apud missos vt in. c. solite. §. subditi. de maio. ꝛ obe. cũ suis cõcor. Mixtũ ṽo ipium ẽ quedã bassa vel media potestas ex publico iducta: partẽ capiẽs ex mero iperio ꝛ partẽ a iurisdictiõe. vt ẽ i spiritualibꝰ dedicare ecclesias: vel altaria ɔsecrare: ꝛ virgines velare. Et talia possũt cõmitti ñ habẽti iurisdictionẽ: ut. i gl. p̃al. Et ea que sũt meri ipij expediũt̃ iudicis officio nobili: ꝛ principaliter tendunt ad bonum publicuz.

Mixti iperij ẽt expediũt̃ iudices ex officio nobili: sed p̃ncipalit̃ tẽdũt ad bonũ priuatũ. Sꝫ ea q̃ sũt simplicis iurisdictionis expediũtur iudicis officio mercenario: ꝛ tẽdũt etiã ad bonũ cõe. Uenit ergo ab imperio ipiolũ. i. puũ ipiuz qd̃ hñt iudices iferiores. ð hoc no. in. c. si. diligenti de foro compe.

Miles ẽ q iurat se nõ euitatuꝝ mortẽ pp reipublice salutẽ. Ul' q iurauit a signis ñ recedere. C. qui cau. maio. l. pe. Et scriptus i m̃ricula vbi alij milites scripti sũt. ff. e. ti. l. i. p to. Etiã dr̃ a malo: qd̃ sustinet palijs Unde scd̃m azo. miles dr̃ a militia. idest duricia. Ul' a mille: q2 de mille forte solũ vnus eligebat̃ i militẽ ꝛ sic dr̃ quasi millesimus. Et nota. ad hoc ꝙ quis dicatur verus miles sex sũt necessaria. Primo vt nõ sit negociator. C. ne mili. nego. l. i. li. xij. Secũdo vt examinet̃. C. q milit. ñ. pos. l. i. Tertio ꝙ ei ẽsis cigat̃. ff. de testa. mili. l. iij. Quarto stigma. i. nota publica dꝫ suo brachio iscribi. vl' iponi. C. de fabricen. l. iij. li. xi. Quinto in numero aliorum debet poni ꝛ scribi. ff. de testa. mili. l. ex eo. Sexto. ꝙ talis habeat p̃uilegium legis ɔcesse militibꝰ. vñ. Stigma mucro: scriptũ: genus: examẽ: sacramẽtũ. Hec sex q̃ dixi possũt i milite queri. vt nota isti. de testa. mili. i. p̃n. circa glo.

Mimi sũt ioculatores: : vl' dñoꝝ seruitor̃s seipsos iuitãtes. iuxta illd̃. Musca: canes. mimi: sẽ ad ɔuiuia p̃mi. Nõ iuitati. veniũt prãdere parati. De qbꝰ dicit lodo. ð roma. Si tales ducũt aialia fera put cõiter fit vꝫ leões. vrsos: simias ꝛc̃. ꝛ ab his aliq̃s occidit̃ puiri ð bẽt pena ducẽtoꝝ solidoꝝ. tex. ẽ singl'aris i. l. q vl'go ff. de edil'. edi. iũctis legibꝰ p̃cedẽtibꝰ. ꝛ nõ debet̃ eis pena mortis q̃uis q occasionez mortis dat occidisse uideat̃. tñ̄ hꝰ est pp tacituz cõsẽsũ ciuiũ qui illos cum aialibꝰ ciuitatez itrare: ꝛ i ea manere pmiserũt. Hec ille i singularibus suis.

Mior ẽ q nõdũ ipleuit. xxv. ãnũ. ꝛ tal' r̃stituit̃ i itegꝝ vsq̃ ad q̃driẽniũ ñ i ðlictis atrocibꝰ: sꝫ q̃tenꝰ mise

ratio etatis ad minorem penā iudicem induxerit. Ali
as minor sumit̄ generalit̄ pro quolibet iferiori dū dr̄
Minor assurgat maiori nec sedeat stāte maior̄. xciij.
di. oportet fm Gof. in sum. de maio. ⁊ obe. Maior p̄
cedat. minor sequatur in sedendo ⁊ subscribēdo. xvij.
dist. §. vlti. In incedendo tn̄ romana ꝯsuetudo fuat ꝯ
trariū: qꝛ minor precedit vt ibidē in sum.

Minima cā ē cā duorꝝ aureorꝝ: quia pro ea nō dat̄
actio de dolo vl̄. x. aureorꝝ alias. x. solidorꝝ: vel q̄ ad sū
ptus iudiciales nō sufficit. ij. q. vi. anteriorꝝ. §. illud ꝺ
hoc est glo. vnica i. c. de appel. ti. de appel.

Ministeriarij dicebant̄ forte a ministrando qꝛ pre
erant castris principū. C. de castren. ⁊ ministe. li. xij.

Misteriū dr̄ illud qꝺ secretā ⁊ rē cōditā hēt dispē
satione hoc est occultā ⁊ inuisibilē vtutē ⁊ grāꝫ a deo
dispensatā ⁊ collatā. i. q. multi. vbi dat̄ differētia int̄
misterium sacrum ⁊ sacramētum.

Miserabiles dicūt̄ oēs illi quib⁹ nos ex nā̄ moue
mur ad miserandū pp̄ fortiū iiuriā: puta: senes: decre
piti: debiles in diurno morbo fatigati: ēt sic sunt diui
tes vidue: ēt religiosi int̄ psonas miserabiles ꝯputāt̄.

Missilia: alias missalia dicunt̄ donalia vel quedā
prestationes quas nouus p̄tor creat⁹ mittebat i uulg⁹
vt ꝙ quisqꝫ apprehenderet eius fieret ⁊ in coronatio
ne pape uel impatoris fieri solet vt p hoc pressura mi
nuat̄ de quo glo. in. §. hoc amplius: instit. de re. diui.

Mittere i possessionē ē possessorē facer̄: aut i pos
sessionē ducere vt rem custodiat. vbi gratia. Cōtēdi
sti mecū fundū castellanū eē tuū: ⁊ pbasti: iudex per
executorē mittit te i possessionē. i. facit te possessorēꝫ
Itē volui agere cū titio qui citat⁹ noluit venire ad iu
diciū: iudex me mittere dꝫ in possessionē fundi quem
petebā: nō vt possideā sed ut custodiā rē: ⁊ maneā i fū
do vt ipse titius tandē tedio affect⁹ veniat ⁊ litē susci
piat donec probauero illā rē esse meā. vide glo. fi. i. c.
cōtingat de dol. ⁊ ꝯtu. qꝺ operatur missio in possessio
nē in actione reali ⁊ personali ex. i. ⁊. ij. decre. Et nota
ꝙ pretor missionē in possessionē ex secūdo decreto si
bi spāliter reseruauit. ⁊ sic legatis aut subdelegatis n̄
est ꝯcessū dare vel ꝯfirmare missionē in possessioneꝫ:
vt no. i glo. fi. c. qꝺ translationē de offi. ꝺle. de hac mā̄
vide in. c. qm̄ frequēter ut lite nō ꝯte. circa mediū vl̄
post. ⁊ glo. in. c. contingat preal.

Mittere in possessionem nomine ventris est mit
tere in possessionem nomine eius qui ē i vētre: vt cuꝫ
mulier p̄gnās mittit̄ i possessionē noīe filij vel filie he
redis quē vel quā habet i vtero ex marito p̄mortuo.
Et nota ad h⁰ ꝙ iudex actorē mittat i possessionē vl̄
bona vendat vel cū soluat requirūt̄ quattuor necessa
rio. Primo ꝙ citet reū absentē trina citatione vl̄ vna
peremptoria ad domū. Si nō reperitur citent̄ amici
vel affines gn̄ali iterdicto. ⁊ si nō cōparet aliquis pcu
rator vel defēsor ex p̊ decreto. i. mādato mittit̄ actor
i possessionē cā rei seruāde que missio non tribuit ius
sed solū detētorē: vt reus tedio affectus veniat respō
surus. Quare dr̄ possessio tedialis ex p̊ decreto. Se
cūdo requirit̄ cōgruū tēpus iter primā ⁊ ante secūdā
missionē qꝺ ē arbitrariū postqꝫ i iure nō iuenitur de
terminatū vel annale ⁊c̄. Tertio ꝙ absens maliciose
noluit cōparere ⁊ aīo fraudandi creditores. Secus si
maliciose tm̄ videlicet pp̄ maleficiū aliquod nō tm̄ ani
mo fraudādi. Quarto ꝙ ꝯstet de debito legitime per
veras ⁊ plures probationes. nec sufficit iuramētum
calūnie cū agit̄ de magno preiudicio rei absentis: qui
bus oib⁹ habitis mittitur actor i possessionē ve ex. ij.
decreto. Et sic missus i possessionē habebit oē ius do
minij vel q̄si qꝺ habuit reus. imo reus postea non est
audiendus nisi nō fuisset pp̄ cōtumaciaꝫ absēs: vt i. c.
cōsultatōib⁹. ꝺ offi. dele: Cuius ē h͛ mā̄ ⁊ ibi gl. bona.

De Mo

Modus ē moderamē dispositiōis per appositōēꝫ
oneris tāqꝫ cāe finalis vt patet ex legib⁹ ꝺ ipso loquē
tib⁹. Et dr̄ moderatio ad differētiā cōditiōis que nō
ē moderatio sed suspēsio. Dr̄ tāqꝫ cause finalis. verbi
grā: Promitto vel lego vt illud facias. Nā si dico p
mitto ⁊ illud facias. tūc nō esset illud p modū cāe sed
alterius dispositiōis. Et hoc capiendo modū specia
liter. Sed gn̄aliter ē oīs dispositio vel qualitas adie
cta dispositiōi. l. obligationē. §. modus. ff. de ac. ⁊ ob.
Fit autē modus p illas dictiones vt dūmodo ne. i. vt
nō ad ⁊c̄. Sed quia facit cām ⁊ si cōditionē: ut. s̄. deꝯ
di. nā modus significat̄ poēꝫ dictionē vl̄ orationē ex
suo pprio significato vel alias moderationē iportan
tē. vbi grā. Dono vel lego equū vt des illi equū. C. ꝺ
his q̄ sub mo. lega. relin. l. ij. ⁊. l. cū ab eo. ff. de cōtrah.
emp. ibi veluti seu hoc mō vbi dr̄ ꝙ si emēdo fūdū pi
gnori obligatū a te h⁰ mō dicā vt liberes tūc liberare
teneris. Et sic modus fit per dictionē: vt etiaꝫ i dicti
one dummodo eadē est significatio: vt dicta. l. cū ab
eo. Idē i aduerbio ne: ut dicendo titiū heredē istituo
ne fideicōmissa ex testamēto sēpronij retineat: qꝛ di
ctio ne exponitur prout nō. ⁊ sēsus ē vt nō retineat. l.
cū pater. §. titio. v̄. plane. ff. de leg. ij. Idē i ppositiōe
ad vt dicēdo Lego illi mille ad monumētū meū edi
ficādū: quia sēsus est ut edificet monumētū. l. quib⁹
dieb⁹. §. fi. ff. de condi. ⁊ demon Idem i dictione pro
vt lego decē p cura corporis mei sustinenda. l. luti⁹
§. fi ff. de lega. ij. Idem i ppositione i. vt dicendo in
cura corporis mei i monumēto faciēdo ⁊c̄. Sed si di
ceretur: lego vxori mee i tempus liberorꝝ: tūc facer̄t
cōditionē. Idem in dictione nomine: ut dicendo no
mine dotis puellarum pauperū vl̄ redēptione capti
uorum lego ⁊c̄. Ubi non significatur cōditio. sed mo
dus. l. mille. C. de epi. ⁊ cler. Ratio quia captiui semp
sūt capti ⁊ puelle: semper sūt pauperes. Secus si re
linqueretur nomine dotis certe persone: vel redēpti
onis certe persone: quia tūc facer̄t cōditionē. Et idē
dic i omni alia parte orationis: que ad hoc significa
tū pōt adaptari ex se vel subiecta materia.

Moduli dicūt̄ q̄dā formule ⁊ mēsure cemētario
rū p quas mōi ⁊ quātitates lapidū cōprehenduntur.

Monachus est vnius anime custos a monos qꝺ ē
vnum ⁊ icos custos. Et dicit̄ fieri de regula. c. i. li. vi.
Dicitur etiam creari. c. vlti. eo. ti. Et dr̄ recipi. c. in
demnitatibus. §. si vero. de elec. eo. li. Item dicitur
ordinari. xvi. q. vi. c. fi. Et ē mundo mortuus deo vi
uens: extra claustruꝫ sicut piscis extra aquā i vita spi
rituali subsistere non potest. xvi. q. i. placuit. Et non
pōt habere proprium de statu. mo. c. ij. ⁊. c. cū ad mo
nasterium. vbi habens proprium i morte sepeliri de
bet in sterquilinio. Itē non potest esse aduocatus i cā
c. i ⁊. ij. de postu. Nec procurator nisi consentiēte ab
bate ⁊ in vtilitatem monasterij: que duo debent con
currere xvi. q. monachi. ⁊. c. religiosus. de procu. i. in
. cle. Et no. Io. de ro. ꝙ etiam nec pro amico sui mo
nasterij nec laico secundum Inno. in. c. cum. i. ⁊ a de
re. iud. nisi habita licentia: vt. s̄. Item non potest de
serere prioratum vel administrationeꝫ sine licentia

abbatis.c.porrecta de ↄfir. vti. vl'iuti. ⁊.c.ij.ꝺ sta.mo
Sed pôt se tranferre ad strictiorez regulã petita licẽ
tia:lz nõ obtẽta.c.licz.⁊.c.nõ ẽ de reg.⁊.l.q ꝑtextu.C.
ꝺ.sa.sã.ec.vbi gl.Sz ad lariorẽ regulã n̄ pôt ire sine
licẽtia pape:imo ꝭm lodo.de ro.ad parẽ ẽ multũ du
biũ cui⁹ licentia tũc regrat̃.Inno.in.c.si.de renunci.
Archydia.xix.q.iij.statuim⁹.Jo.an.in.c.si religiosus
de elec.li.vi.⁊.c.ij.de testam̃.eo.li.i nouella.Pau.de
liaza:i cle.si.de elec.lapus abbas allegatiõe.lxij.⁊.c.
xxx.variant.Lodo.de roma dicit suo videri ꝙ requi
rat̃ licẽtia abbatis.nõ.n.sufficit habere a priori cõuẽ
tuali:qꝛ pater toti⁹ ordinis ẽ abbas.Dubiũ tamẽ fa
cit.c.si.de pac.li.vi.a simili rõe.⁊ gl.i.c.cũ singula.de
prebẽ.li.vi.Hec lodo.de roma i singularib⁹ suis.Itẽ
i refectorio carnes edere nõ pñt.c.cũ ad monasteriũ
preal.Quidã tñ monachi ꝭz q̃sdã ar.a ↄ̃rio sensu.Ex
tra refectoriũ possũt qd nõ ẽ verꝫ nisi ex cã.vt pp ĩfir
mitatẽ:vel debilitatẽ:ut no.Fran.zabar.i.d.c.cũ ad
monasteriũ.ꝑal.Adhuc quidã istãt ↄ̃ p.c.regule.xxix
di.vbi dr̃.ꝙ a carnib⁹ quadrupedũ debeãt se abstine
re.⁊ sic ꝑmitti vr̃ de bipedib⁹ vt perdicib⁹ gallinacijs
⁊c.hosti.dicit.ꝙ huic itellectui ↄ̃dicit rõ naturalis:vt
ꝓhibitio de quadrupedibus fortius itelligit̃ de bipe
dib⁹ i q̄bus maior rõ scd̃m hoc dixit de quadrupedi-
b⁹ ꝑpter cõiorez frequẽtiã taliũ.Alij dicuntur ꝙ pp
minutionẽ cõcedi pôt quibusdã monachis vsus car-
niũ.Et dicit Vincent.reuelatũ ꝑ angeluz q minuit
xiij.febꝛuarij nõ moriet̃ illo ãno ex febrili distẽpãtia
¶ Monogam⁹.Est uir unius vxoris:sicut bigamus
duarum vxorum.Require.s̃.bigamus.
¶ Monomachia.Requirre.s̃.Duellum.
¶ Monopoliũ ẽ alicui⁹ negociatiõs aut officij supe
rioris vnica exercitatio cum prerogatiua ⁊ singulari
inito pacto.verbi gr̃a.Causa negociationis aliqui i
ter se paciscũtur ne possessio aliqua precio minori vẽ
datur q̃z ipsi inter se constituerũt.vel venditores pan
ni vel cuiusq̃z negociarionis inter se pacti sũt vt rẽ ali
q̃z venalẽ vtilẽ ⁊ necessariam reipublice non debent
pro minori precio q̃z conuenerũt.vendere vel ne ali
quos instruãt in arte sua nisi filios vel nepotes vt ipsi
solũ ↄmodũ artis vl' negociatiõis faciãt ⁊ habeãt.Isti
eni dicũtur monopoliũ exercere.Et grauissime puni
ẽdi sunt:qꝛ directe huiusmõi cõuentiões sũt cõtra ꝑn
cipẽ.Et dr̃ ꝭm Azo.a monos ꝙ est unũ ⁊ polis.i.ciui
tas quasi vna negociatio in ciuitate.Et inde dicit̃ mo
nopolia pluralr̃:⁊ monopolus.⁊ est qui vult esse solus
in ciuitate venditor scz is qui impetrat ꝙ sibi soli lce
at in ciuitate aliqua specialia vẽdere:emere:vel facẽ
Vel monopoli sũt qui impetrãt ꝙ ipsis solis liceat hu
iusmõi facere etiã in vendendis rebus certũ precium
statuere ↄ̃ qd nemini licet vendere:⁊ dicitur a monos
id est vnũ ⁊ polis ciuitas quasi vnus tñ in ciuitate vl'
societas vna ex pacto.Vel dicit̃ monopoliũ a monos
⁊ palati idest venditio quasi vno mõ facienda vendi
tio ⁊ talia cõmertia sunt ꝓhibita.C.de mono.⁊ illi.cõ
uen.nego.l.vnica.Eodẽ mõ binopoliũ dr̃ a binopol'
⁊ binopola quasi bino mõ facienda emptio.
¶ Monumẽtũ est illud repositoriũ in quo mortui re
ponunt̃ scz sepulchrũ sine corpore.⁊ dicitur a moneo
quia extat ad memoriã defuncti.l.monumentũ.ff.de
religi.et sumpt.fu.
¶ Morbus ẽ habitus cuiuscũq̃z corporis ↄ̃ naturaz
qui vsum eius ad illud faciat deteriorẽ.Cuius cã nob
natura sanitatẽ dedit siue in toto corpe vt febris.siue
in parte vt cecitas.ff.de edil'.edi.l.i.§.sed sciendũ.ff.
de re.iudi.l.i.§.sed quesitum.
¶ Mores dicunt̃ frequẽtes act⁹ hominũ ꝭz Jo.teo.
in ꝑn.decre.in.gl.⁊.i.dis.mos.
¶ Morbus sumpticus alias sõticus est qui cuiq̃z rei
nocet.ff.de v̀bo.signi.l.morbus.et dicit glo.ibi cuiq̃z
rei agẽde:ut.ff.de edil'.edi.l.fi.§.fi.ff.ꝺ re.iudi.l.q̃situ̅
¶ Mortuus ẽ rebus humanis exẽptus.de offi.del.
q̃zuis.⁊.c.si delegatus eo.ti.li.vi.vel est viã vniuerse
carnis ingress⁹.c.si subdelegato.eo.ti.⁊ lib.Vel ꝺ me
dio sublat⁹.c.licet.e.ti.nã mediũ dicitur hec vita.Et
quare sic dicat̃ no.xxiij.q.iiij.c.hec aũt vita.vt.s̃.Di-
citur aũt quis mortuus sex modis.Primo spiritualit̃
Et sic duplicit̃ scz bene ⁊ male.bene dupliciter ꝑ bap
tismũ de consecra.dis.iiij.ostendit̃.xv.q.i.nec is.⁊c.
Male tripliciter.Primo baptizatus:ab ecclesie tñ
vnitate diuisus:de conse.di.ij.xp̃s.Scd̃o baptizatus
in ecclesie vnitate ↄsistẽs tñ criminosus.ij.q.iiij.hi q
vbi dr̃.Nolo mortez peccatoris.⁊c.⁊.c.canonica.ca
cau.q.v.Tertio baptizatus et eternaliter damnatus
de ↄse.distin.iiij.filius.Scd̃o ciuiliter vt ab hostibus
captus.seruus effect⁹.libertus in seruitutẽ ab ingrati
tudinem reuocatus.⁊ dicitur ecõtrario viuere:quia
inaniter occisus ẽ propter fidez christi.Quare mors
sãctorꝫ frequẽter dicitur ab ecclesia natalis corꝫ quasi
ad vitaz nati sint.Tertio seculariter vt monachus vt
supra.⁊.xvi.q.i.placuit.i.Quarto effectualit̃:vt pau
lus mortuus fuit vt ait.Mihi mundus crucifixus est
⁊ ego mundo.xxvij.q.i.que christo.Quinto carnalit̃
⁊ sexto corporaliter.Qui duo modi poni possũt ꝑ eo
dẽ.⁊ sic lazarus mortu⁹ erat.xxiiij.q.i.si.quẽ forte.
¶ Mortis causa donatio.require supra donatio.
¶ Mortuariũ dr̃ qd quis reliquit in morte vt no.i.c.
conquerente de offi.iu.or.
¶ Moliri est conari.c.qꝛ ex eo.ꝺ pac.li.vi.
¶ Minus no.Pau.in ↄmẽto decretalis:⁊ si vnani-
miter de postu.prela.
¶ Mos est lõgeua consuetudo de morib⁹ tractatur
.c.mos autem.dis.i.
¶ Motu ꝓpo gratia fieri censetur qñ hoc expresse
cautũ est i eadẽ nec sufficit si ꝓbet̃ ꝙ papa motu pro
prio fecerit nisi contineatur in litteris.c.si motu ꝓpo
de preben.li.vi.⁊ ibi concor.in glo.fi.
¶ Moretenus.i.ad mortẽ.xxxiij.q.v.notificasti te
moretenus ĩfirmitatum.
¶ Mox qualiter capiatur est glo.in.c.quia propter
de electio.super verbo.mox.⁊ in.l.ff.si.cer.pe.

De Mu

¶ Muco est vicium panis.vnde dicitur panis mu-
cessit vel mucidus fit.
¶ Mucro est ensis.ꝺ hoc vide archi.in.c.fi.ꝺ excep.
li.vi.⁊ sumit̃ q̃nq̃z pro excõmunicatiõe.vt.xvi.q.i.c.
visis vbi in fi.dicitur felici.mucrone episcopi sacer-
dotum piacula resecentur.idest salubri excõicatione
epi sacerdotũ crimia puniãt̃.xxiiij.q.iij.corripiantur.
¶ Mulcta est aiaduersio ul' pena pecũiaria arbitrio
iudicis inflicta ad correctionẽ malorũ morũ.Pena ẽ
aũt certa imposita a lege quã quisq̃z euitare potest vt
no.in.l.quandocũq̃z in glo.super ver.vel tertio.C.de
ser.fug.⁊ in.l.mulcta.ff.de cond.⁊ demon.vbi glo.di
cit ꝙ sit pena extraordinaria pro arbitrio:⁊ ibi a te-
statore imponitur.Dicitur aũt mulcta illa pena q̃ nõ
ẽ a lege statuta l' exp̃ssa.nã iudices i plib⁹ casib⁹ legib⁹
nõ scriptis sic mulctar̃ possũt litigãtes.Ex hoc patet

differētia iter multcā ⁊ penā. Nā pena ḡnaliter sumi tur tā ꝓ pena pecuniaria ꝙ̄ ꝓ pena corporali seu capi tali. Sꝫ mlcta ꝓ pena pecuniaria: ⁊ ꝑ sētētiā a iudice irrogata: vnde bene appellat̄ a mulcta nō aūt a pena l. si q̄ pena. ff. de vbo. signi. Itē mulcta nō iducit̄ nisi a maiorib⁹ magistratib⁹: sꝫ pena a quolibet iudice.

¶ Mulctare ē punire pro pecunia: ⁊ aliquando po- nitur pro abbreuiare. C. de mō mulcta. l. i.

¶ Mulio est custos mulorum. vnde. Mulio muloꝝ agazo ducit asellos. l. idem iuris. ff. ad. l. aquil.

¶ Mulcere ē lenire placare vel blandiri.

¶ Municipiū ē oppidū i italia vel i ꝓuincia aliq̄ con stitutū i quo pacis obseruādē cā milites cōstituti erāt si aūt i mūicipio nati sūt nō minus dicūtur municipa les: vt. l. municeps. ff. de verbo. signi.

¶ Municipes dicūt̄ q cuiuscūqꝫ municipij manerij locique tenēt custodiā. Et dr̄ a munere ⁊ capio nō ob- stante qd̄ munus nō capiat̄. Et tm̄ municipes dicūtur q i eodē municipio nati sūt vt. l. municipes. preallē. vel dicunt̄ q i municipio faciūt munera: sed abusiue.

¶ Municipiū est ciuitas ⁊ municipes cuiuscūqꝫ ci- uitatis ciues appellantur. ff. ad. l. iul. d̄ an. l. i.

¶ Municipalis honor est administratio reipublice cū gradu dignitatis siue cū sumptu siue cū erogati- one ↄtinēs. ff. de mune. ⁊ hono. l. honor.

¶ Municipalis magister dr̄ ille q p̄ē municipibus.

¶ Municeps originarius dr̄ ab origine patris ñ sua causa: vt in. l. filius. C. de munici. origi. li. x.

¶ Multotiēs ⁊ totiēs no. Archi. ix. q. iij. non est.

¶ Multiplicatio ē qn̄ dispositio iterat̄ seu multipli cat̄. verbi gratia. Testator plurib⁹ heredib⁹ istitutis legat ab vno. x. titio ab alio. x. ⁊ sic de alijs a q̄libet he rede. x. in solidū debēt̄. l. si plurib⁹. §. i. ff. de leg. ij. qꝛ significatū sumit̄ ex multiplicatiōe dispositiōis iūcto ꝙ qualitas ē multiplicabilis. iō ex q̄libet dispōne de- bet q̄libet q̄litas adiecta. Itē ibi testator ab herede i stituto legat. x. titio. ⁊ si heres nō erit substituit Seiū ⁊ ab eodē legat. x. eidē titio: istitutus nō ē heres: ⁊ sb̄ stitutus tenebit̄ tm̄ ad. x. ab ipso relicta uel ab istitu to quod idē ē ar. l. lꝫ. ff. de legi. ⁊. l. seruo. §. siqs apud eo. ti. Rō. qꝛ substitutio significat substitutū eē appo sitū loco istituti. Itē ibi testator legat. x. titio i testō: ⁊ eidē titio legat. x. i codicillis: singula debēt̄: qꝛ multi plicatio significat̄. l. quinquaginta. ff. de ꝓba. Sꝫ ibi testator legat. x. titio i testamēto post i eodē testamē to legat titio. x. semel tm̄ debēt̄: ut. l. plane. §. sed si ñ ff. d̄ le. i. Quia ex eodē testamēto ⁊ eadē quātitate cō cludit̄ testatorē quātitatē nō voluisse multiplicare nisi euidēter ꝓbaret̄ cōtrariū. Sed ibi testator legat x. titio postea i eodē testō legat titio. xv. vtraqꝫ quā titas debēt̄. l. plane. prealle. Et a cōtrario sensu cum dicit eadē. ⁊ est rō ex diuersitate quātitatis. Secus si diceret titio cui legaui decē volo prestari quinde cim. tunc. n. qndeci tm̄ debentur. Itē dic i cōtractibus ꝑut quodlibet ꝓbabile mediū ↄcludit. Itē multipli catio deberi significatur. verbi grā. Numeraui tibi decē: ⁊ icōtinēti stipulor viginti: illa debentur. l. si ita ff. de noua ⁊ dele. qꝛ significatū sumitur ex stipulatio ne facti icōtinenti post numeratiōnē. Itē ibi: promit to tibi decē. tibi promitto decē. bis tenētur: quia si i telligentur de eisdem decem promissio secunda eēt frustratoria. qd̄ nō ē dicēdū. argu. l. si ꝙ̄do. ff. d̄ leg. i.

¶ Munus ē duplex. aliud publicū. aliud priuatum Publicū ē qd̄ i administranda republica cū sumptu sine dignitatis titulo subministrat̄: vt. ff. de mune. ⁊ hon. i p̄n. Et differūt mun⁹ ⁊ donū. quia munus ē cū aliqd dat̄ cā precedēte donū vero sine cā. vt. ff. de. v. sig. l. iter donum ⁊. c. peccatū. de regu. iur. li. vi. Et i quit paulus l. i. munus. ff. de. v. sig. munus trib⁹ mo- dis dr̄: Uno mō donū. altero modo onus. ide imuni- tas appellat̄. tertio officiū. vnde munera militaria. i de mūiceps q munera ciuilia capit. vnde dr̄. Dat' me ritū munus: sed cōfert gratia donuꝫ. Mun⁹ cū cā dat̄ donū sine causa. de hoc etiā per Io. andre. in gl. in. c. accusatus. de here. li. vi.

¶ Munera patrimonialia ⁊ mixta. Regre spe. d̄ cē si. ⁊ exac. in tractatu libelloꝝ. §. nūc aūt dicēdū. vsi. q aūt sūt munera. Itē muneꝝ alia sūt sordida vt arene fodiēde calcis coqnēde que i dignitatib⁹ cōstitui nō ↄsueuerūt. Alia sunt sordida cōtrario mō se habentia

¶ Murex ē quoddā genus piscis. ide murilegus q̄si legēs murices sūt aūt murices pisces. ex quoꝝ sāgui ne fit atramentū iperiale: i q̄ purpura tingebat̄ ⁊ ꝑm accur. i. l. i. C. que res ven. nō poss. etiā coquiliū ē ani mal simile. Et vtrūqꝫ dꝫ simul comburi: ⁊ simul teri vt ex eis fiant signa.

¶ Murilegius. dr̄ seruus auctoritate iudicis manu missus quē dn̄s liberos grauādo manumitti disposu it. liberi tm̄ mortuo patre seruū istū nō manumittunt ⁊ sic tāqꝫ mus per foramina liberatur. i. libertatē cō sequit̄. qꝛ iure potestate manumittit̄. C. de murile. in rubri. li. xi. secūdū accur. vbi dicūtur murilegūli ser ui qui capiūt pisces q dicūtur murices: ut. s̄. Et in il lis seruis partus nō seqtur matrem: sed succedit p̄ri i officio. ⁊ in hoc ē speciale: vt. l. qui aūt patrem. ⁊. l. hi qui. lib. ⁊ ti. preall. ⁊ hoc de iure romano. secus au tem de iure lōgobardoruꝫ quia sp̄ idēteriorē trahit̄ statū vt sit mr̄imoniū. Si aūt cōcubinat⁹ seruatur ius romanoꝝ ꝙ seqtur vētrē: isti. de inge. in. glo. iij.

¶ Musio idest fatuus.

¶ Munimēta dicuntur ꝓbationes ⁊ istrumēta que cām muniūt. vide de elect. c. ꝙ̄uis i glo. fi. li. vi. Alias monimēta dicuntur eo quia monēt ⁊ iformāt iudices quid facere debēt.

¶ Mutatoria dicuntur vulgo diuersoria: vel fulloni ca quasi secreta edificia. Et ponit̄ etiā pro vestimētis pluribus mutationeꝫ habentibus.

¶ Mutatio capit̄ ꝓ variatiōe i facto. vbi gratia. Te stator legat sciphuꝫ vel poculū. ⁊ fit massa vel ecōtra legatum nō ꝑimitur imo debet̄ massa poculo legato ⁊ ecōtra. l. seruū filij. §. si pocula. ff. de lega. i. qꝛ ñ signi ficatur volūtas testatoris mutata. ⁊ qꝛ poculi ad mas sā: ⁊ masse ad poculū facilis ē reductio: ⁊ sic ñ magna imutatio ē ⁊ nec i estimatiōe ē magna distinctio. Iteꝫ ibi. Testator lanā legat: ⁊ inde facit vestimētū legatū ꝑimitur. l. lana. ff. de leg. iij. quia ex mutatōe rei signi ficatur voluntatis mutatio. Et sumitur significatum ex hoc: quia lane ad vestimētuꝫ nō ē facilis reductio Etiā quia quo ad estimationē magna ē distinctio. si militer quo ad aptationē: qꝛ vestimētū vni aptuꝫ al teri vix adaptatur. ⁊ si adaptatur hoc fit cum magna diminutione sui sed ibi testator lanam legauit he- res de illa vestimētū fecit legatū nō ꝑimitur. l. seruū §. itē si lana. ff. de lega. i. scd̄m intellectum glo. ibidē Ratio quia mutatio facta per heredem nullatenus significat uolūtatis testatoris mutationē. Et idē dic i aliena lana legata ponendo ꝙ dominus ex ea vesti mētū fecit nā ex hoc nō significat̄ mutatio volūtatis

testatoris nisi alias appareat: Non ē tñ dicendū q̄ de
betur vestimētū: sed estimatio lane. Item ibi. Testa
toꝛ legauit aream: dinde domū desup edificauit: do/
mus debet̄. l. seruus filij. §. aree. ff. de lega. i. q̄ꝛ area ē
fundamētum ꝛ ps potissima. Etiā q̄ꝛ testatoꝛ mutan
do videtur i eadē remanere voluntate. Nec imposi/
tio edificij sufficit ad mutatōem uolūtatis. imo q̄ꝛ vo
luntas remanet i legato ꝛ edificium seq̄tur suum signi
ficatū q̄ testatoꝛ legat domū. Item ibi testatoꝛ legat
domū: domus ad aliam aream reducit̄. area debetur
q̄ꝛ legatū tenet in tota re ꝛ qualibet sui parte. ergo et
si i pte rei pimitur. tenet tamē i pte remanēte: hoc ad
dito q̄ ex muta tōe rei nulla significat̄. uolūtatis mu
tatio. Sed si testatoꝛ legat domum que ad areā redu
citur. deinde aree edificiū impōit nihil debet̄. l. si ita.
§. si domus in fi. ff. de le. i. Ratio quia alia domus est
ꝛ non illa quam testatoꝛ legauit. Item ibi: testatoꝛ le/
gauit nauem. destruitur nauis: ꝛ ex eisdem tabulis re
ficitur. debetur. l. si res §. aream. ff. de solu. Rō quia ē
eadem nauis ex eisdeꝫ tabulis refecta.

¶ Mutilare ē aliquod membꝛum amputare uel ali
quod integrum detruncare. vt homini manuꝫ vel pe/
dem vel aliquod membꝛum auferre.

¶ Mutuū ē qd̄ alicui p̄statur vt tpe suo reddat. Et
dicitur quasi de meo tuum. vñ ē nomē cōpositum ex
coꝛrupto ꝛ integro. quia qd̄ meū fuerat mutuādo tuū
facio. Unde res que pōderātur vt argētū ꝛ sil'ia que
nūerantur ut pecunia: ꝛ que mensurantur vt frumen
tum mutuari pñt. vt. l. ij. ff. si certū pe. §. mutui datio
ubi dicit̄ qd̄ mutui datio cōsistit in his rebus que pon
dere mensura nūeroue ꝯsistunt: isti. qui. mo. re contra
obli. in pn̄c. veluti oleo frumēto: pecunia nūerata ꝛc̄.
Et licet vsura sit q̄cq̄d accidit soꝛti i mutuo ex pacto:
uel intentione p̄ncipaliter tñ in alijs rebus puta vesti
bus vel alijs non i mutuo cōsistentib⁹ etiam vsura cō
mittitur. vt. xiiij. q. iij. c. pleriq̄ꝫ. ꝛ. c. se. Usura est vbi
amplius req̄rit̄ q̄ꝫ datur.. Pꝛo quo distingue duplicē
vsuram. vt. j. de lr̄a. U. Sed nūquid erit. mutuum si
quis oues ad numerū dederit. Respondetur q̄ non:
q̄ꝛ in mutuo inspicienda ē natura ꝛ cōsuetudo rei mu
tuate. Nam pecunie consuetudo nā ꝛ aptitudo ē vt
ad numeꝝ detur. l. i. ff. de cōtrahē emp. ꝛ vendi. ꝛ sic
de frumento. Sed libꝛi: equi: oues: ꝛ similia nō dant̄
ad nūeꝝ: nec sic ad pondus uel mensurā eo q̄ res mu
tuata non ē eadē sed cōsimilis reddi debeat. Et in h⁹i
rebus non pōt oimoda similitudo inueniri ita q̄ res
semp omnino similis uendatur.

¶ Mutuū. n. dantes ꝛ nihil inde sperātes ꝛc̄. de vsu.
c. ꝯsuluit. ꝛ. c. nauigāti. e. ti. in glo.

De Na

Nancisci est aliquid acquirere conse
qui vel adipisci. Unde dici
tur nactus sum illam idest adeptus sum:
vel acquisiui eam.

¶ Natura dicitur multis mōis. Q̄nq̄ꝫ vis insita reb⁹
sil'ia de silibus p̄creans. Secūdo stimulus vel instin/
stinctus nature ex sensualitate p̄ueniens ad appeten
dum p̄creandū vel educandū. Tertio instinctus na/
ture ex rōe p̄ueniens: vt ē glo. i. di. ius āt naturale.

¶ Naturalis dicitur filius ex cōcubina que in domo
pꝛopꝛia tenetur vnica quasi loco vxoꝛis. Et ita is in
bonis patris ab intestato succedit in duas vncias pa/
terne substantie si alij filij legitimi nec vxoꝛis extent i
bonis autē maternis cū filijs legitimis succedit.

¶ Natale dicitur scriptura cū annis dñi ꝛ p̄conizata
que dicebat lucium eē natum ingeniū. Et sic in legē:
dis sanctoꝝ ꝛ ititulatur natalis sancti Joannis quādo
moꝛit̄ quasi tūc nascat̄ nūq̄ꝫ moꝛitur⁹. vel dicit̄ pꝛima
natiuitas que ē de iure naturali. Et oēm hominēꝫ di
cit liberum. vñ constitutum ē nō efficere manumissi
onem natalibus. i. ingenuitati. insti. de inge. in fi. Iteꝫ
dicimus seruus iste restituit̄ natalib⁹. i. libertati quā
habet ex iure naturali. ff. de nata. l. ij.

¶ Naulum ē vectura siue p̄cium qd̄ p̄statur p̄ eadeꝫ
facta collatione inter vectoꝛes vehentes p̄ mercede
nauigationis illis qui nauigium exercent uel ducunt:
Unde Lod. de ro. in singularibus suis dicit ad q̄ōneꝫ
talem nautam conduxi: vel mulionē: aut galeam ad
poꝛtandū familiā meam. Quid si moꝛiātur aliqui i na
ui vtrum pꝛo illis nauta debeat naulum vel pensionē
habere. Sub distinctione si fit conuentio de illis ducē
dis vel ad talem locum depoꝛtādis. tunc p̄ moꝛtuis ñ
debet solui naulum. Si vero fit de illis pactum i naui
ponendis. tunc secus. Tertio si dubitat̄ de verbis tūc
etiam debetur naulum tex. ē sing in. l. si vehēda. i p̄n.
ff. ad. l. ro. de iac. Sil'e dicetur de infāte nato in naui.
ff. locati. l. si adest. §. si q̄s mulierem.

¶ Nauta ē qui ministrat naui vel ducit nauem eā gu
bernās. ꝛ ea que ad vsum ei⁹ p̄tinēt faciēs. ff. nau. cau.
sta. l. i. §. ij. ff. fur. aduer. na.

¶ Nauticus tiberin⁹ ē qui nauigat in flumine rome
vehendo in romā vel extrahendo ad castra. vt. C. de
nau. tib. l. ad castra. li. xi.

¶ Nauticū fenus ē quod pp nauticam pecuniā: vl' q̄si
nauticam exigit̄. ff. de nau. feu. per totum. ꝛ. C. eo. ti.
libꝛo cum pꝛoponas.

¶ Nautica pecunia ē que p̄iculo creditoꝛis in naui
gio suscepto datur trahenda. Sed quasi nautica est
cum periculum mutuate pecunie in me recipio si ali
qua conditio non existat puta si piscatoꝛ nō capiat pi/
sces ꝛ h⁹i vide glo. C. de nau. feu. in Rub'ica.

¶ Naufragium ē naue fracta submersio reꝝ siue coꝛ
poꝛum et dicitur quasi nauis fragium idest fractura.
C. de naufra. li. xi.

¶ Nauicularij seu naucleri sunt qui transpoꝛtant pu
blicas sp̄ēs scd̄m Accur. C. de nau. publi. spe. transp.
li. xi. in Rub'ica. Et dicūtur etiam illi qui ante nouarias
sp̄ēs a susceptoꝛibus in pꝛouincia accipere ꝛ romam
vel in castra. vbi erant milites deferre debebant.

¶ Nausochonium ē domus i qua iuuenes educātur.

De Ne

¶ Necessitudo ē parentela vel cognatio. l. non ē sin
gulis. ff. de reg. iu. vbi glo. sic exponit.

¶ Ne pꝛout non capitur. ff. de acquirē. possess. l. qui
absenti. §. i. De hac dictione vide. C. de indictio. vi
col. in auctē. cui relictum.

¶ Nec. implicat sensum ꝯriū exp̄sse vt no. in. l. iuris
ignoꝛātia. C. q admi. ab bono possessio. poss.

¶ Negociū ē triplex. s. cōmune publicum. ꝛ p̄uatum
Cōmune qd̄ pertinet ad dispositionem alicuius regi
onis. Publicū quod pertinet ad regimen alicui⁹ ciui
tatis. Sed priuatū quod pertinet ad p̄uatam p̄sonaꝫ
Et istis tribus negocijs coꝛꝛespondet triplex dispēsa
tio. s. politica. que consistit in p̄uisione plurium seu
totius cōmunitatis. Et hoc docetur in octo libꝛis po
licoꝛum Aristo. Iconomica. que cōsistit in dispositōe
familie. ꝛ habetur in duobus libꝛis iconominoꝛū. Ari
stote. Et monastica: vel ethica. que consistit in regie

suiipsius tñ: ꝛ illa tractaꝫ i decẽ libris ethicoꝝ eiusdẽ

¶ Negociatio ẽ i cõmertijs sicut negociũ in dispensatione: vñ tam negociatio q̃ȝ negociuȝ aliqñ significãt actionem alicuius rei: cuius cõtrariũ ẽ ocium. Aliqñ actõem eẽ idem qđ iurgium litis. Et dicitur quasi negans ocium. c. forus. §. negociũ. de vb. sig.

¶ Negligentia ẽ eius qđ fieri debet vel põt obmissio

¶ Negatiua apud iuristas est iprobabilis: vt. vi. q. i. actor. C. de ꝓbat. l. actor. de elect. bone memorie. ij. vbi dicitur. Negantis factum nulla ẽ ꝓbatio: subaudi directa: quia quod nihil ẽ non cadit in sensum. Vñ sciendum ꝙ multiplex ẽ negatiua. s. facti: dicti: iuris: eq̃litatis: ꝛ quedã pura. Unde negatiua facti duplex ẽ. s. pura: q̃ hȝ determiatiõem tẽporis: loci: vł alteri⁹ rei puta q꞉ ẽ coartata ad certas ꝑsõas ꝺ q̃ ẽ cas⁹. c. ij. loco de ꝓbat. vbi coartaꝫ ad ꝑsonas capłi. Et illa ꝓbari põt indirecte: vbi gr̃a. Si istrumẽtũ exhibeaꝫ continẽs stipulatiõem factam tali die vel loco. arg. ca. ex tenore. de testi. Aut non hȝ aliquã talium determinationẽ: ꝛ tũc ꝓbari nõ põt directe vel indirecte: vnde onus ꝓbandi trãsfertur in aduersariuȝ: ꝛ hoc iđ: quia negationum non sunt cause: nec circunstantie. que sũt necessarie in ꝓbatiõe. vt si quis dicit se nunq̃ȝ cõtraxisse cum bertha. vel non cognouisse bertham. que dicitur negatiua explicata de fri. ꝛ malefi. c. i. Uel dicitur negatiua positio. Est eni positio negatiua implicita: vt pono ꝙ in electione tñ quattuor canonici ꝑsentes fuerint: vt in: c. cũ eccł'ia. de cau. possessio. ꝛ proprie. Quas positiones negatiuas iuris rigor repellit. sȝ eq̃tas admittit si iudici videbiꝫ: vt in. c. i. de cõfessis. lib. vi. Etiam ibi. si aliq̃s dicat se eẽ nõ citatum ꝛ negatia facti mixta dicitur. que cũ affirmatiua iplicita miscetur: vt illa que hȝ affirmatiuã iplicite dicẽdo. Ego nõ renũciaui sponte: quasi dicat renunciaui coactus vel inuitus. Et hoc dȝ probari ab eo qui negat. c. sup hoc ꝺ renũci. Sed negatiua iuris probari põt. vt si dicat q̃s alicui. nõ potes eẽ testis. dȝ hoc probare. Similiter si negetur emãcipatio rite facta. ꝛ negans aliq̃s iuste factum debet hoc probare ꝙ nõ sit factũ de iure: sed ꝯ ius: vt in. l. ab ea parte. §. i. ff. de probat. vbi dr̃ ab ea ꝑte que dicit aduersariũ suum ab aliquo iure prohibitum eẽ spẽaliter lege vel constitutione probari oportere. Itẽ respondet si quis negat emãcipatõem recte factã probatõem ipm ꝑstare deberet.

¶ Negatia vero q̃litatis duplex ẽ. s. aut qualitatis intrisice. aut qualitatis extrinsece. De q̃litate intrinseca vt cum homo nascitur. ꝛ tunc ꝑsumitur negatiua. nisi ꝓbetur affirmatiua. vñ si negetur scia ꝓbandũ ẽ hoc examinatiõe iudicis de ꝑben. cum scđȝ apostolũ: Si etas p aspectũ corpis si legitimitas aut ergo is cui legitimitas opponitur ẽ de hoc ifamatus. ꝛ tũc cogitur se purgare. c. bone preall. Dicendo ergo. Ille non est idoneus. nõ ẽ legitimus. nõ ẽ soluendo ꝛc̃. ꝓbari ꝺbet ab eo q dicit. q꞉ quilibet presumiꝫ idoneus. bonus ꝛc̃ nisi contrariũ ꝓbetur. de presumpt. dudũ. de scruti. in or. fa. c. vnico. ꝛ nisi ius presumat i contrarium. ff. ꝺ dona. inter vir. ꝛ vxo. q̃ntus. ff. de ꝓba. si pactum. ꝛ. l. si cirographum. Etiã iudex qui hȝ hoc ex officio suo cũcta rimari. c. iudicãtem. xxx. q. v. ꝛ. xxiij. q. viij. occidit de offi. deleg. sup questionũ. §. itentõis. põt ꝛ debȝ si viderit expedire. ꝛ interrogare sup negatiua. ar. ff. de interrog. act. l. vbicũq̃ȝ. ꝛ. c. cuȝ ioãnes de fi. istru. vbi iudex facit interrogatiõem quã etiam pars faceꝛ non poterit cum eẽt in cã conclusum: faciunt nota. ꝑ hosti. ꝛ innocẽ. in. c. super his. de accu. ꝛ maxime sup negatiua: vbi agitur de salute vel piculo aie. arg. ꝺ re iudi. c. lator. ad finem. Ex predictis eliciꝫ ꝙ quis in iudicio excusatur a respondendo positioni negatiue. iđ q꞉ qui negat non ponit sed remouet siue sit negatiua implicita siue explicita quam faciunt he dictiones tãtum solum ꝛc̃. ꝛ spe. ti. de po. §. viij. Sic probat neutram ꝑdictaꝝ poni posse. Nam positõnes succedũt i locum probationum. vt in auc̃. de his qui ingredi. ad app. §. fi. vnde id solũ veniet in positiõe qđ i probatione. Sed negatiue vt ꝑdicitur nulla ẽ directa ꝓbatio ergo nec positio: ꝛ dat Bal. rõem quia rñsio ad positionem fit ad releuandum ab onere ꝓbãdi. Sed positiones negatiuas nõ hȝ necesse ꝓbare. ergo non est ei respondendum. Et ita dicit sentire glo. in. l. ij. i. §. qđ obseruari. C. de iur. ca. Si vero hẽret necesse ꝓbare tũc deberet responderi. vt. c. i. de confes. li. vi. Idem dicit negatiuã positiõem eẽ in qua poniꝫ dictio absq̃ȝ vt no. Cy. in. l. actor. C. de proba. in. iij. q̃one hoc verꝫ q̃ñ ista dictio absq̃ȝ venit ad exclusionem alicuius affirmatiue. ꝛ ita ex se nõ implicat affirmationem. Secus si iplicaret illam. Vbi gr̃a. Pono ꝙ res fuit absq̃ȝ eo ꝙ titium tali die ꝑcuteret. q꞉ tota die fui absens alibi. Nã talis positio ñ dicitur mera negatiua. q꞉ oriꝫ ex affirmatiua. s. fui alibi. Et hoc tenet spe. in ti. de posit. § videndũ. v. viij. fa. no. insti. de inuti. sti. §. itẽ verborum. Itẽ q꞉ ponẽs illud qđ ponit si negaꝫ necesse hȝ ꝓbare. l. actor. ꝑall. que ẽ cãonizata. vi. q. vlt. actor in qua diciꝫ actor qđ assueuerat ꝓbare se nõ posse ꝓfitendo reum necessitati mõstrandi ꝯrium nõ astringit. Cum p rex nãm factum negãtis ꝓbatio nulla sit. Et sicut propositio negatiua vt ꝑdictũ ẽ sic etiã positio negatiua ẽ triplex. s. facti iuris ꝛ qualitatis. Et facti. s. duplex simplex ꝛ pura q̃ ñ hȝ determiatiõnẽ loci tẽporis vel rei cõsimilis: vt illa pono me non cognouisse berthã. c. i. de frig. ꝛ male. ꝛc̃. De tali etiam in. c. cum eccł'ia sutrina: de cã poss. ꝛ ꝓprie. Et alia ipura vel mixta videlicet que ẽ certa loco coartata: vt in. c. ꝓposuisti de proba. vbi per loci inspectõnẽ probaꝫ ñ cognita. Et hẽt in se sensum affirmatiuũ iplicituȝ. vt nõ cognita. i. vgo. Et dicit Bar. de sax. in. l. q̃cũq̃ȝ pre alleg. se semp defendisse. ꝙ qui proponit negatiuam debet eam ꝓbare ẽt si nõ sit coartata loco vel tempore. q꞉ itelligitur coartata ꝑsona ꝓponentis p. c. plerumq̃ȝ ij. q. vij. vbi boni viri sufferunt peccata aliena ꝛ tacẽt: quia que sciunt iudicib⁹ probare non possunt. Et h⁹ ipse idẽ concludit. C. de ser. fug. l. ꝑal. Põat actor q̃o quid velit affirmatiue uel negatiue ꝑ intẽtõne sua fũdanda hoc ꝓbare debet. Et nota ꝙ ãtiqui doc. negatiuaȝ ꝓbari nõ posse itellexere per testes. Sed hodie iudex põt admittere positiones negatiuas que nõ possunt probari nisi per cõfessionem aduersarij si saltẽ h⁹ videatur ei equũ ꝛ expediẽs. De hoc de tẽpo. or. dilectus de eta. ꝛ quali. c. vltimo. ꝛ glo. antepenł. in capi. i. de confess. li. vi.

¶ Nepos ẽ filius filij vel filie sed neptis filia eorũdẽ. Etiam nepos capitur pro filio fratris. c. ij. de arbi. c. fundamenta de electio li. vi.

¶ Nepos posthumus est qui post mortem aui natus est superstite suo patre.

¶ Neophitus diciꝫ nouus in fide. xl viij. di. q̃ñ a neos quod est nouum ꝛ phitos quod ẽ fides. Iteȝ diciꝫ nouus in religione. ea. dis. sicut olim. Et prohibetur talis ordinari duabus de causis. vt ponit Hoff. in sum.

de tempo.ordi.§.sequitur.

De Ni

¶ Nisi quot modis capiatur: vide p Dy. in regl'a pec
cati.li.vi.⁊.l.actiōe.C.de transac. Nā qñ dictio nisi se
qtur negatōem: tūc stat inclusiue. ⁊ sic ponit respect⁹
excipiendi: vt in.c.postulasti ⁊ in.c.sedes de rescripti:
c.romana.ꝟ.ij.de ap.li.vi. Si vero p̄cedit affirmatie
⁊ hoc respectu excipiendi: tūc p̄uat.c.i.de ap.c.si ꝟo.
de sen.exc.cum sil'.b⁹. Itē si adycitur orōni affirmati
ue p̄uat: de testi.c.de testibus in fi. Qñqꝫ nec pōit nec
p̄uat.ij.q.i.hec ē rō. Nam orō p̄cedens nō complecte
batur illum casū. Interdū ponitur ꝓ sed.xxviij.di.si
deinde. Qñqꝫ ꝓ si nō: vt.c.p̄terea.ij.de ap.⁊.cap.qui
cunqꝫ.de sen.excō.li.vi. Unde qñ ponitur nisi i sentē-
tijs ⁊ in vltimis volūtatibus videt̄ iducere cōditōem
secus in ↄtractibus. De hoc vide p dñm Dy. vbi supra
Et dictio nisi cōponitur ex ni.i.non ⁊ si: quasi non. Et
sumitur tripliciter. Primo conditional'r. Scđo exce-
ptiue. Tertio his mōis simul. Item ↄditional'r tripli
citer: vel quo ad resolutōem uel quo ad dispositionē
Quo ad resolutionem ibi. Uendo tibi fundū ꝓ decē
nisi alius infra mēsem attulerit meliorē ↄditionē. Nā
venditio ē pura.solutio ↄditionalis: q2 resoluitur vel
rescindit̄ si alius ifra mēsem attulerit maius p̄ciū: sed
nō stabit venditio.l.ij.§.si in diem.ff.ꝓ emp. Itē ibi:
Lego decē nisi nauis ex Asia venerit ifra mensē dispo
sitio ē conditionalis: q2 sensus ē si non uenerit legatū
valeat et p̄ficiatur. Similit' ibi. Lego nisi noluerit di
spositio ↄdtionalis ⁊ legatum conditōale. Et ē sēsus
lego si heres nō ↄ̄dixerit seu reprobauerit sicut appo
sita conditione.si capitoliū non ascenderit.l.fi.ff.de
condi.isti. Itē ibi. Lego decē adimo nisi nauis ex asia
venerit: ad emptio ē ↄditionalis. ⁊ ē sensus.adimo le
gatum: ⁊ nolo tenere ipm si nauis venerit. ⁊ q2 adem
ptio ē sub conditione vr̄ datum sub ↄ̄ria conditiōe.l.
qbus diebus.§.qui titio.ff.de condi.⁊ demōstra. Si-
gnificatur ēt exceptiue qñ eximit seu tollit aliqd qđ ē
in orōne p̄cedenti: vt nō sit idē ius vel idem effectus.
Et hoc dupl'r. vt p̄missum ē.s.affirmatiue post orōeʒ
negatiuā: ⁊ negatiue post orōnem affirmatiuā: ut nul
lus homo currit nisi socrates oīs homo mouet̄ nisi
plato.facit.l.i.C.de transac.⁊.l.si eum.in fi.ff.si quis
cautio.cū ibi nota. Itē in p̄dictis ubi refertur ad reso
lutionē ⁊ ademptionem facit conditōem. Et signifi-
cat etiam aliqual'r exceptiue: ⁊ sic conditionaliter si-
gnificat ⁊ exceptiue simul.

¶ Nihilominus ⁊ nihilomagis differūt.quia p̄mū in
cludit affirmationem scđm negationem: vt insti.qui.
non est p̄mis.fa.te.§.i.in glo.

De No

¶ Nominator.idest elector officialium: vt.C.de pe
ri.nominato.l.i.⁊.ij.li.x.

¶ Nomen.qñqꝫ idem ē q̄ ius debitoris: vt in.l.a di-
uo.pio.§.in pluribus: vbi dicit̄ q̄ prio debēt uenire.
.i.uendi mobilia. secūdo imobilia.tertio noīa.i.iura
debitorum condēnatorꝫ ⁊ specialiter in.§.sic quoqꝫ ⁊
seque. Iteʒ quādoqꝫ nomen idē ē quod fama. vt dicē
do. Melius ē nomen bonū q̄ꝫ vnguēta p̄ciosa. Eccl'.
vij. Etiā qñqꝫ capitur pro noīe rei ꝓprio uel appella
tiuo. ⁊ sic dicitur. Nomen consonans dꝫ eē rei.xxi.di.
cleros.de p̄ben: cum scđm apl'm.insti.de dona.§.est ⁊
aliud gen⁹ xvij.q.i.si cupis. De noīe.ꝓprio dicitur q̄
similitudo noīs inducit affectionem.ff.de lega.ij.l.cū
filius.§.pater.iuncta glo.⁊.ff.de lega.i.si quis in fūdi
vocabulo: vbi dicitur q̄ de noīe proprio non ē cura: vl'
de cognomine: dum i substantia non erretur: q2 nomi
na hoium mutabilia sūt: rex āt imobilia.

¶ Nobilitas s'm Bart.de saxofer.in tractatu de no-
bilitate quē composuit circa.l.si vt proponis.C.đ di
gni.li.xij.post quattuor opiniones de nobilitate quas
reprobat. Nobilitas ē qualitas illata ꝑ p̄ncipatū tenē
tem q̄ qs vltra honestos plebeios acceptus oñditur.
Prīo dicitur qualitas quia pōt adesse vel abesse p̄ter
subiecti corruptionem: nā mulier plebeia nubēs no-
bili nobilis efficitur.l.mulieres.C.de digni.⁊.l.femi
nine.ff.de sena.⁊ hi qbus impator de nouo ↄcedit di
gnitatem. vt in to.ti.p̄alle. Ita mulier nobilis nubēs
plebeio efficitur ignobilis.sicut ille qui ꝓpter đlictū
ꝑdit dignitatem.l.quotiens.⁊.l.iudices.C.eo.ti. Et
sic in aliquo tēpore quis ē nobilis: in alio ignobilis. i-
mo in vno loco ⁊ nō i alio: vt sarracenus nobilis cap
tus a christiano ē ignobilis ⁊ seruus ⁊ econuerso. Dici
tur illata quia nullus a seipso pōt habere dignitatem
vel nobilitatem: sed'oꝫ q̄ per alterum cōferatur: imo
qui sua auctoritate assumeret in crimem falsi incide-
ret: vt in.l.iuliani maiestatis.ff.de fal.⁊ in reg.iur.c.i.
li.vi. vide no.per bar.in.l.uendatur.C.de profess.et
mod.⁊ in.l.i.C.vt'dig.ordi.seruetur.⁊ bal.in.l.data
opa.in.xvij.coll'.C.qui.accu.non poss'. vbi ponit de
nominante se comitem qui non ē: ⁊ de creante noᵭ.cū
nō hñt noᵭ. Etiam quia dignitas isertur in aliū ex me
ra gratia concedētis: scilicet p̄ncipis qui nō recogno
scit superiorem.alias enim superior cogeret inferio
rem vt daret dignitatē sic eē ex debito. Pñt tamen p̄
cedere alique cause ex congruo ipellentes concedētē
vt sunt ꝟtutes ⁊ actus ꝟtuosi.ff.de orig.iur.l.ij.ipen'l.
⁊ vlti.colūna ⁊c. Dicitur ꝑ p̄ncipatū tenēteʒ. Sed p̄n
cipatū oīum tenet deus: qui qñqꝫ nobilitates ⁊ digni
tates tēporales imedtate instituit.qñqꝫ alius p̄nceps
nō recognoscens supiorē tēporalem. Nam baro q nō
ē miles pōt certo casu facere militem: lꝫ ↄ̄rium notat:
Cy.in.l.iij.C.de here.tu.⁊ bar.in.l.fi.C.vnde liberi.
vbi dicūt q̄ qui non ē doctor nō pōt facere doctoreʒ:
nec militem q nō ē miles. Pñt tamē reges uel duces
extra regnum suū i alienis p̄tibus facere milites. q2
ea que sūt uoluntarie iurisdictionis vt ē facere militē
pñt exerceri extra territorium.l.i.⁊.ij.ff.de off.ꝓcon
sul.⁊ lega. Dicit̄ qua quis vltra honestos plebeios. q2
plebeiorū qdam sunt honesti qdam viles.l.mulier.
C.eo.t. Lꝫ ergo honesti plebei sint magis accepti.nō
tñ sunt nobiles.q2 nobilis ē acceptus vltra honestos
plebeios. Et dicitur acceptus q2 nobilitas consistit i
hoc q̄ p̄nceps facit quē gratū ⁊ acceptum: lꝫ in ciuita
tibus que regūtur ꝑ populum nobiles sunt interduʒ
minus accepti. ⁊ plus puniātur in penarum ipositiōe
Dicit̄ vltio oñditur: q2 si quis per mille annos viuerꝫ
cum oibus ꝟtutibus ⁊ p̄nceps eum sūme diligeret et
acceptum haberet tamen plebeius remaneret dōec
in eum infertur dignitas nobilitatis per p̄ncipeʒ qua
ostenditur acceptus vltra plebeios. Et potest oñsio
fieri verbis expressis hoc continentibus.l.ille autem
§.cum verbo.ff.de lega.iij. Qñqꝫ etiam non exprimi
tur ꝟbis. ⁊ tunc debet fieri aliquo actu hoc casu de ne
cessitate importante.l.pro herede.§.pomponius.ff.
de acquir.heredi.vt si conceditur alicui officium qđ
habet dignitatem vel nobilitatem annexam ul' comi
tatum.ducatum ⁊c. Cetera de nobilitate. videlicet
quattuor opiniōes. ⁊ tres nobilitates. Et q̄liter aliqs

debeat ꝓbare nobilitatē. vide i tractatu ꝑall. Et vtꝝ
nobilis ꝑꝑ ingressum religionis ꝑdat nobilitatē. vide
Lodo. de ro. in singularib⁹ suis. Bal. i. l. deo nobis. C.
de epis. ꝛ cle. ꝛ qd nō facit. ff. de re. iur. l. iura. que dicit
iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possūt. Et nobi
litas ē quoddā ius sāguinis qd ē icōmutabile: vt in. l.
ius agnatiōis. ff. de pact. vide glo. ordi. xxvij. q. ij. scri
psit. xx. q. iij. pñs clericus que uolūt ꝙ sic: quas appro
bat Spe. in ti. de statu. mona. §. i. v̄. xi. Etiam dñi de
ro. iter quos talis qd de facto fuit mota allegabāt du
as glo. apte volētes monachuꝫ nobilitatē ꝑdere. Pri
mam i. c. i. de purga. ca. super. v̄. igenuus nō ē: Secū
dā in. c. ea q̄ d̄ sta. reg. sup. v̄. ꝑsonarū. delectu. Quib⁹
tamen non obstantibus domini de rota contrariū de
terminarunt per ratōnem ut supra.

¶ Non obtēperare. i. nō obedire: ut q sciens nō parꝫ
uocās a dño vel iudice. ff. si quis ius di. non obtemp. i
rubro ꝛ in nigro

¶ Non significat negatiue cōit. qꝛ aduerbiū negādi.
Qñqꝫ tñ ēt significat affirmatiue: vt ibi. Promittis
mibi. x. ꝛ respondes q̄re nō. l. i. §. i. ff. de. v̄bo. obl. Nā
sensus ē ꝙ ꝓmittis ꝛ ꝯsentis significato sumpto ex di
ctione q̄re iuncta dictioni nō quasi dicēs. Non est rō
negandi. i. assentio. Et idem ibi. si iterrogatus an ve
lim adire hereditatē mibi delatam respondeā cur ñ
videor adire hereditatē. Secus si dicerem hec here
ditas nō displicet. nā tūc non videor adire: qꝛ non seq
tur non displicet. ergo placet. qꝛ ē mediū inter non di
splicere ꝛ placere. s. nō placere sic ē mediū iter velle
ꝛ nolle. s. ñ uelle. Nec obstat. l. cū ātea. C. d̄ arbi. vbi
tex. ñ displicet. Et ptes sniam ab arbitro latam vidē
tur approbare qꝛ ibi nō displicē capit ꝓ placere: ꝛ h⁰
ex approbatione arbitri. Etiā qñqꝫ duplicatur dictō
non: tūc significat affirmatiue. l. duobus. ff. de v̄bo si
gni. Nam due negatiōes faciūt vnam affirmatiuā. qꝛ
negatio destruit negatōem nisi ꝓbabili medio ꝓferē
tis iferatur volūtas. vt. l. i. C. de ser. fug. ꝛ. ff. de offi.
ꝑfec. vr. l. promulgatis. ꝛ. ff. de sena. l. femine. ꝛ de iu
reiur. ꝛ si xp̄s. in ꝑncipio.

¶ Notabilis. i. notat⁹ uel ifamis. c. ex pte ade. d̄ testi.

¶ Non admitti ad ptem capit ꝓ ipso qd ē ñ admitti
facta distributiōe a pte. qñ ps cui facta ē ñ admittit:
Uel iō qꝛ i rerū natura nō ē: vl qꝛ alias admitti ñ pōt
v̄bi grā. Legatū relictū ē mibi ex posthumo. Posthu
mus exñs i vtero lꝫ nō admittitur ad ptem significat
tñ me tm̄ admittēdū ad ptē. l. si duobus. i ꝑnc. ff. dele
ga. i. Rō qꝛ mibi ps tm̄ relicta ē. Et si dicatur deficit
ꝯiūctus qꝛ non admittit ergo ps ei⁹ mibi accrescit ex
dispositiōe legātis. vt pꝫ i mā ꝯiūctionum ꝛ sic admit
tar ego ad totū. Rñdetur ꝙ nō deficit ꝯiunct⁹ in casu
ꝑmisso quia ē spes eū nasci ꝛ admitti. Itē ibi Testa
tor mibi ꝛ ei q capere nō pōt legat. x. ego ad. v. tantū
admittar. l. si titio. ff. de leg. ij. ꝛ itelligit Bar. ꝙ capē
nō pōt: quia aufertur ei res a testō tanqꝫ indigno: et si
nō admittitur: loco eius admittit fiscus: ꝛ sic pars ei⁹
nō deficit nec mibi accrescit. Itē ibi testator legat mi
bi ꝛ fuo suo ꝓp̄o. ego admittor tm̄ ad ptē. l. plures. §.
si ꝯiunctiꝫ. ff. de leg. i. qꝛ ex pte tātum mibi relictū est:
et pars cōiūcta non oīno deficit: qꝛ naturalr̄ seu d̄ eq
tate sibi debet. Sed ibi legatur mibi et illi q nō ē i re
rum natura nec eē sperat admittor ego ad totum. l. si
duobus ꝑalle. §. fi. ff. de leg. i. Rō qꝛ pars ꝯiuncta oīo
deficit. Idem g⁰ i oi casu i quo ps totalr̄ deficit vel qa
ꝯiunct⁹ moritur añ testatorē vel relictū ē posthumo
q nascitur abortiuus vel si ꝯiūctus repudiat: qꝛ tūc ps
coniūcti oīno deficit: ꝛ iō ꝓpt ꝯiūctionem alteri par
ti accrescit: licet de ꝯsuetudine quarūdam ptium: vt
francie cōiūctio non significat ius accrescendi. Iō quā
tuncūqꝫ deficit ps vnius alt tm̄ ad ptē admittit. s. sibi
relictam. Significat ergo nō admitti ad ptē ipm con
iūctum ad ptē tm̄ vel ad totū admittēdū ꝓut hoc qd
libet mediū ꝓbabile declarat.

¶ Nolle ꝛ non velle differūt: qꝛ nolo iportat ꝑcise re
sistentiā cōtēptum ꝛ oīmodam ꝯdictionem vel repu
diationē: et non solū absentiā uolūtatis. Sed non vo
lo tm̄ aliqualē et nō oīmodam iportat ꝯdictōnem. ut
no. Io. an. de of. dele. c. prudentiam. §. sexta. sup. v̄. nō
uelit. Et qñqꝫ capit nolo ut ēt non iportat ꝑcise resi
stentiam ꝓ non uolo. ut i. c. finē litibus. de do. ꝛ cōtu.
ibi nolit aut nequeat scdm Io. and. ꝛ seqtur Uin. Si
milr̄ dormiens non vult legere tunc ꝛ tamen expsse
se legere non legat: ut no. de spon. c. ij. Et dictio nolle
cōponitur de non uelle. Alij tñ ponūt drām dicentes
ꝙ nō uelle significat ꝑuatiue. i. nō eē uolūtatē seu mo
tum uolūtatis. Sed nolle significat positiue. i. eē mo
tum nō fieri vel non obtinere illud de quo q̄ritur. Et
per hoc dicunt doc. ꝙ si heres deliberādo de adeūdo
dicit se nō uelle adire. hec v̄ba non significant repudi
ationē qꝛ nō uelle adire ē non habere motū animi ad
eundū. nō āt ꝑ hoc seqtur ꝙ repudiet. secus si dicat.
nolo adire. quia sensus ē ꝙ hꝫ motū animi ad non ha
bendam hereditatē. et iō significat repudiationeꝫ. fa
cit. l. filij. §. i. ff. ad tertu. ꝑꝑ hoc dixit lex ꝙ iter velle ꝛ
nolle ē mediū. s. nō uelle ꝛ ñ nolle. l. i. §. sciētiam. ff. de
tribu. ac. ꝛ hoc de proprio significato verbi. Sed ex
circunstantijs possunt recipi alia significata.

¶ Nota ē idē ꝙ ifamia. l. i. ff. de his q no. ifa.

¶ Notare qñqꝫ ē reprehēdere. c. fi. de sortil. Quan
doqꝫ ifamare. c. accedēs de purga. cano. Qñqꝫ ꝯside
rare. c. cū olim. ij. de of. dele.

¶ Notari⁹ ē publica ꝑsona. qꝛ ei⁹ officiuꝫ ad publicā
vtilitatē inuentū ē. ꝛ dicitur a notādo qd est negocia
hoīs publice ꝛ auctētice i publicā et auctēticā formā
redigere. Et idē dr̄ scriba a scribēdo. et tabellio seu
tabellarius a tabula. Regre. s. locis suis.

¶ Nothus dr̄ illegitimus. ꝛ ꝓpe de adulterio nat⁹
sicut dr̄ notha febris que affligit vt quartana. non tñ
est vera quartana ut nota. glo. in. §. persone vero. in
fi. c. nisi cum pridē. de renunci. Etiā dr̄ a nota. i. infa
mia. quia talis ifamiam incurrit.

¶ Notorium ē triplex. Quoddam ē notorium ꝑsum
ptōnis. s. qd ē de euidētia iuris uehementis ꝑsumptū
vt paternitas. filiatio. vbi non reqrit alia probatio.
c. qm̄. de fil. presby. Nā de hoc ꝙ qs sit alicuius filius
non pōt uere probari. l. lucius. ff. de cōdi. et demon.
vnde filius ē quem nuptie demōstrant. ff. de i ius vo.
l. qꝛ semper i fi. nam et vir et vxor aliquem ifantē nu
triunt et dicūt eū filium eoꝝ eē. tunc ꝑsumitur eoruꝫ
filius. Est ergo notoriuꝫ ꝑsumptōis euidētia rei eui
dente a iure ꝑsumpta. Aliud ē notorium iuris. et est
clara iudicialis confessio. iconuicibilis probatio: et
irretractabilis diffinitio. de quo. s. notorio qs dānat⁹
ē. vel i iure confessus. Et sic illud ē duplex. videlicet
per confessioneꝫ factaꝫ i iure. et per sniam iudicis. ut
i. c. vestra. de cohabi. cle. et mulie. Tertium ē notori
um facti. s. quod cōmissum uel factum non dubitat a
populo vel maiori populi pte et ꝑ euidentiam rei nul
la pōt tergiuersatōe celari. nec oꝫ ꝙ oēs circūstātie

facti sũt note: vt.c. vlti. de coha cle. ꝛ mul.c.cum dile
ctus.de purgat.cano. in fi.ij.q.i.manifesta. ꝛ.c.se. Et
illud notoriũ ē triplex.s.ſm triplicē distinctionem
facti. Quoddam ē facti pmanentis ꝛ cõtinui. vt ꝙ de
us solis stat in palatio papinensi cõtinue.c.dilecto de
appel. ꝛ illud non idiget ꝓbatione. Aliud ē facti tran/
seuntis: vt ꝙ quidam i publico palatio occiditur corã
populo. Tertiũ ē notoriũ facti iterpellati vt qꝛ vsura
rius vna die tꝫ mensam patã: alia nõ. Et illud sic dscri
bitur. Est quoddã intellectuale ꝛ notuꝫ sic ꝙ non põt
aliqua tergiuersatione celari. ꝛ qd pſbyter cognoscat
ↄcubinam cũ qua hꝫ aialia gradiẽtia circa focum pa/
nem poscẽtia. De hoc plenius no.p doc.in.c. vr̃a.pal:
vbi tractat mã notorij q ē adeo intricata ꝙ dicit Jo.
de ligna. ꝛ dñs anto. de butri. ꝙ multi loquunt de no
torio quid sit notorium ignorãtes. Et in consilio basi/
liensi i sessiõe.xx. additus ē quartus modus vltra tres
cõmunes notorietates.s.qñ sacerdos mulierẽ de incõ
tinentia suspectã ꝛ infamatã tenet ꝛ per suũ supiorẽ
admonitus ipsam cum affectu nõ dimittit vt in dcre.
quod incipit. Quicũqꝫ clericus i quo ēt notorij concu
binarij a pceptione fructuum oium bñficioꝝ suorum
triũ mẽsiũ spacio ipso facto suspẽdunt. quos fructus
supior ↄuertat in fabricã: vel in aliam euidẽtem vtili
tatẽ ecclіaꝝ ex qbus isti fructus pcipiũtur: ꝛ nisi mo
nitus ↄcubinam dimittat aut aliam nõ resumat oibus
bñficijs puetur. Et nota ꝙ moderni ponũt nouẽ gnã
ꝓbationum: que in iure formalr differũt. ut sunt argu
mẽtum: pſumptio: iudiciũ: fama: rumor: occultũ pe/
ne: occultũ oino: manifestuꝫ ꝛ notoriũ. Vñ argumen
tum ē rõ rei dubie faciens fidẽ: de heret. cũ ex iniũcto
de vb.sig.c.forus. Presũptio ē quoddã mediũ itelle/
ctuale vitatis eliciẽde ex circũstantijs insurgens: de p
sumpti. ex studijs. De illa que sũt iuris tñ: ꝛ que iuris
ꝛ de iure: no.i.c.is q fidem. de spon. vbi glo.no. de qn
tuplici pſumptione. Judiciũ ē medium intellectuale
ex aliqua singulari circũstantia isurgẽs. C. ꝛ.ff. de rei
ven.l.iudicia. Fama ē illese dignitatis stat9 vita ꝛ mo
ribus cõprobatus. hoc veꝝ de fama hois. sicut ifamia
ē lese dignitatis status vita ꝛ moribus reprobat9. Sꝫ
fama de aliquo negocio ē mediũ vitatis eliciẽde: ꝛ cõ
munis ꝛ clamorosa insinuatio insurgens apud totã vl
maiorem ptẽ populi ex icerto auctore puenĩes. Ru/
mor ē particularis insinuatio clamorosa ab incerto
auctore consurgẽs. Pene occultũ qd ꝓbari põt: sꝫ dif
ficulter. Occultũ oino ē quod nullatenus ꝓbari põt:
ꝛ subijcitur iuri diuino: de simo. sicut. vi.q.i.si omnia.
Manifestum dicitur ꝙ de facili ꝓbari põt ꝛ notoriũ
s.descriptũ ē. De quo ēt datur exemplũ de statua ꝛ p
cussione. vt no.i.c.super eo. de testi.cogen. ꝛ i.l.ciues.
C.de appellatio.

Nouatio est prioris debiti a prioris obligatio/
nis partibus hoc uolentibus expresse in aliam obli/
gationem transfusio vel transactio. verbi gratia. De/
bui tibi cẽtum aureos sub cõditõe si nauis venerit ex
asia placuit inter nos nouare obligatõem: vt illud qd
debui tibi sub ↄditione pure: ꝛ sine conditiõe debeaꝫ
Hec ē nouatio ita ꝙ prior obligatio cõditionalis trã/
sit in posteriorem purã p nouatõem. Eodem mõ põe
exẽpla i silib9. vt.ff. d noua. ꝛ.C. eo.ti.p totũ.

Nouale ē terra pciosa alias ptermissa que p annuꝫ
cessat. Alij dicũt ꝙ ex silua q arboribus extirpatis ad
cultũ rdigit fieri nouale dicat. Et vtraqꝫ illaꝝ iterpta
tionũ colligit ex legib9 ciuilib9. Sꝫ apud notarios ro
mani põtificis nouus vsus obtinuit ꝙ nouale ēt dicit
ager de nouo ad agriculturam redact9 de quo ñ extat
memoria ꝙ aliquando cultus erat. vt in.c.quod p no
uale: de ver.sig. vbi de hoc.

Nouũ opus facit qui: aut edificando: aut destruen
do. aut foueã faciendo pſtinam faciem operis inmu/
tat. Secus si uetus reficiat vel icrementũ iponat: qꝛ
tunc non videtur nouum opus facere.ff.eo.titu.l.i.§.
nouum et.§.siquis edificium.

Noui opis nunciatio ſcdꝫ Host. ē ille qui de nouo
edificat in piudicium alteri9 facta legalit.l.i.ff.de no.
ope.nũc. Et ptinet ad ea tantũ que iunt solo ↄiuncta:
ut in.l.i.palle. Fit aũt triplr. Primo solo verbo dicẽ
do. Nuncio nouuꝫ opus: ꝛ hoc in loco edificij ipo dño
noui opis. Scdo per iactũ lapidis vel lapilli. Tertio
p iudicis ꝓhibitionẽ. Prio mõ nuncians pdit possessi
onem. ꝛ facit aduersariũ possessorẽ. vbi gratia volui
sti domuꝫ edificare in fundum meũ: ꝛ nũciaui tibi qd
non faceres. dicendo nouum opus nuncio.i.ꝓhibeo.
nuncians vero secundo ꝛ tertio modo retinet possessi
onem ſcdm ber.in.c.ex pte. de vbo.sig.

Nouum opus nunciare ē ꝓhibere ne edificium fi/
at: ut qñ nuncio tibi ne edifices i fundo meo vel per ia
ctum lapilli pſentibus testibus. Hec nũciatio hꝫ talẽ
effectum ꝙ si edifices ibi spreta nũciatiõe mea absqꝫ
hoc caueas de opere demoliẽdo seu destruendo. Si
te apparuerit iniuste edificare qcqꝫ postea edificaue/
ris siue iuste siue iniuste totũ debebit destrui. vt.l.i.p
all.§.opus nouum. ꝛ.§.nunciamus. Et si aliquid i pu
blico fiat. oẽs ciues opus nouũ nunciare possunt. Nã
reipublice iterest ꝙꝫ plurimos ad defendẽdum causã
suam admittere.l.ij.i fi.ff.de no.ope.nũc. Et dr in.§
opus. nouũ pall. ꝙ hoc edictũ ñ complectit oia opera
vt supra de interdictis.

Noxa dr qd nocet vel nocuit. vt seruus ꝛ ceru9 aut
aliud animal nocẽs. vt.ff.de noxa.ac.i Rica.

Noxia dicitur ipsum delictum maleficium vel dã
num datũ. vñ noxia delictum delinquens noxa voca
tur. vt isti. de nox.ac.in glo.

De Nu

Nullatenus. vide in cle.vni.de sequestra.in glosa.
per ordinarium.

Nullitatis sentẽtie sunt multi modi. vt no. Jo.an.
de re iud.c.i. vbi remittit ad Spe. de sen.pla.§.iusta
ꝛ sententia nulla non meretur habere nomen sentẽtie
de re iudi.c.fi.li.vi.ff.e.ti.l.iij.§.ↄdẽnatũ. Et ē glo.fi
nalis.i.cle.vni.de sequestra.pal.

Numerata pecũia duobus modis dr. Uno modo
respectu creditoris qui ꝓprie dicitur numerare pecu
nias debitori vt sibi reddatur. Alio modo respectu d
bitoris qui ꝓprie dicitur soluere creditori ꝛ improꝑe
dicitur numerare cum soluit quod debet. Dat autẽ
exceptio nõ numerate pecunie a creditore principali
debitori vel fideiussori. Sed numeratio pecunie lar
ge ponit hic ꝓ omni re quã qs nũerauit uel soluit.

Nũmisma ſcdm quosdam est idem quod moneta
currens ꝛ specialis. vel ē idem quod nũmus. Sꝫ oliꝫ
nũmisma ꝛ aureus ꝛ solidus auri idem erant. vt.C.d
vete.l.i.li.xi.et.C.de spor.l.ij. Et in euãgelio mathei
et dicit phs li.v.ethi. ꝙ nũmisma factum est nõ ex na
tura rei sed ex lege.

Nũmularius ē nũmoruꝫ numerator vl malleator
Quoniam et ipse accipit pecuniam et erogat sic cam
pior: et inde facit scripturam ad quã frequẽt recurrit

in dubio: ut per eam data ꝛ accepta probentur hic ēt argentarius dicitur ut supra de lr̄a. A.

¶ Nummus. i. denarius de quo dicit ph̄s. v. ethi. q̄ ē mensura oium reruz: qꝛ ē fideiussor nobis in omni necessitate ꝓ qualibet re q̄ indigemus.

¶ Nūcius ē qui vicē gerit epistole ꝛ que sine mandato lr̄is mittit̄ qui ē uelud pica ꝛ organū ꝛ uox dn̄i mittentis ipm: ꝛ large qualibet nuncius pōt dici ꝓcurator sed non econuerso

¶ Nuncupatio est quā in cereis tabulis recitat testator dicēs q̄ hoc vult in his cereis tabulis q̄ scripte sūt ita dico ita lego ita q̄ uos ciues mihi testimoniuz perhibeatis.

¶ Nuncupare ē palā noiare vel uocare ꝛ cōfirmare s̄m Isido. li. v. Reḡr. j. testamētū nūcupatiuū.

¶ Nunq̄z qn̄q̄z idē ē qd̄ raro. i. q. i. nunq̄z.

¶ Nūdine sunt generale forum ad qd̄ vndiq̄z hoies confluunt ꝛ ꝯcurrūt. C. de nundi. l. vna. l. clam. §. qui ad nūdinas. ff. de acquire. poss. Aliquando ēt nūdine dicūtur epule. l. cum societas. ff. ꝓ socio.

¶ Nuptie sūt matrimoniū: vel viri ꝛ mulieris cōiunctio idiuiduam vite ꝯsuetudinem retinēs diuini ꝛ humani iuris coicatio. xxx. q. v. nullam. Et dicuntur nuptie ex eo qꝛ nubentiū capita in solēni bn̄dictione velabātur: ꝛ quasi nube coopiebātur ea. q. nostrates. ꝛ. c. femine. Et illud idiuiduā vite ꝯsuetudinē tantū valet sicut ꝯsortium ois vite. ꝛ hoc q̄ztum ad ꝓpositum qꝛ hāc intētionem habere debēt vt ꝑpetuo sil' maner̄ debeāt: q̄uis post ꝯtractum matrimonij an̄ carnalez copulā possit alt̄ altero inuito religionem itrare. Et qn̄ nuptie sūt ꝓhibite celebrari. habetur in. c. capellanus. de ferijs: ꝛ in his v̄sibus. Aspiciens veterē circūq̄ si qs bn̄dicta: Nō licet hic: lz hic: hic n̄ lz: lz hic: hic n̄

¶ Nuptie secūde dicūtur oēs q̄ sequūt̄ p̄mas. lz sint tertie: q̄rte. uel q̄nte ꝛc̄. ut qn̄ aliquis nubit alicui pᵒ p̄mas nuptias. C. e. ti. l. siqs. §. tale.

¶ Nurus ē vxor filij. ꝛ eius appellatiōe ꝓnurus ꝛ deinceps cōponitur. ff. de v̄bo. sig. l. nurus. l. ij. §. nuruz ff. q satilda. cog. ꝛ ēt sponsa. ff. de gradi. cog. l. labeo. l. seruus. ꝯriū v̄r insti. de nupt. §. ꝛ si qua.

¶ Nunc. no. archi. lxij. di. ego. ꝛ glo. xxxij. q. v. si audieris. Et silr̄ vin. d̄ offi. d̄ lega. c. prudētiam. §. sexta.

De Ob

OBligatio est iuris vinculuz: quo necessitate astringimur alicuius soluende rei scd̄z nostre ciuitatis iura. instit. de oblig. i p̄nc. Et est duplex. s. ciuilis ꝛ p̄toria. Ciuilis q̄ aut legibᵒ ꝯstituta: aut certo iure ciuili cōprobata ē. Sz p̄toria ē quam p̄tor ex sua iurisdictōe ꝯstituit. Que ēt oneraria nocat̄.

¶ Obtēpare ē obseq uel obedire: vel iussu iudicis cōparere. ff. siqs ius dic. nō obtēpe. i rubri ꝛ nigro.

¶ Obaudire ē quasi de mente deducere scd̄m Joan. and. de elec. li. vi. c. fundamenta.

¶ Obscuritas ē illa q̄ fit i dictōe. Sz ābiguitas q̄ fit i orōnē vt no. gl. ij. i. l. veteribᵒ. ff. de pac. v̄bi gr̄a. Uēdidisti mihi fūdū: ꝛ dictū ē accedere stichū. n̄ appet de q̄ sticho: gᵒ nō sit ꝯdēnatio in actōe ꝯctus nisi on̄datur de q̄ sticho uēditor itellexerit. l. si in ēptore in p̄n. ff. de ꝯhen. emp. ꝛ ven. qꝛ rō dictat actorē ꝓbare ꝛ qa ēptor agit ꝛ ꝓbat de sticho. sz nō de q̄: stat̄ reo declarāti obscuritatē. Ceteris. n. paribᵒ reo fauēdū ē potiᵒ q̄z ꝛc̄. vt i regulis cū sint. de reg. iur. li. v. Itē ibi. Uendidi tibi domū locatā p me cuidā: ꝛ dixi q̄ pensionez p̄mi āni haberē: ꝛ sequētiū annoꝝ tu hēres: ꝛ dixi ius pignoꝝ vtrūq̄z secutuꝝ. Dic̄ tex. q̄ ius pignoꝝ p̄ pertinet ad me ꝓ pēsione p̄mi āni. ꝛ siqd supest tūc ꝑtinet ad te. ꝛ sic fit ifp̄tatio ꝓ ꝓferēte. l. insulā. ff. de pig. qꝛ i p̄ncipali ego mihi ꝓuidi p̄us retinēdo pēsionē p̄orē ex q̄ colligit̄ et declarat̄: obscuritas q̄ ē i accessione et significat q̄ ꝓ illa pēsiōe volui ēt priᵒ ius pignoris retinere. Itē ibi. Siqs stipulat̄. x. kalēdis. itelligitur d̄ prioribᵒ. l. eū q ka. ff. de. v̄b. oblig. Rō qꝛ q̄ rōne intelligerētur de scd̄is. eadē rōe de t̄tijs. ꝛc̄. ꝛ sic stipulatio redderet̄ inutilis. Itē ibi actor petit stichū in iudicio sz dixit se intellexisse de nigro. ꝛ actor de albo. stat̄ dicto actori. l. iter stipulantē. §. i. ff. d̄ v̄b. ob. qꝛ ibi actor on̄dit de quo itellexerit. ꝛ q sibi debet̄. iō ꝓ eo dz ferri sn̄ia. nec debet reᵒ audiri qꝛ de alio itellexit. qꝛ nō ē oneris ipediēdi ꝓcessū iudicij ꝛ iusticie. nec interest rei q̄ stat̄ dicto actoris. cū ꝓbat sibi deberi ꝛ sic de alijs.

¶ Obrepere ē q̄si latent̄ subintrare. lxi. di. nullus inuitus. de cele. mis. cum creatura ꝛ. c. ne in agro. in p̄n. de stato monacho.

¶ Obrepticiū r̄scriptū: ꝛ obreptio. regre. j. r̄scriptū

De Oc

¶ Occasio differt a cā: vt in. c. solite. de maio. ꝛ obe.

¶ Ociū philosophicū ē studiū qa ph̄us ociatur quando studet. Sz ociū vulgare qn̄ uacat̄ ab oper̄ seruili. Et nota q̄ ociū ē triplex. s. destitorium qd̄ ē ribaldoꝝ q apud athenas suspēdebātur. Et de hoc d̄r̄ q̄ ociositas ꝛ uoluptas arma sūt hostis antiq ad miseras animas capiendas de renūc. nisi cū pridē. §. veꝝ sz ꝓp̄t Ergo dicit Hiero. ad rusticuz monachū in. c. nunq̄z. de ꝯse. di. v. Semp aliqs opis facito: vt te diabolus inueniat occupatū: Scd̄mē restitutorium qn̄ qs cessauit a labore: ꝛ iteꝝ accedit ad opus. Tertiū retributoriū: qd̄ datur emeritis ꝛ senibus

¶ Oculus est quadruplex. ut nota. archidiaco. xxxij. q. v. nec solo.

¶ Occupare capit̄ qn̄q̄z in mala. ꝛ qn̄q̄z i bona significatione. Et ꝓp̄e mobilia occupātur ꝛ imobilia inuadunt̄. vt in glo. super hoc v̄bo in. c. generali de elect. libro sexto vbi cōcor.

¶ Occultū oino vt p̄missum ē d̄r̄ qꝛ nulla rōe probari pōt. ꝛ tale uocat̄ secretū uel latēs. vide: j. probatio

¶ Occultū pene ē qd̄ p paucos ꝓbari pōt: ꝛ qd̄ pauci sciunt. vide supra notorium i generibᵒ ꝓbationum

De Of

¶ Officium dicit̄ multis mōis. Primo misteriū. Secūdo obsequiū. Tertio actus ꝑsone corrigentis. xxi. q. i. monachᵒ. Quarto plebania de sta. mo. qd̄ dei. itē aliqn̄ sumit̄ ꝓ dignitate uel ꝑsonatu de p̄ben. ad hec. de cle. nō resi. qꝛ. de ꝯces. p̄ben. c. ij: §. i. Aliqn̄ ꝓ litigio xxi. q. i. de p̄sentium in fi. vbi litigātes dicūtur officiū exercē. Itē is cui cōmissa ē dispensatio hz officiū. Itē qui hz p̄tātem secularē ꝛ tabellionatū. Itē dicit̄ p̄positura. Sed ꝓp̄rie ē aliud a dignitate ꝛ a ꝑsonatu. Et dicitur simplex officiū qn̄ quis hz admistratōnē aliq̄rum reꝝ sine aliq̄ p̄rogatiua i choro uel capitulo vltra alios sui ordinis rōe hᵒ i officij. Et sic hz onus annexū sine honore vel p̄rogatiua honoris: vt sindici: procuratores: gastaldi. i. q. iij. saluator. v̄. in noie. Item vicedn̄s q hz ep̄atū disponere: d̄r̄ habere officiū. xcx. dis. §. officiū. i. q. i. siquis ep̄s. i. r̄n̄so. Hec et plura uide ꝑ Archi: de consue. c. i. in glo. Et hoc erat contra iura. vbi tractat de dignitate ꝑsonali ꝛ officio. vt hic dictū est. Item officiū scd̄m Car. est p̄tās existens in iudice

exercēdi oia ea q̄ ptinēt ad ei⁹ iurisdictōem. Et capit̄
hic iurisdictio generalr̄ ut includat oia ptinētia ad me
rum ⁊ mixtū imperium. Et loqtur de officio iudicis
cui⁹ iurisdictio officio iudicis mr̄ ē sicut obligatō acti
onis: Nec ē vera opi: Pe. de bellapti: q̄ offiñ iudicis
sit exercitiū vel executio iudicis: qꝛ magis stat i hitu
q̄ȝ in actu. Nec ꝑm opi. Marti. appellari dꝫ actio cuȝ
differūt surrogatū ⁊ cui surrogatur isti. de actio in p̄n.
i glo. iiij. Item officiū ꝓp̄e dr̄ q̄ homo debet homini
ex nā: vt in. c. cū in officijs. de testa.

Officiū iudicis scd̄ȝ gof. ē ptās iudicis a iure sūpta.
Et hȝ locū tā i his que ante iudiciū fiunt q̄ȝ in his q̄ in
iudicio occurrunt faciēda. Et iplorat̄ loco p̄ncipalis
actōis cū alia ordiaria. actio deficit. ut i. c. fi. ō of. iudi.

Officium iudicis ē duplex. s. nobile ⁊ mercenariuȝ
Nobile iō appellat̄: qꝛ a seipso iterponitur: nec iure
actionis siue obligatiōis ut puta si minor petit se resti
tui in integꝝ hoc non petit iure obligationis: qꝛ iudex
non fuit obligat⁹: nec iure actionis: sed iudicis officiū
misericorditer iploret ⁊c̄. Mercenarium iudicis of
ficium ē seu sic appellat̄. qꝛ deseruit actioni intentate
puta peto a te. xx. actione mutui iudicis officium deꝑ
uit mihi hac actōe. qꝛ ↄdēnat te: ut restituas mihi. xx.

Officiosa dicuntur q̄ continēt pietatē que nulli ob
sunt ⁊ alicui ꝓsunt. Sicut a ↄ̄rio testamētū dicitur in
officiosum quod est contra officium pietatis. di. ix. si
ad scripturas in glo. i.

Officiales iudices. Re. ut. s̄. assessor.

Officina ē quasi tuguriū vel tegmen qñ vȝ palee:
i. stramina ponūtur sup arbores ut pastores subt⁹ exi
stentes ab hymbrib⁹ ꝓtegantur.

De Ol

Oloberus ē uestis totalr̄ deaurata. ⁊ dr̄ ab olon:
i. totū. Et differt a uestibus deauratis qꝛ illa fiunt in
auro optimo. qō in vulgare dr̄ fuluum: in legib⁹ obri
siatū. illa de quolȝ auro. lȝ hec de auro toto silr̄ i totū
ē: ⁊ alia uestis q̄ hȝ auꝝ tm̄ in pangadis. ut. C. de ve sti.
olobe. ⁊ aurea li. x. in Rica scd̄m Accur.

Olfacere ē nasum ad culū ponere: ita exponit glo.
in. v̄. olfacit. in. l. agazo. ff. si q̄dru. pau. fe. di. Ubi aga
zo duxit equū ad tabernam: q mule olfecit q̄ calcitra
uit ⁊ agazōi crus fregit. Et dicitur q̄ ibi dñs male te
netur de paupie. al's gnāliter olfacere ē odorem odo
rare. ⁊ olfactus odorat⁹. Et ab oratorib⁹ ponit̄ ꝓ scir̄
vt dicēdo. Tanta sūt in me tua bñficia: ut quo his pa
cto correspondeam neutiq̄ȝ olfacere possum.

De Om

Omnino tāgit Archi. de p̄ben. c. si bñficia. li. vi. et
pleni⁹ in. c. lȝ canon. de elec. ⁊ glo. in cle. i. de vi. ⁊ ho.
cle. ⁊ ēt glo. i. c. ⁊ si xp̄s. de iureiuran.

Oia cōprehendit singula. Nā si ep̄s dicat. Do tibi
talē villā ⁊ oia iura que hēo: ibi singula iura comp̄hē
duntur. Sed non ītelligit dare decimas ⁊ aliqua iura
que sunt mere spiritualia. qꝛ dictio oia lȝ se extendat
ad singula. nō tñ ad ea que sunt penit⁹ nature alterius
⁊ iuris q̄ȝ ius ad ea que p̄ncipalr̄ transferūtur. Sȝ qñ
dat̄ aliqd qō hȝ tpalia ⁊ spūalia iura cū oibus ptinen
tijs suis. vt prebenda habēs possessiones ⁊ decimas:
tunc oia trāsferūtur simul secundum hosti. in. c. litte
ras de iure patro.

Omologare ē idē qō confirmare vel ratificare. Et
sic dicit̄ q̄ arbitriū sit omologatū. Alij dicunt omolo
giare idem quod cōsecrare.

De Op

Opera ē diurnum officiuȝ. s. q̄ quis exhibet alicui
ꝑ diem artificialē ⁊. nō naturalē. sicut dr̄ Geñ. i. c. Ve
spere ⁊ mane dies vnus. Aliqñ ponit̄ ꝓ breui tēporis
obsego vel ē idē qō obsequium. Dicitur ergo. Opere
officium tēpe limitatum. vt. l. i. ff. de ope. liberto. Li
mitatio āt stat in disponētiū uolūtate. qꝛ ꝑ ↄ̄hētes pōt
limitari maiori vel miori tpe: puta q̄ dies capiat̄ ad
integrā: vel ad mediā noctē: vel ad vesperā tm̄. qꝛ di
sponant ↄ̄hentes ⁊ erit lex. Itē in testatore: ⁊ qñ aliud
non apparet de die artificiali ītelligitur: qꝛ ad hūc cō
muniter fit relatio. Sed ip̄ope opatio accipit̄ pro re
uerētia: vel obsequio. ut no. in. §. libertus. l. non sortē
ff. eo. titu. ⁊ sic de alijs.

Opinio scd̄m Spe. ē dubia pticularis arbitratio:
que a doctorib⁹ alicuius scie auctoritatē hȝ. Hec tñ ñ
ē ꝓponēda veritati. Sed scd̄m Genc. ē ꝓbabilis ar
bitratio doctorꝝ nō nisi ob instructōeȝ studentiū i scri
ptis redigenda. Et dicit q̄ hñs ꝓ se opi. doc. i aliquo
casu lȝ succūbat: tñ auctoritate illius opiniōis releua
tur ⁊ excusat̄ a ↄdemnatione expensarū. Ratio quia
iure doctor hȝ auctoritatē interp̄tādi ꝓ suo videre.

Opinio cōmunis ē aliud q̄ȝ fama. Nā opinio cōis
facit ius. C. de re iud. l. i. Fama ꝟo nō facit ius. Item
opinio cōis ꝓbat. fama vero nō. Itē opinio cōmunis
differt a notorio. qꝛ opinio cōmunis ē de longe p̄titis
que ꝓbari nō p̄nt de facili. s. ꝑ testimoniū visus ⁊c̄. sȝ
notoriū ē de p̄sentibus: vel ꝓxime p̄teritis: que de fa
cili ꝓbari p̄nt ꝑ testes diuisim. Et q̄ opinio ꝟitati p̄
ferat̄ ē glo. cum ↄcor. ꝓ. ⁊ contra abundās i iuribus. i
c. nuper. de biga. sup ver. tanquā. Cōcludit tñ ibi qō
casuali vt opiniōi potius stetur quā veritati i fauoreȝ
ↄ̄hentium testamentatorꝝ: sniaꝝ: vel prolis. Alias re
gularit̄ ꝟitas p̄fertur opinioni scd̄m bern. in gl. ij. i. c.
ad audientiam de spon. Etiā ꝟitas p̄fert̄ auctoritati.
l. nēo iudex. C. de sen. ⁊ interlo. om. iud: Itē ↄsuetudi
ni. c. si cōsuetudinē: cū sex cap̄lis sequētibus. dis. viij.
vbi dr̄. Veritas ualet ⁊ iualescit i eternum: et viuit ⁊
obtinet in secula seculorum

Optimates sunt quasi meliores ⁊ ditiores ō popu
lo ab opibus dicti.

Oportet aliqñ dicit necessitatē. ij. q. ix: nō oȝ. Ali
quando honestatē. Itē oportebit significat tā p̄ns q̄ȝ
futurum. de ver. sig. verbū. ⁊ no. glo. xxv. q. i. ⁊ glosa.
ij. c. i. de p̄scrip. li. vi. sup ver. oȝ.

Opus nouū. Regre. s̄. Nouuȝ op⁹: ⁊ opus laudat
magistrū. C. de vete. iur. enu. l. ij. §. ↄtra autem. sic in
auct. de mona. §. sancim⁹. coll. i.

De Or

Orb⁹ dr̄ q sine libis ē l' sine mr̄imonio: vt. s̄. celebs

Oraculum id est rñsum qꝛ predicādo ipetrat̄. ca. ꝑ
tuas. de maio. ⁊ obe.

Ora sine aspiratiōe significat finē vel extremitatē
reꝝ. p̄cipue regionū vel vestiū. i. Regū. xxiiij. Dauid
oram p̄scidit clamidis saulis. ij. q. vij. de his. Geñ. xlij.
ad hebre. xi. scd̄m Jo. an. i clemē. ij. de vi. ⁊ hone. cle.

Orphanotrophus ē orphanoꝝ et pupilloꝝ tutor. ⁊
adolescētium curator: q eos facultatib⁹ et parētibus
quasi destitutos suscipit alēdos.

Orphanotrophū. ē locus i q̊ talib⁹ alimenta admi
nistrat̄. xxiij. q. viij. tributū. §. q̄uis. ⁊ spe. i ti. de his q
alie. no. in iudi. interue. vbi ponit qd sit ꝓcurator con
iuncta p̄sona. defensor: excusator: sindicus: iconomus
actor: vicedomin⁹ vicecomes: gastaldus: tutor. cura
tor ⁊c̄. Et de orphanotropho remittit ad. l. orphano

trophos.C.ꝺ epis.ꝛ cle.
¶ Ortꝰ olerariꝰ.ē ortus in quo olus crescit.
¶ Ordinarius ē qui iure suo vel ꝑncipis bn̄ficio vni
uersaliter iurisdictiōez exercere pōt vbilibet. Jtē est
is cui vniuersitas cāꝝ cōmissa ē.vnde scd̄m spe.offici
ales epoꝝ ordinarij uocantur. Jtem scd̄m Hos.ordia
rius iudex ē qui a collegio eligitur: ꝛ a superiore con
firmatur: vt electus in rectorem: qui ꝑ confirmatiōez
sortitur iurisdictiōem sicut ꝛ eps in oibus ꝑter ea que
maiorem discussionem exigunt. Jtē scd̄m spe. ordia
rius ē legatus in ꝓuincia super decretum. Et sūt du
plices. Quidam habent administratōem: vt epi habē
tes episcopatus quos actu regunt ꝛ isti habent resti
tuere in integrum. Alij sunt ordinarij nō ha bētes ad
ministrationem: sed tantum facultatem iudicādi: vt
scd̄m iura ciuilia que honorē tm̄ ꝛ dignitatem habēt
ratione cuius iudicare possunt si qui in eos cōsenserit
l.i.ff.de iud. secūdū iura canonica sunt epi renūciātes
loco episcopali nō dignitati retinentes honorem sine
admistratione de renū. nisi cū pridem. de ordi. ab epi
scopi. qui re.epis.c.i. Jtem eps cuius episcopatꝰ oio
destructus eēt qui eēt eps. nullius tm̄ epatus secundū
Hoss. in sum. de in itegr. rest.
¶ Origenarius: Require supra Colonus. nam orige
narius colonus ꝛ ascripticius idē sunt in re.s. eiusdem
conditionis homo. sed rōe differūt. nam ascripticius
dicitur qꝛ sic ascriptus ē terris colēdis ꝙ nō pōt a cul
tura recedere sine voluntate dn̄i sui. Sed colonus qa
tenetur colere terraꝫ ꝛ origenarius. qꝛ ex origine sua
adheret glebe vt supra.
¶ Ordinarij locoꝝ sūt non tm̄ epi sed etiā qcūqꝫ infe
feriores qui habent institutōem ꝛ destitutoem. c: cuꝫ
eccl'iaꝝ. de offi. or. ꝛ. c. iij. §. i ꝯferēdis eo. ti. lib. vi.
¶ Ordinaria onera sūt illa que ex costitutōe vl' cōsue
tudie ꝑstant: ut quod glibet talis fūdus vl' domꝰ quo
libet āno tantū debeat ꝑstare dn̄o suo vl' ꝑncipi. Sed
extraordinaria onera sunt q̄ extra cursū ꝛ morē ex in
opinato euētu vel casu seu necessitate emergēti idu
cūtur: ꝛ si dn̄s uelit maritare filiā suam vel guerre in
imineāt. ꝛ iō a suis subditis exigatur aliquid.
¶ Oriūdus de ciuitate vel loco ꝛc̄. dr̄ is q vel ibi vel
i vico ciuitatis illius ortus ē. ff. ad mūicip. l. q ex vico.
Uel si paṫ eius ide duxit originē. C.e.t. assūmptio. §.
filius. ꝛ. C. de mūicip. ꝛ orige. l. i. ꝛ. l. filios. li. x. Et no.
in. c. vsuraꝝ. de vsu: in ṽsi. alienigenas. li. vi.

De Pa

PActum vel pactio diciṫ a ṽbo paci
scor ꝛ sic describiṫ. Est con
sensus duoꝝ vel pluriū i idem placitū. s. ad
dandum vel faciēdū aliquid alteri ab alte
ro eoꝝ. ff. de pac. l. i. §. i. Et diciṫ quasi de pace factuꝫ
vel pacis actū ꝛ poniṫ ibi in diē placitum. Nam non
fit i eodē ṽo vel falso: qꝛ si duo uel plures ꝯsentiant in
hoc ṽo titius ē hō: vel i hoc falso titius ē asinus n̄ erit
pactū: qꝛ nō eēt obligatoriū. talis. n. cōsensus neutrū
obligat alteri. Jtē scd̄m quosdā pactū ē ꝯctus: qꝛ pa
ciscendo diuersas in diē ꝯbimus volūtates. Et capiṫ
quandoqꝫ late pro eo quod non transit in contractuꝫ
noiatuꝫ vt vēditio ꝛc̄. Et sic oē pactū pōt dici ꝯctus
innoiatus: ut trāsactio do ut des ꝛc̄. Quādoqꝫ stricte
ꝓ simplici pacto gratis facto. ut ꝓmitto tibi. x. ꝛc̄. Et
a transactiōe ꝛ pollicitatōe differt: qꝛ pollicitatio soli
us offerētis: Et assignatur dr̄a iter pactū ꝛ transactō
nem: quia pactum ē de re certa ꝛ non litigiosa ꝛ gra
tuita. Transactio uero de re incerta et litigiosa et nō
gratuita. Et quid sit pactum habes etiam de uerbo.
sig. c. pactum. ubi dicitur pactum est inter partes ex
pace conueniens scriptura legibus ac moribus com
probata. Nam sepe ad probationem pacti interpo
nitur scd̄m glo. ibidem.
¶ Pactorum diuersa sunt genera. Nam pactum cō
uentuꝫ dicitur quod sub certis uerbis et forma factū
expressum. ut redactū ē. uerbi gratia. Nam clarum
ē pactū i ṽbis. qꝛ si ṽba sūt obligatoria pactū ē obliga
toriū: si sūt liberatoria ē liberatoriū: si exceptōis idu
ctiua tūc ē exceptōis iductiuū: ut si creditor tradit in
strm̄ debitori ex hoc significatur pactū liberatoriuꝫ
factum a creditore debitori: ut. l. labeo. ff. de pac. Ra
tio. quia ut redditio instrumenti aliquid operetur. s.
voluntatem creditoris liberare uolentis debitorem.
Sed ibi creditor pignus reddit debitori non signifi
catur liberatio. ut. l. sequen. ff. eo. ti. quia hec redditō
pōt aliquid operari scilicet conferre utilitatem debi
tori in usu pignoris. Secus in casu precedenti in quo
non operatur nisi ut dictum est. ex quo patet qō red
ditio pignoris no singnificat remissionem coꝝ. Jteꝫ
si instrumentum debiti reperitur penes debitoreꝫ ex
hoc significatur redditio creditoris nisi contrariū ꝓ
betur. l. si cyrographum. ff. de pign. quia instrumen
tum presumitur peruenisse ad debitorem per reddi
tiōem ꝛ uoluntatem creditoris: ꝛ hoc si debitor ē ex
traneus. Si uero familiaris in domo creditoris con
uersans tūc secus. quia presumitur ꝙ faciliter potuit
haberi inscio creditore. l. vnica. §. ille. C. de lati. li. tol.
Jtem si aliqua bona conductoris sunt per eum inuec
ta illata vel reducta ꝛc̄. Ex hoc concluditur pactum
quo pignus cōstituiṫ locatori. ut. l. certi iuris. C. ꝺ lo.
ꝛ cōduc. ꝛ hoc ex cōi mō agendi quo iuecta atqꝫ illata
sunt locatori tacite obligata: qꝛ ꝯhentes vidētur se re
ferre ad cōem modum seu morem. Etiā hoc verum
simplr̄ non solum i predio vrbano sed i rustico ꝫ tūc
demuꝫ sunt obligata: cum dominus scit inuecta ꝛ illa
ta esse bona conductoris
¶ Pactū tacitū dr̄ quod i ṽitate non ē expsse factum
sed ex aliqua lege spēali ac si fieret statutū ex casu ha
bere iubetur: ṽbi gratia. Conduxi domum a seio ꝛ res
meas ituli i hoc cāu res mee illate ꝓ mercede domus
debētur seio iure hoc statuente vel iubēte lege pigno
ri ita eē obligate ac si spēaliter ꝛ expsse inter nos ꝯcor
datum eēt ꝛ conuētum dato tamen ꝙ nō ꝯueniemus
ꝛ sup hoc dixerimus. Unde sic. Pactū tacitū diciṫ qō
non ē factū expsse ut cum conduxi domum nō pāgen
do de ꝑcio dando iam scd̄m leges adhuc vēit ꝑcium
dandū ac si paciscēdo ita fuisset expressum:
¶ Pactū adiectōis i diē tale ē. vt uēdo tibi domū: et
si potero habē maiꝰ ꝑcium ad vsqꝫ mēseꝫ ego repetā
ipsam domum.
¶ Pactum legis cōmissorie ē. ut uendo tibi domuꝫ ꝛ
si non solueris ifra mensem volo ꝙ sit inēpta: ut. C. de
pact. inter emp. et vendi. Jtem ibi. Creditor pacisciṫ
cum debitore ꝙ a debitore non petat. tali casu intel
ligitur quod etiam non petat ab herede. quia pactuꝫ
quo quis sibi prouideat solet extendi ad heredem. qꝛ
ꝑ hoc vr̄ etiā heredi suo ꝓuidere et ꝑ hoc ꝯctus con
ditional' trāsit ad heredē. insti. de ṽb. ob. §. ex ꝯditōa
li. Si ṽo creditor dicat dbitori paciscēdo: nō petam
a te. significat personam tantum fieri videlicet ꝙ a te
tantum non petam: sed non minus ab herede petere

possum. et hoc faciunt v̾ba a te: que sic restringūt. ut l. qui in furtis. ff. de pac. Sed si per pactum vnus obligat se alteri facere dominiū transit ad heredes. l. oēs. C. de contrahen. et cōmit. stipul.

¶ Pactū psonale ē qd̄ nō gn̄aliter fit: sȝ tm̄ p vna persona vel duab⁹. Et dr̄ p tāto psonale: qȝ fit psone soli sic q̄ tali et nō alteri pdesse possit. vt si paciscor pecuniam a te mihi debitam non petiturum a te sed a tuo herede: tunc illud pactum tantum personam tuā tuetur: et non heredem tuum.

¶ Pactū reale vl' i rē ē gn̄ale: et nō ꝯtinet specialiter vnā ȝ duas uel plēs psonas sed gn̄alit̄ ꝯplectit̄ oēs ad q̄s illa res ptinet vel ptinere pōt. ut cū debitū meum oino remitto tā tibi q̄ȝ heredib⁹ tuis: ita ut oēs liberemini. tu ⁊ heredes et fideiussores et nullus mihi reseruet̄ regressus ad pecuniā uel ad rē petēdā. Itē pactorū aliud nudū aliud vestitū. Et qui plene vellet hoc examinare traheret magnā caudā ⁊ cōtrouersiam inter doc. hic tamen cum paucis sufficiat.

¶ Pactū ergo nudū dici pōt q̄ ab oib⁹ iuris solēnitatib⁹ destitutū ē. i. tā solēnitate v̾boꝝ que solet ꝯcedi ⁊ attēdi i stipulationib⁹ q̄ȝ ēt p ꝯceptionē litteraꝝ. s. qn̄ cirographū nō iteruenit: nec aliud istrumentū super hoc ꝯfectū: q̄ nudū pactū ꝯfirmaret̄. ⁊ dr̄ nudū a cā q̄ sufficere pōt ad pfectā obligationē: vt do ut facias: facio ut des ⁊c. cuiusmodi ꝯuētiōes dicunt̄ ꝯct⁹ inoiati. Itē dr̄ nudū a foro negocij. ut qn̄ negociū nō icidit in certū nomē ꝯct⁹. ut i noie emptiōis: vēditiōis: locatōnis ⁊ similiū. Itē nudū dr̄ a rei iteruētu. ut tali non intercedat res q̄ posset suo iteruētu pfectā reddere cāȝ obligatiōis sicut i mutui datiōe. Itē dr̄ nudū a ꝯtinētia. qn̄ si icōtinēti post ꝯctū adijciat̄ pactū ex p̄cedenti obligatiōe vires ꝯhit vt videat̄ inesse ꝯctui ⁊ cām vestiture. vt pactū qn̄ semel factū ē: et post traditionē itercedit res sic vestit̄ iteruētu rei. Itē plurib⁹ aliis modis dr̄ scd̄m diuersas opi. doc.

¶ Pactū vestitū dr̄ sex modis: scd̄m q̄ sex modis vestit̄. scȝ re: v̾bis: litteris: ꝯsensu: ꝯctus coherētia: et rei iteruentu. ut scd̄m Goffre. isti. de verbo. ob. Et dicit Goffre. q̄ pactū i rē ē qn̄ gn̄aliter paciscor ne petam. et i psonā ne a psona petā. ff. eo. ti. l. idē. §. pac. et n̄ minus ex verbis q̄ȝ ex mente ꝯhētiū ē estimandū an pactū i rē vel i personā fit. Plerūq̄ȝ eni i psona pactū inserit̄ nō ut psonale sit pactū. sed ut demōstretur cum quo sit pactum. ff. eo. ti. l. i. §. pactorum.

¶ Pactoꝝ aliud vtile aliud iutile. scȝ rōe psonaꝝ: vt furiosi: q nec tacite nec expresse ꝯsentire pn̄t q̄re mr̄imoniū ꝯhere nō pn̄t: nec ad religionē se obligare: et hoc de ꝯtinuo. sec⁹ si hȝ lucida iterualla: ut. vij. q. i. q̄ȝuis. Qūo eni reus ꝯstituit̄ q nescit qd facit. xv. q. i. aliquātos. Itē pupill⁹ q nōdū ē doli capax vbi vult obligari: sec⁹ si vellet aliū obligare qd̄ pōt. Itē i pdigo. Itē monachi ⁊ regulares pfessi ⁊ ꝯuersi nisi ꝯtemplatione monasterij paciscāt̄: cui p tales acqrit̄. Itē viri ⁊ vxores q sibi donare nō possunt sed vēdere. Itē ratiōe potestatis. Itē i legatis dū legatiōe fungunt̄. Itē iter prēm ⁊ filiū: nisi i castrensi peculio vel quasi. Itē si res i pactū deducta nō sit i reꝝ natura nisi mora precesserit. Ite si hō res sacra vel religiosa deducat̄ i pactū. Itē cessat pactū i collatiōe reꝝ spūalium. i. q. i. q̄ȝpio: ⁊ i reb⁹ phibitis. ēt si iuramētū fuerit appositum vt i aie detrimētū vergētib⁹. Itē pactū turpe: aut rei turpis: aut ipossibilis de iure uel de facto nullam obligationē iducit. c. vlt. eo. ti. scd̄m Goffre. i sum. Dr̄ aūt pactū a pactiōe. ff. eo. ti. l. i. pactio v̾o a pace ⁊ actu. nā q paciscūt̄ ex diuersis et ꝯrijs morib⁹ aioꝝ. post mlta variaq̄ȝ certamina i vnā ꝯsonātēq̄ȝ sentētiaȝ ꝯuenire dicunt̄. C. de rescin. ven. l. si volūtatē. ff. eo. ti. l. i. §. cōuētionis. Et hoc pactū gn̄ale ē ad oia que ꝯhunt̄ uel agunt̄ iter ptes cā ꝯhende vel tollēde obligatōis. sed nomē ꝯuētiōis gn̄alissimū ē. nā et scholares i scholis: clerici i capitulo: populus i foro cōuenire dicunt̄. ut i §. palle. ꝯuētionis. Uel dr̄ pactū a pcussiōe palmarū Ueteres eni cū se obligabant palmas pcutiebāt: in signū iuiolāde fidei. vn̄ dr̄ pactū quasi palme ict⁹. Itē pacto p̄uatoꝝ iure publico minime derogat̄. ⁊ qn̄ qs posset renūciare iuri publico. vide i. c. si diligēti. d̾ fo. compe. ⁊ est glo. no. i auc̄. vt sine phi. matres. collat. vij. que exponit hunc articulū satis clare.

¶ Pactum p donationem. Re. j. transactio.

¶ Pagani dicūt̄ i iure qn̄q̄ȝ icreduli seu heretici. Itē quandoq̄ȝ dicuntur priuati homines vt villani: ⁊ oēs qui neq̄ȝ milites neq̄ȝ magistri sūt: a pagos grece qd̄ est villa latine: ut institu. de mili. testa. §. illis autem temporibus in fi. vbi glo.

¶ Paganicum aduentitium est peculium quod ex pspera fortuna aduenit ueluti ex testamento cognatorum vel etiam agnatorum.

¶ Palliū ē isigne ornamētum archiepi vel episcopi si ex priuilegio sibi concedatur sumptum de corpore beati petri in signum plenitudinis pontificalis officij ut de elec. significasti. ⁊ de auctoritate usu pallij prealle. c. ij. vnde ante pallij receptionem ecclesia dr̄ viduata: ut. c. dist. quoniam. in papa v̾o designat plenitudinem potestatis.

¶ Palatini aliter dicūtur vicarij: qȝ quodāmodo gerunt vicem principis scd̄m Accur. in Rica. C. de pala. sacra. largi. li. xij.

¶ Palatin⁹ comes dr̄ q curā gerebat p̄cipuā: ut missis notarijs suis negligentiā iudicum argueret. C. de offi. recto. l. nullam. Re. s. comes.

¶ Palla dr̄ vestis qua altare cooperit̄ vȝ lineus pannus ꝯsecrat⁹ q sup altare ponit̄ sup quem extēdit̄ corporale. Sumit̄ ēt qn̄q̄ȝ p cortina vel pāno serico. vn̄ Letitie causa cibus est non serica palla.

¶ Papa idē est quod admirabilis. Et dr̄ a pape iteriectione admirātis: qȝ vices dei gerit i terris. Et vicarius illi⁹ ē cui⁹ est terra ⁊ plenitudo ei⁹. c. tua. ij. d̾ deci. ⁊. ix. q. iij. cuncta p mundū. hō est vicari⁹ xp̄i. cle. romani. de iureiu. c. p humani. de homi. li. vi. c. ij. ⁊. iij. de translatio. Et quandoq̄ȝ dicitur vicarius petri. ut lxiij. dist. ego lodo. tunc est impropria locutio. uel exponitur. i. gerit vicariam quam gessit petrus. Naȝ vicarius non dat vicarium de offi. vic. clericos. Unde poeta anglicus goffredus i poetria noua incipit. Papa stupor mundi si dixero papa nocenti Acephalum nomen tribuam tibi: si caput addā hostis erit: ⁊ i fine subdit. Nec deus ē nec homo: sed neuter es iter utrūq̄ȝ. Uel dr̄ papa quasi pr̄ patrū f̄m Io. and. super. v̾. papa. i phemio cle. Et illud quod fit auctoritate pape dr̄ fieri auctoritate dei. ⁊ hoc ē veꝝ si fiet iusta d̾ cā de trāsla. iter corporalia. Nā papa non subiacet legib⁹. C. de legi. l. digna vox. ⁊. ff. eo. ti. l. princeps. ⁊ dat auctoritatem canonibus qui ab eo vigorem sumunt: ⁊ non econuerso. c. significasti. de elec. in glo. i. c. si aliqn̄. de sen. ex. ⁊ eius presentia supplet omnē solēnitatē. C. de testi. l. omni. Etiā papa solus ē idone⁹ testis. c. cū a uobis. de testi. sed an locum habeat in his que

papa viderit anteq̄ȝ venit ad papatus apicis promo
tionem. dicit Lodo. de roma per Eugenium quartū
quesitum fuisse a quattuor auditoribus quorum ipse
vnꝰ erat: ⁊ subdit ꝙ certe multi multū musitauerūt fi
nalit̄ reppit ipse duas glo. Jo. an. singl'ares tenētes ꝙ
sic. de q̄ mltū gauisus accessit ad dn̄ȝ apostolicū sibi di
cens. vna est i. c. i. de renū. li. vi. alia i. c. ad apostolice.
de re. iudi. eo. li. ⁊ ita fuit iudicatū. Jtē ponit̄ pape in
numero plurali. c. si a romanoꝝ. §. decretales. i fi. xix.
dis. vbi dr̄. quas beatissimi pape diuersis tp̄ibꝰ ab vr
be romana dederūt. Jtē papa ꝓprie nō hȝ dn̄iuȝ reꝝ
ecclesiaꝝ lȝ hoc dicit glo. i. c. cū venissent. de iudici. ⁊
Hosti. dicit ꝙ papa mutat dū viuit quadrata rotun
dis ⁊ i oībꝰ potestatē hȝ preterq̄ȝ i fide violanda. Di
cūt ergo doc. dictā glo. dānando ꝙ papa solū ē admi
nistrator ⁊ dispēsator reꝝ ecclesie neq̄ȝ pōt alienare si
ne cā rōnabili igit̄ nō dn̄s. imo scd̄m Archi. xij. q. ij. nō
lȝ. Papa peccat mortalit̄ si alienat res ecclesie: quod
ē valde notādū scd̄m dn̄m Pau. Quid ergo de iferio
ribꝰ prelatis alienātibꝰ ⁊c̄. Jta papa scd̄m cōem opi
nionē hȝ vtrāq̄ȝ iurisdictionē. s. tp̄alem ⁊ spūalē quan
tū ad habitū: nō tn̄ dȝ quātū ad actū vel exercitiū mit
tere falcē i messem iperatoris i gladio tp̄ali. c. duo sūt
⁊. c. si iperator. xcvi. dis. c. lȝ ex suscepto. ⁊. c. ex trans
missa. de fo. compe. Nā exercitiū iurisdictiōis secula
ris de voluntati cōmisit iperatori. c. solite. de maio. ⁊
obe. pȝ primū: qꝛ vtrūq̄ȝ gladiū habuit xp̄s iuxta illd̄.
Ecce duo gladij: sed xp̄s suā potestatē dedit pape pe
tro suo vicario: ut. xxij. di. c. i. quā suis successoribꝰ ad
misit. xl. dis. c. i. Secundū pȝ: qꝛ dixit: cōuerte gladiū
in uaginam. nō dixit ꝓijce. quasi diceret tene gladiuȝ
temporalē i hītu: nō tn̄ eo utere i exercitio. quare pa
pa uti nō dȝ gladio tp̄ali nisi i defectū vel principis ne
gligentiā secularis: ⁊ tūc habitū deducit ad actuȝ. vi
de bonā glo. i v̄s. discernit. in. c. qm̄. dis. x. ⁊ glo. ij. c. no
uit de iudi. Et rō quare papa nō dȝ hēre gladiū tēpo
ralē i exercitio vel i actu: qꝛ sacramētū altaris rep̄sen
tat vnionē xp̄i ad ecclesiā ⁊ aīe ad corpꝰ. sed minister
xp̄i ⁊ ecclesie qualis ē papa qui se scribit seruuȝ seruo
rum dei. c. relatū. de sen. exco. ⁊ i prin. decre. talis nō
dȝ hēre gladiū quo aīa diuidit̄ a corpore. Sūt gͦ duo
ꝑncipia i ecclesia. ⁊. c. solite. prealle. per solē ⁊ lunam
designata. Nā iperator potestatē hȝ a deo approba
tiue sed nō imediate: qꝛ ꝑ mediū ordinatū a deo vide
licet ꝑ papā a quo hȝ potestatē collatiue. Hinc est ꝙ i
perio uacāte iurisdictio terraꝝ iperij ꝯpetit pape. c.
lȝ. ex suscepto. de fo. compe. sed nō ecōtra. vȝ ꝙ vacā
te papatu iperator succedat i spūalibꝰ. c. qualiter. de
iudi. scd̄m Lodo. de ro. qui ēt querit quid i legato se
dis apostolice an eideȝ ēt cōpetat talis iurisdictio va
cante imperio. ⁊ vr̄ ꝙ sic. qꝛ ē gremio pape. c. sub mi
litibꝰ. ij. q. vi. ⁊ eiꝰ vice fungunt̄. Dicit idē ꝙ ꝯriū ē ve
rum scd̄m Spe. i ti. de lega. §. nūc ostendēdū. v̄si. xix.
Rō qꝛ nemo dȝ ponere manū auctoritate generalis
ꝯmissionis i his que speciali ꝑrogatiua pape ꝯpetunt
c. quod trāslationē. de offi. dele. sed hoc ē pape speci
aliter ꝯcessum i signū ꝑeminētie singularis. ergo ⁊c̄.
Hec Lodo. i singularibꝰ suis. Et ubi papa nō hȝ tēpo
ralē iurisdictionē: ibi nō pōt tollere legē quo ad forū
ciuilē: nisi i his i quibꝰ vertit̄ periculū fame: vbi tolle
re pōt legem quo ad vtrūq̄ȝ foꝝ. c. nouit. de iudi. c. ul
ti. de prescrip. ⁊. c. si. de fo. compe. li. vi. Sūt enim po
testates distincte. di. x. qm̄. vbi de hoc. ⁊ di. xcvi. cuȝ
ad veram. ⁊. c. cām. ij. qui fi. sint legi. Et tenet Jo. an.
i regula possessor. de reg. iur. li. vi. Licet alij dicant ꝙ
idistincte quo ad vtrūq̄ȝ foꝝ papa possit legē tollere
x. di. cōstitutiōes. ⁊. c. cum esses. de testa. Et q̄ȝuis pa
pa sit dn̄s mūdi: ⁊ iperator dn̄s mundi dicat̄. ff. ad. l.
rodi. de iac. i. l. deprecatio. ⁊. vij. q. i. in apibꝰ. ⁊ in cle.
pastoralis de re. iudi. scd̄m Jo. an. Differenter tn̄ sunt
dn̄i mūdi qꝛ imperator sicut luna sub sole ita sub apo
stolico dn̄o ē. qꝛ ē filiꝰ ecclesie ⁊ iclinauit caput suū epi
scopis a quibꝰ excōicari pōt. ut dis. xcvi. c. si iperator
catholicus est. ⁊. c. certū. dis. x. in glo. iij.
¶ Pandecta. Re. supra digestum.
¶ Parabolani sunt medici q̄ ad curandū egra mem
bra vel corpora debiliū deputant̄ dicti parabolani. a
parbola: qꝛ plura ꝑmittūt hoībꝰ q̄ȝ faciūt. ⁊ qꝛ sepius
parabolis vtunt̄: ut. C. de epis. ⁊ cle. l. parabolani. ubi
tex. parabolani q̄ ad debilium ⁊c̄. ⁊ ibi sexcētos pre
cipimus constitui.
¶ Parafernalia bona: uel res parafernales dicuntur
res quas mulieres iuxta dotē iferūt i domū viri. a pa
ra idest iuxta: ⁊ ferna quod est dos vel donatio. inde
parafernale dr̄ quicquid mulier hȝ vltra dotē vnde
cūq̄ȝ. Et si est consuetudo pōt talia retinere ꝑ se. nec
maritus dȝ se de his itromittere muliere iuita secūdū
Hostien. de do. propter nupt. Et mulier propt̄ forni
cationē nō solū ꝑdit dotē sȝ ēt dotaliciū. i. paraferna
lia. ut est glo. singularis in verbo dotalitiū. i. c. plerū
de dona. inter vir. ⁊ vxo.
¶ Parentes sunt illi qui nobis cognatiōe sūt iuncti ꝑ
cuiuscūq̄ȝ etiam lineā sexus hoc fiat. Scd̄m ēt inter
pretationē iuris dicunt̄ oēs ascendētes siue descēden
tes i supremū siue ifimū ꝑ paternam siue maternā co
gnationē. Sȝ scd̄m Azo. ꝓprie dicūt̄ parētes vsq̄ȝ ad
tritauū. Et vltra dicunt̄ maiores. Et ideȝ est de libe
ris in descendendo.
¶ Pares curie dn̄r vasalli q̄ hn̄t ꝯsilia feuda a dn̄o. il
lius feudi de q̄ agit̄. ꝓut no. in. c. ceterū. de iudi.
¶ Pancratiū ē colluctatio cū fustibꝰ vel locus lignis
circūdatꝰ i quo certo ordine stāt pugnātes: vt i pugi
libus videmus. glo. ē i. l. qua actiōe. §. si q̄s i colluctа
tione. ff. ad. l. aquil. Re. supra colluctatio.
¶ Paranimphus. vel pha. dr̄ parens vel procurans
sponsalia. Re. infra Proseneta.
¶ Paraferede. idecliinabile dr̄ a para idest iuxta: ⁊ fe
rede equo ducēte redā. a veho. is. ere. ⁊ reda. secūdū
Hugo. ⁊ bubulci ⁊ aurige domi paraferede dicūtur
scd̄m Accur. C. de cursu pub. l. i. li. xij.
¶ Parafidicꝰ cōponit̄ a para vel paꝝ: ⁊ fidus idest fi
delis. ⁊ icos custos. quasi paꝝ fidelis ad custodiendū
⁊ obseruādū q̄ obseruare dȝ: ut colligit̄. C. e. ti. ⁊ libro
¶ Paripus dicitur a parum ⁊ pus puris. quod est cu
stodia quasi parum custodiens mandata: vt in. l. pari
pum. C. eo. ti. ⁊ li. prealle.
¶ Participiū sigificat ꝓut tp̄s eiꝰ vl' aliō mediū signi
ficar̄ declarat. vbi grā ibi. Lego stichū ꝯuū meū fugi
tiuū: hꝰ ꝑticipiū fugitiuū significat ꝯditionē. qꝛ sensus
ē seruū q̄s meꝰ ē si erit fugitiuus. l. itaq̄ȝ. ff. si cer. pet.
⁊. l. stichū. ff. dele. i. Sed ibi. Lego stichū seruū meuȝ
presentem vel receptū ex testamēto titij vel factū ar
tificem. ⁊ sic de alijs non facit cōditionē: qꝛ hec parti
cipia sunt presentis ⁊ preteriti tp̄is: iō nō pōt ꝯprehē
di significatum conditionis. Jteȝ ibi. Lego heredi vt
acceptis centū a titio restituat hēditatē significat ꝯdi
tionē. l. attestatos. ff. de condi. ⁊ demō. qꝛ participiū
acceptis ablatiui casus ēt significat futuꝝ lȝ sit prete.

riti tp̄is: q꞉ sensus est si acceperit cētū i futuꝝ ⁊c̄. Itē ibi uendo tibi certa vina ⁊c̄. hoc pacto ꝙ erunt degustanda īfra certum diē. hoc participiū degustāda nō significat cōditionē: q꞉ uenditio ē pura: ⁊ si staret per emptorē ꝙ nō degustaret: tūc die tali preterita periculum eēt suū. l. si qs vina. i prin. ff. de peri. ⁊ ꝯmo. rei vendi. Nō scd̄m Bar. licz hoc participiū sit futuri tēporis: nō tn̄ fuit adiectū dispositōi sed exactōi. Etiaz habuit limitationē certi tēporis. Alij nitunt̄ dicere ꝙ ibi significet̄ ꝯditio resolutoria. s. sic degustādo reprobentur vel approbentur vina.

¶ Participatio cū excōicato duplex ē: quedā īducit maiorē excōicationē. s. que fit i crimine. de sen. exco. si cōcubine. ⁊ c. nuper. alia īducit minorē. s. que fit in locutōe osculo solutatōe mēsa thoro ⁊ similibꝰ. xi. q. iij. ipso iure cū excōicato: ⁊ qui cōicauerint: ⁊ a quibꝰ repellēt̄ he excōicationes hēs. iij. q. iiij. engeldrudam ⁊ de excep. c. a nobis. ⁊ de cle. exco. mini. c. si celebrat Sūt aūt quedā persone excepte que sine hac pena excōicato ꝑticipant. s. vxor: filius: seruus: colonꝰ ⁊c̄. xi. q. iij. qm̄ multos. de sen. exco. qđ i dubijs. ⁊ c. īter alia scd̄m Specu. ⁊ Garsiā. mittēdo nunciū vel litterā excōicato icurrit miorē: q꞉ quasi loqui v꞉. ff. de cōsti. pecu. l. licet. ⁊ est glo. i. c. statuimꝰ. ⁊ c. constitutiones. de sen. exco. lib. vi.

¶ Pater est ille quē nuptie designant. i. presumūt eē vt dicit Azo. in sum. C. de in ius vocan.

¶ Paterfamilias d꞉ is qui est sui iuris ⁊ potestatis ꝓprie cuiuscunqꝫ sit etatis. sed filiusfamilias econuerso. Require loco suo.

¶ Patres etiam dicti sunt quos plebs sibi creauit ut ipsi plebem excederent.

¶ Patres ꝯscripti dicebantur quorum nomina in tabulis aureis scribebantur.

¶ Patria potestas ſm Azo. i sum. C. eo. ti. ē ius quoddam qđ habent hi qui sunt de imperio romāo in liberos naturales ⁊ legitimos: quod ius alij non habent: ut insti. de pa. po. per totum.

¶ Patricij dicuntur iō: q꞉ pretorie potestati p̄sūt ſm Isi. li. ix. c. iij. Etiam patricius ē is quez iperator sibi elegit i p̄rem: ut insti. qui. mo. ius pa. po. sol. §. filiusfamilias. ⁊ C. de cōsor. eiusdē li. l. fi. Itē i alia significatiōe dicti sunt patricij quidā nobiles đ ciuitate. ⁊ oliz dicebant̄ p̄res principum. s. ad consilia prestanda.

¶ Patricida est q p̄rem occidit: alias i iure ciuili ponitur parricida. C. de his qui pa. vel libe. occi. l. vnica

¶ Patricidiū alias parricidiū est homicidiū nephandum qđ cōmittit̄ i parentes: i liberos: i ꝓximos: collaterales: ⁊ affines. Re. s̄. ad. l. pompeiam.

¶ Parrochia ē locus i quo degit populus alicuius ecclesie deputatꝰ scd̄m Goffre. i sum. e. ti. Et parrochiarum diuisio icepit a dionysio. xiij. q. i. c. i. cōsistit autez ius parrochiale i hoc scd̄m Goffre. i sum. eo. ti. ꝙ oēs parrochiani i diebꝰ dn̄icis ⁊ festiuis missam audiant i ecclesijs i quaꝝ parrochijs habitant: ut. c. i. eo. ti. đ cōse. di. i. si quis. ēt cōsistit i decimis ꝑsonalibꝰ que ecclesie parrochiali debent̄. xvi. q. i. si quis laicꝰ. ⁊ in oblationibus que dande sunt sacerdoti parrochiali qui ꝓ populo orare debet. x. q. i. q꞉ sacerdotes.

¶ Patrinꝰ vel patrina d꞉ filius vel filia sp̄ualis compatrū uel cōmatrū m̄ris uel patris quē vel quā quis de fonte baptismatis leuauit: vel ad sacramentuz cōfirmationis tenuit.

¶ Patruus d꞉ frater p̄ris quasi pater alius.

¶ Patruus magnus est frater aui.

¶ Patrueles dicti sunt quorum patres iter se germani vel fratres fuerunt.

¶ Patrueles sorores sūt duoꝝ fratrū filie. sed vtrum appellatiōe patrui cōtineat̄ patruꝰ magnꝰ v꞉ ꝙ non: vt in. §. patruꝰ magnꝰ i. l. iuriscōsultꝰ. ff. de gradi. sed i oppositū ꝙ sic aliqui defendere nitunt̄: q꞉ differētia addita generi cōtrahit ip̄m ad sp̄ēm sub illo genere: ut aīal rōnale species ē aīalis: sic ⁊ patruꝰ magnꝰ species patrui eē ꝓbat̄. si. ff. de adop. l. i. vbi adoptio filij qui sui iuris est species est adoptionis.

¶ Patruꝰ ē frater ꝓaui ⁊ abpatruꝰ est frater abaui.

¶ Patruꝰ scd̄z canones d꞉ ille qui hēt ius p̄ntādi aliquē ad bn̄ficium ecclesiasticū. sed scd̄m leges ē q manumisit seruū suū spōte a dn̄o: qui seruꝰ d꞉ libertꝰ eiꝰ a quo sic manumissus ē. Etiā patronꝰ qn̄qꝫ d꞉ aduocatꝰ vl̄ ecōuerso aduocatus patronꝰ causaꝝ: q꞉ patrociniū prestat uel patrocinat̄. ⁊ i p̄ significato tria faciunt patronū. vnde. Patronū faciūt dos: edificatio: fūdus. Require. s̄. ius patronatus.

¶ Passim. i. idifferēter de ap. cuz sit romana. ⁊ c. pastoralis. de offi. dele. in glo. iij. in. c. in pertractanduz: de iura. calum.

¶ Pauperies ē dānū sine iniuria facientis ip̄m dānuz vt ab animali quod sensu caret factū: ut si equꝰ tuꝰ segetē meam pauit: ul' alit̄ dānū mihi dedit. Nō eni potest dici iniuriā fecisse cū sensu careat. isti. si qua pau. fe. di. §. pauperies. vbi dicit glo. ꝙ est mirabilis expositio ⁊ legalis. Differūt aūt dānū: maleficiū. ⁊ pauperies. nā dānū sit cū aīo iniuriandi: vel ab habēte aīuz iniuriandi: lꝫ nō utat̄. Alia patēt locis suis. De pauperie actiōe. Require supra actio.

¶ Pauliana actio. Require ibidem.

¶ Pax scd̄m Goffre ē discordie finis. ut. c. i. de treu. ⁊ pa. i glo. i. Itē pax est vinculū charitatis: ut in. c. nouit. §. sed forsan. de iudi. ⁊ sunt sex cause ꝓpt quas nō est pax inter hoīes. Pria q꞉ nō puniūt̄ maleficia. Secunda abundātia tēporaliū. Tertia q꞉ nō pugnamꝰ contra demones. Quarta q꞉ non ꝯsideramus dāna litis vbi diuitias corpꝰ ⁊ aīam ꝑdimꝰ. Quita dubiꝰ euētus belli q nō ꝯsiderat̄. Sexta q꞉ nō seruamꝰ precepta dei nec soluimꝰ decimas. ⁊ sic qđ nō capit christus tollit fiscus. xvij. q. vij. maiores. Hec est gl. no. de re. iudi. li. vi. ad apostolice.

De Pe

¶ Peculiū ē pusilla subā vel pecūia sepata a rebꝰ et rōcinijs p̄ris vel dn̄i data vel ꝓmissa filio vl seruo. ff. de pe. l. depositi. §. peculiū. Et ē multiplex. scꝫ castrēse: vel quasi castrēse: ꝓfectitiū: aduentitiū: paganicū nō paganicū. C. de bo. que libe. l. cū oꝫ. l. cuz multa. l. cū nō. Itē peculiū d꞉ res parafernalis. ff. đ iur. do. l. si ego. §. dot. Itē peculiū pōit̄ ꝓ hēditate: vl' p̄rimōio C. de epis. ⁊ cle. l. si qs p̄sbyter. ff. ad trebel. l. cogi.

¶ Peculiū castrense est quod miles acquirit dū militat i castris. ⁊ illud est filij pleno iure tam quo ad proprietatem qꝫ quo ad vsufruc.

¶ Peculiū palatioꝝ d꞉ ēt castrēse. s. militū palatij q ꝓncipē sequūt̄ scd̄m Accur. C. eo. ti. li. xij. in rubrica.

¶ Peculiū q̄si castrēse. d꞉ illud qđ aduocatꝰ acqrit ꝓ stādo cliētulis suis potrocinium i causis: vel qđ magister grāmaticus logicus vel rethoricus: i scholis suo lucratur exercitio. in. l. fi. C. de inoffi. testa.

¶ Peculiū aduentitiū ē qđ filio aduenit ab auo p̄rno vel m̄rno: vel ab altero ut ex prospera fortuna: ⁊ ex

testamēto agnatoꝝ uel cognatoꝝ: ⁊ qḋ sic filio adue-
nit ipsiꝰ ē quo ad ꝓprietatē: patris vo q̊ ad vsufructū
Et dr̄ alio noie paganicū aduētitiū. Itē aduētitiuz si
ab iperatore vel augusto datū fuerit ꝯparat̄ castren
si peculio. in. l. cuz multa. C. de bo. que liber.

¶ Peculiū profectitiū dr̄ illud qḋ ꝺ rebꝰ paternis vl̄
dominicis ꝓficiscit̄ ⁊ filio vel seruo dat̄ vt i eo nego-
ciet̄: ⁊ illud est p̄ris quo ad ꝓpetatē. sed filij vel serui
q̊ ad vsufructū. Et ēt alias dr̄ paganicū profectitiū.

¶ Peculiū clericoꝝ ē p̄rimoniū clericoꝝ. nā peculiū
p̄rimoniū appellat̄. ff. ad trebel. l. cogi. i p̄n. vñ illud
qḋ a clerico uelud propriū possidet̄ eius peculiū dr̄.
scḋo mō tñ ⁊ vsualit̄ peculiū dici solet filioꝝ ⁊ seruoꝝ
p̄rimoniū qḋ eis a dn̄o vel p̄re dat̄: ut. ff. eo. ti. p totū.

¶ Peculiū clericoꝝ ꝓfectitiū ē ꝙ de bonis ecclesie ꝓ
cedit. uel qḋ ecclesie contēplatione acquiritur.

¶ Peculium aduentitiū eoꝝūdē est qḋ acquiritur ex
opera eoꝝ vel alias prouēit ex ītuitu ꝑsone. ⁊ hoc no.
Hoffre. i sum. eo ti. ⁊ dr̄ peculiū a pecunia.

¶ Pecunia appellat̄ totum quod hoies habēt: ⁊ dr̄ a
pecoribꝰ: qꝛ qcqd antiqui habebāt totū ī pecoribꝰ cō
sistebat: ut. i. q. iij. totū. ⁊ sic sumit̄ cōiter. Qñqꝫ tñ ca-
pit̄ ꝓp̄e ⁊ stricte solū pro numerata pecunia: ut. xiiij.
q. iij. c. putāt qdā. ⁊ ibi glo. Alias appellatiōe pecūie
oēs res cōtinent̄. C. de ꝯsti. pecu. l. ij. ēt proculus ait.
nominis pecunie appellatione rē significari. ff. ꝺ uer
bo. sign. l. ēt. verbi grā. Heres factꝰ hereditate adita
vēdit eā ⁊ emptori p stipulationē ꝓmittit quanta pe
cunia ex hereditate ad ip̄m ꝑuenit ⁊c̄. appellatiōe pe
cunie oīs res significat̄. qꝛ sensus ē: oīs res que ex here
ditate ad me ꝑuenit. ⁊ capit̄ significatū ex dispositōe
p̄cedenti. s. vēditōe hereditatis que oēs res significat
Itē ibi late significat dicēdo heres mi uolo te r̄stitue
re titio pecuniā meā. i. hereditatē meā. vñ ꝑinde ē ac
si dicat hereditatē bona uel res meas: ut. l. nāqꝫ. §. fi.
ff. ad trebel. sꝫ ibi significat strictissime dū filiofamili
as prohibet̄ mutuari pecunia. qꝛ significat pecuniaz
numeratā. l. i. ff. ad sena. consul. mace. iuncta. l. sꝫ ⁊ si.
§. pecunie. eo. ti. Rō utriusqꝫ: qꝛ i p̄ori casus subiectꝰ
fuit ex fauore ergo ampliandꝰ. sed hic casus subiectꝰ
ē ex odio gº restrigēdꝰ: ut i regula odia. ꝺ re. iur. li. vi.

¶ Pedanei iudices. Re. supra iudices pedanei.

¶ Pedagia dicūt̄ que dāt̄ a trāseuntibꝰ i locū cōstitu
tū a p̄ncipe: ⁊ capiens pedagiū dꝫ dare saluū ꝯductū:
⁊ territoriū eiꝰ tenere securū: adeo ꝙ si aliqs derobet̄
idest spoliet̄: ⁊ ē vulgare gallicorū: tenet̄ ei dn̄s terre
rapinā resarcire ƀm Bal. i vsi. feu. de pa. iura. fir. i. §.
cōuenticulas. facit. l. ne qd. ff. ꝺ icen. rui. naufra. ⁊ no.
Archi. xxxiij. q. v. si qs ꝑegrinorū. sꝫ guidagia. Re. s.

¶ Pecoris nomine continētur boues.

¶ Pecoꝝ ad aquā appulsus ē ius adducēdi ul' appel
lendi pecus ad aquam fontis alieni iure seruitutis.

¶ Pediculi dicunt̄ quedā argentea sustentacula qui
bꝰ vasa vel res quelibet uelud pedibꝰ sustētat̄: ita po
nit̄ i. l. pediculis argēteis. ff. ꝺ au. ⁊ argen. le.

¶ Pedetentim vide i glo. i. i cle.

¶ Pedagogus ē ille q ab initio īstruit pueros: ⁊ dr̄ a
pedos. i. puer ⁊ gogus ducere: q̄si ductor siue guber-
nator pueroꝝ. isti. qui. ex cau. manu. nō pos. §. cadē. l.
elyascentia. ubi glo. pōt eni minor. xx. annis maior tñ
xvij. manumittere pedagogum suum: ut ibi dr̄.

¶ Pedamenta dicuntur sustentamenta pedū vinea
rum: ⁊ dicuntur gallici parilli.

¶ Pena ⁊ supplicium differunt: ut no. Archi. xi. q. iij.

nemo. per totum.

¶ Pene. i. quasi: ⁊ no. iij. q. vij. c. qui sine.

¶ Penes notat plene Io. cal. i cōmēto decre. postu-
lastis. de cōces. prebē. Et differētiā iter penes ⁊ apḋ:
vide p Io. linconienſ. i. l. si qs i tantā. C. vñ vi. vbi di-
cit ꝙ illud ē penes aliquē cuiꝰ possessionē hꝫ: sꝫ illud ē
apud aliquē: cuius solam detentionē hꝫ: ut deposita-
rius ⁊ cōmodatarius: ⁊ dicit ꝙ in dicta. l. apud sumit̄
improprie: ut i. l. penes. ff. de verbo. signi.

¶ Peiꝰ notat Pau. i ꝯmēto. c. i litteris. de restit. spo.

¶ Penitus no. Io. an. c. i. de sup. neg. prela.

¶ Pena est delictoꝝ debita cohertio uel satisfactio:
que lege uel a ministris legis imponitur.

¶ Penam committi est penam debere.

¶ Penitentia ƀm Amb. est preterita peccata plāge
re: ⁊ plangenda iteꝝ nō cōmittere: uel sic scḋm Aug.
Est quedā dolēs vīdicta puniens i se qḋ ꝯmisisse do-
let: de quo plura vide i tractatu de pe. dis. iij. ⁊. iij.

¶ Penula ē q̄dā uestis qua non vtebant̄ nisi ciues ro
mani: que fuit data patri paulo: qꝛ societatē contraxe
rat cū romāis: ⁊ ēt beatꝰ paulus aduersus iniustos ro
manum ciuē se appellauit. c. si i adiutorium. dis. x.

¶ Pensio est idem quod census vel tributum.

¶ Pēsitatiōes publice ƀm Azo. in sum. C. si ꝓp̄t pub.
pen. ven. dicuntur annue exactiones tributoꝝ vel ve
stium auri uel argēti: que a certis ꝑsonis p̄stabāt fisco
sꝫ pēsiōes publice dicūt̄ que ad viaꝝ vel pontiū refe-
ctionū p̄stāda sūt a possidētibꝰ ut sic fiat omniū dato
rū q̄dā collocatio: ⁊ sic pēsitatio ē q̄si pensiōis solutio.

¶ Pētatheucū ē volumē ꝯtinēs qnqꝫ libros moysis:
a pēta. i. qnqꝫ ⁊ theucū mādatū q̄si ⁊c̄. ut i. c. i. ꝺ deci.

¶ Perangaria ē seruitꝰ ꝑsonaꝝ ⁊ reꝝ ⁊ dr̄ q̄si ꝑfecta ⁊
magna angaria. Est autē angaria seruitꝰ ꝑsonaꝝ ⁊ nō
reꝝ. Itē ꝑangarie dicunt̄ exactiōes ⁊ p̄statiōes patri-
monioꝝ. s. onera quedā que p̄dio icūbunt vel iponūt̄
⁊ erant forte exactiōes equoꝝ vel vecturaꝝ ad portā
dum annonā militibꝰ: ut colligitur. C. de cursu. pub.
an. in rubrica. li. xij.

¶ Perangada est uestis de auro vulgari q̄ a gaydis
uestimentoꝝ vel clamidū poni solet vl' vestis que hꝫ
aurum tm̄ in superficie. Re. supra oloberus. ⁊. C. de
uesti. olo. ⁊ ꝺ aura. lib. xi.

¶ Peregrināntes large dicunt̄ illi qui a loco sui domi
cilij proficiscunt̄. C. de incol. l. ciues. proprie aūt dicū
tur romipete ap̄loꝝ ⁊ alioꝝ sanctoꝝ limia ⁊ oratoria
visitātes. xxiiij. q. iij. si quis romipetas. ⁊. c. paternaꝝ.
⁊. c. illi q. Etiā dicunt̄ illi q accedūt ad p̄ntiam domi-
ni pape: ⁊ eo. ti. c. vnico. ⁊. ij. q. vi. arguta.

¶ Peregrini dicunt̄ oēs qui nō sunt de episcopatu or
dinandi siue sint clerici siue laici scḋm Hoffre. i sum.
de cle. peregri. qꝛ tales recipi nō debēt ab ep̄o alieno
ad ordines uel dignitates aut ecclesiastica sacramēta
ut. lxxi. dis. p totuz. ⁊ i ti. de cleri. peregri. Vñ clericꝰ
peregrinus est qui in aliena prouincia ordinat̄.

¶ Peremptoriū dr̄ a perimēdo eo ꝙ oino perimat:
ut terminꝰ peremptoriꝰ vltra quē nō dent̄ ulteriores
dilationes. Silr̄ exceptio peremptoria dr̄ q̄ perimit
actionem. Etiaz dr̄ citatio pemptoria: qꝛ oēs alie ci-
tationes debent fieri ante q̄ȝ aliqs tanq̄ȝ cōtumax pu
niatur. iudex tñ perēptoriam citationem vel perem
ptoriū dictū extrāte cā stati mitter̄ potest. Et idē ope
rabit̄ qḋ alie tres citationes possunt operari.

¶ Peremptorium soluitur. idest possibilitas feren-
di sententiam.

¶ Per notat Archi. xiij. q. ij. c. ebron. ꝛ paul⁹ ꝺ liaza. plene i cle. i. de sum. tri. ꝛ fi. ca. ꝛ Jo. an. de elec. ꝺudũ i fi. ff. de verbo. si. l. vrbana. §. pnocrare: vbi dictio p notat pfectionẽ: ut habeť in. l. si tu. ff. de le. i.

¶ Pergula est tuguriuꝫ vel obumbratio frondosa ꝛ ponit i glo. §. cõtrahentes. c. i. de fo. compe. li. vi.

¶ Perequatoꝛ est q hoies ꝛ territoria pequat. i. valde equat: vel qui prediũ propter defectum equa pensione vt prius assignat nouo possessoꝛi: vt. C. de sun. pͥmo. l. fundi. li. xi.

¶ Perduelliones. Re. supra crimen lese maiestatis.

¶ Peripsma ẽ purgamentũ: vel coꝛtex pomi vel piri. vnde. Tolle peripsimã ede pulpã spernẽs arullã.

¶ Permitti dr̃ aliquid trib⁹ modis. Primo ꝙ nullo iure phibeť. Secundo qꝺ ꝯ humanas constitutiones indulgetur. Tertio illicitum vt magis illicitum vitetur: ut est glo. cum exemplis. in. c. omnes. dis. iij.

¶ Permutatio scꝺm Goffre. est vnius rei pro alia vicaria pstatio: uel vicaria pstatiõe mutatio. Et ꝯbitur sicut plerisqꝫ placet qñ iter aliquos cõuenit: ut certa species p certa deť. C. eo. ti. qm̃ asseris. Si eni ꝯueniret ut certa species dareť p icerta vel ecõuerso nõ esset pmutatio sed contract⁹ innoiat⁹. scꝫ do ut des ꝛc̃. ꝛ pmutatio cõtract⁹ iõ fuit inuẽt⁹: qꝛ sepe poterat aliquis habere aliquid inutile sibi uel parui cõmodi qꝺ alteri multũ valere poterat: ꝛ ecõuerso. Et pꝛi⁹ ignorabať qualiť res vni⁹ alteri⁹ fieri poterat: ad quod inuentus est ille contractus permutationis.

¶ Perpetuũ qñqꝫ idẽ est quod generale: de electi. c. massana. ꝛ. c. ut circa. eo. ti. lib. vi. vt dicendo edicto perpetuo. i. generali pꝛohibemus.

¶ Perplexitas est ꝯstrigẽs ꝛ ineuitabilis necessitas peccandi que pꝛouenit ex erronea volũtate: ut. c. i. i sum. dis. xiij. vbi glo. bona. Etiã de differẽtia inť moꝛtalia ꝛ uenialia: ponit ibidẽ exẽplũ de iudeis crucifigentib⁹ chꝛistũ. ꝛ si quis rñdet querenti inimicũ si sit i loco. Jtẽ si vir denegat vel reddat vxoꝛi debitũ petẽti. Et declarat ibi ꝙ nullus pôt eẽ pplexus inter duo mala. ꝛ sic pplexio ẽ solũ ad stultã opinionẽ alicuius: de hoc vide in. c. nerui testiculoꝛum. xiij. distinc. vsqꝫ ad finem distinctionis.

¶ Perpẽsus. i. pfecte pẽsat⁹ ꝛ deliberat⁹. de pact. c. vlti. circa medium. li. vi. Et sic dr̃ i pꝛhemio cle. iuris sanctio perpensa digesta consilio.

¶ Persone quedã dñr puate ipꝛopꝛie ut ille que sunt exẽpte a iure cõi: ut di. ij. puilegio. vbi dr̃ ꝙ puilegia sunt leges puatoꝝ. Quedã vo dñr ppe puate. ut ille q nõ habẽt dignitatẽ. iij. q. v. q ꝯ. vñ clerici nõ dñr puate psone: cũ hẽant dignitatẽ. i. oꝛdinẽ ecclesiasticũ: vt i. c. puilegio pꝛeal. ꝛ di. iij. quiqꝫ fm Jo. Jteꝫ fm alanuꝫ quedam sunt persone publice que sunt in officio publico: ut tabellio iudex baliuus. Alie priuate que ñ sunt in officio publico.

¶ Periuriũ ppꝛie dr̃ qñ aliqs iurat ꝯ canonica statuta vel temerarie. Et dicũť multipliciter. Pꝛio. i. falsa iuratio que si ignoꝛãter adhibita omni diligẽtia facta fuerit sic nullũ peccatũ ẽ. xxij. q. ij. hoies. Secũdo dr̃ trãsgressio liciti iuramenti: ꝛ sic ẽ moꝛtale. vi. q. i. qcũqꝫ. Jllicitũ aũt scienť iurãs peccat: sꝫ nõ ꝯueniens. Tertio dr̃ idiscretũ iuramẽtũ. ꝛ ẽ veniale. xxvi. dist. §. criminis. i fi. Quarto dr̃ mẽdaciũ iuramẽto firmatũ: ꝛ ẽ semp moꝛtale. xxij. q. ij. qꝺ ait. ꝛ ẽ crimen adeo magnũ ꝙ clericus piurus ab officio ꝛ bñficio suspẽdidꝫ. c. puenit. de fideius. c. inter dilectos. de exces. pꝛela. ꝛ. c. querelam. de iureiuran.

¶ Personalitas significať p has dictões: tu mihi: ego tibi: cũ alio significato qꝺ pbabiliter cõcluditur. ꝛ si nullo mõ cõcludiť: tũc ẽ ipersonalitas. qꝛ actũ viciat: put rõ dictat. vbi grã. Ago ꝙ ꝯstituas te mihi soluturũ debitũ a titio. rñdes ipersonaliť dicẽdo. satisfiet tibi ab illo: uł simpliciť satisfaciet. hec ipsonalitas significat te ñ cõstituere mihi: ꝛ ꝙ nulla sit obligatio. l. aut si quando. C. de ꝯsti. pe. Rõ qꝛ hec vba nõ significant aliũ obligari: nã alius aliũ obligare nõ pôt: nec verisimile ẽ quẽ iactare suũ. l. cũ de idebito. ff. de pbat. facit. l. arrian⁹. ff. de ac. ꝛ obli. vbi nõ fit facilis iterpꝛetatio pꝛo obligatiõe. ꝛ. l. stipulatio ista. §. si quis ita. ff. de verbo. ob. nã cõiter qs sibi acqrere cupit. iõ verisimiliter stipulãs vult acquirere sibi: quare lꝫ quis dicendo pmittis decẽ: nõ expꝛimat vbũ mihi vel tibi. ꝛ alter rñdet nõ dicẽdo tibi. tñ illa vba mihi ꝛ tibi suppleně ꝛ sufficieně itelliguně ppť cãm dictã: vt in. l. stiplo. pꝛealle. Jtẽ si qs stipulať decẽ dare sibi alť rñdet dari: sꝫ ñ dic̃ a me. valet stiplo. l. fi. §. fi. ff. si certũ peta. ꝛ. l. illa stiplo. ff. de vbo. ob. ꝛ est sensus ꝙ dabiť p ipm permittentẽ vel per aliũ: qꝛ hoc significat illud verbũ ipersonale passiuũ dari. Ex quo sequiť ꝙ non est obligat⁹ ad dare sed teneť ad factũ p qꝺ deť: secus i illo qui pmittit dare: qꝛ teneť rẽ accipiẽtis facere: qꝛ vbum hoc ipoꝛtat ꝙ ipse dabit. Et si diceres heres q iussit facere ꝙ titius cẽtũ hẽat teneť p se dare. l. si heres. ff. de le. i. ita i pposito ꝙ pmittẽs dari debeat per se dare. Rñdeť ꝙ hoc vbũ hẽat soluit hoc ꝯriũ qꝺ significat iure dñij. sed ex pmissiõe nõ trãsferť dñium: ergo ꝛc̃. Jtẽ testatoꝛ legauit titio seruos quos ipse testatoꝛ manumittere nõ poterat ut manumitterẽtur manumitti nõ pñt. hec ipsonalitas significat ꝙ legatarius seruos nõ hẽbit: sꝫ remanebũt penes heredeꝫ ut. l. si qs. ff. de leg. ij. Sec⁹ si diceret vt manumitteret: qꝛ tũc remanerẽt penes legatariũ i. l. si quis eum quẽ. ff. de condi. ꝛ demon. Rõ qꝛ ex significato verbi psonalis iponiť on⁹ legatario ꝛ si nõ tenet onus emolumentũ penes eum tñ remanebit: ꝛ sic de alijs.

¶ Pertinere ad nos dicuně que spectãt aliquo titulo non cã pignoꝛis ꝛ que nostra non sunt: sed esse possũt. l. verbum pertinere. ff. de verbo. sig.

¶ Pertinacia i malo pseuerãtia i virtute dr̃. Nã ptinax dr̃ valde tenẽs uel ipꝛudẽter dur⁹ irreuocabilis i docibilis ꝛ obstiat⁹ scꝺm Jo. an. i cle. i. de sum. tri.

¶ Petitio hereditatis oib⁹ illis cõpetit q iure veteri vel nouo heredes sũt vł fiũt ꝯ possessoꝛes vel p herede q possident nec pñt dicẽ q̃re possident veteri iure veluti. xij. tabulaꝝ vel ex testõ nouo iure velut ex senatuscõsulto q vo cũ titulo possidẽt hereditatẽ nõ teneť petitõe hereditatis nisi i trib⁹ casib⁹: vt si vẽditoꝛ ñ appet vł modico distraxit vł ꝺ pcio nõ ẽ fact⁹ locupletioꝛ qb⁹ causis vtilis petitio hereditatis liberis cõpetit ꝯ testm̃ pentũ ꝛ parẽtib⁹ ꝯ testm̃ liberoꝝ ꝛ fratri ꝯ testm̃ fr̃is: q turpẽ psonã istituit heredẽ. hec ãt ꝺ inofficioso vtił ẽ: qꝛ ꝯpetit a tpe adite hereditatis vsqꝫ ad qnquẽnium exheredato non domino contra scriptum heredem aditione iam factum dominuꝫ.

¶ Petitõ hẽditatis fideicõmissaria ꝯpetit ei cui fideicõmissaria hẽditas restituiť ex senatuscõsul. trebell⁹.

¶ Petitio hẽditatis possessoꝛia q̃ dr̃ bonoꝝ possessio ĩ. ãnũ vtił dať emãcipatis vł suis hẽdib⁹. ĩ. cẽtũ dies cetis vsqꝫ ad. xxx. ãnos pdurat. isti. ꝺ bo. pos. i. §. libis.

¶ Philantrophum: idem est quod salarium.
¶ Philateria dicuntur carte in quibus continentur
incantationes. xxvi. q. v.
¶ Phitones sunt incantatores vel diuinatores dicti
a phitone qui fuit auctor diuinandi.
¶ Phisis idem itelligit̄ i v̄bo omnimodā: ut ī cle. i. ð
fo. compe. sed an possidens ecclesiā pleno iure possit
eius bona ꝯuertere i vsum ꝓpriū: ꝛ dr̄ ꝙ nō i glo. v̄bi
ad mensam. in cle. i. de exces. prelato.

De Pi

¶ Pign⁹ est res mobilis vel se mouēs apud credito-
re a debitore tradita ꝛ collata ad prestādū securitatē
de soluēdo debito uel adimplēdo ꝓmisso. Uel sic. pi-
gnus ē res obligata ꝓ ðbito ad securitatē creditoris.
ꝛ dr̄ a noīe pugn⁹: qꝛ pugno uel manu tradit̄. ꝛ consi-
stit ī re mobili ꝓprie ꝙ̄uis hypotheca sit ꝓprie obli-
gatio rei imobilis. Et dr̄ hypotheca ab hypos quod
ē sub ꝛ thesis positio quasi suppositio. Itē pignus s̄m
pa. est quod dat̄ ꝓpt̄ rē creditā que dū reddit̄ statī
pignus auferr̄ cui⁹ possessionē ad tēpus solū ꝯsequit̄
creditor cetex dominiū penes debitorē ē ꝛ ponit idē
differētiā dicēdo. Pignora natox dicūt̄ pignora rex.
subdens: ſ₃ vtraqꝫ cōfundit auctoritatē lectoris.
¶ Pignus pretoriū dr̄ illud qð alicui a iudice dat̄ ꝓ
maiori securitate rei petite ꝛ adiudicate: vide. l. si de
creto. C. qui po. i pig. ha. ꝛ. l. i. C. de pre. pig.
¶ Pign⁹ cōmitti ē i eū statū peruenire vt debitor do
miniū pignoris amittat. verbi grā. Tradidi vel mu-
tuaui tibi pecuniā sub pignoris cōditione: ꝛ nisi statu
to die pignus luas vel redimas debitū soluēdo ꝙ ip̄ꝫ
committatur idest amittatur.
¶ Pignus est duplex p̄toriū ꝛ iudiciale. pretoriū est
qn̄ mittit̄ actor ī possessionē ꝓpt̄ ꝯtumaciā rei ī nō cō
parendo an̄ lit. cōtest. uel post. Sed pignus iudiciale
ꝯstituit̄ qn̄ post sententiā mittit̄ actor i possessionem
ob victi cōtumaciā ī nō soluēdo. tunc enim victor sta
tim acq̄rit naturalē ꝛ ciuilē possessionē. de hoc not. ꝑ
doctores i. c. cōtingit. de do. ꝛ contu.
¶ Pignorare est rē aliquā ꝓ debito obligare credito
ri: vt securior sit de solutiōe debiti vel est facere con-
tractum sic dictum.
¶ Pignoraticia actio. Re. s̄. actio pignoris.
¶ Pistores olim dicebantur facientes panem pala-
cij qui suberant comiti horreorum: vt. C. de pisto. li.
xi. s̄cdm Accursi.
¶ Piscina locus dr̄ pro nutriendis piscibus ꝛ conser
uandis piscibus deputatus vt quando placuerit do-
mino de ipsis capiat.
¶ Pile⁹ dicitur a pilis: quia pilos capitis tegit ꝛ strin
git s̄cdm Ioan. an. in cle. ij. de vi. ꝛ hone. cleri. potest
etiam dici a pilis: quia de pilis factus est.

De Pl

¶ Placere. i. arbitrari s̄cdm volūtatē rōe regulatā
ꝛ ē actū ponere i placētia vt i arbitrio: vt i. l. thays an
cilla. §. sorore. ff. de fideicōmis. lib. vbi relicta liberta
te si heredi placeret īspicit̄ ꝙ bono viro placeret: ꝛ ꝑ
hoc decidit̄ qð. pone. Cōduxi famulū vsqꝫ ad annum
pacto apposito ꝙ si mihi displiceret ifra ānū possim
ip̄ꝫ expellere nisi ex cā ex q̄ vir bon⁹ expelleret: ſ₃ ex
vsu cōi iatelligendi significat merā volūtatē: ꝛ forte
idem de iure scripto ꝑ. l. ex placito. C. de rex permu.
Rō qꝛ certū ē ꝙ placitū significat ibi volūtatē faciē
di. §. penul. insti. de ꝯben. emp. vbi recipit̄ ꝓ mera uo
lūtate ſ₃ non obstat. §. sorore prealle. qꝛ ibi significat
arbitriū rōe subiecte materie. s. libertatis vt facilius
valeat. Itē paria sunt actū ponere i alteri⁹ libito vel
volūtate. l. fidei cōsensus. prope p̄n. ff. de fideicōmis.
libe. i v̄si. sed ita scriptū. vbi ē idē dicere. lego liberta
tem si heres voluerit: vel si ei libuerit.
¶ Plagiarij sunt illi qui liberos homines seducunt:
vel seruos alienos surripiunt ꝛ vendunt a plaga ma
ris. C. ad. l. fa. de pla. l. si.
¶ Plagiū est plaga vel dolor qui parentibus vel do
minis ifertur de surreptiōe filiox uel seruox ab ep̄is
plagiarijs. auferr̄ eni dn̄is vel p̄rib⁹ ꝑ tales facultates
filiox vel seruox ꝛ dr̄ a plaga: qꝛ ē magna plaga p̄ri
vel dn̄o: s̄cdm glo. i rubri. C. ad. l. faui. de plagiarijs.
¶ Plagiari⁹: alias plegiarius ēt est idē ꝙ fideiussor
vt in. c. veniētes. de iureiuran.
¶ Placet lꝫ videatur iportare oimodā volūtatē ꝓfe
rētis: tn̄ icludit arbitriū boni viri. l. thays. §. sorore ꝑ
alle. nā lꝫ dicā faciā quecūqꝫ tibi placent: intelligit̄ tn̄
iuxta arbitriū boni viri. l. si sic. ff. de lega. i. vbi ꝑ bar.
ꝛ no. in. c. de quo vult deo. de iudi.
¶ Pleno iure exponit̄ idest quo ad temporalē ꝛ spiri
tualē iurisdictionē. c. cōquestus. de fo. ꝯpe. ꝛ hoc sic cō
cedens hꝫ potestatē vel iurisdictionem vtrāqꝫ. idem
i. c. quoniam. de priui. ꝛ. xvi. q. ij.
¶ Plebiscitū ē quod plebeo magistratu. i. tribuno in
terrogāte an oib⁹ placeat. plebs istituit dictū q̄si sta-
tutū: orta eni iter plebē ꝛ maiores ciuitatis romane
discordia plebs sibi leges cōstituit: que dicte sunt ple
biscita: ut. ff. de ori. iur. l. ij. §. hisdē. reliqui v̄o popul⁹
cū senatorib⁹ ꝛ p̄ricijs ius sibi ꝯstituit: qð dr̄ lex popu
li anthonomice. i. ꝑ excellētiā. s̄cdm Isi. li. vi. ꝛ dicit̄
plebiscitū eo ꝙ plebs fiat ꝛ sciscitet̄ vel cogat vt fiat
distin. ij. plebiscita.
¶ Plus petitio est soli⁹ offerētis ꝓmissio. ff. eo. ti. l.
iij. vel est plus ꝛ aliter q̄ꝫ pactū fit exactio. Et fit q̄tu
or modis. vnde. Plus petitur causa: tēpore: re: quo-
qꝫ loco. vt not. i. c. i. de plus peti.
¶ Plerūqꝫ. i. regularit̄. isti. de legi. patro. tute. i fi. cū
glo. iproprīatur. ff. cōmodati. l. si is qui. §. fi.
¶ Plebs differt a populo vt species a genere: qꝛ po
pulus ꝯtinet minores ꝛ maiores nobiles ꝛ ignobiles.
plebs v̄o tn̄ minores: ꝛ īde plebiscitū. i. ꝑ plebē statu
tū: istitu. de iur. na. gen. ꝛ ciui. §. plebs autem.
¶ Plus sub se min⁹ ꝯtinet. v̄bi grā. Lꝫ p̄ri vel marito
occidere adultex cū filia vel vxore dep̄hēsū. ꝑ hoc si-
gnificat̄ ꝙ ēt lꝫ vulnerare: vel iniurijs afficere. l. ne
mea. §. ius occidēdi. ff. ad. l. iul. de adul. qꝛ plus ē occi
dere q̄ꝫ vulnerare: vel iiurijs afficere. qꝛ illi ꝯtinēt̄ et
significāt̄ sub v̄bo occidere. Itē iudex defert iuramē
tū i litē ꝛ taxat vsqꝫ ad certā q̄ꝫtitatē. tn̄ lꝫ ei cui ðfert̄
iurare i minori q̄ꝫtitate. l. videam⁹. §. pe. ff. de i lit. iu
ran. Itē vēdidi vinū qð ē i dolio apposita ē dies in q̄
vinū tollere debes: nō tollis: vel die nō apposita te in
t̄pellato ꝛ expectato sufficiēter nō tollis idigeo doleo
qꝛ sūt videmie. Dic̄ tex. ꝙ lꝫ mihi totū vinū effūder̄:
et tn̄ nō lꝫ tn̄ ꝑtē vini effūdere. l. i. §. lꝫ. ff. de picul. et
como. rei ven. qꝛ effūdēdo tn̄ ꝑtē de dolio ita parum
me iuuare posset: ac si nihil effūderē. et iō rō n̄ dictat
tn̄ ꝑtē effūdēdā. g⁰ si ꝑtē tn̄ effudero obligor empto
ri. et si totū effundam nō tenebor: licet rogatus possiꝫ
bene dimittere partem. et sic de alijs.
¶ Pluralis locutio p̄la significat: duox tn̄ nūero ꝯtēta
ē. c. pluralis. li. vi. de reg. iur. Qn̄qꝫ aūt p̄la significat
geminatiue i suas singulares. sic ꝙ quelibet singularis

in vno solo verificatur. Quādoq̧ aūt non geminatiue sic
ꝙ vna singularis per se nō attendit̄: ſ ipſa pluralitas
simul ꝓut singulare cōcludit: vel quodlibet aliud ꝓ
babile medium. verbi grā. testatoꝛ dicit. Lego stichū
⁊ titium si mei erūt cū moꝛiar. tunc altero alienato ⁊
altero non. iste nō alienatꝰ pōt peti a legatario. lꝫ eniꝫ
sermo pluralis sit: oꝫ tñ accipi ac si separatim dixiſſꝫ:
si stichus meus erit cū moꝛiar: ⁊ si titius meꝰ erit ⁊c̄.
vt. l. falsa. §. fi. ff. de cōdi. ⁊ demon. Rō Bar. qꝛ hec se
paratio respicit diuersos effectus ⁊ sepatos. i. domini
um legatarij ī quolibet. ⁊ qꝛ sunt duo serui distincti:
ita duo dominia distincta ⁊ sepata: ⁊ sic separati effe
ctus. Etiam ideo qꝛ legaui quēlibet nominatim: ⁊ sic
refert̄ ad quēlibet disticte. ⁊ hoc ex fauoꝛe legati ⁊ te
stamēti. Sed ibi. Testatoꝛ duobꝰ ipuberibꝰ īstitutis
filijs suis dicit. si uterq̧ ipubes decesserit titium sub
stituo. tunc si vnꝰ moꝛit̄ impubes substitutꝰ nō admit
titur: imo ut admitattur requiritur vtrūq̧ decedere
ī impuberi etate. l. pe. C. de impube. ⁊ ali. substi. Ra
tio Bar. est ex dictiōe vterq̧ que est collectiua. Alij
tamen dicunt ꝙ fauoꝛe īstitutiōis dictio collectiua su
mitur distributiue. l. hoc argu. ff. ꝺ here. insti. mō oīs
substitutio ē cōditionalis īstitutio. ergo ⁊c̄. ⁊ sic Bar.
ī. l. heres. §. cum ita. ff. ad trebel. dicit ꝙ in dicta. l. pe.
vno filio moꝛiēte ipubere remanet alter filius testa
toꝛis qui ex pꝛesumpta volūtate excludit extraneuꝫ
substitutum. ar. l. cum acutissimi. de fideiuſ. ideo vno
moꝛiente impubere non existit conditio substitutio
nis: ⁊ sic de alijs exemplis.

De Po

Pōdus differt ab onere: qꝛ pōdus dr̄ quoddā leue
⁊ quoddā graue: vñ dr̄ pōdus meū. i. coꝛpꝰ ego fero q̊
cūq̧ venero: sed onꝰ dr̄ qꝛ semꝑ onerat ⁊ depꝛimit.

Punctiones dicuntur quedam naues. Unde dici
tur. Si punctionibus trahjciatur idest mare transfe
ratur vel manibus transeatur.

Pontifices olim dicebantur imperatoꝛes. xxi. dis.
cleros. di. xi. de capitulis.

Pōtificale est oꝛnamentum episcopale. ⁊ ſm Ho
stien. est auctenticum iste liber: vt de ser. non oꝛ. c. cō
suluit. ⁊ no. Jo. an. in cle. vnica de iureiuran.

Poꝛcarius. i. suariꝰ. Re. ꝭ. suariꝰ. ⁊ dicebant̄ olim
qui custodiebant poꝛcos ciuium vrbis romane in pa
scuis. ⁊ excusabantur a muneribus soꝛdidis: ut. C. de
sua susce. l. i. li. xi. ſm Accur.

Poꝛtoriū dr̄ quedā pꝛestatio que dat̄ ꝓ nauiū ap
plicatiōe seu statiōe ⁊ mercatiōe quacūq̧ facta ī poꝛ
tu. Unde differunt pedagia: ⁊ guidagia: ⁊ saluiaria.
Re. quodlibet loco suo. Et ista oīa dicunt̄ poꝛtoꝛia.
C. de vectiga. ⁊ cōmiſ. l. ij. ⁊. c. sup. de v̄bo. sig. ī glo. vi.

Positio ſm Goffre. ē dictū ꝙ loco īterrogationis
ponebat̄ olim. hodie de plano ponit̄ ⁊ positiue fit sic̄
olim īterrogatiue fiebat. verbi gratia. Si volebā te
ꝯuenire hereditario iure: tunc sic dicebā. Dñe iudex ī
terrogetis hunc: an ipse sit heres talis: ⁊ ex qua pte sit
heres. hodie v̄o sic dicet̄. Pono te esse heredeꝫ talis.
Jtem pono ipm̄ ex asse heredem. s. extitisse: ſ qꝛ ho
die simpliciter fiebant seu fiunt īterrogatiōes sup po
sitiōibꝰ. igitur aliter describit̄ a Spe. e. ti. sic. Positio
est bꝛeuis verboꝝ foꝛmula mentē ponētis ꝯtinēs ad
veritatem eliciendā cōcepta. ⁊ habuit hoc verbū oꝛ
tum non solū ex vsu hominū diu ī causis molito. ſ ex
antiqua lege. ff. de le. ij. l. offendimꝰ. §. ex diuerso. ibi
pone ergo. Positio igitur nihil aliud est q̄ dictum de
credulitate asserta in vim pꝛestiti iuramenti faciens
ad pꝛobationem aut ipsam āminiculās habēs ānexā
īterrogationē aut iudicis suppletionē: ar. ī auc̄. ꝺ his
qui īgre. ad app. §. fi. coll. v. sic dicte ex cōi consensu:
nō tñ sine rōe. ff. ꝺ suppel. lega. l. labeo. iuuente ut par
tes exonerēt̄ ꝓbatiōibꝰ: ⁊ ne fatigent̄ laboꝛibꝰ ⁊ expē
sis: vt. §. fi. ꝑalle. vel pōitio dr̄ dcꝫ ſci nōdū ꝓbati par
ticulos distinctim rite loco ꝓbatiōis ꝓpositū spectās
directe uel īdirecte simplr̄ ul̄ āminiculatiue ad ītētio
nē ponētis qꝺ ītēdit ꝓbare ponēs ꝑ ꝯfessionē aduer
sarij sui vel eiꝰ ꝓcuratoꝛis. ar. de elec. dudū. ij. de testi
bꝰ p̄ntiū de ꝯfeſ. statuimꝰ. li. vi. nec dꝫ pōi nisi hoc qꝺ
est facti. ff. de dote p̄lega. l. i. C. de legi. l. leges. vnde
que vocant̄ positiōes ī curia ecclesiastica dicunt̄ arti
culi ī curia seculari: ⁊ differūt a rōibꝰ: qꝛ rōes sunt iu
ris. sed positiōes vel articuli sunt facti. Jtē positōnes
differūt ab īterrogatiōibus lꝫ tā positiōes q̄ interro
gatiōes fiant ut per cōfessionē aduersarij reuelet̄ po
nēs ab onere ꝓbādi qꝛ positiōes fiūt assertiue ⁊ a pte
sed īterrogatiōes fiūt īterrogatiue ⁊ a iudice: ⁊ ad po
sitōes dꝫ rñdere pars nō aduocatꝰ. ⁊ qñcūq̧ sunt faci
ende ꝓbatiōes fieri possūt positiōes siue añ lit. cōtes.
siue post. de hoc vide glo. i. c. i. de cōfes. li. vi. que plu
res ponit cōcoꝛ. ⁊ alle. cū exēplis de positōe añ lit. cō
te. ⁊ ēt post. s. de exceptiōe ꝙ actoꝛ sit excōicatꝰ ponit
reꝰ hoc mō. Pono ꝙ ꝑcussisti taleꝫ ī tali parte coꝛꝑis
tali loco tali die talibꝰ p̄ntibꝰ. Jtē turbatꝰ ex tali cau
sa aīo iniuriādi illū q tunc erat clericꝰ ⁊ erat ī possessio
ne clericatꝰ: ⁊ sciebas eū clericū eē. Jteꝫ vidisti eū fe
rentē coꝛonā habitū ⁊ tōsurā clericalē deferētē q̄bus
ꝑ actoꝛē ꝯfessatis ꝓbata ē excōicatio añ lit. cōtes. sed
post lit. ꝯtest. Pone ꝙ petā aliquē ab ecclesia quaꝫ ꝯ
iura retinet remoueri dicā pono iuramento qꝺ hēt ⁊
possidet ecclesiā sancti. m. Jtē ꝙ hꝫ ⁊ possidet ecclesi
am sancti. p. Jtē quelibet eaꝝ hꝫ curā aīaꝝ: ⁊ eas post
ꝯciliū acq̄suit hoc ꝯfessato succūbit reꝰ nisi dispēsatō
nē uel iustā cām oñdat. Jtē debēt fieri pōnes sup con
tētis ī libello. Et nota ꝙ multiplices sūt pōnes. Una
dr̄ pōitio ꝑtinēs ⁊ tali coget iudex rñdē: ut ī. c. p̄ntiū.
de testi. li. vi. ⁊ si dubiū est an ꝑtinēs sit vel ne inclina
bit se iudex ad id qꝺ verisimiliꝰ ē ⁊ ī dubio tutius ē ꝙ
facit rñdere: vt de ꝯfeſ. l. statuimꝰ. li. vi. ff. de interro.
ac. l. de etate. §. ex cā. ⁊. l. vbicūq̧. e. ti. Alia ē pōitio iꝑ
tinēs cui nō cogit̄ quis rñdere. Jtē quedā ē negatiua
pōitio ⁊ talis ꝺ dꝫ admitti: qꝛ v̄bis affirmatiuis ponē
da ē. Nam negatiua non ꝓbat̄. ⁊ id qꝺ ponit̄ si negat̄
ponēs ipm̄ ꝓbare hꝫ. ff. de ꝓba. l. ij: ⁊. C. e. ti. l. actoꝛ. ⁊
de ꝓba. qm̄ ꝯ falsā. Fallit qñ alias quā ꝑ talē pōnē ꝓ
bari nō pōt. c. statuimꝰ. ꝑalle. vel sup facto p̄gnāti vbi
īdirecte ꝓbat̄. c. ex tenoꝛe. de testi. ⁊. C. de ꝯben. ⁊ cō
mit. stipu. l. optimā. Jtē pōitio q̄ nō reuelat ponētē: ul̄
ei nō ꝓdest. nō dꝫ admitti. qꝛ nō dꝫ q̄s ad ꝓbādum id
admitti: qꝺ ꝓbatū ei nō ꝓdesset. l. ad ꝓbationē. C. de
ꝓba. c. dilecti. ꝺ excep. Jtē pōitio q̄ nō facit ad cāꝫ: ul̄
que nō ē sup re de qua agit̄ ī libello: vl̄ sup eo ꝙ repe
lat agētē si ꝓponit̄ ex pte rei dr̄ īpertinēs ⁊ nō est ad
mittēda. Jtē pōitio q̄ ꝺpēdet ex alia que fuit negata
vel ꝯcessa nō ē admittēda qꝛ sup eo nō ē ampliꝰ que
rēdū. ar. ff. nau. cau. sta. l. lꝫ. ne respōsioni sit ꝯrius sic̄
nauta vētis cōtrarijs nauigās. ut ī auc̄. de his q̄ īgre.
ad ap. §. i. colla. v. ⁊. c. per tuas. de pꝛobatio. l. genera
liter. C. de non nu. pecu. Jtem positio implicita non
dꝫ admitti ꝓpt̄ periculū ꝑiurij. Et iō dꝫ diuidi vt cer
tum ⁊ veꝝ rñdeat: ar. ff. de iterro. act. l. de etate. §. qꝺ

aũt.⁊.§.nihil.q₂ ẽt iudex cauere d₃ ne sit anceps piu/
ry.C.si.aduersus vẽdito.l.i.c.si vo.de iureiur.C.ð in
di.vidui tol.l.ii Jtẽ nota ꝙ effect⁹ positionũ est.q eas
ↄfitet̃ habet̃ ꝑ cõuicto.C.de confess.l.vnica.§.i.⁊ po
sitiõibus nõ rñdens hr̃ ꝑ ↄfesso.c.fi.de iura.calũ.de
confess.si post prestitũ.li.vi.Jtem positionib⁹ vbi iu/
ramentũ est de veritate nõ põt rñderi ꝑ ꝓcuratorez
nisi sit cã vniuersitatis uel ↄuẽt⁹.c.pñtium de testib⁹
prealle.c.pastoralis cũ sua glo.de iudi.Jtẽ positionũ
vtilitas ẽ:q₂ aliqñ qð directe negat̃:idirecte ↄcedit̃ i
toto uel i pte:ut de iureiur.c.cũ impositionibus.li.vi.

¶ Pollicitatio ẽ soli⁹ offerẽtis ꝓmissio.ff.ð pollici.l.
iij.⁊ differt a stipulatione ⁊ a pacto quod est duorum
consensus atq₃ conuentio.

¶ Possessio ſm Azo.C.de acqui.⁊ reti.poss.ẽ corpo
ralis rei detẽtio corporis ⁊ animi⁹⁊ iuris ãminiculo cõ
currente.Uel sic.Est ius quoddã quo aliquis rẽ cor
poralẽ vere i potestate h₃.Et dr̃ corporalis rei iõ:q₂
sola corporalia possident̃.Incorpalia aũt dicũt̃ qua/
si possideri:⁊ quasi tradi ꝑ pacientiã ⁊ vsum.Nam in
corporalia nõ possunt corporalit̃ apprehẽdi sicut iu/
ra ⁊ seruitutes:⁊ iõ nõ possident̃.c.conquestus.de fo.
compe.i glo.ff.de vsucap.l.sequit̃.§.si vina.ff.de ac/
qui.poss.l.iij.in prin.⁊ tñ prescribunt̃.c.cũ ecclesia.ð
cau.pos.Jõ regula i sexto dĩc sine possessiõe pscriptio
ñ ꝓcedit.⁊ d₃ intelligi ẽt de quasi poss.⁊ ibi hoc nota.
Jtẽ impossibile est plures eandẽ ecclesiã vel bñficiũ
isolidum possidere.c.l₃ de proba.de elec.ut quis du/
as.li.vi.cle.si duobus.ut lite pen.ubi glo.vide ẽt i.c.
cũ venisset.de ꝓcura.Et iõ bñ dr̃ detẽtio:q₂ res nãli
ter tenet̃ ab eo qui corporaliter isistit ei.Jtem dr̃ cor
poris ⁊ animi ⁊ iuris:q₂ hec tria ut quis uere dicatur
possidere cõcurrere debẽt sc₃ act⁹ corporis:affectus
animi:⁊ ãminiculũ iuris.nam opus est ut quis corpo
re adipiscat̃:uel saltem oculis.Sufficit enim plerũq₃
visus oculorum ⁊ animi affect⁹ cũ volũtate tradẽtis
q₂ ipse animi affect⁹ necessari⁹ ẽ.nõ aũt ꝑ se corpore:
aut per se aĩo possidet̃:q₂ certũ ẽ possessionẽ solo aĩo
amitti.puta si quis se posse repelli suspicet̃.Jtem o₃
ꝙ ius approbet.nam l₃ quis sacre rei vl' religiose cor
pore ⁊ aĩo isistat:non tñ de iure possidet:q₂ res sacra
vel religiosa nec ab ignorãte nec a sciente possidetur
Et dr̃ possessio quasi pedum positio.

¶ Possessionũ alia ẽ iuris tñ:alia facti tñ:alia facti
⁊ iuris simul.Et hec iterdũ habet plus iuris:min⁹ fa
cti.interdũ ecõuerso:ut no.de concess.preben.cũ no
stris.⁊.C.de acquir.poss.l.i.Jtem Hu.de porta rauẽ
nata differentiã posuit iter possessionẽ vacuã ⁊ vacã
tem:ut in glo.ij.C.vnde vi.l.fi.⁊ Jo.ibi reprobat:⁊
sic glo.concludit ꝙ non differũt.Sed vacua:siue va
cans est que a nemine possidetur animo vel corpore
ꝓpter longum tp̃s:vel ꝓpt̃ obliuionẽ ex longo tẽpo/
re.Et nota ꝙ si quis ꝓpria auctoritate posset ingre/
di possessionẽ alicui⁹ rei:⁊ accedẽdo iudicẽ ab eo im/
petrat licentiã igrediẽdi.talis per statutũ si oppositũ
caueatur nõ punit̃.q₂ potuit sine auctoritate iudicis.
ergo multo magis cũ eius auctoritate igreditur.hoc
colligitur ex glo.vsi.in transitu.§.multis modis.insti.
de libe.Jtem possessio ciuilis qñq₃ requiescit sup na/
turali:ut si tu possides nomine meo:vl' precario a me
Qñq₃ nõ requiescit.ut i vsufructuario meo qui natu
ralẽ h₃ possessionẽ ex iure:sed ego dñs hẽo ciuilẽ rõe
dominij nõ requiescentẽ i naturali vsufructuarij.

¶ Possessor bonoꝝ require.s̃.bonoꝝ possessor:ut fi
lius emancipat⁹ vel agnat⁹:qui dicuntur bonoꝝ pos
sessores ex bonoꝝ edictali ⁊ decretali.nam statim vt
habent edictam ⁊ decretam possessionem ex hoc hñt
interdictũ decretũ ad hoc vt consequantur heredita
tis possessionẽ.Differunt heres ⁊ bonoꝝ possessor:ut
s̃.bonoꝝ possessio.vnde aditis hereditatib⁹ heres ñ
desiderat auctoritatem iudicis.sed bonorum posses
sor requirit auctoritatẽ ⁊ patientiã iudicis.insti.ð bo
no poss.§.quis autem.

¶ Possessorium iudiciũ est triplex.s.pro possessione
adipiscenda:retinẽda.recuperãda:ut i.c.pastoralis.
de cau.poss.i glo.iiij.⁊ vide supra interdictum.

¶ Possidere naturaliter dr̃ quis cũ ẽ in re vel ei⁹ par
te:uel saltẽ cũ res est i cõspectu ei⁹ ut ipsam videat vl'
partem ei⁹ ſm Azo.i sum.C.de acqui.⁊ reti.pos.

¶ Possidere ciuiliter dr̃ quis cũ nec est in re nec res
i conspectu ei⁹:sed possessionẽ solo animo habet ⁊ rẽ
de iure retinet.s.ꝙ talis sit persona i quaz cadere pos
sit hi⁹ possessio:ut no.Jo.an.in regula sine possessiõe
li.vi.⁊ allegat ibi iura.Nam laici quandoq₃ de facto
possidẽt decimas ⁊ spiritualia:ut no.Bar.brix.xvi.
q.i.in prin.in glo.magna.in fi.Nam aliud est posside
re ⁊ aliud legitime possidere.de resti.spo.ad ðcimas
lib.vi.Et nota ꝙ possessio ciuilis ⁊ naturalis siml' uel
ciuilis tñ requiritur ad prescriptionez sed naturalis
tñ nõ sufficit nisi alias ciuiliter possideret:vt tractat
prolixe Dy.in regula sine possessione li.vi.Et est rõ:
q₂ habens naturalẽ tñ acquirit eã clam ꝑ itroituz qñ
dñs est absens quẽ credit sibi questionẽ motuꝝ.⁊ sic
male fide habet naturalẽ.ergo non prescribit.§.q ad
nũdinas.l.clam possidere.ff.de acqui.poss.

¶ Possidere claz ẽ absente dño ⁊ fructuario excluso
clãculo possessionẽ igredi:vt dñm possessiõe priuet.

¶ Possidere vi est violenter possidere.

¶ Possidere precario ẽ rẽ ad petitiões vel p̃ces me
as mihi concessam ad vsum possidere q̃₃diu patitur
is qui concessit.

¶ Possidere pro idiuiso ẽ aliquã rẽ ita possidere:vt
nullã partez i ea habeat ab alijs diuisam vel vt nulla
sit pars quã possideat separatã siue diuisam.

¶ Possidere ꝓ herede ẽ ita possidere ꝙ putat se he/
redem verum cum non sit.

¶ Possidere ꝓ possessore dr̃ ille q ita possidet ꝙ scit
se nullã causam iustam possidendi habere vt si iterro
gatus fuerit quare possideat vel quomõ nullaz rõez
pretendit quare possideat:sed dicit possideo.

¶ Possideri ꝓprie dicũt̃ imobilia eo ꝙ eis pedibus
quis insistit:vnde a planta venit ista possessio.

¶ Possidetur autem hoc iure quod iuste:hoc iuste:
quod bene.quod aũt male possidet̃ alienuz est.Ma
le autẽ possidet qui male suis vtitur vel aliena presu
mit.de ver.sig.ius dictum est.

¶ Possessorẽ facere cause rei seruande.aut in posses
sionem mittere ẽ.Vbi gratia.Cõtendisti talẽ funduz
esse tuũ ⁊ probasti:iudex per executorẽ suũ mittit te
i possessionem ⁊ facit verum possessorẽ.Jtem volui
agere contra.S.⁊ eum vocari feci ad iudicium ⁊ con
tẽnit venire.⁊ iudex mittit me in possessionẽ illi⁹ rei
quã petebam.non vt faciat me veꝝ possessorem sed
vt in fundo maneam causa rei seruande ⁊ custodiẽde
⁊ rem illam tenebo donec ꝓbauero meaz esse.⁊ si ad
uersarius meus tandem tedio affect⁹ moueatur.⁊ de
sua ↄtumacia resipiscat.⁊ mecũ litẽ si velit aliqd dice
re hẽbit.de hoc supra mittere in possessionem.

¶ Posse idest debere. ff. de libe. ⁊ posthu. l. placet ⁊
regulariter tñ ꝯ̃ ti. ff. de offi. pres. l. sepe cũ sequẽti. de
re iudi. nõ qcqd. ⁊ C. quomõ ⁊ qñ iu. l. i. Et mltis mo
dis dicimur posse. Unde Posse quidẽ reb⁹ dãt ius na
tura potestas. Officiũ meritum quintũ diuina volun
tas. De hoc vide glo. in. c. sciscitat⁹. de rescrip. ⁊ ibi cõ
co. Nam posse dicimur ẽt illud qđ licite ⁊ sine icom
modo nr̃o possum⁹. ff. de v̉. sign. l. nepos ꝑculo. in fi.
simile de cõdi. isti. l. filius qui in fi. ff. vbi tex. vt gene
raliter dixeri que ꝯ̃ bonos mores fiunt nec facere nos
posse credẽdũ ẽ: vt. xxij. q. ij. faciat homo. vbi etiã de
multiplici possessione. ⁊ Inno. de cõces. ꝑbẽ. accedẽs
⁊. ff. de re. iur. l. in cõdẽnatione. vbi glo. ⁊. iij. q. vi. hoc
qppe. C. de legibus. l. nõ dubiũ.

¶ Post qñqꝫ ẽt notat statim post incboationem: vt
l. ij. §. item mutuũ. ff. si cer. peta.

¶ Potest necessitatem importat interdum. ff. de of-
fi. presi. l. sepe. ⁊. l. sequenti. de hoc. ff. de iudi. l. nõ po
test. vbi plene: ⁊ est glo. in v̉. non potest. in regula bñ
ficium. de reg. iur. lib. vi.

¶ Postliminium est ius amisse rei recuperãde ab ex
traneo ⁊ in statũ pristinũ reducẽde quã quis ꝑpt̃ ca-
ptiuitatẽ vel per seruitutẽ amisit morib⁹ ⁊ legib⁹ isti
tutũ: vt colligit̃. ff. de capti. ⁊ postl. reuer. l. postlimi
niũ. i. responso. Unde p hoc ius recupat qs cũ a capti
uitate reuertit̃ iura que amiserat ⁊ ipso reuerso fingit
hoc ius ipsũ sẽp i ciuitate fuisse. Unde breuiter postli
miniũ ẽ ius quo restituit̃ res vsucapta vl' ꝑ̃scripta ab
aliquo alicui quã per captiuitatẽ amiserat. xvi. q. iij.
ꝑ̃terea. Dicitur aũt a limen ⁊ post. i. iuxta: quasi iuxta
limen dom⁹ sue semp fuisset ⁊ possedisset: vl' q: capt⁹
ab hostib⁹: ⁊ vltra limina meri iperij deduct⁹ postea
ĩfra limina reuertit̃. Nam sicut limina sũt in domo q̃
finẽ quẽdã faciũt. ita ⁊ impij limina veteres voluerũt
eẽ scd̃m Azo. C. de capti. ⁊ postlim. reuersis. ⁊ instit.
qui. mo. ius pa. po. sol. §. dictũ aũt ẽ postliminiũ. Et
dicit lex ꝙ oĩb⁹ eque postliminiũ ẽ. nõ solũ his qui pu
gnare pñt: sꝫ oĩb⁹ q̃ ei⁹ nature sunt: vt ꝯsilio vel alijs
modis vtiles eẽ possint: vt. ff. de capti. ⁊ postli. reuer.
⁊ de voto. ex multa. in glo. vi.

¶ Posterior lex. vel posteri⁹ statutũ: rescriptũ: vel
pactũ: derogat priori qñ ꝯcurrũt. vbi gr̃a. Lex prece
dit: ⁊ lex ꝯ̃ria seq̃t̃. tũc prior tollit̃. etiã de ea nõ facta
mẽtione. l. nõ ẽ nouũ. ⁊. l. sꝫ ⁊ pastores. ff. de legi. duꝫ
dicit lex. Licꝫ ꝯ̃rie sint. de hoc. c. i. de consti. li. vi. Rõ
ẽ volũtas cõdẽtis legẽ. Et sumit̃ significatũ ex scien
tia ꝑ̃oris legis: ⁊ ꝯ̃rietate posterioris. nã cõdẽs poste
riorẽ scit ẽt priorẽ. q: princeps hꝫ oĩa iura i scrinio pe
ctoris sui. c. i. ꝑ̃al. ⁊. l. oĩum testamẽtoꝝ. C. de testa. iõ
cõdẽdo posteriorẽ ꝯ̃riã: videt̃ tollere priorẽ. quia si
vult valere illã: vult valere nõ istã: illi ꝯ̃riã: alias eẽt
icõpassibilitas. Ex hoc colligit̃ rõ cur tã varie rescri
ptũ posteri⁹ nõ reuocat pri⁹ nisi exp̃sse fiat de priore
mẽtio. ⁊ tñ ꝯstitutio posterior ẽt nõ faciẽs mẽtionem
de priori: tñ derogat ei: vt hic dr̃. q: princeps ex cer
ta sciẽtia ꝑ̃oris constitutionis habens iura in pectore
suo reclusa ꝑ̃sumit̃ scire priorem: ⁊ facere posteriorẽ
Sed q: rescripta ꝯtinẽt facta que nõ sunt in pectore
ꝑ̃ncipis reclusa quia factoꝝ oĩum habere memoriaꝫ
⁊ in nullo deficere diuinitatis est potius q̃ꝫ humanita
tis. C. de vete. iur. enucle. l. i. §. i. siquidẽ ergo ꝑ̃ncepſ
non ꝑ̃sumitur conscius primi rescripti concedendo
secũdũ: vt dicit. Hof. in sum. §. derogatur. de consti.
Sed vbi cõsuetudo in aliquo loco: vel statutũ muni
cipale precedit: ⁊ lex principalis generalis sequit̃: cõ
traria certe pri⁹ nõ tollit̃. c. i. in secũdo dicto. de cõsti.
li. vi. q: nõ apparet principẽ scire illã consuetudineꝫ
vel statutũ illud immo verisil'e est eum ignorare cuꝫ
ex alieno facto inducat̃. Ideo nõ põt ꝯcludi ipsũ tol-
lere voluisse: quod verisil'e ignorabat. obtiebat ergo
lex illa locũ tñ in non contrarijs priori cõsuetudini vl'
statuto: vt. c. i. preal. Sed si in lege tali posteriori ca
uet̃ ꝙ valeat generalit̃ ⁊ specialiter non obstãte quo
cũqꝫ statuto ꝯ̃ria vel consuetudine: tũc tollit̃ prior cõ
suetudo vel statutũ. ar. l. siqs in dubio. ff. de lega. iij.
iuncta. l. quotiẽs. ⁊. l. rescripta. C. de preci. impa. offe.
Et est ratio ex tenore posterioris legis quia clare pa
tet in posteriore tollere velle priorem consuetudinẽ
vel statutum: licet ignoret.

¶ Posthumus: vel posthuma dicũtur q vel q̃ post-
humationẽ. i. postq̃ꝫ pater datus ẽ humo nascit̃. Im
propie aũt quilibet dr̃ posthumus: qui nascit̃ post te
stamẽtũ: secũdũ. Azo. C. e. ti. posthum⁹ etiã dicit̃ ne
pos qui post humationẽ aui nat⁹ ẽ ꝑ̃o patre super-
stite. ⁊ ille ꝑ̃pe dr̃ neposthum⁹ q̃si nepos post humus

¶ Postulatio. est alicuius ꝑsone ad dignitatẽ vel so-
cietatẽ fraternã canonica facta uocatio. vel ꝑsone ad
eligendũ petitio: que eligi nõ põt. Ueli sic scd̃m Hof
Est gratie petitio. vt cũ ex gratia pet̃ aliquẽ ineligi
bilẽ licẽter eligi. Et est duplex postulatio. s. solẽnis.
q̃ est alicuius inhabilis alit̃ q̃ꝫ ꝑꝑ crimen a superiore
ad beneficiũ vocatio: ⁊ admissiõis petitio: vt i. c. vni
co. de postu. prelato. li. vi. Et hec confirmata hꝫ uiꝫ
electionis. Alia nõ solẽnis ẽ petio facta a superiore vt
tollat obstaculũ aliquod eligi ⁊ ad bñficiũ acceptãdi
illa ꝑ̃supponit electionẽ ante vel post fieri. vt mona
chus electus nõ põt cõsentire sine licẽtia sui abbatis
⁊ sic postulatio licẽtie ab abbate ñ dicit̃ solẽnis. ergo
postulatio solum ẽ iuẽta ꝑꝑ icapaces vt illegitimos ⁊
nõ sufficiẽtis etatis: vl' prius beneficiatos. Nã qui ca
pax est dignitatis nõ dꝫ postulari sed eligi. quare po
stulatio nõ multũ differt ab electõne. Et nota ꝙ po-
stulari debẽt ⁊ nõ eligi sextuplices ꝑsone. Primo ar
chiepiscopus ad aliuꝫ episcopatuꝫ. de postu. ꝑ̃lato.
bone. Secũdo eṗs ad eṗatũ vel aliũ archieṗatũ. c. ⁊
si vnanimit̃. eo. ti. Tertio laicus ad dignitates. lxi. di.
hoc ius. Quarto clericus ĩ minoribus ordinib⁹ cõsti-
tutus: c. ꝑ̃terea. de eta. ⁊ quali. Quinto illegitime na
tus. de elec. innotuit. Sexto qui nõ ẽ i etate legitima
cõstitutus. de elec. cũ i cũctis. ⁊. c. cum nobis.

¶ Postulare: vel aduocare est aliquẽ desideriũ suũ:
vel amici sui corã iudice: vel apud eũ qui iurisdictio
ni preest i iure exponere. vel alterius desiderio ꝯ̃dice
re. ff. eo. ti. l. postular̃. ⁊. iij. q. vij. §. tria. versi. est aũt.
⁊. C. de procu. l. i. ⁊. C. de postu. l. ij. ⁊. c. cũ sacerdotis
de postula. i glo. iij. vnde pretor iquit q nõ hꝫ aduo-
catũ ei dabo. ff. de postu. l. i. §. ait ꝑ̃tor. ⁊ intelligitur
si habere nõ põt. Dabit eni feminis pupillis debilib⁹
⁊ his q sane mẽtis nõ sũt: vel ꝑꝑ potẽtiã aduersarioꝝ
aduocatos inuẽire. non possunt. ff. de offi. procon. l.
nec quicq̃ꝫ. §. vlt. ⁊ hoc pro salario cõuento a parte vl'
statuto a iudice iuxta facundiã aduocati modũ li is ⁊
fori consuetudinẽ quantitatẽ nõ excedente. vnde ad
uocare ⁊ salariũ recipere ꝑ aduocando bene licꝫ. xi.
q. iij. non licet. xiiij. q. v. nõ sane. vbi Aug⁹. ad mace
doniũ inquit. Nõ debet ideo iudex vẽdere iustum iu
dicium: aut testis veꝝ testimoniũ. q: vendit aduoca
tus iustum patrociniũ ⁊ iurisperitus verum ꝯsilium

lȝ Guil. dixerit contra: ꝙ nihil possit recipi pro iusto
patrocinio: vt no. in. c. nõ licet. preall. Itẽ aliqui pro
hibẽtur postulare per edictum pretoꝛis. Unde ver/
sus Nõ cuicũqȝ datur vt postulet. i. aduocet: imo ve
tatur. Addictus pene: seruus: puer: actoꝛ arene. Lu/
minibus cassus: mulier: muliebꝛia passus. Caueant
autem aduocati postulãtes ne causas desperatas as
sumãt. ⁊ si foꝛte a principio assumpserint ignoranter
cũ de uitio cause patuerit cessent ⁊ salaria iã recepta
restituãt. C. de iudi. l. rẽ non nouã. Et nota ꝙ quattu
oꝛ sunt obseruanda aduocatis. Primo vt cause quali
tatẽ examinẽt: ⁊ iustã si voluerint assumãt: iniustã ve
ro repudiẽt. Secũdo vt modestiam veritatẽ ⁊ lega
litatẽ seruent i aduocãdo. Tertio vt salariũ cõueni/
ens petãt. Quarto vt nec a principio cõueniãt de cer
ta parte litis vel cũ graui damno litigatoꝛis. nec post
ceptam litẽ vllũ pactũ ineant cũ eo quem i ꝓpꝛia fi/
de receperũt secundum Hos. in sum.

¶ Potestas quinqȝ modis accipiť. ff. de ver. sig. l. po
testas. Itẽ potestas quandoqȝ capiť i feminino gene
re: vt. c. fi. de iudi. ⁊ sic capiť substãtiue i abstracto. ⁊
addiť ei adiectiuũ: vt ibi floꝛentina potestas. Quãdo
qȝ i ma culino genere: vt. c. tua. de homi. ⁊ sic sumitur
cõcretiue significans officialẽ ciuitatis habentẽ iuris
dictionẽ vel potestatẽ ꝑ mõ dictã: ⁊ sic iteꝝ additť sibi
ꝓnomẽ possessiuũ dicẽdo noster vel vester potestas

De Pr

¶ Pragma grece dicitur latine cã. vnde pragmata
negocia dicũtur. inde pragmaticus. i. causidicus vel
actoꝛ negocioꝝ ⁊ causarum secũdũ Isi. li. v. ⁊. x. q. ij.
hoc ius porrectum. in fi.

¶ Pragmatica sanctio dť cã in consistoꝛio pꝛincipis
ventilata corã pro cerib' sacri palatij: ⁊ ẽ cõstitutio
quã iperatoꝛ consilio proceꝝ statuit seu sanxit. Quã/
doqȝ etiã dť cõfirmatio i scriptura facta ab iperato/
re cũ cause cognitione super ꝯctu permutationis: vt
c. i. de re. pmu. in gl. ⁊ pragmaticũ sacrũ est pꝛincipis
rescriptũ: vt in. c. fũdamenta. de elec. li. vi

¶ Pragmaticarij sunt qui scribũt pragmaticas sanc
tiones. ⁊ alio modo dicũtur scriniarij vl' magistri scri
nioꝛuȝ vl scrinioꝝ memoꝛiales eo ꝙ adeptã scripturã
factionẽ i scrinio positã custodiebãt ad memoꝛiã.

¶ Prebẽda est ius percipiẽdi prouẽtus i eccl'ia col/
legiata ex actione prouenięs cõpetẽs alicui tanqȝ vni
de collegio quod ius ex canonia descẽdit: non debet
eni canonicus sine prebẽda eẽ: ut in. c. relatũ. eo. ti. ⁊
procedit ex istitutiõe ⁊ officio: qꝛ ex hoc ꝙ facit q̃s of
ficiũ debet pcipere pbendã ⁊ beneficiũ. sed canonia
quere. s. de. C. vt in. c. cũ. m. ferrarięsis de cõsti. i gl.
vi. Itẽ prebẽda quãdoqȝ capiť large pro iure quod
alicui nõ tanqȝ de collegio sed rõne ministerij officij
paupertatis vl' vtilitatis cõcediť vtendo ⁊ fruẽdo in
vita sua certis reb' ecclesie ut' redditib' quos canoni
ci recipiunt vel alij. de tali habeť in. c. qꝛ nõ nullis. de
magistris. xvi. q. i. possessiões. ⁊. §. illud. Et laici ma/
xime nobiles habẽt tales prebẽdas secũdũ Compo.
in. c. cũ. m. ferrarieñ. preal.

¶ Precariũ scdꝫ Azo. e. ti. i sũ. est id qd̃ pcib' vtẽdũ
ꝯcediť petenti tãdiu q̃ȝdiu patiť qui cõcessit. sed secũ
dum Hos. in sum. eo. ti. est illud pignus obligatuȝ cre
ditoꝛi: ⁊ a creditoꝛe ipsi debitoꝛi concessũ ⁊ vtẽdum
quandiu patitur ⁊ permittit qui cõcessit. vt est tex. in
l. i. de preca. ff. vbi dicit Ulpianus quod hoc genus
libertatis ex iure gentium descendit. Et subdit ibidẽ

differt aũt precariuȝ a donatiõe: quia q donat sic dat
vt nõ recipiat illud qd̃ dat sed qui precariũ concedit
pꝛimo sic concedit ut recipiat q̃ñcũqȝ placebit. Uel ꝓ
cariũ ẽ contractus inter dñm ⁊ colonũ: ⁊ est contract'
gratuitus ⁊ similis comõdatio in tñ ut quidam dice/
rent hos contractus nõ differre nisi uerbis: q tñ etiã
differũt in re. nã licet in multis cõueniant pracariũ et
ꝯmodatũ. differt tñ precariũ a cõmodato. nã ꝯmoda
tũ fit ad certũ vsum: nec põt reuocari vsu expleto ꝑ/
cariũ vo q̃ñcũqȝ placuerit põt reuocari. Itẽ precariũ
q̃ñqȝ dť contractus de quinquẽnio in quinquẽniũ re/
uocandus. Et si quinquẽnio elapso sub taciturnitate
ꝑtereatur tunc reuocari intelligitur talis contractus
dť aũt precarium iõ quia est contract' ad ꝑces fact'.

¶ Precaria verba sunt hec rogo: uolo: mando: fido:
cõmitto: iubeo aũt preceptiuũ ẽ. C. cõia de lega. l. ij. i
ꝓn. mando q̃ñqȝ est uerbũ precariũ. ar. ij. q. iij. mãda
stis. vbi eṗs mandat pape. q̃ñqȝ tñ mando poniť pre
ceptiue: sicut etiã rogo. ut. xi. q. iij. rogo. q̃ñqȝ mãdati
ue vt. ff. de neg. ge. l. si mei rogatu. i. mandato suscepi
stis. Itẽ q̃ñqȝ deꝓcatiue: ⁊ sic ut frequentius ponitur.

¶ Precaria dicitur donatio ad preces facta vsqȝ ad
ad moꝛtẽ recipiẽtis. xij. q. ij. sepe. xvi. q. iij. clerici. ⁊
ẽ cõtractus ille affinis emphiteosi. Item precarie di
cũť quedã ꝓstationes seu cõcessiones vsufructus ad
ꝑces facte i recõpensationẽ eius pꝛopꝛietatis que da
tur ecclesie cuius foꝛma habetur. x. q. ij. precarie.

¶ Preceptũ. Re. s. mandatum.

¶ Preco ẽ qui apud acta aut i ciuitate publice pro/
clamat vel pronũciat aliq̃d faciendũ dimittenduȝ ꝑ
quẽ plerũqȝ fiebat edictoꝝ narratio. i. recitatio ⁊ pu
blica in ius vocatio ⁊ citatio alicuius matrimonij vel
rei vendẽde nunciatio ⁊ subsistatio.

¶ Precise secũdũ cardinalẽ i rescriptis tñ valet sic
absolute ⁊ sine cause cognitione: vt de heret. c. cõtra
christianos. li. vi. Et dicit cardinal'. si poniť i statuto
opatur vt ipsũ nõ toll'atur ꝑ sequẽs statutũ in causa i
q̃ sublatũ fuisset si non apponeretur. Et dat sile de iu
ramẽto apposito in. l. siquis. in ꝓn. ff. de leg. iij. Bal.
aũt dicit ꝙ nõ ualeat precise. i. sine cause cognitione.
qꝛ sic tex. eẽt supfluus: in. c. ij. de rescrip. vbi ponitur
expresse precise: ⁊ etiã sine cãe cognitiõe. Saluando
tñ primũ dictũ dť ꝙ ille tex. poniť. declaratiue vl' et
positiue ⁊ p. i. qd̃ dictũ magis placet doc.

¶ Precipitium fit sine mõ. ⁊ cuȝ periculo. de sepul.
ex'pte. ⁊ secũdũ io. an. in cle. pastoral'. de re iud.

¶ Predium diciť fũdus: vel ager. Re s. Ager.

¶ Prediũ vrbanũ: ⁊ prediũ rusticũ. Require ibidẽ
⁊ etiam actio finiũ regundoꝝ.

¶ Prediũ dotale est qñ ista duo concurrunt. s. ꝙ ma/
trimoniũ contractum est: ⁊ traditio predij interuenit
scdm Azo. de fun. dota. C. in sum.

¶ Prediũ canatum scdm Jo. et Accur. C. eo. ti in ru/
bri. fuit prediũ in quo fuerũt cellule. vnde canat'. i.
cella. nã cana grece cellariũ dicitur latine. Uel aliter
erant tunc predia scripta vt redderent inter cellulas
scdm Azo. ibidem. li. xi. et eoꝝ coloni dicuntur canati
vel dominici coloni. quia dicta predia erant i pratis.

¶ Prefectus augustus: uel augustalis dicitur ꝑfect'
egypti: ut. ff. de offi. prefect: augusta. l. vna. C. eo. ti.
. l. quia imperator nam impatoꝛ maximus augustus
in egypto pꝛimo prefecti potestatẽ introduxit.

¶ Prefectus pretoꝛio ab initio magister equitũ cre/
atus est cum dictatoꝛes sibi antiquitus magistros mi

litū eligerent qui principali sollicitudini associati sū/
maꝫ post dictatores gerebant ptātē hoc exemplo pn
cipes ad quos gubernaculū reipub. peruenit postea
elegerūt prefectos pretorio quibus publice disciplie
emēdatio concessa est. quorū auctoritas ita ē amplia
ta ꝛ adeo approbata ut nec ab eorum sentētꝫs appel
lari: nec in integruꝫ restitutio facile posset postulari.
Et erant quattuor scꝫ prefectus pretorio oriētis pfe
ctus pretorio affrice cuius sedes est in carthagine pfe
ctus pretorio illustris. ꝛ pfectus vrbis. ff. de offi. pfec.
ti. preto. l. i. ꝛ ibi nota.

¶ Prefectus vigilū idem ē ꝙ pfectus nocturnus. ho
rum aūt officiū ē de nocte facere excubias pfuerūtqꝫ
incendꝫs arcēdis: qui ēt cauebant: inquirebant: ꝛ pu
niebāt incēdiarios: fures: grassatores: effractores: ni
si delinquens esset tā famosa persona vt ad pfectū ur
bis deberet mitti puniēda: poterāt etiā iudicarͥ de ca
psarꝫs: qui in balneis vestimēta custodiēda suscipiūt
si aliquid dolo fecerunt. ut. ff. de offi. prefe. vigi. l. ꝫ. §.
cognoscit.

¶ Prefectus annone dicebatͥ qui de annona. i. de bla
da curā habebat. Require supra edil cereal.

¶ Prefect⁹ vrbis dicebatͥ cui ab imperatore ꝯcessa
ē vrbis administratio qui ceteris magistratib⁹ ex q̄/
cumqꝫ cā ab urbe pficiscentib⁹ ꝛ recedētibus in vrbe
relictis ius dicebat ꝛ oibus dignitatibus i ciuitate an
cedebat sua dignitate. qui cū ab vrbe pgrediebatur
nō habuit iurisdictionē. quā pbere tn̄ potuit in ciuita
te. Sed scd̄m Azo. C. eo. ti. etiā extra vrbē intra cen/
tesimū miliare habꝫ iurisdictionē. vide de offi. pfec.
vrb. per totum.

¶ Preiudiciū ē q̄si q̄dam prelatio vl prepositio siue
plocutio vni⁹ rei respectu alterius. Nā aliquid piudi
cari alteri est illud illi preferri: tn̄ hoc vbū piudicare
alteri⁹ mōi ꝯstructionē ꝛ ampliorem significationem
hēt q̄ꝫ hoc vbū pferre. dr̄ eni psonalit ex ppa ꝯfessiōe
i iudicio mihi piudicaui. i. ꝯfitendo mihi ipsi i iudicio
piudiciū feci. Hoc eni piudiciū nō significat ꝯmoduꝫ
meū eē factū: sed icōmodū: vt si iudex non sequatͥ ve
ritatē: sed meā confessionē. ita dr̄ res iudicata verita
ti facere preiudicium non vt vitas rei iudicate piudi
cet. i. pponatͥ: sed res iudicata vitati piudicarꝫ: igitur
ē alicui aliquid pponi: ꝛ sic dicimus rē iudicatā vitati
facere piudiciū. i. ei ꝙ piudicandū ē dato qd̄ n̄ sit verꝫ
nā dato ꝙ ita nō sit sicut iudicatū ē tn̄ preponitͥ vitati

¶ Preiudiciales actōes p tāto dici pn̄t ꝙ i ipis tra/
ctatͥ d magno piudicio: vel qꝛ qōi mote preiudicāt. v
bi gr̄a. Agis ꝯtra me ꝛ aliqd petis. oppono tibi qōeꝫ
status dicēdo ꝙ tu es fili⁹ me⁹ vel seru⁹ meus i ptāte
mea ꝯstitutus. aut libertus: ꝛ sic de ꝯsimilibus.

¶ Preposit⁹ pōt dici quilibet qui alꝫs preest. vsus tn̄
obtinuit vt preposit⁹ dicatͥ qui quōdā prioratus cu/
ram super alios gessit: de uerb. sig. quanuis.

¶ Prepositi labaꝝ alias laborū vel secūdū aliq̄s labi
oꝝ a labꝫs dicūtͥ: quia forte corrigebāt eos q male d
pncipe loqbātͥ. dicūtͥ aūt labaꝝ a signo bellico qd̄ fe
cit fieri Constantinus ex auro ꝛ lapidibus preciosis
iter alia signa bellica: ꝛ deriuatͥ a laber. q ergo talib⁹
faciendis pponebātur: dicebātur prepositi: vt. s̄.

¶ Prepositi sacroꝝ scrinioꝝ erāt illi qui perant scri/
nꝫs iperialib⁹ qui alias dicebātur primi eo ꝙ magis
principi approximabāt q̄ꝫ alꝫ Tria aūt erāt scrinia si
ue camere: de quib⁹ tractatur. C. e. ti. li. xꝫ. Primum
scriniū erat camera epistolaꝝ que pncipi mittebātur
vel ab eo mittebātͥ. Scd̄m fuit libelloꝝ cōuentualiū
ꝛ cōuentionaliū ꝛ cognitionū vel cōuentionū. Ter/
tiū erat dispositionū: vt est registrum secūdū accur.
in Rica. e. ti. l. i. preal.

¶ Prerogatia idē aliquod priuilegiū d quo. ꝫ. dicetͥ

¶ Precētores dicūtur cātores qui i choro icipiūt in
ecclesia collegiata in. c. cū oli. de cōsue. Et dicūtͥ duo
genera cātoꝝ i arte musica. s. precētor q vocē i cantan
do pmittit. ꝛ succētor qui subsequēter canēdo rn̄det
ꝛ additͥ cōcentor qui ꝯsonat predictis: vt. xxi. di. cle/
ros. ver. finem.

¶ Preses ē nomē generale ad oēs proconsules ꝛ le/
gatos cesaris ꝛ omniū prouinciarū rectores siue mo
deratores: vt. ff. de offi. presi. l. i.

¶ Preses prouincie dicitur qui in prouincꝫs post pn
cipē summā gerebat ptātꝫ. Nā regna redacta erāt
in prouincias: quas rctores dicebātur presides. ꝛ sūt
clarissimi vt balliui. ꝛ sic proprie capitur siue stricte
sed generaliter sumitur vt. supra.

¶ Presētes dicūtur qui i eadē sunt prouincia. l. fi. C.
d prescrip. xxx. anno.

¶ Preserti ponitͥ aliquādo i iure p maxime vt. c. ex
litteris. ꝫ. de homi. aliquādo pro tātū: vt ibidē i glo
de pe. di. xꝫ. c. illud. vbi bo. glo.

¶ Prelati nomie itelligitͥ ecclesia ꝛ ministeriū popu
li. ꝛ ecclesia ē in epo: ꝛ nō econuerso nō tn̄ nomine pre
lati sēp itelligitͥ ecclesia vt i. c. edoceri de rescrip. i gl.

¶ Propere ppē. i. nimis cito.

¶ Presbyter grece iterpretatͥ senior latine ꝛ ē nomē
dignitatis nō etatis tn̄: licet alibi dicatur nomen eta
tis. xciꝫ. di. legim⁹. nā pp honorē ꝛ dignitatē quaꝫ ac
cepit presbyter nominatͥ. ꝛ dr̄ quasi prebēs iter: et n̄
vt quidā interpretantur quasi pre socꝫs bibēs ter d
hoc. xxi. di. cleros. post medium.

¶ Prescrptio secundū Hos. C. eo. ti. Est quoddam
ius ex tpe subistantiā capiēs. i. firmitatē Et habꝫ locū
i rebus immobilibus. Et hec diffinitio ipugnatur ab
alꝫs naꝫ ex prescriptione nō cōpetit ius sed exceptio
Unde sic diffinitͥ. pscriptio ē exceptio rei ex tpe sub
stantiam capiēs. que diffinitio ēt ab alꝫs ipugnatͥ: qꝛ
prescriptio nō capit substantiā ex tpe sed ex auctori
tate legū. Jō pscriptio ab alꝫs sic diffinitͥ. Est. exce/
ptio ex tpe ꝯrguēs ab auctoritate legū vi capiēs ne/
gligētib⁹ penā ifligēs: ꝛ finē litib⁹ iponēs: ꝙ oio ma/
gis vr̄ ꝯpleta. Inducit āt prescriptionē: bona fides:
iustus titulus: cōtinua possessio: ꝛ sine rei vitio. s. quā
do res sit pscriptibilis scd̄m Hos. Et nota bonā glo.
vlti. in. c. illud de prescrip. vbi habes quot modis fi/
at interruptio prescriptiōis nāliter ꝛ ciuiliter. vn̄ ha
bem⁹ dormitionē: perpetuationē et iterruptionē p/
scriptionis. Et reqrūtͥ sex ad prescriptionē si valere
dꝫ. s. titulus possessio. bona fides: res prescribenda: p
sona pscribēs: ꝛ psona ꝯ quā pscribitͥ: iter q̄ possessio
et bona fides sūt maxime substātialia: vt no. i. c. illud
pal. Et sūt. xxxi. casus i qb⁹ nō currit pscriptio q̄s hēs
i gl. fi. c. cū nō liceat. de pscrip. vide etiā gl. sūme. xvi
. q. iꝫ. de vsu. et prescrip. Itē pscriptio ē lōgi tpis ꝯti
nuata possessio iter pn̄tes. x. annoꝝ: inter abn̄tes. xx.
an. l. vlti. Alia ē pscriptio lōgissimi tpis. s. xxx. vel. xl.
annoꝝ et illa dr̄ longissimi tpis. Unde cū aliquis rem
aliquā tāto tēpore possederit ipsā possessiōis diutur
nitatē et tpis ꝯtinuationē pscribit et actorē remouet
siue p vi siue alitͥ siue titulo nactus ē possessioneꝫ vel
alio q̄cūqꝫ i iusto pncipio. Sꝫ diceres ex h⁹ vr̄ ꝙ decie

a laicis p̄scribātur diuturnitate possessiōis et ꝯtinua tiōe tp̄is. R° notādo φ seruitutes et alia iura icorpo ralia bn̄ p̄scribūt̄ spacio. xl. annoꝝ. dū tn̄ talia sint q̄ ius cōe nō vetat possidere. alias q̄ possideri nō pn̄t ꝺ iur̄ nō p̄scribūt̄: vt sic decīe p laicos: vt. c. ꝓhibem⁹ ꝺ deci. ex quo colligit̄ ar. ꝯ. laicos volētes se tueri p̄scri ptōe tp̄is: vt possint decias possider̄: vide. c. ꝑuēit de censi. vbi glo. eccl'ia ꝯ ecclesiam gaudet p̄scriptione. xxx: annoꝝ si sin̄ iterruptōe possideat mōasteriū gau det p̄scriptōe. xl. annoꝝ nec minor exceptio religiosis domib⁹ opponi pōt cū effectu ⁊ romana eccl'ia cētuꝫ ānoꝝ gaudet p̄scriptōe. Itē p̄scriptio. xxx. ānoꝝ scd̄ꝫ antiqua iura. ſꝫ mō. xl. annoꝝ tollit oēm actionē. ⁊ oē ius. c. auditis de p̄scrip. ſꝫ nō currit tp̄e scismatis. eo. ti. cū nobis. nec sede vacāte. c. de quarta. ⁊. c. decime ⁊ auditis eo. ti. nec ēt tp̄e hostilitatis. c. ex transmissa. eo. ti. Etiā nec currit ꝯ visitationē ep̄oꝝ ⁊ ꝓcuratōeꝫ debitā. c. cū ex officij. ⁊. c. cū accedēs eo. ti. ⁊ ē itrodu ctū propter desidiā ius suū negligētiū. ⁊ q possūt pre scribere ⁊ q nō. ⁊ ēt que res non possunt p̄scribi no. i. c cum non liceat. eo. ti.

¶ Prescriptis v̄bis dr̄ ꝯctus inoiat⁹. ⁊ fallit qn̄ ē fcm̄ inestimabile vt manumissio: qꝛ inestimabil' ē. ⁊ tunc dat̄ actio de dolo: vt in. l. dedi tibi. ff. de cōdit. ob cau sa. ⁊. l. natural'. §. qd̄ si facio. ff. de p̄scrip. nec inde na scit̄ ciuilis actio: que prescriptis v̄bis dr̄. de qua. s̄. Actio prescript.

¶ Prestigiū ē qd̄ p̄stigit: alias p̄stringit aciem oculo rum. s. obūbratio quedā videlꝫ cū videt̄ alicui se aliꝺ uidere q̄ꝫ uidet: ut in icantationib⁹. ⁊ sic pꝫ vt legitur in vitis patrū de q̄dā cōiugato nolēte accedere ꝓꝓaꝫ uxorē: qꝛ uidebat̄ sibi eq̄: quousqꝫ p quedā btm̄ tale p̄ stigiū fuit sublatū. Dicebāt̄ ēt p̄stigia captōes v̄boruꝫ q̄b⁹ obūbrāt̄: ⁊ ideo dicebāt̄ p̄stigia v̄suti iuris: vt. s̄. ius v̄sutū. Hec aço. C. de le. adult. ⁊ de hoc. xxvi. q. v. nec mirꝝ post unā colūnā. ubi dicit̄ de magoꝝ p̄stigijs que nō sūt v̄a sed fantastica eē ꝓbāt̄. ⁊ p̄stigiū dr̄ iuēisse mercuri⁹: ut ibidē tex.

¶ Presūptio scd̄m spe. eo. ti. ē argumētū ad creden dū unū fcm̄ surgēs ex ꝓbatōe alti⁹ vt ex coexistētia vl' ꝯiacētia p̄sonaꝝ suspectaꝝ p̄sumit̄ coit⁹. c. l'ris eo. tit. ubi sol⁹ cū sola: nud⁹ cū nuda i eodē lecto ex p̄sūptiōe uiolēta ꝓbāt̄ copulari carnal'r. Sꝫ scd̄m gof. diffinit̄ sic. Est alicui⁹ facti dubij. aliquotiēs plena: aliquoti ens semiplena iuestigatio: seu ꝓbatio. Itē p̄sūptio est quodā mediū itellectuale v̄itatis eliciēde ex circūstā tijs isurgēs. exēplū pone i. c. studijs. eo. ti. Illa tn̄ ꝓba tio non isert de necessario: qꝛ aliter pōt se res habere nisi sit p̄sūptio iuris ⁊ de iure. Un̄ tres sūt sp̄es p̄sūpti onis. Una ē temeraria: que ꝯsurgit a malis hoib⁹: et ex causis plurib⁹. alias puerilib⁹. ⁊ suspitiōib⁹ leuib⁹ ⁊ hec repellit̄. ⁊ reprobabil' ē. ut ij. q. i. p̄. vi. q. i. oues. de sē. exc. iq̄sitōi. Alia ē ꝓbabil' siue v̄isilis. q̄ surgit ex mltis causis ⁊ suspitōib⁹. ⁊ hec admittit̄ ad ꝓbatiōeꝫ semiplenā: ut de p̄sūp. in multis capl'is. ⁊ i. c. sollicite de resti. spol'. un̄ coadiuuat ad ꝓbationē si sint alia co adminicula. c. a nobis q̄ mat. acc. poss. ubi glo. admit tit̄ ēt ad purgationē indicēdā. c. siq̄s. de purga. cano. ij. q. iij. p̄sbyt̄ Tertia ē uiolēta: qꝛ que ad ꝓnūciāduꝫ uel ꝯdēnandū sufficiēs reputat̄. xxxij. q. i. dixit dn̄s. ff. de his q sui uel alie. iur. sūt. l. filiū. ⁊. c. litteris. de p̄sū. Diffinitōes p̄sūptionū uide plene in. c. is q. de sponsa: i glo. ij. vbi de q̄ntuplici p̄sūptōne. Et vide no. p Io. theoto. l. di. c. ferrū. ubi ꝺ diuersis p̄sumptiōib⁹. Naꝫ

p̄sūptio violēta subdistinguit̄. qꝛ alia iuris. alia iuris: ⁊ de iure. Iuris ē cū ius p̄sumit aliq̄d: ſꝫ nō statuit sup p̄sūpto. ⁊ illa recipit ꝯriā ꝓbationē. xxxv. q. iij. extra ordinaria. xxvij. q. i. nec aliq̄. Iuris ⁊ de iure ē cū ius fingit ⁊ statuit de ficto: ꝯ quā fictionē non admittit̄ ꝯ ria ꝓbatio. c. ad id. ⁊. c. is qui de spon. ⁊ de ꝯdi. appo. c. p tuas. vbi uide ꝯcor. multas. Et qualit̄ ius fingit. uide. Hos. in sū. eo. ti. Nā differūt p̄sūptō: ⁊ fictio iu ris. de quo. s̄. fictio. Et una p̄sumptō tollit aliā. c. cuꝫ iter. R. de elec. uide glo. optiaꝫ i. l. nō ē uerisimile. ff. q̄ me. cau. Et no. doc. regulā φ p̄sūptio cōis trāsfert i aliū on⁹ ꝓbandi. l. gnāl'r. §. si petitū. v̄si. ſꝫ cū ex p̄sum ptōe. ff. de fideicōmiss. libe. Itē p̄sumptō ex necessitu die sanguis uicit oēs alias p̄sūptōes: vt ē glo. i. c. fi. de sta. ut si lego ludo eni. ⁊ sūt duo eiusdē nois ꝓꝓꝛij. ⁊ co gnois. p̄sumit̄ ꝓ illo q mihi necessitudie ꝯiūgit̄. ⁊ qꝛ p̄ sumptio surgit ex q̄litatib⁹ sciēdū φ quedā sunt q̄li tates itrisice ⁊ nāl'r hoi iherētes. Et haꝝ quedā adhe rēt aīe. ⁊ q̄dā corpori. exēplū de p̄mis. ut bonitas. ma licia. ⁊ i dubio p̄sumit̄ ad bonā partē. qꝛ naturalit̄ na scimur sine malicia. ar. c. ad mēsā. xi. q. iij. ⁊ talis p̄sū ptio trāsfert onus ꝓbādi i aduersariū. ⁊ sic itelligit̄. c. vnicū. de scruti. nisi semel eēt cōuictus de malicia. ta lis. n. sēp malus p̄sumit̄. ij. q. v. ꝑ to. ⁊. c. semel. de reg. iur. li. vi. vel si eēt ifamat⁹. sic. n. ad eū trāsfert̄ onus ꝓ bādi. de secūdis: ut sanitas: ifirmitas. ⁊ iteꝝ i dubio p̄ sumit̄ i meli⁹. ⁊ negās ꝓbabit: vt. l. nec codicill⁹. C. de codi. nisi q̄s fuisset ifirm⁹ ifirmitate aliq̄ de sui natu ra ꝑpetua: vt epilētia. vel appoplexia. c. cum iter. de ele. vl' vbi dubitaret̄ ꝺ ꝑpetuitate ifirmitatis: vt i fu rioso. iō qꝛ allegat ꝯriū oꝫ ꝓbari. iij. q. ix. iudicas. Si milit̄ si neget̄ q̄s legitim⁹ ꝓbet negās. c. trāsmissa. q̄ fi. sint legit. Secūdo aliq̄ sūt qualitates extrīsice ⁊ ac cn̄tales. vt eē diuitē iuriscōsultū. musicū: medicum: coraulā ⁊c̄. q̄ nō nāliter adueniūt. nā nā nō facit artē: sed bn̄ ꝑparat s̄m bal. ⁊ i his onus ꝓbādi icūbit cuicū q̄ꝫ legāti ad fūdādā itētionē suā siue affirmatiue siue negatiue. allegat maxime cū ps aduersa fūdauit iten tionē suā: nō tn̄ sēp succūbit nō potēs ꝓbare sic φ al ter ꝓpter istius nō ꝓbationē admittat̄ ad itētū suū. nā adhuc iudex ex offō pōt illū refutare si sibi ꝯstiter it eū idignū: ⁊ h° i cā i qua vltra allegationes partiū iudex pōt ipartiri officiū suū. sec⁹ i cā vbi de hoc non posset nisi petitus.

¶ Preter qn̄ capit̄ exclusiue qn̄ iclusiue. vide. c. l'ras i fi. ꝺ p̄sūp. etiā vide Inno. i. c. dudū. ij. de elec. ⁊ i cle. i: de sū. tri. ⁊ fi. catho. p gl. ⁊ Archi. i. c. ebron. xiij. q. i. Itē Bar. in. l. i. i fi. ff. de pig. ac. ⁊ p alios i. l. actōe. C. ꝺ trāsac. ⁊ i r̄gula pctm̄ de reg. iur. li. vi. Stat. n. iclu siue ⁊ augmētatiue qn̄ cadit iter res penitus separa tas: vt dicēdo Lego tibi oēs vineas meas p̄ter domū Sꝫ stat exclusiue qn̄ cadit iter dictōes significantes res sibi iuicē cōtētas: vt lego tibi oēs libros meos p̄ ter salicetos ambos Rich. ⁊ Bar. vide de h° Albri cū i alphabeto suo. ⁊ no. in. l. medico. §. vxori. ff. de le. i. Itē ibi capit̄ exclusiue Lego oēs seruos meos p̄ter sēproniū. Rō qꝛ sēpronius eximit̄ de oratiōe p̄cedē ti: ut ibi nō icludat̄. l. nāqꝫ. §. fi. de penu lega. ff. ⁊ sumi tur rō ex h°: qꝛ ē volūtas ꝓferētis declarata eo φ ali as h' v̄ba p̄ter sēproniū nihil operaret̄: ſꝫ ibi sumit̄ in clusiue. Lego oēs libros meos tali p̄ter sciphū argēte um quē apꝺ eū deposui Rō. qꝛ hec volūtas ꝓferen tis ⁊ v̄ba p̄ter sciphū ⁊c̄. aliter nihil operarētur: nisi i clusiue exponerētur. Itē ponit̄ quādoqꝫ cōiūctiue n̄

iclusiue: vt ibi de his seruis q sūt ī p̄rimonio preter ð
cē quos legaui titio lego decē seio: qꝛ sensus ē: ꝛ decē
legaui titio. ꝛ sic p legatū factū seio nō reuoco factuꝫ
titio: ꝛ sic itellige hic cōiūctiue. i. cōtinuatiue sicut fit
cōtinuatio p dictionē ꝛ quādo cōtinuat ōrones. Naꝫ
ī predictis legatis ꝛ titius ꝛ seius nō sūt cōiūcti diū
ctione que facit vnū corpus: de q̃ i. l. re cōiūcti. ff. de
le. ij. ꝛ iō si ī patrimonio eēnt tm̄. xv. serui. ꝛ titius ha
beret decē seius tm̄. v. l. si ita legatū. ff. de le. i. Et est
rō quare significat sic ipsa volūtas proferētis decla-
rata ex diectura qð testatoꝛ. nō vult reuocare nisi ex-
pressius apperet. Si eni hoc cāu ponerer̄ iclusiue: tc
sey⁹ haberet. x. legata titio ꝛ cū hoc alia sibi legata. s.
seruos ī patrimonio existētes: ꝛ p hoc eēt reuocatum
legatū titij: qð non est dicēdū. Itē ibi cū papa dicit di
spenso tecū vt alia bn̄ficia preter obtēta possis obtie
re. ponit etiā ɔtinuatiue siue ɔiunctiue. Nā sensus ē:
talia obtineas cū obtentis: ꝛ super istis tētis dispenso
ita ꝙ obtēta nō includunt̄ in dispensatōe: vt i. c. dudū
de elec. qꝛ hoc nō videt̄ de volūtate ꝓferētis nisi ex-
p̄ssi⁹ declaret̄ eo ꝙ dispensatio ī casib⁹ odiosa sēp re-
stringit̄. Itē exclusiue nō exceptiue pōit̄ ꝓ sine: vt ibi
p̄ter spem. i. sine spe. ꝛ sic dr̄. dilatio danda ē illi q pre
ter spem trahit̄ ad alienū iudicē. l. si qn̄. C. de dila. ibi
eni nō ponit̄ exceptiue nec iclusiue: qꝛ ōrō illa hoc nō
patit̄. ꝛ sic tm̄ ponitur exclusiue. ꝛ sic de alijs.

¶ Preterire ē testatorē omittere aliquē q su⁹ heres
est eo nō istituto siue eo exheredato vt habuistis. s̄. de
heredibus.

¶ Preteritio dr̄ talis omissio vel exheredatio secūdū
Azo. in sum. C. de libe. prete. vel exhereda. isti. de he
re. que ab intestat defer. §. eadem vt supra.

¶ Pretoꝛ est qui in vrbe romana iudicio se natus ad
dissipandū vel disceptandū dubios act⁹ ꝛ cās ordina
bat̄. Et erat ius officiū annuū vel annale: qꝛ solo āno
durabat. Et āteq̄ꝫ a populo romao ad p̄cipē trāsla
ta fuisset ptās vel anteq̄ꝫ romana ptās sub imperato-
re ueniret habuit potestatem plenam faciendi ius ꝛ
statuta ꝛ edicta. cuius edicta iuris onerarij nomie cē
sēt: qꝛ huiusmodi honore auctoritate pollebāt: vt. C.
de offi. preto. l. i. ꝛ insti. de iur. na. gen. ꝛ ciui. §. p̄toꝝ q̄
q̄ꝫ edicta: ꝛ no. in. l. certum. C. vnde legit. ꝙ pretoꝛ vi
uus poti⁹ dꝫ sequi pretorē mortuū q̄ꝫ ius ciuile

¶ Pretoꝛ fideicōmissari⁹. dicebat̄ ille qui fideicom
missis relictis cognoscebat et ius dicebat ꝛ reddebat
dicens: ius dabo. ff. de ori. iur. l. necessarium.

¶ Pretoꝛ pegrinus dicebat̄ ille q inter pegrinos q in
ciuitate affluebāt vel confluebāt ius reddebat.

¶ Pretoꝛ vrbanus dicebat̄ qui cum consules ad bel
la finitima alias vicina vocaret̄ ius necessariū in ciui-
tate reddebat. ff. de ori. iuris. l. ij. p̄alle.

¶ Pretorium est locus in quo ius ex more redditur.
etiam dr̄ loc⁹ in quo qs p̄fecturam exercet cū suis of
cialib⁹: ꝛ cām tractare solet. Itē ē domus p̄sidis ꝓuin
cie assignata: et locus deputat⁹ iudicib⁹ ad cognoscē
dum ꝛ deputādū vel ad sententiandū de causis.

¶ Pretoriū vt in ti. de off. preto. ff.

¶ Pretorium pign⁹ dicitur illud quod alicui datur
a iudice.

¶ Priuign⁹ dicitur qui ex marito mulieris nat⁹ ē an̄
q̄ꝫ fuisset marit⁹ ei⁹. ꝛ econtra.

¶ Priuigna dicitur ꝓp̄e que ex vxore viri nata fuit
anteq̄ꝫ esset vxoꝛ sua. est ergo filia vxoris ab alio viro
priori genita. ꝛ priuignus fili⁹ taliter genit⁹: quorum
pater vitric⁹ eius appellatur.

¶ Preuaricatores sūt q vera crimina fraudulenter
occultāt. dr̄ autē preuaricatoꝛ q̄si varicatoꝛ a varica
ceruice: qꝛ aduersā p̄tē adiuuat p̄dita sua causa ꝓpria
dum huic instat corpore ex vna p̄te ꝛ illi mente ꝛ coꝛ
de ex altera parte: ut. ff. de p̄uarica. per to.

¶ Primates ꝓp̄e loquendo sunt patriarche. di. xcix
c. i. ꝛ. ij. Etiā ponit̄ primas ꝓ archiep̄o. c. sane. de fo.
cōpe. Nā nō ē differētia iter p̄matē ꝛ archiep̄m q̄ꝫtū
ad effectū: vt in. c. duo. de offi. ordi. nā ius canon. cum
nō curat de noīb⁹. c. petitio. de ꝓcur. di. xxi. cleros. ꝛ.
c. p̄ce. vbi ē nisi diuisio nominuꝫ: cū dr̄ archip̄mates:
siue p̄mates siue patriarche. Primates officiorum
sunt qui officijs presunt.

¶ Primiceri⁹ dr̄ ille q p̄mo loco script⁹ ē in matricu
la notarioꝝ: ꝛ primū locū obtinet: scðm le. vt. C. de p̄
mice. li. xij. in rubri. Sꝫ scðm canones ē nomē dignita
tis: que subest ar chidyacono: vt. c. vnico de offi. p̄mi
ce. Dicit̄ enim p̄mus in cantu. vel in choro. qui in aliq
bus ecclesijs dicit̄ cantoꝛ. siue succentoꝛ.

¶ Primipularij dicūt̄ p̄mi administrantes. qui. s. pri
mo actionem sui officij administrant vel scðm hug. q
primiculū portāt. ꝛ vtroq̄ꝫ mō accipit̄ scðm accur. C.
eo. ti. in rubri. li. xij.

¶ Primogenitū vocat scriptura. n̄ quē fr̄es sequunt̄
sed qui primo nat⁹ fuit de v̄bo. sig. c. ioseph.

¶ Primitie sūt p̄me p̄tes fructuū deo offerēde. Hic
ē ꝙ sacerdos p̄mā missā cātās dr̄ celebrare p̄mitias.

¶ Princeps q̄s dicat̄. habet̄ Isa. ix. ibi. De⁹ fortis p̄r
futuri seculi p̄nceps pacis. Interdū dr̄ angel⁹. Iosue.
ix. Ego sū p̄nceps exercit⁹ ꝛc̄. Interdū papa. de ɔse.
di. i. corpora. Interdū ep̄s. de maio. ꝛ obe. sigs. ul' ali⁹
iudex eccl'iastic⁹. xvij. q. iij. diffinit. i fi. Itē dr̄ ipatoꝛ
de re iudi. ad ap̄lice. ī p̄n. li. vi. Et appellatiōe p̄nci-
pis itelligit̄ rex. cle. vnica de baptismo. vbi bona gl.
et ī vsi. feu. scðm bal. Itē p̄nceps dr̄ diabol⁹: ut Luc.
xi. c. In p̄ncipe d̄mōioꝝ eijcit d̄mōia Sile. xxiij. q. viij
§. ecce. v. sꝫ notādū. ibi venit p̄nceps. Io. xiiij. Itē dr̄
q̄libet secularis dn̄s: vt xxxiij. q. v. p̄ncipes. Item dr̄
p̄ncipalis p̄s ī q̄libet iudicio: vt. ff. de sor. cor. l. i. § ī h⁹
iudicio. Etiā p̄nceps dr̄ quilibet prelatus ecclesie:
vt di. xxxv. c. ecce. p̄ncip. et. c. corpora. prealle.

¶ Priuata p̄sona est persona carens functione publi
ca. vide supra persona.

¶ Priuatū ius ē illud qð p̄cipaliter ad singuloꝝ vti
litatē pertinet. ut ī pactis ꝛ ɔuentionibus singulariuꝫ
personaꝝ. Re. s̄. Ius publi.

¶ Priuata delicta dicūt̄ q̄ ciuiliter tractātur. vt si mi
hi furatus sis. x. et ego rē habeā ago nō vt corporali-
ter puniaris. Sed publica delicta sunt quoꝝ prosecu
tio ē p̄missa cuilibet de populo. quale est crimen lese
maiestatis: vel accusatio de suspecto tutore uel cura
tore: in quibus omnes accusare p̄nt.

¶ Priuati dicūt̄ ꝓprie q nō sūt cōstituti ī aliqua di-
gnitate. xxiij. q. i. qui cōtra. Itē dicūtur oēs exēpti a
iure cō muni siue sit collegium. siue aliqua specialis
persona. vij. q. i. petisti: ꝛ di. iij. priuilegia.

¶ Priuilegiū ē principis beneficiū ɔ̄ ius cōe indul-
tū. Nō. n. ē p̄uilegiū nisi aliqd idulgeat speciale. c. ab
batē. de verbo. sig. ꝛ. c. ī his. de priuil. ꝛ dr̄ q̄si priuās
legē uel est lex priuata. i. vnius ante alios honoꝛ. vel
dignitas aut imunitas q̄ sibi ɔuenit eoꝝ que alijs icū
bunt: vel que de iure cōi allegātur. Nā priuilegium
secūdū Isido. li. vi. ide dictū ē ꝙ in priuato cōcedit̄

de hoc. di. iij. ꝑuilegia. Jus. n. cōe ad vnā ꝑsonā dire-
ctum ad oēs extēdiť. lxi. di. miramur. de re iudi. i cau
sis. Dicūtur ergo ꝑuilegia ꝑuatoꝝ leges. i. a iure cōi
exceptoꝝ: vt in. c. ꝑuilegia. ꝑal. Et nota ꝙ priuilegiū
nō tolliť ꝑ ius cōe nisi de ipso mētio fiat: de rescrip. cū
ordinē. Nec tolliť vnū ꝑ aliud nisi i secūdo fiat mētio
de primo. c. veniens. de prescrip. vide glo. vltimā. in
c. i. de rescripti. Et priuilegium ē duplex. personale:
⁊ reale. c. mandata. de presumpt. personale extiguiť
cū ꝑsona. imo q̄nq̄ ante ꝑsonā extinguiť. vt cū eo ma
le abutiť: ⁊ seqť ꝑsonā. ⁊ hoc veꝝ de concesso idetmi-
nate q꞉ cū determinatōe loci vl' tpis ꝯcessū nō seqtur
ꝑsonā extra locū. vt ē priuilegiū vsus pallij. c. ex tuaꝝ
de auc. ⁊ vsu pallij. Etiā extincta re extiguiť priuile-
giū reale. xvi. q. vij. ⁊ hoc diximꝰ i. c. abbatē. i fi. de v-
sig. ⁊ glo. i regula ꝑuilegiū. de re. iur. li. vi. Jtē ꝑuile-
giū ꝑdiť ꝑꝑ sex: vt in glo. unica. i fi. i. c. renouātes. dist.
xxij. Et ē duplex ꝑuilegiū. s. gnāle ⁊ spāle. Gnāle ē qđ
cōi corpori vel collegio ꝯcediť: ut in. c. cū ⁊ plātare. e-
ti. vel vniuersitati. xvij. q. iiij. sigs suadēte. Et qđ con
cessū ē minoribꝰ ⁊ eccl'ijs circa ꝯctꝰ vl' q̄si ⁊ circa iudi
cia. Jtē qđ ꝯcessū ē mulieribꝰ circa fideiussores. Spā
le ē qđ ꝑsone ꝯcediť ⁊ illud extinguiť cū ꝑsona. vij. q. i
petisti. ⁊ regula ꝑuilegia ⁊c̄. Et pone exemplū de pri
uilegio. vbi grā. Princeps ꝯcedit deportato vl' alij n̄
valēti testari scđm ius cōe romanoꝝ ciuile liberā te-
stamēti factionē hoc ꝑuilegiū significat ꝙ possit testa
ri seruādo solēnitatē: q̄ de iure ciuili reqriť i testamē
to: ut. l. si qñ. C. de inoffi. testa. Et sumiť significatum
ex solēnitate; que multis vigilijs ē excogitata q̄re non
ē verisimile ꝑncipē tā facil'r illā tollere velle. ⁊ ex ꝑui
legio sine nā eiꝰ ē: q꞉ ꝑuat ius cōe ⁊ sic v̄ba dēnt recipi
i suo significato strictiori. Jtē ibi ꝑnceps volēti testa
ri ꝯcedit liberā testamēti factōnē itelligiť ꝙ possit te
stari nō seruata solēnitate iuris cōis ciuilis: dū tamē
ꝯstet sicut de milite: dr̄ ꝙ significatū suiť vt ꝑuilegiuꝫ
valeat ⁊ aliqđ ꝯcedať nsi eni sic itelligereť nullū esset
ꝑuilegiū. Jtē ꝑnceps concessit alicui edificare licere i
loco publico itelligiť sine alteriꝰ iniuria vel icōmodo
vt. l. ij. §. sigs a principe. ff. ne qđ i lo. publi. fi. Rō: q꞉
oēs tueť ab iniurijs: v̄isil'r nō vult aliū ledere nec prin
ceps vult valere suū ꝑuilegiū qđ ē in alteriꝰ detrimē
tū vel qđ tollit ius cōe: vt. l. quotiēs. ⁊. l. rescripta. C.
de pre. ipe. of. ⁊ hoc veꝝ nisi i ꝑuilegio fieret reuoca-
tio legis derogatiue. s. dicēdo nō obstante. l. tali vl' ta
li. vt. l. sigs. in ꝑnci. ff. de le. iij. idē in quouis casu quo
euidenter apparet ꝑncipem velle tollere legē dero-
gātem ꝑuilegio: q꞉ voluntas sua est lex nisi contrarie
tur legi euangelij: quia hanc tollere non potest.

¶ Probatio scđm Aço. Est rei dubie ꝑ argumēta ostē
sio. sed hec diffinitio scđm Gof. locū solū hꝫ in his q ꝓ
banť ꝑ instantiā disputatōis nō aūt in iudicio. vbi ꝓba
tio fit ꝑ testes ⁊ instr̄a. ⁊ pleꝝq̄ ꝑ inditia ⁊ ꝑsumptōes
Et dr̄ ꝓbatio ab aduerbio ꝓbe. nā ꝓbe facit q ꝓbat
qđ itēdit: q꞉ ꝑ hoc penas nō ꝓbantiū euadit. vel ꝓba
tio ē rei dubie i iudicio legitime facta ꝺclaratio. Quā
uis hec diffinitio modereť ꝯrijs ⁊ dr̄ ēt ꝓbatio q̄si ꝓba
actio rōne qua. s̄. Et nota ꝙ ꝓbatio fit simpl'r. Primo
ꝑ aspectū vt in notorio qđ ꝓbať ꝑ facti euidētiā. c. eui
dētiā. de accu. c. ꝓposuisti. de ꝓba. ff. de ven. isp. l. i.
i ꝑn. xvi. q. iij. inter memoratos. nec obstat ꝙ oculꝰ ple
rūq̄ falliť. c. cām. e. ti. xxvij. q. i. nec aliq̄. q꞉ frequētiꝰ
nō falliť. de hoc vide Gof. de ꝓba. i sū. §. isinuata nob
Etiā fit ꝓbatio ꝑ aspectū in atroci iiuria. ff. de iniuri.

l. ij. Jtem i etate: vt. l. minor. ff. de mino. Secundo fit
ꝑ testes plures vel etiā ꝑ vnū cū alijs ꝑsumptionibus
vehemētibꝰ. Tertio ꝑ instr̄a. Quarto per confessio-
nē. ⁊ hi quattuor modi ponūť in. c. cū ad sedē. de r̄sti.
spo. Quinto fit ꝑ scripturā ātiquoꝝ libroꝝ. c. cum cāꝫ
eo. ti. Sexto ꝑ violētam ꝑsumptionē. xxxij. q. i. dixit
dñs. Septimo ꝑ famā cū alijs ꝑsumptionibꝰ. c. tertio
loco. e. ti. Nam vicini fama facit probationē. c. vlt. ꝺ
fri. ⁊ male. etiā ꝑ famā cū vno teste. c. sicut. de proba.
⁊ si iudex dubitat de fama querat a vicinis. ff. de ma-
gistr. conueni. l. i. pōt aūt fama probari ꝑ duos testes:
c. in litteris de testib. ⁊ magis ꝓbat fama q̄ vnꝰ testiſ
vt dr̄ i. c. sup eo. de ꝯsan. ⁊ affi. iiij. q. iij. §. sepe. Sꝫ nū
qđ ꝑ famā ⁊ vnū testē dꝫ qs cōdēnari de crimie. Ber.
in glo. c. veniens. de testi. dicit ꝙ nō. Rō: q꞉ i crimine
debēt esse ꝓbationes aptissime ⁊ meridiana luce cla-
riores: secꝰ in cā ciuili. C. de ꝓba. l. vlti. Octauo per
iuramentum. Et nota soli sacramento creditur quan
do de conscientia alicuius queritur siue dubitatur de
sen. excom. c. si vero aliquis. Jtem ꝓbatio testibus ⁊
fide tabulaꝝ cōstat. c. forus de uerbo. sign. vide goff.
eo. ti. §. species probationum.

¶ Probatoria vel ꝓbatorie officioꝝ sūt documenta
ad ꝓbandū aliquē ēe ꝑuilegiatuꝫ ad officiū aliq̄d au
ctoritate impiali vt pōt colligi. C. ꝺ apparito. ⁊ diuer.
offō. l. probatores. li. xij.

¶ Proconsul dr̄ iudex ordinariꝰ ⁊ est iudex a populo
cōstitutus nō a ꝑncipe delegatus nec ab alio. sed ante
impatoriā maiestatē creatus cuius officiū erat i ꝓuin
cijs dirigi. s. in regno tributarijs vt ꝑ euꝫ ꝓuinciales
sua negocia expedirēt hic v̄o pluries nō pōt vti fasci-
bus q̄ sexies. nemo eni. septimo ē creatꝰ ꝓconsul: ⁊ ni
si semel ꝓcōsulatꝰ fungebať isignijs: ⁊ i ꝓuinciā ad eū
pertinebat vt ad quoscūq̄ magistratꝰ respiceret. ff. de
offi. ꝓcōsul. l. ꝓcōsules

¶ Procūsul legatus est cui proconsul prouinciam in
gressus mandat iurisdictionē.

¶ Procurator ē qui aliena negocia mādato sibi a do
mino facto gerenda gratuite suscipit plura vel vnuꝫ
: ff. de neg: ge. l. iij. §. negociuꝫ. ⁊. ff. vi. bo. rap. l. ij. §. qđ
ait: ⁊ dr̄ gratuite: quia si interuenit merces nō ē ꝓcu-
rator sed locator opaꝝ: dr̄ mādato dñi ad excludēdū
tutorē curatorē collegia ⁊ prelatos ecclesiarū qui ꝓ-
curatores ꝯstituere nō pñt sꝫ sindicū vel actorē. ⁊ q sit
differētia inť ꝓcuratorē ⁊ sindicuꝫ actorē ⁊ vicedn̄m
notať de sindi. c. i. de offi. or. cū vos. ⁊ ꝯstituiť mādato
gnāli vel speciali. ff. eo. ti. l. i. ⁊. ff. man. l. si remuneran
di. §. i. Uel sic. Procurator dr̄ is q i iudicio vl' manda
to dñi negocia administrat agēdo vel defendendo. l.
. i. §. i. ff. e. ti. inter quē ⁊ aduocatū: hec ē differentia q꞉
ꝓcurator cām absentis tractat: aduocatus v̄o causaꝫ
presentis: vterq̄ tñ postulare dicitur vl' scđm canon.
Omnis administrator rite dr̄ seu vocatur procuratō
vt. i. q. iij. saluator. Nam procurator ē nomē genera-
le ad quēlibet administratorē ⁊ per sequētia que tra
duntur i ꝯstitutione restringiť ad id de quo agitur oꝫ
etiā offm̄ ꝓcuratoris eē gratuitū: q꞉ si quid recipit fa
cit ꝯ bonos mores ⁊ hoc intelligiť qñ pacisciť vt hēat
certā partē eius de quo ē questio qđ nō licet potest tñ
licite recipere salariuꝫ pro labore suo. Et nota ꝙ du
plex ē procurator scꝫ ad iudicia ⁊ ad negocia que dif-
ferunt in tribus quia primo procurator ad iudicia nō
constituit procuratorē aliū nisi post litis cont. cū iam
est dñs litis ⁊ ante litis cōtest. aliū procuratorē dare

non poteſt nec tutorē niſi ſit procurator in rē ſuā qui ante ⁊ poſt lit. conte. ꝯſtituere pōt. Sed ꝓcurator ad negocia ꝯſtituere pōt libere aliū ꝓcuratorē quēcūq̄ vult. c. i. de ꝓcura. li. vi. Secūda differētia hētur i. c. qui generalr in fi. de ꝓcura. li. vi. q2 ꝑmꝰ non daē niſi maior. xxv. ānoꝝ. ſecūdus vō poſt. xvij. ānos. Tertia differētia habeē de reſcrip. c. ex parte. decani. Et nō optimaꝫ rōnē ꝑme differētie iſtoꝝ ꝓcuratoꝝ. q2 nego ciū extra iudiciū ſumit originē a miſtro: ⁊ poſtea trā ſit in dn̄m. l. quecūq̄ gerimꝰ. ff. de ac. ⁊ ob. ſ3 i iudicio negociū originaliter ē i dn̄o: ⁊ poſtea trāſfundiē i ꝓcu ratorē. l. ſi ꝓcurator meus. ff. de nego. geſt. Et dicit. Ludō: de roma in ſingularibꝰ ſuis ꝙ ꝓcurator ꝯſtitu tus ad agēdū cenſeē ēt ꝯſtitutꝰ ad defēdēdū: vt. l. vni cus. §. penā. ff. de ꝓcur. Et hoc veꝝ eſt in ꝓcuratore actoris: ſecꝰ i ꝓcuratore rei. q2 l3 ſit cōſtitutus ad de fendēdū: nō tn̄ ad agendū. Et dicit idem ꝙ de hoc eſt caſus vnicus in. c. ꝯſtitutus. de ꝓcur. legiſtis penitus incognitus: etiā nō nullis canoniſtis. ⁊ dicit eſſe mira bilē rex. bene menti tenēdū. Procuratoriū: ⁊ manda tū differūt. ſicut etiā eſt differētia iter litteras ꝓcura torias: ⁊ litteras de rato. de hoc vide de reli. do. c. cū dilectus. in glo. i. de offi. dele. c. coram. Et nota ꝓcu ratoriū mādatū deb3 fieri legalr. Ad qd̄ quattuor exi gunē. Primū vt dirigaē aduerſario: cui etiā mandati reuocatio ē iſinuanda: vel ſaltē iudici cui fides ē faciē da. Secūdū vt contineat noīa inſtituētis ⁊ inſtituti. Tertiū nomē iudicis coraꝫ quo ꝓcurator d3 expiri. Quartū cām in qua dū corā iudice eodē plures cāſb3 iſtituēs: qd̄ a notarijs bene ē notandū.

¶ Prodigꝰ ē q neq̄: tēpꝰ neq̄: finē expēſaꝝ aduertit: neq̄ mō3. ff. d̄ cur. furi. l. i. ſ3 bona ſua dilapidādo ⁊ diſ ſipando profundit. cui interdiciē bonoꝝ adminiſtra tio a iudice per legeꝫ. xij. tabulaꝝ: vel alias a lege. vt q2 i. l. iul. maieſta. cōmiſit. vt. C. ad. l. iul. maieſta. l. fi.

¶ Prodigiū neutri generis eſt cibus iſra ꝓrimos di es ipſis prodigis cū interdiciē eis bonorum admini ſtratio plerūq̄ a fiſco preſtatur: vt. ff. de offi. pretor. l. plebiſcitis. Et accur. in gl. iq. l quicūq̄ pro reliquiſ prodigoꝝ. C. de fide inſtru. li. x.

¶ Probate caſtitatis diciē qui nō manifeſte apparet incontinēs. c. a multis. de. de eta. ⁊ quali.

¶ Programa ſecūdū quoſdā diciē precedēs ſcriptu ra que per plures prouincias ſiue loca deſtinaē. Sed ſecūdum Azo. in ſum. C. eo. ti. eſt ſcriptura publice ꝓ poſita: vt ibi dr̄ in. §. mutationes.

¶ Proheres ē qui putat ſe herdeꝫ eſſe cum non ſit. l. pro herede. ff. de peti. here.

¶ Proemiū eſt ſermo generalis: ꝑambulans i prin cipijs libroꝝ: oſtēdens in generali que poſtea cōtine antur in ſpeciali: iterdūq3 alia pleraq̄ cōplectens: vt not. Jo. an. in exordio clemen. ſuper verbo quoniam

¶ Prohibita intelligūtur omnia que non ſūt cōceſſa vt i. c. iter corporalia. de trāſlat. l3 videaē ar. cōtra. ꝙ oīa intelligātur cōceſſa que nō ſunt expreſſa prohibi ta. Jdeo nota ꝙ vbi aliqua conſtitutio promulgatur affirmatiue. ſemper itelligitur conceſſū quod nō iue nitur prohibitū. exēpluꝫ. xxxi. q. i. c. vlti. vbi dicitur. Qd̄ ſi dormierit vir eius: cui vlt nubat i domino. Nō dr̄ duobꝰ vel tribꝰ. vnde pōt cōtrahere cū his omni bꝰ. vbi vero promulgaē negatiue ſemp itelligitur ꝓ hibitum niſi inueniatur conceſſum. maxime vbi fu it eadem ratio. vt cum dicitur Non occides. hoc nulli licet niſi inueniatur expreſſum. vt in iudice cui lex hꝰ concedit ſecundum ber. in gl. iter corporalia. ꝑall. Poteſt etiā dici ſecūdū ꝙ no. ibidē ꝙ hec regula ſcili cet ꝙ nō eſt cōceſſū. itelligitur prohibitū habeat lo cum i iudicijs ⁊ cōtractibꝰ ſtricti iuris vt in arbitrijs ⁊ priuilegijs ⁊ i reſcriptis licitis Hec aūt regula ꝙ nō ē expreſſe prohibitū itelligitur cōceſſū locū habet i iu dicijs ⁊ contractibus bone fidei i bn̄ficijs abſolutioni bꝰ: ⁊ i edictis ꝓhibitorijs. Jn illis eni quilibet admit titur qui nō ꝓhibeē: vt i edicto de ꝓcur. teſti. ⁊ mr̄i.

¶ Proditor ē qui ſecreta ſibi cōmiſſa reuelat. de pe ni. di. vi. ſacerdos. ⁊ de pe. ⁊ remiſ. omnis vtriuſq̄. Et de multiplici ſpecie proditorum nota. in. c. cleri cus. xlvi. di.

¶ Proiectū dr̄ quoddā genus edificij quod nulla co lunna ſuppoſita ita edibus appendet vel menibus vt terrā non tangat Et alio modo dicitur appēdix.

¶ Promulgare legē eſt eā ꝯdere: ⁊ ꝯditā recitare: ꝓ ferre: ꝓnūciare. patefacere: prodere: vel manifeſtaē

¶ Promiſſionē cōmitti dicimꝰ quādo prouenit i euꝫ caſum vt ea aliqd peti poſſit verbi grā. promiſi tibi equum: ſi nō darem eum eo die promiſi me tibi datu rum centuꝫ aureos. ſi mō eo die non darē tibi equum committitur promiſſio vel ſtipulatio centuꝫ aureoꝝ.

¶ Promiſſio ⁊ repromiſſio ſic differūt: quia promit tendo negocium inchoamus: ſed repromittendo adi pletum conſolidamus Et ē repromiſſio quaſi iterata promiſſio: vt res magis ſit in ſecuro: ſicut fit in facto vbi fideiuſſio iteruenit: nam debitor ꝓmittit: ⁊ fide iuſſor repromittit. vel potius ⁊ melius debitor pro mittit ſed debitor vice uerſa q̄ pluries repromittit.

¶ Pronepos ē filiꝰ nepotis ſic ꝓneptis ē filia neptis.

¶ Proprietarius idē eſt quod dominus. ſ. qui cuiuſ q̄ rei proprietatem habet.

¶ Prorogare ē prolongare producere vel primum tēpus extendere. ff. de iudici. l. i. d̄ offi. dele. p. ⁊. g.

¶ Prorogatio fit de tempore ad tēpus. c. de cauſis. de offi. dele. ⁊ fit etiam de re ad reꝫ. ff. de iudi. l. de q̄ re. §. i. ⁊. c. cū olim. de offi. del. verſus fi. Jtem de pſo na ad perſonaꝫ etiam altera parte inuita. c. i. de alie. mu. iu. cau. fac. Jtem fit de iudice ad indiceꝫ. ff. de iu di. l. i. vbi no. ꝙ fundamētū prorogationis eſt iuriſdi ctio: ergo i iudicē nō habētē iuriſdictionē nō pōt fieri prorogatio q2 non entis nō ſt̄ q̄litates. l. eiꝰ q i ꝓuicia ff. ſi cer. pe. ⁊. c. ad audientiam. ij. in fi de ec. edi. aliud fundamētum ē conſenſus partiū. nā ſi eſſet error vel titubatio nō fieret ꝓrogatio. l. fi. C. de condi. inde. me tꝰ eni ⁊ error excludūt prorogationem. l. i. ff. d̄ iud. q2 error excludit conſenſū qui eſt cā ꝓrogationis.

¶ Proſeneta ē panymphus. i. media perſona ꝑ quaꝫ aliqs cōtractꝰ celebrandus aut ineundus ꝓcuraē. ⁊ ta lis procurator in ſponſalibꝰ dr̄ panymphꝰ. q explorat volūtatē hominū. q ⁊ cuꝫ qbus velint ꝯhere: ⁊ que ſit facultas ꝯhentiū vel ꝯhere volentiū: cuius remunera tio vel merces dr̄ ꝓſeneticū. Et conſiſtit offm̄ eiꝰ cir ca amicicias complēdas. ⁊ circa aſſeſſores ꝯquerēdoſ ordinarijs iudicibus. vide. c. i. de hoc in gl. ij. de teſti. lib. vi. Sed vtꝝ proſeneta vel mediator talis poſſit adduci in teſtimoniū ⁊ cōpelli i ꝯctu i q̄ fuit mediator Reſpondeē ꝙ ſic: utraq̄ parte ꝯſentiente. ⁊ regulare ē ꝙ in ciuilibꝰ de ꝯſenſu partiū admittiē. alias n̄ i auē. de teſtib. §. qm̄ vō. coll. vij. ſ3 vtraq̄ pte ꝯdicente non admittiē. Quid aūt altera parte volēte ⁊ altera nō. di citur ꝙ hoc caſu ꝯpelli nō pōt: ſed uolēs teſtificaē. vi de glo. in. v̄. ciuiliter. c. i. de teſti. li. vi. ⁊ Ad prin. glo. i

c. dilectoꝝ. de testi. cogen. Itē vtrum proseneta ex cō
tractu vsurario teneatur ad restitutionē vsurarū dici
tur ꝙ sic secūdm glo. singularem. l. si sciente. ff. ad. l.
pompe. de parici. ꝛ bar. facit mentionē in. l. i. §. inci-
dit. ff. ad tur. Bal. i. c. i. §. si mulier i pe. colū. ꝺ ꝯtro-
uersia inuesti. Feu. ꝯtrium ponit. rationem assignans
optimā. ꝛ dicit Ludoui. de ro. ꝙ ipsi ambo nesciūt qd
dicūt sicut muscipula sup p̄rūas: ꝛ allegat Inno. ꝛ io.
an. i. c. michael. de vsur. ꝛ Archi. latius i. xliij. di. sicut
nō suo. ꝛ Lapus de castiliano in allegatōib⁹ suis. xciij.
plenius omnibus discutit.

¶ Proscriptio: est aduersus absentē iudicialis ꝓnun
ciatio vt in posteꝝ procul agat. i. maneat ab imperio
ꝛ talis ꝯ quē fit ꝓnunciatio talis ꝛ c⁹ bona palam ꝛ ap
te scribūt: dr̄ proscriptus: ꝛ debent oia bona scribi et
de ipsis iuentarium fieri continēs tā mobiliū ꝛ se mo-
uētiū diuersas spēs ꝛ qualitates ꝙꝫ imobilia: vt māꝝ.
agroꝝ ꝛ numeꝝ vineaꝝ quātū sit in vineis oliuetis ar
bustis aratorijs ꝛ pascuis hanc ꝓscriptionē greco vo
cabulo dicim⁹ pragmaticā qōēꝫ licet aliqua significa
tione qō tormentū dicatur: qꝛ tormētis cōiter veritas
inquiritur quare tortores dicunt questionarij: vt ifra
de questionibus.

¶ Prosocer dicitur mariti auus. prosocrus est vxo-
ris auia.

¶ Protector ē q stat armatus cū principe. vñ Oliui⁹
ꝛ Bellisanus erāt domestici ꝓtectores Justiniani ſm
Accur. i Rica. C. de domesti: ꝛ ꝓtec. p totū. li. xij.

¶ Proteruia ē crudelitas vel terribilitas scdm Joā.
an. in cle. vnica. de fo. compe. vbi allegat grecismum
dicentē. Improbus ē aliquis verbis: factisqꝫ ꝓteru⁹.

¶ Pro tutore se gerere dr̄ qui munimine tutoris fun
gitur de iure siue putet se tutoreꝫ siue sciat se non esse
fingit tamen se esse.

¶ Prouisio electio postulatio differunt de elect. c. i.
li. vi. ꝛ ꝓuisio ē latū verbū quod cōphendere pōt no
minationē postulationē p̄sentationē ꝛ collationē: vt
ē glo. in cle. fi. de elec. que allegat iura ꝯcor.

¶ Prouincia diuersimode ꝯsideratr̄ distingui. nam in
materia p̄scriptionum diuerse ciuitates in qb⁹ habēt
ꝛ exercentur diuerse iurisdictiones separate dicūtur
ꝓuincie. quandoqꝫ diuersitas archiepoꝝ facit aliā ꝓ
uinciā: ꝛ sic ꝓuincie qñqꝫ modicū distant vt Pysana ꝛ
Florentia. qñqꝫ distinguūt ꝓuīcie medio freto: vt hy
spania: gallia: sicilia. ꝛ sic sumitr̄ distinctio ꝓuinciaruꝫ
iij. q. iij. §. spacium vbi dr̄ ꝙ ad ꝓducēdū testes de ea
dē ꝓuincia dantr̄ tres menses: de cōtigua. sex ꝛ de trās
marinis nouem menses: de hoc in. c. vltra tertiam. de
testi. secundum Inno.

¶ Prudentia ē carnalis cōcupiscētia. xxxij. q. i. nō. n.
alibi appellatr̄ malicia. de spō. ipu. c. de ill̄. ij. sic ēt i de
lictis. de delic. pue. c. pueris. de spō. ipu. c. tue. i gl. ij.

De Pu

¶ Pubertas. Require. s̄. Impubes.

¶ Publicani dicūtr̄ q publico vectigali admīstrāt vñ
eoꝝ nomē descēdit siue ad hoc cōstituti vt publica ve
ctigalia exigāt siue tributa ꝯducāt. ff. ꝺ publ. ꝛ vecti.
l. i. nā etiam dicūtr̄ vectigaliū cōductores fisci vel reꝝ
publicaꝝ. ꝛ q lucra vel publica negocia seculi sectātr̄.
ibidē. l. ij. Aliter. Publicāi dicūtr̄ qui publice peccāt
vt i euāgelio. Luc. xviij. c. de phariseo ꝛ publica.

¶ Publicarij dicūtur q ab aliquo delictū sic enorme
in publicum erarium deuoluūt.

¶ Publicaria dicūtr̄ ea que ob aliqđ delictū sic enor-
me in publicum erariuꝫ deuoluuntur. ꝛ inde dicitur
publicatio bonorum.

¶ Publice honestatis iusticia est ꝓpinquitas ex spō
salib⁹ ꝓueniens, robur trahens ab ecclesie istitutione
ꝓpter honestatē. Nō enim est honestū vt quis eā du-
cat quā suus ꝯsanguineus desponsauit. c. ad audiētiā
ꝛ. c. sponsā de spōsa. vñ huiusmodi ꝓhibitio nō cōsur
git ex cōsanguinitate nec affinitate ꝯcta ex nuptijs cō
sumatis: sed ex quadā publica equitate inductū ē hoc
ius ꝓhibēs matrimoniū ꝯhi: ꝛ ꝯctū dirimēs. Et nota
ꝙ ideo dicitr̄ publice honestatis iusticia: qꝛ in matri-
monijs nō solū qđ liceat sed quod honestū est cōside-
ratur. ff. de ritu nup. l. semper. Et oriatur etiam ex
sponsalibus que de iure non sortiuntur effectum: vt
in. caplo. ad audientiam prealle. secus in matrimōio
quia affinitas non contrahitur ex nuptijs interdic-
tis. vide goffre. in summa. de spon. vbi dicit ꝙ secun
dum quosdam in nullo casu locum habet hodie pu-
blice honestatis iusticia nisi in sponsa fratris de qua in
veteri ꝛ nouo testamēto ꝓhibitū esse videtur. qꝛ spō
sā fratris frater habere nō pōt. d. c. ad audientiā cum
ꝯcordantijs in gl. ꝛ rōnem dicunt qꝛ sublata ē in eo ca
su in quo de maiori equitate locum habuit. s. in sobo
le suscepta ex secundis nuptijs cognationi viri non co
pulanda priori de consangui. ꝛ affini. non debet. ideo
ꝛ in alijs reuocata videtur. quia de similibus idem ē
iudicium: vbi.

¶ Publica iudicia sunt dicta quasi populica quia cui
libet de populo permissa est eorum prosecutio vt. s̄.
priuata delicta.

¶ Publicum ius est quod principalitr̄ spectat ad pu
blicam vtilitatē. Require supra Jus publicum.

¶ Publiciana actō. Require supra actō publiciana

¶ Puberes a pube. i. a pudicitia corporis sunt dicti.
Et dicitur esse pubes qui iā ꝯpleuit. xiiij. annū si ē ma
scul⁹: ꝛ gnāre pōt. ꝛ. xij. si est femina. c. puberes. eo. ti.

¶ Puerpera est que parit in annis puerilibus vt in-
quit tex. in. c. puberes. de spon. impu.

¶ Pueri dicuntur filij nō filie. Scdo dicuntur ēt oēs
serui pueri ēt sexagenarij. Tertio dicuntur oēs qui sūt
in etate puerili. s. mares a septēnio vsqꝫ ad. xiiij. annuꝫ.
ꝛ puelle vsqꝫ ad. xij. annuꝫ. ff. de vbo. sig. pueri ꝛ ꝺ eta.
ꝛ qua. ex rōne in glo. i. de regularibus ad nostraꝫ. xxi.
q. i. c. i. Quando tñ legātur pueris alimēta pueri ꝛ pu
elle dicuntur vsqꝫ ad. xxx. annū. ff. de ciba. ꝛ ali. lega.

¶ Pulsare differt a verberare: quia pulsam⁹ sine do
lore: sed verberamus cū dolore.

¶ Pupillus dr̄ qui cū impubes est desijt eē in potāte
patris: aut morte patris: aut emacipatione patris: et
sic pupillus dr̄ etiam si habet patrē. l. si seruus. §. pu-
pillus. ff de vbo. sig. vbi dr̄. Si est ꝺfecctus etatis pa
tris auctoritas nō sufficit ad obligandum nec obligarī
pōt si est in patris potestate etiam patre auctore qđ ē
singulariter notandum. §. preal. qꝛ nō est alibi. nisi in
§. pupillus in fi. insti. de inuti. stipu.

¶ Pupilla similiter dicitur. j. annuꝫ pubertatis emā
cipata: vel morte patris desinēs eē in potestate ei⁹. s.
xij. annoꝝ. sicut pupillus infra. xiiij. annum.

¶ Pupillaris substitutio dr̄ que fit ipuberi in euentu
mortis eius in etate pupillari: siue verba sint expres-
sa siue tacite intellecta insti. eo. ti. §. i. Propriū eni si-
gnificatū verborum significat vlterius tacitaꝫ vulga
rem. ut. l. iam hoc in re. ff. eo. ti. ꝛ econtra vulgaris nō
significat pupillarē. Alia vide in substitutio.

¶ Purgatio ē de obiecto crimine inocentie ostensio.
Et ē duplex scꝫ canonica que fit per iuramētū. ꝛ hec

approbatur z vulgaris sc3 quam sibi vulgus inuenit z hec fit per ferrum candens per duellum: per aquaz frigidam siue bullientem. z hec reprobatur. vt eodez ti. c. ex tuarum z per totū ti. eo. ij. q. iiij. memnā. Forma autem purgationis hec ē ꝙ infamatus iurabit se immunē esse a crimine quo infamatur z ꝯpurgatores iurabunt. Illū verū se credere iurasse. c. quotiens. et c. vltimo. eo. ti. aliter aūt deponere nō debent ne subeant anceps piuriū. ff. de in lit. iuran. l. videamus et numerꝰ ꝯpurgatorꝫ habetur. ij. q. iiij. omnibꝰ si legitimi z. c. presbyter. si a plebe vnde pōtificē pariū manꝰ excusat duodena. Sexta sacerdotē leuitaz tertia purgāt. Quē plebs infamat. purgabitur i manifesto. quē chorus ante chorum sua sit purgatio presto. Naz vbi contingit malum ibi moriatur. ij. q. i. peccauerit. Hodie numerus ꝯpurgatorū arbitrariꝰ ē inspecta psone qualitate z infamie quātitate. c. cū in iuuētute. eo. ti. Ideo alio dant versus. Hoc hodie restat arbitrio iudicis extat. Maior maiori minor iponēda minori: Nā in penis imponēdis sicut z i purgatione indicēda qttuor sūt cōsiderāda p iudicē. s. persona: causa. locus. z tēpus: vt in. c. fi. ve trāslac. vbi tex. z gl. cōcor. Et hᵉ de forma purgatōis canonice. Sed de purgatōe vulgari patet i eo. ti. per totū. z. ij. q. iiij. monomachina mennā z consuluisti. Et est triplex rō quare huiusmodi purgatio prohibeť. Primo qꝛ hec facta sūt iuidia fabricāte: vt i mēnam. preal. Secūdo quia deus i eodē tentari videť. vt i eo. ti. c. vlt. Tertio: qꝛ vt plurimū innocēs cōdemnatur: vt in. c. significātibꝰ. eo. ti. deus autē tentari non debet. xxij. q. ij. queritur.

¶ Puteal est illud quo puteus operitur. Et tm̄ ō P.

De Qu

Quadrans est quarta pars assis quā perficiūt tres vncie. Alia nomina require. s. As.

¶ Quāuis hec dictio hꝫ ampliare ad maiora expressis in cle. i. de re iudi.

¶ Quasi quādoqꝫ est expressiuum veritatis: vt io. p. Quasi vnigeniti a patre. c. parrochianos de deci. vbi gl. z. ff. ex qui. cau. ma. l. ait pretor. §. item ei.

¶ Quasi sententia est siquis in iudicio confiteatur se furem: secus si extra. vel est cū quis premissis actiōibus que nascūtur ex delicto non ē damnatꝰ: sed ipse dedit vel dare debet pecuniā ne cōueniat illis actiōibus. z presumiť ꝙ illud facit ex cōscientia delicti. excusatur tm̄ vbi cū iussu pretoris cū eo transigiť.

¶ Quanti minoris actio. Re. s. actio.

¶ Quācitius hoc tempore ē arbitrium boni viri cuz lege vel canone non terminetur.

¶ Quartarꝫ tres sūt species. Una est debita iure nature q̄ dř bonorꝫ subsidium: que hodie ē aucta ad trientem z semissem secūdū numerꝫ filiorꝫ. vnde Quattuor aut ifra dant natis iura trientē. Semisse vō dāt natis quiqꝫ vel vltra alia est trebelleanica. Tertia falcidia de quibus in. c. rainucius. de testa. in gl. sup verbo quartā partē. z in. c. si pater. e. ti. li. vi: Et differūt trebelleanica et falcidia i hoc quia testatoꝛ potest auferre falcidiam z grauare heredem ꝙ ipsam non detrahat: trebelleanicā vō non potest interdicere sibi.

¶ Querela est ius quoddā rescidēdi testm̄ vel donationem vel dotē i totū ceptam: z ꝯpetebat reo ex his que acta sunt vel in partē Nō enim ē proprie actio: quia nō agiť vt quid deť vel prestetur nec est proprie accusatio: quia nō accusatur quis vt puniatur in corpore: sed obtinet mediam viam z aperit viam succedendi secūdum Azo. in sum. C. de inoffi. testa.

¶ Querela inofficiose damnationis. inducitur ad instar inofficiosi testamenti z cōpetit liberis uel parentibus a domino debito bonorum possessori subsidio iniquo excluso z datur cōtra illos quibus datum est i vsum secūdum azo. C. eo. ti.

¶ Querela iofficiose dotis inducitur ad instar donationis inofficiose z cōpetit filijs cū matre cū omnia vel pene omnia in filiorꝫ fraudem dedit pro se vel p filia vel muliere alia secundum azo. eo. ti.

¶ Querela inofficiosi testamēti datur omnibus qui tempore mortis iminētis ab intestato pñt succedere exheredatis vel preteritis contra scriptos heredes vel fideicommissarios.

¶ Questio ē inquisitio veritatis per tormenta scdm̄ azo. in sum. C. eo. ti. vel est oratio interrogatiua. alia significatione idē ē quod tormētū: quia tormētis veritas inquiritur: vt cū seruus torquetur pro crimine fraudati cēsus aut lese maiestatis: vt de domino dicat q̄ nouit: ita capiť p tortura i. l. si seruꝰ. §. sigs ante qōnē. ff. de vsufruc. inde q̄stionarij z dicūť tortores.

¶ Questio incidens dicitur illa que ante litem ceptā competebat reo ex his que acta sunt inter reū z actorem: vt pactum de non pe. rē iudi.

¶ Questio emergens dicitur ea que proponitur ex his que emergunt in lite: vt si queritur an iste possit testari uel an danda sit dilatio uel consimilia

¶ Questio proꝑetatis est in qua de sola proprietate hoc est de dominio uel q̄si dñio est q̄stio. de cau. pos. z propri. cū dilectus. z dico quasi dominio propter res incorporales que nō possidenť: ut in spiritualibꝰ insti de re. cor. z incor. §. incorporalia.

¶ Questio possessionis est in qua de sola possessione controuersia uentilatur. de or. cog. super spoli.

¶ Qō statꝰ mouet cū qs uēdicat i seruū. C. de asser. to. l. unica. i prin. z. liiij. di. frequēs. Itē qō dꝫ eē de dubio. c. cū i iure. de elec. c. de muliere. ō spō. z. l. acille. C. ō fur. Itē dꝫ esse de difficili. ff. ad carbo. l. idem.

¶ Questores illustres sic dicti sūt eo ꝙ pecunie publice querēde p mūdū z cōseruande siue congregan de curā z sollicitudinez haberēt. z ad hoc creati erāt z dicebant ur questores erarij ab ere id est pecunia dicti. ff. ō orig. iur. l. ij. §. exactis. deiñ regibꝰ pꝰ pn̄. le.

¶ Questores sacri palatij dicūť in palatio principis q̄ libris principalibus legendis vacabāt. Non dico sē tētijs: qꝛ illustres tm̄ illas legebāt. Uel dicebāt q idē officiū gerebāt i domo iperatoris. talis ēt cādidatus pncipis dicebať z sic capiť i p̄hemio insti. z. ff. de offi. questo. l. i. in fi. z. ff. de ori. iur. l. ij. §. deide vide accur. i glo. iij. i. §. cūqꝫ insti. vbi. s.

¶ Questores patricidij dñr q causis capitalibꝰ p̄fecti vł prepositi erant. ff. de ori. iur. l. ij. §. prealleg. Inde exquestor. idest ad questuram positus

¶ Quicuns. ē ps assis. ꝯstās ex gnqꝫ vncijs. z ñ dř respectu totiꝰ assis: qꝛ nec mltiplicatꝰ. nec duplicatꝰ r̄ddit suū totū: insti. de heredi. insti. §. hereditas. in glo.

¶ Quirites sūt romani sic dicti a quirino id ē romulo eorꝫ rege sic dicto vel a quiris idest hasta.

¶ Quisquilie. dicūť sordes domus mundate que scopis eyciunť. s. lapides: folia: stramēta: puluereṡ: ossa:

¶ Quis vel qui restringit precedentia. ēt qnqꝫ declarat: vt nota in. l. i. C. de sum. trini. z fide catho. Et refert aliqñ antecedēs in genere. C. de iniur. l. dominū. sicut z aliꝰ. Iuxta illud Et alij duo neqꝫ. Et qui est relatiuū substantie. C. de sum. trini. z fi. catho. l. i. i glo.

¶ Quilibet.est distributiuū:vt nota.ff.de duob⁹ re.s
l.duos reos.Et aliquādo ponit̃ p aliqs:vt i.c.de ho
mine de celebra.missa.
¶ Quod iussu.actio. Require.s.Actio.
¶ Quod metus causa. Require.s.Actio.
¶ Quod vi.aut clā.
¶ Quoꝝ bonoꝝ require supra de interdictis.
¶ Quorū legatoꝝ.
¶ Quo.est idē q prout.C.de pe.l.si quis in metallo.
¶ Quondā potest significare tria tempora pn̄s:pteri
tum:ꝛ futurū:ut no.per glo.l.nec emptio.§.fi.ff.d cō
trahē.empt.ꝛ.c.cū olim in prin.de offi.delega.c.ex p
te.de fo.compe.vbi dr̄.Quondā regina.ꝛ scd̄m veri
orem viā significat pn̄s tp̄us in.c.ex pte preal.quia re
gina dicet̃ donec nubit inferiori vt ibidē in glo.fi.i fi.
Item dicit bar.in.l.i.ff.de no.ope.nūci.si tabellio po
nat in instrumēto.M.quondā filius.p.licet puat tn̄ i
strumētū per verbum quondā nō viciat̃.de quo per
spec.in ti.de instru.edi.§.restat.ad fi.vnde.Olim iaz
dudum quondā tria tēpora seruāt.Tempus preteri
tum presens signātqꝫ futuruz.

De Ra

Ratio scd̄z Azo.de edendo est scriptu
ra cā negociationis mutue edi
ta de datis ꝛ acceptis:secus si ibi continet̃
de pignore tn̄ vel de mādato tn̄:vel cōsti
tuta pecunia tn̄.Aliter.Capitur rō dum dicitur rati
onem esse reddendā de omnibus.Argu.de rescrip.si
quādo.in vsi.rationabilē cām quia testis nō valet ni
si causam sui dicti reddat si queratur ab eo.ij.q.i.in p
mis tunc enim ratio sumitur pro causa similiter ibi.
Quod ratione caret exstirpare necesse est:vt:lxviij.
di.coꝝ episcopi etiam prelatus debet esse paratus ra
tionem reddere omni poscenti.§.ecce.in fi.xxxvi.di.
ꝛ in.l.si quis.§.sed interdum.ff.de reli.ꝛ sumpt.fu.ꝛ
intelligitur illud dictum si potest.quia pe impotētiaz
qn̄qꝫ non est omnium reddenda ratio.ff.de leg.l.non
omnium.ꝛ precipue in arbitrarijs ut qđ spe.intitulat
de teste.in singulari.hoc gre.ix.de testi.scd̄z io.an.g⁹
dicitur.Sic volo sic iubeo sit pro ratione voluntas.
¶ Ratiocinia sūt rationū redditiones ad quas aliqs
obligatur ex administraiione rei publice vel priuate
quam gessit:vnde publica sicut illa quibus obligant̃
officiales curie ex administratione aliqua ad rempu.
pertinēte:vt in.l.officialis.C.de epis.ꝛ cle.Priuata āt
sunt illa quibus obligantur aliqui ex administratiōe
rerum pertinētiuz ad priuatos.ut tutores:curatores
vel procuratores:gastaldiones:ꝛ baiuli aliquoꝝ vnđ
obligatus ad ratiocinia est ad rationem reddendam.
alicui astrictus.
¶ Rancor est viciuz carnis sicut mucor panis ꝛ acō
vini.vnde dicitur caro rancessit vel rancida est.
¶ Raptor reruz dicitur ille qui bona aliena vi rapit
ꝛ aperte.ff.ne quis eum qui in ius.l.sed eximendi.et
sic etiam est raptor hominum:ꝛ maxime mulierum.
¶ Raptō ꝛ fur ex aīo dn̄tur.isti.vi.bo.rap.i.glo.iiij.
¶ Raptus tus tui dicuntur rerum:vt.ff.de incē.rui.
naufragi.p to.ꝛ hominū:vt.C.de rap.virgi.vl' vidu.
.l.vnica.licet quidam teneant ꝯprimū ꝛ loquit̃ solum
mulierib⁹ raptis a viris n̄ d mulierib⁹ rapiētib⁹ viros
.ff.de leg.l.ita scriptum in prin.quia non est eadē rō
viri ꝛ mulieris.nam maior castitas requiritur i femi
na q̄ꝫ i viro.C.de nup.l.a caligato ꝛ probat̃.ff.d ritu.
nup.l.palam.§.que i adulti.ꝛ q ibi notat̃.
¶ Rapina est violentia receptio reruz.vt in.l.i.C.
vi.bo.rapt.sed raptus prope ē violētia receptio mu
lierum scd̄m Hos.ar.l.i.§.sciendum.ꝛ.§.se.ff.de sepe
ra.ꝛ.l.filiusfamilias.ff.ad mace.ꝛ.C.de iure domi.im
pe.l.ij.ꝛ.ff.de eo.qđ cer lo.l.i.
¶ Ratihabitio retro trahitur ꝛc̃.c.ratihabitionem
de reg.iu.li.vi.ꝛ hoc est verum si sit tale factuz qđ ab
initio mandati potuit ꝛ is concedere qui ratum habu
it aliter non.vt in.c.significauit.de regula.ꝛ trans.ad
relig.ꝛ.c.cum virum.Et est duplex ratihabitio.q̄dā
tacita:ꝛ quedaz expressa i.l.viro infi.ff.de solu.C.ad
mace.l.fi.ꝛ.ff.de iudi.l.i.
¶ Rationalis cesaris idem est quod procurator cesa
ris a rationibus gerendis sic dictus.vide consti.gre.
.C.de rati.oper.pub.

De Re

¶ Receptatores dicūtur qui aliquos receptāt ꝛ vt
frequentius sonat in malū.sūt eni illi qui fures rapto
res ꝛ ceteros malefactores recipiūt:vt.C.de his qui
latro.l.i.ꝛ.ff.de recepta.l.i.sine quibus latere nō pnt
vt i.c.sicut ait.de hereti.vbi hereticoꝝ receptatores
anathematizant̃.sed receptores secundū Inno.dicū
tur aduocati.in.c.ex parte de postula.
¶ Recusatio secūdū spe.eo.ti.est iurisdictionis vel
audiētie cā suspitiōis pposita declinatio:vt.C.de iu
di.l.aptissimi ꝛ dic vt not.ibi.ꝛ.ff.de libe.cau.in.l.fi.
ꝛ.C.de iur.doti.l.que etiā.de fo.cōpe.si quis.ꝛ meli⁹
de appel.c.ij.in glo.ij.ꝛ fit vsqꝫ ad.xx.dies secūdū le
ges:vt.C.de li.con.auc̃.offeratur.
¶ Recta linea ascēdēs sūt pater auus pauus abau⁹
atauus tritauus:sicut in feminis lineam dicimus ma
trem auiā proauiam abauiaz.
¶ Recta linea descendens sunt filius filia nepos nep
tis pronepos proneptis abnepos.
¶ Recisius.i.breuius.c.cū sit romana.de ap.
¶ Rescissoria actio. Require.s.actio resciss.
¶ Recte notat iusticiā sicut rite solēnitatē.ff.d ioffi.
testa.l.ij.in glo.ꝛ sic stat aliquid actuz esse rite videlꝫ
scd̄m ordinem vl' solēnitatē iuris qđ tn̄ nō ē actū recte
scꝫ scd̄m iusticiam ꝛ equitatē:vt no.Jo.an.i cle.fi.de
appel.ꝛ no.in.c.qm̄ contra.de proba.ꝛ est glo.in.l.iu
ste possidet̃.ff.de acqui.pos.
¶ Rector ecclesie parrochialis habet tantum ius in
ecclesia sua q̄ꝫtum habet prelatus in ecclesia collegia
ta:ut in.c.vlt.de loca.et conduct.in.glo.ver.expelli
potuisset.que est singularis:ꝛ dominus Anto.de bu.
dicit eam alibi nō reperire in toto corpore iuris.
¶ Rector vniuersitatis:in italia ē cōpetens in decla
rando capitaneum ciuitatis periurum scd̄m Lodoui.
de ro.in singularibus.licet quidam ignorātes de hoc
dubitēt ꝫ eūdē.lꝫ dubitare n̄ debēt:qꝛ lex punit piu
rū.g⁹ iudex secularis pōt dclarare piuꝝ.l.i.ff.ad tpi.
¶ Reꝯbit̃ obligatio per traditionē rei ab altera pte
certo pacto.isti qui.mo.re cōtra.obliga.per totum.
¶ Recōuentio vt fiat i criminalib⁹ distiguit̃ aut re⁹
accusat⁹ subiecit crimē ꝯ suū accusatorē i modū exce
ptiōis.aut i mōm accusatiōis.si i mōꝫ exceptiōis:tūc
excipiēs audiet̃.c.cū dilect⁹.de or.cog.si i modū ac
cusatiōis obijcit uel recōuētiōis.tūc aut nomē rei de
lati ē scriptū i mr̄icula reoꝝ aut n̄.Primo cāu pōt re
accusare suum accusatorez nisi suā vel suorum prose
queretur iniuriaz.Secundo vero casu aut reus vult
suum accusatorem reconuenire de maiori crimine ꝛ
potest aut de pari crimine uel minori ꝛ non potest vt

probatur.ij.q.xi.neganda.⁊.c.sequenti.⁊ nota.in.c. at si clerici.de iudi.

¶ Reda:est quoddam vehiculuȝ ad eundem ⁊ rede undum habile: ⁊ est quattuoꝛ rotarum.

¶ Redibitio: est emptionis resolutio: vt.ff. de acq. pos.l.pomponius.§.preterea in fi.

¶ Redibeř:ē aliquē faceř rehabere iteꝝ qđ ꝑus habuit·vt.ff.de edi.edic.⁊ redibi.act.l.redibeř.in.ꝑn.

¶ Redibitoꝛia actio.Re.š.actio redibitoꝛia.

¶ Refragari est nocere uel īpedire siue cōtradiceř.

¶ Referre quādoqȝ ē idē qđ accusare aliquē

¶ Referendarij sūt aduocati q referūt hoīuȝ negocia

¶ Regula secūdū Azo.est pluriū reꝝ narratione facta cōpēdiosa traditio.vel ē cōpendiosa diffinitio rerū vniuersitatē ꝯplectēs.Jtē regula qnqȝ dř specialis norma vel modus viuendi monachoꝝū vel canonicoꝝū:qꝛ talis normā recte uiuēdi ꝑbet.de sta.mon. per totū:⁊ ide dř regularis.Jtem qnqȝ regula dř cōstitutio canonica.xi.dis.hoc vestre īdicimus caritati Jtē regula scđm Gof.⁊ legistas ē que rem que ē breuiter enarrat:nō vt ex ea ius sumatur.sed ex iure qđ est regulare fiat:vt.ff.de reg.iu.l.regula.Nā ex regula non fit ius:sed ex iure quod est regulare fit regula.alias.n.dici deberet ius regularum.⁊ nō regula iuris.Et dř regula ideo:qꝛ řcte ducit nec alioꝛsū trahit quasi a rego eo ꝙ recte regat.⁊ debet regula fieri signo vniuersali vel indeffinito.Aliter ī grammatica. Regula ē multoꝝ similiū collectio vel ꝯiūctio.Quid sit regula vel potestas eius quis effectus quod officiuȝ eius ⁊ qualiter perdit officiū suū:dic vt.ff.de reg. iur.l.i.eo.ti.in Rica li.vi.Sed vtrū regula cōpꝛehēdat ī se exceptiones:fuerūt opiniones que notantur ff.eo.ti.l.i.⁊ facit quod no.in.c.regula.iij.di.Sol.q̊ ad potestatē verboꝝ que ī ea ꝓferūtur vniuersaliter vel idefinite affirmatiue vel negatiue.tūc compꝛehēdit exceptōes:alias nō dicereř exceptio:vt oīs hō currit preter equū.nō ē exceptio qꝛ equus nō cōpꝛehēdiř ibi.sed q̊ ad materiā de qua fit mentio quo ad iuris determinationē exceptio nō cōpꝛehēdiř sub regula qꝛ cōtraria rō ⁊ ius est ī exceptione qȝ ī regula. de hoc vide gl.ī Rica de reg.iur.li.vi.Et ꝙ sit officium ⁊ potestas regule an ius nouū cōstituat:antiquū recitet:dař distinctio ibidē.Naȝ doctores dicūt tres casus:vel species casuū esse.Quidā determinati sūt: Alij sunt excepti a legis determinatōe.⁊ in illis regula non constituit ius:qꝛ ī primis īueni iā constitutum ⁊ secūdi nō claudūtur sub regule ꝺterminatōe.Tertij sunt in quibus ē eadē equitas:que etiā ē ī casibus a iure determinatis:nec tamen reperiuntur a iuř positi.⁊ in illis facit regula ius ꝓpter identitatem rōnis non patientis ius similiū casuū esse diuersū.Cuiꝰ ibi dař apertioꝛ distinctio.Aut cōstitutio iuris precedit traditionē regule vt locū habeat distictio predictoꝝ casuum.Sed vbi non est constitutio ante regule dispositionem:sed inuenitur sola simplex traditio regule:tunc ipsa regula est ius.Sed ⁊ finaliter io.an.dicit ꝙ per regulā non statuitur ius.sed ex iure sumitur regula.⁊ ideo diciř regula iuris quasi ex iure sumpta. quia necesse est ius:quod ē materia precedere regule dispositionē.Jus enim idē ē ꝙ rō.i.dis.cōsuetudo ix.di.sane quippe.⁊ ab exoꝛdio ratiōalis creature ꝓcessit.v.di.in pꝛin.Et hec est vera ratio quare regule ponuntur ī fine decretał.⁊ sexti vt ostēderetur ius non sumi ex regula:sed regulam ex iure.vt.ff.e.ti.l.i. ubi diciř:Non vt ex regula ius sumatur:sed ex iure quod ē regula fiat.Licet alij reddant coloratā rationem illā scilicet que vltimo dicuntur:melius memorie commendantur.de conse.di.ij.liquido.vide etiā glo.in:c.regula.di.iiij.

¶ Regula cathoniana:dicit ꝙ legatum qđ fuerat inutile:si testator moꝛitur:licet ex interuallo moꝛiatur: nō ꝯualescit:ut.ff.eo.ti.l.i.in ꝑn.⁊.ff.de legi.l.cetera §.i.Et nō pꝛopꝛie dicitur regula.nec iter eas poniř.

¶ Regulares secūduȝ gof.sunt qui ad viuendum se regulariter astringunt:siue sint monachi qui debent vacare diuinis:vt.C.de episc.⁊ cle.l.generaliter.§.i. siue sint canonici regulares nam idem est iudicium de ambobus:vt in.c.ex parte.de postu.⁊.c.non magno.ne cler.vel monach.⁊ hoc est uerum quo ad rē: non quo ad regulā latioꝛem:vt in tit.de sta mo.vnde monachus dicitur a monos idest vnum ⁊ icos custos vel a chos:idest tristis:quia solus debet stare tristis vt no.C.de episc.⁊ cleri.in rubꝛi.xvi.q.i.c.placuit.ij. vbi dř.Quia mundo moꝛtuus est:deo autem viuit Et iterꝑtař vnꝰ tristis.ut ea.q.si cupis ubi dř·Monachū quē senseris crebꝛo de nūmis tibi loquētem istoꝛē potius habeto ibi tñ excipiř elemosina que oibꝰ est indifferēs Sed canonicus dř a canon.id ē regła et ycos custos:qꝛ semꝑ debet esse sub regula.quare dř regularis.nā regularis est qui per pꝛofessionē imperio pꝛelati se subijcit.

¶ Rei vendicatio ꝭm Azo.C.eo.ti.est actio quedā q̄ datur sola rōne dñij ⁊ possessionis vel quasi ut.l.in rē. .ff.de rei ven.l.i.⁊.ij.C.vbi in rē act.Et dř vel quasi pꝛopter iurisdictioneȝ que rōne quasi dominij datur vt nota.insti.de act.

¶ Relatio scđ3 spec.C.eo.ti.Est iudicis dubitantis ꝺ iure ad pꝛincipē missa consultatio.Et q̊mō debeat fieri relatio nota.C.de rela.l.i.Et vtrū respiciat ius ł factū est casus in.l.quacūqȝ.§.i.ff.de iudi.

¶ Relegare est aliquē ī insulā vel in aliū locū mitteř vt ibi ꝓpter delictū aliqđ qđ ꝯmisit moꝛā ad tēpus faciat scilicet ꝑ quinquenniū.⁊ ē quasi bannire ⁊ debȝ se ī loco tali a delictis abstinere alioquin pena augmētatur vel perpetuař:vt.ff.de pe.l.relega.in ꝑn.⁊ tacite nō adimūtur bona nisi expꝛimanř in sētentia:vt.ff. de interdic.⁊ relega.l.relegatoꝝ.§.ad tēpꝰ ⁊ si adimatur pars bonoꝝ in sum.C.de re.ali.cau.moꝛ.l.si quis .§.si accipitur qđ non debet fieri.Si tñ lata fuerit sententia:vt.d.l.legatoꝝ etiā ad tēpus ꝺpoꝛtatus nudus exulat:vt.ff.de capi.dimi.l.tutele.§.i.de re.iudi.l.ea sola.⁊.C.de pe.depoꝛtatoꝛuȝ.

¶ Relegatio est depoꝛtatio.Quāuis ꝓpꝛie capiēdo differant qꝛ relegatio fit ad tēpus depoꝛtatio ī ꝑpetuuȝ.vide de hoc.ff.de interdic.⁊ rele.l.relegatorum.

¶ Religiosi sunt qui vitā regularē pꝛofessi sunt.Et large dicuntur religiosi qui ī pꝛopꝛijs domibus religiose viuūt:qȝuis nō sint ꝓfessi.vñ tria substantialia vite regularis pꝛofiteri debet religiosus.s.obediētiam castitateȝ:custodiā:⁊ pꝛoꝑetatis abdicationē.vt.xij. .q.i.nō dicatis.xix.q.iij.qui ingrediētibꝰ:nec ī his dispensandū ē i.c.cū ad monasteriū.de sta.mo.in.fi.naȝ pꝛofessio ē solēnnis pꝛomissio religionis in qua ꝑdca tria concurrunt ⁊ religiosi sicut ⁊ alij pꝛelati phisicaȝ ⁊ leges nō legant neqȝ audiāt.⁊ si cōtrafecerit ipo iuř sīt excōicati.c.ñ magno.⁊.c.suꝑ specła.ne.cle.ł mona.

¶ Religio ꝑncipaliř oꝛdinata ē ad opa vite ꝯtēplatiue q̄ in oꝛōe ⁊ studio ꝯsistunt ⁊ secūdario est annexus

ꝑpus manuũ ſcõm Jo. an. in. c. ſane. de regul. ĩ nouel
la. Ex que religio ſit maioꝛ ſubdit idem Jo. an. dicẽs
Opoꝛtet principalit᷑ maioꝛitatẽ oꝛdinũ attẽdi ex pte
finis. ſecũdario autem propter exercitium: nam finẽ
querimus propter ſe ꝛ exercitium non propter ſe ſed
propteꝛ finem ex quo ſequitur illam religionem ma/
ioꝛẽ que ẽ oꝛdinata ad finẽ abſolute potioꝛẽ ul᷑ qꝛ illõ
eſt maius bonũ ad qͦ oꝛdinat᷑: ul᷑ qꝛ oꝛdinatur ad plu
ra bona bona ſi ṽo vtriuſqꝫ religiõis ſit idẽ finis attẽ
ditur ꝑeminẽtia ſecũdario nõ ſcõm q̃titatẽ exercitij:
ſed ſcõm proportionẽ eius ad finẽ intentũ. Unde bea
tus Antonius ĩ collationibus patꝝ ꝓtulit diſcretiõem
per quã quis oĩa moderat ĩ ieiunijs: vigilijs: nuditati/
bus: elemoſynis. ꝛc. Nã illa que ſine diſcretiõe fierẽt
facile annexũ haberẽt deficiendi periculũ de quo i. c.
nõ mediocriter de ↄſe. di. v. qꝛ nõ ſũt religiões potio/
res: ideo quia habẽt obſeruantias artioꝛes: ſed ex eo:
quia obſeruantie ſunt oꝛdinate cũ maioꝛi diſcretione
ad ſuũ finẽ. hoc declarat abbas Moyſes in collatiõe
patrũ dicẽs. Jeiunia: vigilie: meditatiões ſcripturaꝝ
nuditas: ac priuatio oĩum facultatũ nõ ſũt ꝑfectio: ſed
perfectiõis inſtrumẽta deſeruientia ad eſſẽtialia reli
gionis que tria ſũt ut dictũ ẽ. nã multi pħi vt Socra/
tes ꝛc. diuitias ↄtempſerũt nõ tñ perfecti fuerũt niſi
ſecuti fuiſſent dominũ ſed ẽ propriũ apoſtoloꝛũ ſcõꝫ
btm̃ hiero. ĩ omelia ſup euãgelio. ecce nos reliqm᷒ oĩa
¶ Religioſe domus ſũt domus ꝛ monaſteria xp̃iane
fidei ꝛ alia ſimilia pia loca ad pios vſus religionis de/
putata quocũqꝫ noĩe cenſeantur. Et ſcõm goſ. religi/
oſe domus dicuntur monaſteria: tẽpla: hoſpitalia. et
alia loca ut: ſ. vt in. c. de ſenodocheiſ. eo. ti. ꝛ. C. ꝺ epi.
ꝛ cle. in. l. oꝛphanotrophos. ꝛ. l. oĩa oꝛatoꝛia: etiã illa q̃
aliqui ex deuotione ĩ ꝑprijs domibus epiſcopi aucto
ritate conſtituũt loca religioſa ſũt. vt. xlij. di. oꝛatoꝝ.
¶ Religioſus locus eſt in quo moꝛtuus ſepultus eſt:
vel etiã caput eius: vt. ff. de reli. ꝛ ſump. fune. ꝑ totũ
vnde moꝛtuo illato ĩ prediũ ipſum religioſũ ↄficitur
ꝛ pignoꝛi obligari nõ põt. C. que res pig. obl. poſ. l. i.
põt tñ ius vel uſuſfructus talis predij pignoꝛi obliga
ri vl᷑ ven. ꝛ no. ibi. ſa. l. quid g᷒. §. ſꝫ ſi moꝛtnũ. ff. ꝺ le. i.
¶ Remiſſio ẽ cauſe ↄmiſſe ad ↄmittentẽ facta miſſio
Jteꝫ qñqꝫ ſignificat idem qͦ indulgentia ſcõm Spe.
ꝛ ſic ſumitur in ti. de pe. ꝛ re.
¶ Remuneratio nõ fit ſcõm opera ſed quo ad inten/
tiones: nã deus nõ remunerat bonũ qͦ fit: ſed bonum
quod benefit. Jdeo dr̃ ꝙ de᷒ nõ ẽ remuneratoꝛ nomi
nũ ſꝫ aduerbioꝝ: vt de colluſi. c. i. vbi glo. neqꝫ ad act᷒
deus reſpicit: ſed ad coꝛ ꝛ ad ſpontaneas voluntates.
xv. q. vi. c. i. in fine.
¶ Renũciare eſt remittere vl᷑ negare. require. ſ. lex
aquilia. vnde dicit᷑ liberũ: eſt vnicuiqꝫ iuri ſuo renũ/
ciare. i. remittere ius ſuũ ꝛ negare eo ſe velle vti. vt i
. c. ad apoſtolica. ꝺ regula. ꝛ. vij. q. i. q̃ꝫ periculoſũ. de
ſo. compe. ſi diligenti. nõ põt tñ quis renunciare iuri
ſuo cũ ex ſua renũciatione etiã iuri alterius ꝑiudiciũ
generetur: nec hiſ per que deo ꝛ homini obligatur; vt
votis pollicitationib᷒: iuramẽtis: conuẽtionibus: cõ
promiſſis ꝛ matrimonio q̃ꝫuis iuri exigendi debitum
bene renũciare poſſit. c. quidã de conuerſ. cõiug. Jtẽ
renũcians beneficio nõ põt illud repetere. c. ſup h᷒ de
renũc. niſi vi uel metu renũciauerit: tũc ipſũ nõ amit
tit. vt. c. prox: prealle. ꝛ. c. accepta. de reſti. ſpo. ꝛ põt
quis renũciare beneficio perſonali nõ illi qͦ ẽ colle/
gio indultũ de pacto ñ ſcõ et de h᷒ i. c. ſi diligẽti. ꝑal.

¶ Renũciatio propꝛie eſt rei vel iuris ſpõtanea refu
tatio ꝛ põt fieri per illũ ad quẽ pertinet illud cui renũ
ciatur alias generaliter renũciatio põt fieri ꝑ quẽlibꝫ
de re ſua uel iure ſuo propꝛio vt. vij. q. i. q̃ꝫ periculoſũ
. C. de pac. l. ſi quis in ↄſcribẽdo. c. ad apoſtolicã. ꝛ. c.
ſi diligenti preal.
¶ Repetitio capitur ĩ iure pro reacceptione in teſta
mento vel ſubſtitutione heredũ ut dũ queritur de re
ceptiõe emolumẽti oneris conditionis: modi vl᷑ alte
rius qualitatis ꝛ ſignificat᷑ eodẽ mõ quo probabiliter
ſignificari ↄducitur ṽbi gratia. Teſtatõ heredẽ inſti
tuit qui legata ab eo reliquit ꝛ vulgariter ei ſbſtituit
ibi repetitio facta cenſet᷑ a ſubſtituto vt i. l. l. ſꝫ. ff. de le
ga. i. ꝛ rõ ſumitur ex volũtate in ſubſtitutione. Jtem
ibi teſtatoꝛ heredem inſtituit titio ꝛ ab eo nomine ꝑ/
pꝛie legatã reliquit vulgariterqꝫ ei ſubſtituit ibi nõ cẽ
ſetur repetitio facta ſubſtituto: vt. l. i. §. ad qd ibi no/
minatũ. ff. ad. l. falci. de hoc vid no. i. l. licet. preal. per
bar. ibi multos ponit caſus.
¶ Replicatio ſecũdũ ſpe. e. ti. de excep. §. multum
ẽ exceptiõis facte excluſio. ꝛ ſic ẽ quedã exceptio cõ/
petẽs actoꝛi ↄ exceptionẽ rei ꝛ iſtã ſẽꝑ opponit actoꝛ
ꝛ ↄ replicationẽ actoꝛis datur duplicatio reo. ꝛ iterũ
ↄ duplicationẽ rei dat᷑ actoꝛi triplicatio ꝛ ſic ĩ iſinitũ
extendere licet. iſti. eo. ti. ĩ ꝑn. de replicatiõe vide io.
an: per modũ ſũme: in. c. nobis de excep.
¶ Repꝛomiſſio. eſt ꝓmiſſionis iã facte confirmatio
vide ſupra ꝓromiſſio.
¶ Repꝛeſalia. ẽ ptãs pignorãdi ↄ quẽlibet de terra
ꝺbitoꝛis data creditoꝛi pro iniurijs ꝛ dãnis. De hijs re
preſalijs dr̃ de iiur. ꝛ dã. da. ꝛ. c. ſi pignoratões. li. vi
vbi ꝓhibẽtur extẽdi ↄ ꝑſõas eccl'iaſticas ſub pena ex
cõicationis vel iterdicti. Unde breuiter repreſalia
lia dicũt᷑ qñ aliqs oꝛiũdus de vna terra ſpoliat᷑ vel dã
nificatur ab alio oꝛiundo ab alia t̃ra vel ẽt ſi debitum
nõ ſoluerit ei: tũc eni dat᷑ poteſtas iſti ſpoliato ꝙ ei ſa
tiſfaciat ↄ quẽlibꝫ ĩ t̃ra illa. vñ ẽ ſpoliatoꝛ vl᷑ debitoꝛ.
¶ Repudiũ ẽ renũciatio ab vxoꝛe miſſa marito. vel
ecõtra. qꝛ mittẽs cõditioni alterius petit renũciari.
Jtẽ dici põt repudiũ qͦ ſub teſtimonio triũ teſtiũ: l
a ꝑſenti remitti᷑. Etiã repudiũ ẽ reſidẽtiũ diſcoꝛdan
tia. Jnde dr̃ libellus repudij ſcriptura ĩ q̃ alter alteri
us conditioni renunciat in libello autem repudij ſcri
bebantur hec verba ſcilicet Res tuas tibi habeto.
vel res tuas tibi agito: nec tamen poteſt mulier mit
tere repudiũ niſi cã approbata. vt ſi foꝛte maritus ꝑ
pter naturalẽ ĩbecillitatẽ minime coire poſſit ĩ libel
lo vero diſcutiendoꝝ ſpõſaliũ hec ṽba erant ĩ vſu. ↄ
ditione nõ vtoꝛ. ff. ꝺ diuoꝛ. ꝛ repu. l. i. Que aũt ſit diſ
ferentia iter diuoꝛtiũ: ꝛ repudium: nõ. ff. e. ti. ĩ rubꝛi.
¶ Repudiare. ẽ ſpernere: reſpuere: vl᷑ dedignari
¶ Reputatio ſꝫ placc. ẽ ↄpẽſatio: vt. l. i. ff. ꝺ ſolutio:
¶ Res ẽ uerbũ generale: ut: vt. ff. ſi cert. peta. l. i. ꝛ i
re ſua qlibet eſt moderatoꝛ ꝛ arbiter. C. manda. l. i re
mãdata. ꝛ. C. de his q vt indi. l. polla. ĩ ꝑn. Jtẽ res de
terioꝛ reddita nõ vr̃. ff. cõmoda. l. iij. §. i. ꝛ. ff. depoſiti
l. i. §. res. etiam res ſua nemini ſeruit. l. in re cõmuni
. ff. de ſerui. vrba. predio.
¶ Res iudicata ſecũdũ azo. eo. ti. dr̃ ſentẽtia q̃ fineꝫ
cõtrouerſiaꝝ ꝓnũciatiõe iudicis accipit: vt. ff. eo. ti.
l. i. Uel ẽ qͦ cõdẽnatione: vel abſolutione cõtingit.
Et addũt qdã ſi nullo iuris remedio ſñia poſſit attẽ
tari: aut lapſis. x. dieb᷒ poſſit r̃foꝛmari Sꝫ h᷒ nõ pla
cet Azo. Jtẽ res iudicata ẽ a iudice ꝛ ĩ iudicio ei᷒ qͦ ꝺ

ductū ē ratione per eum adiudicatio: vt.d.l.i. cū ibi
nota. Nam ibi notat ꝙ res iudicata non ē sententia ſʒ
id qḋ ē decisum pronūciatione iudicis. Sentētia vō ē
dispositio uel ꝓnunciatio iudicis legaliter declarata
licet ergo ibi glo. videatur hoc ignorasse. Ex quo se-
qtur ꝙ interlocutoria nō pōt appellari res iudicata. qꝛ
nō capit finē ꝯtrouersiaꝝ lʒ qñqꝫ ⁊ interlocutoria cā dif
finiat nec sētētie arbitroꝝ dicuntur res iudicate qꝛ ñ
iponūt finē. nam per solutionem pene potest resiliri.

¶ Res cōes nāli iure dicuntur quaꝝ vsus oībus aia-
libus ē cōis ut aer aqua ꝓfluens: ⁊ mare: ⁊ eius littora
scdm Azo. ⁊ insti. de reꝝ diui. §. flumia autem. ⁊. ff. de
acquir. re. do. l. i.

¶ Res publice dicunt̄ que sūt oīuʒ populoꝝ ⁊ homi
num tm̄: vt sunt flumina: ⁊ portus: ⁊ que sūt dedicata
vsibus populi: ut forū stadium.

¶ Res sancte dicūtur que ab omni lesione munite sūt
vt muri ⁊ porte ciuitatis que ideo sancte dicunt̄ quia
pena sāguis ꝯstituta ē ꝯ eos seu aduersus eos q aliqd
in his delinquūt violando vel aliud ꝯmitēdo: vel ta-
les res transcendendo scalis admotis uel etiā aliqd in
eoꝝ lesionē auferendo: uel qlibet alia rōne occupan
do: ut insti. de re. diui. §. siquis vō. Nā ciues romanos
alias qꝫ per portas egredi nō decet: cū istud hostile et
abhominādū. nā ⁊ remus frater romuli occisus tradi
tur ob id ꝙ muꝝ transcēdere voluit. vnde Lucanꝰ fra
terno primi maduerūt sanguine muri.

¶ Res sacre dicuntur que rite deo ꝑ pōtifices conse
crate sūt vt edes sacre ⁊ alia dona pia que ad diuina
ministeria conseruanda dedicata sūt: ut cruces: ⁊ thu
ribula que ēt alienari prohibent̄ excepta cā redemp
tiōis captiuoꝝ: vt. C. de postli. reuer. l. ab hostilibus
⁊. l. fi. de hoc. vide. c. i. de pigno. ⁊ ibi. glo.

¶ Res religiose sepulchra sunt in quibus hoīes sepe
liuntur. vt insti. de reꝝ diui. §. religiosuʒ.

¶ Res soli. est res imobil' vt. ff. de diuer. ⁊ temp. pre
scrip. l. quibusdā.

¶ Res emphiteotica ē res emphitheotica cōditiōe
subiecta. s. illa quaʒ ecclesia vel aliquis dñs dñio ⁊ ꝓ
ꝓetate retenta cōcessit emphitheote quantū ad solā
possessionē. vñ si hic emphiteota rē illā in aliā ꝑsonā
trāsponere vult nō pōt tradere eā. i. dñiū transferre
eo ꝙ ipe nec habʒ nec habuit illud ⁊ iō alteri dare nō
pōt qꝛ nemo i alium plus iuris transferre pōt qꝫ ipse
hʒ vt i regula nemo plus de regu. iur. li. vi.

¶ Resarcire ē restaurare vnde dr̄ compelli debes
mihi damnū resarcire. i. restituere.

¶ Restitutio i integrū. Requi. s. in itegrū restitutio
⁊ dr̄ tā ecclesie qꝫ minoribus rōne etatis quare ē prio
ris status vel iuris reintegratio: qꝛ succurritur ꝑ resti
tutionis auxiliū minoribus. xxv. annoꝝ ⁊ etiā ecclesijs
que minorū iure fungi censētur. semꝑ eni ecclesia dʒ
iure minoris illesa seruari: ut i. c. i. eo. ti. ⁊ restituit̄ mi
nor vel ecclesia siue ledat̄ siue decipiat̄ ipse minor siue
tutor siue procurator eius: vel si ꝑlatus sindicꝰ: uel
iconomus ecclesie decipiatur nā delictū ꝑsone nō dʒ i
detrimentū ecclesie redūdare in regula delictū de re
gu. iuris. li. vi. ⁊ si restitutio fit iure minoris differt ab
ea restitutione que fit iure maioris qꝛ prima dat̄ offi
cio iudicis deficiēte actiōe. Scda vō hʒ actionem suo
iure. s. vtilē officio iudicis accedēte: vt i. c. cū venissēt
de in inte. resti. i gl. vbi restituimus. etiā restitutio qñ
qꝫ petit̄ vbi nulla possessio pōt eē: vt cū petit̄ restitu
tio consanguinei. c. cū venissent. eo. ti. i glo. in. c. in lit
teris. de resti. spo.

¶ Restituere in integrū. Re. s. de. I.

¶ Res dr̄ in ꝯctu vēditiōis adhuc eē integra qñ res
nō ē in toto vel parte tradita ⁊ preciū in toto vel i ꝑte
nō solutū licʒ ꝯctus sit factus. aliter ēt dr̄ res integra
respectu iudicij qñ lis nōdū sup tali re accepta ē vʒ añ
lit. contes. vt in. c. ex insinuatiōe. de procu.

¶ Rescriptū scdm Hos. ē mādatū ꝑncipis qḋ ad in-
stātiam alicuius vel aliquoꝝ siue ꝓprio motu vl' ex re
latiōibꝰ absentiū vel ex suggestiōibꝰ ꝑsentiū. vl' ad ali
cuiꝰ cōsultationē facit vel cū alicui vel aliquibꝰ corpi
collegio vniuersitati vl' ciuitati aliqd mādat̄ vl' indul
getur. talia eni ius faciunt non generale sʒ spāle i ne-
gocijs ⁊ inter ꝑsonas in qbus ⁊ int̄ quas ꝓmulgata sūt
vt. C. de legi. ⁊ ꝯsti. l. ij. Et nota ꝙ rescriptū capit̄ tri
pliciter. Primo gñaliter: ⁊ sic qlibet scriptura ꝯtinēs
aliqꝫ dispositionē supioris dr̄ rescriptū. ⁊ sic idē est qḋ
scriptum. ⁊ secundum hoc si papa respondeat etiam
de iure dr̄ rescriptū. Secūdo minꝰ gñalit̄ vt cōcer-
nit. ti. de rescriptis: ⁊ sic ē scriptū sup negocio vl' nego
cijs ꝑticularibꝰ alicuiꝰ vel aliqꝝ siue singuloꝝ siue vni
uersitatis siue motu ꝓpo siue ad istātiā siue cā cogni
ta siue nō cognita a superiore emanās siue aliqd iuris
tribuat: siue tribuat solū exercitiū iuris alicui cōpetē
tis: ⁊ ita ꝯprehēdit rescriptū ad lites. de q de rscrip.
i. c. i. ⁊. ij. Si aūt sup litteris plerūqꝫ sibꝰ ⁊ dr̄ rescri-
ptū ad bñficia. de q eo. ti. c. sup litteris. ꝑal. ⁊ ꝯprehē
dit ēt annotationē ⁊ pragmaticā sāctionē. Tertio ca-
pit̄ specialiter ⁊ stricte ꝓ scriptura ꝯtinēte dispositio
nē ꝑ quā dat̄ iudex nec aliqd aliud ꝯcedit̄. nisi coram
illo iudice ius tibi ꝯpetēs ꝯsequaris. ⁊ hꝰ dr̄ rescriptū
ad lites qḋ dat̄ alicui ad cōfirmationē sui iuris. de q i
c. sup litteris. e. ti. ⁊ sic ē spēs disticta a ꝑuilegio qḋ cō
cedit aliqḋ ius ꝑticulare ꝯ ius cōe. ⁊ a rescripto ad bñ
ficia: qḋ magis ꝓprie ꝯparat̄ ꝑuilegio. vbi grā. In re
scripto alicui ꝯcesso cauet̄ ꝙ iudicē adire pōt. Ex his
verbis nō iponit̄ necessitas iudici suscipiende cogni-
tiōis: vt. l. sepe. ff. de offi. presi. Rō: qꝛ vba ista signi
ficāt i ꝑtāte eiꝰ eē cui ꝯcedit̄ iudicē adire: nō aūt i ne
cessitate iudicis cognoscere. Silr i rescripto cauet̄ ꝙ
adire debes iudicem vt notat̄ i. l. sepe. prealleg. qꝛ de
iure cōi ñ iponit̄ alicui necessitas agendi: nec illa vba
significāt necessitatē iponi iudici suscipiēde cognitio
nis. Itē ꝑnceps alicui ꝯcedit iudicē extraordinariuʒ
qꝛ iste cui cōcedit̄ asserebat ordinariū susceptū l' ipe-
ditū mltis negocijs siue iuitū: ⁊ sic itelligit̄ obtinere
ꝯcessionē si ꝑces veritati initātur: vt. l. fi. C. de diuer.
rescript. Rō qꝛ ꝯcedit̄ tāqꝫ ex uera cā. igit̄ si nō ē ve-
ra nō ꝯcedit̄ ex q pʒ ꝙ si cōceditur illo exꝑsso menda
cit̄ vel ꝑ ignorātiā quo nō expresso vel tacito illo q ex
expresso nō ꝯcederet. tūc nō cēset̄ ꝯcessū. de hꝰ vide
c. sup litteris. e. ti. Itē vbi ꝑnceps ꝯcedit alicui ꝙ pos
sit vti frui rebꝰ suis non valet. l. vnica de thesau. li. x.
Rō: qꝛ nil pōt operari eo ꝙ illud qḋ cōcedit̄ iure cōi
habet̄. nā frustra precibꝰ ipetrat̄ qḋ iure cōi cōcedit̄
l. vnica. ꝑal. ⁊. ff. de mi. l. i cāe. ij. l. cū sup. C. de rei vē.
Et ꝑdicta vera sūt de vnico rescripto Si vero plu-
ra sunt ꝯria vel diuersa: siue vnuʒ alteri derogās: vel
vtrūqꝫ valet: l' alteꝝ tm̄. vbi grā. Quidā ipetrauit gra
tiā ad bñficia vniꝰ collatiōis: ipetrat scdo aliā ad bñ-
ficia alterius collationis. si secūdū facit mētionē d ꝑ
valet vtrūqꝫ: vt. c. in nostra. de rescrip. ⁊ rescriptū i ec
clesiasticis potest cōcedere papa: ⁊ in secularibꝰ ipa-
tor. Unde ēt rescriptū dr̄ quod ipator: vel alter preci

ꝑtis ⁊ supplicationibꝰ alicuiꝰ rn̄dens rescribit ei fieri
vel non fieri debere qđ postulat. Et nota ꝙ in rescri/
pto semꝑ intelligi debet si preces v̄itati innitant̄: vt si
ita ē. c. ij. e. ti. in tex. ⁊ in glo. Et ponit̄ ibi hec clausula
si ita ē. debet referri ad oīa p̄cedētia: scd̄m ber. i. c. oli
eo. ti. Ponūt̄ tn̄ ibi opi. in glo. Itē hec clausula. ⁊ qui
dā alij talis dyocesis. nō extēdit se ad illos de ciuitate
nisi i dicat̄. ⁊ quidam alij de ciuitate ⁊ dyocesi. secus si
diceret̄. talis epatꝰ. vt in. c. rudolphus eo. titu. in glo.
Itē hec clausula. si ꝑ alio n̄ scripserimꝰ. semꝑ dꝫ itelli
gi i rescripto: qn̄ papa scribit ꝙ ꝓuideat̄ alicui đ bn̄fi
cio in eccl'ia aliqua ēt si nō apponat̄. Si v̄o papa velit
alicui facere gr̄am plenā tūc scribat. nō obstāte ꝙ ali
as direxerimꝰ scripta nostra. c. mādatū. eo. tit. in glo.
Itē hanc clausulā generalē. quidā alij nō ponūt pl'res
q̄ꝫ q̄ttuoꝛ citati. quoꝝ ēt noīa debēt in p̄mo citatorio
noīari vel expꝛimi. in. c. cū in multis. e. ti. li. vi. in tex.
⁊ i glo. olim trahebant̄. xl. ar. de tes. cū causā. ⁊. c. signi
ficauerunt. de cler. exco. mi. c. latoꝛes. Et rō quare re
stricta fit citatio ad quattuoꝛ: est arbitraria. l. nō oīuꝫ
ff. de leg. potuit eni plus: vel minus restringi: vel red
dere rōnem similitudinariā quā habes. de ꝯsangui. ⁊
affi. c. nō dꝫ. Tamē scd̄m ber. sup re idiuisibili scꝫ iu
dicio cōidiui. famil'. possūt ꝑ generalē clausulā vltra
quattuoꝛ euocari ad iudiciū. Itē oēs vltra illos q̄ttu
oꝛ q ius habent in re possūt agere vel defendere ꝓ iur̄
suo coꝛam illo iudice. ar. de re iudi. cū sup. de offi. de
le. sup eo. de elec. c. i. idē hosti. ⁊ archi. Sꝫ pone q̄ttuō
expꝛessit: postea aliū ꝯuenit: nihil excipit: an valeat iu
diciū. vide ibidē in glo. Itē in rescriptis debet serua
ri oꝛdo scripture. c. cū dilecta. eo. ti. in glo. v̄si. trāspo
nētes. Et io. an. sup hoc plures alias sentētias infert
de hoc vide de elect. c. generali. li. vi. ⁊ tandē dicit ꝙ
masculinū subiectū a canone ꝯprehēdat feminas. qđ
ꝓbat̄: xvij. q. iij. siquis suadēte. iuncto. c. mulieres. de
sen. excom. quod est verum nisi eadem constitutione
femina excipiatur. vide. c. indemnitatibus. §. sed eas
de electi. libꝛo. vi.

Residere in ecclesia scd̄m gof. ē in ecclesia deserui
re bn̄ficio: ⁊ ecclesie curā hr̄e. c. conquerēte. de cle. n̄
resi. parꝝ eni ē residere nisi residēs curā hēat ecclesie i
qua bn̄ficiū hꝫ vl' ꝑsonatū: vt in. c. qꝛ nōnulli de cle. n̄
residē. dꝫ aūt r̄sidere ꝑ seipsū: nō ꝑ vicariū. c. qꝛ n̄: pal.
nā ꝑ vicariū deseruire nō lꝫ nisi in casibꝰ vt cū ex idul
gētia speciali ꝯpetit alicui nō residere. vel cū ꝯsuetu
do excusat nō residētē. vel cū eccl'ia dependet ex p̄bē
da. vel cū ꝑsona sine culpa sua icidit i debilitatē: đfoꝛ
mitatē: vel moꝛbū. vt per se deseruire nō possit. vel
cū necessaria ꝓfectio īminet. vel ēt volūtaria: vtilis
tn̄ ⁊ honesta. vt studioꝝ: vel peregrinatōis causa cum
licētia tn̄ p̄lati: vel cū ꝯsensu capl'i: vt no. gof. in sum.
de offi. vica. §. nūc vidēdū. Sūt ergo clerici nō r̄sidē
tes q in eccl'ijs i qbꝰ ititulati sūt nō faciūt r̄sidētiā. ⁊ si
ꝑsonal'r residēt: nō tn̄ deseruiūt bn̄ficio: nec eccl'ie cu
rā hn̄t: ⁊ q̄uis vicariꝰ nō det vicariū. c. clericos. de of
fi. vicari. cū illud sit satis absonū et absurdū. Tn̄ ioā.
an. in cle. vnica. de off. vicar. in glo. sup v̄bo sacerdoti
um. ꝓutat ꝯ̄riū ꝑ. c. cū ex eo. de elec. li. vi. vbi epi gn̄a
lit̄ cū his q obtinēt eccl'ias dispēsant. ⁊ vbi rō cōis: ibi
idē ius. c. trāslato. de ꝯsti. ⁊ sic cū per septēniū dispen
sat̄ cū vicario: uicariꝰ nō dat uicariū: sꝫ eps dispēsās
dat eū: scd̄m Io. an. ibidem.

Respōsa prudētiū sūt que iurisconsulti r̄ndere di
cūt̄ ꝯsulētibꝰ. §. constat. ⁊. c. responsa. di. ij. vn̄ ēt rn̄sa
pauli dicta sūt. Fuerūt eni qdā prudētes ⁊ arbitri eq
tatis q istitutōes iuris ciuil' ediderūt qbꝰ dissidētium
lites ⁊ ꝯtētōnes sopirēt̄. scd̄m Isido. li. v. ethi.

Reus ē q defendit ⁊ ꝓpulsat actionē vel accusatō
nē nō a reatu dictꝰ: sed a re que petit̄ ab eo p̄standa.
vel sup qua ipse ipetit̄. qꝛ q̄uis cōscius sceleris nō sit
reus tamē dr̄ q̄diu in iudiciū ꝓ re aliq̄ petit̄. ut. c. fo
rus. de v̄bo. sig. ad fi. xv. q. iij. c. ulti. iij. q. xi. c. nō est.
Etiā qn̄qꝫ reus a reatu dr̄ ille. uidelꝫ q ꝯuincit̄ crimi
nosus. c. de re iudi. li. vi. vel sic. Reus ē ille q necessa
rio se hꝫ defēdere. c. dilecti filij. de except. ⁊ sic dr̄ a re
quam ipse defendit. c. foꝛus p̄realle.

Reus ꝓmittēdi dr̄ ille q stipulat̄ ⁊ dr̄ a re: ul' fir/
mitate qꝛ firmit̄ ⁊ oīno verum est: cum stipulatū vel
obligatū. nā reus significat firmitatē. ut dic̄ Uirgiliꝰ
⁊ Azo. C. de duo. re. stipulan. in sum.

Reuocare domū est allegare ⁊ dicere se non posse
compelli eo loco quo conuenitur ad litem sucipiendā
sed remitti ad locū quo domiciliuꝫ hēt. Inde dicunt
legatos qui romā mittuntur nō debere cōueniri ipsis
inuitis sed habent ius reuocandi domū. de hoc vide
. c. fi. de foꝛo. compe.

De Ri

Rigoꝛ iuris obuseruandus ē in duobus casibꝰ. s. cū
populus inde scandalizatus est. c. cū teneamur de pre
ben. c. cū nobis de p̄escrip. Scđo qn̄ multis grassan
tibus opus est. c. clericoꝛū de. vi. ⁊ ho. cle. Et nota ꝙ
rigoꝛ iuris qn̄qꝫ ponitur pꝛo solēnitate ⁊ oꝛdine iuris
cōis habito respectu ad rescriptū pape. c. sup litteris
de rescrip. Scđo ponitur pꝛo austeritate ꝯtraria dis/
positioni alias dispensationi ⁊ misericoꝛdie: ⁊ ad alio
rum terrorem inducta. Tertio pꝛo stricto oꝛdine iu/
ris cōis ⁊ sic sumitur in. c. si clericꝰ de fo. cōpe. ⁊ no. gl.
in. c. constitueretur. l. di.

De Ro

Rodes insula est in qua antiquitus vsus mercato/
ruꝫ fuit. ⁊ inde dicūt̄ leges rodie ut no. ff. ad. l. ro. đ iac.

Rodius est genus piscis cuius sanguis valet ad ti
gendū vestes ut. C. de vesti. ole. ⁊ au. li. xi.

Rogo capitur qn̄qꝫ pꝛo p̄recipio. xi. q. iij. rogo q̄s
uis qui exhoꝛtatur mandatoꝛis opera nō fūgatur. ff.
de his qui no. infa. l. ob hec verba.

Rogus vide. xxiij. q. vij. cōuenioꝛ sup. v̄. busto. vbi
glo. ꝙ bustum dr̄ cū res est exusta. rogus cū ꝯburit̄:
pira ē congeries lignoꝛū ad ꝯburēdū ibi vide Archi.

Roma est cōis patria. l. roma. ff. ad municipa. ⁊ in
. c. exꝑosuit. de dilat̄ scđꝫ inno. ⁊. c. vlti. de fo. compe.
vbi dr̄. Roma mater ⁊ magistra oīuꝫ ecclesiaꝝ. c. ba
silicas. de conse. di. i. Et qđ dicitur. Ubi papa: ibi ro
ma. scd̄m Innocen. in. c. ego eni de iureiu. dicit Lodo
uicꝰ de ro. ꝓ hoc non eē in mundo aliquē tex. lꝫ multi
multos allegēt. Et de p̄eminētijs pape vide ꝑ bal. in
rescripta. C. de p̄ci. impa. offer. bene dicit gl. Roma
caput auaritie cūctos pueros doli capaces generat.
vt in. l. sequitur dicer̄. ff. de vsuca. glo. super ver. ani
mum possidendi.

Rostrū dr̄ forus cāꝝ. vbi cāe tenent̄ vel tractant̄.

De Ru

Rudera sūt ea q̄ eijciūt̄ de menibus discussis: vl' a
domo mundata cū scopis vel fragmēta lapidū vl' de
molimēta cemētoꝛū vel folia fauille pulueres.

Rumoꝛ scd̄m Spec. de notoꝛio crimine ē particu
laris assertio: vel insinuatō ex sola suspitione ⁊ in cer
to auctoꝛe p̄rouenie ns. capitulo super eo. de eo qui

cog. ꝯsang. vx. sue ⁊ hic min⁹ pbat q̃ꝫ fama quia fama est cõis assertio rumoꝛ ꝟo cũ pauci aliqd nõ tñ publice dicũt: ⁊ ideo non pꝛobat sed solã suspitionẽ: ⁊ p̄sũptionem inducit.

¶ Rusticani sunt idem quod rustici. C. de rusti. li. xi. ⁊ rusticitati parcendum ẽ. C. de testa. l. fi. in pꝛin. ⁊ l. ex quacunqꝫ. ff. si quis in ius vo. nõ ie. Et dixit do. Latho. circa. l. pꝛeal. q̄ ꝯsuetudo rusticoꝝ ẽ vt non egtẽt ergo expense i factis alicui⁹ ꝓ egtatu nõ debẽt eis refici: vt ẽ glo. in. l. idẽqꝫ. §. idẽ labeo. ff. mandati. Jtẽ in. l. seru⁹. ij. ff. de leg. iij. vbi glo. q̄ rustici nõ vtũť pãib⁹ albis ⁊ grosso ⁊ alijs caseo ⁊ cepis ⁊ fabis ⁊ non pullis vel alijs cibarijs delicatis scd̃m Accur. ibidem. C. de epi. audi. l. iudices.

¶ Rustica pꝛedia. Re. s̄. pꝛedia rustica.

¶ Rura cesa sunt que cedũtur vel eruunť. ff. de acti. ẽp. l. si fundus. §. si rupta.

¶ Rursus: id est iterũ vel quotienscũqꝫ ⁊ significat ꝓut significatũ ꝓpꝛiũ. vel aliud medium significare declarat. Vbi gr̃a. Testatoꝛ reliquit alicui decẽ ⁊ si perdiderit rursus ei religt. dicit tex. q̄ non amplius q̃ꝫ semel postq̃ꝫ perdiderit est iuuandus. Et sic dictio rursus aliquando verificať in vna vice. l. fideicõmissa. §. siqs. ff. de lega. iij. Ratio: qꝛ nisi sic significaret heres grauareť sepius nouã quantitatem pꝛestando quod non est uerisimile testatoꝛem voluisse ⁊ cetera. Et tantum de. R.

De Sa

Accularii dicũť qui vetitas artes exercẽtes ex sacculo ptim subducũt ⁊ ptim subtrahũt vel distrahũt: vt. ff. de extraoꝛ. cri. in rubꝛica.

¶ Sacra que sint. Re: s̄. res sacre.

¶ Sacrariũ est locus in quo sacra ponuntur.

¶ Sacer loc⁹ dr̃ q manet sacer etiã diruto edificio

¶ Sacꝝ oꝛaculũ dr̃ rescriptum imperatoꝛis qd̃ orãdo quis impetrauit. vel est idẽ quod rescriptum: vt. s̄. de littera. R. in verbo rescriptum.

¶ Sacramẽtũ ẽ sacre rei signũ: ⁊ qualiter differant sacramẽtũ: signũ. sacrificiũ ⁊ misteriũ pꝛobatur. i. q. i. multi. d̃ ꝯse. di. ij. sacrificiũ. ⁊ c. signũ. Et nota q̄ sacramentoꝛum vitatẽ qdã dicũt nõ esse apud hereticos. xxiiij. q. i. scisma. i. q. i. extra ecclesiã. Hugo. tñ dicit q̄ heretici habent veritatem sacramentoꝝ sꝫ non executionem eoꝝ. de ꝯse. di. iiij. sicut in sacris. et not. i. q. i. q pfectionẽ. ⁊ c. dñs. ⁊ xix. di. c. ij. Jtẽ ad sacramtũ dignitatis scꝫ oꝛdinis: tm̃ digni: sine crimine sine infamia. ⁊ irregularitate admittũť. rõ qꝛ illud sacramẽtũ nõ solũ ꝓpter se sꝫ ẽt ꝓpter alios suscipiť. i. q. §. apparet. Alia aũt liberi⁹ ꝯferũť. qꝛ ꝓpter se tm̃ recipiuntur. ⁊ effect⁹ eoꝝ ẽ vt talia sint accipientib⁹ qualia coꝛde ⁊ ꝯscia sumuntur. vt in. §. palle. ⁊ qualia sint sacramenta reiterabilia. ⁊ que non nota. de sacra. reitsu per. Rubꝛica.

¶ Sacra annotatio diciť rescriptũ. quod imperatoꝛ ꝓpo mẽtis motu alicui indulget cõstituẽs scd̃m p̄ces illius aliquid fieri vel nõ fieri. Vide. s̄. Rescriptum.

¶ Sacrificiũ dr̃ quasi sacrum factum. quia pꝛece mistica consecratur pꝛo nobis i memoꝛia dominice passionis. i. q. i. c. multi.

¶ Sacerdos hoc noie intelligũť q̃nqꝫ iferioꝛes. ⁊ nomine clericoꝝ sapioꝛes. ⁊ ꝯponiť ex dictionib⁹ greca dyos idest datio. ⁊ latina sacer. ut. xxi. di. cleros. sicut enim rex a regendo. sic sacerdos a sacrificãdo dictus ẽ. Et sacerdotes gẽtiliũ dicebãť flamies q̃si filamies a filo qd̃ gerebãt in capite. in signũ sacerdotij. ⁊ aliq fuerũt ꝓthoflamies. vt i. c. cleros. p̄alle. Et nota q̄ sacerdos debet esse pꝛudẽs triplici peritia. s. sacra scriptura ad subditoꝝ aĩas iformandas. xxxvi. di. ij. c. ecce. c. siquis. ⁊ per totũ ergo i eccl'a metropolitana teneñť doctoꝛes theologie. Secũdo i seculari sciẽtia vt sciat discernere veꝝ a falso. ⁊ viam habeat ad sciẽtias. pietatis maxime ad triuiũ: nõ delectationẽ uel ad uoluptatẽ. s. ad quadruuiũ. vt. xxxvij. di. §. cur ergo. ⁊ §. sed eõ. ⁊ c. turbat. Et ergo in cathedralib⁹ ecclesijs haberi debẽt magr̃i artiũ liberaliũ magis ad triuiũ q̃ꝫ q̃druuiũ docẽdũ: cui⁹ rõ pꝫ s̄. ⁊. xxxvij. di. siqs grãmaticã. vbi dr̃ in fi. Grãmaticoꝝ aũt doctrina potest ẽt ꝓficere ad vitã dũ fuerit melioꝛes in vsu assũpto: Et sic ẽt auctoꝛes gẽtiles legi ꝑñt dũ bonũ ibi reptũ ad bonos vsus ꝯuertať. qꝛ bonũ ẽ: nõ qꝛ illi dixerũt. c. turbat. p̄alleg. Et sic paul⁹ sepi⁹ i suis epl'is iserit aliqd ex poetis: vt in epl'a ad Tytum. Jllud epimenidis. Cretẽses male bestie pigri coꝛdis. Et ad corinth. Sepe bonos moꝛes coꝛrũpunt colloqa praua. ⁊ Hier. inserit versus virgilij. c. nũq̃ꝫ de ꝯse. di. v. ⁊ auctoꝛitates Gal. ⁊ hypocra. ea. dis. ne tales. Etia Aug. vtitur ꝟsib⁹. Lucani. c. nec mirꝝ. circa pꝛin. xxvi. q. v. sed de leg. et physica. vide. c. super spe. ne cle. vl' mo. Tertio in secularibus negocijs: quia etiam tempoꝛalia debet subditis ministrare ⁊ necessitatẽ patientibus: ut. xxxix. dis. per totũ. ⁊ l. xxvi. distin. c. fratreꝫ. ⁊ c. nisi de renunc.

¶ Sacerdotes in diuinis eloquijs aliqñ dij aliquãdo angeli vocantur ⁊ a regibus sũt honoꝛandi nõ iudicãdi dicente Constantino impatoꝛe. Dignũ nõ ẽ ut nos iudicemus deos. xij. q. i. sacerdotibus. Etiã sumiť sacerdos q̃nqꝫ in malo. C. de male. ⁊ mathe. l. null⁹ aruspex. ubi poniť pꝛo incantatoꝛe.

¶ Sacrilegiũ dr̃ quasi sacrum ledens vel sacrum legens. i. furãs de quo. xvij. q. iiij. per totũ. ⁊ maxie i. c. quisquis ad fi. Et ẽ crimẽ mixtũ ut. s̄. dictũ ẽ de crimine vide bonã glo. i. c. sunt qui opes xvij. q. iiij. vbi dantur descriptiones sacrilegij: ⁊ pena comittẽtis ipꝫ ⁊ melius in. c. sacrilegiũ. ea. q. in glo. i.

¶ Sanguinis minutio necessaria ẽ ad moꝛbũ euitandum in multũ repletis: scd̃m ipocratem. de ꝯse. di. v. ne tales. vbi Hiero. recõmẽdat cibi parcitatem ⁊ repꝛehẽdit gulositatẽ oñdens cõmoda parcitatis. ⁊ icõmoda gulositatis: ⁊ de sanguis minutiõe dr̃ in. c. cum ad monasteriũ. de sta. mona. vbi põt concedi carniuꝫ esus monacho minuẽti Et ibi Franc. de za. alle. vinc. dicentẽ reuelatum per angelũ q̄ qui minuit. xiij. febꝛuarij. nõ moꝛietur illo anno ex febꝛili distemperantia. ⁊ dicit q̄ ꝓpter hoc aliqui faciunt se minui etiaꝫ ñ indigentes quo nihil stultius esse põt: quia minutione vita decurtatur: ⁊ sensus visus maxime offendiť. hec zabarellus ibi.

¶ Sagina sunt quedã herbe quas legati popl'i romani poꝛtabãt iterlocutoꝛes pacis quia nemo illas herbas poꝛtantes ledebat: sicut delegati grecoꝝ qui solebant ea q̃ vocanť celicia ferre. ff. de reꝝ diui. i Rica.

¶ Salariũ est uectigal domiciolioꝝ dictũ quasi salariũ a nomie solũ. eo q̄ redditur ⁊ impediť ꝓ solo nomine pensionis. Alias ponitur pꝛo p̄mio uel pꝛo mercedẽ laboꝛis ꝓ remuneratiõe: vt salariũ aduocatoꝛum

¶ Salubꝛis dr̃ q̃si salutis vber. secunduꝫ glo. i cle. dudum de sepul

¶ SAluiaria dicuntur ea que dantur pro sale. Etiã dicuntur portoria. Require supra põtoriũ.

¶ Saltus tus tui, est densitas altarum arborum et dr̃ nemus raras habens arbores vbi fere canes ⁊ venatores saliunt. Unde est nemus saltus salientis dicit̃ actus. ⁊ dr̃ a salio is: eo ꝙ exiliat in altũ ⁊ i sublime cõsurgat: ſm Jsido. li. xiiij. c. vi. ⁊ inde venit fundus saltuensis. C. de fun. pat. et saltuen. li. xi. etiã dicuntur talia loca vinaria ⁊ foreste: ut in cle. ne. in agro de sta. mo. ⁊ est duplex saltus. s. hybernus ⁊ estiuus.

¶ Salgamũ secundũ Hug. est idẽ quod cultura dcm̃ a saluo uel salice ⁊ gamus nuptie uel gama mulier qꝛ propter talia fiunt culture. s. maxime propter mulieres. ut in Rica. C. eo. ti. li. xij.

¶ Sanctio dr̃ proprie illa constitutio vel lex contra quam si factũ fuerit pena irrogatur ⁊ imponit̃: ut no. iij. di. in sũma. ⁊ capitur quãdoqꝫ late: vt in ꝓhe. cle. no. Jo. an. in. v. sanctio.

¶ Sãctio impatoris ẽ cui pena sanguinis addit̃

¶ Sanctio pragmatica. Re. s̃. p.

¶ Sanctio quandoqꝫ dr̃ quelibet imperialis cõstitutio vel institutio qñqꝫ dicitur totius iuris collectio. et sumitur ẽt stricte ꝓ ꝯstitutiõe penali: ut no. iij. di. i sũ.

¶ Sancte res. Require supra res sancte.

¶ Sanctum dicit̃ qđ defensum ⁊ munitũ ẽ ab iiuria hoiũm. ut. ff. de reꝝ diui. l. sacꝝ vnde Justinianus dictus ẽ uir sanctus. i. firmus ⁊ virtutibꝰ munitus. martianus aũt vnus ex auctoribus legis ait ꝙ sancti dicũtur a sanguine quasi inuolando se ad effusionẽ sãguis deo. alias a sanguinibus sanctus dr̃ qđ nomẽ herbas significat quas solebant portare legati populi romãi ne quis eos violaret. ff. de rerũ diui. l. sanctum sic sãcta dicunt̃ que neqꝫ sacra neqꝫ prophana sunt sic leges dicuntur sãcte.

¶ Samaritanus ⁊ sarracenus differunt: vnde sarraceni scđm Hos. dicuntur illi qui nec vetus nec nouum recipiunt testamẽtũ: qui se nõ ab Agar. ancilla Abrahe de qua fuit eoꝝ origo vocari voluerũt agarenos: sed potius a Sarra vxore eiꝰ vt libera se sarracenos vocant sunt tamẽ quidã inter sarracenos samaritani vocati a samaria ciuitate qui receperunt quinqꝫ libros Moysi sed prophetas respuerũt: ⁊ quia illos respuerunt ideo dicitur ꝙ coutunt̃ iudei samaritanis.

Sapientia ẽ de diuinis: sed scientia de mundanis. et ponuntur quinqꝫ habitus intellectuales apud philosophũ. vi. ethicoꝝ. Primus sapiẽtia ⁊ ẽ assensus alicuius ꝓpositiõis cuiꝰ termini supponũt pro ꝓncipijs essendi: ut sũt deus ⁊ intelligentie: ⁊ sic theologia ⁊ methaphisica dicuntur sapientia. Scđs habitꝰ ẽ intellectus ⁊ est assensus alicuius ꝓpositiõis per se note ad experientiã: vt illius oĩs ignis ẽ calidus. vel illius q̃dlibet est uel nõ ẽ: ⁊ generaliter cuiuslibet ꝓncipij. Tertius dicitur scientia ⁊ est assensus alicuius propositionis cuius termini supponunt pro effectibus secundis naturalibꝰ. ⁊ sic philosophia naturalis ẽ scientia. Quartꝰ ars. ⁊ ẽ habitꝰ essensiuus iclinãs itellectũ ad recte operãdũ. Et dicit̃ habitus recta rõe factiuus: qꝛ ibi debet apparere bonitas facti uel operati non curãdo de bonitate operãtis: vt ẽ ars grãmaticalis ⁊ fabrilis ⁊c̃. Quintꝰ habitꝰ est prudẽtia q̃ iclinat itellectum ad debite eligendũ ⁊ obtinẽdũ vt philosophia moralis: sub q̃ ꝯprehẽditur ius ciuile ⁊ canonicum. ⁊ hec notãtur ex. vi. libro ethicoꝝ Aristotelis.

¶ Sapiẽs ꝑsũptio ẽ sapiẽtẽ ñ errare. ff. de offic. ꝑfecto. l. i. C. de legi. l. hũanũ. Re. s̃. diligẽs ꝑsũptio.

¶ Sarcinator vel sartor. Est ille q nouit artem sarciẽdi ⁊ suẽdi vestimenta: ⁊ dicit̃ a sarcio. ⁊ differũt sarcinator ⁊ fullo: vt notat̃ institu. mãdati. in fi. §. in glo.

¶ Sarthophagus ẽ locꝰ vel tũba i quo sepelit̃ defũctus. ⁊ dr̃ a sartos qđ ẽ caro ⁊ phagin grece. i. comedere latine. qꝛ ibi caro hominis comedit̃ a uermibꝰ.

¶ Sarculus ẽ instrumentum cũ quo ramus abscinditur vel aliquod aliud vt cardones ⁊ herbe inutiles exciduntur ⁊ euelluntur que nascuntur inter bonas Jsaie. c. octauo Omnes montes ĩ sarculo sarcientur ⁊. i. Reg. xiij. in fi. secũdũ Jo. an. in prohemio cle. in verbo sarculuꝫ.

¶ Saratecta dicũt̃ edificia q̃ reparatione indigent.

¶ Satisdatio ẽ cautio fideiussoria vel etiam iuratoria si fideiussorem quis dare nõ possit. Re. s̃. cautio

¶ Satisdare ẽ securitatẽ per fideiussores dare. ff. q satisda. cogã. l. i. ſm Azo. Est alicuiꝰ ipler̃ volũtatẽ.

¶ Satisfacẽ qd sit patet i. l. i. preall. ⁊. ff. de pig. acti. l. si in rem alienam. §. omnis ⁊ satisfactum intelligit̃ qualitercũqꝫ satifiat. ff. qui mo. pig. uel hypo. sol. l. itẽ liberat̃ in prin. ⁊. ff. de pig. ac. l. si i reꝫ. preal. §. si satisfactũ. Et notat Dy. i regula pactũ de reg. iur. li. vi. et sic cui remittitur restitutio regulariter intelligit̃ restituisse vel satisfecisse vt ibidem nisi in casibus vbi remissio nõ liberat: ut. c. statutũ. §. si q̃dẽ ð rescrip. li. vi.

¶ Sausicꝰ morbꝰ ẽ ille q ꝑpetuo nocet nisi sit curatꝰ

De Sc

¶ Scẽa secũdũ vnã significationẽ est obũbratio: vl velatõ intheatro; uel alio loco in quo histriones mimi uel ioculatores siue comedi ludos suos exercent: ⁊ sic videtur accipi. C. de specu. seni. ⁊ leno. li. xi. Jdẽ vbũ habes. ff. de his qui no. in fam. l. ij. §. ꝑtor. ⁊. xxxiij. dis. maritum ibi exponit archidya. Uel scđm aliã significationẽ dicitur scena quia prõptionẽ habꝫ leuã: alias scenam et expeditorẽ. ff. de edil. edi. l. qui clara. §. itẽ sciendum

¶ Scisma scđꝫ Hos. ẽ illicita dissẽsio diuisio l' discessio eoꝝ iter q̃s vnitas eẽ deberet. Uel sic. ẽ illicitꝰ ab vnitate eccl'ie uel ab uniuersitate discessus. Et dr̃ a scissura quia per scisma fit ab vnitate scissura. xxiiij. q. i. scissura. Et differt ab heresi: qꝛ heresis in principio sui hꝫ ꝑuersũ dogma sed scisma i fine fingit aliqꝫ heresim vt recte ab ab ecclesia videatur recessisse: vt dicit Hiero. xxiiij. q. iij. heresis. Et sic scisma differunt sicut genus ⁊ species: qꝛ omnis hereticus est scismaticus: ⁊ nõ econuerso nisi durauerit.

¶ Scita sunt ea que plebs tm̃ constituit. Et vocãtur scita eo ꝙ plebs ea scit: ⁊ sciscitatur: seu rogat vt fiãt: secundum Jsido. li. v.

¶ Scribe tabularij. scđm quosdã ꝯli creabãt ad tẽpus trtẽnij ad scribẽdum publica ratiocinia prouinciarum seu ciuitatum. scđm Accur. C. eo. ti. in rubri. li. x. Et ꝓp̃e sunt illi qui scribũt nominatos ad munera ⁊ honores: ⁊ tributa soluta. ⁊ sunt tabularij: quia publicis instrumentis presũt i signũ ciuitatibus. ⁊ hi appellãtur librarij: vt. ff. de regu. iur. l. si librarius. ⁊ tabelliones: vt in auc̃. de tabell'. collat. ij. ⁊ sic potest accipi. C. de bo. libe. l. si qs post. §. i. licet ⁊ aliter ibi exponatur. Alias scribe dicũtur q circa ꝓncipes: vl' alios magnos iudices sũt deputati pro actis ⁊ gestis cõficiendis. Hij quoqꝫ vocãtur scriptores: notarij: libellenses: pragmaticales. epistolar̃s: exquestores: vt. C. de appellat. l. precipimus. ⁊. l. in offerendis.

¶ Scribe logographi ſm Accur. dicūṫ qui publicis
rōib⁹ ſcribēdis ḋputati ſūt. nā logos grece rōes publi
cas dicim⁹ latie ⁊ graphos ſcriptura. Hi ēt nūerarij
appellanṫ: ut. C. ḋ ſuſcepto ṗpoſi. ⁊ archa. l. duoſ. li. x.

¶ Scribe cenſuales ſunt qui ſcribunt cenſum. C. de
tabu. rubri. li. xij.

¶ Schola dṙ ſocietas ſcholariū: vel locus in quo di-
ſcūt aliqui ut ſcholares ſcientiā ⁊ prudentiā. Alij mili
tiam: ut tyrones: vt. C. de priuil. ſchola. li. xij. nā ſcho
la grece eſt vocatio latine.

¶ Scholaris ē pſona uacās ab hūanis negocijs ſcho
laſticis dedita diſciplinis: ⁊ dṙ a ſcholon grece. i. uoca
tio latine: ⁊ aris virt⁹ quaſi virtutib⁹ vacās. Et ſcho-
laris ꝓficere cupiēs dꝫ habere quinqꝫ ꝯditiōes. Prio
ſingula ꝯſideret diligenter: qꝛ ſi certa ſunt a ſignifica
tione verboꝝ nō eſt recedendū. ff. de exerci. act. l. i. §.
ſi is q nauē. ⁊ l. nō alte. ff. de leg. iij. ſi dubia ſūt nō ma
ligne: ſed benigne iterpretāda. de reg. iur. c. ij. ⁊ c. ad
audientiā. de deci. Secūdo ꝙ de ꝓbabili dubio non
reddat ſe certum ſed dubiū: ⁊ iterroget certiores vel
peritiores. C. de inge. ma. l. ſi durant. ipſe ſolus excu
ſatur qui quod diceret nō iuenit. Tertio ꝙ habeat ſē
ſum capacē: ut i. c. vnico. de offi. pri. nō innitēs prudē
tie ſue ⁊ ueram itētionē ſentētie nō ꝑuertēs. c. ne inni
taris. de cōſti. Quarto ſtudiū ꝯtinuet: qꝛ doctrine pṙ
eſt vſus: doctrine mater ē ſcholaris. vſū. Interciſa pe
rit: ꝯtinuata vigent. ēt. Deficit ambob⁹: q vult ſeruiṙ
duob⁹. Quito ꝙ nō dedigneṫ a quocūqꝫ iſtrui cui ma
giſterij officiū ſit iniunctū: ut i. c. vnico. preallega. de
offi. ꝑmi. xxiiij. q. iij. Sic bēs ꝯ quoſdā ex ſupbia ⁊ ue
recūdia iterrogare nolētes quod neſciūt: ⁊ minorū di
cta ex quadam indignatione ſuperbie deſpicientes:
ut dicit Hoſtien. c. vnico prealle.

¶ Sciſſarij: truncarij: ⁊ oratorij: idem ſunt.

¶ Scriniarij: ⁊ ſcrinioꝝ memoriales idem ſūt. ⁊ ma-
giſtri ſcrinioꝝ ēt ſcriniarij appellanṫ tabelliones: ut i
c. ad audientiam. de preſcript. in glo.

De Se

¶ Secunditeri⁹ olim dicebaṫ qui ſecūdū locū locuꝫ
obtinēs ſcript⁹ erat ſecūdo loco i matricula notarioꝝ
ut. C. de primice. ⁊ ſecūdite. l. i. ⁊ ij. li. xij.

¶ Secunde nuptie dicunṫ cū aliquis cū āliqua ſecū-
do nubit. ⁊ ſunt oēs nuptie que ſequuntur ſepulturā
uel primas nuptias ſiue ſint tertie ſiue quarte ⁊ ſic de
alijs. de hoc. C. de ſecun. nup. i rubri.

¶ Semeſtre ē tps ſex mēſiū. ⁊ duo ſemeſtra faciunt
ānū. vide iſtit. de excu. tuto. §. item diuus. in glo.

¶ Semis ex ſex colligitur vncijs: ⁊ ē dimidia ps aſſis
⁊ dṙ quaſi ſemi as. C. de merca. l. hac. lege. li. xij.

¶ Seminecis ē ſemimortui: ut i. l. qꝫ idignū. C. de te
ſta. vbi dicit. Nō ſunt neceſſaria obſeruari momenta
ꝟboꝝ que ſeminecis ⁊ balbutientis lingua ꝓfundit.

¶ Seſcūs ꝯſtat ex vncia ⁊ dimidia: ⁊ eſt octaua pars
aſſis: ⁊ dꝫ ei⁹ littera tertia ſcribi ſ ⁊ nō x. ut inſti. de he
re. inſti. §. hereditas. ſecōm Accur.

¶ Sextās ē ſexta ps aſſis ex duab⁹ vncijs cōſtans:

¶ Sed capiṫ qñqꝫ aduerſatiue ⁊ aduerſaṫ i iuṙ. qñ āt
ē adiūcta copula aduerſaṫ ēt i facto. ff. de peti. here. l.
ſed ⁊ ſi. i prin. cū glo. ipropriaṫ tñ ut i. l. ij. in fi. ff. ſi qs.
cau. vbi qñ cū copula poniṫ: ut dicēdo. ſed ⁊ ſi aduer
ſaṫ ad factū nō ad ius: imo ſignificat identitatē iuris.
ſumiṫ illud ſignificatū ex copula que copulat nomina
⁊ nō factum ſequēs cū precedenti: qꝛ nō pōt cuꝫ ſit fa
ctū diuerſū. copulat ergo quo ad ius: qñ autē ſine co
pula ponitur cū cōditione ſi uel ſine ea. tunc ſimplici
ter ſignificat aduerſatiue quo ad factum ⁊ quo ad ius
ut in. l. ſed ⁊ ſi. prealle. ſilr i. l. ij. i glo. ſuper ꝟbo forti⁹.
ff. ne quis eū qui i ius vo. vi. exi. ſignificat ergo dictio
ſꝫ aduerſatiue ſimplr uel tñ ad factū ꝓut ſignificatū
ſuum uel aliud declarat ⁊ concludit.

¶ Senatores dicunṫ magiſtrat⁹ populi quaſi ſenio-
res. nam ſm Azo. leges ꝑus fiebant a populo eiuſqꝫ i
teruentu: ſꝫ qꝛ aucto populo cepit difficile ꝯuenire in
lege ꝯdendo. iō elegit populus centum ſenatores: ut
C. de peti. here. l. ulti. ut ipſi vice populi ꝯſulerentur
⁊ quicquid ſtatuerēt lex eēt. Senatores aūt ſunt qui
a patricijs ⁊ conſulib⁹ vſqꝫ ad viros illuſtres deſcēde
runt. ⁊ hi ſoli ſolebant dicere ſententiā i ſenatu: quare
ēt conſulē romanū uocam⁹ ſenatorem magiſtrat⁹: ut
ff. de ſenato. l. ulti. ⁊ inſti. de iur. na. gen. ⁊ ciui. §. lex ē.
Senatores ēt dici debent ſenatoꝝ filij ⁊ nepotes ex
filijs nati nō āt nati ex filiab⁹: ut. l. liberos. ff. ḋ ſenato.

¶ Senat⁹ ē cet⁹ iſte honeſtiſſim⁹ ſenatorum qui cētū
erant numero. ⁊ dicit Azo. C. de ſena. con. et nomē cō
ſulis parificatur ſenatu principis: utputa cum habea
tur vice populi: et ante iperatorē p populuꝫ: et poſt i
peratorem p principē conſtitutus fuit ſenatus. ut. ff.
de origi. iur. l. ij.

¶ Senatuſcōſultū ē qđ tñmō ſenatores habito con-
ſilio populis cōſulendo decreuerūt ſm Iſi. lib. v. Et
nota ꝙ multiplex eſt ſenatuſconſultus: ut infra patet

¶ Senatuſcōſultū romanū alias ſeprinianuꝫ oīb⁹ ci
uitatibus fideicōmiſſariam hereditatem iubet reſti-
tui et in eam et ad eam omnes actiones transferri.

¶ Senatuſconſultū artificianum alias artificulianū
quo cauetur ut preſides prouinciarum cognoſcant in
prouincijs de libertate licet heres non ſit illi⁹ ꝓuicie.

¶ Senatuſcōſultum claudianū tollēdū ſtatuerat ꝙ
mulier libera ſeruili amore capta ſi ei denunciatum
eſſet a dño ne cōmiſcereṫ ſeruo ſuo: et iudex ſup ea cā
admonuiſſet: nec ipa acqeſceret ſubſtātiā ſuā et liber
tatē amittebat: et fiebat ſerua uel ancilla dñi denūci
antis: qđ qꝛ viſū ē miſerabile et idignū ſublatū ē.

¶ Senatuſcōſultū leboneanū eū cohercet q obſtru-
endā actionē vel teſtamētū publicā pecuniā accepe
rit pact⁹ ue fuerit. Item q ꝑfecto inſtrumento legatū
ſibi aſcribit. Item heredem qui i exheredatione aut i
alicuius condemnationem legatum aſcribit.

¶ Senatuſcōſultū macedonianū hꝫ locum qñ aliqs
filiofamilias i poteſtate patris exiſtenti mutuo pecu
niam tradidit: qꝛ hoc ſenatuſcōſultū prohibuit mutu
am pecuniā dari filijſfamilias ne onere debitoꝝ ꝑgra
uati eēnt occaſio machinādi mortē patri. ſi autē ſena
tuſconſultū iſtud quis filiofamilias nummos tradide
rit traditos amittat: niſi ipe filiuſfamilias habeat ca
ſtrenſe peculiū uel quaſi caſtrenſe: eo enim vtitur ut
paterfamilias. Eſt aūt dictum macedonianum ſcđꝫ
Azo. C. eo. ti. a macedone peſſimo ſenatore qui tradē
do pecuniā et ſi nō expreſſe tamē tacite et velatis uer
bis ſuadebat de occiſiōe patris. Et nota ꝙ auxilio ſe
natuſcōſulti velleyio renūciaṫ. ut in. l. ulti. ff. ad vel-
leya. et. C. quando mulier tute. offi. fun. poſ. in auc.
matri. ſed macedoniano renunciare nō poteſt. vnde
poſt ſententiā datur exceptio ex eo. ff. ad mace. l. i. et
rō eſt: quia primum ſenatuſconſultum eſt fauorabile
tñ in fauorem mulierum inductum ſed ſecundum in
fauorem filiorū familias et in odium creditorum. ff. ḋ
condi. inde. l. qui exceptionem. hec Hoſtie. de renun.

§.renunciatur.

¶ Senatuscõsultũ orphicianũ ad successionẽ matris itestate filias vel filios legitimos siue vulgo quesitos vocat: nisi mater sit illustris cuius filiũ nominare spuriũ satis ẽ acerbũ uocatq͡ʒ ex testamẽto nepotes ⁊ neptes q oino pferũt ↄsanguieis ⁊ cognatis siue agnatis

¶ Senatuscon. pagazianum. statuit ut qñ script⁹ heres rogat⁹ est totã hereditatẽ uel plus q͡ʒ dodrãtẽʒ restituere alicui liceat scripto hẽdi toti⁹ hereditatis q̃rtam partẽ retinere quo casu onera hereditaria sustineat iter se ⁊ illum cui hereditas restituit. inter queʒ ⁊ ipm cui hereditatẽ restituit stipulatiões solebãt inponi ut cõicent pro rata parte lucrum ⁊ damnũ.

¶ Senatuscon. pisanianũ. ut si pene obnoxi⁹ siue seruus uenisset quando animaduersum sit i eum preciũ venditor prestet emptori.

¶ Senatuscon. plautianũ. de liberis agnoscẽdis loqtur. q post diuortiũ educãt p hoc pmittit mlieri si putet se pregnãtẽ denũciare marito suo infra. xxv. dies: uel. xxx. post diuortiũ. ita q͏ nisi marit⁹ custodes miserit: aut ↄ̃riũ nũciauerit ex se eaʒ nõ eẽ pregnatã cogatur partũ agnoscere tanq͡ʒ suum. si vo si ipsa oppressa fuerit nulluʒ huic partui generat preiudicium.

¶ Senatuscon. iulianum dicitur quo directã sibi serui accipiũt libertatem cũ illi a quibus libertates erãt relicte a pretore uocati nolunt adesse.

¶ Senatuscõ. sillenyanũ ⁊ claudianũ pũit seruos capite. qui dñis suis cũ vocarent omnimodã opem vel auxiliũ iquãtũ potuerũt nõ tulerunt vel impenderũt cum ipi hoc viderent ⁊ audirent.

¶ Senatuscõ. tertulianũ. quo cauet matri nõ auie ð testi. successiõe deferẽda ut mater igenua triũ liberorũ ius habens si libertina quarto filio succedit defuncto nõ existẽtib⁹ vltimis liberis uel emancipatis. nec a patre nec a matre defuncti: sed nouo iure. ⁊ si solum vnũ pepisset siue sit igenua siue libertina idẽ ius vlat. Uel senatuscõ. tertulianũ dr cũ mr̃es vocãt ad hereditates filior̃ p senatuscõ. tert. vt insti. de testa. p to. ⁊ no. ff. ð excep. rei iudi. l. si iur. i pñ. ⁊ maxie i. l. i. ff. e. ti.

¶ Senatuscõ. trayanũ: alias caruianũ statuit si inter plures heredes ifans sit q fari nõ possit ⁊ ipi rogẽtur seruũ manumittere. ñ iõ libertas itercidat. q2 fari nõ põt ifans: nec seruũ põt vẽdere. ↄ estimatis partibus seruum manumittant salua portione infantis.

¶ Senatuscõ. damasianũ dr quo cautũ ẽ si abest ille iusta cã q libertatẽ dʒ. ⁊ hoc pnũciatum sit q͏ pinde libertas ei competit vt si ab ipso directe data esset.

¶ Senatuscõ. trebell. a nouo iure icremẽtũ. ⁊ formã hanc accepit ut excluso senatuscon. pagaziano liceat hereditatẽ restituenti quartã partẽ retinere iter ipm ⁊ fideicõmissariũ p rata portiõe dimiss s actiõib⁹ contra cõem stipulationẽ. ⁊ si totã hereditatẽ volẽs restituerit ad eum: ⁊ in eum omnes transfert stipulatões.

¶ Senatuscon. turpilianũ. quo statuit ne qs publici iudicy crimẽ itentãs ab accusatiõe publici criminis cã ordinata. i. post inscriptionẽ ⁊ fideiussionẽ datã desistat abolitione non impetrata.

¶ Senatuscõ. velleyanũ. iductũ est in fauorẽ mulier̃ scʒ illar̃ que leuitate sua ⁊ sexus fragilitate se ⁊ sua obligãt p alys ideiubẽdo: vel obligationẽ i se recipiendo. per hoc senatuscõ. eis subuenit ⁊ cõcedit vt ipe indẽnes seruent. ⁊ si ↄueniãt p tali obligatõe possũt opponẽ exceptionẽ senatuscõsulti velleya. cessat ãt h⁹ senatuscõ. cũ mulier r̃nũciauit velleyão. ⁊ oi auxilio. ff. e. ti. l. vlti. Et dictũ ẽ a velleyano cõsule q fuit auctor illi⁹ statuti. Et nota q͏ mulior põt renũciare velleyano absq͡ʒ alia certioratiõe: ut no. i. l. iuris ignorantia. C. qui admit. ad bo. poss. Et Bald. ibi distinguit tria mẽbra aut mulieris itercessio vel fideiussoris. est scðʒ leges. aut preter leges: aut cõtra. Primo casu nõ est querenda certificatio: cũ nõ sit op⁹ renũciatione: ex q lege pmittẽte fideiussit. Et sunt quinq͡ʒ casus. Prim⁹ si itercedẽdo aliquã pecuniã recipit: ⁊ sic se obligat. l. antiqua. in pñ. ff. ad velleya. Secũd⁹ si secũdo itercessit. l. si mulier pfecte etatis. ff. eo. ti. Terti⁹ si p dote fideiubeat. l. fi. eo. ti. Quart⁹ si p libertate alicui⁹ ⁊ icã pia. Quint⁹ si apud minorẽ intercedat. ff. de mino. l. si apud. Secũdo casu aut ẽ certificata aut nõ. si pmum valet renũciatio seruata solẽnitate: vʒ cum istrumento publico ⁊ testium subscriptione. si secũdũ nõ valet Fallit tñ i duob⁹ casib⁹. Primo qñ fit renunciatio in iudicio valet calore ⁊ fauore iudicy. Secũdo si interuenit iuramentũ valet scðm Bar. i. l. sciendũ. ff. ð vb. ob. ⁊ scðm Bal. in auc. sacramẽta puber̃. C. si aduer. vend. Tertio casu ↄtingit ↄ̃ legẽ fideiubere duobus modis. Primo p marito nõ in sui utilitatẽ: sed mariti. Secũdo omissa solẽnitate instrumẽti ⁊ testiũ. Hec addit Bal. super additionib⁹ Jo. an. in Spe. titu. de dispu. ⁊ alle.

¶ Senatuscõsul. iunianũ. post vocationẽ ad libertatẽ producit ppriũ heredẽ seruũ vel emptuʒ siue dñs ex iusta cã absit vel latitet siue nõ vult manumittere sit seruilis cõditiõis scitis priuatis pactis suã velit mutare sententiã siue conditionem pena contra collusorẽ promissa: ⁊ detegenti premia taliter donãdo vt de iure patronatus nanciscatur.

¶ Senatuscõsultũ volusianum statuit q͏ qui improbe in litem coeunt aut quicqd ex cõdẽnatiõe i rẽ ipsi⁹ redditum siue relatum sit. l. iulia. de priuata vi tenet

¶ Senatuscõsultũ fauia. i desuetudinẽ abyt itroducens adoptionem fieri per tres mares adoptantes. ⁊ tres intercedentes emancipationes.

¶ Senatusconsul. largitianum merito est abrogatũ latinam inducens libertatem qua quis morte sua recipiebatur extra libertatem.

¶ Sñia fm Azo. in sum. C. qũo ⁊ qñ iudex sen. pfer. dʒ. Qñq͡ʒ põt dici cuiuscũq͡ʒ o[illegible] significatõ. Qñq͡ʒ ponit pro opione magistror̃. Qñq͡ʒ dr qcqd alicui de re aliqua placet. Qñq͡ʒ est deportatio. Qñq͡ʒ excõicatio vel iterdictũ. sed iproprie. q2 excõicatio vel interdictũ poti⁹ punit q͡ʒ finẽ cãe iponit. Jõ poti⁹ põt pena dici q͡ʒ sñia vel diffinitio. Qñq͡ʒ sñia dicit: quodcũq͡ʒ iudicantis preceptũ nõ nature: nõ iuri: nõ bonis moribus ↄ̃rium. Et scðm hanc significationem distinguit q2 sñiar̃ alia ẽ diffinitiua: alia iterlocutoria: alia ↄ̃uẽtionalis: alia que dr preceptũ: alia mulcta: alia dispẽsationis. Et põt sic describi sñia diffinitiua. Est diffinitio iudicialis ↄtrouersie finẽ iponẽs. ff. eo. ti. l. i. Et addũt quidã ad diffinitionẽ idubitata. ⁊ que nullo remedio attentari possit p. l. eleganter. §. si post rem iudicatã. ff. de transac. Uel sic describit sñia diffinitiua Est diffinitio iudicialis ↄtrouersie finẽ iponens ex pnũciatiõe iudicis dãnationẽ vel absolutionẽ ↄtinens Et hec pncipalẽ diffinit qõnẽ vt qñ auditis vtriusq͡ʒ partis allegationib⁹ cã termiat ⁊ finis pncipali negocio iponit quã semel latã iudex reuocare nõ põt ⁊ iudex esse desinit ⁊ officio suo fungit lʒ retineat iurisdictionẽ ad exequendũ de offi. dele. c. i lr̃is. ⁊ c. queren

ti. Sed an corrigere possit si dicat absoluo ꝓ ↄdēno. vide Hoffre. in sum. de senten. ⁊ re. iudi.

¶ Sñia iterlocutoria est sñia semiplena que ꝓfert inter pncipiū ⁊ finē cāe nō sup principali sed emergētibꝰ ⁊ icidentibꝰ qōnibus: puta sup libello offerēdo vel ↄcipiēdo vel dāda dilatiōe aut denegāda ⁊ silibꝰ: pricipali cā durāte: vt qñ iudex nō residēs ꝓ tribunali iterloquēdo int̄ ptes sine solēnitate scripture aliquid ꝓnūciat de plano vel sup aliquo icidenti vel emergēti extra primū itentū pncipale. ⁊ hāc reuocare pōt iudex siue sit ordinatꝰ siue delegatꝰ siue arbiter. dꝫ tñ cū cāe cognitiōe ferri ⁊ iudice ↄcedēte nō ꝓcedēte. iij. q. iij. §. spaciū. ẜm Hoffre. ⁊ sñiam iterlocutoriā fert iudex ↄ̄ reū ↄtumacē qñ citato reo ⁊ nō veniēte ꝓnunciat actorē fore mittēdū i possessionē rei aut bonorū ꝓ mēsura debiti declarati vel rei petite de emergēti q̄stione vt qñ ē qō iter ptes vel aduocatos vtrū aliquis sit recipiēdus i testimoniū ⁊c̄. vt. s̄. Et illa sñia transit i rē iudicatā quo ad duo. s. vt remedio appellationis attētari nō possit ⁊ vt excipiat̄ ex ea. c. cū dilectꝰ. de elec. in fi. nō āt vt ex ea agat̄ actiōe i factuꝫ sicut ex diffinitiua. A quolibet eni tali pōt appellari ẜm canones nō aūt scōm leges gñalit̄: fallit i casibus. l. ij. C. vt lit. pen. vel dr̄ si iterlocutoria sit talis que absorbebat totū ius alicuiꝰ. ⁊ instar hēat diffinitiue. ita vt post int̄locutoriā nō sit locꝰ ad appellandū a diffinitiua sic ab ea appellat̄. secꝰ si post iterlocutoriā saluū sit bñficiū appellatiōis a diffinitiua. Hoffre. tenet p̄muꝫ in sū. e. ti. de sen. ⁊ re. iudi. Jtē interlocutoria scōm eūdē ē declaratio iudicialis sup aliquo articulo sūmarie ius tribuens int̄ partes. Et finalit̄ oē v̄bū a iudice in iudicio ꝓlatū iudicialit̄ faciēs ad cām ē sñia iterlocutoria: vt i auc̄. de litigio. §. oē. coll. viij. ⁊c̄. Et notādū q̄ aliō ē sñia ⁊ aliud ē statutū. Nā statutū fert̄ ꝓ futuris delictis dicēdo. Statuimꝰ vt nullus hoc faciat: ⁊ faciens sit excōicatꝰ ipso facto: vt no. in. c. fi. ō osti. li. vi. Sñia v̄o ꝓlata sic. Excōico te si furtū feceris: ꝓhibet̄ furtū qꝛ tractꝰ futuri tpis non spectat ad iudicē. de hoc glo. optima de sen. ex. c. romana. li. vi. per hoc ad. c. a nobis. de sen. ex. Jtē differt sñia a canone i hoc. qꝛ canon archiepi in ꝓuinciali ↄcilio ligat subditos totius prouincie. xviij. di. c. vlt. sñia āt archiepi: dicēdo. Quicūq3 furtū fecerit sit excōicatꝰ nō ↄprehēdit subditos totius ꝓuincie sed soliꝰ diocesis sue: vt ē glo. i. c. romana preall̄. Jtē sñia excōicatiōis siue iusta sit siue iiusta tꝫ. xi. q. iij. c. i. nisi i duobꝰ casibꝰ. s. post appellationē legitimā ⁊ intolerabilē errorē i forma. c. ꝑ tuas. de sen. ex. solet. ⁊. c. venerabilibꝰ. eo. ti. li. vi. Et qūo sñia tribus modis dr̄ iniusta. s. ex cā ex aīo ⁊ ex ordie ē gl. ij. i. c. sacro. de sen. ex. ⁊ illud iteꝝ veꝝ ē i sñia excōicatiōis: i q̄ ē spēale q̄ teneat nō seruato iuris ordine: alias autēꝫ sñia lata iuris ordine nō seruato nō tꝫ. C. de sen. ⁊ int̄lo. om. iu. l. ꝓlatā. Jtē ō diffinitiua ⁊ int̄loc. ē glo. i cle. vnica. sup v̄bo int̄locutoria diffinitiua de sequestra. poss. Et nota q̄ sñia lata sup v̄bo possessorio dr̄ diffinitiua scōm glo. i. c. fi. de iudi. ⁊ itelligit̄ qñ cā possessionis ē deducta pncipalit̄ i iudiciū: vel hꝫ annexū petitoriū. secꝰ si ꝑ accidēs veniret i iudiciū. ēt diffinitiua: ꝓut imponit finem cause nunq3 datur super possessione: nisi sit proprietas ānexa. vt ibi no.

¶ Sñia conuentionalis ē amicabilis ↄpositio: vt qñ iudex ↄuenit aliquē: ⁊ cōmonet eum ne faciat ↄtra cōuentionem. Alias sñias. scꝫ preceptum: mulctam: dispensationem. Require in locis suis.

¶ Sñia per errorem lata: a qua non est appellatum reuocat̄. si error ꝓbabilis postea detegatur: vt in. c. fraternitatis. ō frigi. ⁊ male.

¶ Sepcuns septem hꝫ vncias. ⁊ nō dr̄ ad respectum totius partis assis. Require supra As.

¶ Sepulchrum est locus in quo mortuus continet̄: vel sepultus est. Sed monumentum dr̄ ideꝫ locus sine corpore. Re. s̄. M.

¶ Sepultura scōm Hoffre. qñq3 dr̄ officiū qō impēdit̄ sepeliēdis. Qñq3 ipsa terra ad vsū sepulture ōputata. Qñq3 tūba marmorea vel lapidea: vel locꝰ concauꝰ i ecclesiastico cimiterio factꝰ: i q̄ corpꝰ catholici quiescit. Jtē sepultura ē ius fenerādi i ecclesie cimiterio. Et nota q̄ i. xxx. casibꝰ ꝓhibet̄ eccl̄iastica sepultura. Primo i mortali peccato publice decedēti. xiij. q. ij. nō estimemꝰ: Secundo latroni: ⁊ furi. c. fures. de fur. Tertio i adult̄io occiso. xxiij. q. v. placuit. Quarto i torneamēto occiso: de tornea. c. i. Quinto raptori occiso. c. sup eo. de rapto. Sexto heretico. xxiiij. q. ij. sane ꝓfert̄. ⁊. c. sacris. de sepul. Septimo seipm int̄ficienti. c. placuit. ꝑalle. Octauo excōicato ēt minori: ō sen. exco. a. nobis. ⁊. c. sacris. ꝑalle. Nono int̄dicto. de pe. ⁊ remi. qō i te. Decimo publico vsurario. ō vsur. qꝛ i oibꝰ. Undecimo ↄtēnēti ↄfiteri ⁊ cōicare. c. oēs. ō peni. ⁊ remi. Duodecimo i taberna occiso. xxiij. q. v. placuit. Tredecimo ꝓprietario monacho vel regl̄ari. c. monachi. de sta. mona. ⁊. c. cū ad monasteriū. cū si. eo. ti. Sed si clerici vel boni laici ab hostibꝰ occidūtur: vel submergūt̄: vel ꝑ parietes opprimūt̄: debēt hēre ecclesiasticas sepulturas. c. sicut dignū. ō homici. c. ex pte parentuꝫ. de sepul. xxiij. q. v. qd ergo. Est āt ius funerādi ptās sepeliēdi i cimiterio ꝓueniens ecclesijs ex ↄcessiōe pōtificis. Et sepultura eligenda est apud loca magis religiosa. c. fraternitatē. de sepultu. nā sepulture electio i loco nō religioso fieri nō dꝫ. Sꝫ querit̄ qs legauit p̄dicatoribꝰ. xxx. ꝓ sepultura efficitur vsurarius: ⁊ sic carebit sepultura: an adiuuat̄ per legatū. Rñdet Glo. q̄ nō. Silr̄ si legat̄ ꝓ celebratōe misse: ⁊ iteruenit iterdictū eccl̄ie tenet legatū i p̄ casu Rō qꝛ fratres nō sunt i culpa vel cā. silr̄ i secūdo casu vt no. dñs Bart. de sax. C. de insti. ⁊ substi. l. i.

¶ Sepe notat regulā i ↄ̄riū: vt i. §. i fraudem. isti. qui ⁊ ex qui. can. manumit. non licet.

¶ Septa sunt clausure. ⁊ dr̄ a sepio. vt est glo. i cle. ne i agro. de statu mona.

¶ Sequela dr̄ oē id qō nālit̄ sequit̄ ad aliud: vt iumētū: vitulus: vaccā. ⁊ sic aliqua ꝓhibent̄. nō qꝛ ex se mala: sed qꝛ ex his mala sequuntur. xxij. di. deniq3. ⁊. xxij. q. i. in nouo.

¶ Sequester ē is apud quē res litigiosa deponitur a pluribꝰ ⁊ sequestrat̄ vt ei q i cā vicerit reddat̄. dictus ab eo q̄ occurrēti aut quasi sequēti eos q ↄtēdunt cōmittit̄ res de v̄b. sig. l. sequester. vide de iudi. examinata. Est eni scōm Hoffre. depositarius rei i iudiciū deducte: vt. ff. depo. l. proprie.

¶ Sequestrū ē illud scriptū qō de sequestratōe cōficit̄. ⁊ si sit ex cā volūtaria trāsfert possessioneꝫ i sequestrū. secus si cā necessaria. l. iteresse. pnto. ff. de acqui. poss̄. vt nota. i. c. examinata. de iudi. i glo. ⁊ i glo. cle. i. de sequestra. possess̄. ⁊c̄.

¶ Sequestratio est rei de qua agit̄. vel ↄtrouersia ē separatio: vel dispositio: vl̄ possessionis iterdictō. Jnterim eni q̄ res apud sequestrū ē: nec actor: nec reus possidet: vt. ff. de sta. homi. l. libertus. Nō pōt auteꝫ

illa dispositio que sequestratō dr̄ fieri nisi a pluribus
ꝙuis alias ē vnꝰ: ⁊ plures deponere possint. vt .l.ꝫ.
ff. depositi. nā plures rē litigiosam deponūt qn̄ de uo
ũtate partiū fit. ēt vnꝰ deponere pōt de mādato iudi
lcis: vt i glo. c. examinata. de iudi. ⁊ ibi p doc. Et no. ꝙ
ſꝫ Hoffre. sequestratio fit aliqn̄ cā ominittēde posses
sionis. ⁊ tūc neuť litigātiū possidet: ſꝫ sequester. Aliqn̄
cā custodie. ⁊ tūc possessio remanet penes possidētē.
⁊ gn̄alit̄ ꝓhibita ē sequestratio. C. ꝺ ꝓhi. seques. l. vni
ca. ꝑmissa vō casualiť. Primo volūtate partiū: vt lite
finita res victori det̄. Secūdo ex necessitate ne per/
sona suspecta cū re mobili aufugiat. Tertio ne ꝑsona
suspecta circa rē imobilē fructꝰ ꝺpopulet̄ vel dissipet
Quarto ꝓpt̄ ꝯtumaciā nō cauētis de collatiōe bonoꝝ
faciēda. Quinto si seruꝰ de possessiōe seruitꝰ ꝓclamat
i libertatē. Sexto cū appellat̄ ab executore. Septio
cū timet̄ de seuitia viri: nec pōt sufficient̄ vxori caue
ri sequestrat̄ vxor. Octauo ne ꝑdat̄ vēdēdi ꝯmoditas
Nono cū aliqs de comitibꝰ ꝑsidis furtū patit̄. naꝫ res
sequestrat̄ vsqꝫ i tp̄s successoris ꝑsidis. merito eniꝫ se
questratō fieri nō dꝫ nisi tunc demū cuꝫ timet̄ ne pos/
sessor vel appellās fructꝰ depopulet̄ scd̄m Hos. i sum.
alios casus i cle. vnica. eo. ti. ⁊. l. i. ff. de colla. bo. ⁊ ꝑm
archi. i. c. qꝛ res. xi. q. i. vbi late de hac mā. Et per Jo.
monac. ⁊ Jo. an. i regula locupletari. de reg. iur. li. vi.
vide ēt glo. fi. i. c. dilectꝰ. de sequestra. poss. cū ibi no.
Sꝫ ponamꝰ ꝙ ecclīa ē apud aliquē seqstrata. vtrū il
le sequester lite pēdēte sup iure patronatꝰ possit p̄n̄ta
re ad illā. Jnno. tꝫ ꝙ sic: qꝛ talis hꝫ fructꝰ. c. ꝯsultatiōi
bꝰ. de iu. pa. Jmo. ꝯsentit ibidē rōe tali motꝰ ponēdo
diuersitatē iter creditorē cui ipignoratū ē ius patro/
natꝰ ⁊ sequestrū. nā creditor nō pōt p̄n̄tare aliquē qꝛ
superest verꝰ dn̄s q p̄n̄tare hꝫ. ſꝫ sequester pēdēte lite
pōt ne ecclīa diu vacet: qꝛ neutra ptiū p̄n̄tare pōt an̄
litē sopitā. facit bona glo. i v̄bo bn̄ficiū. i cle. vnica. de
sequestr. poss. que dicit sequestrū possidere iura bn̄fi
cij ⁊ bn̄ficiati: ⁊ remittit ibi ad no. i. c. examinata. ꝺ iu
di. ꝑ Jo. an. Host. tenet ꝯtrariū ꝙ sequester apud quem
iuspatronatꝰ sequestratū ē lite pēdēte nō possit p̄n̄ta
re. nā nō hꝫ possessionē iuspatro. ⁊ arguit a fortiori cū
creditor cui ipignoratū ē iuspatronatꝰ nō possit: q tn̄
hꝫ possessionē eiusdē pignoris. ⁊c̄. Et hꝰ tenēdo dr̄ ad
motiuū Jo. de imo. ꝙ nō diu vacabit ecclesia. nā post
quattuor mēses i laicis: ⁊ sex i clericis ep̄s ꝓuidebit. c.
cū ꝓpt̄. ⁊. c. ea aūt. de iu. pa. ⁊ vr̄ melior hec opi. qꝛ se
quester solū custodire dꝫ fructꝰ: vt isti restituat eos q
sn̄iam ꝓ se reportabit que ē natura sequestri. ſꝫ si p̄n̄/
tet aliquē quō fructū illū restituet secꝰ vbi nulla debe
ret fieri restitutio. c. ex litteris. de iure pa. ⁊. c. cum ve
nissent. de in inte. resti. hic articulus satis disputabilis
est. ⁊ no. i. c. exaiata. de iudi. vide cle. preal. de seques.
poss. precipue glo. i v̄s. restituat. vbi dr̄ ꝙ sequester li
mitatā hꝫ ptātē de restituēdis fructibꝰ q supportatis
oneribꝰ adhuc supsunt ꝙ nō possit illos i emptionēꝫ p̄
dioꝝ pro beneficio vel alias in vtilitatē bn̄ficij. cōuer
tere ergo minus vr̄ posse p̄n̄tare.

¶ Sensus sapiētis nō arbitrat̄ ꝯ iura. vn̄ qn̄ alt̄ ꝯhen
tiū paciscit̄ aliquid facere ad sensum sapiētis alter ꝯ/
hentiū tenet̄ ea facere que de iure fieri debēt super il
lo contractu: qꝛ sapiens arbitrari ꝯ iura non pōt alias
sapiens non esset.

¶ Seruitus est constitutio iuris gentium qua quis ꝯ
ius naturale aliēo subijcit̄ dn̄io. ⁊ qn̄ seruitꝰ iducta sit.
vide glo. sup v̄bo seruū. de iude. ⁊ sarra. c. ita ꝗ̄rūdaꝫ.
optimā glo. sup v̄bo seruitutes. di. i. ius gētiū. vbi dr̄
inducta ꝑ ebrietatē vel p̄scripta septēnio. sil'e hr̄. c.
sexto die. xxxv. di. vbi dr̄ nemo sciebat a ꝯsorte natu/
re sue obsequia seruitutis exigere: qꝛ manebat adhuc vi/
nū iueniret̄ oibꝰ icussa libertas. ⁊ nō esset hodie serui
tus si ebrietas nō fuisset ⁊c̄. sunt aūt duplices seruitu/
tes. s. prediales ⁊ personales.

¶ Seruitꝰ p̄dialis ē quedā ꝯstitutio qua p̄diū predio
subiugat̄: ⁊ seruitutes p̄diales: lex r̄ales appellat que
sequunt̄ predia ⁊ eaꝝ ꝯstitutio eatenꝰ tꝫ q̄tenus expe
dit predijs. i. ad fructus eoꝝ percipiendos.

¶ Seruitutū aūt predialiū alie sunt vrbane ⁊ alie ru
stice: ſꝫ has qdē seruitutes lex dicit eē iura cōia que li
bertatis sunt. vn̄ no. ꝙ scd̄m Azo. i sum. C. de serui. ⁊
aqueduc. hoc v̄bū ius i eadē lege ⁊ i eadē voce suppo
nit ꝓ seruitute. Dictio. n. semel posita duas qn̄qꝫ ipor
tat significatōes. s. ꝓꝑam ⁊ iꝓpriā vel vtrāqꝫ. Pro
prie aūt scd̄m diuersa dicunt̄ seruitutes. Nā si nō pos
sem ex edibꝰ meis exire i agros meos vel ꝑuenire ad
viā publicam nisi ꝑ agros tuos vel ortos emi a te licē
tiā eundi. hec licentia dr̄ seruitꝰ itineris: qꝛ prediuꝫ tu
um in hoc mihi seruit.

¶ Seruitutes rustice sūt que predijs rusticis debent̄
veluti iter: actus: via: aqueductꝰ: aquehaustꝰ: pecoris
appulsus ad aquā: ius pascēdi: calcis coquēde: arene
fodiēde: que tria vltima p̄n̄t dici noiate seruitutes ru
stice: ſꝫ superiora ꝓprijs noibꝰ carēt. que oia regre lo
cis suis. Nā iter ē ius q ex ede mea ꝑ agros tuos possū
i vicos publicos exire vel itrare. Sed aquehaustꝰ est
vt aquam haurire possim de puteo tuo.

¶ Seruitutes vrbane sunt que p̄dijs vrbanis debēt̄
. s. ituitu alicuiꝰ edificij. Nā edificijs iberent velud al/
tiꝰ tollēdi aut nō tollēdi ne deficiat luminibꝰ vel ꝓspe
ctu domꝰ vicini. Jtē stillicidiū aduertendi vel non ad
uertēdi i tectū vel i areā vicini: ut stillicidiū tecti mei
cadat i areā uel fundū eius. Jtē vt liceat imittere vel
ꝓijcere tignū i parietē vicini. Et nota ꝙ an seruitꝰ sit
vrbana vel rustica colligit̄ ex qualitate predij cui de
bet̄ ipsa seruitꝰ qꝺ pꝫ. Nā talis ē seruitꝰ quale ē p̄diuꝫ
cui debet̄. si eni stillicidia domꝰ mee que ē vrbanuꝫ p̄
diū ꝯuerto i areā tuā que est rusticum predium dice
tur vrbana seruitꝰ ⁊ ecōtra. si tignū edificij mei cā im
ponēdoꝝ fructuū facti quod est p̄diū rusticū imitto i
parieteꝫ domꝰ tue dicet̄ rustica seruitꝰ: ēt si domꝰ tua
sit vrbanū p̄diū. Jtē nota iuxta p̄mā acceptōem ser
uitutis ꝙ multis modis qs redigit̄ i seruitutē: de qbꝰ
isti de iure ꝑsona. i tex. ⁊ i glo. Vn̄ vt liber seruus fiat
sunt ista necessaria. Annis viginti iuuenē q vendit̄ eē
Rursus eū seruū cui vēdit̄ eē putare. Et iuuenē pre
ciumꝰ qꝺ velit participare. Et ꝙ sit liber sciat hoc q
vendit̄ iste. Que si defuerint seruus nō cogit̄ esse. Pa
tent ergo ad hoc quattuor reqsita. Primo ꝙ sit ānoꝝ
viginti. Secundo ꝙ vendat̄ ignoranti ꝯditōe liberta
tis. Tertio ꝙ eo aīo ut precij ptē hēat. Quarto ꝙ sci
at se liberꝝ. de hoc vide glo. §. penul. isti. ti. ꝑ alle.

¶ Seruus est q de iure gentiū ul' ciuili dominio alie
no subijcit̄. Jn hac pte ⁊ ius gentiuꝫ: ⁊ ius ciuile detra
xerunt iuri naturali. Et dicunt̄ serui nō a seruiēdo: ſꝫ
a seruādo. Jmpator eni uel p̄nceps captos ab hostibꝰ
q serui sunt capientium uēdere iubet: ⁊ per hoc salua
re ⁊ nō occidere. hostibus. n. captis ⁊ sic i seruitutem
redactis hoc seruandū ē qꝺ vtile ⁊ benignius visuꝫ ē
. s. eos omnes seruari ⁊ non occidi. hoc eniꝫ benignita
tis est sed occidi crudelitatis. Jdeo ēt dicta sunt man

cipia q: ab hostibus manucapiunt: ut insti. de iure p sona. z. ff. de sta. ho. l. libertus. Sūt ēt serui uerne qui sunt ex ancillis manentib' i domo. l. titie textores. ff. de leg. i. Aly sunt serui lecticary q faciūt lecticas. e. ti.
¶ Seruus ordinarius dicitur qui alys seruis est pre positus: sc3 qui habet alios seruos sub se quibus pre est: z precipit eis quid vult.
¶ Seruus vicari' ē q seruo ordinario subministrat.
¶ Seru' mediastin' uel median' ē q mediū gerit ac tū. sc3 qui nec est ordinarius nec vicarius: sed medi' i ter hos z illos onumerandus.
¶ Seruus librarius a libra dictus est: sc3 qui ponde ribus preest: z libre nūmo2u3 z permutato2um custo diam habet in domo domini sui.
¶ Serui insulani: alias insulary sunt q retinēt i insula .i. i domo. nec mittunt i agros nec i villā. dom' aūt isu la dr eo q insunt ei habitatores. Licet insula qnq3 di cat in solo. i. in mari sita.
¶ Serui villici sunt qui ad villam mittuntur.
¶ Serui victores sunt quos quis victos habet pre parandi causa.
¶ Serui cubiculary dicuntur qui lectum z cubiculū dni sui pcurāt: q vulgo camerary vocāt a camera.
¶ Serui dedititȳ dicuntur qui in mo2te liberi z i vi ta sua serui sunt. quo2um libertas sublata est. ut insti. de libe. §. libertino2um.
¶ Serui latini sunt qui a dn̄is erant manumissi: ut in vita essent liberi: z i mo2te serui: z z eo2 bona tāq3 ser uo2 ad dn̄os deuoluebāt: ut i. §. preallé. isti. ō liberti.
¶ Serui atriary: uel atrienses sunt illi qui atry custo dia3 faciunt.
¶ Seru' corrupt' dr seru' q per alicuius inductione3 factus est de bono malus: uel de malo deterio2 sc3 in anima z co2po2e.
¶ Serui corrupti actio. Re. s. Actio.
¶ Seruiana z quasi seruiana actio. Re. s. Actio.
¶ Seru' public' dr tabellio. nō q2 seru': sed q2 publi cū exercet officium. ff. de adopt. l. non aliter.
¶ Seruus heres. Require supra D.
¶ Serui arthary. Require supra Arthary.
¶ Seru' ordinat' postea restitut' dn̄o gaudet. c. si qs suadēte. xvy. q. iiy. nec m̄rimoniū 3bere potest post votū: ō cōuer coniuga. qō gdā. z hoc no. glo. liiy. di. c. y. nec indicabit a dn̄o: s3 ab epo. lxvi. di. si iperato2.
¶ Sericopulate dicuntur uestimenta que inserūtur z texuntur serico: ut in. l. si quis. C. de muneribus. lib. xi. scd̄m Accur.
¶ Seu ē dictio disiunctiua. C. de sacrosan. eccle. l. ge nerali. Et aliquando ampliat. ff. ō aur. z argen. lega. l. si quis ita. z scd̄m Bar. in. d. l. generali. z no. lxiy. di. ego lodo. z. lxxv. dist. c. vlti. in fi. z per Archi. de fo. cō pe. in: c. i. libro. vi.

De Si

¶ Siccary dn̄r homicide z interfecto2es dicti a sicca ferro uel cultro: insti. de pub. iudi. §. siccary. Etia3 di ci possunt siccary qui alicui' vite armis isidiantur. de pe. di. i. siqs cū telo. z de homici. c. sicut dignum i glo.
¶ Sicca est ferrū uel cultellus breuis ex vtraq3 par te scindens z acut': quo maxime utūt: qui apud itali cos latrocinia exercent. sed ei' interptatio est larga ut contineat telū: lapidem: lignu3: z quodlibet ferrū: ut insti. de publi. iudi. §. item lex. z. §. siccary prealle.
¶ Signū quid sit. z quō signū differt a sacrificio. ō cō se. di. y. sacrificiū. z. c. signū. z quō multiplex est signū vide de consue. c. y. i glo. Et signū perditiōis religio si est qn̄ ppter ppetatem sepelit in sterquilinio. ut ō sta. mona. cum ad monasterium.
¶ Syllabe erro2 non nocet: ut no. de fi. instru. ex par te. per glosam.
¶ Signare est aliquā fo2mā uel signū alicui ip2ime re uel notā imponere. vnde testamentu3 signare. i. no tare o3 quis ut notū sit illud quod in testamento scri ptum est s̄m Isi. li. v. ethi. s3 subsignare ē subscribere ut si testes vocati z rogati a testato2e subscribantur.
¶ Sigillatim. i. singulariter. ita exponit Hosti. in. c. uenerabili. de testi. z Archi. in. c. p̄ntium. §. testes. e. ti. li. vi. facit ad hoc de prebē. c. ad hoc. l3. xxix. dist. c. singula. in prin. Item in symbolo athanasy. quicunq3 vult saluus esse.
¶ Significatio scd̄m Azo. de verbo. signi. ppe est de mōstratio facta pp2io noie rei de q̄ queritur attribu to. s3 large ponit si ppriū nomē nō interueniat sed tn̄ res per aliud verbū quod aliquo mō accedere posset ad ostensione3 rei notificetur.
¶ Silentiary sunt idem quod consiliary uel secreta ry p2incipis qui silere debēt z occultare pncipis cōsi lia. ut. ff. de mino. l. ver. z gl. iy. l. illud. C. ō colt.
¶ Siluacedua est que ad hoc vt cedat deputata est z dr apta cedi q2 facile succrescit.
¶ Silua pascua dr que pascuis pecudū ē assignata.
¶ Silua palaris ex q̄ pali z podimente sumuntur.
¶ Similitudo ē re2 differētiū ōpatio s̄m Boe. z que si militudo ad spēm uel gen' referat est glo. notabilis i vbo curā aia2. i. c. non pōt. de preben. li. vi.
¶ Sile dici nō pōt vbi dissimilitudo subest. xxviy. q. i. sicut eni. z. l. iy. ff. de iniusto rup. testa. z qlit itp2e tet hoc vbū sile. vide. c. olim. de verbo. signi.
¶ Symonia s̄m Goffre. ē studiosa cupiditas ul' volū tas emēdi uel uendēdi spūale uel spūali annexū quod spūale censet. ius eni pcipiendi puent' pbēdales sc3 pbende uel rōe prelature spūali nō ē s3 ānexū spūali. sc3 canonie ppter res tempo2ales que illo iure protie niūt sc3 ut fruct'. i. q. iy. siqs obiecerit. sic z ius patro nat' dr annexū spūali ppter quandā ōfederatōnē: q2 cadit i laicū a quo possidet: ut. c. de iure. eo. ti. Et dr a symone mago qui fuit p2im' aucto2 huius sceleris in nouo testamēto. Ipse eni voluit emere gratiā spūsā cti a beato petro sic z giezi i veteri testamento volu it grām sanitatis naamansyro vendere: ut. iiy. reg. v. Vn̄ symoniac' dr pp2ie empto2 spūaliū. s3 gieziticus vēdito2 eo2ūdē. i. q. i. qui studet. Et ē symonia pecca tū eno2me r̄spectu ei' q p symoniā bn̄ficiū acquisiuit qui penitētiā agere nō pōt bn̄ficio retēto. vel dicitur eno2me. i. indispensabile: q2 dispēsari nō pōt cū symo niaco nisi bn̄ficio resignato sicut i symoniaco i o2dine contingit. ut. riy. di. nerui. z symoniac' ēt occultus in o2dine suscepto. qui viciosum h3 caracterē: ut. i. q. iy. in quibusdā. suspensus ē quo ad se z quo ad alios. i. q. i. reperit ēt symonia sola intētione absq3 pacto vel fa cto ōmitti: ut in. c. qui studet preall.
¶ Simbolū ē quadruplex quoddā apostolo2 quod scd̄m quosdā theologos ōtinet. xy. articulos fidei p pter. xy. aplos ch2isti q vna z eadē ho2a istinctu spūs sancti ipm ōposuerūt. vn̄ dr simbolū a sin quod est sil' z bolus mo2sellus: q2 quisq3 apostolo2 suū bolū. i. ptē apposuit scd̄m alios theologos veri' ē q pncipales articuli fidei nostre sunt tn̄. vy. scd̄m q tn̄ septē sūt dona spūssancti quos quilibet ch2istianus scire tenet

clerici explicite laici implicite ut patet de sum. tri. c. firmiter. in tex. ⁊ glo. Aliud est simbolū mai⁹ qđ canit̄ i missa factū i sinodo niceno ꝓpt̄ grecos q non credebant ꝙ spūssanct⁹ ꝓcederet ab vtroqꝫ sed a pr̄e tātū: de ꝯse. di. v. c. vlt. ⁊ pe. Tertiū simbolū ē athanasij scꝫ quicūqꝫ vult salu⁹ eē qđ canit̄ i p̄ria. Quartū simbolū ē iuris. scꝫ prim⁹ titul⁹ đ sum. tri. ⁊ fi. ca. ut ait Isi. vij. li. ethi. c. vij. i quo id qđ de fide catholica ⁊ sūma tri. in p̄dictis simbolis ꝯtinet̄ confirmat̄ ⁊ repetitur.

¶ Simplex p̄ceptū ē cū p̄ter lit. cōtest. iudex cōfessione partiū accedēte aliqđ precipit. Vbi gr̄a. si qs a reo in iudicio absqꝫ libello cū īstrumento debiti petat decem ⁊ ꝯfiteat̄ de plano: tūc iudex sine alia cause cognitiōe vel cōmissione sibi p̄cipiet vt certo termino soluat. ⁊ hoc dr̄ p̄ceptū ⁊ nō sentētia qꝛ sn̄ia nō dr̄ nisi qn̄ ordo iudiciari⁹ est seruat⁹.

¶ Siliqua est spēs mōete ⁊ q̄rta pars assis: sumit̄ etiam ꝓ superfluitatib⁹ relictis vino exp̄sso de vuis. vnde Miscēs se siliquis cibus vult fieri scrofis.

¶ Sindic⁹ ē ꝓcurator vniuersitatis vel collegij ꝓ certo salario ad iudicia ꝯstitut⁹ scꝫ q causam vniuersitatis agit vel defendit. ⁊ dr̄ quasi singulorum causas dicēs Est eni sindic⁹ grece defensor latine. nā officiū ei⁹ est agere vel defendere noīe vniuersitatis cās p̄ntes vel emergētes. ut. ff. ꝙ cuiuscꝫ iur. i rubri. ⁊ i glo. i. ⁊ i. c. vnico. eo. ti. ⁊ qn̄ dr̄ cā vniuersitatis agi p ꝓcuratorē dꝫ exponi idest sindicū vel actorē ut de ꝓcur. c. qꝛ in causis. ⁊ de iura. calū. c. cum causam.

¶ Synodus ex greco iterp̄tat̄ comitat⁹ vel cet⁹ ⁊ inter cetera cōcilia q̄ttuor venerabiles fuerunt sinodi q̄ totam fidē ꝯplectūt̄ q̄si q̄ttuor euāgelia ⁊ q̄ttuor simbola ⁊ totidē paradisi flumia. Prima i cena tricētorum xviij. epoꝝ a cōstātino iperatore pacta qua dānata est blasfemia ariane perfidei de inequalitate sancte trinitatis: nā scđm glo. dicebat patrē maiorē filio ⁊ filium maiorē spūsancto. Secūda cētūquinquaginta patrū sub theodosio seniore ꝯstātinopolim ꝯdēnās macedoniū negātē spiritū sanctū eē deū: ⁊ ꝯsubstātialē patri. ꝫ scđm glo. seruū p̄ris ⁊ filij. i. q. i. eos q. Tertia ephesina centū epoꝝ sub theodosio iuniore: q dānauit Nestoriū asserētē duas p̄sonas i christo: ⁊ beatā virginē nō dei ꝫ hoīs tm̄ genitricē. Et hoc oñdit in duab⁹ naturis vnā christi p̄sonā. ⁊ dr̄ p̄ma ad differētiā sinodi eue: siue secūde: que fuit reprobata. ⁊ ist. xvi. qn̄ sancte. Quarta calcedonēsis qngentoꝝ centū ⁊ trigita sacerdotū sub Merceano p̄ncipe dānās Euthicē constātinopolitanū abbatē verbi dei: ⁊ carnis vnā naturā ꝓnūciantē scꝫ diuinā post resurrectionē. di. xvi. c. vi. ⁊ Dyoscoron eius defensorē quondā alexādrinum epm: ⁊ Nestoriū epm cū reliquis hereticis. De his est tex ad lr̄am. dist. xv. c. canones. ⁊. §. hap prior. ⁊ scđm Grego. i. c. se. Et de eisdem Gelasius papa i. c. se. De his ēt vide tex. §. suscipim⁹. ⁊ in ep̄la iter claras. C. de de sum. trini. ⁊ fide catho.

¶ Si de ꝓprio significato iportat ꝯditionē: nō tamē semper significat. Vñ qn̄qꝫ facit dispositionē cōditionalē. Quandoqꝫ executionē tm̄. Qn̄qꝫ significat cām icertā. quādoqꝫ certā. qn̄qꝫ euētū icertū nō ꝯditionalē: qꝛ nō suspēdentē. qn̄qꝫ accelerationē: ⁊ qn̄qꝫ nihil significat. Exēplū primi ibi. ꝓmitto vel nego si nauis ex asia venerit: ut in. l. itaqꝫ. ff. si cer. peta. Secūdi ibi iudex dicit. do tutorem si satisdederit. qꝛ sensus est ꝙ pure dat̄: ⁊ imediate sit tutor sed āministrare non dꝫ nisi prius satisdederit: ut. l. muto. §. hanc autem. ff. de tutel. ubi dr̄. Hanc autem cōditionem si satisdederit conditionē nō facere. rō ē uolūtas ꝓferētis. naꝫ tutor a iudice nō pōt dari sub cōditione. c. act⁹ legitimi. de reg. iur. li. vi. ēt qꝛ inuitus dat̄ tutor: ergo nō stabit in voluntate sua p ꝯditionē nec iudices i decernēdo solent facere iudicia sua conditionalia. Exemplū tertij lego titio si negocia mea gesserit. Et ē aliud exprimere cām per quia: ⁊ aliud p si. nā p qꝛ exprimēdo falsa cā non viciat: sed p si viciat. l. demonstratio. ff. de condi. ⁊ demon. nisi aliud appareret ex voluntate disponentis. Etiā qn̄qꝫ si capit̄ pro quia: ut ibi. Si deus est qꝛ hoc subiecta mā ⁊ fides catholica hꝫ ꝙ deus creator ē oīum certitudinaliter. Quarti. qn̄ ille euēt⁹ ē de p̄nti uel de preterito: ut ibi. ꝓmitto uel lego si rex est parisius: uel fuit tali die. ubi euēt⁹ ē disponētib⁹: ul' disponenti icert⁹: nō tm̄ ꝯditionalis: qꝛ non suspēdit. nā act⁹ purus statim valet: uel nō ualet: ut. §. si. instit. de verbo. obli. ⁊ sic accelerationē significat. Etiā qn̄qꝫ nihil significat vt ibi. ꝓmitto si talis moriet̄. ar. l. pupillus. §. qui sub cōditiōe. ff. de noua. ⁊ delega. qꝛ non pōt significare ꝯditionē que ē de euentu futuro incerto. Sꝫ qꝛ nihil certi⁹ morte: ergo mā subiecta nō patitur. Dicit tn̄ Bar. ꝙ i vltimis uoluntatibus opat̄ conditionē. dicendo lego si heres moriet̄: vel si sempronius moriet̄. nō ex eo ꝙ mors sit icerta: sed an legatari⁹ moriet̄ anteqꝫ heres. uel semproni⁹ allegat. l. qb⁹ diebus. §. cuidā titio. ff. de condi. et demō. ubi dr̄ ꝙ legatū tale si mater tua moriet̄ ē ꝯditionale. Petrus dicit ꝯ ꝙ est puꝝ. Et si i tex. allegato dꝫ sumi ꝓ cum. qđ significat p̄ncipaliter tp̄s: et p ꝯñs ꝯditionē. Itē nihil significat ut ibi. ꝓmitto si volueris. lego si heres voluerit. l. sub hoc. ff. de act. et obliga. qꝛ act⁹ i volūtate obligandi est. et sic nulla ē dispositio uel restrictio fit nisi disponens videat̄ decidere. l. si ita expressisset. ff. de condit. et demonstra.

¶ Si nō dederis hoc complexū sic applicatū duob⁹ ab eodē stipulantib⁹ uel pactū sibi acquirētib⁹: dicendo. Tu ꝓmittis mihi petro si nō dederis hērico. ⁊ hēric⁹ silr̄ dicat. tu ꝓmittis mihi hērico si nō dederis petro cappā tuā. Sensus huius dictiōis est ꝙ altero lit. cont. deficit ꝯditio p altera apposita. ⁊ existit conditio p ip̄m apposita super re sibi data: ut in. l. si titius. ff. đ verbo. obliga. Ratio est voluntas proferentis sūpta ex hoc ꝙ ille nō vult rem habere in casu i quo iste habebit. Item ibi. ꝓmittis mihi stichū: ⁊ si eū nō dederis ꝓmittis mihi decem noīe pene. vel loco ei⁹ significat ꝙ si nō det̄ stich⁹ cum potest dari. sic ꝙ est i mora dandi existat cōditio ⁊ stipulatio siue conuētio penal' que per dationem. r. ꝯmittitur siue purificatur. ut. l. stipulatus. §. i. ff. de verbo. obliga. Ratio est volūtas ꝓferentis sumpta ex hoc ꝙ stichus est in obligatione primo deductus pure. Et per hoc agitur euꝫ dari cū poterit: ⁊ promissor interpellabitur dare: ⁊ sic đ alijs Finaliter autem semper ad mentem disponentis recurrendum est. qꝛ sepe ꝯtingit ꝙ vna dictio uel orō p vnū capit̄ i vno significato: ⁊ per alium in alio. Sunt ergo circumstantie attendende per quas mēs ꝓferentis declaratur: ut sunt qualitates persone ⁊c.

¶ Si capitoliū nō ascenderis. si titio non nupseris. si nauis ex asia non uenerit. Hec conditio per cautiōē implet̄ ꝓut testatorem voluisse concludit̄ sicut conditio per illum modum deficit vel existit. per quem deficere vel existere proferens itelligit ꝓut ex cōditiōis significato ꝓprio uel alio p̄sonali medio concluditur

ex euentu vel defectu:

¶ Si nō valet hoc iure ualet illo. si non ualet iure testamenti ualeat iure codicilloꝝ ⁊c̃. De clausule significant si non pōt ualere ex defectu solēnitatis ut testamētum scʒ ꝙ non sunt. vij. testes uel non sigillauerūt eodem contextu ualeat iure codicillorum. si sint qnqʒ testes. qꝛ disponens hoc voluit ⁊ lex admittit. significat ergo dictio si apposita his uerbis vel alijs qđ voluntas disponentis declarata ex verborū significato uel alias quouis mō dictat.

¶ Si peperit hec dictio si applicata verbis diuersimode significat ꝓut diuersimode applicat̃. vbi grā. dicendo si tres peperit liber esto significat ꝙ quart⁹ partus sit liber: vt. l. aretusa. ff. de sta. homi. si g⁹ vnuʒ primo peperit ⁊ secūdo tres ex eodem vtero uel primo duos ⁊ secūdo duos ex eodem utero. tunc q quarto nascitur est liber nec potest dici ꝙ duo simul nascūtur: qꝛ natura hoc non patitur ut i. l. aretusa. ꝑealle. alij dicūt si nascitur masculus ⁊ femella masculus presumit̃ primo nat⁹ qꝛ fortior. sed hoc est in contrariuʒ qꝛ femina citi⁹ pubescit ⁊ perficit̃. alij dicūt ꝙ omnes erūt liberi. l. cū mater. §. fi. ff. de fideicōmis. liber. sed hec non fuit mens testatoris: ergo primū dictū meli⁹.

¶ Siue euenerit siue non euenerit he orationes ꝺ se sunt contrarioꝝ casuū ⁊ tamen coniūcte significāt puritatem scʒ ꝙ actus qui disponit̃ his verbis sit purus Et sumitur significatū ex hoc ꝙ certū ē alterum casuum euenturuʒ. ⁊ sic dispositio reddit̃ pura facit lex ꝙ si petēte. §. vlti. vbi habet̃ ꝙ venditio facta hoc modo siue nauis ex asia venerit siue nō est pura: vt. l. pupillus. §. qui sub conditione. ff. de noua. vbi habet̃ ꝙ qui stipulatur sub conditione eino extitura pure stipulat̃. vt. l. itaqʒ. ff. si cer. pe. vbi conditio dicitur cuʒ incertum confert̃. Et sic pʒ ꝙ hec conditō non reddit actū ꝯditionalē de p se. ſʒ hec oratio applicata dispositioni vltime volūtatis eam reddet cōditionalem: vt. l. hi⁹. ff. quan. di. le. ce. vbi dicitur ꝙ legatuʒ hoc modo factū siue illud factū fuerit siue non est conditionale. ⁊ intellige siue non fuerit infra certum diem ne in infinitum expectet̃. Et licet certum sit alterum casuum euenturum tamen incertum est an viuente legatario vel non. ⁊ hec incertitudo facit conditioneʒ i vltimis uoluntatib⁹ fa. lex. i. ff. de condi. ⁊ demon. secus si in contractu qui cure transmittitur siue factum extitit siue non. ergo contractus factus cū ille morietur non est conditionalis sed in diem. l. nam ⁊ si moriar. ff. de condi. ⁊ demon. ⁊ sumitur in his significatuʒ ex cōi modo intelligendi nisi aliud certe apparet ex voluntate testatoris vel contrahentium.

De So

¶ Sobrini ⁊ sobrine. dicuntur qui vel que ex patruelibus fratribus vel sororib⁹ consobrinis vel amicis ꝓgeniti vel progenite sunt.

¶ Sobrinus propior ⁊ sobrina propior sunt patrui magni vel amite magne filij filie ue. ⁊ sobrinus nascitur ex sorore.

¶ Socer est pater mariti uxoris in. l. sicut autem. ff. de re. iudi. ēt est pater vxoris mariti ut. e. l.

¶ Socrus est mater mariti uxoris. ꝓsocer: proauus: ⁊ prosocrus proauia mariti.

¶ Societas. Re. s. actio ꝓ socio. nā vera societas fraternitatē inducit vt i. l. verū. ff. pro socio.

¶ Solutio ſʒ Hoffre. est rei que debet̃ redditio. isti. qui. mo. tolli. obli. in prin. vel large est ab obligatiōe liberatio. ⁊ alia ē naturalis siue vera que fit per redditionem eius quod debetur. alia ciuilis siue imagiaria. Et fit multiplr̃ p nouationeʒ delegatōnē acceptilationē vel ꝯpensationē de quibus in locis suis.

¶ Soluendo esse ē hēre vñ soluat vel vñ soluere possit isolidū per se vel alium. ff. de verbo. sig. l. soluēdo. ⁊ sic dr̃ quis esse soluēdo. ecōtra. non soluendo dr̃ ille qui soluere non potest.

¶ Solēnitas sumit̃ ꝓ actu reali ut solēnitas stipulatōnis dū quis fideiubendo se obligat interrogatiōe precedente ⁊ respōsione sequēte. isti. de fideiuss. §. fi. Et hoc ē notandū ꝓ itellectu hui⁹ si scriptū reperiretur aliquē fideiussisse sub hoc verbo significat̃ solēnitas stipulationis nisi fieret i patria tali i qua efficax ē simplex promissio. silr̃ i auctētico istrumēto si reperitur ibi scriptū aliquē ꝓmisisse sub hoc verbo includitur solēnitas stipulatiōis. l. i. C. de vsur. ⁊. §. si ita scriptuʒ isti. de inuti. stip. Et sumit̃ significatū ex solēnitate instrumenti quod significat actū ibi contentū solēniter factū. etiam ex pte notariat⁹ qꝛ notarij nō redigūt instrumenta in scriptis publicis. nisi de actib⁹ coraʒ eis solēniter celebratis alias promissio nō facit de se solēnitatē stipulatiōis. secus de fideiussiōe dū saltē appet iquātū ꝓ quo ⁊ penes quē. alias ēt nulla eēt fideiussio l. cū de idebito. ff. de ꝓba. §. fi. iuncta. l. i. de fideiuss. ⁊ sic de alijs i qbus icludit̃ solēnitas vel non.

¶ Sol⁹ ē cui nullus ē ꝯsius di. viij. si solus christus audiendus est non debemus attendere ꝙ aliqs ante nos faciendum putauerit. ⁊. viij. q. i. sciendum. in fi.

¶ Sola est que fidei possidet meritum obedientia.

¶ Solum idem ē quod terra. vnde. Sit tibi terra solum quo possunt vincere solum. vbi primuʒ ē substātiuum neutri generis. secundum adiectiuum masculini generis. vnde dicitur. Quicquid plantatur seritur vel edificatur. Omne solo cedit radices si tamen egit insti. de re. diui. §. cum in suo.

¶ Solidum idest firmū. Et componitur cū in: vt isolidum. idest quilibet eorum per se solum. vnde locuʒ habet in promissionib⁹ stipulatiōe vallatis. que stipulatio accipitur per verba futura: vt inserit insoliduʒ se daturos vel seruaturos.

¶ Sors ē ars diuinādi. Diuinatio aūt ꝓpe in malo sumitur. Item ēt sors ibidem ē ꝙ sortilegiū: vt extra de sorti. Item sors ē portio hereditatis: eo ꝙ p sortes solent distingui hereditatū portiones. de preben. cū scdm aplm. xxi. di. cleros. sumitur etiam pro fortuna vel euentu. xxvi. q. ij. sors. Item pro capitali capitur vt de vsur. c. i. ⁊. ij. ⁊ de hoc vide glo. i prohemio cle. in verbo sortis.

¶ Sortilegiū ē qñ aliqd p creaturā diuinat̃. Et species diuinationis numerantur. xxvi. q. iij. c. igitur. ⁊ ea. q. v. epi. ⁊. c. nec mirum. ēt omnis diuinatio quocūqʒ modo fiat: ⁊ qualitercūqʒ vocetur est prohibita ⁊ dānata: vt. xxvi. q. v. per totum.

¶ Sortilegi vel sortilegiste sunt diuinatores. vel isti qui sub nomine ficte religionis per quasdaʒ quas sanctoꝝ vel apostolorum vocant sortes. vel diuinatiōes sententiam vel scientiam profitentur siue diuinationis. Aut quarūcūqʒ scripturarum inspectiōe futura promittunt. vt. xxvi. q. i. c. i.

¶ Sotulares dicuntur quasi subtalares: a sub ⁊ talo Et aliud subboti: genus calciamenti: vt in cle. ne in agro. de sta. mona.

¶ Spectacula sunt que fiunt in loco vbi ludebāt tragedi ⁊ comedi: ut dicūt greci. ⁊ habet̄ in auc̄. de cōsulibus. Et spectaculū ꝓhibitū est: ꝓut iportat effusionē sanguinis. C. de gladi. l. i. li. xi. ⁊ l. legatū. ff. de usu. ⁊ vsufruc. Sed ludi ꝑmittebant̄ ad letificationez populi: ut comedie: ⁊ similia. l. i. ij. ⁊ iij. C. ꝺ specta. li. xi.

¶ Specus ē altꝰ locus supra terrā: per quē ducit̄ aq̄. ff. de riuis. l. i. §. specus. Itē ponit̄ pro fossa qua colligitur aqua. ⁊ ē ampla ⁊ rotunda. ff. de aqua plu. arcē. l. supra iter. Ibi glo. ponit differentiam inter specus ⁊ cuniculum. vide supra C.

¶ Species significat terminū significatiuū plurium differētiū numero: ut hō. ille terminꝰ significat oēs hoīes iter se differētes numero. q terminꝰ hō significat̄ p hoc nomē spēs ꝓut ē vnū de quinqȝ ꝑdicabilibꝰ Sed scdm legistas sumit̄ spēs q̄nqȝ p idiuiduo: ut seius: stichꝰ: fundꝰ cornelianꝰ: dr̄ spēs ꝓut ex significato uel q̄uis alio medio ꝯcludit̄ ꝓferentē significare uoluisse. ut si dicat testator. Titio lego oēs seruos: seio lego stichū. ibi seius i sticho ꝑfert̄. l. vxorē. §. felicissime ff. de leg. iij. nā spēs expressius legatur q̄ȝ genꝰ. ⁊ legatuz speciei preualet: ⁊ aliquid significat ⁊ operat̄. Similit̄ ibi. Lego titiū vnum de seruis meis seio lego stichū: seiꝰ i stichū ꝑfert̄. l. cū ita. §. i. ff. ꝺ op. ⁊ elec. lega. nō obstat. l. si heres. §. i. eo. ti. qꝛ ibi optauit de facto. Sed ibi. Lego titio fundū semproniaū: seio eiusdez fundi vsufructū: seius i vsufructu non ꝑfert̄: imo iter vtrūqȝ cōicat̄. l. si alij. ff. de usufru. lega. Sȝ si iudex diuidendo dicit. Titio assigno fundū semproniaū seio eiꝰ usufructū: solus seiꝰ hēbit vsufructuz. l. ⁊ puto. §. i. ff. famil̄. hercis. Rō ē volūtas iudicis sumpta ex natura diuisiōis: qua agit̄ recedi a cōione. nā si vsufructus remaneret cōis nō fieret diuisio: nec recederet a cōione. Et hec diuisio ⁊ sn̄ia iudicis eēt euident̄ iniqua. q̄ i fundo eque vni adiudicaret̄ tota ꝓꝑetas. ⁊ cuȝ hoc ꝑs vsufructꝰ. iō sumit̄ itellectꝰ talis q vniꝰ sit ꝓprietas: ⁊ alius vsufructꝰ: qꝛ hic nulla apparet inequalitas. Itē ibi. Testator legat oēs seruos cuidā non capaci. puta deportato ⁊ stichum seruū titio capaci ti. iꝰ hēbit stichū. nec derogatur legato generis per legatū speciei qꝛ legatū generis nullū ē ipso iure: ⁊ sic nō ei derogat̄ ut. l. nā ⁊ si. ff. de iniuſ. rup. ⁊ irri. test. vbi. Qꝺ nullum ē rūpi nō pōt. Itē ibi. Papa cōcedit gr̄am alicui ad ꝑmū bn̄ficium vacaturum in prouincia. alij ad ꝑmum vacaturū i diocesi: ēt prior prefert̄ ad primū vacaturū i diocesi ꝓꝑē ius prius acquisituz priori cui papa p secundā gr̄am nō vult derogare. nam papa specifice nominat diocesim ad ipsius gr̄e restrictionē: ut in illa diocesi gr̄a tm̄ hēat effectū. Etiā qꝛ hec gr̄a pōt hēre effectū absqȝ hoc q deroget gr̄e gn̄ali: secus i legatis vbi oēs serui vni legant̄: ⁊ alteri stichꝰ legat̄: qꝛ nisi deroget̄ legato generis: legatū speciei non habebit effectum ⁊ nihil operabitur.

¶ Sperant. i. putant. insti. qui ⁊ a qui. manumit. non lice. §. in fraudem. v̄si. sepe.

¶ Spoliatio est a possessione rei imobilis violenta ⁊ iniuriosa deiectio uel rei mobilis ablatio dicitur violenta: quia si quis sponte possessionem suam renunciauerit uel abiurauerit locum non habebit spoliatio: ⁊ per consequens restitutio. Nam restitutio spoliatorum est ablatorum in iudicio reintegratio. ⁊ qꝛ credēdum canones loqui sano intellectu spoliatus intelligitur i casu quo criminaliter accusatur: qui tota sua substantia uel maiori parte ipsius se per violentiaz destitutum affirmat quia nec nudi contendere nec iermes inimicis nōs opponere debemus. habet enim spoliatus priuilegium ut non possit exui iam nudatus ut est tex. in. c. frequens. de restitu. spolia. li. vi. vnde. Cātabit vacuus coram latrone viator. vide Goffre. i sum. de restitu. spolia. vbi predictam diffinitionem spoliationis subtiliter declarat.

¶ Sponsus ⁊ sponsa sunt qui inter se de futuris nuptijs promittunt per uerba de futuro a spondeo sic dicti. i. promitto. ut. l. ij. ff. de spon.

¶ Sponsa dicitur etiam quam pater spondet alicui futuram sponsam seu vxorem. vt. l. ij. ff. eo. ti.

¶ Sponsalia sunt futurarum nuptiarum conuentio ⁊ repromissio. ff. e. ti. l. i. ⁊ xxx. q. v. nostrates. ⁊ ita iste consensus est de futuro matrimonio. Consensus uero nuptiarum est de presenti matrimonio. Sȝ dicit placen. eundem esse consensum sponsalium ⁊ nuptiaruȝ Sponsalia autem dicta sunt a spondeo: naȝ moris fuit veteribus stipulari ⁊ spondere sibi vxores futuras ut. l. ij. ff. eo. ti. Inde sponsa q a populo facta est ⁊ certa stipulatio potest interuenire sed non est necessaria Et nota q sponsalia dissolui possunt pluribus modis ſm Io. an. in tractatulo suo super quarto decretali. ⁊ no. super rubri. de spon.

¶ Sponsalitia largitas dr̄ quod dat sponsus sponse. sine animo tamen recompensandi sed omnino gratis vel econuerso. Et ista donatio dicitur contractus iure ciuili. Et illorum sunt quattuor. scȝ stipulatio litterarum obligatio contractus emphitheoticus ⁊ sponsalitia largitas. ut in. §. ius autem gentium. insti. ꝺ iu. na. gen. ⁊ ciui. in glo. super verbo pene.

¶ Sportule sunt salaria apparitorum uel scdȝ Azo: C. eo. ti. forte apparitores ista non sibi sed pro fisco recipiebant. et illa reponebantur in sporta vel i aliquo simili vase ut corbe in quo consueuerunt aliqua portari et ita sub tuta custodia fisco conseruabātur et sic continentia ponuntur pro contentis: ut. C. de spor. et supra. l. iiij. in rubrica.

¶ Spurius est filius ex incestuosis nuptijs natus: et dicitur a greca voce sporas quod est vulgo conceptꝰ vel sine patre nomen sumpsisse. vt. ff. de sta. homi. l. vulgo concepti. vel est natus de concubina ut de renunc. c. nisi cum pridem. §. persone vero i glo. que distinguit nothum spurium manserem et naturalem.

De St

¶ Stabularij dicuntur qui aduocatis hospitibus et stabularijs preponuntur a stabulis sic dicti. Qui vero sic receperunt hospites et sine eqs vocāt̄ caupōes.

¶ Stationarij dicuntur milites qui vt alicui teneāt stationem sunt constituti. possunt etiam dici librorūȝ venditores. quia stationem faciunt pro libris vendēdis. Item dicuntur elemosynaruȝ questores. in. c. cuȝ ex eo. de peni. et r̄misssio. vbi prohibetur talibus predicare et ponitur ibi forma de v̄bo ad v̄bum eoꝝ que tales dicere debent populo.

¶ Stadiū ē octaua ꝑs miliaris italici qꝺ ut historiace r̄fert̄ hercules vno anhelitu currebat et postea stabat. et ē spaciū cētū et trigita passuū ſm Azo. insti. de re. diui. §. vniuersitatis. in glo. v̄s. stadia.

¶ Statꝰ ē ꝯditio hoīs in q̄ ut plimū pōt ut ait plato.

¶ Statꝰ liber est libertas concessa sub ꝯditione ut dicendo. lego seruo meo libertatem si nauis ex asia venerit. l. i. de uerbo. obliga. ff. ⁊c̄.

¶ Statuimus bn̄ significat sn̄iam diffinitiuā: vt. c. in his de v̄b. sig. Et iportat cōmunit̄ nouū ius secꝰ ꝺcernimꝰ ⁊ inouamꝰ. vt in. c. decernimꝰ de iudi. ⁊ c. inoua

mus ð treu. ⁊ pace: Nā decernimꝰ discussionē dubij i
nouamꝰ antiq iuris renouatōem ⁊ statuimꝰ noui iuris
ꝓmulgationem importat.

¶ Statutum ē ius ab homine positum vel dispositō
ex qua ius ꝓducitur insti. de iure na gen. ⁊ ciui. ⁊ signi
ficatur ius statuti ex v̄bis in statuto positis que signi-
ficant qđ sonant aut strictius aut extensius vł aliter ꝑ
ut obscuritas eoꝝ declaratur seu quouis medio ꝓba-
bili cōcluditur. Nam in quibusdam statutis verba clare
sumūtur in suis ꝓprijs significatis non restringendo:
nec extendēdo vt ibi statutū imꝑatoris dicit ꝙ iudex
qui dimittitur ab administratiōe nō soluat pecunias
vsure ab eo debite nec ab eo exigantur: nec a fideius
sore. l. constitutionibꝰ. ff. ad municipa. ⁊c. Qñq; autē
restringūtur verba statuti vt ibi statutum ē ꝙ vir si
manumiserit seruū dotalem de voluntate mulieris
teneat̄ mulieri soluto matrimonio restituere quicqd
peruenerit ad ipsuz a liberto. ⁊ ēt heres eius si ad ipz
ꝑuenerit ad ipm a liberto: ⁊ etiaz heres eius si ad ipz
peruenerit: i q̊ statuto solum cōprehēditur vir ⁊ hrs
eius: sed non socer pater viri. l. si vir. §. de viro. ff. sol.
ma. Qñq; significat extēsius. v̄bi grā. Statutum ē ꝙ
ↄductores domoꝝ habitēt in illis: ⁊ non cōducāt alijs
nec alios secum in domo ↄducta ꝑ p̄cio vel gratis te-
neant. vir conduxit domum taliter: certe extenditur
ꝙ pōt inhabitare cum vxore ⁊ familia sua tota: nec fa
cit contra statutum: ut. l. si ita stipulatus fuero. ff. de
v̄bo. oblig. Bar. hic decidit hanc questionez. statuto
cauetur ꝙ qcunq; fecerit effundi sanguinē in palatio
capite plectatur.: barbitonsor fleubotomat aliquem
an incidat i penaz. Et dicit ꝙ non: q2 statutum intel-
ligitur quicūq; iniuriose ⁊c. Etiam pena non debet i
poni nisi ꝓ delicto: sed barbitonsor in tali non cōmit-
tit delictum igitur ⁊c. nisi appareret de mēte statuen
tis ꝙ vellet ꝓhibere de se licitum puta effunderē san
guinem etiā licite per fleubothomiaz pp loci honesta
tem: nā tūc bene staretur v̄bis statuti. ⁊ sic contrafaci
ens incurreret penam dāni ⁊ non lucri appositā si sta
tutum velit ꝓhibere de se licitum in dubio non ē tenē
dum nisi clare hoc pateat. Et predicta intelliguntur
de extensione vel restrictione vltra quam v̄ba signifi
cant de se. Si autē verbum hȝ plures significationes
tunc illa eligitur quā eligendam significatum v̄bi de
clarat vt quando lex dicit naturales filios esse in pote
state patris: intelligitur de naturalibus ⁊ legitimis
quia alijs legibus declaratur ꝙ filij naturales tantuȝ
non sūt i p̄ris potestate. Et no. ꝙ significatio propria
verbi dicitur illa in qua cōmuniter capitur ipsuz ver
bum vt i. l. labeo. ff. ð suppelle. lega. Item statutum i
ponens penam pecuniariam pro adulterio. vel homi
cidio ꝓ quibus est pena mortis de iure cōmuni: vtrū
ualeat archidy. in. c. duo ista nomina. xxiij. q. iiij. ⁊ i. c.
fi. ne cle. vel mo. li. vi. ⁊ hosti. ⁊ io. an. in. c. fi. de consue
tud. decidunt ꝙ non valet quia constitutio debet esse
iusta equa ⁊ vniuersalis. iiij. dist. c. erat autem lex. sed
ista est iniqua: quia per eam datur occasio facile delin
q̄ndi. l. si vnꝰ. §. illud vero. ff. de pac. c. queadmoduȝ
⁊. c. si christus. versi. quedaz enim de iureiurando nil
enim magis appetimus quā saturare uoluntatem no
stram cum possumus. Cum ergo quis scit se pro ho-
micidio non moriturum citius facit. nec suam culpaz
pertimescit cum sperat posse redimere eam. Bal. so
lus apud legistas in. c. i. §. iniuria. de pa. iur. fir. in vsi.
feu. dicit sine aliqua allegatione hoc statutum inuali
dum esse quando imponit penam pecuniariam ꝑuaz

⁊ sic non contemptibilem: alias secus ⁊ nihil allegat.
Sed Lodo. de Roma probat per tex. in. §. pena isti.
de iniur. vbi dicitur ꝙ valida erat lex. xij. tabularum
olim que propter delictum imponebat penam pecu
niariaz. ⁊ hoc propter magnam ueterum paupertatē
Item allegat glosam dicētem. Qui rustico aufert por
cum aufert sibi oculum. l. illicitas. ff. de offi. presi. Itē
rustici non audent optare pecunias in comitatu flo-
rentino vt. l. domini prediorum. C. de ag. ⁊ censi. lib.
xi. Item statuta cōmuniter fiunt ꝙ qui steterit in ciui
tate per tot annos efficitur ciuis ꝙ si n̄ steterit ↄtinue
sȝ ꝓ maiori p̄te t̄pis an locū hēat statutū. tex. ē singla-
ris i. l. cū ðlanionis. §. sabinꝰ. ff. ð fū. istr. istruc. q; leg.
¶ Statutum siue lex puniens vnum delictum ⁊ pre
supponens aliud non valet in illum in quo non verifi
catur delictum presuppositum glo. vnica. in. l. man
cipia in verbo aduocandum. C. de ser. fugiti. v̄bi gra
tia. Statutum dicit turbans aliquem i possessione pu
niatur pena centum: ⁊ restituat possessionez punit. n.
turbantem: ⁊ presupponit possessionem iniustam. si
ergo quis non abstulit possessionem non punitur pēa
statuti per hoc dicit lodo. de roma ꝙ lucratus fuit sex
florenos. Item rome erat statutuȝ ꝙ quicunq; nō exe
queretur dispositionem defuncti infra annum priua
retur omnibus beneficijs suis: ⁊ excōicaret̄ ⁊ statim
restitueret bona testatoris. iuxta. c. si heredes. de te-
stamen. quidaz relictus executor ex testamento nūq;
habuit bona in posse suo: sed erant penes heredem n̄
fuit executus infra annum: ⁊ cum fuisset beneficijs ꝓ
uatus ⁊ excommunicatus. Dicit lodo. de roma se dēt
minasse ꝙ male fuerat excōmunicatus quia presup
positum statuti scilicet ꝙ habuerit bona in posse suo
nō verificabatur in eo: vbi dicit hoc bene notandum
Item statuti causa comprimitti nō potest. casus est in
l. non distinguemus. §. de liberati. ff. de arbi. ⁊. ca: cau
sa de in integr. restititu. potest de ea incidenter cogno
sci casus singularis in glo. cum proponas. C. de re cre
di quia idem est in arbitrio quod iudice de quo in. l.
quotiens. C. de iudi. Item statutū prohibet habentē
vnum officium acceptare aliud: si acceptat pena hēt
vt careat acceptato: ⁊ priuatur officijs seu beneficijs
⁊ salario primi tex. singularis ē in. l. quisquis. ff. de co
har. prin. lib. xij. ⁊ ibi per bar. Item statutū est ꝙ cre
datur testibus deponentibus de credulitate an vale
at. Dicit host. ⁊ dominus anto. de butri i. c. i. de appel
la. ꝙ non ualeat. De hoc secundum Lodouicū. de Ro
ma i. l. i. ff. de ven. inspi. ⁊ in. l. quid tamen. ff. de ar. et
plene. ꝑ dominum anto. in. c. quotiens. de testa. vbi
non valet dictum testium per verbum credo. Item
statuta ciuitatis iudex seruare iurat. queritur an iudi
cans contra statutum continens id quod ius cōmune
sit periurus. ⁊ recidit in hoc an statutum continens id
quod ius commune sit ius commune municipale bal.
l. ij. ff. de consti. pe. dicit esse casum singularem. l. ma
gistratus. ff. ad munip. ⁊ dicit Lodouicus de Roma
hoc nescio extendere. Item statutum prohibet ali-
quādo ne doctores salariati vadant ad allegāduȝ seu
aduocandum ⁊ si faciunt debent deponi a matricula
aduocatorum ⁊ priuantur salario illius anni secundū
Bal. singulariter in. l. placet. in fi. C. de episcopis. et
cle. imo dantes licentiam doctoribus stipendiarijs re
publi. aut armigeris cum nō possint q2 eorum offici
um ad hoc non extenditur vt vadant ad balnea natu
ralia vel alia loca similia. Salarium illius temporis
quo licentiam dederunt ipsi officiales de proprio

ſoluere tenentur. caſus eſt ſingularis in. l. ꝑ hanc. C.
de eroga. milita. an. li. xij. ſecundũ Lodo. de ro. Item
no. ꝙ in ſtatutis cõmuniter locũ hꝫ. ar. a ɔ̃rio ſenſu hoᷓ
tñ ē limitandũ niſi ar. illud ſumat̃ ꝙ ſtatuẽtes i penaꝫ
inciderent tũc. n. nõ valet vt ē glo. in cle. i. ſuper v̾bo
facere ꝛ exquiſitus de vſuris.

¶ Stellio dr̃ qui aĩo incõſtans ꝛ varius ē v̾bo vel fa
cto vel qui rem aliquam obligauit alicui ꝛ deinde ipi
gnorat alij non facta mẽtione de pꝛio ꝛ general'r ꝙ in
his criminalibus caſus dicit̃ dolus in ciuilibus dicitur
ſtellionatus. Stellio. n. ꝓꝑe ē aĩal varijs maculis ple
nũ ꝛ venenatum ſil'e lacerte ꝛ ē coꝛꝑe pictum lucẽtibꝰ
guttis vi. de hoc. s̃. crimẽ ſtellionatus.

¶ Sticus ē ꝓꝑum nomen.

¶ Stigma ē ſignũ vel inſtrumẽtũ quo bꝛachia fabꝛi
cenſium figurabãtur cui erat impſſum nomẽ impato
ris facies vero eoꝝ nõ figurabãt̃ vt. l. ſi qs. C. ꝺ pe. ꝭ
io. an. c. ſi iudex laicus ꝺ ſe. ex. li. vi. in gl. v̾bi agnoſcit̃.

¶ Stipes ē pſona a qua alij originẽ ducunt.

¶ Stipulatio ē firma v̾boꝛum ɔceptio qua qs aliqͩ
ſe facturũ daturũ ve ꝓmittit alteri ſup hoc ipm inter
roganti ꝛ dicitur a ſtipulon grece qꝺ ē firmũ latine de
noiat̃ ẽt a ſtipite. Conſtat ãt ſtipulatio ex interrogati
one ꝑmiſſa ꝛ rñſione ſubſequẽti quẽadmodũ ɔ̃dictio
ex affirmatione ꝛ negatione hoc modo ꝓmittis vl' da
bis mihi. x: ꝓmitto vel dabo tibi: qñꝙ dicitur ſtipula
tus ille qui ꝓmittit ꝑ ſtipulatõem paſſiue. Uel ſic ſti
pulatio ē ſolennis ꝓmiſſio facta iterrogatõne ꝑceden
te ꝛ reſponſione ſequente.

¶ Stipulationũ alia ē pura alia ɔditõalis ꝛ alia i diẽ.

¶ Stipulatio pura. Eſt que nec fit ſub conditiõe nec
in diem ſed pure vt dicẽdo dabis hoc dabo.

¶ Stipulatio ɔditionalis hꝫ fieri ſub conditione hoc
modo ꝓmittis mihi dare centũ ſi nauis ex Aſia vene
rit ꝛ reſpondes ꝓmitto.

¶ Stipulatio in diem fit hoc modo dabis mihi. x. in
kalendis Julij ꝛ reſpondes dabo.

¶ Stipulatio aquiliana ē que nouat omnen ɔ̃ctũ: vt
ſic quicquid mihi debes ex quacunq; cã idem mihi ꝓ
mittis: ſi enim ex mutui datione mihi debitoꝛ ſis ve
limq; acceptum ferre ideſt ꝑ acceptilatõem remitte
re non poterit res expedire niſi ꝑ obligationem que
in rem ɔ̃bitur. Re. ſupꝛa agliana actio.

¶ Stipatus. i. vallatus fulcitus ſcḋm ioã. an. icle. pa
ſtoꝛalis. v̾ſi. notoꝛium de re iudi.

¶ Stinarij dicũtur amatoꝛes idẽ dicũt̃ carnearij.

¶ Stratũ dr̃ generaliter omne genus veſtis vel oẽ i
dumentum vt. ff. de verbo. ſig. ſed magis pꝛopꝛie ve
ſtes cubiculares dicimus ſtratum a ſternendo vñ ẽt
via publca ſtrata dicitur.

¶ Stratoꝛes etiam a ſternendo dicuntur quia cuſto
dientes in carcere reos condemnatos puniebant vel
ſtratoꝛes dicuntur eẽ iſti qui ſtabulis vel equis ſtanti
bus in eis ꝑſunt ꝛ dicitur a ſtratoꝛio ſcḋm azo. C. de
ſtrato. li. xij. in rub.

¶ Studium vt dicit azo. eſt vehemens ꝛ aſſidua ad
aliquam rem agendã cuꝫ ſũma voluntate occupatio
ex qua uolũtate laboꝛ in opus defertur ꝛ perdit labo
ris tediũ v̾ſus in oblectamentum

¶ Studium liberale ꝛ latinum olim tantum erat rõe
et conſtantinopolis. in alijs autem locis non niſi ex ꝓ̃
uilegijs. vt. C. de ſtu. li. in rubꝛo ꝛ nigro li. xi. ꝛ in pꝛo
hemio. ff. hec autem tria hodie imperio ſciſſo ſtudiũ
in multis locis fit ꝛ maxime bononie que legalis ſtu
dij obtinet monarchiam. ſed vtrum in feſtis ꝛ diebus
dñicis liceat ſtudere. io. an. dic̃ ꝙ ſic: dũ ſtudiũ fiat ſi
ne ſolẽnitate nõ ꝓꝑ lucrũ cuꝫ nõ ſit opus ſeruile ſed cũ
ſolẽnitate puta in publicis ſcholis ñ lꝫ. anto. de but. di
cit ꝙ cã ɔſilij dãdi vbi neceſſitas ſuadet. ſ. qꝛ cã ē tpe
pitura vl' ꝺ loco lõgiquo tũc lꝫ ſtudere ẽt ad lucrũ ali
as nõ nec i ſciẽtijs poſitiuis q̃ ad lucrũ vel honoꝛes tẽ
dũt ſed i theologia ꝛ ſpeculatiuis ſic. ꝛ addit panoꝛ. ẽt
in iure canonico cũ ſit theologia pꝛactica qꝛ talis labo
rat in vinea domini ꝛ efficitur per hoc ſpeculatiuus ꝛ
abſtrahitur a vicijs ñ ãt cultus diuinus vel officiũ per
hoc ꝑ̃termittatur. ſanius. n. ē maioꝛibꝰ ſtudere ꝛ mẽ
tes occupare quã ociũ inſequi vel in laruis vagari i
mo melius eſſet domi manere q̃ꝫ feſta eccleſiarũ ꝓꝑ̃
dñas viſitare: ut no. c. i. de feri. et. c. odi. ꝛ ꝓiecit feſti
uita. v̾ras. xxiiij. q. i. vbi ẽt vidua que in coꝛbanũ duo
minuta poſuerat a ſaluatoꝛe omnibus pꝛefertur. quia
dñs non ea que offeruntur: ſed volũtatem offerẽtiũ
reſpicit. Studeat ergo diligens ſcholaris diebꝰ feria
tis ꝛ alijs: qꝛ nõ ſufficit diu fuiſſe in ſtudijs: ſed bene ꝛ
laudabiliter vixiſſe cõmendãdum ē. xij. q ij. glia epi.
in fi. Nec aliqs repẽte fit ſũmus. de peni. di. ij. §. hec q̊
de charitate ꝛ glo. in. c. cũ ex litteris. de in inte. reſtit.
Et non poteſt quis modico tẽpoꝛe multum addiſcer̃
lxviij. diſtinc. §. i. q̃uis ingeniũ in bene ſtudẽtibus in
terdum ſuppleat tẽpus. lxxvij. diſt. monachus ubi di
citur. Quantum de tempoꝛe decerpitur moꝝ hoc do
cetur habere ꝓbitas ꝙ ꝓlixioꝛ conſuetudo non cõtu
tulit. aduertat etiam dictum iuriſconſul. ff. de fidei
cõmiſſi. liber. in. l. apud iulianum. ubi dicit. Si vnum
pedem tenerẽ in ſepulchꝛo adhuc dicerẽ.

¶ Stupꝛum ē illicita virginis defloꝛatio. q̃uis in vi
dua cõmitti dicat̃. niſi ſit meretrix. vel illicita ɔcubia
ſecundum. l. ff. de concu. l. in concubinatu in fi. Itẽ cõ
mittit̃ i pueris. ff. ad. l. iul'. ꝺ adul. l. ſtu.

De Su

¶ Suarij. Regre ſupꝛa Poꝛcarij.

¶ Suaſio accipit̃ i bona parte vel i mala. ff. de ſuo
coꝛrupto. l. i. §. ꝑſuadere ꝛ. C. de fur. ꝛ ſer. l. ſiquis.

¶ Subgrunda ē vna pars tecti vniuſcuiuſꝙ domus
que icũbit extremis capitibus tignoꝝ tectualiũ vt. ff.
de his q deiec. vel effude. l. ſi vo. §. ꝑ̃toꝛ ait. Et alias
dicitur ſub grauida: vel ſubgrandia

¶ Subrograre ē aliquem in locum alterius ſubſti
tuere: vel conſtituere. vt officiales vel iudices alios
ſubrogãt. Et põt ſcribi. r. ꝑ. b. ɔmutãdo. vt ſurrogar̃

¶ Suboꝛnatio ē infoꝛmatio facta per aliquẽ de vita
te tacenda: ꝛ falſitate dicenda ſcḋm Guil. de mõ. lau. i
clem. teſtibus. de teſtibus.

¶ Subſignare ē ſubſcribere ut teſtes in cirographo
ſolent ſignare ꝛ quaſdam notulas ſubſcribere. Et qñ
ſubſcribens ſe conſentire dicatur. ꝛ quando non ē bo
na glo. in. c. ꝑ̃ſbyteroꝝ in uerbo ſubſcripſerit. de reb.
eccle. non alie.

¶ Subſtitutio eſt ſecunda conditionalis inſtitutio.
quia inſtitutio dicitur pꝛimus gradus ꝛ ſubſtitutio
ſcḋs. Et lꝫ ſubſtitutões i infinitũ de uno in alium pñt
ꝓcedẽ tñ oĩs iſtitutio pꝰ pꝛimam dicit̃ ſubſtitutio. et
ſecundus gradus: ſicut ſecunde nuptie dicuntur om
nes que ſequuntur pꝛimas. Et diuiditur quia ſubſti
tutioninum alia ē directa. alia obliqua. Et nota diffe
rentiam inter verbum directum: obliquum ꝛ cõmu
ne. Unde directum ē qꝺ ſignificat ut ille cui relinqt̃:
vel i quẽ diſponit̃ ſua mãu recipiat vt eſt verbum in

ſtituo: vt patet. ff. de heredi. iſti. Itē illud heres eſto:
vt ibidē. Itē accreſcat. ſil'r v̄bũ capiat vl'accipiat. ſed
v̄bum obliquũ ē qđ ſignificat vt ille in quē diſpōitur
vel cui relinqtur de manu alteri⁹ accipiat vt ē v̄bum
reſtituo. facit. l. inſtituta. ff. ad trebell'. ⁊ ꝑ eo. ti. Item
volo vt qñ ꝑ fideicōmiſſum ps hereditatis ē reſtituē
da. l. paſ filium / §. fi. ff. de lega. iij. Itē v̄bũ rogo ⁊c. ſed
v̄bum cōe ē qđ vtrãq3 ſignificatōem: ſiue de mãu ſua
ſiue ꝺ alterius recipiat: ut ē v̄bum ſubſtituo. ſicut in. l.
cēturio. ff. de vul. ſubſti. Habet enim qñq3 directã ſi/
gnificatōem: qñq3 obliquam. Subſtitutio directa dr̄
cum nullo mediãte qs capit hereditatē ꝺficiētis: ⁊ di
recte efficitur heres ipſi teſtatori q inſtituit eũ . inſti.
de vul. ſubſti. §. quo caſu. Et hec ſubdiuidit̄. q2 alia eſt
vulgaris: alia pupillaris: alia exemplaris. alia breui/
loqua. ſiue reciproca. alia cōpendioſa.

¶ Subſtitutio vulgaris dr̄ q2 de vulgo ⁊ a q̄libet fie/
ri pōt. dum tñ hic teſtũ facere. ⁊ illo ex teſtamēto ca/
pere poſſit. Et hec diuiditur. q2 quedã ē vulgaris ex
ꝓſſa ⁊ q̄dam tacita. Subſtitutio vulgaris exꝓſſa eſt q̄
fit v̄bis negatiuis exꝓſſis hoc mō. Titius heres eſto. ⁊
ſi heres ille non ſit. vel erit: ſeius heres eſto. i. fit. ſic. n.
inſtituo te mihi titiũ heredē ⁊ ſi te noluerit: vel nō po
tuerit eē heres. ſit heres ſeius. Subſtitutio vulgaris
tacita fit per v̄ba affirmatiua veluti cu3 uerbo miles
puberem ⁊ impuberem heredes inſtituit: ⁊ cōi v̄bo
eos ſbſtituit. hoc modo. ſey ipubes ⁊ meuy pubes he
redes eſtote: vel ſunto. quos vnanimit̄ inuicē ſubſti/
tuo. vel ſic. ⁊ in idē redibit. puberē ſeyũ. ⁊ ipuberē he
redes facio. et eos ſibi inuicē ſubſtituo. q̄ ſubſtitutio
ne colligo ꝙ ſi vnus nō fuerit heres. vel ſi vnus moria
tur alius i ſolidum ſit. Et dicit̄ vulgaris. q2 fit a quoli
bet de vulgo. ſiue ſit in poteſtate ſiue nō. Et dr̄ tacita
quia puberē tacite vulgarit̄ ipuberi ſubſtituit. q̄ ſub
ſtitutio magis eſſet pupillaris niſi ꝑꝑ adiũctam ꝑſonã
Sed in milite talis ſubſtitutio pupillaris ē ꝑꝑ ꝑuilegi
um militis. q̄ ſubſtitutio q̄tũ ad puberē vulgaris eſt
q̄tu3 ad ipuberez pupillariſ. qñ ſi pubes hereditatē
adeat ꝓ parte ſua non euaneſcit ſubſtitutio prius fa/
cta. ſed ſi impubes hereditatem adeat ꝑuſq3 exple/
uerit pubertatē. vñ ſub exꝓſſa pupillari ꝯtinet̄ tacita
vulgaris. ff. eo. titu. l. nam hoc iure.

¶ Subſtitutō pupillaris ē que ſoli pupillo ⁊ ipuberi
fit. Et ē ēt duplex alia exꝓſſa alia tacita. ſubſtitutō pu
pillaris exꝓſſa fit hoc mō iſte filius me⁹ impubes he/
res eſto ⁊ ſi heres non erit aut ſi heres erit ⁊ ifra pupil
larem etatem deceſſerit ille heres eſto vel ſic inſtituo
mihi in heredem. T. filium meũ pupillum ⁊ ſi ñ erit
⁊ ſi erit heres: ⁊ infra annos pubertatis vel in pupil/
lari etate deceſſerit ſubſtituo ⁊ ſeiu3: hec dicit̄ exꝓſſa
ſubſtitutio: q2 i eo oïa v̄ba exꝓmũt̄ q̄ exꝓmi oportet.

¶ Subſtitutio pupillaris tacita: Eſt hec filius meus
ipubes heres eſto ⁊ ſi ille nō erit iſte heres eſto vel ſic
q̄ſquis mihi heres erit ſit heres filio meo. Hec dr̄ ta
cita: q2 v̄ba quedã non exꝓſſa hic tacite ſubintelligũt̄
que exꝓmũtur in exꝓſſa ſubſtitutione pupillari. Na3
per hãc tacite itelligitur ꝙ ſi filius deceſſerit i pupilla
ri etate ille q erit heres prı̄ erit heres filio. Et debent̄
ille pupillares ſubſtitutiones ſolis pupillis i poteſta/
te parentum exñtibus ⁊ ab ipſis ꝑentibus fiunt ꝑ qđ
euidēt̄ p3 ꝙ ñ a matre ſed a ſolo prē fiunt cũ mr̄ filios
ñ hēat in poteſtate. Sed nunq̄3 ſubſtitutus ex pupil/
lari exꝓſſa repellitur a matre pupilli ⁊ ſubſtitutus ex
tacita repellit̄ a mr̄e pupilli ⁊ ſuccedit ipi pupillo mr̄

Item q ē ſubſtitutus ex pupillari ſubſtitutōne fit hr̄s
ipi pupillo. Ille vero qui eſt ſubſtitutus ex vulgari fit
heres ipſi teſtatori. Item pupillaris tacita itelligitur
eē vulgaris exꝓſſa qua mat̄ ſubſtituitur pupillo. Et
hoc ꝑꝑ ꝑuilegium matris. Item eodem modo quãdo
quis pupillo vl' alij ſubſtituit̄ ꝑꝑ adiũctã ꝑſonã.

¶ Subſtitutio pupillaris compendioſa ē que fit ver
boꝝ compēdio que verba i pupillari expreſſa ſũt ꝓ/
lixiora. Et ex hoc dicitur compedioſa ⁊ habet fieri h°
modo. Inſtituo ticium filium meũ mihi in heredem
⁊ quãdocũq3 deceſſerit ſine filijs ſubſtituo ei Seyu3:
vel ſic. Iſte filius impubes heres eſto ⁊ quocũq3 tp̄e
deceſſerit ille heres eſto que ſubſtitutio tm̄ locu3 h3 in
milite de hoc in. l. ꝓcibus. C. de ipub. ⁊ ali. ſubſti.

¶ Subſtitutio breuiloqua ſiue reciproca. Eſt que ꝯ
tinet duas vulgares ⁊ duas pupillares ſubſtitutioneſ
vt cum duo ipuberes inſtituti a parente qui h3 eos in
poteſtate inuice3 ſubſtituũtur hoc mō. S. ⁊. T. filioſ
meos impuberes mihi inſtituo heredes ⁊ eos inuice3
ſubſtituo. Unde quia continet expreſſa3 pupillarem
ſi aliquis ꝓdictorum deceſſerit i impuberi etate mat̄ i
puberis deſcendentis omnino repellit̄ ⁊ ſuccedit ſub
ſtitutus. Et hanc ſubſtitutōnem lex appellat recipro
cam ⁊ oēs quattuor expreſſe ſunt

¶ Subſtitutō exemplaris vl' exemplaria. Et que fit
a ꝑentibus vtriuſq3 ſexus filio furioſo vel mentecap
to. Et dicitur exemplaris q2 fit ad exemplum pupil/
ſubſtitutionis quia ſicut paſ ꝓuidet fillo pupillo q te
ſtari non poteſt de herede: Ita ꝓuidet filio mente ca/
pto vel furioſo ⁊ fit hoc modo. T. filium meum furio
ſum vel mentecaptum mihi heredem inſtituo. Et ſi
deceſſerit furioſus vel mētecaptus añq3 ad ſanã men
tem ꝑuenerit ſubſtituo ei talem filium ſuum vel fra/
trē vel aliquem alienũ ſi deficiat filius vel frater.

¶ Subſtitutio obliqua ſiue non directa. Et eſt fidei
commiſſaria ⁊ ē illa que fit per fidecommiſſum vt hic
quicunq3 ueſtrum ſine liberis deceſſerit rogo ut eius
portio ad ſuperſtitem perueniat. Et quando quis in
ſtituit heredē ⁊ eius fideicōmittit vt q̄cito poſſit ei⁹
hereditatem adeat ⁊ eam alteri certe perſone cui et
quãdo teſtator uoluerit reſtituat videlic3 tali tali die
vel ſub tali conditione ſi deceſſerit ſine filijs vt ſi for
te in ea conditione fuerit ꝙ teſtator magis diligat eũ
⁊ ex teſtamento eius directo nihil capere poſſit puta
quia directe ⁊ imediate capax non eſt qualis ē ſpuri⁹
ſaltem hoc modo aliquid capiat ⁊ conſequatur ex he
reditate vel totam ipſam hereditatē vt. C. ad trebel.
per to. quaſi ⁊. ff. eo. ti. in multis. ll. ⁊ in. c. Raynucius
⁊. c. Raynaldus. de teſta. Et nota ꝙ in ſubſtitutiōib⁹
fidecōmiſſarijs locum habet quartarum deductio in
directis autem non. c. Si pater. de teſta. lib. vi. vbi ē
caſus ⁊ ibi vide glo. de his ſubſtitutionibus eſt glo. in
c. Rainucius. prealle. ⁊ inſti. de vulga. ⁊ pupil. ſubſti.
per totum.

¶ Subſtitutus heres. Require ſupra heres ſubſtitut⁹
Et nota ꝙ in omnibus ſubſtitutionibus primo prece
dere debet iſtitutio ſicut primus gradus et poſtea po
ni debet ſubſtitutio vt ſecundus: Hinc eſt quod dicit̄
inſtitutus primus heres et ſubſtitutus ſecundus. l. cũ
ꝓponas. C. de here. inſti.

¶ Subhaſtari. ē rē venalē ꝓpōi haſta ſuppoſita qđ
frequēs ē circa ꝓdia q̄ nũciãtur vel cenſentur fiſco va
care et ſic ꝑ ſubhaſtatōem plus offerenti debet̄.

¶ Subſidiaria actio. Re. ſ. actio ſubſidiaria.

¶ Subpunctare lr̄am ē eam dānare punctis suppo
sitis: vt quando littera superflua inferius pūctat᷑. vt
habet᷑ supra de lr̄a. C. in versi. cancellare.
¶ Successio qn̄qꝫ fit de capite in caput. ⁊ qn̄qꝫ ð gra
du in gradū scd̄ʒ azo. i sū. de success. edic. C. ⁊ ff. e. t. l. i.
¶ Successio de capite i caput ē cū deficiente p̄ capi-
te liberoꝝ oritur s̄m caput agnatoꝝ ⁊ isto deficiente
succedit tertiū caput cognatoꝝ ⁊ cognatis deficienti
bus succedit᷑ quarto p ordinē vn̄ vir ⁊ mulier ⁊ vxor:
vt. C. in titu. vnde vir ⁊ vx. in autē. preterea.
¶ Successio de gradu in gradum ē qn̄ plures psone
sūt i eodē capite i diuersis gradibꝰ. vna p̄or altera po
posterior nā p̄ore repulsa spe vel repudiatiōe sequēs
succedit. vt. ff. de succes. edi. l. i. ⁊. C. e. t. per azo. i sum.
Et ad plenioré. s. doctrinā successionū ab itestato. sic
ē distinguēdū. Aut dubitat᷑ q̄liter descēdētes succe-
dant ascēdentibꝰ. Aut q̄liter ascēdentes descēdētibꝰ.
Aut qualit᷑ collaterales collateralibus. Primo casu
aut supsunt legitimi ⁊ naturales. Aut legitimi tantuʒ.
Aut adoptiui. Aut naturales tm̄. Aut nati ex illicito
coitu vt spurij ⁊c̄. Si legitimi ⁊ nāles. aut supsūt tm̄
filij p̄mi gradꝰ aut vltiores. Prio casu aut oēs emāci
pati: aut oēs in potestate sūt ⁊ tūc iure veteri ⁊ nouo
succedūt equalr̄ sublata dr̄a sexus. vt. l. xij. tab. ⁊ isti.
de here. que ab itesta. defe. §. emācipati. C. de suis et
legi. here. l. vlti. ⁊ auten. i successione ibidē. Aut super
sūt q̄dam emācipati ⁊ q̄dā i ptāte. ⁊ tūc iure veteri di
gestoꝝ vocabātur emācipati de iure p̄torio existētes
in potestate ⁊ de iure ciuili oēs equalr̄: lʒ diuersis iuri
bus uocaret᷑. C. de legit. here. l. meminimꝰ. ibi. Cū igi
tur p̄torē filiū emācipatū ⁊c̄. ff. de bo. poss. l. sed cū pa
trono. §. bonoꝝ. In iure vo autēticoꝝ vocabāt᷑ ēt emā
cipati cū suis equalr̄: ut in auten. de here. que ab inte.
defer. §. reliquū ibi. In illa ⁊c̄. Si vo supsunt vlterio-
res aut erāt concepti viuēte eo de cuiꝰ hēditate agitur
aut eo mortuo: si eo viuēte: aut nascūtur eo superstite
p quē diūgūt᷑: aut constat eos excludi si velit ille adire
hereditatē: q̄r p̄cedit eos in gradu. sed si nolūt: vel nō
p̄nt: q̄r morit᷑ an̄qꝫ adeant uocātur vltiores per eum
diūcti ⁊ si soli: ⁊ eodē gradu uocant᷑ eq̄lit᷑ si cū patruis
uocātur i stirpes iure veteri ⁊ nouo. Idē si nascuntur
mortuo patre: quia paria sūt eū nō eē mortuū: ⁊ repu
diare: ⁊ eū mori an̄qꝫ repudiat: si nō erāt cōcepti mor
tuo eo de cuius hereditate agitur nec p̄torio nec ciuili
iur᷑ vocātur: nec excludūt sequētes: vt hec oia euidēt᷑
pbant᷑. C. de suis ⁊ legit. hered. l. nepotes. ⁊ in auc̄. in
successione ibidē. p̄alle. ⁊ insti. de her᷑. q̄ ab intesta. de
fe. §. cū filius ⁊ i auc̄. de here. q̄ ab inte. defe. §. reliquū
prealle. coll. ix. et. ff. ð iniust. rup. irri. te. l. siquis. filio.
Sane tn̄ hec intelligātur eē vā nō eq̄litate tituli. C. de
his qui ante appa. ta. l. vnica et de cadu. toll. l. i. §. in
nouissimo eo casu qn̄ ius cōpetebat adulto filio. vt. C.
ad senacū sul. orphi. l. vlti. p̄dicta p̄cedunt si nascūtur
eo ex̄n̄te i ptāte p quē diūgunt᷑. Si vo fit emācipatus
⁊ nepotes reponāt᷑. i. remaneāt i ptāte eiꝰ de cuiꝰ suc
cessione tractat᷑: Cōsiderato iure ciuili antiq̄ preferū
tur nepotes: sʒ p edictū de diūgendis cū emācipato li
beris eiꝰ vocātur sil. ⁊ tn̄ cōseq̄tur filius q̄ntuʒ oēs ne
potes ex eo nati: vt apparet. ff. de cōiugē. cū emāci. l.
eiꝰ. §. iter ip̄m. ff. de ð. tabu. l. i. §. q habeāt: ⁊. l. qui hēt
⁊. l. qui emācipatus. §. si pr̄. Sed iure nouo auctētico
rum p̄ferunt᷑ filij: q̄r p̄ores in gradu cū sublata sit dr̄a
patrie ptātis. Et sic ē correctꝰ ille titulus de diūgē. cū
emāc. vt no. e. l. i. i p̄n. et. C. de suis et legit. her᷑. l. fi. et
auten. i successiōe ibidē: qð itellige vt ibi dr̄: nā titulꝰ
ille adhuc hodie māet s̄m Iaco. de rauen̄. alias de ra
uani. s. q̄ ad successiōes ex testamēto: si āt mortuo ascē
scēdēte supsūt ascēdētes legitimi tm̄: vt adoptiui: tūc
si dāt᷑ i adoptōem descēdētibꝰ p lineā masculinā vel
femininā succedūt eis ex testamēto ⁊ ab itestato ex he
reditati hn̄t q̄relā. Si dāt᷑ extraneis i adoptionē aut
morit᷑ pr̄ adoptiuꝰ testatꝰ aut itestatꝰ. si testatꝰ r̄glarit᷑
nihil relinquere cogit᷑. Fallit i casu si arrogatꝰ sit ipu
bes cui cogit᷑ quartā relinquere ex ꝯstitutiōe diui pij.
ut. l. papinianꝰ. §. siq̄s. §. de offi. testa. ita simplr̄ dixit
Cy. Sed q̄d si erat factꝰ pubes an debeat᷑ sibi quarta
dic: vt no. C. de adop. l. ij. Si āt morit᷑ pr̄ adoptiuus i
testatus: aut sine legitimis ⁊ nālibus ⁊ tūc scd̄ʒ oēs suc
cedūt adoptiui: Aut extātibꝰ legitimis ⁊ naturalibus
⁊ tūc reprobata q̄rūdā opinione q dixerūt ꝯriū vocā
tur ēt cū legitimis ⁊ nālibꝰ eq̄liter. si tp̄e mortis repiā
tur in ptāte. hec pbāt᷑. C. de suis et leg. her᷑. l. fi. Ter-
tio casu qn̄ mortuo ascendēte nāles tm̄ supsunt. aut ex
tātibus legitimis: aut non extātibus. p̄ casu aut dece-
dit pr̄ testatus. aut itestatꝰ. Si decedit testatꝰ tūc pōt
eos istituere in vncia: vt in. l. ij. ⁊ in auc̄. ibi posita. C. ð
natu. libe. si intestatus in nihilum succedūt: sed alūtur
vt in auc̄. de natu. libe. §. si vero. ⁊. C. de natura. libe.
auc̄. lʒ. secūdo casu qn̄ non extantibus legitimis filijs
naturales supersunt extantibus p̄entibus aut non ex-
tantibus. Si extante aut descendit testatus ⁊ tūc po
test naturales instituere in solidum parētibus relin-
quendo legitimā: aut intestatus ⁊ non superfit cōiunx
legitima ⁊ tunc succedunt in duas vncias vt in auten.
lʒ. prealle. Quarto casu quando supersunt spurij: aut
tractatur de successione linee paterne aut materne. si
paterne spurij ex illicito coitu nati nulli succedunt in
auc̄. Qui. mo. na. eff. si. §. vlt. Si mar̄ne aut tractatur
de successione matris. aut successione coniunctoꝝ per
matrē. si mr̄is aut nō ē illustris aut illustris. Si p̄mūʒ
videlicet non illustris. Aut supsunt spurij vulgo quesi
ti. aut supersunt spurij incestuosi vel nepharij. Si sūt
vl̄go quesiti succedūt matri indistincte. vt. ff. ad turpi
lia. l. i. §. i. Et insti. eo. t. §. Nouissimo. Si sūt suscepti
ex damnabili coitu non succedunt vt in auc̄. qui. mo:
na. ef. fi. sui. §. fi. Si uero mater ē illustris tūc aut extā
tibus iustis filijs aut non. Et dic. ut. C. ad senat. ꝯsul.
orphi. l. si quis. Si vero de successione diunctoruʒ p
matrem idistincte succedūt. ⁊ eis succeditur. vt. ff. vn̄
cogna. l. si spurius sʒ. l. in hac p̄te. Secundo casu p̄nci
pali scilicʒ quando agitur qualiter ascendentes succe
dant aut superest pater ⁊ mater vel mater tantū aut
vterqꝫ simul cum fratribus vtrinqꝫ diunctis: aut cū
coniunctis ex altera parte tantuʒ aut supsunt auus vl̄
auia vna cum fratribus. Primo casu iure veteri pre
ferebatur pater mater si filius fuit in potestate quia
olim occupabat iure peculij ⁊ quia erat agnatus ma
ter vera cognata vt. ff. ad turpil. l. vlt. Item hec erāt
tunc uera in naturali ⁊ legitimo patre. secus i naturali
tantum quem non habet in potestate ⁊ sic non habet
beneficium manumissorum. Item secus in legitimo.
vt. ff. ad turpil. l. si patrem. hodie vero filius habet
heredem et non occupat iur. pecu. vt in auc̄. de here.
que ab incest defe. §. i. Itē sublata est differētia agna
tionis. ⁊ cognationis vt eo. titu. §. nulla. et ideo pater
et mater pariter vocantur. vt. C. ad turpi. in auten.
defuncto. secundo casu locum habet insti. ad sena. con
sul orphi. §. i. q̄r hodie simul vocantur in portiones

virilles: vt in auten. de here. que ab itesta. de. §. conse
quens ꝛ in autētica defūcto pal. Tertio casu pfert pr
ꝛ mater fratribus ɔiunctis ex altera pte tm̄ vt in auc.
palle. defūcto ꝛc: Quarto casu ē opinio iter Bulgaꝝ
ex vna pte ꝛ martinū et ioannē ptibus ex altera vt in
iam alle. auc. ɔfūcto. Tertio casu pncipali cū tractat
de successione collateraliū aut sūt fratres vtriqꝫ ɔiun
cti tm̄ ꝛ succedūt vt. ff. de suis ꝛ legit. here. l. i. §. vlti.
aut supsunt ɔiuncti ex altera pte tātuꝫ: vt vterini tan
tum vel ɔsanguinei tātū tūc: aut supsunt ex legitio na
ti matrimonio aut non. Si pmum tūc succedunt: vt:
C. de suis ꝛ legit. here. auten. post fratres. Si secūdū
aut sunt ɔiuncti p patrē tātū ꝛ nō succedūt vt in autē.
qui mo. na. effi. sui. §. filium. Si p matrē succedūt etiā
spurij vel ex vulgo quesiti vt. ff. vn̄ cogna. l. ij. aut su
persunt vterini tātum ꝛ ɔsanguinei tātū ꝛ tūc pariter
succedūt i bonis a se quesitis. quia cognatio hodie ab
agnatione nō differt: ut in autē. pᵒ fratres. pal. Sed in
bonis quesitis a patre pferūtur consāguinei ꝛ in que-
sitis a matre pferūtur vterini vt. C. de suis ꝛ legit. he-
re. l. de emācipatis. Et in hoc non remanet illa lex in
coꝛrecta aut supsunt vtriqꝫ coniuncti cū ɔsanguineis
tm̄ vel vterinis tm̄ ꝛ pferūtur vndecunqꝫ quesitis: ut
in auten. Itaqꝫ. Coia. de success. Nā duplici iure vtū-
tur: vt in coꝛpe vn̄ sumūtur aut supsunt fratres. ꝛ filij
fratrum ꝛ tunc succedunt eadem distinctione seruata
vtrinqꝫ cōiūctoꝝ ꝛ nō coniūctoꝝ: vt in auten. Cessan
te. C. de suis ꝛ legit. here. dic vt ibi. vel supersunt etiā
nepotes fratrū vel vlterioꝛes: ꝛ tūc qui poꝛ ē i gradu
potioꝛ erit in iure auten. post fratres palle. scđm dy.
cuius fuit hec distinctio paucis per Cy. additis q hāc
ponit ad litteram. C. coia de success. in anten. Itaqꝫ
palle. Et datur sup. c. auctoꝛitate de ɔces. pben. li. vi.
Ex dictis de successione hereditaria talis oꝛitur qō:
Utrum q pꝛeferantur in successione iter pueros fra
tris ex matre tm̄ ex vna ꝛ iter pueros filie soꝛoꝛis pa-
tris uel pueros filie fratris patris aut pueros filij so-
roꝛis patris ptibus er altera: In hac questōne icidēs
casus ē talis quidam. b. fuit frater ex pte matris tātū
cuiusdam. g. vxoꝛis. b. idem. b. cum quadā. k: famu-
la sua generauit duas filias in statu soluto de post con
traxit. b. cum. k. matrimoniū. ꝛ ipsa. k. in celebꝛatōne
matrimonij suas tenuit filias sub mantello surgit ex
hoc questio an iste filie sint legitimate. ꝛ possint succe
derē vl' ne. Et respondetur q sic videlicet q sint legiti
mate ꝛ succedunt ac si fuissēt legitime a pꝛincipio ge
nerationis: fa. §. dubitatū in auc. de icest. nupt. coll. ii.
Quia legitimati p subsequens matrimonium habent
omēs successiōes qs habēt illi q sūt ab initio legitimi
ꝛ naturales ita dicit Bar. i. §. dubitatū palle. facit etiā
§. tribus in anten. qui. mo. na. effi. sui. vsi. reliquū col.
vij. vbi dicit bar. q tales sic legitiati efficiunt pgeniti
siue postea alij liberi nascāt ex eodē mr̄imonio siue n̄
ꝛ succedūt illis psōis qbᵒ succedūt illi q ab initio legi-
timi nati fuerūt. facit ad hᵒ. l. cū qs. C. de nat. li. ꝛ isti. ō
de nupt. §. fi. vbi glo. sup vbo interdictum cum gl. pe.
Item in. c. tanto in pn. qui fi. sint legi. Et ad qōem pn
cipalem. quia i casu pn̄ti pueri filie soꝛoꝛis patris pu
eri filij fratris patris: ꝛ pueri filij soꝛoꝛis patris sunt in
eodem gradu: tūc filia fratris ex vna parte pfertur in
successiōe pueris supꝛadictis. pꝫ hoc. C. de legi. here.
aut post fratres. cum si. vbi dicitur. Qn̄ defunctus nō
relinquit fratrem vel soꝛoꝛē ex vtroqꝫ parēte: nec eo
rundem fratris ꝛ soꝛoꝛis liberos ex tūc pferūtur in suc
cessione fratres ꝛ soꝛoꝛes ex vna pte: ꝛ eoꝛūdem libe
ri ꝛ sunt in gradu vicinioꝛi qꝫ pueri supꝛadicti scꝫ filie
soꝛoꝛis patris: ꝛ pueri filie fratris patris: ꝛ filij soꝛoꝛis
patris: ut in auten. de here. ab intesta. veni. §. reliquū
ꝛ. §. illud palam. Idē dicit bar. de salice. in auten. pᵒ
fratres pal. ꝛ pbatur. C. de leg. here. in auten. post fra
tres. ij. vbi habet q post fratres ꝛ soꝛoꝛes ꝛ eoꝛū libe
ros succedēt pᵒ alij scđm gradus suos. naꝫ puer fratris
ex vno parente ē in tertio gradu cōsanguinitatis. sꝫ su
pꝛadicti pueri sunt in quarto gradu. ꝛ q vicinioꝛ est in
gradu pferetur in successione: gᵒ ꝛc.

Suffragium ē ppe patrocinium qō pstat aduoca
tus: aut ɔsilium: vel seruitiū. xij. q. ij. suffragia. Qn̄qꝫ
ponitur p salario qō debetur aduocato scđm Azonē
C. de suffra. Qn̄qꝫ ē ɔsensus in scriptis redactus. s. cū
dicit ego b noie p in platum. ꝛ sic sumit de elect. c. per
petuo. li. vi. Est ēt auxilium ōpꝛecatōnis p aiabus fa
ctum. Et sic sūt quattuoꝛ modi suffragandi p aiabus
ad quos oēs alij dicūtur. s. oꝛatio btōꝛum hoium: siue
amicoꝝ. ieiuniū. elemosina: et sacramētū altaris. vn̄.
Missa: pꝛeces: dona. ieiunia: quattuoꝛ ista. Absoluūt
aias quas purgās detinet ignis. de hoc vide glo. in. c.
cū creatura. de cele. miss.

Sup. hec ppositō de suo significato significat i iure
ypothecatōem: ꝛ per hoc si testatoꝛ legat Annua dcē
super tali fundo: sensus ē q ipm fundum ypothecat
p illo legato. ꝛ idem i pmissione: nam ypotheca dicit
ab ypos. i. sub et thesis positio qsi suppositio. Iteꝫ di
ctio sup qn̄qꝫ non significat ypothecatōeꝫ qn̄qꝫ aliqd
impedit. vbi gratia. Concedo tibi decē annua sup tali
re transferens in te dn̄ium ex hac cā per translationeꝫ
dominij ipeditur ypotheca: vt in. l. pignus. ff. de re iu
di. Item dictio super qn̄qꝫ ponit p de: ut in. c. sup spo
liatōe. de oꝛdi. cog. c. super litteris. de rescrip. c. super
eo. de elec. ꝛ sic dicit Alexāder. Cum sup ē pꝛo de ꝛc.
Qn̄qꝫ ponit ppter: vt nota. i dictis iuribus.

Suffragari. idest auxiliari. Inde dicūt suffraganei
idest auxiliarij dyocesanoꝝ epoꝛū. de elec. c. suffraga
neis. vbi epi dyocesani dicūt archiepi metropolitani
ꝛ possunt eo tm̄ ɔfirmato nōdū ɔsecrato: nec palliato
de mandato eius cōsecrari: vt ibi dicit.

Supinū hꝫ duos casus tm̄ accusatiuū ꝛ ablatiuūꝫ.
in ablatiuo significat terminuꝫ a quo. vt minoꝛ natu:
vt in. l. iij. §. minoꝛem. ff. de mino. nam tempus legis
cōputatur a tempoꝛe natiuitatis ut a termino a quo.
Sed in accusatiuo significat terminum ad quem: rō
quia voluntas defuncti. s. ei obtemperari est terminᵒ
ad quem: ꝛ nec isto casu nec pꝛecedenti significat con
ditionem quia nihil quod suspendi possit subest. Su
pinum ergo in vtroqꝫ casu scilicet accusatiuo ꝛ ablati
uo sūptū ō se solo n̄ ipoꝛtat ɔditōem nisi addat ei vbū
vl' pticipiū futuri tpis: ut vēturᵒ l' iturᵒ. tūc. n. ex adiū
cto qō ɔtinꝫ euētū: ɔditōeꝫ significabit: sed n̄ ex suo p
pꝛio significato: q tm̄ significat tminū a q vel ad quē.

Superficiales: edes sūt que i solo ɔducto vel ēpto
sūt posite quaruꝫ ppingtas seu pꝛopꝛietas ciuili ꝛ na
turali iure eius ē cuius ē solum. vt. ff. ō supficie. l. ij. vl'
edificia sup soli faciē facta. puta qꝛ dn̄s soli ex locatōe
concessit super solum suum edificia fieri.

Supficies. ō supficie i rē actio. Regre. s. ō actōibᵒ

Suppellex ē domesticū patrisfamilias istrumētū
i quo cōtinētur mense: sciphis. cephalia: subsellia: cul
tra: impiria: vasa: oꝛaria: aquaria: pelues. aquinaria.
traba: vasa: estuaria: vulgaria: id ē ad certum offici-

um attributa &c. instrumēta domus: vt scribit pōponius. Dicitur autē suppellex vt labeo ait: quia hij q̄ i legatione mittebātur secū suppellectiles deportabāt vt in. l. labeo. ff. de suppelle. lega. Que autē comprehendant̄ sub uocabulo suppellectilis determinat bal. in. l. in legatis. C. de lega.

¶ Supplicarij dicūtur q̄ ob aliquod delictum enorme in publicum deuoluūtur erarium que deuolutio dicitur bonorum publicatio.

¶ Supplicatio: ē petitio venie p̄oris erroris. Uel est quedam benignitatis ip̄ius sup̄ioris iploratio. Et ponuntur tres dr̄e iter supplicatōem & appellationem: vt in glo. iij. c. ex lr̄is. de ite. resti. Et sumit̄ supplicatō stricte p̄ ea que porrigitur aduersus sn̄iam que petit̄ reuocari q̄uis alias capiatur large p̄ q̄libet p̄cū correctione. Et ponit Butri. quartā dr̄am: q̄ non licet tertio appellare: sed bn̄ lʒ tertio supplicare quā dr̄aʒ Joan. and. quē seq̄tur Bar. reprobat dicēs But. errasse. q̄ si itelligitur q̄ post duas supplicatiōes tertia admittit̄: tunc ē ↄtra casū. l. si aduersus. C. dē p̄ci. ipe. offe. si scd̄o itelligitur post duas sn̄ias latas i cā appellationis liceat postea loco tertie sn̄ie facere supplicationem. Item falsū ē: q̄ q̄n̄ non licet tertia vice appellare nec licebit supplicare. Alia dr̄a licet i appellatione a sn̄ia diffinitiua secus tn̄ i interlocutoria nō sit necesse exprimi cām aliquam: tn̄ in supplicatione necessario apponit̄ cā saltem colorata alias sup̄ior nō debʒ admittere supplicatōem. Item differūt. q̄ solus princeps superior concedere habet supplicatōem sed appelatio etiam fit ab inferiori.

¶ Surreptio. Est repentina & festina alicuius falsitatis suggestio. Et dicit̄ a sub & repo. de hoc notatur in c. super litteris de rescriptis.

¶ Suspēsio excōicatio & exiliuʒ differūt q̄ pōt suspēsus sine peccato cōmunicare alijs hoībus & alij sibi. secus in excōicatione & exilio que tn̄ differūt inter se q̄ excoicatus pōt manere in ciuitate lʒ p̄uetur hoīuʒ cōmunione sed in exiliū missus repellitur taʒ a citate q̄ʒ a cōmunione hoīum. vt suspensus celebrans p̄petuo deponi debet: c. clericorum: de vi. & ho. cle. & c. clerici. & latores de. cle. excōmu. ministran.

¶ Suspensū dicit̄ id qd̄ excedit domos vel vltra eas extēditur. Quod si ceciderit & alicui nocuerit vel damnum itulerit i via publica eunti tenebitur dn̄s dom⁹ illius de qua damnū illatū est. vt. ff. de his que deiec. vel effu. per totum.

¶ Suspectus dr̄ q̄ nō ex fide administrat vt insti. de suspec. tuto. §. suspectus.

¶ Suus qs dicat̄. Cū dicit̄ qs p̄sequi iniuriā suorum vide i. c. de cetero. de test. & in. l. si femina. C. ad turpil. nā dr̄ ille q̄ ēt admittit̄ ad successionē ab itestato siue iure agnatōis: siue cognatōis de quo āt in. l. neganda C. q̄ accu. nō pos. canonizatā. iij. q. xi. c. neganda. Bal. & moderni dicunt illū eē suum p̄ quo pōt qs agere sine mandato cū sola cautione de rato vt sunt oēs agnati cognati filij liberti patroni &c. Contra q̄s nō pōt qs cōpelli testificari i cā crimiali vt notat̄ in. c. de cetero p̄all. Item alr̄ capit̄ cū qs dr̄ eē suus. i. sue mentis vel apud se vt i. l. fulcini⁹. §. adeo āt latitatio. ff. q̄ ex cau. in pos. Et est ibi pulcher modus loquēdi q̄ furiosus ebrius dormiens pupillus &c. dr̄ non eē suus nec patitur venditionem alias vēdicatōem de qua ibi. Nā nō se occultat q̄ suus nō ē vt in. §. adeo p̄allega. Itē iuuʒ ē v̄bum ambiguum. Ideo dicēs suū nō eē adijcere dʒ neq̄ʒ sibi cōe. ff. de verb. sig. l. pupillus in fine. &c & si quod cōmune est meum dici potest vt. l. serui electio §. adeo. ff. de lega. i.

De Ta

Tabellarius siue tabellio. Est publica persona sacrō astricta in ciuitate vt rōes & acta in formaʒ publicam redigat a principe ad hoc officium deputatus & ↄfirmat⁹. Uel sic ē p̄sona publica habens officiū scribēdi istrumēta sup ↄctib⁹ vel alijs rebus ad faciēdū fidē sup eisdē & tabellionat⁹ officiuʒ p̄ bn̄ficij subtractōem appellatiōe postposita iterdicitur clericis i sacris ordinib⁹ ↄstitutis. c. sicut. T. ne cl. vel mo. Et dat ibi glo. rōem q̄ gen⁹ negociatiōis est. Et finalr̄ tenet glo. q̄ i cā ecclīastica vel sp̄ūali potest exercere officiū: ut. c. q̄n̄. de p̄ba. & xxvij. q. ij. Multorū. Itē tabellio dʒ eē requisit⁹ & rogat⁹ vt in Spe. d̄ istrumē. edi §. ij. v. Sed pōe. & §. iij. i p̄ria colūna: vt ē glo. i v̄bo requisitis. in cle. romana. de iu. iu. Iteʒ tabellio cōpellit̄ cōficere istrumēta si roget̄. Sed pone mandato sup̄ioris n̄ vult ↄficere quid erit. Rn̄det̄ q̄ p̄uatur officio tabellionat⁹ s̄m bal. in. l. puidendū. C. de postula. Et ē rō q̄ ē seruus public⁹ hoc tn̄ limitatur nisi vna cū officio notariat⁹ hēat aliud officiū ānexuʒ & illud per quinquēniū exercuerit tunc. n. inuit⁹ rogari nō pōt. Casus ē vnic⁹ & singularis vt ibi notat angelus in. l. i. C. de tabulis li. x. Sed querit̄ vtrū tabellio q̄n̄cūq̄ʒ vlt possit renūciar̄ officio tabellionat⁹. respondet̄ q̄ nō rō quia nemo pōt renunciare suo officio nisi i manus sup̄ioris cōcedētis. l. legātis: ff. de off. p̄si. c. admonet de renūc. & c. qd̄ i dubijs. eo. t. Bal. ad ad hoc iducit. l. filijs. ff. d̄ fur. Itē querit̄ an tabellioni cui tpe rogat⁹ fuit solutum de mercede ↄfectōis istrumenti debeat iterū solui q̄n̄ ps velit habē copiā istrumēti. Rn̄detur q̄ sic. glo. ē no. i. l. fi. §. exēplaria. C. d̄ p̄ncipi. agen. in re. li. xij. quod ē menti tenendū scd̄m Lodo. de roma. quia cotidianum. Cetera q̄ʒplura vide. s̄. de I & N. Et q̄t p̄sonis equaleat tabellio i fide scriptis adhibēda. ē glo. i v̄bo duos viros i. c. q̄n̄ ↄ falsaʒ d̄ p̄bat. Et nota lʒ sacerdos n̄ debeat exercere officiuʒ tabellionat⁹. c. sicut te. p̄al. tn̄ si ↄficit valet. scd̄ʒ bar. i. l. vniuersis. C. de eden. Sʒ pōe sacerdos scribit legatū sue ecclīe vt tabellio: an talis scriptura valeat & p̄bet. rn̄det̄ q̄ sic. c. cū iter nos. de re iudi. vbi determinatio. an. & p̄bat̄ q̄ pōt eē testis. c. rainutius. de test. n̄ ob. q̄ pr̄ nō pōt ↄficere istr̄m p̄ filio: vt ē glo. singularis i. l. ipuberis. §. i. ff. de fal. q̄ nō ē eadē rō i p̄re & sacerdote. Item punitur tabellio qui accipit aliquid ēt a sponte soluente vltra proprium salarium secunduʒ bal. in auct. sed hodie. C. de epi. & cle. Item scribēs falsum instrumentum imunitatis debet puniri p̄ēa ignis casus in. l. i. C. de mu. conces. lib. x. Et scribens illicitum instrumentum perdit manum. c. imperialem. §. scriba. de probibi. alie. per Federicum. Item scribēs instrumentum vsurarium est periurus & non pōt amplius conficere. & potest pronunciari infamis secūdū hostien. in sum. de vsur. in fi. §. finali. versicu. quid de notario. & Archidiaco. de hoc. xxxviij. distinc. c. sicut:

¶ Tabularij etiam secundum accur. sūt qui faciēdis publicis instrumentis publice p̄sunt in singulis ciuitatibus. Require supra. Scribe. & xxxvi. q. iij. §. potest ad fi. & C. de tabu. li. x.

¶ Tabernarius dicitur qui tabernam exercet: vinū vendens.

¶ Tabule testamēti inde vocate sunt. q2 ante cartaꝝ vsum i tabulis tā testamēta q̄ʒ ep̄le scribebātur: quaruʒ portitores tabulary vocabātur ſm Jſido. li. v. Et tabule testamēti ꝓp̄e sunt testamētū editū i scriptis signatū ꝛ ꝑfectū. Sed abusiue ēt illa testamēta vl̄ tabulas appellamus que falsa sunt ꝛ illicita secundum azo. in sum. C. ꝑe tabu exhi.

¶ Taciturnitas ē q̄nq̄ʒ habenda ꝓ confessione. Etiā q̄nq̄ʒ tacitum habetur ꝓ exp̄sso. ff. si cer. peta. l. cū qd ꝛ. c. gratum. de offi. dele.

¶ Tacere hoc v̄bum de se nec significat ꝯsensuʒ. nec dissensum: ſʒ tenet mediū. vn̄ no. ꝙ ē dare consensum dissen ū ꝛ mediū. qđ non ē ꝯsensus: nec dissensus: vel aliter: nam habemus velle ꝛ nolle ꝛ mediū quod non ē velle: nec nolle: nam uelle ē ꝯsentire: nolle ē dissētire siue resistere ꝑ motū animi:: vn̄ i vtriſq̄ʒ. ſ. velle ꝛ nolle ē motus animi ad hoc ꝙ vult uel nō vult. i. resistit. Sed nō velle: siue nō nolle ē cuʒ nullus ē mot⁹ animi ad vnū vel ad aliud ꝓ vel ꝯtra facit. l. i. i. §. sciam. ff: de tributa. act. vbi dicit vulpi. Sciētiam hic eā accipimus que hʒ volūtatē. Sed vt ego puto nō volūtatem: sed patientiā: nō. n. velle dʒ dn̄s: ſʒ nō nolle: si igitur scierit: ꝛ n̄ ꝓtestat̄ ꝛ nō ꝯdicit. tenet̄ tributoria actōne si v̄o dissentit n̄ tenet̄ illa actōe: tenet̄ āt si consentit. āt si n̄ ꝯsentit: si tn̄ n̄ dissentit: vt ibi dr̄. Seq̄t̄ g° ꝙ tacere de se nec ꝯsensū nec dissensū significat. Q̄nq̄ʒ āt sic. q̄n significat aliū de sūpto quouis probabili medio ꝯcludit̄ tacēte cōsentire vel dissētire. Vbi gr̄a: Facta locatiōe p̄dy rustici vſq̄ʒ ad annū: finito anno tacēte locatore ꝯductor remanet i fūdo. ꝯcludit̄ rem recōduxisse ꝓ alio āno. ꝛ si p̄ria locatio erat ad maius tēp⁹ puta q̄nquēniū. scđa vr̄ facta tn̄ ꝓ illo āno. Jn p̄dijs ēt vrbanis vr̄ facta noua locatio: ſʒ alr̄ q̄ʒ i rusticis. q2 tn̄ ꝓ tp̄e q̄ ibi hitat̄: nisi p̄ria locatio eēt facta in scriptis: q2 tūc scđa n̄ vr̄ fieri: eo qđ nulla scriptura īt̄uēit que vr̄ regri sicut i p̄ria. l. itē q̄rit̄. §. si. ff. de loca. ꝛ conduct. Patet g° ex hoc ꝙ tacēs habet̄ ꝓ ꝯsentiēte: rō sumitur ex sciētia: ꝛ patiētia inhitationis. Sed ibi facta locatōe ad annū. si i fine āni locator efficit̄ furiosus. et eo existēte furioso anno finito ꝯductor remāet. dicit tex. ꝙ ꝯductō n̄ renouat̄ ꝛ sic tacere nō significat ꝯsensuʒ. l. cū ad certa. ff. locati: q2 n̄ pōt ꝯcludi i furioso cōsensus. certū ē. n. ꝙ n̄ hʒ cōsensū saltē validum ad disponēdū min⁹ ex patiētia sua ꝯcludit̄. Et lʒ ex p̄te conductoris remanētis bn̄ ꝯcludat̄ ꝯsensus. nō tn̄ sufficit ad ꝯtctū nisi ꝯcurrēte ꝯsensu ꝑoris locatoris: q nō concurrit pp fauorē. Jtē pr̄ ꝓ dote dotalitio noīe filie potest agē si filia nō dissentit. Et si filia ē furiosa pōt agē q2 tūc n̄ dissētit. lʒ ēt nō cōsentiat. l. ij. §. voluntate. ff. solu. ma. Nec ob. tex. ibi dicēs ꝙ credit̄ ꝯsentire. quia dʒ itelligi ꝙ v̄isil'e ē ꝙ cōsentiret si furiosa nō eēt: vel cēset̄ ꝯsētire quo ad effectū q2 quo ad materiā illi⁹. §. idem ē effectus filiā non dissentire ꝛ eā consentire. cū vtroq̄ʒ casu pr̄ agere possit: lʒ quo ad rei v̄itatē nō cōsentiat nec dissentiat. Jtē res aīo furādi surripit̄ tacēti. ꝛ pone absenti hoc tacere. nō significat cōsensū nec dissensum. q2 nihil mouet aīum ad cōsēsum vel dissēsū. ꝛ tn̄ hoc n̄ ipedit furtū cōmitti. lʒ furtū dicatur cōtractatio rei aliene dn̄o īuito. ſʒ subaudi vl̄ nō uolēti. pʒ. q2 furioso dn̄o fieri pōt furtū. lʒ vere iuitus non sit ſʒ vere n̄ volēs ē. Nec obſ. §. vetare in. l. q phas. ff. d̄ fur. ubi dr̄. Uetare dicit̄ q nō cōsentit. ut. s̄. de filia furiosa q2 vetare vr̄ quo ad effectū vel dr̄ ꝙ re uera dissentit. dissensu ḡnali q̄ glibet vult res suas retinē ꝛ nō surripi. ꝛ dissētit sibi eas auferri. ꝛ iste dissensus qui semel fuit i aīo: ſp̄ vr̄ ꝑseuerare. Et ergo absēs dormiēs ignorās furiosus. dissentire vr̄ dissensu generali ꝛ veniente casu ꝑticulari habet̄ ꝓ ꝑticularit̄ dissētiente et sic i furto necessario nō regritur uolūtas vel dissēsus. sed sufficit non consensus ut pʒ i semꝑ furioso ꝛ in īfante q nunquā habuerūt motū animi i dissensum. Jtem si frat̄ vn⁹ rē cōmunem cum alio fratre suo ipso p̄n̄te ꝛ tacēte donat vxori sue. ſ. donātis alter frat̄ tacēs vr̄ consētire. Et sic valet donatio ꝓ p̄te illius tacētis ꝛ n̄ ꝓ p̄te donantis q2 iter viꝝ ꝛ vxorē ē ut in. l. Si seruus cōmunis. ff. de dona. iter vi. ꝛ vxo. Jtem si sciēte creditore ꝛ tacente debitor̄ vēdit pignus nō iđ vr̄ creditor pignus remittere. l. sicut. §. Nō vr̄. ff. qui. mo. pig vel ypothe. sol. quia ex illo actu n̄ pōt iferri cōsensus creditoris in iure pignoris nec ex illo actu ius creditoris leditur. Jtem si vendis fundum in quo habeo ius seruitutis paritate ratōnis.

¶ Tacite intellectum diuersimode capit̄ i iure. ſ. per modū dispositōis ꝯditionis vl̄ aliter ꝓut ex diuersificatōe significati vel clausula ꝯcluditur. Vbi gr̄a. in contractu societatis facta cōuentōe ꝙ vnus socioꝝ hēat duas p̄tes lucri. Jntelligitur etiā tacite ꝙ habeat duas p̄tes dāni. Et hoc tacite itellēctū capitur ꝑ moduʒ dispositionis seu conuentōnis vt in. §. illud. insti. de socie. Et sūitur significatū ex equali mēte paciscentiuʒ i tacito ꝛ exp̄sso. Jtē ibi concedēdo aque haustū itelligitur ꝯcedi iter ad illū. Et hoc tacite itellectū sumit̄ etiam ꝑ modum dispositionis sed nō p̄ncipal'r sed accessorie seu cōsecutie vt in. l. iij. ff. de serui. ru. p2e. Rō q2 in itinere nulla ē vtilitas nisi inquantū deseruit ad aque haustū. Jtē ibi ꝓmitto partū filie vel fructū fūdi itelligitur si nascantur. l. Jnterdū. ff. de v̄bo. obl. q2 nisi nascantur nihil ē i legato vel ꝯuētōe ꝛ sic vtilis eē n̄ pōt. Jtē ibi debitū sub ꝯditōe acceptum fertur simplicit̄ itelligit̄ tacite si cōditio debiti extiterit quo ad effectum acceptilatōis nō quo ad dispositōnem. vt. l. Sub ꝯditōe. ff. de accepti. Jtē ibi ꝓmitto tibi. x. itelligitur si petieris non ꝑ moduʒ conditōis sed ꝑ modū āmonitionis. ꝛ iterpellatōnis vt ante non sim i mora postea sic. l. si cum petieris. ff. de. v̄. ob. Jūcta. l. mora ff. de v'su. Ratio quia debitor non ē in mora retinendo debitum uolente creditore sed eo inuito quādo fit iterpellatio. Jtem ibi patronus op̄as stipulat̄ a liberto simpl'r itelligit cū fuerint idicte q̄ adiectio regrit̄ iopis sicut i alia sti pulatōe itelligit̄ cū petieris ꝛ ē rō q2 patron⁹ stipulat̄ op̄as ad vtilitatē suam.

¶ Tacite ineē: multipl'r ꝯtigit. Vbi gr̄a ꝯuēio cū d̄positario pp āmissionē rei d̄posite n̄ agā ꝯ ipʒ. Jn ista cōuentōe tacite iest vl̄ ꝯtinet̄ remissio q2 n̄ ꝑ dolū ꝑdidit agere n̄ possū d̄positi. sed pono facio ꝯuētōem ꝙ non agā d̄ dolo dicit tex. ꝙ n̄ ualet ꝯuētio. Et sic valet tacita remissio ꝛ exp̄ssa nō. l. Si vn⁹. §. illđ ff. de pact. Et sic exp̄ssio eoꝝ q̄ tacite isūt nihil ibi op̄at̄. rō q2 exp̄ssū aliter significat q2 i p̄ casu significat̄ remissio doli non simpliciter sed ꝓut cōtinetur i obligatione sine actōe depositi. Jdeo ꝓ dolo nō pōt agi actōne depositi sed al'a actōne. ſ. rei uendicatōne quia dolo desijt possidere vel actione de dolo. Sed in secundo casu dol⁹ simpliciter remittitur. Et sic si conuentio teneret nō posset pro dolo agi aliqua actione ꝛ sic remaneret impunita. Jdeo non tenet cōuentio quia daretur occasio d̄linquendi. vt. l. Conuenire. ff. de pac. do. Jtem ibi cōcedo rem precario simpliciter tacite intelligitur qđ

durat donec voluero siue reuocauero.l.i.de precario
ff. Etiam morte mea non finitur.l.iiij.ff.locati.quia i
precario simpliciter concesso intelligitur volūtas.s.
ꝙ per voluntatē ↄ̄riam siue reuocatiōem non perse/
ueret ⁊ ꝙ perseueret donec reuocetur sed morte non
reuocatur igitur perseuerat. Sed qn̄ conceditur quā
diu concedēs voluerit tūc significat ꝙ durat quādiu
voluntas adest. Sed morte qs desinit velle: Ideo tūc
finitur ꝑcariū. Item ibi iudex condēnat quē pena ca
pitis siue deportatōnis ad quā tacite seqtur pēa adē/
ptionis bonoꝝ. Pone condēnatus appellat penden
te appellatione moritur ipsa pena ꝑncipalis tollitur
⁊ etiam accessoria.s.adēptionis bonoꝝ. Tunc morte
illius pena ꝑncipalis.s.deportationis tollitur ⁊ etiaꝫ
accessoria.s.ademptio bonorum. vt in.l.iij.C. Si pē.
app.mors interue. Ratio.quia tacitū intelligitur ac
cessorie ⁊ cōsecutiue: modo sublato ꝑncipali expresso
aufertur ⁊ accessorium. Sed duꝫ duo exꝑmūtur que
amboꝫ ꝑncipalia sunt. Et ad sublationem vnius nō au
fertur aliud sicut dum pena iponitur i duobus factis
vtrūqꝫ ē eque ꝑncipale. Alij dicūt ꝙ etiam in isto ca/
su pena ademptōnis tollatur qꝛ expssio vt dicis nō fit
nisi ad maiorem declarationem. Etiā pene in dubio
sunt moliende de pe.di.i.§.pene.licet forte secus i vsu
ris. Est tamen in arbitrio iudicis cuius mens attendi
debet qꝛ scd̄m eius mentem uel arbitrium morte fini
tur vel non. Item ibi lego alicui simpliciter intelligi/
tur ꝑsenti die. ⁊ si exprimo in presenti die tunc signifi/
cat quod verba sonāt.s.ꝙ ꝑsens dies isti legato appo
nitur: ⁊ hec expressio si illud non esset nihil operaret̄
aliud q̄ꝫ tacitū.nec aliud tacitum quā expssum. Sꝫ ex
clausula postea apposita scꝫ legata qbus dies non est
appositus volo solui ānua bina tria die aliud significa
tur in tacito: aliud i expresso: qꝛ ex tacito cui clausula
apposita non ē vel dies ex clausula secuta debētur an
nua bina. In expresso vbi dies ē appositus dicēdo ꝑ-
senti die ad ipsum legatuꝫ ꝑdicta clausula non refert̄
qꝛ isti legato dies ē appositus: vbi aūt tacite intelligi
tur non ē appositus: licet idem oparetur si aliud nō se
queretur. Sed si dicat legata qbus apposui vꝫbum pu
re volo solui post annum tūc opatur ꝙ legatū relictū
pure hoc verbo expresso debeatur post annum vt le
gatum simpliciter relictū debetur statim: qꝛ hec mēs
testatoris significata ex verbis. Item ibi: lego tibi pu
re intelligitur si volueris: hoc tamen non facit legatū
conditionale: nec impedit transmissionē legati si lega
tarius ante moritur: ⁊ tn̄ exprimendo hoc in legato
dicendo lego tibi pure si volueris: legatū ē cōditiona
le.l.si ita expssum.ff.de condi.⁊ demon. Itē ibi. filiuꝫ
meuꝫ exheredo itelligitur tacite cōditio: si heres adi/
erit. Sed pone ꝙ hec conditio exꝑmatur: dicit tex. ꝙ
exheredatio viciatur: l.siquis.ff.de here.institu. Ra
tio scd̄m doc. qꝛ alit̄ itelligitur: ⁊ aliter exꝑmitur. naꝫ
intelligitur quo ad effectum.s. vt exheredatio habe/
at effectum si heres adierit non autem intelligitur ꝙ
exheredatio sit conditōnalis. sed quādo exꝑmitur tūc
refertur ad dispositionem: ⁊ sic exheredatio ē conditi
onalis: ideo viciatur: quia ē actus qui nō recipit cōdi
tionem: per.c.actus legitimi: de reg.li.vi. Et ē ratio
diuersitatis in legato. ⁊ in exheredatione: quia verisi
militer nō videtur testatorem legatū velle facere cō
ditionale per expssionem illius ↄditionis. si heres adi
erit. si appōatur illa. secus in exheredatione quam te
stator videtur velle facere conditionalem duꝫ appo
nit conditionem talem vt magis restringatur. Sed
per appellationem conditionis viciatur lege positia
ideo non valet conditio ergo expressa ad dispositōeꝫ
viciat. sed tacite intellecta ad effectum non viciat: eti
am quando apparet de mente exprimentis ꝙ ꝑ expsſ
sionem vult aliud significare.s. facere actum conditō
nalem qui non ē cōditionalis ex tacito intellectu. tūc
actus ē conditionalis. quia exprimēs hoc vult qui ad
hoc conditionem exꝑmit: ⁊ sic tunc legatum relictum
si heres adierit est conditōale. ⁊ verisimile ē ꝙ condi
tio exꝑmatur sicut intelligitur ad maiorē declaratio
nem. ⁊ sic licet actus nō recipiat conditiōem per illaꝫ
tn̄ expressionem non debet viciari quia solum qđ taci
te inest exꝑmitur: ⁊ lex positiua non admittens condi
tionem videtur intelligi de conditione extranea. ⁊ nō
de illa que inest que exꝑmitur ex abundanti. Sic etiā
exheredatio pōt esse conditionalis qn̄ testator sic vo
luit: sed qꝛ nō recipit conditionem viciatur. ēt accep
tilatio erit conditionalis ꝓpter uolūtatem acceptuꝫ
ferentis: sed quia etiam non recipit conditionem vici
atur. Et ita in his debet attendi mēs disponentis: et
seruari qđ vult: ⁊ ꝓut vult: nisi vbi lex positiua hoc i
pedit. Item ibi iudex dat tutorem pupillo simplr̄ in/
telligitur tacite ꝙ ministret si satisdederit. Sed pono
ꝙ iudex i dando tutorem hoc exprimat. dicit text' qđ
valet datio. ⁊ eo modo itelligitur quo exꝑmit̄.l.mu/
to.§.hanc autem.ff.de tuto. Et hec.l.facit pro ꝑdictis
Et ē ratio huius legis: quia vis̄lr̄ exꝑmitur sicut itel/
ligitur i dubio hoc iuncto ꝙ si faceret conditionē act'
viciaretur quod non ē dicendum i dubio: maxime in
hoc casu ꝓpter periculum qđ pupillo imineret si tu/
toris datio non teneret. Item ibi ꝓmitto. x. simplicit̄
intelligitur tacite ꝙ soluam cuꝫ petieris dicit tex. qđ
idem significat nec aliud opatur. vt.l.si cum petieris
ff.de vbo.obl. quia etiam itelligitur sicut exꝑmitur:
nec habet aliud significatū q̄ꝫ expssum ex cōmuni mō
itelligendi. Sed ibi lego illi si capitolium ascenderit
hec conditio tacite continetur si voluerit: qꝛ volens
ascendit: ⁊ tamen exprimendo hanc conditionem ali
ud operatur: quia legatum viciatur: qđ non viciaret̄
tacite intellecta.l.non nunq̄ꝫ.ff.de con. ⁊ demon. Et ē
ratio qꝛ aliud significat cōditio si ascenderit: ⁊ si volu
erit. nam legendo sub conditione expressa si voluerit
legatum ponitur in sua libera ⁊ mera voluntate. iō
viciatur per legem positiuam statuentem ꝙ legatuꝫ
nō possit poni in libera voluntate. secus in illa conditi
one si ascenderit. quia si ascendit siue libere volens: si
ue nō tn̄ conditio iplet̄: ⁊ sic de alijs exemplis.

¶ Tacitum ꝓꝑe ⁊ vere dicitur ꝙ nullatenus ē expſ
sum. ⁊ hoc in iure nihil significat eo ꝙ nō ē significatū
eius. nec apparet. Dicitur autem i iure expressum qđ
aliter q̄ꝫ verbis expressum ē. nam inter modos signi
ficandi verba obtinēt ꝑncipatum. ideo verbis expres
sum dicitur vere expressum. ⁊ quod dico verbis ideꝫ
dico scriptis quia illa continent verba. Aliter autē ex
pressum quā vbis dicitur tacitum ad differentiaꝫ ex
pressi verbis. Et hoc ē tacitum iuris quod non ē expſ
sum verbis verbi gratia. Mutuaui doliū vini non ex
ꝑmitur ꝙ reddatur vinum eiusdem bonitatis. hoc tn̄
tacite itelligit̄.l.cū qd.ff.si cer.pe. ⁊ sumit̄ rō exnā mu
tui cui' est ꝙ res reddat̄ q̄ eadē in valore cū mutuata
eē cēset̄. h'ē si ē eiusdē nē ⁊ bōitatis h' tacite itellectū
idē significat ⁊ opat̄ ac si eēt vbis. expssū.l.cū qd pall.

¶ Taxare est idem quod estimare.

¶ Tanq̄ꝫ Eſt nota ſimilitudis. c. ſolite de mai. ⁊ obe
aliq̄n nota vitatis. c. ex parte. de ſponſa.

¶ Talis. i. ille. C. de ſūma tri. ⁊ fide cath. l. i.

De Te

¶ Theatꝝ. ē locꝰ i ciuitate cōis ⁊ publicꝰ ad ſpecta-
cula: dr̄ a theorādo. i. iſpiciēdo vt i foro vl̄ palatio cōi

¶ Tegule ſūt lateres differūt tñ qꝛ tegule dicuntur
a tego q̄ſi tegētes ⁊ nō ſūt cocte ſed ligna ſub lateribꝰ
poſita pro eoꝝ ſuſtentatōe. Sed lateres fundūt̃ ex la
pidibꝰ ⁊ archilla ⁊ coquunt̃.

¶ Telum nō dr̄ tantū. qđ ab arcu mittit̃ ſꝫ ēt qđ a ma
nu eo ꝙ in longū mittat̃ ergo lapis lignū ferrū nomie
teli cōtinent̃. tex. ē iſti. de pub. iudi. §. telum autē ſm
Gy. interpretatione legis. xij. tabu.

¶ Telū grece tributū dr̄ latine. Jnde teoloniū idē ē
qđ tributū. Et etiā dr̄ locus in quo exigitur.

¶ Teolonarius dr̄ qui exigit theoloniū.

¶ Temulentia ē ebrietas. l. vnica. C. ſiqs imp. male.

¶ Templarij ſūt p̄ceptores vel cōmendatarij ⁊ pſōe
religioſe vt cle. de reli. domi. ⁊ cle. cū ex eo. de ſen. ex.
ꝑ. Jo. an. i rubri. de regula. ⁊ c. Eccl'ia ſancte marie.
de conſti. tales deputant̃ ad admiſtrationē eccl'aſticā
Et ſic pn̄t agere ⁊ defendere iura eccl'ie vt clemē. i. ꝺ
reſcrip. Et poſſunt etiam eſſe perſone icognite ⁊ ꝺ lō
ginquis ꝑtibus. c. Cum deputati de iudi. ⁊ qn̄qꝫ eligū
tur ⁊ habēt eccleſias ꝓchiales. ⁊ ſic auctoritas dio-
ceſani debet interuenire fa. c. vnicū. de capel. mona.
li. vi. Et nota in dicta cle. i. de reſcrip. qn̄qꝫ nō habēt
eccl'ias ꝓchiales ⁊ ſui maiores habēt eos deputare
⁊ iſtituere p̄ter cōſenſū dyoceſani. Et ſcđm inno. i di-
gnitate cōparant̃ inſtitoribus. c. quod quibuſdam de
fideiuſſo. qꝛ inſtant negocijs ſibi cōmiſſis vl̄ etiam cō
parant̃ viſitatoribꝰ ſiue vicarijs miſſis a ſuperioribꝰ
ad aliq̄ officia exercenda. ⁊ ſic querit̃ q̄s debet p̄ferri
in agendo ꝓ eccl'ia inter tēplariū vel p̄ceptorē ⁊ ꝺpu
tatorē eius. ſic eſt diſtinguendū aut agit̃ de ſubiectōe
eccleſie ſic ad maiorē pertinet defenſio pōt tñ inferi-
or aſſiſtere iudicio. c. expoſuit de dila. ubi ꝑ inno. aut
agit̃ de iuribꝰ ⁊ bōis eccleſie ⁊ hoc dupliciter aut eccle
ſia eſt ſubiecta quo ad bona ⁊ ad p̄ceptorem ipī ſupio
ri qui pro libito poteſt inferiorem remouere ſic iterū
ſuperior p̄ferendus eſt aut non eſt ei ſubiecta quo ad
prelatum videlicet: qꝛ ꝑpetuus ē nec ad libitū remo
uibilis ſic inferior in agendo preferendus eſt maiori
qꝛ cōmodū ad ipſū principaliter ſpectat ar. §. biduū
v̄. palam aūt. ij. q. vij. l. i. §. i ꝓꝑa cauſa. ff. qn̄ appe. ſit
⁊ hoc ſi iferior talis ē idoneus ad defendendum alias
ſuperior agit. c. lꝫ. c. ex tranſmiſſa. de fo. compe. hꝰ no.
docto. in dicto. c. Cum deputati.

¶ Tempus continuū eſt qđ continue currit diebꝰ fe
riatis ⁊ non feriatis ſiue in pn̄tia ⁊ abſētia ſit copia iu
dicis vel nō. C. de preſcrip. long. tem. l. fi.

¶ Tempus vero vtile nō currit diebꝰ feriatis ⁊ abſē
tie ⁊ diebus quibus nō ē agendi copia. Et iſtud ē mł
tiplex. ſcꝫ continuū ⁊ vtile quo ad ſui pn̄cipium tātuꝫ
non quo ad ꝓgreſſum ⁊c. vt i glo. cle. vnice. de i iteg.
reſti. vbi glo. remittit de conceſ. prebē. c. ij. ⁊c. qꝛ di-
uerſitatē i fi. vnde tēpus dat̃ ad eligendū vtile: qꝛ nō
currit ipeditis de elec. ne ꝓ defectu de hoc vide goſ.
i ſum. de elec. §. hoc tempus. vbi concor.

¶ Tenor litteraꝝ ē idem qđ ſentētia litteraꝝ. Reg.
s. Sentētia literaꝝ ſed tñ tenorē litteraꝝ dicimꝰ re
cte tenorē textꝰ q̄uis titellis ſcribatur vn̄ tenor dicit̃
ipſa ſn̄ia litteralis licet rhetorice plurima ſcribantur

¶ Tepidarium eſt idem ꝙ balneum a tepore aque
nomen trahens.

¶ Tergiuerſator dr̄ qui i vniuerſo ab actiōe recedit
quaſi tergū vertēs vt i. c. vlt. de collu. deteg. i gl. iiij.
⁊ ibi nota. Et differūt tergiuerſator p̄uaricator ⁊ ca
lūniator vn̄ nota bonos verſus. Tergiuerſator deſi
ſtit preuaricator verū occultat profert calūnia falſū

¶ Tergiuerſari ē i totū ab actione deſiſtere ⁊ dorſū
verter̃. ff. de aboli. ⁊ i gl. preal. i. c. vlt. de colluſi. dete
gē. Et hoc cū fit iordinate naꝫ ſi fit ordinate ē abſqꝫ
vicio p̊ ſi i accuſatiōe ꝓceſſum cognouit eē falſū i quo
accuſabat ⁊ ſic pari cōſēſu ſe abſoluūt accuſator ⁊ re
us. ſecūdo ſi princepſ ad quē pertinet cura boni omu
nis quod per accuſationē intenditur aboleuerit.

¶ Tergiuerſatio qn̄qꝫ eſt verſutia vel calliditas qua
quis iducit alium vt deſiſtat ab eius iquiſitione ⁊ ſic
capitur in. c. vl. in gl. preal. Quādoqꝫ ēt eſt fruſtratio
deluſio vel colludium.

¶ Terminꝰ p̄ēptoriꝰ obtinere dꝫ tm̄ tp̄is quātū tria
edicta niſi aliud exigeret iuſtitia vt in. c. dilecti de di
lati. in glo.

¶ Terminos proximi aliqs tranſgredi q̄nqꝫ modis
pōt p̊ cū parochianū alterius ad ſepulturā admittit
ſcđo cū alteriꝰ ſubditū excōicat: vel iterdicit. Tertio
cū alteriꝰ parochianū ad pn̄iam recipit. Quarto cuꝫ
fidei ɔ̄riū p̄dicat. Quinto cū terminos ꝓceſſionū euel
lit. c. i. de ſepul. in glo.

¶ Territoriū ē vniuerſitas agroꝝ iuxta. i. itra fines
cuiuſcūqꝫ ciuitatis. ab eo dictū ꝙ magiſtratꝰ eiuſdeꝫ
loci iter eos fines terrēdi. i. amouēdi vel ſummouēdi
ius hꝫ. ff. de v̄bo. ſig. l. pupillus. §. territoriū. Alibi po
nit̃ pro dyoceſi. xvi. q. ij. c. i. de ɔſti. c. ij. li. vi. glo. i cle.
ne romani. de elec.

¶ Teſtes ſūt q̊s ante iudiciū quiſqꝫ ſibi placitat. ⁊ al
legat ne poſſit libruꝫ aut diſſimulare aut ſubtrahere
ſe. Unde ēt legati appellāt̃. Jtē teſtis ē rei geſte ꝓba
tor. Sed teſtis cogēdus eſt q̄ ad teſtimoniū faciēduꝫ
cogit̃. Dicūt̃ ergo teſtes qꝛ teſtimoniū adhibere ſolēt
ſicut ſignatores qui teſtm̄ ſignant ſecūdū Jſido. li. v.
Jtē ātiquitus ſuperſtites dicebāt̃ eo ꝙ ſuꝑ ſtatu cau
ſe ꝓferebant̃ nunc parte nominis ablata per auferẽ
ſim teſtes dicuntur: ⁊ conſiderantur conditione natu
ra ⁊ vita: vt in. c. forus de verbo. ſign. ad fi. Et eſt di-
gnitas ferre teſtimonium. xxxij. q. quinta preceptum
Nā teſtis falſus tribꝰ ē obnoxiꝰ. deo mētiēdo. iudici
decipiēdo: ⁊ demū inocēti: quē falſo ledit teſtimōio
ꝺ cri. fal. c. i. Et debēt teſtes ſecreto ⁊ ſingillati exami
nari: vt no. ꝺ teſti. c. i noie dn̄i. ⁊ c. lꝫ vniuerſis. De ɔ̄
rietate teſtiū ē gl. bōa iiij. q. iij. ſi teſtes. v̄. ſi vo. ex his
q̄dē. Teſtes ēt ɔtinēt̃ ſub nomie iſtrumentoꝝ. c. ꝑue
nit: de teſti: cogē. Et teſtis familiaris nō admittit̃. c.
i litteris. de teſti. Et q̄lit̃ teſtis abſens examinat̃. vide
c. ɔſtitutꝰ ꝺ fideiuſſo. Nec teſtis ꝑ hoc ē iſamis: cuiꝰ
teſtimoniū ꝓbetur: vt i. l. lucius. ff. de his quino. iſa
Jtē teſtis iuiti detēti teſtimoniuꝫ nō valet. ff. q̄ teſta
fa. poſſ. l. qui teſtimoniū. §. vlti. ⁊ gl. c. ſacris: ſuꝑ ver
bo coactionē. de hijs q̄ vi me. ve cau. fi.

¶ Teſtamētū dicit̃ ideo ꝙ niſi teſtator mortuꝰ fuerit
ɔfirmari nō pōt: nec ſcire quid in eo ſcriptū ſit. clauſū
⁊ ſignatū. Et ē teſtamētū qꝛ non valet niſi poſt teſta-
toris monumentū ſcđm Jſi. li. v. ⁊ deſcribitur ſic. Te
ſtamētū ē volūtatis noſtre ſn̄ia iuſta de eo ꝙ quis pꝰ
mortē ſuā fieri vult. ff. eo. ti. l. i. Et addit cū inſtitutōe
hr̄dis inſti. de le. §. an̄ herdeꝫ ⁊ hoc de uniuerſo patri

monio vt excludat singulare relictū. ꝛ codicillus. Et dr̄ testm̄ quasi testatio mētis: vel vltimū eulogiū: seu vltima volūtas. Alias dictū qua qs de reb⁹ suis dispo nit legatario legata assignanda. Et diuidit. qꝛ aliō ē testamentū nūcupatiuū. qd̄ cōsistit in sola nūcupatio ne testatoris: nō in solēnitate scripture. tm̄ septē testes necessarij sunt: ꝛ heredū nominatio: isti. eo. ti. §. fi. Ali ud est in scriptis ɔditū. qd̄ silr̄ exigit numeꝝ: subscri ptiones: ꝛ signacula septem testium. Item testamēti aliam ponit Isidoꝛ. li. v. scʒ testamētoꝝ aliud iuris ci uilis: aliud iuris pretoꝝ.

❡ Testamētū iuris ciuilis est testamentū septē testi um. sigillo signatum: subscriptione firmatū: qd̄ apud ciues fit. Et inde dicitur ciuile.

❡ Testm̄ iuris p̄toꝝ ē septē testiū signis signatū. Et dr̄ sic: qꝛ fit apud pretores: scd̄m Isido. ibidem.

❡ Testamētū olographū est manu actoris totū con scriptū: ꝛ subscriptū. vnde ꝛ nomē accepit ab olon. i. totū: ꝛ graphos scriptura: vl' lr̄a q̄si tota lr̄a scd̄m Isi.

❡ Testamētū irritū ē si ille qui testatus est capite di minutus est: vel captiuitate detentus: aut si non rite ɔ̄ legem factum est scd̄m Isido.

❡ Testamentū ruptū ideo vocatū ē: qꝛ nascente po sthumo: neqꝫ exheredato: neqꝫ herede nomiato disrū pitur: secundum. Isido.

❡ Testamētū surreptū est qd̄ in fraudem heredum: seu legatarioꝝ ꝛ libertoꝝ nō palam ꝓlatum est. quod si nō latet tm̄ dictis p̄sonis non ꝓuide supp̄ssū videtur Erāt aūt olim ꝛ tres alie sp̄ēs que hodie i vsu eē desi erūt. Quoddā erat pacificū testamētū: ꝛ appellabat calatistomic⁹: a calos quod ē bonū: ꝛ camic⁹ pax. qꝛ i bona pace fiebat. vel a calatistomicijs. hoc est hōīscō uentibus. a calos bonum ꝛ comicie conuentus vel cō uentiones sapientum. Bone enim conuentiones erant q̄ in pace fiebāt. naʒ faciebāt testamēta dieb⁹ fe riatis ꝑp̄t penuriā hominū. qꝛ alijs dieb⁹ non feriatis erāt hoīes in domibus diuersis negocijs occupati q̄re testes non poterant inuēire. vl' dr̄ a calo. i. voco: quia personaꝝ vocatio fiebat. Aliud erat bellicū. qd̄ ꝓcin ctum dicebatur eo q̄ tempore preliorum cum in pre liū exituri essent homines in procinctu faciebant. Po stea accessit tertia species. scilicet testamentuʒ per es ꝛ libram quod per emancipationem. i. imaginariam quandam venditionem quinqꝫ testibus agebatur. et libripende. i. estimatore. qui libripendebant. i. esti mabant. familiam. i. hereditatem. ꝛ emptor qui erat loco heredis. ciuibus romanis. i. liberis hominibus ꝛ puberibus parentibus. prima duo illorum testamē torum penitus aboleuerūt. Tertiuʒ v̓o partim remā sit in vsu scilicet quo ad numerum testium videlicet septenarium. Erant enim quinqꝫ testes libripens: et emptor. Et predicta nomina testamentorum ad ius ciuile referebantur: quia ius ciuile inuenit illa.

❡ Testamentum inofficiosum est quod frustra libe ris exheredatis sine officio pietatis liberalis in extra neas personas redactum est. secundum. Isidorum. lib. v. Item testamentum sic etiam describitur. Est dispositio vniuersalis directa in tp̄s mortis solēnizata his que ponit requirit res ciuilis vt i. l. i. preal. vbi grā quis heredē istituit uel legat sub impossibili cōditiōe valet dispositio ꝛ reijcit ipossibilis ɔditio. l. obtinuit. ff. de ɔdi. ꝛ demōs. ꝛ insti. de here. insti. §. impossibil. ꝛ sumit significatū ex ultima volūtate q̄ ɔcludit testa torē voluisse deridere ꝛ ꝑ hoc illā ɔditioneʒ ꝑ obliuio nē vel alias nō ex aio apposuisse: ꝛ ex magna solēnita te testamēti q̄ i ipso requirit ꝛ significat q̄ testator nō vult loq frustratorie. sed q̄ ipossibil' ɔditio viciat isti tionē filij pʒ in. l. fili⁹. ꝛ. l. si titi⁹. ff. de ɔdi. insti. ꝛ. l. cum heres. §. i. ff. de. statu. li. hoc significatū capit aliūde q̄ ɔcludit viciare imo de cōi mō itelligēdi idē ē i oi pos sibili itestamēto ꝛ ɔ̄ctu qꝛ significat derisionē ꝛ nō eē aium disponēdi. Itē aliqs legat vina q̄ sūt i penu sua ēt vasa videnf legare. l. nā qd̄ liqde. ff. de pe. lega. ꝛ su mit significatū ex nā vini qd̄ ꝑ se subsistere nō pōt si ne dolio vel vase: ēt ex testamēto qꝛ disponēs solet eē liberal' eo q̄ pl⁹ hōīs suis nō idigebat. sec⁹ g⁹ in ɔ̄ctu si quis donet vina q̄ sūt i penu sua nō veniūt vasa lʒ ve nirēt sūpto significato ex cōi mō itelligēdi q̄ ꝑ se vinū sine eis subsistere nō pōt nec ɔmode solu duʒ tm̄ vasa ñ sint maioris p̄cij. Itē q̄lit vltia volūtas testatoris ē deambulatoria ꝛ an ultima tm̄ sit seruanda nō obstā te iuramēto de nō mutādo p̄mā. c. cū marthe de ce le. mis. ō suc. ab ite. c. vlt. xxiij. q. ij. c: vlt. nēo pōt facē q̄ leges hēant locū i testamēto suo. C. de testa. l. testādi. ꝛ. ff. de le. i. l. nemo pōt. ubi tex. op. nō obstāte auc. ō nup. §. disponit. ubi dr̄ q̄ uolūtas testatoris habetur ꝓ lege ergo pōt derogari legi cōi qꝛ itelligit dū volū tas testatoris sit unita legib⁹. ꝛ facta scd̄m eas alias fa cta ɔ̄ eas nō cēset uice legis. Ideo si dicit testator non sū perit⁹ uolo ergo ultimā uolūtatē meā ualere licʒ ñ seruē solēnitates iuris nō ualet dispositio ut testamen tū q̄zuis ualere possit iure codicilloꝝ: ut i dicta. l. testā di ubi glo. Itē nota q̄ de iure canonico itestamēto vl' relicto ad pias cās sufficiūt. ij. testes. c. relatū de testa. scd̄m bar. ꝛ bal. in. l. i. C. de sacrosāct. eccle. ius ciuile sequit. Et tenet idē in pijs causis ꝛ i terris impij. Sʒ i terris ecclesie v̓o i pijs causis sufficiūt duo testes cum presbytero. c. cum esses de testamen. nō autem in ter ris imperio subiectis sufficiunt tres sed requiruntur septem. Et sic non in pijs cāis leges obsequunt cano nibus sed tenentur ad unguem. Item statutum dispo nit q̄ testamēta nō ualeāt nisi sint insinuata potestati uel officiali ciuitatis infra. iiij. mēses a morte testato ris certe testator non potest hoc statutū tollere dicen do uolo q̄ testamētū meū ualeat etiā si nō insinuetur infra quadrimestre officiali. rō quia tal' insinuatio sta tuta est ad euitandū falsitatē ꝛ sciēdo ueritatem testa menti. sed testator non pōt renūciar legibus datis ad inquirendū ueritatē fac. l. iubemus. C. de testa. l. fi. C. de fideicōmis. pōt tm̄ testator tollere ypothecam ꝛ ne dominiū trāseat recta uia qꝛ ꝛ hoc introductuʒ est ut sua uolūtas celeriorē finem sortiatur ꝛ sic ɔmodo suo potest renūciare priuato. Iteʒ potest dare licentiam legatario intrandi possessionem ꝛ causa apprehēden di propa aucte in legato quia similiter hoc respicit cō modū priuatū q̄ requiratur ordo iudiciari⁹ cui testa tor renūciar potest ut hec omnia no. ff. de le. i. l. nemo potest preualle. Item no. de hijs que testari non possūt ꝛ qui prohibentur a lege facere testamētū ꝛ sunt ipu beres scʒ masculus minor. xiiij. ꝛ femina minor. xij. qꝛ non habent animi iudicium. Itē filiusfamilias nō po test testari. etiaʒ si pater consentiat nisi de peculio ca strensi uel quasi castrensi de quibus etiam preter pa tris uoluntateʒ testari potest ut in. c. licet de sepultu. in. vi. Item furiosus ꝛ mentecaptus quandiu talis ē. Iteʒ prodigus cui bonoꝝ administratio ē interdicta Itē mut⁹ ꝛ surd⁹ nāliter. i. a natiuitate sʒ si accidētalit ē mut⁹ ꝛ surd⁹ ꝛ scit lr̄as pōt suū scribē testam̄tū ꝛ co dicillos. sʒ si ē tm̄ surd⁹ bn̄ pōt facē testam̄tū. itē dāna t⁹ ad mortē. s. ꝑ ɔdēnat⁹ ē, ut efficiat ꝓu⁹ pene ut. l. i. C.

debere .isti Itē qui dubitat de statu suo scilicet vtrū
sit liber vel seruus pater ꝛ filius familias. Itē qui dā/
natus ē ꝓ crimine famoso sicut ē crimen ꝯ naturā vel
aliud famosū crimē. Itē monach⁹ seu canonicus r̄gu
laris. Itē qui cōmisit crimen lese maiestatis. Itē here
ticus. Itē cecus testari nō pōt nisi q̄dā adhibita solen
nitate sp̄uali qꝛ vbi versat̄ maius ꝑiculū oꝫ adhiberi
maius ꝯsiliū. de testamēto v̄o ceci quō fiat notat̄ in. l.
hac ꝯsultissima. C. qui testa. fa. poss. ubi hic modus re
cept⁹ ē debēt .n. vocari. vij. testes ꝛ tabellarius ꝛ ce/
cus corā eis exprimit se velle testari sine scriptis. ꝛ de
bet exprimere nomia iudicia ꝛ dignitates heredꝫ q̊ꝫ
īstituit ne sola nominū ꝯmemoratio quicq̄ȝ ambigui/
tatis pereat ꝛ oꝫ legata designare ꝛ hec oia sūt scribē
da a tabellario tunc coram testibus uel si essent ante
scripta coram testibus recitari debent. ꝛ cecus debet
profiteri illud esse suum testamentum: ꝛ ipsum di/
spositū esse ex sui animi sn̄ia. ꝛ in fine debꝫ vnusquisq̄ȝ
testiū: ꝛ etiā tabellari⁹ se subscribere: ꝛ testiū: ꝛ tabu/
larij signacula debēt apponi. qꝫ si tabellari⁹ iueniri n̄
poterit octau⁹ testis debet adhiberi vt ꝑ eū capiat ef
fectū qō ꝑ tabellariū fieri debuit. ꝛ hoc testm̄ dr̄ nūcu
patiuū: lꝫ multā similitudinē hēat cuꝫ testamēto i scri
ptis. Et i q̄bus casibus eccl'iastica ꝑsona de bonis ab
eccl'ia processis possit testari. hēs no. glo. in. c. p̄nti. de
offi. ordi. in v̄bo reseruari. lib. vi. vbi bona distinctio.
Itē an clerici possint cōdere testm̄. xij. q. iij. c. i. ꝛ de te
sta. c. qꝛ nos ꝛ. c. r̄latū. Et an cleric⁹: vel mōach⁹ possit
i testamēto pōi tutor. lxxxvi. di. ꝑuenit. xxi. q. iij. cypa
nus. xvi. q. i. general'r. Itē testm̄ rūpit̄ natōe posthu/
mi: qꝛ si morit̄ viuo testatore testm̄ recōualescit: vt i
. l. posthum⁹. ff. de iniusto. rup. testa. qō ē verū si testa/
tor viuit ciuilit̄ ꝛ natural'r. secus si natural'r tm̄ viuat
ꝛ mortu⁹ sit ciuil'r tūc eni nō recōualescit. casus est sin
gularis in. l. qui vxorē. ff. ꝺ preci. ipa. offe. qui nō alle.
in materia. ꝛ est mirabil' casus ille scd̄ꝫ lodo. de roma.
Itē testamētū nouissimū īmobile ꝑseuerat: ꝛ testato/
ris obitu ꝯfirmat̄. c. cū marthe. §. cetez. de cele. miss.
Et testm̄ facere pōt qui hꝫ ānos. xiiij. in auc̄. vt spōsa
largi. §. i Itē alio mō. Testm̄ ē lex diuina scripta noua
vel vet⁹. ꝛ sic dicim⁹ bibliā ꝯtiere duo testamēta. vꝫ
testm̄ vetus: ꝛ nouū. Et testamētū vetus ꝛ nouū ē re
cipiēdū a nobis quāq̄ȝ i p̄at̄nis canonib⁹ nullū eoꝝ ex
toto teneat̄ insertū. Et inuenit̄. c. inter canones sancti
pape innoc. cu⁹ auctoritate hoc docet̄: vt habet̄ in. c.
si a romanoꝝ. §. itē si ideo. xix. dis. vbi subdit̄. Restat
nimiꝝ qꝫ decretales ep'le romanoꝝ pōtificū sūt reci/
piēde. ꝛ si nō sunt canonū codici cōpagiate per. c. bea
ti leōis. xxv. q. i. oia qō ēt attribuit̄ damaso pape. vbi
oia custodiri mandantur.

De Ti

¶ Tignus: vl' tignū dr̄ eē oē gen⁹ materie lignee: vt
i. l. xij. tabulaꝝ. Et aço i sum. eo. ti. ꝛ insti. de re. diui.
vnde tignarij dicūt̄ oēs qui edificant.

¶ Tignus iunct⁹. Re. s̄. actio.

¶ Tiguli dicūtur foramina q̄b⁹ exit fumus.

¶ Tiro ē nou⁹ miles: vt. C. de thiro. li. xij.

¶ Tirus est serpens venenosissimus: de quo fit thi/
riacha magna.

¶ Titubatio ē cuꝫ ego hinc inde duo ꝯria sciā: nec tm̄
alicui eoꝝ qꝛ dubito credulitatē meā applico. vn̄ titu
bare dr̄ q̄s q̄n̄ suspitionē hꝫ sup eo de quo cōtēditur:
vt i. c. i nostra ꝑsentia. de ꝓcur. i glo. iij. Etiam tituba
re ē defectuose loq: vel ignorāter. vn̄ titubās ꝓ igno
rante hn̄dus est. C. de condi. inde. l. vlt. ꝛ. ff. de li. ho.
exhi. l. iij. §. is qui. ar. c. dominus. de secundis nupti.
vbi glo. ꝑ ꝛ ꝯ. ꝛ. c. ꝓposuit. de coniug. ser. i glo.

¶ Titul⁹ q̄n̄q̄ȝ signū dr̄. q̄n̄q̄ȝ cā acgrēdi dominij. q̄n̄
q̄ȝ ipsa eccl'ia: vt titul⁹ sc̄i petri. q̄n̄q̄ȝ clericat⁹. q̄n̄q̄ȝ ca
nonicat⁹ i aliq̄ eccl'ia vn̄ dr̄ q̄s ititulari. i. clericari: vel
canonicari. Itē q̄n̄q̄ȝ capit̄ ꝓ cā mobili ad dn̄ij trāsla
tōeꝫ: vt pro locatōe: vt. c. eccl'ia sancte. ij. vt lite pen.
Item titul⁹ ē iusta cā possidēdi qō nostrū ē ꝛ sic exigi
tur iust⁹ titul⁹ i vsucapiōe ꝛ p̄scrip. c. si diligēti. de pre
script. ꝛ glo. sūme. xvi. q. iij. Etiam titulus possessori
cām tribuit prescribēdi vt c. i. de p̄scrip. li. vi. ꝛ ē vnū
de p̄ncipalib⁹ requisitis ad p̄scriptionē. Dicit̄ etiā ti/
tulus quilibet. ordo ecclesiasticus quelibet dignitas.
vel prelatio. ꝛ sic dicitur quis intitulari in aliqua ec/
clesiia. idest ordiari: secundum bern. in. c. dudum. de
elec. sup v̄bo ititulatā. ꝛ. ff. si cer. peta. i rubricis

¶ Titul⁹ possessiōis: vel possidēdi ē initiū possessiōis
Et cā q̄re q̄s possideat vt ēptio: vēditio: dōatō: ꝑmu
tatio. qꝛ ꝑ emptionē ꝛ similia incipim⁹ possidere.

De To

¶ Tochi scd̄m aço. dicūt̄ sustētatōes pauperū.

¶ Togatos. dicim⁹ aduocatos. a toga veste noīatos
quam habebant olim aduocati diuersam a ceteris vt
per hoc cognoscerentur.

¶ Tota. idest omnis. ff. de pac. l. si vnus. §. pact⁹ vbi
idem diximus.

¶ Torneamenta dicūt̄ quedam nūdine vel ferie in q
bus milites ex edicto conuenire solent ꝛ ad ostēsionē
virium suarum ꝛ audacie temere congregari: vel cō/
gredi vt. c. i. de torneamen. ꝛ causa prohibitionis est
periculum aiarum ꝛ mors hominum inde prouenīēs
vt ibidem notatur.

¶ Tortura pōt q̄n̄q̄ȝ fieri in domo nō in iudicio quan
do tabule testamēti patris eorum filiorum quia fami
lia interfectus dicebatur priusq̄ȝ questio de seruis ha
beretur aperte ꝛ recitate sunt. ut in. l. si ea questio. C.
de his qui vt indi. ꝛ ibi no. do. c. circa. glo. ij.

¶ Tōsura in clerico. vide glo. i cle. q̄m de vita ꝛ hon.
cleri. ꝛ. xxiij.. di. c. prohibere. c. cleri. c. siquis ex cleri/
cis. c. nō liceat quēlibet. ꝛ. xij. q. i. duo sunt.

¶ Torrens est aqua in hymbre cuꝫ impetu que i esta
te torrescit ꝛ arescit. scd̄ꝫ glo. i cle. dudum de sepul.

De Tr

¶ Trabea est uestis consularis: vt. C. de consul. l. i. li.
. xij. qua veste etiam vtebatur imperator. Etiā se cō
sulem vocabat. vt in auc̄. de consuli. ciui. colla. iiij.

¶ Tractatorij erant viri qui tractabant ꝛ cōtracta/
bant. i. manibus cōtigerunt ꝛ palpauerunt animalia
publica. ꝛ equos sacro usui deputatos vel dicunt̄ tra
ctatoria littere impetrate pro licentia vehendi aialia
vel littere date licentie ad tractanduꝫ ꝛ puniendum
criminosos scd̄m Accur. C. eo. ti. in rubri

¶ Tradere duplicem habet significationeꝫ vnomō
est rem suam in alteruꝫ transferre. Corporalis. n. res
tradi potest ꝛ a domino tradita alienatur hoc patet ꝑ
ethimologyaꝫ dictionis. dicitur enim trado quasi trās
ferens dominium. Et sic. bene dicitur in instrumētis
venditionis iure proprio tradidit id ē transferens tra
didit seu dedit alio modo tradere capitur pro induce
re i possessionē siue pro ipsa corpali p̄statione rei vt
cum dr̄ possessioneꝫ tradidit vel ipsum equum ꝑ fre
num aut librum in manibus.

¶ Traba est instrumentum rusticū qō equandis ces

pitibus vel feno colligēdo aptatur.
¶ Traycere est mare transire. vnde dicitur si i pon
tionibus mare traycitur. i. trāseatur Jnde traiectuȝ
est per mare transitus ēt alio modo ē nomen citatis.
¶ Traiecticia dr̄ pecunia que locatur vel permittit̄
alicui p mare ad quēcūqȝ locū trāsuehēda vel depoz
tāda de acti. ⁊ obliga. l. traiecticie.
¶ Transactio ē de re dubia ⁊ lite icerta nōdū finita
dato aliquo pmisso vel retento nō gratuita pactō vt
i. c. sup eo de trāsac. ⁊ ē idē q̄ ꝯpositio inter aduersari
os ⁊ litē itelligo p̄ntē vel futurā qꝛ ante li. ꝯtesta. pōt
fieri trāsactio vt. ff. de cōdi. idebiti. l. elegāter. §. siqs
post. Jtē litē subaudio iustā vel iniustā vt. C. e. ti. l. ij.
⁊ siquis qn̄ agit credit se habere iustā cām alias ꝯ̄triuȝ
vt. ff. de condi. inde. in sum. vt tn̄ inter isistētē ⁊ resistē
tē vt si actoꝛ p calūniā nisi stat nulla sit trāsactio. sed si
reus p calūniā resistat valeat trāsactio quātū ad eum
C. e. ti. l. sub p̄textu. licȝ p aliā viā hoc ē p actionē d̄ do
lo vel replicationē doli ꝯsulat̄ actoꝛi vt ibidē dr̄ quā
do reus dolo iduxit actoꝛē ad trāsigēdū. ⁊ dr̄ in descri
ptione nō gratuita pactio. Jdeo qꝛ fieri nō pōt gratis
imo expedit q̄ is cui fit transactio aliqd det vel dare
pmittat trāsigenti vn̄ fieri dȝ aliquo dato retēto vel
pmisso alioquin transactio nō pcedit. ⁊ in eo qd̄ dicit̄
aliquo itelligit̄ ēt de modico qꝛ si questio erat d̄ re va
lēte centū pōt fieri trāsactio p decē vel p minoꝛi nec
pōt dicere trāsigens se deceptū qꝛ trāsigit sup incerto
Jtē in eo q̄ dr̄ re dubia ⁊ lite incerta itrāsitiue pōitur
vt sit sensus de re q̄ dubia ⁊ incerta est lite. i. pp̄t liteȝ
qꝛ lis quādiu pendet fac̄ rē dubiā ⁊ incertā. Nā euēt⁹
litis ⁊ iudicioꝝ icertus est. l. qd̄ debet̄. de pecu. vn̄ sup
eo qd̄ in questione vtit̄ lite pendēte pōt fieri trāsactio
⁊ iō dr̄ lite nō dum finita. nā si iudicatū eēt nec appel
lari possȝ nec aliquo remedio sentētia r̄tractari ita q̄
de sn̄ia nō dubitaret̄ certe transactio nō valeret vt si
quis ꝯdēnatus ad. x. dicat veꝝ ē me tibi ꝯdēnatū esse
ad deceȝ ⁊ verum ē q̄ debeo sed si vis esse contentus
. v. dabo tibi incontinenti tunc transactio nulla esset
⁊ si iudicatū negaret adeo tn̄ liquida foret pbatio vt
nō sufficeret negare adhuc ē idē vt. C. de pe. l. q sn̄iaȝ
dr̄. n. transactio quasi actōis i amiciciā seu amicabilē
ꝯpositōeȝ transitio trāseūt. n. a lite ⁊ ab actōe q cōpo
nunt iter se paciscētes cū tn̄ gratis nō remittit̄ actō se
cus si gratis remittit̄ quo casu nō fit trāsactio sȝ sim-
plex p donatōnē pactō: q eni transigit q̄si de re dubia
⁊ lite incerta neqȝ finita trāsit. i. cōponit vt in. c. super
e. ti. i glo. ij. ⁊ sic is trāsit ab actōe q transigit ⁊ is q pro
prie agit dr̄ trāsigere vt. C. e. ti. l. ij. p̄al. re⁹ aūt i ppe.
Jtē i sp̄ualib⁹ nō valet trāsactio ppo nomie dicta. c. si
qn̄ clerici de offi. dele. ⁊. c. sup eo. p̄al. ⁊ ē tex. i. c. ꝯstitu
tu⁹. ⁊. c. p̄terea eo. ti. Rō: qꝛ trāsactio i sp̄ualib⁹ ꝯtiet
spēȝ symōie. vbi. gr̄a. duo litigāt sup aliq̄ beneficio ec
clesiastico puta eccl'ia vel p̄bēda ⁊ etiā sup iure p̄n̄tan
di. tal' trāsactio cū sit sup re sacra nō valet qn̄ alter illo
rū dat alteri decē vel. xx. annuatim vt cesset a lite ⁊ al
ter obtinet eccl'iam seu p̄bendā seu ius p̄n̄tandi cū sit
annexū sp̄uali ergo species symonie est vbi aliud dat̄
vel pmittit̄ siue retinet̄ in talib⁹ vt possideat̄ alias p
cederet i sp̄ualib⁹ nullo dato retēto vel pmisso. Sed
tūc prope nō ē transactio sȝ circa tp̄alia valȝ trāsactō
tali modo sūpta. sumit̄ autē al'r ⁊ largo mō trāsactio
prout ē amicabil' ꝯpositio ⁊ sic pōt fieri i sp̄ualib⁹ vt i
. c. statuim⁹ de trāsac. ar. ca. nisi essent de p̄ben. ⁊. c. vl
timo de reruȝ pmu. ⁊ hoc dū ex vtraqȝ pte det̄ sp̄uale
auctoꝛitate tn̄ superioꝛis vt si aliq litigēt sup ecclesijs
⁊ ep̄s vel archiep̄s cōponat eos iure. Jtē nō valet trā
sactio i subiectōe sp̄uali. c. p̄terea. ij. eo. ti. Subiectio
eni ē sp̄uale qd. ⁊ ideo aliquo dato vel pmisso siue re
tēto remitti n̄ pōt. vbi gr̄a. Jste subiect⁹ ē p̄mo abba
tie tali scȝ eccl'e sācti petri: mō vult transigere. i. dare
xxx. solidos vel aliud i certo censu vt sit exēpt⁹ ab ab
batie subiectōe qui cēsus ē lȝ eēt recognitio debite sb̄
iectōis. c. ois aīa. de censi. tn̄ nō valet talis trāsactio p
pter subiectionē. sed si gratis vellet qs aliquā eccl'iaȝ
eximere subiectā bene posset ex eo annuatim aliquid
accipe: nec esset simonia. c. ꝯstitut⁹. de reli. domi. vel
sibi ꝯstituere soluēdū censū i recognitionem dominij
vt i. c. ois p̄all. vl' ad iudiciū pcepte libertatis. vt. c. re
cepim⁹ de p̄uil'. Jtē in mr̄imonio ꝯpositio vl' trāsactō
nō valet. c. fi. de trāsac. Et nota duas r̄gulas. Prima
affirmatiua q̄ i oi cā crimiali: vl' i oi crimie p q̄ venit̄
iponēda pena sāguis licitū ē trāsigere. excepto crimi
ne adulterij. Rō hui⁹ regule: qꝛ vnicuiqȝ lȝ redimer̄
sāguinē suū. Sȝ rō exceptōis ē frequētia crimis adul
terij. xxxij. q. vij. qd i oib⁹ graui⁹ ⁊ d̄ iud. c. at si cl'ici. §.
d̄ adultij. Scd̄a r̄gl'a negatiua q̄ i alijs crimib⁹ i qb⁹ n̄
venit pena sāguinis nō ē licitū trāsigere. excepto cri-
mie falsi: in quo potest trāsigi. Ratō regule ē ne delij
cta maneant ipunita. Ratō vo exceptiōis: qꝛ n̄ potest
mai⁹ crimē imponi q̄ȝ falsitatis: qd̄ adimit oēm bono
rē. Et hec dicta pcedūt de iure ciuili. iure nāqȝ cano
nico h̄ nō lȝ trāsigere sic: qꝛ ibi n̄ vēi pena sā guinis i
ponēda. Jtē trāsigi nō pōt sup alimētis nisi auctoꝛe p̄
toꝛe. ff. de trāsac. l. cum hij. in sū. Ergo no. q̄ qdā sunt
in qbus nec cōpositō: nec dispēsatō: nec trāsactō locū
hēt. Qūo eni posset fieri p amicabilē cōpositionē: vel
dispositionē: vel p trāsactioneȝ vt vir dimissa vxore
aliā supinduceret. vel ut mōachus talis exn̄s pp̄ium
hr̄et de sta. mo. cū ad mōasteriū. vel ut subiect⁹ i sub
iectione pdurās dn̄o nō obediret: uel supioꝛi in licitis
⁊ honestis Jn hijs ēgo cū si. trāsactio locū nō hēt: ut. c.
fi. eo. ti. Effect⁹ aūt trāsactiōis est ut oīa instr̄a ad cāȝ
spectātia sup que trāsactū est ne qcqd aliud ē q̄ opeȝ
ptib⁹ ferre poterat hoc sit vacuū, ⁊ omni vitate cassa
tū. Et sola trāsactio validū ppetuūqȝ robur obtineat
vt. c. i. eo. ti. scd̄m goff. in sum. de transac.
¶ Trāsfuga dicit̄ qui trāsit ad hostes.
¶ Trāslata legata dicūt̄ q testatoꝛ legatario adēpta
trāsfert in aliū scȝ auferēdo ab eo cui p̄mo legauerat
¶ Trāslatō ē d̄ sede ad sedē facta ꝯmutatō. vt cū ep̄s
de vna sede ad aliā trāsfert̄. vn̄ qd̄ hic appellat̄ trāsla
tio: alibi dr̄ mutatō: ut. vij. q. i. mutatiōes. vel sic. Est
ab vna eccl'ia ad aliā regl'arit̄ trāsitō. pōt enȝ aliqs t e
minoꝛi ecclesia ad maioꝛem transferri. nam qui pro
uehit̄ de minoꝛe: ad mai⁹ puehit̄. vt. xciij. di. legimus
i fi. ⁊ h⁰ maxime de trāslatōe epoꝝ Unde trāslationū
due sūt cāe. p̄ᵃ utilitas cum i sua ecclesia ifructuosus
ē secūda necessitas. vt cū persecutionē patit̄: ⁊ hosti
litatē. Et sunt tres cause transitus p̄ᵃ leuitas. secūda
cupiditas. t̄tia hūilitas. de hoc gof. in sum eo. ti.
¶ Transmigrare. ē de loco ad locū transire.
¶ Trapezeta. idest cāpsoꝛ: vel mercatoꝛ. xxiij. disti-
ctio. in nomine domini.
¶ Treuga. est securitas p̄stita personis ⁊ rebus ad
tēpus: discoꝛdia nōdū finita: ut de treu. ⁊ pace. c. i. sȝ
par. Require. s̄. de. p.
¶ Tribunal secūdū gof. ē locus maioꝝ iudicū q hn̄t
meꝝ iperiū scd̄ȝ azo. i sū. C. de iurisdi. om. iudi: vel ē

locꝰ vbi iudex ꝓ tribunali sedet. qui alias forus voca
tur de v̄bo. sig. forus. ⁊ est glo. in. c. i. de re iudi. li. vi.
¶ Tribunꝰ plebis. ē plebeꝰ magistratꝰ sic dictꝰ. quia
ppl'us romanꝰ olim erat diuisus in tres ptes. ⁊ ex sin/
gulis singuli tribuni procreabantur vel quia tribuni
suffragio constituebantur.
¶ Tribunꝰ m̄ilitū. i. militū erat r̄ge exacto āte dicta/
tores q̄ p̄fuit eq̄tatibꝰ pꝰq̄ȝ pti ex plebe: ⁊ pti ex p̄ribꝰ
alias ptibꝰ militū creati sūt tribuni ꝯsulari potestate
¶ Tributū est cēsus q̄ p̄stat̄ rōe soli ꝓprij a possidē/
tibꝰ. Dicit̄ aūt tributū ideo qꝛ militibꝰ tribuebat̄: qui
expeditiōi publice vacabāt. vn̄ ⁊ stipēdiuȝ appellat̄
vt. ff. de v̄bo. sig. l. ager. ⁊. ff. de publ. ⁊ vecti. l. i. §. hic
titulus. sup̄ v̄bo impēdāt. in glo. Et in tribꝰ n̄ hȝ locū
p̄scriptio. xvi. q. iij. §. pōt. ij. v̄si. adhuc. C. de p̄scripti.
xxx. ānoꝝ. l. competit nec compēsatō. C. de cōpēsa. l.
in ea. ⁊. l. p̄ced. ⁊. ff. de iure fisc. l. aufert̄. §. q̄ cōpēsatō
nē. vbi dicit̄. ꝙ in alijs duobꝰ mēsibꝰ ꝓbato debito fit
recōpēsatio cū fisco p̄terq̄ȝ in tributis: ⁊ in stipēdijs.
¶ Tributarij dicuntur a tributo. quod a tribulatio/
ne deriuatur.
¶ Tributaria actio. Require. s̄. de Actionibus.
¶ Triens ē tertia pars assis quattuor cōtinēs vncias
¶ Triēniū ē tēpus triū ānoꝝ: vt. c. i. de prescrip. Et
īdicit̄ triēnal' p̄scriptio q̄ cōiter currit i vsucapione.
¶ Tricēniū est tēpus. xxx. ānoꝝ Jnde tricēnalis pre
scriptio: vt. c. vigilanti. eo. ti.
¶ Triplicatio est q̄ duplicationē infirmat ⁊ adiuuat
actorem. Et sic deinceps quadruplicatio ⁊c̄. Requi
re. s̄: Duplicatio:
¶ Tripondiꝰ. ē as triplicatꝰ scȝ xxxvi. vncie.
¶ Triūuiri capitales dicunt̄ q̄ carceris habebāt cu
stodiā quoꝝ interuētu aīaduertēdū erat in quosq̄ȝ ho
mines facinorosos quos ēt dicimꝰ stratores a strigen
do qꝛ i carcere custodiēdos ⁊ reos dānatos puniebāt
¶ Triūuiri monetales dicūtur videlicet eris ⁊ argē
ti. vel auri ꝯflatores qꝛ frustra liberos exheredat ⁊ si/
ne officio naturalis pietatis in extraneas personas re
ductum est secundum Jsi. li. v.

De Tu

¶ Tuguriū dr̄ esse tectū qd̄ rebꝰ vrbanis vel rusticis
custodiēdis ē deputatū. vel dr̄ om̄e edificiū qd̄ magis
cōpetit rusticis q̄ȝ vrbāis edibꝰ. ⁊ dicitur quasi tegu/
larium eo ꝙ tegat. ff. de ver. si. l. domus.
¶ Turtibuli alias tibuli siue tiguli dicūtur foramia
p̄ q̄ exit fumus caminoꝝ ⁊ idē dicunt̄ fenestre quibus
calor balnei euaporat.
¶ Turpia verba. i. diffamatoria. Si sūt specialia vi
ciāt legatū vel istitutionē sȝ nō exheredatiōeȝ sȝ gene
ralia turpia sūt apta punitioni iō dispositōeȝ puniētē
nō viciāt n̄ aūt sunt apta honori. ideo dispositionē ho
norātē viciāt: nisi vbi uolūtatē disponēdi significāt. v̄
bi gr̄a testator dicit sic. Titio furti homicide vl' adul
tero lego. x. legatū nō valet vt. l. turpia. ff. de le. i. q̄a
his v̄bis testator diffamat legatariū. ⁊ sic sēsus ē vt ꝙ
magis eū vult grauare diffamādo quā honorare si vo
let valere legatū lex ciuil' hanc volūtatē nō admittit
i odiū diffamātis vt i. l. turpia. p̄all. Sȝ ibi testator di
cit filiꝰ meꝰ ipijssimꝰ male ō me meritꝰ heres esto valȝ
īstitutio. l. his v̄bis. §. i. ff. de here. isti. qꝛ siue sit veꝝ si
ue falsū ꝙ sit ipijssimꝰ ꝯstat' tn̄ de p̄sona. ⁊ rō ē diuersi/
tatis i hoc casu ⁊ i p̄cedēti qꝛ p̄mꝰ casꝰ ē i v̄bis sp̄alibus
scd̄s āt i gnālibꝰ. alij dicūt ꝙ i casu p̄cedēti valet lega
tū sicut i isto qꝛ ꝯstat de p̄sona ⁊ de legato ei facto nisi
aliud ꝯstet testatorē voluisse vel nisi lex ciuil' sic dispo
nat vt. s̄. dictū ē. Jtē ibi filiū meū latronē ⁊ gladiato/
rē exheredo valet exheredatio. l. ⁊ si pepit in p̄n. ff. ō
lib. ⁊ postu. Rō q̄re valet exheredatio ⁊ nō legatū vl'
īstitutio sic facta qꝛ v̄ba diffamatoria apta sūt exhere
datōi cū sit ad penā vel ad priuatōeȝ bonorum. Sed
secus i legato vel in institutōe.
¶ Tc̄ significat extremitatē tp̄is. l. si is legatū. §. sȝ si
ita scriptū. ff. ō ꝯdi. ⁊ ō hꝰ fac̄ ad q̄stionē notādā. Siq̄s
ita testat̄. si ipator nō venerit i italiā īfra q̄nquēnium
heres meꝰ tūc. x. det titio ipator morit̄ p̄ āno an titius
pōt petē. x. solutio certe n̄ nisi post quiquēniū ad hoc
sp̄ allegat̄ tex. p̄alle. ⁊ hꝰ qn̄ tp̄s appōit̄ i ꝯditōe ptāti/
ua. Si v̄o i cōditōe casuali appōit̄ si deficiat nō expec
tat̄. l. hoc iur̄. ff. de. v̄. ob. Fallit nisi addat̄ dictō tūc et
huic excerptū ē de elec. ꝯmissa. li. vi. vbi de hoc.
¶ Tutela scd̄m azo. i sūma ē vis ⁊ ptās i capite libero
ad tuēdū eū q̄ ꝑp etatē suā spōte se tueri neq̄t a iure ci
uili data ac ꝑmissa vt isti. de tute. §. aūt. vis aūt dico ō
facto. ⁊ ptās de iure. vt tal' sit tutor q̄ ꝓp̄a ibecillitate
n̄ ipediat̄ nec a iurisdictōe repellat̄ q̄les sit pupillꝰ fu
riosꝰ ⁊ q̄ ꝑpetuo morbo laborāt. illi ꝑp ibecillitatē cor
pis vl' aī tutores eē n̄ pn̄t. Sȝ femie q̄ quāuis sciūt r̄s
admistrare pupillares ⁊ ad id expiendū vires habeāt
tn̄ a iure istitutionum non admittunt̄.
¶ Tutela testamentaria. Est qn̄ pater dat filio tuto
rem in testamento.
¶ Tutela datiua. ē qn̄ vnus datus ē tutor filio i testa
mēto ⁊ vnus extantibꝰ ꝯsanguineis idoneis ad tutelā
iudex ex officio suo dat tutorem.
¶ Tutela legitima est que defertur a lege secundum
quam nullus datus est.
¶ Tutor filio i testamēto. q̄ p̄ loco deberet ei succe/
dere ab itestatio tenet̄ suscipere tutelam huius
¶ Tutele actio directa ⁊ contraria. Re. s̄. actio.
¶ Tutor ē q̄ pupillū vl' pupillā morte p̄ris vl' eman
pciatione sui iuris factū vel factam tuetur. differt au
tem a curatore quia tutor datur impuberi curator
vero puberi vel adulto scilicet furioso prodigo sur/
do muto ⁊ sil'ibꝰ q̄ rebꝰ suis p̄esse n̄ pn̄t. Jtē tutor qn̄q̄ȝ
dat̄ a iudice qn̄q̄ȝ a testatore. Dat̄. n. a testatore ⁊ ꝯfir
mat̄ decreto iudicis vl' p̄sidis. ēt dat̄ iuito sȝ curator n̄
nisi uolēti p̄tq̄ȝ ad litē. Jtē tutor n̄ dat̄ certe rei vel cāe
secꝰ i curator̄ imo tutor p̄ncipal'r dat̄ p̄sōe ⁊ secūdario
rebꝰ. Sȝ curator p̄ ⁊ p̄ncipal'r dat̄ rebꝰ ⁊ secūdario p/
sōe. Et nota ꝙ q̄dā ē tutor legitimꝰ. q̄dā fiduciariꝰ. q̄
dā testamētariꝰ. q̄dā onerariꝰ. tutor fiduciariꝰ ē q̄ pu
pilli emācipati cuiꝰ p̄r q̄ eū emācipauit tutor erat le/
gitimꝰ eo p̄re mortuo tutelā accipit cū mōtis tp̄e erat
i p̄ris ptāte v̄bi gr̄a ticiꝰ duos filios hūit. s. Seyū. ⁊ me
uiū. Seyꝰ fuit mior i ānis. meuiꝰ fuit pupillꝰ. seyū hū
it i ptāte ⁊ meuiū emācipauit ⁊ ip̄e tutor eiꝰ erat ⁊ mō
tuꝰ ē eo p̄re mortuo. seyꝰ frat̄ meuij pupilli fiduciariꝰ
tutor ē emācipatōe. n. pit ius agnatōis ne fris sui frat̄
legitimꝰ tutor eē possit tāq̄ȝ ꝓximꝰ agnatꝰ: sȝ fiduciari
us hn̄. ⁊ sic tutor fiduciariꝰ ē frat̄ fris sui emācipati: vt
patuit. sȝ si p̄r emācipet vnū de filijs suis ipuberē eiꝰ
ē legitimꝰ tutor. ⁊ mortuo p̄re filiꝰ alter maior: fiduci
arius tutor appellatur.
¶ Tutor legitimꝰ ē. q̄ lege p̄cipiente pupilli nācisci t̄
tutelā. q̄les sūt ꝓximi agnati: ⁊ cognati. Regulariter
eni traditū ē scd̄m leges vt ad quē spectat emolumētū
h̄rditatis alicꝰ pupilli: ad eūdē ptineat ⁊ ōis tutele eiꝰ
nisi forte sit mulier q̄ hn̄ vocat̄ ad hereditatē morien

tis. nõ tñ tutelã supstitis qꝛ tutrix esse nõ potest.

¶ Tutoꝛ onerari⁹ ẽ q dat̃ pupillo vt ipsũ defẽdat a vexatõib⁹ alioꝝ. vel dat̃ nouitatis grã vt alios tutores instruat. c. venerabilẽ. de elec. i glo. sup ṽbo aduocatis. vl' honorari⁹ dr̃ dat⁹ cã honoris: nõ administrationis. ꝛ tales nõ hñt on⁹: vt reges: p̃ncipes: comites: barones: qb⁹ admittũt̃ filij cã honoris. iõ illoꝝ tutela vacatõez ñ p̃stat. isti. de excu. tu. vl' cu. §. itẽ tria onera.

¶ Tutoꝛ testamẽtari⁹ dicit̃ qui ex testamento tutoꝛ filio a patre pupilli scilicꝫ qui actu i testamento noiatur ꝛ assignatur.

¶ Tutoꝛ suspect⁹ scđm aço. in sum. C. e. ti. dr̃ iste qui moꝛib⁹ tal' ẽ vt suspect⁹ sit. ñ eni facultas: ꝛ pauptas: fraudulẽtia: vl' callida cõuersatio i reb⁹ pupillaribus suspectũ tutoꝛẽ ꝯmẽdãt: vel cõmittãt. Itẽ i auctoꝛitate p̃stãda p tutoꝛẽ expediẽs ẽ vt loq̃t̃. facit. l. i. §. pe. đ tute. ꝛ isti. q tuto. i testa. dari poss. in glo. i. Et facit h⁹ ad subtilẽ questionẽ scđꝫ bar. Pone pupillo ẽ delata hr̃ditas extranei: q sciẽte ꝛ patiẽte ipo tutoꝛe hitauit i domo cuiusdã defũcti: a q delata ẽ sibi hr̃ditas. q̃rit̃ an p h⁹ pbet̃ aditio hr̃ditatis. ꝛ vtꝝ patiẽtia: ꝛ scia tutoꝛis auctoꝛitatẽ idux isse videat̃. ꝛ an i auctoꝛitate sit necesse ꝙ tutoꝛ loq̃t̃. Et appet p̃ ꝙ sic. nã tal' act⁹ hitãdi i domo defũcti i eo q põt p̃se adire hr̃ditatẽ iducere t p̃sũptionẽ aditiõis. p hoc facit. l. gerit. ff. de acqr. here. Sed pupillo qui non potest adire sine auctoritate tutoꝛis talis actus tutoꝛis auctoꝛitate aditionez ñ iducit. vt. l. potuit. ff. de iur. deli. Sol. dy. dic̃ ꝙ scia aut patiẽtia tutoꝛis auctoꝛitatẽ nõ iducit. ꝛ sic ex illo actu ñ pbat̃ aditio nisi foꝛte tutoꝛ q̃nqꝫ mãdasset pupillo vt aliqd faceret i illa domo. nã tal' exp̃ssio mãdati auctoꝛitatẽ iducit. vl' nisi pupill⁹ diu stetissꝫ i domo scilicꝫ p spaciũ decẽ annoꝝ quia p hoc pbat̃ aditio. q̃si omnia fuissẽt solẽnit̃ acta auctoꝛitate tutoꝛis.

De Va

Vacantia bona dicũt̃ ea bona q̃ dñꝫ nõ hñt. vl' q̃ fisco: vl' dñio alicui⁹ applicant̃. Qđ ꝯtigit m̃ltis modis. Qñqꝫ sigs itestat⁹ decedit. vl' q testari non põt vl' faciat pp qđ hr̃s su⁹ succedere nõ põt. vl' ẽt vbi alias de consuetudine bona alicuius dominio applicãtur. tunc dicuntur vacare bona.

¶ Vacãs possessio. Regre. s. Possessio.

¶ Vagabũdus ẽ q ñ hꝫ domiciliũ: sꝫ hodie hic ẽ: cras alibi. l. iiij. §. ptoꝛ. ff. de dam. infec. Sed q̃si vagabundus ẽ q hꝫ domiciliũ: sed raro moꝛat̃ i eo: ꝛ vagat̃ hic inde. Quomõ cõueniãt isti: habet̃ in. c. fi. de fo. cõpe. i glo. i. ꝛ ibi nota.

¶ Valitudo. dr̃ ifirmitas i vno significato. c. q̃m frequẽter vt lit. nõ cõte. p ino. ꝛ hosti. c. fi. de testi. l. ij. §. si ṽo valitudine. ff. sigs caut. ꝛ. l. vir qui q moꝛbo excuss̃.

¶ Valitudinarij dñr ifirmi q frequẽt̃ egrotãt. vl' q laboꝛãt p lucida ĩtualla vt q mõ sani sũt: p⁹ hoꝛaꝫ ifirmi.

¶ Varicosus dr̃ curuus: a varice neruo ꝯcto. qꝛ neruus in senectute reddit hoiem varicosum ꝛ curuum.

¶ Vassallagiũ fꝫ spe. i ti. đ feu. idẽ ẽ ꝙ hõagiũ. Qđ. n. i frãcia dr̃ hõagiũ: i italia vocat̃ vassallagium.

¶ Vassall⁹ ẽ feudatari⁹. ꝛ scđm vulgare puĩcialiũ nobiles feudatarij vassalli dñr. plebe⁹ ṽo hõ medi⁹ nũcupat̃ scđm spe. ꝛ vassall⁹ nõ põt vẽdere feudũ suũ volũtate dñi ꝛ dũ vẽdit dꝫ rogare dñꝫ suũ ꝙ ab eo r̃cipiat ꝛ alteꝝ ẽptoꝛẽ iuestiat. qđ si dñs denegat: ꝛ eũ exoꝛarĩ ñ põt det emptoꝛi alia bõa equalẽtia tali feudo iiuste vẽdito. de h⁹ i. c. que i eccl'iaꝝ. de ꝯsti. ꝛ i vsi. feu. p to. Et hoc veꝝ nisi ille cui vassall⁹ feudũ alienat velit supportare oẽ grauamẽ: vt i. l. murilegulo. C. de muril. li. xi. facit. l. ij. i p̃n. ff. so. ma. ꝛ sic vassall⁹ possit alij i feudũ dare suũ feudũ: ẽt inito dño. qđ videt̃ nõ eẽ veꝝ et ꝯ casũ i. c. i. de duo. fra. Sꝫ q̃rit̃ a q̃ cognosci đbeat cã feudi. Pro q̃ no. ꝙ scđm Iac. de bel. cui p̃ oib⁹ stat̃: in hoc distiguit̃. Aut loq̃t̃ de vassallis mioꝛib⁹ aut maioꝛib⁹. si maioꝛib⁹ vt sũt duces: comites: marchiones: capitanei q imediate ab ipatoꝛe iuestiũt̃. tũc de cõtrouersia ipatoꝛ cognoscit. c. i. đ lecoꝛadi. i vsi. feu. Idem coꝛã rege de imediate a rege ifeudatis. Si de mioꝛib⁹ q ab iferioꝛe hñt feuda: ut militib⁹: aut nobilibus. Hoc tripl'r. aut ṽtit̃ q̃stio inter duos vassallos. aut iter duos q̃ꝝ alt̃ ꝛ alt̃ ñ ẽ vassall⁹. aut inter dñm ꝛ vassalluꝫ si p̃mũ aut ꝯstat ãbos eẽ vassallos: litigãt tñ de pte feudi: vel finibus sic ẽ ꝯclusio ꝙ coꝛã dño cui⁹ sũt vassalli debet cognosci. c. i. apud quem vel quos ca. feu. đter. aut constat de vno tñ non tamen de altero q nihil habet nisi id de quo qđ vertitur. tunc per pares curie debet causa terminari dicto. capl'o. i. apud quem vel quos ꝛc̃. Aut nõ ꝯstat de aliq̃ hoꝝ p certo. Qꝛ ãbo nihil habẽt in feudũ nisi illud de q̃ qđ ẽ. hoc duplicit̃ aut p̃tẽdũt se iuestitos ab eodẽ vl' a diuersis dñis. Si scđꝫ iudex cõpetẽs erit oꝛdinarius loci vel delegat⁹. c. ij. đ le. coꝛã i p̃n. i vsi. feu. Si p̃muꝫ hoc duplicit̃. aut uterqꝫ dicit feudũ suũ p̃ropũ. i. sibi ꝯcessũ ꝛ sic iteꝝ oꝛdinari⁹ erit iudex dicto. c. ij. aut uterqꝫ dicit fuisse suoꝝ pgenitoꝝ sic dñs cũ curia sua cognoscit non tñ sol⁹ p eal. c. i. aut vnus dicit feudũ nouũ. s. ipsũ iuestitũ alt̃ antiquum scꝫ suoꝝ pgenitoꝝ ab eodẽ tñ dño tũc oli oꝛdinari⁹ cõpetẽs erat iudex hodie p pares curie cognoscit̃ ꝛ sic finalit̃ ꝯcludit̃ i p̃ casu p̃ncipali ꝙ solũ vno casu cognoscat dñs de causa feudi. s. q̃n ꝯstat ãbos eẽ vassallos. 2⁹ cãu p̃ncipali tenet̃ glo. i. c. ceteꝝ de iudis q̃ dicit i cã oꝛ odinariũ loci i q̃ feudũ situ ẽ cognoscere debere. Tertio casu iteꝝ p pares curie si reperiri pñt si nõ eligant̃ alij. Et tales erunt iudices oꝛdinarij quib⁹ lex dat iurisdictionẽ oꝛdinariã. Ideo sedebũt p tribunali ꝛ seruabunt iuris oꝛdinẽ. Si nõ hñt tribunal eliget̃ pñt et eo ipso ꝙ dñs iudicat ẽt sñiaꝫ p p̃aꝫ executioni mãdare põt qꝛ feudũ dr̃ suũ territoꝛiũ. Iteꝫ scđm glo. c. romana. ff. de. ap. li. vi. ꝯcluditur si vltra dñm feudi est alius prim⁹ imediat⁹ ad hũc appellat̃ a sñia dñi feudi Si talis nõ sit tũc ad oꝛdinariũ loci in q̃ res situat̃ spectat qꝛ dñs feudi ẽ tali subiect⁹ vt. §. dꝫ palle. Tñ i usi feu. tex. ẽ ꝙ in tali casu ad impatoꝛem appellandũ sit et sic sẽntit bal. tacite. Primũ tñ magis placet doctorib⁹ ut notat̃ i dicto. c. ceteꝝ. Et itelligunt̃ p̃dicta q̃n est qđ de feudo. Sed secus ẽ dũ qđ ṽtitur de cognitione feudi scꝫ ad quẽ ptineat cognitio eius. talis. n. nõ pertinet ad dñm feudi. siue sit ecclesiastic⁹ siue secularis. Alias eẽt iudex i sua cã ꝛ ꝯ torũ ti. C. ne quis i sua cau. qꝛ sic cognoscens de cognitiõe feudi in casu q̃ sibi adiudicaret cognitionẽ talẽ deberi. Cõsequẽter de p̃petate feudi sibi adiudicaret. Debet ergo supioꝛ oꝛdinarius vel alter de hoc cognoscere ul' iudicare. ul' pares arbitros eligere debent qui cognoscant ut notat̃ i. c. veꝝ in glo. iij. de fo. ꝯpe. Et ibi glo. q̃ vtrũ ꝛ q̃n secularis iudex possit negligentiã supplere ecclesiastici in cognitione tali.

¶ Vates mõ sacerdotẽ mõ prophetã mõ poetã significat: xxi. dis. cleros post colũnam.

¶ Vasa ire sunt omẽs peccatoꝛes vt. xxiij. q. iiij. nabuchodonosoꝛ ubi dicit uasis ire nunq̃ꝫ deus redderet iteritũ si nõ spontaneũ inueniretur hõ hẽre peccatũ.

De Vb

¶ Ubaldini sūt hoīes certi ⁊ signāt clerici vl' cāonici fre vel eccl'ie alti⁹ ō gb⁹ i.l.i.C. de col.illi. vbi dr̄ ꝙ collegiū vbaldioꝝ n̄ pōt ꝯstituere sindicum.

De Ve

¶ Vectigal ē tributū qđ p̄stat̄ de reb⁹ q̄ vehūt̄ vel oībus negocijs manuū a vehēdis mercib⁹ dictū. Ideꝫ ē qđ naulū. vt.ff. de pub. ⁊ vect.l.i. §.hic titulus. Et ꝭ Azo. in sū. C.e.ti. vide supra.

¶ Vector ē portitor qui vehit. Et vectores sūt n̄ solum qui vehūt sed ēt qui vehuntur i naui scđm azo. in sū. C.e.ti. ⁊.ff. ad le. ro. de iac.

¶ Vectores p̄nt dici siue hēant merces siue n̄: dūꝫ tn̄ opas suas mgr̄o nauis exhibeāt ad nauigādū. Et sunt .v. noīa q̄ p̄stant actū ⁊ passionē vt hospes zelotipus. Require supra. A.

¶ Vectura.i. vectigal siue naulum.

¶ Vehiculū scđꝫ .l.xij.tab. ē via in. viij. pedes extrāsuerso anfractu: xvi. qđ n̄ ē necessariū i actu. Jus trahēdi ligna: lapides vo pmitit̄ hr̄i actū sed viam nisi spēalr ꝯuenisset de h⁰ i actu. vide. j. via.

¶ Ve pro ⁊ ponit̄ iterdū: vt in.l. si fūdū sub conditōe §: his vbis.ff. de leg.i.

¶ Vel ēt ponit̄ ꝓ ⁊ iterdū: vt i.l. sepe.ff. de vbo. sig. ⁊ l. cum quidaꝫ. C. de vb. sig. Etiā ponitur alternatiue vt i.c. inter ceteras de rescrip.

¶ Venatio qđ sit hēs scđꝫ gof. i sū. ti. de cle. vena. Et ē triplex. s. opp̄ssiua arenaria ⁊ saltuosa. Opp̄ssiua est hoium de q̄ dr̄. Cepit nēbrot eē robustus vēator corā dn̄o. i. extictor ⁊ opp̄ssor. Et sic vēator ē hoium exactor ⁊ opp̄ssor q aliq̄ꝫ venatu opp̄mit. Arenaria ē q̄ fit i arena: ut cū qs locat opas suas ut pugnet i arena cum alia bestia dētata hāc q exercet peccat grauit̄ nisi eaꝫ exerceat gr̄a viriū expiendaꝝ: ut.ff. de postulā.l.i. § Itē senat⁹ ⁊ . iij. q. vij. tria v̄o si. ifames circa p̄n. Et de hac loq̄t. lxxxvi. dis. q uenatorib⁹ cū duob⁹. c. sequētib⁹. Saltuosa ē q̄ fit i siluis ⁊ saltib⁹ ad capiēdas feras Et hec ē licita. Sꝫ quō i clericis liceat i ꝓp̄ijs p̄sonis uenari deficiēte familia. ⁊ vēdere cū illud n̄ sit uagari ꝭ ncc̄itati ⁊ utilitati eccl'ie subuēire ad qđ tenēt̄ clerici. vij. q. i. p̄n̄tiū. ⁊ gl. cle. ne. i agro. ō sta. mo. i vbo ꝑsonale ⁊ ibi ꝯcor. ⁊g⁰ uenatio saltuosa ē illicita ex tpe ⁊ p̄sona. Ex tpe ut i q̄dragesima ⁊ sabbatinis noctib⁹ xxxvi. di. an putatis. Ex p̄sōa ut i clerico. i q̄ tn̄ distinguēdū ē q̄m epo sp ē illicita. xxxiij. dis. q̄rūdā: Alijs vo clericis licita ē cā ncc̄itatis: utilitatis ⁊ recreatōis: cū retibus. laq̄is ⁊ canib⁹. dū fit cū silētio: ⁊ modestia. nā ēt mōacho lꝫ texē lina ꝓ piscib⁹ cāpiēdis: ut ō ꝯsecra. dis. v. nūq̄: uide goff. ī sum: de cle: vena.

¶ Vēder̄ ē rē ꝓ certo p̄cio dare: ⁊ sūt bona debitoris uēdēda si urgeat es alienū: ⁊ dilatio dānum sit illatura creditorib⁹ ut in. l. fulcinius. §. adeo autem. ff. qui. ex cau. in possess. eatur.

¶ Vēditio ē de re q̄ hꝫ cōmertiū. ⁊ solet poni i instr̄is qđ ꝓmittit uenditor ēptori rē vēditā legitie defēder̄ auctorizare ⁊ disbrigare. q̄ vba debēt sic intelligi qđ si de re ipsa lis fuerit facta. orta siue mota ēptori: uēditor teneat̄ rē in ip̄a lite legitime. s. scđm leges defender̄. auctorizare. i. auctor litis fieri: siue ꝑ se litē agere uel disbrigare. i. litē expeditā ab oī onere redder̄. Itē nota q̄n uēditor ē certus ꝙ rei uēdite ꝑs ē ei ꝓp̄a: ⁊ ꝑs cōdititia. i. alicui ꝯditioni: vl' alteri dn̄o subā. ignorat tn̄ que: ⁊ q̄ꝫta. tūc pōit̄ i istr̄o uēditionis: sic ꝙ ꝓp̄um in ꝑpetuū qđ cōdititiū dn̄o subm. h⁰ ē dicere ꝙ ē ꝓp̄ū in hac re: ⁊ hēas ut ꝓp̄ū i ꝑpetuū: sed qđ ꝯditiciū hēas cū ea cōditione ad quē ꝑtinet. Itē scđm Azo'. in sum: C. de pe. ⁊ cōmo. rei. ven. ⁊ gof. in sū. de ēpt. ⁊ vē. traditur talis regl'a rotūda ⁊ q̄drata. Cum vēditio fit pure sine scriptis certe speciei: q̄ degusttaōeꝫ n̄ recipit oē ꝑiculū spectat ad ēptorē excepto casu publicatōis nisi pactū: culpa: mora: calliditas. ul' traditio interuenerit. Et quodlibet vbū h⁹ regule habet in se pōdus de quo uide goff. in sum. ubi supra.

¶ Vēdicare ē corā iudice dicere vl' itēdere rē eē suā ul' allegare ut q̄n qs dicit hec res ē mea. ⁊ ē idē ꝙ itētare. s. ad h⁰ solū itendere ut res sua declaret ⁊ sibi dominium applicetur.

¶ Velū ē q̄druplex. s. ꝯsecratōis ordiatōis: p̄lationis ⁊ ꝓfessionis. Professionis suscipit̄ a v̄gie. vel corrupta cū ꝓfitet̄ ō altari. vl' de māu i. xx. āno admin⁹. xx. q. i. ⁊. c. i. ⁊. q. ij. puella. Cōsecratiōis iponit̄ i. xxv. anno. ut ea. q. i. placuit. ⁊. lxxvij. di. placuit. Pōt aūt ꝯsecratio v̄ginū fieri i die ephiaꝝ: in albis pascalibus. i. tota septiana paschali i apl'oꝝ natalib⁹ nisi sint graui langore detēte tūc: n. alijs tpib⁹ p̄nt. imo etiā alijs p̄cipuis festitatib⁹ ⁊ dieb⁹ dn̄icis. ut i. c. i. ō tēp. ⁊ q̄li. or. viduas āt nl'l⁹ pōtificū uelar̄ p̄sūat. xx. q. i. ō uotis. i fi. ꝭ ipemꝫ velū suscipiāt de altari. xxvij. q. i. viduas q̄ capitibus suis iponant. ⁊. c. prelatuꝫ de his que vi. me. ve cau. si Eps corrupte velū iposuisse vr̄. tn̄ solū iponere simulauit. velū aūt religionis vel vestē religiosā de manu p̄sbyteri sumer̄ p̄nt. xx. q. i. vidua. secus ō velo ꝯsecrationis qđ solēnit̄ a solo epo soli v̄gini solēnib⁹ diebus iponit̄. Tertiū ē velū ordinatiōis. qđ oli dabat̄ dyaconissis. in. xl. āno. xx. q. i. sāctimoniales. xxvij. q. i. dyaconissā. Quartū ē velū p̄lationis qđ oliꝫ dabat̄ abbatissis in. xl. anno. x. q. i. iuuenculus.

¶ Vēditi actio. Require. supra actio venditi.

¶ Venia etatis dat̄ mulieri in. xviij. anno ⁊ viro i. xx. l. fi. ⁊. l. oēs adolescentes. C. de his q veni. eta. impe. ⁊ tn̄ maior etas requirit̄ i abbatissa q̄ꝫ i abbate. c. idennitatib⁹. de elec. li. vi. iuncto. c. cū. in cūctis e. ti. Rō tn̄ i hoc pōt eē q̄ mulier auarior ē viro. ar. l. sed si ego in fi. ff. ad vell'. vbi dr̄. Senat⁹ eniꝫ obligate mulieri succurrere voluit nō donāti. hoc iō q̄ facili⁹ se mulier obligat alicui q̄ꝫ donat. ⁊ iō gubernatō p̄rimonij citi⁹ sibi pōt ꝯmitti. de h⁰ ꝑ cardinalē i. c. indēnitatib⁹ p̄al. In 2⁰ casu rō ē fragilitas sexus. ⁊ q̄ in sp̄ūalib⁹ gubernādis nō ē mulier ita capax ⁊ habilis sicut vir. et mīō etas requirit̄ i muliere i eligēdo vl' eligēte q̄ꝫ i viro ut in. c. indēnitatib⁹. preal. ⁊ i cle. vt hij. de eta. ⁊ quali. et Et in minori etate potest religionem profiteri q̄ꝫ vir. ratio quia in vtroq̄ꝫ casu professus eligit. ⁊ mulier citius ꝓfiteri pōt: q̄ citius pubes ē ⁊ capax doli ideo citius etiam potest se obligare.

¶ Venire diem debiti ē posse pecuniā petere.

¶ Venire. i. uēdi: ut i. l. fulcini⁹. §. si i diem. ⁊. §. mltis eiusdē legis. ⁊. l. p̄ce. ff. q. ex cau. i pos. ea. cū si. Est. n. vbū neutropassiuū sub uoce neutrali significās passionē. vn̄. Exulo ⁊c. Et differūt venire a uenio ⁊ uenire a ueneo. vn̄. Si vis uenire cras māe debes uenire.

¶ Vent. Re. s. Mittere i possessionē noīe uētris. et nota ꝙ uētris igluuies ad luxuriā facile ꝓuocat. et oē bonū op⁹ dissoluit. vn̄ uēter ⁊ genitalia sibimetipsis vicina sūt vt ex uicinitate mēbroꝝ ꝯsideratio itelligatur uicioꝝ. xliiij. di. §. Nō. n. plus q̄ꝫ necesse ē ōbemus corpi s̄uire: ꝭ solā ei⁹ ifirmitatē reficere ut ipm ad vsū exercēde v̄tutis hēa⁹: vt. c. ꝯuiuia ea di. vn̄ seneca. Nō viuo ut cōmedā. ꝭ cōmedo ut viuā. Et iō

Bar. comedebat ad pondus ut haberz itellectū pari
ter dispositū: ꝛ nunq̄ȝ alteratuȝ. Sic ꝛ nos moderate
comedam⁹: nō nimia ciboꝝ egestate. ut i. c. nō medi
ocriter. ꝛ. c. nō dico. cū si. de conse. di. v.

¶ Uerbum. In larga significatiōe ponit̄ in iure pro
qualibȝ pte orationis. a v̄berādo dictū eo ꝙ aerē ver
berat: ut dicēdo in glo. sup verbo institutio super ver
bo uelociter et super uerbo infra. ꝛc̄. Non ergo ca/
pitur hic v̄bū sicut in Joāne. c. i. Inprincipio erat ver
bum. ꝛ sicut in donato Uerbū ē ps orationis. pro ut ē
distincta ab aliis partibus orationis. sed significat di
ctionē cuiuscūq̄ȝ ptis oratiōis. Aad hoc aūt sunt v̄ba
ꝛ eoꝝ significata imposita ut p ea significet̄ mēs uel
voluntas interior ipsius v̄bum proferentis. Ne dum
aūt v̄bis significat̄ mens hoīs: sȝ etiam factis: signis: ꝛ
cōiecturis. lȝ inter modos significandi verba obtieāt
principatū eo ꝙ clarius ꝛ euidentius significant. vn̄
uoluntas seu mens pferentis dat significatuȝ v̄bo. qꝛ
sine mēte verbū nihil significat: ut infurioso. qꝛ v̄bū
ab eo prolatū nō hēt mētem: nec voluntatē ut in. l. fu
riosus. ff. de re iudic. Et vsus cōis imponit significa/
tum verbo. pȝ p. l. labeo. ff. de suppel. lega. que dicit.
Uerba accipiēda sūt ex vusu cōi. Et dicit ibi bar. ꝙ
vsus cōis ē triplex. s. loquēdi. itelligēdi ꝛ vtēdi. Unde
cōis vsus loquēdi ē ꝙ equ⁹ certe qualitatis uocetur
calofredus. Secūdo i dictione hn̄s singularis nume
ri significatur pluralis numerus. de vsu intelligendi.
vt. l. i vsu. ff. de. uerbo. sign. Et i usu loquendi. iest vs⁹
itelligēdi. Tertio de vsu vtēdi ponit̄ exēplū: de pōde
rib⁹: ꝛ mēsuris: vt i. l. excepto. cū ibi alle. C. de loca. ꝛ
ↄduc. De hoc vocabulo v̄bū vide plura i vocabulario
cuiusdā doc. legū aurilieñ. scd̄m dn̄m Jo. de matisco.
ꝛ icipit. Uerbū hic nō recipit̄. Ex q̊ opusculo plures
additiōes excerpsi: quas his expositiōib⁹ terminorū
iserui. Itē verba sūt accipiēda cū effectu: vt. c. rela/
tū. de cle. non resi. de pe. di. i. hec aūt. c. vlti. de spon. ꝛ
l. i. §. hec aūt v̄ba. ff. ꝙ quisq̄ȝ iuris. Et debēt v̄ba de
seruire itētōi: n̄ aūt itētio v̄bis: cū p verba exp̄matur
intētio. xxij. q. v. hūane aures. ꝛ. i. q. i. marchio. c. itel
ligētia. de v̄b. sig. cū si ēt v̄ba sūt referēda ad cōem in
telligētiaȝ: vt i: c. ex litteris. de spon. ꝛ. l. nō aliter. ff. ꝺ
lega. iij. Et v̄ba generalia sūt generaliter itelligēda:
vt i. l. i. §. gn̄alit̄. ff. de. le. p̄stā. ꝛ. c. qm̄. de cōiug. lepro.
ꝛ. c maiores. v̄. ad id aūt. i fi. de bap. Nec v̄bis ē vten
dū. l. vt v̄boꝝ. C. qui admi. ad. bo. pos. vbi dr̄. Et ver
boꝝ inaniū excludam⁹ captiōes ꝛc̄. Uerba ēt cōmē
datoria nō obligāt: ut. l. si idē filiussa. §. si adolescēs. i
fi. C. ꝙ. cū eo. facit. c. cū venissent. de isti. ibi nō solum
de illo. sȝ de oīb⁹ redditib⁹ facer̄t. qđ placet. Sūt eni
v̄ba dubia ↄ̄ stipulatorē iterp̄tāda: vt. l. stip̄lo ista. §. i
stipulatiōib⁹. ff. de ver. ob. ꝛ. l. quicquid. eo. ti. vbi dr̄
Quod non est expressum censetur ommissum.

¶ Uerboꝝ forma ē ↄsideranda: nec ab ea recedēduȝ
sine certa cā: vt. c. ex litteris. de spon. ꝛ. c. ad audiētiā
de uer. si. In ultimis aūt uolūtatib⁹ v̄bū idifferēs. ut
cū habuerit p̄teritū uel futurū: trahi dȝ ad futuꝝ. qa
ultima uolūtas sēp de futuris ē. alias a ꝓꝓetate v̄bo
rū nō ē recedēdū nisi cōstet loquētē aliud voluisse. ul̄
etiā nisi res aliter salua esse nō possit. Et sic iproprie
tates nō sūt ad ↄsequētiā trahēde: sȝ excusāde secun/
dū bern. in. c. p̄terea. de verbo. sig. Etiā dicit. l. i. §. si
his qui nauē. ff. de exer. ac. ꝙ uerba sūt itelligēda i p
prio significato: licet possint iproꝓriari vt conueniāt
materie subiecte. ff. lo. l. fi. ij. responso.

¶ Uerbis dr̄ obligatō ↄ̄hi: ut ↄditio certi ut sup̄ ꝺ. L.
¶ Uerna ē seru⁹ ex ancilla i domo nat⁹. Inde dr̄ uer/
naculus: ꝛ ē paruus seru⁹ diminutiuum. de lega. iij. l.
seru⁹. §. fi. ff. de rei uendi. l. cum super.

¶ Uero q̄nq̄ȝ stat iceptiue qn̄ nō p̄cedit mā̄ cui iūgat
sequentē: ut de elec. sup eo v̄o. Q̄nq̄ȝ aduersatiue. de
hoc in auc̄. de here. ꝛ falc. in prin. coll. i.

¶ Uepres dicunt̄ spine que vi p̄rēdūt ꝛ lacerant car
nes ꝛ uestes ꝑm Jo. an. in cle. dudum. de sepul.

¶ Uesan⁹ dr̄ q sine sanitate ē: sicut uecors sine corde.
ut. ff. de v̄bo. signi. l. male.

¶ Uestiarij sūt qui uestiū exercēt negociationem.

¶ Uestibulum scd̄m Azo. ē loc⁹ an̄ ostiū utriusq̄ȝ do/
m⁹ uel prim⁹ aditus seu itroit⁹ uel porticus ꝛc̄. ꝛ tect⁹
erat quo ut uestimento tegit̄ hō. uel dr̄ ab aue. i. salu/
tatione que fiebat ibidem stantibus.

¶ Uestimētū dr̄ omne illud quod induimus.

¶ Uestimēta iterpolata dn̄r uetes uestes iteꝝ polite

¶ Uestis virgata uel partita ꝛ de caligis scacchatis.
habet̄ in cle. ij. de vi. ꝛ hone. cleri.

¶ Uester est v̄bū fictiōis: ut. ff. de vi ꝛ vi ar. l. i. §. de/
iecisse. ꝛ p Bar. i. l. si is qui de usu cap. ꝛ glo. i v̄bo hr̄e
videt̄ in. c. nō minus. de imunita. eccle.

¶ Ueterani sunt milites emeriti. i. extra militiā ꝓpt̄
sua merita positi. C. de vetera. i rubr. Et i legēda san
cti martini ubi dr̄ ꝙ imperator precepit ꝙ ueterano
rū filij scientijs militaribus implicarentur.

¶ Uetus ius. Require supra Ius.

De Ui

¶ Uia ē ius eūdi: ambulādi: uehēdi uehiculū: ꝛ iumē
tum ducēdi. ita ꝙ ille cui ↄpetit ius vie pōt illa facere
Et differt ab actu: quia plus ↄtinet via q̄ȝ actus. Nā
uia iter: actum. ꝛ ius: in se continet. Item eo cōtentus
est act⁹ vt iumētū agat quis: ꝛ si non uechiculum. pl⁹
enim uechiculuȝ occupat q̄ȝ iumentum. In uia neces
sarium est utrunq̄ȝ posse agere. Item uia hȝ ius trahē
di lapides: ligna uel trabes. ꝛ ferendi erectam hastaȝ
quod non habet act⁹. nisi de hoc specialiter conueni
set: lȝ a tergo ducere uellet itinera nō in collo. qđ po/
tius uidetur rigorosū q̄ȝ equum. Itē uie latitudo ad
uehēdū uehiculū si latior uel angustior nō designet̄ p
cōtrahētes. l. xij. tab. diffinit̄ scilicet octo pedum per
rectum. ubi uia est recta non tortuosa. sed in afnractu
xvi. pedum. idest vbi reflexa ē: quod in actu nō opor
tet. vide. s̄. Uehiculum.

¶ Ui bonoꝝ raptoꝝ actio ui bonoꝝ raptoruȝ.

¶ Uicari⁹ secūdū gof. ē qui uices alicui⁹ gerit siue in
officio cōtētioso siue nō cōtētioso vt. C. de offi. eius q
vi. gerit per totū ꝛ ꝺ offi. vica. p totū ꝛ de offi. archi. c.
i. ꝛ de offi. archip̄s. c. i. i fi. Et sciēdū ꝙ illi vicarij de
qb⁹ i legib⁹ sub illa rub. positis tractat̄ sēt n̄ delegati sȝ
subdelegati l̄ ordinarij iudices. Nā eligebāt̄ i certū
tp̄s quod ordinarijs p̄fixū. vt ipi vices ordinariorum
presētiū ꝛ uiuētium supplerēt. erāt ꝛ alij qui gerebāt
uices mortuorū ꝛ absentiū qui ꝛ suffraganei appella
bātur hi omnia poterāt agere que pertinebant ad iu
risdictionem preter ultimū supplicium ꝛ mēbri ab/
scissionem ut. C. de offi. uica. l. ij. ꝛ uicarius ecclesie ē
presbyter qui uice principal̄ rectoris deseruit eccle/
sie. Et sunt quattuor spēs uicarioruȝ. Quidā sūt ꝑpe
tui ad parrochiales ecclesias cōstituti ut i. c. ꝟ. perpe
tuus de fi. instru. ꝛ. c. extirpāde de p̄ben. Quidam nō
perpetui sed ad aliquos actus cōstituti. ut tempora
les de quibus in. c. peruenit de appel. Et isti dicunt̄

mercionarij. vij.q.i.nibil. Quidā sūt spēales nō ad curā sed ad certū locū.articulū uel actū ɔstituti de gbꝰ i c.tua.de offi.vica. Quidā nec ꝑpetui nec ad curā nec ad certū actū generaliter dant̄ ad omnia ut vicarij in curijs epoꝝ de hoc glo.optima i cle.que de ecclesijs de offi.vica. Et vide in lectura Jmole. Jtē vicarij dicunt̄ illi q ut cuiuscūqꝫ vicē ɔpleant uel gerāt sunt cōstituti vñ vicariꝰ dr̄ quasi vicem gerens.

¶ Uicecomes scdm̄ Specu.e.ti.dr̄ ille cui dñs tpal' ɔmittit executionē iurisdictiōis sue i aliquibꝰ castris: ⁊ sic talem uocāt vulgariter lombardi ⁊ aliqui in patrimonio beati petri.

¶ Uicedñs scdm̄ Spe.eo.ti.ꝓpe scdm̄ iura est q preest rebus epalibus.lxx.dist.colonus.

¶ Uictores serui sūt q̊s qs hꝫ victos parandi gratia.

¶ Uictꝰ nomine. Jntelligitur omne illud quod necesse est homini ad viuendum.

¶ Uestis vi.ē hꝫ victꝰ.ff.de ṽbo.sig.l.victus.

¶ Uidua ē.nō solū illa que desijt eē nupta ut in.c. vidua.xxxiiij.dis.ubi respectꝰ hr̄ ad cōem usuꝫ loquēdi. veꝝ ⁊ ꝓprie ē illa q̄ nūqꝫ fuit nupta ul' q̄ nō hūit virū. ff.e.l.manifestū. Et dr̄ v.dua q̄si viro priuata uel sine dualitate:ut.l.malū.§.viduam.ff.de ṽbo.sig.

¶ Ualle dicunt̄ edificia rustica ⁊ villa ponitur pro ciuitate de censi.uenerabili.

¶ Uillici dñr serui q ad villā mittūt̄ uel sunt q in villis morantur. Jtem villicus est gubernator.

¶ Uidet̄ iterdū ē signū ṽitatis nō fictiōis.l.seruū filij §.sigs rē.ff.de leg.i.glo.ṽ.ɔcor. Et qñqꝫ vr̄ significat sñiam diffinitiuā:ut.c.preterea requisiti de app. ⁊ rñdet̄ de iure per ipm:ut.c.i.de iudi.li.vi.

¶ Uinū absintheatū ē cū melle absintheo cōfectum.

¶ Uinū picenū ⁊ thiriacū dr̄ a locis.xxiiij.q.iij.pliqꝫ

¶ Uiuariū.dr̄ idago ubi fere sūt iclusē uel dr̄ locꝰ i q pisces seruāt̄ ut ibi viuāt scdꝫ Jo.an.i cle.ne i agro.ð sta.mo. Et differunt viuarium:saltus:foresta: garenna:insula ⁊c.

¶ Uinaria ꝓprie sunt tocularia seu dolia ⁊ cetera uasa vini que ēt ad aliū usum trāsferri possunt. Et tādiu vinaria dicuntur q̄diu vinum habent:ut.ff.de ṽbor. signi.l.vinaria.

¶ Uinarij dicunt̄ ebriosi. Etiam vinarius est ortus ubi crescit vinum.l.ediles.§.pedius.⁊.l.vinaria.ff.ð edil.edic.

¶ Uicini scdm̄ Bar.in.l.si tertius.ff.de aqua plu.arcen.dicūt̄ quousqꝫ uox hois exclamātis audire pōt.l.i.§.eodē tecto.ff.ad sille. Et itelligit̄ de uoce cōi non nimis gracili nec nimis tubali sicut uox thauri. Etiam dū clamans medio modo sit nec in tecto uel apice turris nec in cellario.

¶ Uindicta dr̄ modus manumittendi: ⁊ dr̄ a noie vindicta.ꝑtoris virga qua ipse caput serui tangebat hec ṽba solēnia dicēs. Abiuro te liberꝝ more qritū. vnde. Persius vindicta postqꝫ mens a pretore recessit.

¶ Uindicta scdm̄ alios est ipsa libertas que apud iudicem dat̄ ⁊ dr̄ data seruis a iudice seruo vitelliorūꝫ: alias liberoꝝ q vindicauit ciuitatē romanā ɔiuratiōe dñoꝝ suoꝝ ɔ̄ rē publicā factā detegendo.ꝓpt̄ quod apud ɔsiliū libertatē ɔsecutꝰ ē:siue libertate a poplo donatꝰ:siue ꝑ cōmodū obtētuꝫ ē ut ois illa libertas q̄ a populo dat̄:uel a magistro q vicē populi gerit dicitur vindicta. Hec Azo in sū.C.de vindi.⁊ liber.⁊ apð consul.manumisisset.

¶ Uir ⁊ uxor dñr illi q mr̄imoniū ɔ̄xerūt ꝑ ṽba ð p̄ñti.de futuro sponsalia. Re.ſ.sponsalia.

¶ Uirginitas est i carne corruptibili ꝑpetua corruptionis euitatio. Jtē virginitas corrupta restitui nō potest.C.de rap.virgi.l.vnica.circa princ.ibi maxime cū ⁊c.⁊.xxxij.q.v.si paulus.ubi dicit Hiero. Audacter dicant cū oia possit deus suscitare virginē non potest post ruinam:ualet quidē liberare de pena:sed nō ualet coronare corruptā. Et.j.subdit rectiꝰ fuerat hominē.i.virginē subijsse ɔiugiū ⁊ ambulasse ꝑ plana q̄ ad altiora tendētē in iferni ꝓfunda cadere. ⁊ si dicat̄. Deus pōt exoculato restituere visum ergo corrupte virginitatē. Rñdet̄ q̄ non ē sile:qꝛ deꝰ nō pōt facere qn illa corrupta sit.qꝛ factū nō pōt eē nō factū. vel dr̄ q̄ nō refert̄ ad carnis corrupte restaurationē. sed ad virginalis palme retributionē ⁊ sic nō pōt.i.nō ɔgruit eiꝰ potentie. ⁊ est ɔ̄ iusticiā corruptā coronare aureola. Jtem virginitatis florē nō amittit per violētiam stuprata.ut.c.ita ne ⁊ sequentibꝰ.xxxij.q.v. Etiā melior ē virginitas mentis q̄ carnis.⁊.c.tolerabiliꝰ.e.q. ⁊ pena capitis punit̄ q̄ tm̄ attētare cū effectu tm̄ ausus fuerit virgines sacratissimas ēt cā mr̄imonij iūgēdi. ut.C.de epi.⁊ cle.l.sigs non dicam rapere.

¶ Uirtꝰ ꝭm pħm.ij.ethi.est q̄ hñteꝫ ꝑficit.⁊ opꝰ eius bonū reddit ⁊ dr̄ quasi ueꝝ tuens a vitijs preseruans de pe.di.ij.illa aīa.⁊.c.se.no.Jo.and.in cle.i.de sum.trini.⁊ fide catho.

¶ Uisitatio quomodo ⁊ quando fiat per archiepm.⁊ que crimina pnnienda sint: ⁊ in quibꝰ ꝓcuratio fiat: vide.c.i.de censi.li.vi.

¶ Uiolator ecclesie dr̄ quicūqꝫ ipsam ecclesiā frāgēdo ostia capiēdo res suas iuadēdo ꝑuilegia sua custodienda uel corrumpēdo offendit.

¶ Uis ē rei maioris ipetꝰ q̄ repelli nō pōt uel cui resisti nō pōt supple ɔmode.ff.qð vi me.ue cau.l.i.⁊.ij.⁊ quot modis sumat̄ ⁊.q̊t actiōes uel iterdicta introducat no.i.c.ad audientiā.e.ti.i glo.ij. Cuiꝰ glo.effectus.j.patebit ē generalis qñqꝫ.vñ scdm̄ Hoff.⁊ Azo.eo.ti.vis ē qntuplex.s.ipulsiua:ablatiua:expulsiua.⁊ turbatiua: ⁊ inquietatiua. vide.j.

¶ Uis ɔpulsiua ē ꝑ quā ɔpellit̄ qs ad faciēdū illð qð nō faceret si eēt liberi arbitrij:nec ɔpelleret̄ q̄ iponit necessitatē ɔ̄riā uolūtati spōtanee.⁊ ex hac vi orit̄ actio quod me.cau.ff.e.ti.l.i.in fi.

¶ Uis expulsata. Qñ quis eijcit̄ ð possessiōe sua. Et scdm̄ istā iducit̄ iterdictū vñ vi ⁊ ē tm̄ reꝝ imobiliuꝫ uel de his que imobilibus coherent.

¶ Uis ablatiua:ē reꝝ mobiliū ⁊ hec iducit actionem vi bo.rap.in rebꝰ mobilibꝰ.ē eni circa mobilia tm̄ ut ff.ð vi ⁊ vi ar.l.i.§.si fūdꝰ.⁊.§.ij.⁊ isti.vi bo.ra.§.ſꝫ nedū talia ꝑ illā.n.alicui bōa sua ul' res sue violēt̄ rapiūt̄

¶ Uis turbatia ē qñ qs turbat̄ i possessiōe sua q̄ iduc̄ inēdictū uti possidetis i rbꝰ soli.ſꝫ i rebꝰ mobilibꝰ iduc̄ iterdictū utrobi cū duo se possidrre ɔtēdūt eādē rē.

¶ Uis igetatiua ē q̄ itroduc̄ iēdictū qð vi aut clā ⁊ dr̄ igetatiua:qꝛ ñ sinit aliū uti re sua gete et arat̄ ul' aliqd facē ul' qñ alē vult alio iuito aliqd edificare i suo solo ul' forte iā edificauit nec distiguit̄ i hꝰ iēdicto an iuste ul' iiuste fecerit ut sigs a me ꝓhibitꝰ ul' putās se ꝓhibēdū qd i meo faciat siue ius faciēdi hūeri: siue ñ: ut.ff. qð vi aut clā.l.i.et dico ꝭm Azo.i Rica q̄ me.cau.accipit̄ vis ꝓut nllꝰ pōt resisti ſꝫ i rubri.ð his q̄ vi me.ue cau.fi.accipit̄ ꝓut pōt resisti:lꝫ cū piclo.⁊ ē ɔpulsiua ħ ibi. Jtē est q̄dā vis publica q̄ fit cū armis. q̄dā ꝑuata sine armis.de or.cog.cū dilectꝰ.i gl.vij. Jtē vis maioris dr̄ ipetꝰ rei cui resisti ñ pōt:ut.ſ.dictū ē.et ð his q̄ vi me.ue cau.fi.c.ad audiētiā.in glo.ij.

¶ Uis negatiua est quando res alicuius inquietatur.

¶ Uis publica est que fit cum armis: sed vis priuata que fit sine armis: institu. de publi. iudi. circa fi. in §. item lex iulia de vi priuata. vnde Uis priuata rerum deponit ab ordine rerum. idest mulctabit in tertia ꝑte bonorum: sed deportatur cum vis armata probatur: ut in glo. i. c. ij. de ordi. cog.

¶ Uis siue metꝰ cadēs ī constātē virū. ē metꝰ pene uł cruciatꝰ siue amissionis oīum bonoꝝ. ⁊ ista excusat nisi postea ꝯsenserit: ut in. c. de illis. ij. de spon. Alia ē vis vel metꝰ nō excusans que nō cadit ī ꝯstātē viꝝ: ut in. c. veniēs. ⁊. c. ꝯsultationi. e. ti. Et nota ꝙ pōt qs vim vi repellere: ut. c. significasti. ij. de homi. ⁊. c. si vo. ō sen. exco. ⁊ di. i. ius naturale. l. i. §. vim vi. ff. de vi ⁊ vi ar. l. scientiaꝫ. §. q cū aliter. ff. ad. l. aq. Et hoc veꝝ si repulsio fiat incōtinēti nō ex interuallo: ut. l. idem est. §. cū agit̄. ff. de vi ⁊ vi ar. Dr̄ āt sic fieri incōtinenti qñ fit flagranti crimine hoc ē donec aīus ꝯtinuꝰ durat: ⁊ nō diuertit ad alios actꝰ ut. §. vim vi pal. Secūdo dꝫ fieri cā defensionis nō offensionis uel ulciscēdi: ut. §. pe. in. l. scientiā pal. Tertio dꝫ fieri cū moderamine iculpate tutele. C. vñ vi. l. i. c. ut famał. §. ul. de sen. ex. Et datur ibi talis conclusio ꝙ ista defensio ē uera ⁊ iusta que fit tm̄ ⁊ tūc quātū ⁊ qñ ē oportunū: ut in gl. l. i. C. vñ vi. preal. tm̄ si defendens modū excedat nō ex ꝓposito nō tenet̄. xxiij. q. iij. nō iferenda. Alanꝰ ⁊ Jo. distīgunt. aut vis fit ꝑsone: aut rebꝰ. de hoc vide glo: in. c. significasti. ꝑalle. ⁊. c. dilecto filio. de sen. exco. li. vi. ⁊ i. c. significauit. de pe. ⁊ re. ubi ꝯsideratis circūstātijs iponit̄ penitētia arbitraria illi q se defendēdo modūꝫ excessit. Quarto pōt fieri qñ hꝫ iustū timorē offense: puta ꝑ minas alicuiꝰ q minas exequi solebat: aut ꝑ occursum. nō eni oꝫ expectare quousq; det̄ primꝰ ictus: qꝛ talis posset eē letalis. Sed an qs excedēs modū in defendēdo se vt cū posset euadere vulnerādo occidit puniat̄ de occiso. So. si uoluit occidere nō tm̄ occidit nō tenet̄ sꝫ ut culpabilis punief̄ ex arbitrio iudicis: ut l. si adulteriū cū icestu. ff. de adulte. ⁊ Bal. singłariter i. c. i. de pa. te. in usu. feudoꝝ. Itē si accusatꝰ de homicidio fecit articulū ꝙ hoīem occidit: sed fecit ad suā defensionē: ⁊ ꝓbauit que i articulo ꝯtinēt̄. an debeat absolui ꝑ regulā i. l. sñiam. §. si cū alit̄. ff. ad. l. acquil. ⁊. l. i. C. vñ vi. ⁊. §. ut vim. ⁊ in cle. si furiosus. de homici. Bal. singularit̄ dicit ꝙ nō: sꝫ uenit potiꝰ puniendꝰ: ut l. i. C. de confess. rō qꝛ ēt i defendēdo dꝫ seruari moderamē iculpate tutele. Dꝫ ergo adijcere i ꝓbatione defensionē necessariam prout no. Lodo. de roma in singularibus suis.

¶ Uir nō hꝫ ꝑtātē sui corꝑis: sed mulier: ut i. c. qdam. de conuer. coniug. ⁊. xxvij. q. ij. sunt q dicūt. Nec pōt nisi ob cām fornicationis vxorē suā dimittere ꝫm interpretationē sacri eloquij. hoc ueꝝ de his quoꝝ mr̄imoniū carnali copula ꝯsumatū ē: ut. c. ex publico. i fi. de ꝯuer. ꝯiug. nā vir ⁊ uxor ꝑ copulā ꝯiugalē effecti sunt vna caro: ut. c. ad aplicā. ⁊. c. cū sis preditꝰ. e. ti. Etiaꝫ vir cogitare dꝫ quō placere possit uxori. ergo minus que dei sunt cogitare ualet: cū quasi diuisus i duo plenam sui nō hēat ꝑtātē: ut. c. diuersis fallacijs. de cleri. ꝯiug. Et ē caput mulieris. xxxiij. q. v. cū caput. xxxij. q. vij. non mechaberis. ⁊. c. duo pueri. de despō. ipu. ⁊ glo. in. c. i. de clādes. despon.

¶ Uix denotat qñq; affirmationē. nam ꝙ vix fit fieri tm̄ dubiū nō existit: ut. c. ij. de cog. spi. li. vi. ff. de iudi. l. vix certis ex causis. ⁊. xv. q. i. merito querit̄. Quādo q; ēt significat negationē. i. nullo mō: ut. ff. de leg. i. si seruus legatꝰ. §. q qñq;. Sic ēt dr̄. Uix bono ꝑagunt̄ exitu: que malo sunt inchoaata ꝑncipio. lxi. dist. miramur. ⁊. i. q. i. principatus. ⁊. c. cum paulus.

De Un

¶ Uncia ē duodecima pars assis. ut nati ex ꝯcubinis i domo succedūt i duabꝰ vncijs. i. i duabꝰ partibꝰ. xij. partiū assis si alij legitimi nō supsunt. Cetera nomina assis. Require supra Assis.

¶ Unde agnati ⁊ vñ vir ⁊ uxor. Re. s. Bonorū possessio. Et no. Lodo. de roma ꝙ viro ducēti duas uxores uel mulieri nubēti duobꝰ viris de iure ciuili est pena capitis. l. eū q duas. C. de adul. Sꝫ de iure canonico debēt uxori iscindi capilli ⁊ ꝑāni āteriores ⁊ posteriores. xxxij. q. i. de benedicto. ꝫm expositionē ueraꝫ ibi ⁊ approbatam.

¶ Uniuersitas ꝫm Azo. i sum. ꝙ cuiusq; vniuer. no. ē pluriū corporū iter se distātiū vno noī spēaliť eis ꝺputata collectio. Est ēt studiū vniuersale ꝓuilegiatum. Sꝫ querit̄ si vniuersitas cōgregat̄: ⁊ aliqs bestiał deridēdo ⁊ rixādo ꝯturbat totā vniuersitateꝫ: q̄ pena talis punief̄. Rñdet̄ ꝙ excōicatiōe tridua ⁊ eiectiōe de collegio. tex est singularis scdm Lodo. de roma. v. q. iiij. i loco bñdictiōis quem dicit esse nō alibi. Itē vniuersitas scholariū ubi ꝑcipue ꝑ scholares regit̄ dispo nere pōt ꝙ aliqs q nō sit de vniuersitate det uoceꝫ: ut c. scriptū. de elec. ⁊. lxiij. dis. abeūtibꝰ. cū si. Sꝫ nūqd si vnꝰ tm̄ i vniuersitate ꝯdicat. ne ille admittat̄ ualeat actꝰ admissiōis. Dñs Lodo. ō ro. dic. Tu q pauca scis sicut ego diceres hoc idubitatū ꝑ regulā ꝙ maior. ff. ad municip. l. plane. ff. ꝙ cuiusq; vniuer. no. ⁊ cle. i. ō his que fi. a ma. par. ca. Sꝫ ꝯriū ē ueꝝ. nā hoc caū vnꝰ quātūcūq; minimꝰ ꝯdicēs reddit actū nullū. hoc ē dictū singulare ꝯpostella. quē refert ⁊ sequit̄ Jo. and. in c. scriptum. preallega. in nouella. ⁊c̄.

¶ Uno ꝯtextu fieri aliqd ē fieri nullo alieno actu interposito nisi fiat ex necessitate ⁊ actu nāe ut supflui ponderis depositio uel medicine acceptio: uel breuis langor: ut. C. de test. l. cū antiqꝰ. hec Azo ⁊ Hosť. eo. tit.

De Uo

¶ Uoluntas coacta ēt ē uolūtas. xv. q. i. merito. ff. ꝙ me. ca. l. si mulier. §. si dos. §. si metu. Sꝫ hoc itelligit sic ꝙ nō ē libera uolūtas que reqrit̄ i mr̄imonio: ut in c. gēma. de spō. cū si. l. titia. ff. de ꝟbo. ob. nā uolūtas ⁊ ꝓpositū distinguūt maleficia. ut. ff. de fur. l. q i iure. §. i. ⁊. l. diuꝰ. ff. de sic. ⁊ ē glo. i. l. fulciniꝰ. §. qd sit latitare. i ꝟbo aīus. que dat ēt q̄ttuor modos ꝓbādi aīuꝫ alicuiꝰ: ⁊ dicit lex. volūtates hoīum uane sūt: ut. ff. ad trebel. l. q poterat. i. rño circa fi. vñ hoc nomē uoluntas significat gñalr̄. s. cū rōe uel sine rōe: ut. l. cū qdā. ff. de leg. ij. Et i hꝰ differt ab arbitrio qō significat uelle cūꝫ rōe. vbi āt actꝰ ponit̄ i volūtate: uoluntas significat ꝑ modū ꝯditiōis: qꝛ sensus ē ꝙ actꝰ ualet si uelit: sicut cū ponit̄ i arbitrio: sensus ē si arbitret̄. vñ actꝰ pōt poni i uoluntate eiꝰ cui dꝫ queri ⁊ ē ꝯditionalis ⁊ purificatur ꝯditio declarata sua uoluntate: ut. l. si ita expressum. ff. de condi. ⁊ demon. Sed in voluntate obligandi nō pōt poni qꝛ obligatio sua nā dꝫ astringere necessario quod nō facit actu posito in voluntate obligandi i uoluntate alicuius tertij incerti nō pōt ꝯtractꝰ poni. Et ꝑtes nō vident̄ hēre aīum cōtrahendi: sic nec eo posito i arbitrio imo mł'to minꝰ. l. si merces. i ꝑn. ff. ō lo. ⁊ ꝯdu. In uoluntate ꝟo tertij potest contractus poni ⁊ ualet si uelit: nō ualet si nō declarat se uelle ut. l. fi. de

Dbē emp. ⁊ uē. ⁊ si uelit stabiť eiꝰ dictio siue uolūtati
Jtē q₂ nō uideť fieri iiuria disponenti q₂ sic disponit.
Jtē q₂ fieret differētia inť arbitriu₃ ⁊ uolūtatē Ultia
aūt voluntas nō pōt poni i uolūtate: puta heredis isti
tutio uel legatū ut. l. illa institutio. ff. de here. insti. l. ñ
nūq₃ de condi. ⁊ de. Et hoͦ ē positū q₂ alias in simpli
ci rōne pōt poni sicut contractus. Et hoc pat₃ ꝙ q̊ ad
oīa idē est in cōtractu ⁊ uolūtate ultima. hoc excepto
qñ ponitur in uolūtate tertij q₂ ꝯtractus ualet ut con
ditionalis. Ultima v̄o uoluntas nō ualet ꝙ est positi/
uum. Jo. fabri. dicit ꝙ hoc nomē uoluntas ex cōi usu
itelligēdi significat idē qđ arbitriū. Significat ergo
finaliť uolūtas ut sua impositio persona cui iiungitur
uel lex ciuilis ei significatum dat seu ꝙ quouis modo
proferentis dictat nisi lex ciuilis impediat. Uoluntas
p̄ma derogataria significat prout uerba sonant. uerbi
gratia. Testator dicit cui bis legauero semel deberi
uolo postea titio legat bis. puta p̄ stichū: postea pan
philū legatū tm̄ semel debetur ut. l. siquis in p̄n. dele.
ij. q₂ clausula đrogatorie significat ꝯsensū deesse lega
to eidē in scđo facto. Et prestatio procedens i facto se
quenti nocet ut. l. qui in aliena in fi. ff. de acquir. here.
legatū ergo scđm factū qđ alias deberet nō debeť: q₂
uolūtas testatoris in eo deest ex uoluntate p̄ma dero
gatiua. si gͦ testator eidē ab eođ hr̄de i eađ scriptura
legat bis eādē q̄titatē semel tm̄ debeť: ēt nō p̄cedēte
uolūtate derogatoria. Si v̄o testator dicat cui bis ⁊c̄
ut. s̄. ⁊ addit nō obstāte uolūtate precedēte deroga
toria: uel sic adijcit. Et nolo clausulā derogatoria₃ hoͦ
casu locū haberet. tūc ual₃ utrūq₃ legatū q₂ v̄ba addi
ta tollūt significatū clausule derogatorie: ⁊ faciūt uo
luntatē adesse utriq₃ legato. Jtē ibi testator i testamē
to dixit sic nolo me posse facere aliud testamentum
et cetera. Uel sic. Nolo me posse immutare hoc testa
mentu₃ uel nolo me posse penitere si fecero aliud te
stamentum ualet etiam non expressa priore uolunta
te derogatoria. Hec Bar. sic probat licet predicta
uerba testator quantum in ipso est aufert sibi liberā
testamenti factionē tamen hoc non potest. l. stipula
tio hoc modo. ff. de uerbo. obl. Et sic predicta uerba
nihil possunt significare: quia talis uoluntas non ad
mittitur iure. Jdeo sequens dispositio ualet ac si pre
dicta uerba non prediceret. Sed si testator diceret.
Si fecero aliđ testm̄ nolo ualere: q₂ hic ñ disponit cir
ca p̄tātē testādi: s₃ circa uolūtatē suā quā dicit eē i fu
turo facto: tūc nō ualeret secundum testamētu₃: nisi
reuocata clausula derogatoria. Rō: q₂ lege ciuili nō
pōt dari l' adimi hr̄ditas i codicillis. l. i. C. de codicil.
¶ Uolo hoc verbū significat p̄ut eiꝰ significatu₃ uel
quodlibet adiūctū vel quelibet circūstātia significa
re dictat. Nā qñ simpl'r p̄fertur significat motū aī ad
aliqđ p̄sequēdū. Et cū nihil adiūgiť seu non apparet
ad id referť i iure nullus ē effectꝰ. Etiā nō disponit p
Bar. in apostilla pal. Et etiā. C. de sum. tri. ⁊ fi. ca. l.
i. Et notať i. l. qui se p̄ris. C. vnde liberi. ꝙ uolo ⁊ no/
lo ñ st opposita: q₂ uolo ad oē tp̄s referť: ut dicēdo uo
lo adiř hr̄ditatē. s₃ nolo ad presēs tp̄s tm̄ referť. dicē
do nolo adire itelligiť nūc: s₃ postea veli. Et iđ fac oro
nē ābiguā đ q̄ ambiguitate đ v̄bo nolo no. do. Anto. đ
butri. i. c. litteris. i. đ sp̄ō. S₃ ibi si ille cui relicta ē ele
ctio dic̄. volo eligeř hāc rē significatū illoru₃ v̄borū ē
ābiguū: q₂ pōt itelligi dupl'r. Uno mō. i. p̄mꝰ motus
meꝰ ferť i hāc rē: ñ tm̄ đliberate. Scđo mō p ipo actu
acceptiōis. i. accepto hāc rē. Sigͦ q̄ris i q̊ hoꝝ nroꝝ

sit retinēdū. rñdeť si ē traditꝰ terminꝰ ad eligēdū seu
deliberādū: ⁊ i fine termini rñdes. volo eligere hāc rē
tūc significať electio: facit. l. s₃ si alio. ij. rñso. ff. ad tre
bel. cū dicit pꝰ deliberatōis tp̄is: ⁊ sic đliberatōis dat
significatū. facit. l. oīs q. ff. e. ti. idē si ad iterrogatōe₃
eiꝰ cꝰ iter ē eodē mō rñdes. s. volo eligere hāc rē signi
ficato sūpto ex v̄bis p̄ certo: maxīe cū dicis p̄ certo
volo eligere hāc rē si aūt nō ē aliđ vñ recipiatur signi
ficatū nisi ex ipsis v̄bis: tūc ñ significať electio: imo re
cipiť p̊. i. p̄mꝰ motꝰ finiť i hāc rē. Jtē ibi legatariꝰ cui
relicta ē electio. dicit volo hāc rē: significať electio vt
l. ij. ff. de op. ⁊ elec. le. q₂ motꝰ cū significať p v̄bū volo
referť imediate ad rē p qđ significať acceptatio rei. ⁊
ide₃ si heres īstitutꝰ diceret volo hāc hereditatē. q₂
p hoc significať aditio. secꝰ si diceret volo eligere volo
adire: q₂ tūc ñ significareť acceptatio ⁊ aditio: q₂ mo
tus aī nō fit imediate ad rē: s₃ ad actū eligēdi v'l adeū
di. Jtē ibi īstitutus dicit volo eē heres significať adi
tio vt. l. iā dubitari. ff. de here. isti. Et sic aliud ē dice
re volo adire: ⁊ volo eē heres: q₂ p scđa v̄ba significať
simpl'r aditio sp p̊ nō. Et idē est dicere volo eē hr̄s: ⁊
volo hāc hr̄ditatē: Jtē ibi volo reliquere. significat.
i. reliquo: vt i. l. pāphilo. §. p̄positū. ff. đ leg. iij. Et su
miť significatū ex nā vltie uolūtatis: cuiꝰ ē p̄uidere i
futuꝝ ēt fauor eꝰ ut ualeat dispositio. Jtē dicēdo vo/
lo p talē geri negocia mea significat mādatū. ff. man
dati. l. i. itē vēdere volēs dicit. volo rē uendere p̄. x.
⁊ emēs dicit uolo emere p̄. x. significať emptio ⁊ vē
ditio quia p v̄bū p̄ñtis temporis significať ꝯsēsus de
p̄ñti. secus dicēdo. vellem vēdere: ⁊ vellē emere.
¶ Uotū ē alicꝰ boī cū deliberatōe facta p̄missio: s₃ đo
facta pollicitatio. xxvij. q. i. de viduis. ij. Et dr̄ boni:
q₂ de malo: nec ēt de re bona sine deliberatōe ñ p̄ce/
dit obligatio. nā de malo q̄s ñ obligať q₂ i male p̄mis
sis rescide fidē: ⁊ i turpi voto muta decretū. xxij. q. iiij.
i mal'. Dr̄ cū deliberatiōe. q₂ uotū qđ ex facilitate aī
potiꝰ q̄₃ ex arbitrio discretiōis emittiť nō ē vsqueq₃
obligatoriū: vt. c. veniēs. e. ti. Et ē triplex uotū. Pri
mū necessitatis t qđ q̄s necessario i baptismate p̄mit
tit: vt abrenūciare diabolo: ⁊ pōpis eꝰ. tenere fide₃:
seruare decalogū. de ꝯse. di. iiij. c. i. Secūdū ē volun
tatis. ꝙ q̄s volūtarie emittit sup his ad q̄ añ votū ñ te
neť ut ꝯtinētie: abstinētie ⁊c̄. Tertiū ē uotū mixtū ex
his duobꝰ. s. p̄ti necessitatis: ⁊ p̄ti volūtatis. S₃ uotū
uolūtariū subdiuidiť i uotū solēne ⁊ simplex. vñ sim
plex ē cui nulla solēnitas adhibeť. Solū aūt uotū cō
tinētie solēnizať. Que aūt vota redimi ⁊ commutari
p̄ñt. uide gof. in sū. e. ti. Jtē votū obligat quē deo. cū
dr̄. Uouete: ⁊ reddite ut. c. ⁊ si xp̄s. ⁊ c. đbitores. de iu
reiura. ⁊ c. magne. de uo. post p̄n. S₃ queriť p̊ nūqđ
uotū añ igressū religiosi dissoluať p igressū de uolūta
te abbatis. ⁊ vř ꝙ ñ q₂ abbas nō vř posse tollere ob
ligationē deo quesitā. Sed ꝯtriū ē ueꝝ p gof. xx. q. iiij.
monacho. Scđo queriť an dissoluať p ꝯctū mr̄imōij
accedēti ꝯsēsu alteriꝰ ꝯiugū. So. sic. p glo. xxxij. q. v.
uoluit. Tertio filiussa. non obligať ex uoto nisi de uo
lūtate patris. vt. l. siq̄s re₃. §. uoto. ff. de pollicitať: an
hoc sit ueꝝ de iure canonico. Sol. ꝙ nō p gl. xxx. q. ij.
mulier. cuiꝰ tres sūt rōes. nā filiussa. deliquēs ēt sine
volūtate p̄ris diabolo obligatur. ut. c. i. de delic. pue
ro. ergo ⁊ deo obligabitur. Secundo uouendo fili/
ussa. duciť sp̄ū dei ⁊ que sp̄ū dei agūť non sūt sub re/
gula. xix. q. ij. due sunt. ⁊ c. licet. de regula. Tertio q₂
uotu₃ est quid spirituale ⁊ in spiritualibus p̄ria pote

stas non curatur ut.c.fi. de iudi.li. vi. ⁊ glo. in.l. ait. ptor. ff. de mino. ⁊ i.c. ex p te de re. spo. Itē nō vouere sancti⁹ ē q̃3 uotū ꝓnt melius pōt nō pficere. Grauı⁹.n. puniūtur q votū fecerūt ⁊ nō pfecerūt q̃3 si sine uoto. mortui sūt simpl'r ō fide. xij. q.i. §. quicūq3. Ul' descri bit sic Uotū ē ai cōceptū cū deliberatiōe firmatum.

De Ur

¶ Urbs simpl'r ꝓlata ppl'i romāi ciuitatē significat anthonomasice. isti. ō iu. nat. §. sed q̃tiēs. Urbis aūt appellatio muris aut ↄtinētib⁹ edificijs finit: vt.c. si gnificauit. de peni. ⁊ remi. ff. de v̄bo. sig. l. ij.

¶ Urbana p̄dia oia edificia accipim⁹ nō solū ea q̄ sūt i ciuitatib⁹ l' oppidis ↄstituta: sed ēt i rure nisi forte sta bula sint: q2 locus non facit predia vrbana sed mate ria: vt. ff. de verbo. sig. l.i. vide. s̄. predium.

¶ Urbanoꝝ predioꝝ seruitutes. Re. s̄. seruitutes.

De Us

¶ Usuari⁹ est q alicui⁹ rei vsū h3. vt si tu q es dn̄s h⁹ serui ↄsenseris siue cōcesseris mihi vt misterio ei⁹ sal ua ꝓpetate ⁊ dn̄io vn̄ vsuarij dici pn̄t clerici q n̄ pn̄t vēdere nec testari siue donare de bōis eccl'ie: s3 victu tm̄ ⁊ uestitu debēt eē ↄtēti. x. q. ij. ep̄s hēat. ⁊ cū ↄstat de pig. scd̄3 bern. scd̄3 aliq̄s v̄o clerici pn̄t usufructua rio ↄpari ad quē ptinet oiu3 fructuū pceptoꝝ ius diui dēdi. s. q̃tū vsufructuarij i morte ⁊ i vita sīt inoꝝ dn̄ij ⁊ e⁹ debita ⁊ q̃cūq3 cā soluere pn̄t. tn̄ fallit i p̄latis se cularib⁹ q redditib⁹ suis ꝓuenietib⁹ eis rōe p̄latiōs sol uere n̄ pn̄t debita nisi eēnt ꝓ vtilitate eccl'ie ↄcta. Cō petit g⁹ vsurario ius ⁊ vsus. s3 nō pōt vēdere: locare: l' alienar̄ s3 solū ad vsū suū: ⁊ familie sue pōt vti ſuitute tali. vt i hōtis: fūdis ⁊ silib⁹. siqs hēat i hijs ſuitutē vs⁹

¶ Usus est ius utendi rebus alienis salua reꝝ. substā tia: proprietate ⁊ dominio. Et quomodo accipiat̄. vi de archi. de offi. dele. c. q̃uis. li. vi.

¶ Usufructuarius ē qui fruit̄ ⁊ vtitur reb⁹ alienis vl' qui res suas nemini furatur. ff. de vsufru. l. in iure cōi.

¶ Usufructus ē ius vtēdi. fruēdi aliēis reb⁹ salua sub stātia reꝝ: vt. ff. ō vsufr. l.i. ⁊ ē ius i corpe q̊ sblato ⁊ ip sū tolli necesse ē. ōstructa.n. domo ōstruit̄ ⁊ vsufru. q hēt i ea: vt. ff. e. t. l. ij. ⁊ no. scd̄3 azo. i sū. C. e. ti. ꝙ vsuf. formal' dr̄ ius. i. seruit⁹ s3 vsu. casual' scd̄3 quē aliqs h3 cā3 dn̄ij n̄ dr̄ seruit⁹. Et pōit̄ h̄ fruēdi: ⁊ n̄ i diffinitōe vsus. q2 dn̄t ius vtēdi ⁊ fruēdi: vt. j̄. patebit. Et vtē di dr̄ ad dr̄am creditoris q h3 ius i pignore: nō tn̄ pōt eo vti: imo furtū cōmittit si eo vtit̄. l' 2m vtēdi pōit ad dr̄a3 vtil' dn̄ij. qd̄ hēt i reb⁹ aliēis sic ēphiteota ⁊ feu datari⁹ hn̄t. s3 fruēdi scd̄m acc. ⁊ ber. dr̄ ad dr̄a3 nudi vsus q2 min⁹ ē i vsu q̃3 i fructu. Dr̄ i reb⁹ aliēis. q2 sua res nemi seruit. Salua reꝝ s̄ba dr̄ ad dr̄a3 supficiarij ⁊ ēphitheote q nō tenēt̄ reficer̄ edes S3 vsufructua ri⁹ tenet̄: ⁊ ēt tenet̄ ad tributū. q2 ad eū ptinet fruct⁹. Un̄ ber. expōit salua reꝝ s̄ba. i. ne peat i toto s̄ba: Ac cur. expōit salua s̄ba: q2 ta3 diu durat usufruct⁹ q̃3 diu durat s̄ba Et no. dr̄a3 iter eū q h3 seruitutē vsus: ⁊ eū q h3 seruitutē vsufr. q2 is q h3 solū seruitutē nudi vsus ita vtit̄ ꝙ fruct⁹ nō pcipit sicut possū vti equa tua: ita ꝙ fruct⁹ ide nō pcipiā. sic ꝙ pt⁹ nō sit me⁹. sic sil'r qui h3 usū tm̄ alicui⁹ fūdi nō pōt vti pomis oleribus⁹: ⁊ ce teris fructib⁹ ad usū suū quotidianū: ille aūt cui cōpe tit seruitus vsufruc. potest omnia hec facere.

¶ Usucaptio ē acq̄sitio dn̄ij vtilis directa rei aliene p ↄtinuatioem possessionis tpis lege diffiniti. i. p spati u3 tpis a lege diffinitū. ff. eo. ti. l. ij. vbi gratia. Emi rē mobilē a nō dn̄o bona fide putās rem esse vēdētis et p ↄtinuū triēnnio possideo sine itrruptiōe ipso iure ef ficior dn̄s illius rei. directū āt dn̄iu3 hēt verus ⁊ p̄nci pal' dn̄s rei. S3 vtile dn̄iu3 dr̄ qn̄ quis in v̄itate nō ē dn̄s sed hēt vtilitatē rei: ac si eēt dn̄s: vt feudatarius: vassallus ⁊ similes. Et dr̄ vsucaptio q2 vsu quoda3 ⁊ ↄsuetudie possidēdi cepi ⁊ acquisiui dn̄iu3. Scd̄o i re bus mobilib⁹ vel se mouētib⁹. nā imobilia nō dicunt̄ usucapi ꝓp̄e: sed poti⁹ p̄scribi i imobilib⁹ eni prescri ptio locū hēt. Tps.n. a lege diffinitū ē triēniū i usuca ptiōe s3 i p̄scriptione statuit̄ decēniū inter pn̄tes: ⁊ ui gēniū inter abn̄tes: ut insti. de usuca. Et datur usuca pio ne dn̄ia reꝝ sint in incerto pro publico bono itro ducta. ut. l.i. ff. eo. ti. Contra equitatē naturalē. ff. de neg. ge. l.i. in fine. ⁊ de condi. ⁊ de: l. nā nā. Nā locuple tari nō debet quis cū alterius dāno scd̄m regulā locu pletari. de reg. iur. li. vi. et sic aliud est equū ⁊ aliō bo nū. ut. C. de pac. ↄuen. l. hac lege. Et qn̄ opponit̄ equi tas scripta p̄fertur rigori scripto. Solutio verū ē dū utrūq3 scriptū ē in sp̄ē. sed in pal. l. na3 nā. Equitas est scripta in genere. ⁊ hic rigor in sp̄ē. ergo p̄fert̄ rigori. Etiā i usucaptione uel prescriptiōe v̄sat̄ quedā eq̄tas naturalis que suadet postq̄3 quis iusto titulo bona fidē certo tēporis. spacio rē tenuerit dn̄ium acquirere d3 ⁊ imputet̄ dn̄o qui negligens ē tāto tpe rē sua3 q̄rere ⁊ custodire Et sic nemo debet locupletari. et cetera. nisi subsit causa vt hic propter cōem omnium utilita te3 ⁊ ut aliqn̄ sit litiu3 finis. l. fi. ff. pro so. vbi dat̄ hec rō: iō exceptio p̄scriptiōis ē exceptio litis finite. ⁊ op ponitur sicut alie litis finite exceptiones.

¶ Usq3 stat qn̄q3 inclusiue. ut. ff. de sena. l. fi. ⁊ in. c.i. de or. ab epi. q re. qn̄q3 ēt exclusiue. ut. c. cū dilectis ō fi. instr. ubi dr̄ ꝙ usq3 ad diffinitiue sn̄tie calculū pōt vtraq3 ps exhibē istra. ē g⁹ dictō vsq3 significatia ulti tmi ad quē sic dictō a ul' ab p̄mi tmini a q̊. itē ibi vēdo ul' dono hūc fundū q ē me⁹ vsq3 ad cimiteriū vel usq3 ad ecclesiā significat exclusiue. Ratio quia mā subie cta nō patitur sensu3 inclusionis l3 hoc ēt ageret̄ p dis pontē sed ibi ab ecclesia vsq3 ad cimiteriū ē loc⁹ diui ni iuris vel religiosus: sumit̄ iclusiue: q2 mā subiecta i portat sensum inclusiōis. Itē exclusiue vt ābulatoria est vltima voluntas vsq3 ad morte3. vt. l. ij. ff. de adi. lega. sed dicendū vsq3 ad vite exitū v̄ba ponūt̄ iclusi ue. Itē iclusiue ibi. minori datur tutor vsq3 ad puber tatē. Sed exclusiue ibi vendo tibi agrū vsq3 ad illum fundum q ē vicini quia nō disponit quis de re aliena nisi habeat in mādatis. Itē iclusiue: ibi do tibi it̄ vsq3 ad k'las mātij s3 exclusiue ibi ꝓmitto tibi dar̄. x. q̄lib3 die usq3 ad k'las ap̄lis. rō q2 volūtas disponētis ↄiectu ratur in p̄ma ex fauore dilatiōis ⁊ debitoris facit. l. ar rian⁹. ff. de acti. ⁊ obli. Sed in scd̄a ↄiectutat̄ ex obli gatiōe que stricte capit̄. itē iclusiue ibi. do tibi i peni tētiā dicere septē psalmos singulis diebus vsq3 ad ca lendas iulij. Sed exclusiue ibi. sententia lata a iudice de soluēdo q̄lib3 die vnū florenū vsq3 ad calēdas iulij.

¶ Usura sicut cōiter dr̄ ē quicquid preter vsu3 sorti accidit vel accedit secundū gof. xiiij. q. iij. pleriq3. Et addit ipse itētione vel pacto p̄cedēte. Sola enim spe vel expectatione viciū vsurariū cōtrahit̄: vt. c.i. ⁊ c. cōsuluit. de usur. ⁊. xiiij. q. iij. si feneraris. Et hoc cū p̄ncipalit̄ habet̄ spes ⁊ expectatio lucri alias si ob cha ritatē moueat̄ qs ad mutuādū. ⁊ secūdario speret ō aliqua retributōe nō putat̄ vitiosū: ar. ad hoc. lxxxij. dis. In singul'. ⁊. lxij. di. si officia: lxi. di. qd̄ ꝓderit. fm gof. Itē vsura ē vbi pl⁹ recipit̄ q̃3 datū ē ⁊ diffinit̄ fm

az.C.e.ti.sic. Usura ē quod pp vsū rei cōcesse daṫ cō
cesse.i.date vel mutuate. vñ vsura diciṫ ab vsu ꝛ es
cris q̄si usuera.i.usu eris data.s.pecunie:cū nomie pe
cunie quicqd homines hent contineaṫ.i.q.iij. totum
ꝛ nō. ꝙ ois usura prestaṫ sup facta dilatione ad ānuz
vñ quedā vsura vocatur cētesima illa que. s.infra an
nuz eqperaṫ sorti.q̄dā vocaṫ sextupla a sex quod ē to
tū ꝛ plica.i.pars vel medietas que ēt alio noie dr enu
lion ab enu qd est mediū ꝛ olō quod ē totū:ꝛ ē illa vsu
ra que totū cōtinet ꝛ medietatē totiꝰ.q̄dā vō ē trien-
nis.s.q̄ p̄statur vsqꝫ ad tertiā ptē centesime vel sor-
tis.quedā seminis que prestat ad medietatē sortis.q̄
dā bes que prestatur ad duas partes sortis. Itē q̄daz
vsura ē fenus sortis.ꝛ quedā fenus fenoris. Nā vsura
dr q̄ vltra sortē recipitur: vt.c.si.xiiij.q.iij.ſꝫ fenus dr
lucrū de vusura sūptū. vel usura vbi ad mutuū resti
tuendū nō fuit certū tēpus determinatū. Et fenꝰ vbi
determinatū. Est tñ distiguēdū iter vsurā:ꝛ rem illā
i q̄ vsura cōmittiṫ nā q̄ ab vsurario exigiṫ ꝓpe ē lucꝝ
quod vltra sortē exigiṫ.s.lucrū restituendū. Sed res
i qua vsura cōmittiṫ ē mutuū de quo lucrū predictū
gigniṫ. Sed vtꝝ de vsura cognoscat iudex secularis:
vel ecclesiasticꝰ.not.plene per doc.in.c.cuz sit de fo.
cōpe.ꝛ.xi.q.i.in sum.c.ex litteris.de iureiur.ꝛ ē glo.
no.que icipit cū repetūṫ.i cle.dispendiosā.de iudi.ꝛ.
xiiij.q.iiij.qd dicā. Sed breuiter si questio vsurarij ē
questio facti:iudex secularis cognoscet. si questio iu-
ris solus iudex ecclesiasticꝰ cognoscet. Et ifra q̄tuz
tēpus exceptio vsurarꝝ debeat probari hosti.ꝛ io.an.
singulariṫ i nouella dicūt ꝙ ifra octo dies a die ꝓposi
te exceptionis.ar.c.pia.de except.li.vi. Et ꝓ certo ē
extranea iductio: vt dicit lodo.de roma.naz ille tex.
re uera loqtur i exceptiōe excōicatiōis. Hoc ēt cōfir
mat lapꝰ abbas i allegatiōibꝰ suis.alleg.lv.ad fi. Et
subdit lodo.de ro.ego rome decidi ɔ̄rium. vide pul-
chrā rōem ꝙ imo ifra.xv.dies ꝓbari debeat.naz qui
vsuraz exigit raptor ē:latro:ꝛ spoliator: vt.c.siqs vsu
rā.xiiij.q.iiij. Sed exceptio spoliatōis ꝓbaṫ ifra. xv.
dies: vt.c.frequēs.de resti.spo.li.vi. igiṫ ꝛc̄.quod est
menti tenendum.

¶ Usurariꝰ manifestꝰ quis dicaṫ.vi.c.i.ꝛ.ij.de usur.
li.vi. Et ultra hoc dicit Math.ꝙ sit ille qui vsurariꝰ
ex liberis suis cōuiciṫ.alleg.cle.i.de usu.ꝛ.c.si sincera
xlv.di.c.sane.xxiiij.q.ij.ꝛ.l.i.§.editiones.ff.de eden-
do. Secūdo ille q̄ cōfitetur corā sacerdote se esse usu
rariū q: vsurarij iudex ē sacerdos:ꝛ sic cōfessus corā
suo iudice erit manifestꝰ: vt.c. quez penitet. de peni.
di.vi.io.an.dicit hoc uerꝝ si adsint testes. vt.c.quēquā
de usur.li.vi. Idē seqṫ io.de ligna.q: iudiciū fori peni
tētionalis nō iducit illos effectꝰ q̄s iudiciū fori coten
tiosi:.quod iō sit manifestus q: cōfiteṫ corā iudice ani
me nisi adsint testes. Tertio dr ille usurarius manife
stus qui habet altare paratum. Sunt ergo usurarij
triplices. Primi notorij: q̄ hñt altare ɔtinue paratū
sēp mutātes. Scōi nō notorij:sed māifesti:qui nō hñt
altare continue paratum:sed iterdū mutuantes. Ter
tij per famam tñ manifesti sunt.

¶ Usurpare est aliquē cōtra rationem ius:usum uel
cōsuetudinē capere.inuadere.uel presumere uide al
be.de rosa.in dictio.suo.quasi usurpatio ubi plene.

¶ Usurpatio est iterruptio usucapionis. ut.l.ij. ꝛ in
rubri.ff.de vsucap.ꝛ usur. Et dicit ibi tex.ꝙ oratorēs
usurpationem frequentem vsum. vocant.

De Ut

¶ Uti:ꝛ frui differūt sic.q: uti dr ille qui ita utiṫ re ꝙ
fructꝰ ñ ꝑcipit.sicut possū vti ad vsū cotidianū ꝛ mini
steriū eq̄ tua ita ꝙ fructū nō ꝑcipiā.s.ꝙ partus nō fit
meꝰ:ſꝫ is q̄ alicꝰ fūdi usū hꝫ pomis ꝛ oleribꝰ uti potest
ad usū cotidianū nō tñ donare uel uēdere pōt. Frui
vō dr ille q̄ fructꝰ percipit:ꝛ sic usurarius hꝫ usuz rei.
ut cui dominus nemoris constituit usum nemoris ad
necessitatē suā ꝛ familie sue ut accipiat ligna: olera:
poma:flores ꝛc̄.que nascūtur i nemore pro se ꝛ suis
conuiuis.non tamen uendere permittit ipsum alias
frueret.q̄re clerici dici possunt usurarij.ut.s̄.dictū ē.

¶ Uti possidetis est quoddā interdictū cuz possessō
inquietatur a nō possidente vt iudex pro ipso det sen
tentiam. Si vnus fuerit tunc pronūciare habet in sin
gulari numero vt ita possideas vt possides. Si autez
plures tunc debet ꝓnūciare in plī numero. vt,uti pos
sidetis ita possideatis Hodie tñ honoris cā cuz homi
nes vni tñ loquntur plī sermone vtuntur dicētes.be
neueneritis transite bene. Et ceperunt isti honorabi
les voces a iulio cesare.vnde ꝛ illud dicitur. Nos duo
turba sumus. Hec azo in summa.C.eo.ti.ꝛ vide glo.
ānpe.in.c.licꝫ de proba.

De Uu

¶ Uulua scdm archi.xiiij.q.iij. pleriqꝫ q̄nqꝫ illud est
ex vulua nascitur: vł est venter porci: vł vber fācimē
vł ilia scilicet salsicia.

¶ Uulgaris substitutio dicitur cum quis loco institu
ti:uel eius cui alias puta abintestato est ius adeundi i
casu hereditatis non adite apponitur seu subrogaṫ.
vnde conditio est sēper si hereditas non adeatur. Et
dicitur vulgaris quia in hunc casum seu euentum fie
ri pōt a quolibet q̄ testari pt.ꝛ cuilibet q̄ ius adeundi
hēt ex testamēto: vł ab itestato.q: volūtas talis dispo
nētis simplr admittiṫ iuṙ ciuili secꝰ in pupillari ꝛ alijs
substōnibꝰ vbi non simplr admittiṫ ymmo r̄strigiṫ ꝛ
limitaṫ Et q̄nqꝫ penitꝰ nō admittiṫ iure ciuili scripto
Et no.ꝙ cōditio ibi apposita si hereditas non adeaṫ
p̄t duplr itelligi scdm ꝙ nō adire duplr cōtingit.s.vł
ꝓpter nolle adire ł ꝓpter non posse. Et istud nō pos-
se mltis mōis p̄t contingere: vel q: euenit furor vel d̄
portatio: vel q: bonoꝝ acq̄sitio interdiciṫ. Uulgaris
enim substitutio sp cōtinet cōditionē de euētu nō adi
re hrditatē:ſꝫ iam in vnū casū vel plures vel omnes
cōtinere possit. Cetera vide.s̄.de substitutionibꝰ

De Ux

¶ Uxor sortiṫ foꝝ mariti ꝛ ꝑticipat priuilegiū ipsiꝰ:
vt.l.femine.ff.de sena. Sed nō iō cōcubina sequiṫ fo
ruz sui cōcubinarij. vt.l.de iure.in fi.ff.ad municip.ꝛ
est rō:q: castitas mr̄imonialis aliqd mereri dꝫ vltra
q̄ꝫ fornicatio.sed.d.l.de iure nō hꝫ locū in ɔcubina cle
rici.q: talis sequiṫ foꝝ clerici. De hoc sūt due no.glo.
Una.xxxij.di.c.eos. Alia.xi.q.i.clericū. Rō.q: ñ pōt
negari q̄n cōcubina clerici sit de familia eiꝰ:sed fami-
lia clerici sequiṫ ipsiꝰ foꝝ: vt c.indicatū.lxxxix.di.ꝛ in
l.ij.C.de.epi.ꝛ cle.ꝛ in ꝓhemio ffoꝝ.hec Lo.de.ro.in
singularibus suis. Itē vxor fugitiua reuersa in breui
nō diuertisse vr̄: vt.ff.de re.iur.l.qd quicqd.q: calor̄
iracūdie potiꝰ factū vr̄ scdꝫ accur.ibidē. Et talē vxo
rē fugitiuaz ꝛ ꝑ consequēs furtiuā licitū est ingrere in
domo scholaris suspecti auc̄te indicis ut gl.i l.iij.C.d̄
epi.audi. Et.l.siqs in hoc genꝰ.C.de epi.ꝛ cle.ꝛ no.i
l.ij.C.de ser.fug.vbi pleniꝰ ꝑ doc.de inq̄sitione cuius
libet rei furtiue.

De X

X
Enia dicuntur munuscula quedaꝫ q̄
datur esculenti ⁊ poculēti que
vulgo dicuntur appensationes ceteraruꝫ
vero rerum que vsum ediliũ excedũt ma
gis proprie dicuntur munera. dicitur enim fieri xeni
uꝫ de pomis: cũ quis habet hospites scḋm archi. xiiij.
.q. plerīqꝫ. insi.
¶ Xenodochus est q xenonē alicuiꝰ ciuitatis ꝓcurat
¶ Xenon est domus in qua egrotantes recipiuntur
curanť ⁊ alimētis sustentāť vt. C. de epi. ⁊ cle. ꝑ totũ.
¶ Xenodochũ est domus ad hospitiũ pegrinantium
deputata; vt quidam dicunt. Sed tñ xenon ⁊ senodo
chiũ eadem domus dici potest. s. in qua valitudinarij
⁊ senes. i. infirmi recipiuntur ⁊ aluntur. Predictā aũt
differētiam facientes zenon per litteram. z. ⁊ senodo
dochiũ dicũt esse scribendum per s vide. c. iij. de reli.
do. ⁊ varia nomina taliũ locorum hēs. xxiij. q. vltima
sancimus vbi de hoc. ⁊. i. q. ij. siquis hominēꝫ ad fi. in
auc̄. de aliena emphi. §. qñ. in prin. coll. ix. ⁊ de ec. ti.
§. fi. et est glo. in cle. per litteras de preben.
¶ Xp̄us est rex regũ dñs dominātiũ vt in cle. pasto.
de re iudi. c. contra morem in fi. c. di. ⁊. c. tua. ij. de ꝺci.
⁊ apoca. ij. c. vltra mediũ. i. ad thi. vi.
¶ Xp̄i actio nostra instructio demonstratur. de elec.
c. significasti. de sepul. c. i. xij. q. i. exemplum dñi acci-
pite. facit. ij. q. i. deus omnipotens. ⁊ de conse. di. i. so
lēnitates. ij. Item xp̄i ad belial. Nulla conuentio lucis
ad tenebras: nulla participatio iusticie ⁊ iniquitatis
nulla coīcatio nullus consensus templo dei cum idolis
de pe. di. i. c. si anteq̄ꝫ insi. ⁊ di. ij. c. si enim inquit a p̄n.
post mediā columnaꝫ. Itē xp̄us venerat ī virginē pꝰ
digestum infor. glo est in. l. titia. §. seia. ff. de au. ⁊ ar.
leg. vbi dicitur. Ab heredibus meis volo iubeoqꝫ si-
gnũ dei. glo. dicit vt crucē secũdũ hug. Item christꝰ
mortē elegit in cruce propter quattuor Primo: vt in
illa pendēs i aere se inter deũ ⁊ hominē mediatorem
ostenderet. di. x. c. quoniam. ⁊. i. thi. ij. Secundo vt
damna obuenientia primis parentibus per lignum
vetitum restauraret per lignum crucis: Tertio vt
diabolum qui vicit per lignum superaret per lignũ.
Quarto vt euidenter ostenderet pro quibus restau-
randis patiebať. s. pro superis angeloꝝ ruinis reparā
dis. pro iustis de libo educendis: pro amicis colligē-
dis ⁊ amandis: pro inimicis reconciliandis glo. ē sup
verbo crucis. in cle. i. de sum. tri. ⁊ fi. ca. Itē christus
tres mortuos suscitauit. s. puellam in domo: per quā
cogitatio intelligitur. Puerum in porta ciuitatis. per
quem actus intelligitur. Et lazaruꝫ in sepulchro: per
quem consuetudo mala notatur. Unde. Mens mala
mors itꝰ malus actꝰ mors foris vsus. Tumba puella
puer lazarus ista notant. Hanc verbo hunc motu la
crimando suscitat illum. Xp̄s in medio nascitur eger
hō. de pe. di. ij. si sermo. ⁊. §. tanquā. ⁊. c. sicut tribus.
¶ Xp̄ianorum nomen primo ortum est ante anthio
chiam. vbi ignatius fuit episcopus. viij. q. i. mutatio
nes Nam prius omnes fideles dicti fuerunt discipuli
vl fratres. Sed postquā apostoli fecerunt concilium
antiocenum: tunc dicti sunt christiani: vt est glo. xxij.
di. sacrosācta. ⁊ ibi tex. Et si christianꝰ factus est neces
sitate egritudinis non potest esse clericus nisi in duo-
bus casibus. Primus est si deficiant clerici in ciuitate
Secundus est si scitas suadeat contrarium puta per
lapsum biennij: ut. l v. di siquis in egritudine. Itē xp̄i
ani facientes se iudeos qua pena puniantur hēs in. l.
iudei. C. de iude. ⁊ in ti. de aposta. ⁊ in ti. ne sanc. bap.
rei. secundum Lodo. de ro.

De Y

Y Conomus dicitur ille cui res ec-
clesie gubernāda da
tur. s. episcopalis ⁊ proprie res canonico-
rum. Etiam quandoqꝫ ē vicedñs vel pre
positus. i. q. iij. saluator. vide glo. in. c. imperatorum
de iura. ca. vbi concor. Unde secundum gos. differũt
yconomus: sindicus procurator: ⁊ actor. Nam ycono
mus administrat res ecclesie: ⁊ aliquando defendit ī
causa. Et quandoqꝫ in ecclesia vacante ad percipien
dos prouentus ⁊ seruandos ad opus futurum prelati
Sindicus autem in rebus ⁊ negocijs cuiuslibet cor-
poris vel collegij. Et secundum leges non differunt
a defensore: ⁊ est vniuersitatis. Sed procurator ē pri
uate persone ad vnum negocium vel plura. Actor
autem pro vno vel pro uniuersitate ad vnam causaꝫ
⁊ presentem: ⁊ cum de certo cōstituitur alias vide. s.
de iconomus.
¶ Ydrephilagij. dicuntur ab idria. quod est vas quo
aqua ōfertur. vel ab ydros. i. aqua ⁊ philaxe custodie
quasi custodes aquarum secunduꝫ io. an. in. c. si iudex
laicus. de sen. exco. li. vi.
¶ Ymmo hec dictio significat quandoqꝫ correctiue.
vt testator dicit. Titius immo seius hr̄s esto. vt. l. si
ita scriptum. ff. de her. insti. ibi tex. dicit. Adijcientes
⁊ detrahentes immo ⁊ mutuantes: Ponitur etiaꝫ co
pulatiue: vt. C. de no. compo. l. i. §. quibus. Et sumiť
significatum ex copula adiuncta. et esset idem diceř
etiam Sed ibi. Yconomus qui hoc fecerit immo fieri
passus fuerit priuetur. ponitur alternatiue: vt. l. iube
mus. §. yconomus. C. de sacrosan. eccl. quia habet lo
na: vel ipso alienante: vel alienari patiente. Potest ēt
ibi accipi correctiue. quia eadem vel maior est ratio
in alienante q̄ꝫ in patiente alienari q̄ puniatur. Iteꝫ
quo ad decisionem legis ponitur ibi copulatiue: quia
pena habet locum ⁊ in alienante: ⁊ ī patiēte alienari.
¶ Ypocrisarius quandoqꝫ ponitur pro sindico: quā
doqꝫ pro yconomo: vt not. spe in ti. de his qui alie. nō
pos. vel non licet.
¶ Ypocomus. dicitur ab ypos quod est sub ⁊ comos
villa. Inde ypocomi. qui sunt sub villanis: secundum
place. ⁊ accur.
¶ Ypostasis. dicitur ab ypos quod est sub ⁊ tasis sta-
tus vel stans quasi substans. ⁊ vtuntur greci sicut nos
pro persona: quia habet substare omnibus accidenti
bus: ⁊ omnia acccidentia ad se recipit: ⁊ a nullo tamē
iformatur: scḋm hugo: glo. est in cle. i. de sum tri.
¶ Ypotheca est res immobilis pignori obligata vt
domus: ager fundus. Pignus autem est res mobilis
proprie a pugno dictum: quia a pugno tradi potest
Et sic ypotheca non est aliud q̄ꝫ obligatio vel pigno
ratio. Ius āt ypothecaꝝ ē illō qḋ ꝯpetit creditori ī bo
nis debitoris sui sibi obligatis ꝓ dbito tacite l' exp̄sse
⁊ diciť ab ypos. i. sub ⁊ theca positio quasi suppositio
nam debitorem pignoratam creditori supponit et ī
ipsa sibi ius constituit. Quandoqꝫ ergo rei pignorate
vel obligate non transit possessio in creditorē. Et dr̄
ypoteca sicut pignꝰ ē mobilis que creditori datur.
¶ Ypothecare ē obligare: pignorare uel supponere:
vt patet per rubri. ff. de re. eo. qui sub tu. ⁊ cu. duꝫ sb
diť. Siue decretis nō pignori supponēdis. Et legato
facto super rebus ypothecatis nō solum res illa intel

ligūtur ypothecate: sed omnia bona testatoris: vt. l. i C. cōmu. dele. vide. s̄. de dictione Super.

De Zelotipia ze est suspitio vel furor. ij. q. v. §. hoc autem. sub. c. consuluisti.

¶ Zelotes. quod est celans et vlciscens: vt in. c. nisi cum pridē. de renū. §. persone vo. ibi dicitur Ego sum inquit deus zelotes. i. requisitor et exactor castitatis. i. q. iij. §. hec vltra. xxiij. q. i. §. i. visitans peccata patrum in filios vsq₃ in tertiam et quartam generationem in his qui oderunt me. i. contra me patrimonium odium immittantur. Et sunt verba domini ad moysen. exodi. xx. c.

¶ Zizania est seges vel herba peruersa scilicet lolium lvi. di. c. nasci. xxiij. q. i. c. quam. Et quādoq₃ ponitur pro sorde omnium segetum. gl. bona in cle. dudum de sepul. et c. licet. de elec. Et ita saluator dicit ad volentes eradicare zizaniam. xi. q. iij. c. nolite. i. p⁹ p̄n. et. xxiij. q. i. §. i. et Mathe. xiij. Sinite vtraq₃ crescere vsq₃ ad messē. i. ad diē iudicij vbi mali eradicabūtur et in ignem proycientur. A qua eradicatione nos custodiat qui sine fine viuit et regnat: Amen.

Explicit Juris vocabularium Venetijs Impressum Impensa summaq₃ diligētia Octauiani Scoti. Anno Salutis. M. cccc. lxxxiij. octauo Calendas ianuarias. Laus deo et virgini Marie

a
prima alba
Quoniam
perdita
datur

b
de Qui
pellatione
ne: arene
paratum

c
sunt tres
in. l. si soror
autem capi
ce facta

d
canonicam
§. legatis
qui filium
plura

e
quia actionem
glo. in. c. de
nem anime
¶ Flamines

f
vendere
habiliter
sunt stricte
et si aliquando

g
irregularis
stinatur
romani
regulariter

h
testatoris
de tempo.
facti sunt
exercendi

i
¶ Posse idest
litum eligerent
inclusiue
non potest

k
¶ Scribe
ti. Sed an
cipia quia
ex euentu

l
¶ Tanq₃
de here.
locus ubi
¶ Ubaldini

